Adevěrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 743
DUMINICA 3 MARTIE 1935

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

BIBLIOTECA CENTRALA ASOCIAŢIUNII SI...

Romanul negativismului

In demn frate mai tânăr al Premiului Goncourt, Premiul Theophraste Renaudot decernat de un grup de ziarişti francezi are menirea de a consacra în fiecare an o valoare intelectuală care se ridică. In 1934 premiul a fost atribuit unui tânăr scriitor, Louis Francis pentru cartea sa „Blanc".

Deplina armonie de păreri a juriului, care fără multă tărăgăneală, a decernat premiul în unanimitate, după primul scrutin, lui Louis Francis, este pentru noi dovada netăgăduită că într'adevăr „Blanc" a fost superior tuturor celorlalte lucrări prezentate. Mai este însă şi dovada tot atât de netăgăduită, dar tot atât de tristă, de incapacitatea tinerei generaţii literare franceze de a se ridica peste nivelul unei producţiuni searbăde, lipsită de interes, şi care lâncezeşte în cea mai perfectă şi simplă mediocritate.

Nu mai departe de acum un an, Premiul Goncourt fusese apanagiul lui André Malraux, pentru acea magistrală carte „La condition humaine" (ce păcat că nu a fost încă tradusă în româneşte), iar Premiul Renaudot scosese la iveală acum doi ani un adevărat talent, Louis Ferdinand Celine. Faptul că atitudinea politică a unuia şi o oarecare libertate de vocabular a altuia, au dat naştere la o serie nesfârşită de controverse şi incidente, nu scade întru nimic meritele celor doi protagonişti care mai presus de orice au fost însufleţiţi în inspiraţia lor de voinţa unei demonstraţii, de valorificarea unei idei sau de susţinerea unui principiu.

Azi? Roger Vercel este încoronat cavalerul literar al anului 1934 pentru un „Capitaine Conon" scris într'un jargon demodat şi a cărui acţiune penibilă din timpul războiului reaminteşte un gen de literatură perimat în care au strălucit cândva Georges Duhamel şi Roland Dorgelés, iar tânărul Louis Francis este scos din umbră şi ridicat la rangul de vedetă, pentru o lucrare melodramatică şi ştearsă.

„Blanc", cu toate calităţile unui roman care reuşeşte adeseori să pasioneze graţie unei intrigi mânuită cu îndemânare, rămâne în afara unei adevărate literaturi. Intruchipat ideologiceşte din filozofia lui Paul Bourget, înrudindu-şi eroii cu ai lui Francois Mauriac şi investmântat de o technică apropiată de a lui Pierre Benoit, romanul lui Louis Francis caută să-şi croiască o personalitate pe care cel mult o împrumută dela scriitori al căror renume nu este decât opera momentului.

Nu vrem câtuşi de puţin să umbrim prestigiul acestor trei eminenţi membri ai Academiei Franceze. Dar astăzi, şi mai cu seamă în rândurile tineretului, cerem o concepţie nouă în arta scrisului, o manifestare intelectuală deosebită, care să cadreze cu evoluţia firească a culturii generale. De aceea tendinţele lui Louis Francis ne întristează, şi nu în special acest nume necunoscut nouă până eri, ci pentru că el este reprezentantul cel mai autorizat al unei întregi generaţii scriitoare care se avântă în meleagurile literaturii. Louis Francis este un om în care se pot întrezări o serie nesfârşită de posibilităţi. Pentru ce să rătăcească el dinaintea unor uşi ce se deschid cu atâta uşurinţă ori cui, când talentul care-l caracterizează i-ar permite să sară cu dezinvoltură zidurile necunoscutului spre a găsi dincolo de ele tainele creaţiunii, şi să dea astfel la iveală o adevărată operă de artă.

Dar să revenim la roman. „Blanc" este un tânăr diplomat, fecior de bani gata, care venind să-şi petreacă într'un orăşel de pe lângă Annecy, la mama lui, — un fel de castelană, — un congediu forţat, se amorezează de o tânără ţărancă care s'a burghezit şi pe care o chiamă Raymonde. O iubire nenorocită care nu s'ar isprăvi niciodată, dacă fata, după o serie nesfârşită de chinuri sufleteşti, — pe care nu o obliga nimeni să le aibă, — nu şi-ar găsi moartea într'o bună zi, în zăpadă.

„Blanc" s'ar putea numi romanul negativismului, fiindcă este viabil numai prin ceeace nu se întâmplă. Două fiinţe care îşi caută timp de trei sute de pagini o împreunare ce nu are loc niciodată, un băiat chinuit de o fată şi o fată chinuită de un băiat, aceasta însă până la exasperare, imprimă romanului o notă sâcâitoare şi care este departe de a cadra cu atmosfera liniştită a unui sat cu aere de orăşel.

Ţărănimea franceză, sau mai precis acea clasă care face tranziţie între adevărata ţărănime şi burghezia propriu-zisă, o cunoscuserăm din „Vieille France" a lui Roger Martin du Gard, din „La jument verte" a lui Marcel Aymé sau din „Les vivants" a lui Marcel Arland. Şi ne făcuserăm o imagine precisă despre ea: o minte sănătoasă şi clară, exonerată de orice rătăcire psichologică şi incapabilă de a fi prada unor probleme sufleteşti ce nu se pot dezlega. Or, tânăra Raymonde, femee modestă, crescută într'un mediu simplu, fără să fi fost niciodată în contact cu oameni străini de orăşelul în care s'a născut, se zbate în cele mai cumplite dileme, caută să chinue omul pe care îl iubeşte printr'o atitudine ostilă şi rece, îl înşeală cu un biet funcţionar dela percepţie, refuză să plece cu Blanc în Italia, refuză să-i devie soţie, fără niciun motiv explicabil sau inexplicabil. Autorul parcă a vrut să-şi transforme romanul într'o ghicitoare, având drept obiectiv această femee. Ce să fie cu ea, dece o fi reacţionând într'un fel sau într'altul? Enigmă, peste care pluteşte cel mai profund mister. „Blanc" s'ar fi putut numi tot atât de bine „Raymonde". Totuşi figura lui Blanc este situată pe un plan superior întregii structuri a romanului şi tinde către o concluzie interesantă: un seducător de meserie (era doar diplomat) după o viaţă sentimentală din cele mai bogate, îşi dă seamă că nu are firea unui seducător. Zbuciumul sufletesc al acestui Don Juan înfrânt este redat cu o retorică aleasă şi o vervă de bun gust.

Stilul lui Louis Francis este curios dar personal. Cartea este scrisă în mare parte la prezent, ceeace imprimă acţiunii o stagnare în mersu-i evolutiv şi o prea mare precizare în timp, atunci când o dramă sufletească clădită pe elemente ce-şi găsesc origina în adâncul omenesc, presupune o vagă nuanţă de romantism pe care doar o naraţiune evocând trecutul o poate mai bine reda. De altfel autorul fără să vrea îşi trădează evoluţia creaţiunii deoarece, probabil, odată cu exteriorizarea mai adâncă a inspiraţiei, se încălzeşte şi părăsind forma brutală a prezentului îşi continuă povestirea la trecut. Această legătură vizibilă dintre autor şi opera sa, din care reese o sinceritate plină de farmec apropie cu multă simpatie pe Louis Francis de cetitor.

GH. NENIŞOR

D. GHIAŢĂ — Compoziţie

Napoleon către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

După ce a inspectat forturile Napoleon şi pe cele din centrul Cadzand, împăratul porni pe bordul unuia dintre bastimentele sale, arborând pavilionul pe vasul-amiral *Charlemagne*, în ziua de 24 Septembrie la ora 1. Şi începând cu *Anversois*, el trecu numai decât în inspecţia vaselor de linie, pe care le puse să execute diferite manevre în faţa sa.

Pe bordul vasului-amiral se aflau vice-amiralii Ganteaume şi Missiessy şi contra-amiralul Ruisch. Impăratul, deşi obişnuit cu marea, se arătă furios de legănările vasului, şi avu cochetăria să-şi desfăşure cunoştinţele maritime, stând de vorbă după masă cu comesenii. El se dovedi atât de bine informat, încât Ruisch, uimit, se aplecă spre Ganteaume şi-l întrebă în şoaptă:

— Unde-a învăţat Majestatea Sa meseria noastră?

— Domnilor, — zise împăratul, terminând, — nu vă pot adresa decât elogii, Am fost impresionat de excelenta ţinută a echipagiilor şi vreau să le dau o dovadă a satisfacţiei mele. Suntem în familie; să fim sinceri. Amirale Missiessy, cine s'a distins mai mult dintre cei pe care-i aveţi în subordine?

— Toţi ofiţerii, Sire.

— Aida-de! Nu-i vorba de domnii ofiţeri acuma. Gradul de ofiţer de marină e destul de frumos ca să fie el însuşi o răsplată de lungă durată.

— Majestatea Voastră are dreptate, — zise Ganteaume. — V'aş propune pe pilotul Thomas din Brest.

— Iar eu pe pilotul Mathieu Amadis din Flessingue, — adăugă contra-amiralul Ruisch.

Astfel bravului marinar olandez, care obţinuse şi Legiunea de Onoare, i se dădu brevetul unei pensii de o mie de galbeni, în cadrul unei solemnităţi la care a fost de faţă întregul echipaj adunat pe punte.

Noaptea, Napoleon s'a ocupat cu rezolvarea hârtiilor urgente ale diferitelor departamente, deoarece luase cu dânsul pe ministrul marinei şi pe cel de interne.

Pe bordul vasului-amiral au fost semnate astfel, în zilele de 25 şi 26 Septembrie 1811, o mulţime de decrete. Deasemeni împăratul a scris tot aci şi două dintre scrisorile adresate Mariei-Luiza:

Am primit, dragă prietenă, scrisoarea din 24, chiar în clipa când mă pregăteam să-ţi scriu. Sunt pe vasul Charlemagne, unde am şi dormit. Suflă un vânt răcoros, marea e destul de umflată; dar asta nu mă stingẫereşte.

Am inspectat eri toată escadra vas cu vas. In total 24 de bastimente dintre cele mai mari, şi care sunt în foarte bună stare. Voi porni în manevră azi, dacă vântul se va potoli. Voi face o vizită la Flessingue, apoi voi porni spre Anvers.

I-am scris lui Estr... (?) să-ţi trimită 20.000 pentru caseta ta. Poţi comanda sau cumpăra de 100.000 dantele de Bruxelles. Voi da ordin să fie plătite.*

Adio, buna mea Luiza, sunt mulţumit ştiindu-te sănătoasă.

Pe bordul vasului Charlemagne, rada Escautului, în 25, la ora 3 dimineaţa.

(25 Septembrie 1811).

Buna mea Luiza,

Ieri a bătut vântul. A fost un vânt foarte rece. N'am primit nicio veste de la tine. Timp de două zile n'am putut comunica deloc cu uscatul. Marea a fost foarte agitată. Mai rămân şi mâne pe mare, ca să execut o serie de manevre cu escadra. Poimâne voi pleca spre Flessingue, apoi la Anvers. Nădăjduesc să aflu că eşti sănătoasă şi mulţumită de Bruxelles. Deşi aproape toţi cei din suită au fost bolnavi, eu am scăpat teafăr.

Adio, dragă prietenă, sunt fericit la gândul că în curând te voi vedea.

NP.

Charlemagne, în 26, la ora 6 seara.

(26 Septembrie 1811).

Printr'o fericită întâmplare, răspunsurile trimise de Maria-Louiza împăratului, ne-au fost conservate. Frederic Masson, afirmând că nu s'a găsit decât o singură scrisoare adresată lui Napoleon, se referă numai la 1812 şi anii următori.

In fiecare zi, dela 22 la 27 Septembrie 1811, pleca dela castelul din Laeken o scrisoare adresată împăratului: „Dragă prietene" începea Maria Luiza, şi vorbea despre vizitele dela Bruxelles, despre mesele la care invitase pe doamnele de Ussel, de Arenberg, de la Tour du Pin, de Croy, de Mun, despre piesele de teatru la care asistase — „Felix", „Melomania", „Andromaca" (în care juca Talma), „Casă de vânzare" o simplă operetă. Ea îşi exprima dorinţa ca împăratul să nu mai pornească a doua oară în urmărirea Englezilor.

* Livre.

Sosit cu yachtul, în ziua de 27 Septembrie la Flessingue, împăratul inspectează cu ochi de cunoscător lucrările de apărare, porturile Montebello, Saint-Hilaire, Ramekens, drumurile adăpostite, meterezele şi crenelurile. Şi observaţiile pe care le face cu acest prilej le dictează lui Clarke, duce de Feltre, ministrul său de războiu: „Sunt prea puţine mortiere cu placă la Flessingue. Pentru un foc continuu mortierele sistem Gommer sunt bune. Dar pentru alungarea vaselor, mortierele cu placă sunt mult mai avantajoase".

Intre timp, îi scrie Mariei-Luiza:

Dragă prietenă,

Am ajuns la Flessingue. M'am îmbarcat la ora 5 dimineaţa de pe Charlemagne pe pachebotul meu. Am sosit cu bine la ora 8 la Flessingue. Voi porni călare să inspectez lucrările de fortificaţie şi pe cele ale marinei. Primeşte pe prinţesa Paula şi pe regina Neapolului aşa cum crezi de cuviinţă. Sunt nerăbdător să te văd. Sper că nu voi aştepta prea mult. Te iubesc.

Adio, Luiza mea.

NAP.

In 27, la ora 7 dim.

(27 Septembrie 1811).

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta. Prinţesa Paulina e atât de bolnavă încât e vrednică de compătimire. Eri am călărit toată ziua. Voi pleca astă seară; nădăjduesc să te văd în curând, ceiace-mi va face mare plăcere.

Adio, buna mea Luiza; sper că eşti sănătoasă.

Al tău
NAP.

In 28, la ora 9 dimineaţa

(28 Septembrie 1811).

După ce a inspectat în tot timpul nopţii, la lumina torţelor, fortul din Bath, Napoleon soseşte în ziua de 30 Septembrie, la ora 1 dimineaţa, la An-

Urmare în pag. II-a

MARIA-LUIZA

Inger trist

Moartea prin oraş purtându-şi carul,
Porţile se 'ntrec în scârţâit;
Toţi copacii dacă-au înlemnit,
Zidurile s'au făcut ca varul.

Stă clopotniţa în aşteptare,
Lângă crucile-adunate'n rând
Şi aude iarăşi fluerând,
Că e gata încă o plecare.

Gara, printre fluere, ascultă
Clopotele glăsuind amar;
Numai pentru cel plecat în car,
Liniştea se-aşterne multă, multă.

Ingerul, mai trist ca o povară,
Tremură pe negrul coviltir...
Gara e întâiul cimitir,
Cimitiru-i cea din urmă gară.

D. N. TEODORESCU

vers, unde-şi dă întâlnire cu Maria-Luiza, care se află la Bruxelles:

Dragă prietenă,

Am sosit la Anvers pe apă. Iţi scriu fără întrerupere. Poţi pleca la amiază ca să fii aici înainte de cină.

Sunt sănătos şi mă bucur că te voi vedea.

NAP.

Anvers, în 30, la ora 2 dimineaţa.

(30 Septembrie 1811).

In aceiaşi zi, perechea imperială se întâlnea la Anvers. Fanfarele intonau: „Unde poate fi mai bine decât în sânul familiei?"...

„Anversul e unul din bulevardele Franţei" şi unul dintre arsenalele sale maritime.

In ziua de 2 Octombrie, Napoleon şi Maria Luiza iau parte la lansarea a două vase de războiu; şi încă douăzeci de vase se mai află în şantier.

La sosirea Mariei-Luiza, în trăsură aurită trasă de opt cai, străzile sunt împodobite cu steaguri tricolore, iar ferestrele — cu ghirlande de flori.

De aci, Napoleon se duce să inspecteze fortificaţiile din Helder, pe care le găseşte insuficient înzestrate cu artilerie. Ia masa pe bordul vasului viceamiralului Dewinter, care comandă escadra din Texel. La un moment, apucându-l pe acesta de butonul fracului, îi zise:

— Amirale, Olandezii sunt viteji; sunt trupele cele mai de nădejde în luptă!

Lipsind dela 15 Octombrie din Amsterdam, unde lăsase pe împărăteasă şi unde va ajunge a doua zi, Napoleon îi scrie aceste scurte scrisori:

Dragă prietenă,

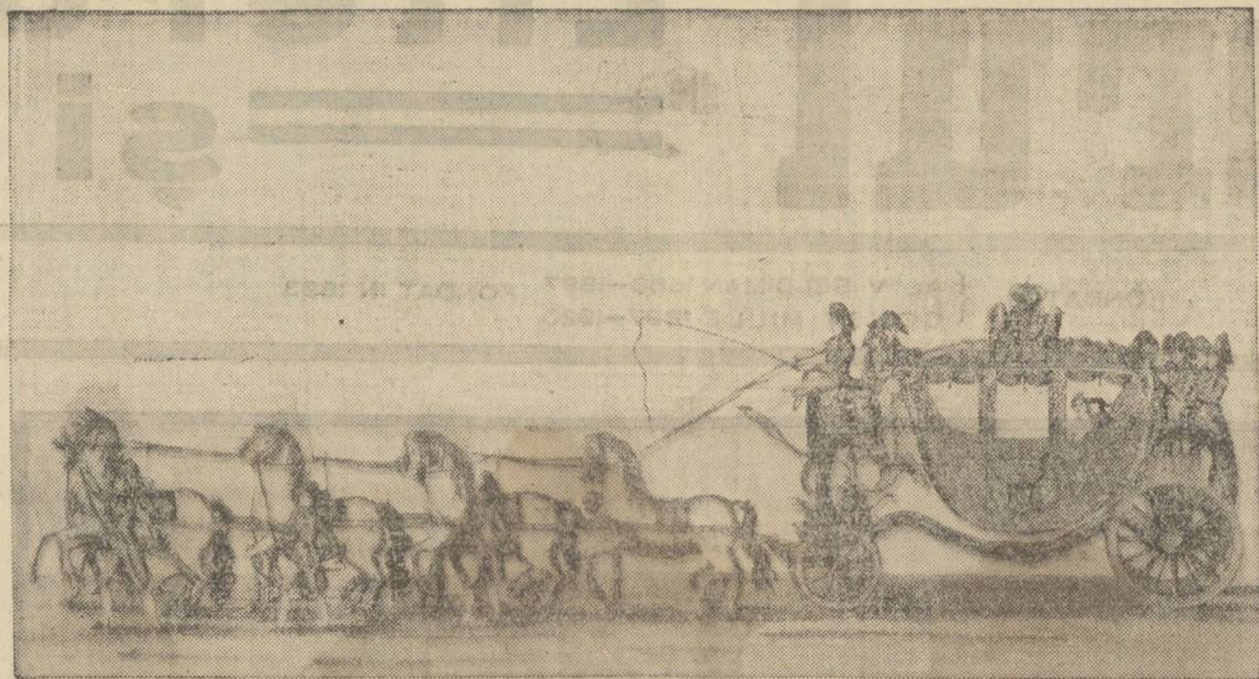
Am sosit la ora 6 seara la Helder. Rămân aci toată ziua. Prin urmare n'am să fiu astăzi la Amsterdam. Ţi-am trimis vorbă să faci o excursie în sa-

PRIRŢESA PAULINA BORGHESE

La Amsterdam, are loc inspectarea unui nou arsenal, în ziua de 10 Octombrie.

tul Bruich. Te poţi duce şi la Harlem. Menajază-te şi îngrijeşte-ţi sănătatea. Cred că nu te

TRASURA DE CEREMONIE A LUI NAPOLEON ŞI A MARIEI-LUIZA

îndoeşti de sentimentele credinciosului tău soţ.

NAP.

Helder, la ora 3 dimineaţa, în 16 (Octombrie 1811).

Stelele sclipesc; voi petrece o zi frumoasă pe mare.

Dragă prietenă,

E ora 8. Am fost toată ziua pe mare. A fost o vreme superbă. Am inspectat de aproape escadra şi am ordonat să manevreze în faţa mea. Am vizitat insula Tesselle şi, dacă mâne va fi frumos, voiu rămânea să continui manevrele .Nu sunt deloc supărat pe tine, fiindcă eşti o femeie bună şi desăvârşită, şi pentru că te iubesc.

Micul rege e sănătos. Ţi-am trimis vorbă să vizitezi satul Bruiche. Du-te şi la Harlem.

Cu bine, dragă prietenă, rămâi sănătoasă. Bine-ai făcut că ai băut vin.

Cu tot sufletul al tău

NAP.

Ora 8 seara, în 16.VIII.

(16 Octombrie 1811).

Impresia lăsată de perechea imperială e excelentă. Prezenţa împăratului are un covârşitor efect moral. Incepând cu anul care urmează, Olandezii vor dovedi în chip strălucit lucrul acesta, alături de Francezi, în timpul campaniei din Rusia.

Campania din Rusia

„Sunt, ca şi Majestatea Voastră, duşmanul Angliei", îi spusese lui Napoleon ţarul Alexandru, cu prilejul întrevederii de la Tilsitt.

După afirmaţia lui Caulaincourt, fost ambasador al Rusiei, ţarul avea pentru Napoleon o prietenie pasionată: „Nu m'aş despărţi de dânsul decât dacă m'ar sili s'o fac" — mărturisea el.

Blocusul continental, dela care s'au sustras cei din jurul său, a sfărâmat aceste legături. Deasemeni, refuzul deghizat al mânii marii ducese Ana, la care Napoleon aspirase la un moment dat, a contribuit la ruperea acestei prietenii. Şi Rusia începu să graviteze în orbita Angliei.

Când s'a hotărît campania din Rusia a avut loc o scenă emoţionantă cu prilejul discuţiunilor pasionate dintre Napoleon şi Mareşalii săi.

După ce-a epuizat toate argumentele pentru a combate războiul, Caulaincourt zise:

— Sire, viaţa mea vă aparţine; puteţi dispune de ea pe câmpul de luptă

Aici însă, convingerile mele se deosebesc profund de convingerile Majestăţii Voastre; conştiinţa şi onoarea mea îmi aparţin numai mie. Aş fi laş dacă, spre a fi pe placul Majestăţii Voastre, aş dezerta dela cauza Franţei.

— Ce vrei să spui cu asta, domnule?, — zise Impăratul apropiindu-se furios de Caulaincourt.

— Că războiul acesta nu poate avea decât un rezultat funest pentru ţară; toate puterile se vor ridica împotriva noastră. Vă veţi distruge, Sire; şi Majestatea Voastră sunteţi Franţa.

Incordarea creştea. Ţarul Alexandru dăduse ordine de înarmare. Napoleon îi trimise ca ambasador extraordinar pe generalul conte de Narbonne-Lara. „Micul Narbonne", cu toată dibăcia lui, nu izbuti să facă nimic. La Wilna, ţarul l-a invitat la masă, dar l-a concediat în mod politicos, dându-i portretul său, — formalitate obişnuită pentru a închide o discuţie. I s'a spus în acelaş timp că trăsura va fi gata de drum la ora 6 seara. Ar fi fost cu neputinţă să i se dea mai bine a înţelege că trebue să plece.

In ziua de 26 Mai. Narbonne-Lara îi făcea lui Napoleon un raport evasiv.

Curtea îşi avea atunci reşedinţa la Dresda.

„STAPANEI GANDURILOR MELE"

La Dresda, Napoleon era în apogeul puterii sale. Niciodată gloria omenească n'a mai atins asemenea culmi. In mijlocul regilor printre care se afla, el era Agamemnon. Era regele regilor. Maria-Luiza „avea întreg pământul la picioarele ei",— după expresia *Memoriului din Sfânta Elena*. Trăia între tatăl şi soţul ei, între doi Impăraţi, ca o îndrăgostită „dornică să profite de cele mai mici răgazuri ale soţului".

Astfel, plecarea lui Napoleon, în ziua de 29 Mai, la ora trei şi jumătate dimineaţa, a fost pentru dânsa o grea încercare. Il puse să-i făgăduiască o grabnică înapoere, cel mult peste două luni; şi lucrul acesta lasă să se întrevadă că Impăratul nu se gândea atunci decât la o simplă demonstraţie militară. Dealtminteri, el păstra conducerea treburilor imperiului, deşi luase comanda armatei.

Fără să mai aştepte popasurile, el citea depeşele şi rapoartele, în trăsura lui, în care i se instalase un felinar ca să poată lucra şi noaptea. Intendentul general călătorea împreună cu dânsul, pe când aghiotanţii şi ofiţerii de ordonanţă călăreau în dreapta şi'n stânga cupeului. O sută de curieri călări erau gata să-i ducă depeşele.

Dar, oricare ar fi fost grijile zilei — şi unele erau destul de mari — în fiecare zi pleca dela cartierul imperial o scrisoare sau un bileţel adresat împărătesei. Şi cu ce înfrigurare de îndrăgostit aştepta el răspunsul!

„Să nu se'ntârzie nici măcar cu o clipă înmânarea corespondenţei", — poruncise Napoleon „Curierul nu se oprea nici să bea, nici să mănânce, nici să doarmă. Când ştafeta sosea, Impăratul, dacă n'avea cheia la dânsul, sfâşia valiza", ca să scoată mai repede corespondenţa.

In genere, — povesteşte baronul Fain,— el nu lăsa niciodată să se închidă un pachet de corespondenţă fără să strecoare un cuvânt pentru împărăteasă. Nu dicta. Scria el însuşi. Şi, în chip cu totul excepţional, îşi dădea o deosebită osteneală să scrie citeţ.

— Daţi-mi o bucată de hârtie curată, — ne spunea el, — daţi-mi o pană bună. In definitiv, buna mea Luiza trebue să-mi poată descifra scrisul!

Şi-i scria. Apoi ne întindea biletelul îndoit, spunându-ne:

— Pentru împărăteasă.

Iar când era în bună dispoziţie, adăuga:

— Stăpânei gândurilor mele! Reginei inimii mele!

Chiar în ziua plecării, el trimise din Reichenbach în Haute-

NAPOLEON BONAPARTE

Lusace un mesagiu printr'un ofiţer saxon:

Reichenbach, ora 11 dimineaţa

Buna mea Luiza,

Am poposit o clipă ca să iau masa. Mă folosesc de acest prilej ca să-ţi scriu şi să-ţi recomand să fii veselă şi fără griji. Toate făgăduielile pe care ţi le-am dat ,le voi ţine. Despărţirea noastră nu va dura mult.

Ştii cât de mult te iubesc. Vreau să aflu că eşti sănătoasă şi liniştită.

Adio, dulcea mea prietenă. Mii de sărutări.

N.

(Reichenbach, 29 Mai 1812).

Din Glogau, peste douăzeci de ore, porni un al doilea curier, cu rugămintea către împărăteasă de a da ordin şambelanului de Montesquieu să-i răsplătească pe ofiţerii-curieri după importanţa veştilor pe care le aduc:

Glangau, în 30
la ora 7 dimineaţa

Buna mea Luiza,

Ţi-am scris eri. Am sosit cu bine la ora 2 dimineaţa. Am mers foarte repede. M'a obosit puţin praful. Plec mai departe, ca să ajung astă seară la Posen, unde voi rămânea mâne, în 31. Sper că-mi vei fi scris că eşti sănătoasă, că eşti veselă şi cuminte. Ar fi bine ca, atunci când vin ofiţerii trimişi de mine, Montesquiou să le dăruiască inele şi diamante după importanţa veştilor pe care le aduc.

Tatăl tău va trebui să plece, ceiace-ţi va mări şi mai mult singurătatea.

Adio, mio dolce amore; mii de sărutări iubitoare.

N.

(30 Mai 1812).

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

CRONICA ŞAHULUI

Un an dela moartea lui W. Pauly

Duminică 3 Martie se împlineşte un an dela moartea mult regretatului W. Pauly, unul din cei mai mari şahişti pe care i-a avut omenirea şi cel mai mare problemist al lumii. El a murit în vârstă de 58 ani, în momentul când valoarea lui de problemist a ajuns la apogeu. Toată omenirea şahistă a pierdut prin el pe unul din cei mai străluciţi reprezentanţi. W. Pauly s'a ocupat cu probleme directe şi cu feerice.

In ultimul timp nu mai compunea decât probleme feerice cărora le acorda tot timpul liber.

A fost prietenul rubricii noastre, venind în fiecare săptămână la redacţia noastră, unde se adunau toţi problemiştii bucureşteni, ca să studieze cu profesorul W. Pauly, fiindcă era una din marile lui calităţi. Mulţi talentaţi problemişti s'au format cu ajutorul imens ce le-a adus W. Pauly.

Implinindu-se un an dela moartea lui, am primit numeroase articole documentate asupra marelui W. Pauly. Spaţiul restrâns pe care-l avem ne sileşte să publicăm aceste articole în rubrici succesive. In primul număr închinat lui Pauly — acesta de faţă — publicăm un interesant articol al marelui problemist Mr. E. J. van den Berg cu 3 probleme INEDITE de W. Pauly, precum şi amintirile personale ale distinsului problemist român, devotat colaborator al rubricii noastre dr. L. Lazarus.

In memoriam W. Pauly

de **Mr. E. J. VAN DEN BERG**

Pauly! Cât s'a scris despre el în acest an care s'a scurs dela moartea lui, în presa şahistă! Şi cum concordă aprecierile tuturor relative la acest om genial şi pe deasupra atât de modest şi amabil!

Este pentru mine desigur o încercare puerilă de-a descrie persoana sa, care mi-e cunoscută printr'o lungă corespondenţă într'un ziar care apare în oraşul în care locuia şi care e citit de cei cari l-au cunoscut personal. Să-mi fie deci permis să mă asociez aci fără multe cuvinte în rândurile prietenilor săi, cari se vor gândi mereu la Pauly, ca la un om de elită a cărei genialitate în problemele de şah va putea fi percepută în întregime numai de puţini şi la înălţimea căruia numai din când în când— în timp de secole — se va putea ridica cineva.

Mulţi conducători de rubrici de şah au fost ajutaţi în munca lor problemistică de către Pauly. In cursul anilor, când redactam împreună cu † W. von Pittler rubrica de şah din „Aachener Anzeiger", am primit dela Pauly multe probleme inedite, precum şi diferite îndrumări pentru rubrica noastră.

Intr'o scrisoare dela 7 Ianuarie 1934 ne-a mai trimis câteva probleme, dedicate conducătorilor rubricii dela „A. A." şi pentru soluţia cărora vroia să facă un concurs cu premii. Puţin timp după aceasta am trebuit cu regret să-i comunic că acest concurs nu mai poate lua fiinţă, deoarece prietenul meu von Pittler a murit şi rubrica de şah în forma de-atunci nu mai poate continua. Răspunsul prin care Pauly îmi exprima regretul său asupra acestui fapt, a fost ultima scrisoare primită dela el.

Admirabilul terţet destinat pentru acel concurs de premii **apare acum pentru prima oară:**

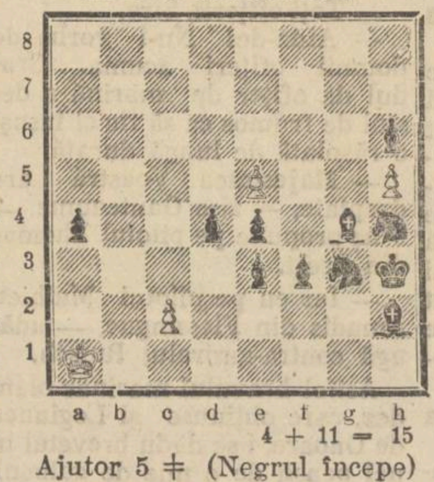
I. Pentru ca pionul alb din coloana **é** să se poată transforma într'un cal care să dea mat la f4, această transformare trebue să se facă la d8. Nebunul negru se sacrifică din această cauză la d7 şi pionul negru de pe coloana **f** se întoarce înapoi ca nebun, spre a închide din nou câmpul g4.

SOLUŢIA: 1. Nd7, é6; 2. f2, é× d7; 3. f1N, d8C; 4. Né2, Cé6; 5. Ng4, Cf4 mat.

II. In această problemă se întâmplă acelaş lucru cu deosebirea că se sacrifică calul dela b4 şi că pionul de pe coloana **é** se întoarce ca un cal pentru a închihde din nou câmpul h4.

Soluţia: 1 Cg6, h ×g6; 2. é2, g× h7; 3. é1C, h8C; 4. Cg2, Cg6; 5. Ch4, Cf4 mat.

No. 1
W. PAULY
INEDITA!
Dedicată d-lor † W. von Pittler şi Mr. E. J. van den Berg

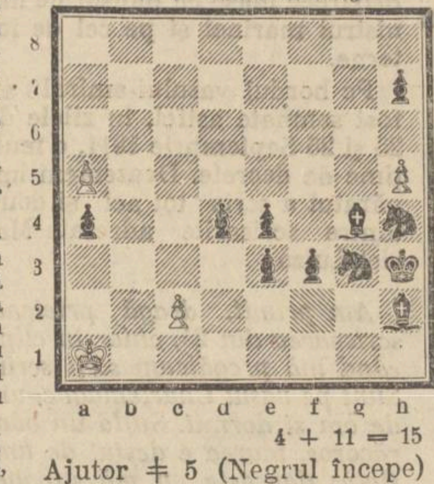

4 + 11 = 15

Ajutor 5 ‡ (Negrul începe)

Hilfsmatt 5-er.
(Schwarz zieht an).

No. 2
W. PAULY
INEDITA!
Dedicată d-lor † W. von Pittler şi Mr. E. J. van den Berg.

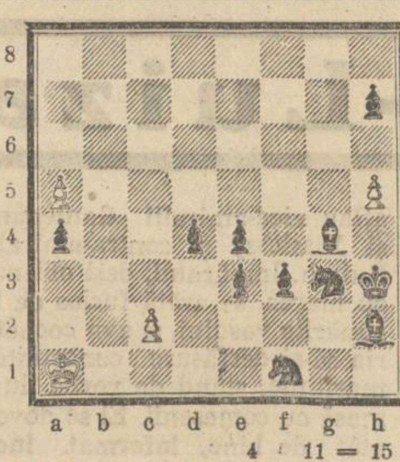

4 + 11 = 15

Ajutor ‡ 5 (Negrul începe)

Hilfsmatt 5-er.
(Schwarz zieht an)

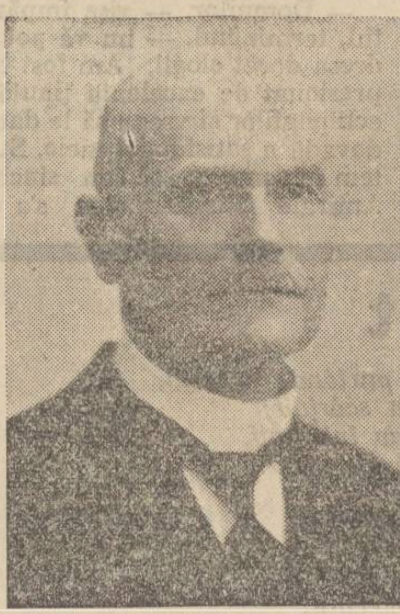
No. 3
W. PAULY
INEDITA!
Dedicată d-lor † W. von Pittler şi Mr. E. J. van den Berg

4 + 11 = 15

Ajutor 5 ‡ (Negrul începe)

Hilfsmatt 5-er.
Schwarz zieht an.

III. O nouă schimbare de poziţie dă un mat nou cu totul surprinzător. Regele negru merge la f4 şi pionul alb de pe coloana **a** ia rolul colegului său. O transformare ca în I şi II duce la soluţie: 1. Cf5, a6; 2. Dé5, a7; 3. Rg3, a8C. 4. Rf4, Cc7; 5. Cf1—g3, Cé6 mat.

Un adevărat terţet Pauly!

Apel-doorn, Februarie 1935.

Mr. E. J. van den Berg

Amintiri despre Wolfgang Pauly

de **Dr. L. LAZARUS-Bucureşti**

Tinerel începător fiind, îl cunoşteam deja pe W. Pauly ca o stea de mărimea întâia pe firmamentul problemelor. Deslegarea problemelor sale, care a fost întotdeauna foarte interesante, mi-a procurat o plăcere incomparabilă. In primul rând opera sa m'a îndemnat de a-mi încerca puterile în composiţia problemelor. Nici n'a durat multă vreme şi am avut ocazia de a-mi putea da seamă, cine era W. Pauly. S'a întâmplat în felul următor: în Martie 1923 am găsit miniatura lui *C. S. Kipping:* Rél, Tf4, Cd5; — Rd3; mat în 4 mutări, cu tema „schimbarea locurilor celor doi regi". Intrucât îmi displăcea calul, ce nu ia parte în poziţia de mat, am dat problemei următoarea înfăţişare: Rdl, Th4, Ccl; — Rc3; mat. în 4 mutări, o formă, în care calul se sacrifică după ce şi-a îndeplinit rolul. După ce în fine am predat funcţiunea calului unui pion, am trimes această micuţă lucrare: Rdl, Tf4, pd2; — Rd3; mat în 4 mutări, lui *W. Mühlhäusser*, excelentul redactor de probleme de pe atunci al revistei *„Deutsche Schachblätter"* care drept răspuns mi-a trimes numărul din Iulie 1923 al revistei *„Skakbladet"*, în care se găsea următoarea forma a aceleaşi idei , datorită lui Pauly: Rdl, Tb4, pd2 şi h5; — Rd3, ph7; mat în 5 mutări. Iată fenomenul telepatiei!

După scurtă vreme m'am aflat într'o corespondenţă vie cu W. Pauly şi bucuria mea a ajuns la culme, când în fine l'am cunoscut şi personal pe maestru. Despre Pauly ca om s'a scris atât, încât nu-mi mai rămâne nimic nou de adăogat. Aci aş dori să redau doar câteva momente caracteristice ale cunoştinţei noastre, care îl arată pe Pauly ca un strălucit deslegător, excelent descoperitor de extrasoluţiuni şi ca un dascăl impresionant.

Problemele ce i se prezentau, le examina întotdeauna cu o răbdare neobosită şi cu cea mai mare preciziune, înapoiând unele cu un „Koch" gras!

Reuşiai înfine să'l elimin, îţi înapoia problema cu o soluţie dublă cu totul nouă. Parcă prin farmec scotea din orice poziţie soluţii duble şi gemeni!

Spre a invedera cum se întâmpla aceasta, iată aci un exemplu. Ii aduc lui Pauly următoarea problema: Ra4, Cd4, Cé8, pa6, b3 şi f3; — Rg3, pa7, b4 şi b6, mat ajutor în 5 mutări. Maestrul aruncă o privire asupra poziţiei, — deslega problemele cele mai grele şi complicate de pe diagramă, — şi abea trece un minut, şi spune: „Soluţia: 1. Rf4, Rb5, 2. Ré5, Rc6, 3. b5, Rc7, 4. Rd5, Cf6+, 5. Rc5, Cé6 mat. Gemen: fără pb3, asemenea mat ajutor în 5 mutări. Caută te rog soluţia". Când pe urmă îi aducea a doua sau a treia zi soluţia cu totul nouă a germenului, (anume: 1. Rf4, Rb3; 2. Ré5, f4+; 3. Rd5, Cf3; 4. Rc6, Rc4; 5. b3, Cé5 mat.) găsită cu chiu şi vai, deseori numai cu ajutorul altor problemişti, — atunci maestrul spunea: „De fapt am putea trimite această problemă *D-rului Birgfeld* pentru *„Die Schwalbe"*, — e drăguţă".

In general Pauly împărţea cu greu laude şi critici, era doar modestia personificată, ceeace este atât de caracteristic pentru omul într'adevăr mare. Astfel s'au născut mai multe dintre lucrările noastre comune, care pe urmă au apărut în faţa publicului problemist, în forma unor gemeni terţete şi quartete, în *„Deutsche Maerchenschachzeitung"*, în *„Die Schwalbe"* şi în altele.

Dupăce ţi-ai bătut îndeajuns capul cu o idee, care pe semne nu putea fi soluţionată techniceşte fără un „Koch", aceasta îi făcea rău vizibil şi îţi indica câteodată printr'o neînsemnată schimbare, cum trebuia să arate forma corectă. Odată m' alăsat timp de un an să mă zbucium pentru o idee — într'adevăr destul de complicată, (posibilitatea sau imposibilitatea rochadei în probleme maximale cu gemeni) — nedându-mi nici o indicaţie, pentrucă aflase întâmplător, că această afurisită lucrare trebuia să-i fie dedicată.

Pauly era un om admirabil, de o bunătate rară, a cărui operă îi va păstra numele strălucitor pentru toate vremurile.

Dr. L. LAZARUS

PAUL I NEGREANU
DINU NEGREAUN

Borza, ţară a tainei...

O nouă creaţie a domnului M. Sadoveanu

Urmând tradiţia statornicită de firul unui lung şir de ani d. Sadoveanu ne-a făcut de sărbători obişnuitu-i dar de scriitor: o nouă carte. Poate că data acestei apariţii nu a fost dinadins aleasă. Şi poate că ea nu se datoreşte decât unei simple... întâmplări. In acest caz însă trebue să recunoaştem că întâmplarea aceasta e cât se poate de fericită. Căci cărţile domnului Sadoveanu sunt dintre acelea care trebuesc citite în atmosfera intimă a unei odăi rumenite iernatic de jăratecul sobei, a unei odăi cu ferestrele scrise cu flori groase de ghiaţă şi cu uşa deschisă numai fantomelor şi regretelor.

Pe eroina cărţii domnului Sadoveanu avusesem prilej s'o cunoaştem mai de mult. O ştiam din *In pădurea Petrişorului* unde o văzusem aplecându-se cu toţi copacii, cu toate izvoarele, cu toate sălbăticiunile şi cu tot cerul de deasupra, peste trupul însângerat dar liber al unei biete ciute rănite, spre a-i culege cea din urmă suflare.

Mai târziu o întâlnisem din nou. Adăpostea atunci într'un cotlon necunoscut, la rădăcină de brazi înalţi, un puiu de om gonit dintre oameni. Il îngrijea şi îl hrănea ca o mamă. Ziua trimetea fiarele să-i ţină la joc tovărăşie. Noaptea, punea luceferii cu scăpărări verzi să vegheze deasupra-i. Şi după ani şi ani, când puiul de om se făcuse om şi ieşise din singurătăţi în lume, l-au cunoscut că avusese de mamă pădurea, şi i-au spus *Puiul pădurii*.

De aceia, înainte de a intra în mijlocul ei, înainte de a-i cerceta cotloanele şi a încerca a-i deslega tainele, socoteam că Borza este pădurea de totdeauna a domnului Sadoveanu. O pădure minunată, aşa cum vor fi fost toate odinioară în binecuvântata ţară a Moldovei, aşa cum mai sunt puţine astăzi şi cum mâne nu va mai fi poate niciuna. O pădure cu hăţişuri nestrăbătute, cu poteci călcate numai de picioarele agere ale sălbăticiunilor şi de umbrele nopţilor.

Aşa şi este Borza. Căci oamenii care au dreptul de a pătrunde în inima ei se pot număra pe degete. E mai întâiu Kivi, domniţa cu nume ascuţit ca un strigăt de pasăre. Ea e stăpâna Borzii. O cunosc toţi copacii şi toate jivinele adâncurilor. O cunosc mai ales prietenele ei căprioarele, care nu se sfiesc să se apropie de ea şi s'o privească din fundul ochilor lor întunecaţi, ferestre cu luminile stânse. Mai e apoi pădurarul Peceneaga. Dar acela nu e fiinţă omenească, ci copac, stâncă, izvor, pasăre sau fiară, trup ieşit din trupul pădurii şi sortit a se întoarce tot într'însa. Acela înţelege şi vorbeşte graiul dobitoacelor, clădeşte cuiburi pentru pasările cerului şi iarna, şade ingropat în pământ ca sobolii. Cât despre Lupu Mavrocosti, pe dânsul nu-l poate înţelege nimeni, nici chiar Borza. Intră în pădure, se aşează pe un trunchiu căzut, îşi spânzură privirile de un colţ de cer sau de o creangă uscată, şi rumegă gânduri, ca vitele pae. Se ridică apoi şi pleacă după cum a venit. Şi nici nu vede pe unde trece.

...Aceasta e Borza. Şi aceştia sunt oamenii ce trăesc sub streaşina şi sub aripa ei, care-i adăposteşte cum a adăpostit şi pe strămoşii lor, odinioară.

Născută pe semne sub semnul predestinat al lăcomiei omeneşti şi al nepăsării faţă de măreţiile naturii, Borza e sortită însă să le plătească din greu tributul. In anul de graţie una mie nouă sute douăzeci şi şapte iată că ameninţare grea de primejdie se ridică asupră-i ca o geană de furtună. Oameni străini poposesc întruna din poenile ei, dinspre margine. Au de gând să intre în ea cu ferestraele şi cu topoarele şi s'o aştearnă la pământ fără viaţă. Pe urmă s'o încarce în căruţe ţărăneşti şi s'o coboare la vale, către locuri limpezi şi către gările roşii din marginea drumului de fier. Căci aşa au hotărît oamenii şi instinctele lor josnice. Ce vor şti ei de suferinţa stejarilor şi frasinilor pădurii când topoarele grele le vor muşca din trupuri? Şi ce le pasă lor că mistreţii şi căprioarele pârâului Borzei vor rămâne fără linişte şi fără sălaş?

Borza trebue să-şi închine capul pentrucă aşa au hotărît oamenii. Au hotărît, dar fără dansa. Şi Borza ştie să se apere. Puterea ei nu merge până într'acolo încât să înţepenească mânile tăetorilor pe topoare şi să împiedice ronţăitul fierăstraelor în frasini. Dar glodurile ei de primăvară pot face să se înnămolească căruţele cu trunchiuri tăiate şi pot să le împiedice coborîrea. Colibele oamenilor cu topoare veniţi să dărâme pădurea pot fi aprinse pentrucă Borza ştie să scapere scântei din văzduhuri, ca oamenii din pietre. Şi ştie să sloboadă din cotloanele unde stau încuiate, viscolirile şi furtunile Bobotezei care ridică nămeţi cât stejarii şi înfundă drumurile şi potecile. Efluvii şi porunci misterioase pot porni din inima Borzii şi pot răzbate până în sufletele turburi ale lui Peceneaga şi Liţă Florea. Urmând porunca tainică, pădurarii îşi lasă bordeele şi ies în marginea Sihlei, de pază. Şi de teama fulgerelor ce le scapără în priviri şi a glasurilor lor care fac să hohote prăpastiile singurătăţilor, oamenii se sfiesc să le înfrângă poruncile şi se abat din drumul pădurii.

Cât despre domnul Antoine Bernard, duşmanul cel mai mare, apoi izgonirea lui de pe meleagurile Borzei este curată jucărie pentru dânsa. Intr'o zi, din ponoarele de către Asfinţit vor prinde să se înalţe în văzduh fumurile grele ale negurilor. Ceţurile se vor schimba apoi în nori bulbucaţi ce vor acoperi soarele şi albastrul. Cerul întreg se va preface în apă şi se va prăbuşi pe pământ şi mai ales deasupra Borzii. Puhoaele se vor prăvăli pe coaste grohăind ca mistreţii. Şi nu se vor opri decât jos, în poiana din margine, proptindu-se în pereţii locuinţei Domniei Sale Domnului Antoine Bernard. Domnia Sa va avea atunci prilejul neplăcut să constate că pe aceste meleaguri ciudate e nespus de greu să domesticeşti şi să supui o natură care ştie să se împotrivească, să se apere ba chiar şi să atace. Şi ca un jucător de şah care are bunul simţ de a recunoaşte pe faţă superioritatea adversarului său, Domnia Sa va încheia înainte de sfârşit partida aceasta pe trei sferturi pierdută.

Indărătul lui, Borza va rămâne aceiaşi, cu izvoarele, cu frasinii şi cu sălbăticiunile ei, în singurătatea-i tainică de totdeauna.

■

Nădăjduim că aventura Borzii s'a sfârşit cu adevărat aşa cum o descrie domnul Sadoveanu şi că omul a trebuit să se plece înfrânt şi umilit în faţa puterilor şi legilor misterioase ale firii. Mai nădăjduim că întâmplarea aceasta veche de şapte ani nu s'a înnoit de atunci şi că în acest început de iarnă al unui alt an, Borza stă aceiaşi, acolo, la ţinutul Vasluiului lui Ştefan cel Mare, mândră şi hotărîtă ca o cetate ce a înfruntat veacuri fără a cunoaşte înfrângerea.

Dar nu pentru mult timp. Căci mai curând sau mai târziu va veni un alt Domn Antoine Bernard, aducând alţi Huţuli cu fierăstrae şi topoare. Vor clădi colibe care nu vor mai arde de data aceasta şi vor înfige uneltele în fiii frasinilor de odinioară, care acum se vor supune.

Potecile Borzii nu se vor mai sumeţi atunci şi vor lăsa căruţele să plece. Furtunile şi viscolul Bobotezei se vor sbate şi vor urla neputincioase şi înlănţuite, în cotloane pe care Borza nu le va mai putea descătuşa şi deschide. Peceneagă şi Liţă Florea nu vor mai putea ieşi în marginea sihlelor cu puştile, căci mânile le vor fi de mult împreunate cuminte pe piept, ţapene şi neputincioase.

Kivi, domniţa cu ochi aprigi şi nume ascuţit ca un ţipăt de pasăre, va dormi atunci, potolită, sub hrubă de cărămizi roşii în cimitirul de lângă paraclisul conacului. Iar Lupu Mavrocosti, înecat în topliţa din inima Borzii, va stăpâni în sfârşit comoara neamului său şi, călărind cal alb ca şi celălalt Mavrocosti, va chemă către el în amurgul unui alt an pe un alt urmaş al său, ca să se împlinească cele hotărîte de zodii.

...Deasupra, pe locul de altă dată al Borzii, vor trece prăfuite şi largi, drumuri de care. Şi ca totdeauna, din tot ce-a fost odinioară, nu va mai rămâne decât numele.

EMIL ÇOLIU

Tabletă

Avortul

Nefiind câtuşi de puţin jurişti — facem acest plural de discreţie — nu suntem nici prea informaţi asupra răspântiilor, în care se întâlnesc principiile noilor Coduri, discutate în mai toate articolele de fond ale ziarelor de circulaţie. Dar situaţi la periferia juridică, putem deriva din rădăcina latină, ca să ne fie permis amestecul în călimărul altora, un titlu şi pentru noi, de justiţiabili; căci dacă nu putem nici judeca, nici apăra, nici face legi, avem dreptul să fim daţi în judecată şi osândiţi. Fără să fim întrebaţi cât ne pricepem în coduri şi nu.

Deocamdată, s'a observat, mai ales dela războiu încoace, tendinţa curioasă de agravare a tuturor pedepselor, lipsită de un corespondent în crearea de situaţii noi. Dacă interzici călătorului însetoşat să bea cu buzele din gârlă, este obligatoriu să pui pe marginea drumului cu apa o doniţă sau o oală şi când opreşti ceea ce se chiamă murdăria, trebuie să înfiinţezi edicule. O lege are totdeauna două părţi şi legiuitorul chibzuit nu suprimă o funcţiune, ca să organizeze numai consecinţele ei. O lege pe un singur picior nu e o lege ci un exerciţiu literar. In acest caz, de ce să scrim legi şi să fim jurişti când putem servi pe cititor cu o proză umoristică direct, oferindu-i snoave şi lucrând în calitate de romancieri. Literatura asta n'ar trece decât prin riscul să fie proastă: rău ea nu poate să facă vizibil; pe când literatura juridică şi legislativă provoacă în viaţa vie, în substanţa socială, în carnea şi în sufletul oamentlor, rânduri de nenorociri şi epoci lungi de nedreptate. O lege nu se schimbă uşor, dacă apucă să fie impusă de un raportor trecător, ales în Vlaşca sau în Teleorman şi un cod ţine câte o sută, două sute de ani.

La Odessa, în regimul bolşevic, municipalitatea, care prin partea locului pare să fie şi autoritate executivă, s'a scârbit atât de mult de invazia pe trotuare a urinii în cât a lansat o ordonanţă penală, afişată în tot oraşul. Cine va mai fi prins cu faţa întoarsă pe stradă în anumit fel, va fi împuşcat fără judecată. Căci nici comuniştii n'au ajuns la acea perfecţiune ideală de a suprima detestabilele obicinuinţi ale rinichiului şi ale vesicei şi, probabil că însuş d. Stalin, care subt toate celelalte raporturi înfăţişează puritatea infailibilă, practică detestabila infirmitate a sculării de câteva ori pe zi dela biroul d-sale din Kremlin şi a trecerii într'o încăpere, poate că nu cu totul scutită de miros.

Ordonanţele se fac cu acelaş material ca şi legile, şi sunt în toate regimurile mult mai uşor de construit decât o vespasiană. Câţiva studenţi, usturaţi de o inexorabilă necesitate treceau, pe înserat, prin Odesa şi au luat poziţie în dreptul unui zid. Erau par'că vre-o şase inşi, aşezaţi la rând. Şase gloanţe de carabină i-au dat numaidecât peste cap. Sângele le-a curs în acelaş timp cu urina şi poate că murdăria a fost şi mai mare. Desigur că autoritatea sovietică a sporit simţitor, pe urma energicului act. Dar de asta are omul nevoie? Să întreţie magnificenţa unei forţe devastatoare şi prestigiul unei poliţii care ştie să tragă la ţintă precis? Pentru atâta lucru se poate face o revoluţie şi o primenire de sisteme?

Atârnă, de sigur, şi de legiuitori. Dacă la autoritatea comunală, de pildă, se găseşte, să zicem, un personaj care urinează cu sonda, în clondir personal, ordonanţa niţeluş pervertită, va fi răzimată pe o sticlă cu gâtul larg şi pe supresiunea omului şi naturii.

Aşa se petrec lucrurile şi cu viaţa femeii, considerată în codul penal. Un fost ministru de justiţie, învăţat cu femeia stearpă şi sterp el însuşi biologic şi social, trecea drept un personaj fără acte în trecutul lui şi, într'adevăr, nu folosise în niciun fel colectivităţii. Se cunoştea din activitatea lui izbânda cea mai relativ onorabilă, când nu este insoţită de fapte, că era imens de bogat: imprejurare caducă şi derizorie pentru o personalitate cu veleităţi de conducător. Ce-a eşit din acest dovleac zâmbitor cu mustaţă blondă, a fost de speriat, după ce domnul ajunsese, graţie unei amabile nulităţi membru într'un guvern. El făgăduia muncă silnică pe viaţă femeii, fecundată în ceasul de uitare de sine şi de har, de către o brută. Dacă ministrul ar fi avut un flăcău şi dacă progenitura lui ar fi strâns în braţe pe fetişcana servitoare din casă, într'o noapte, această slugă, congediată la 3 luni de sarcină vizibilă, era obligată să păstreze în pântecul ei nevinovat şi credul un animal, consolată că îl are prin transformare în sânul ei a gălbenuşului boieresc.

T. ARGHEZI

Legiuitorii recenţi se pregătesc să condamne avortul sarcinii din aventură, silind femeia să poarte în pântec, în braţe şi toată viaţa în spinare copilul unui seducător, căruia i-a fost ruşine să se prezinte dinaintea Ofiţerului de stare civilă cu ea. De părerea lor sunt şi Prelaţii. Se cunoaşte cazul unuia care şi-a lăsat femeia repetat însărcinată cu 7 copii pe drumuri înainte de a deceda întru Domnul. Poate că am uitat numărul copiilor, dar unul mai mult sau mai puţin nu îndulceşte cazul. Un preot căsătorit din Bucureşti şi tată de copii legitimi, a sedus o călugăriţă şi i-a pus în locul cuvenit şi un copil. Călugăriţa a trebuit să părăsească cinul şi să nască, ocrotită de preot. In ziua când şi-a regăsit amanta şi odrasla, care-i seamănă atât de mult, în cât se şi uită chioraş ca autorul, nu a existat posibilitatea de sancţiune. Dacă acest copil, crescut în aţâţare şi mizerie, va pune la 20 de ani mâna pe revolver şi va dobori pe tată-su înveşmântat în odăjdii, cronica judiciară va fi scandalizată. Avortul legalizat ar fi venit în ajutorul şi al femeii şi al copilului şi al părintelui şi al societăţii, cum i se spune acestei ambianţe municipale.

Un caz petrecut acum vre-o treizeci şi câţiva ani. Una din domnişoarele frumoase, bogate, bine născute şi cultivate din Bucureşti, era însoţită de guvernanta ei, o domnişoară englezoaică, într'o plimbare, vara, la Şosea. Au pus mâna pe amândouă bivolarii dela o cărămidărie şi toate aceste bestii excitate au trecut peste ele. Tatăl Domnişoarei avea un nume vechi în aristocraţia românească. Anchetele au rămas fără rezultat şi fetele însărcinate. Au fost expediate la Londra şi nimeni n'a mai auzit de ele. Ce face juristul în avort? Condamnă? Nu vi se pare că sentinţa lui ar constitui un omagiu şi ar exprima părerea de rău că nu s'a găsit şi el printre bivolari?

Duhovnicul actual e medicul, pentru toate durerile, şi fizice şi morale. Experienţa unui medic e vie şi autentică, neîmpiedicată de dogme, făcute pentru lacune şi de principii croite pe manechin. Cum n'a fost ascultată cu toată cuviinţa legiuitorului această mare autoritate reală omenească? Sunt medici în Parlament, o parte importantă a învăţământului aparţine medicilor. Ei au participat la discuţii dar părerile lor au fost cu grosolănie înlăturate. Cum se poate?

Dacă totuş legile trebuiau să aibă o logică şi un sens, dat exclusiv de jurişti ca singure foruri competente, atunci logica pornea paralel cu orânduirea mamei, dreptul pentru mamă şi pentru copil la căutarea paternităţii, strict interzisă de coduri. Ar fi fost un fel de justificare la noile severităţi ale codului penal.

E vorba — nu este aşa? — de o legiferare serioasă şi demnă — în principiu. Căci în fapt, lucrurile vor fi trăite ca şi înainte şi ca în toate speciile, unde legiuitorul nostru, orgolios să inoveze, nu rezolvă nimic, şi totul continuă nestânjenit de texte goale şi de articole numerotate.

*Este foarte caracteristic însă că toate Doamnele feministe, doritoare de a purta barbişon şi mustaţă şi pantaloni, n'au avut şi nu au niciun cuvânt de spus în grava chestiune a maternităţii *).*

T. ARGHEZI

P. S. — Este de două ori nedelicat procedeul de a ţi se trimite volume manuscrise necerute, şi chiar trei. Intâi, că ţi se trimit fără aviz şi întrebare, al doilea că ţi se impune să le citeşti, al treilea că autorul te crede dator să i le păstrezi. Ba e de patru ori nedelicat; ţi se pretinde să mai care pachetele la poştă şi să le reexpediezi.

D. Aurel Cosma-Junior Timişoara. — Scrisoarea Dv. din 24 Dec. am primit-o acum, odată cu o publicaţie, la care aţi binevoit să-mi cereţi o colaborare imposibilă.

D. Colonel Culvenescu. Focşani — Foarte interesantă şi justă carta Dv. poştală.

D. M. Streinul. Cernăuţi. — Pentru volumul Dv. „Itinerar cu anexe" foarte mulţumesc.

T. A.

*) *In ultima redactare, codul penal admite avortul în caz de viol, substituire de persoană, alienaţie mintală — şi când viaţa mamei este în pericol.* — N. Red.

„Boala Africei"

Ethiopia clocoteşte - Paradisuri inaccesibile - „Mal d'Africa" - Revista regală din Eritrea - Impănarea Africei cu „corespondenţii proprii" - Patru cărţi într'o săptămână despre Abisinia - Biografia romanţată a lui Gaetano Casati - Japonezii în Abisinia - Psihopatia nostalgică africană - Infrângerea dele Adua din 1896 - Revanşa sau permanentizarea „bolii"?

In ultimul timp, Africa stimulează imaginaţia Italienilor. Ciocnirile trupelor coloniale italiene cu Abisinienii sunt exagerate uneori de presă; totuşi Ethiopia clocoteşte — expansiunea colonială a Italiei o enervează şi o excită.

Şi Italia, la rândul ei, cu populaţia în creştere vertiginoasă şi cu pofte coloniale, nu se mulţumeşte cu nisipurile, stâncile şi bălţile africane pe care le posedă, când vede, la doi paşi numai, nişte paradisuri terestre — cum sunt Abisinia, Sudanul, Nigeria, Congo...

Anglia, Franţa, Belgia şi Portugalia chiar — au acces liber în paradisul african. Numai Italia a întârziat să-şi croiască o cale într'acolo. Tarde venientibus ossa? *Italia nu vrea să se împace cu această formulă de consolare a nenorocoşilor.*

Concesiunile Franţei făcute recent de Laval la Roma, au dat Eritreei italiene o eşire largă teritorială spre strâmtoarea Bab-el-Mandeb, vis-à-vis de Adenul englez, însă n'au adus Italiei vre-un teritoriu bogat sau măcar fertil.

Dar, oricum, acest succes a înviat, subit şi intens, o veche şi parcă adormită patimă a Italienilor pentru Africa. Aventura lui Rubattino, visurile lui Depretis şi Crispi sunt prinse, formulate şi inviorate de sensibilitatea lui Mussolini.

Acesta a ghicit „beteşugul" actual al societăţii diriguitoare italiene, pe care l-a caracterizat atât de bine talentatul romancier Ricardo Bachelli în noul lui roman voluminos, apărut cu titlul de „Mal d'Africa".

Dar nu numai societatea diriguitoare manifestă această „boală": toată dispoziţia actuală a masselor active şi semi-intelectuale italiene e îndreptată spre Eritrea. Recenta călătorie a regelui Vittorio-Emmanuele în Africa a fost de fapt o trecere în revistă a forţelor coloniale italiene.

Indrăgostirea masselor poporului italian de Africă şi de colonii se poate constata din mai multe fenomene. Mai întâi, cotidianele însemnate din Roma, Milano, Genova, etc. nu cruţă nici o cheltuială pentru a împăna „continentul negru" cu corespondenţi proprii. Şi nu trimit acolo pe reporteri sau aventurieri mici de ocazie, ci numai forţe însemnate ale jurnalisticii şi literaturii ca Orio Vergani, Arnaldo Fracaroli, etc.

Aceştia trimit numeroase reportagii ample — literare, ştiinţifice şi comerciale, a căror căptuşeală e politica pură. Astfel se menţine la un nivel ridicat, interesul masselor pentru tot ce e african şi colonial.

In piaţa cărţilor, sub influenţa „boalei" sau a „amorului" italiano-african, se observă deasemenea o mare înviorare. Inactivă de obiceiu, viaţa acestei pieţi fierbe acuma din cauza apariţiei neîncetate a volumelor şi ediţiunilor mereu noui consacrate Africei. Intr'o singură săptămână trecută au fost puse în vânzare patru cărţi noui numai despre Abisinia!

Pe când restul ediţiilor vechi şi noui se odihnesc în pace în rafturile librăriilor, literatura africană ocupă toate minţile. Şi marii beletrişti italieni au început să dea tributul lor acestei psihoze.

Leonida Repacci şi-a publicat ultimul volum gros din cronica „Destinele contimporane" — o tetralogie imensă africană; iar romanul „Mal d'Africa" cuprinde singur 357 pagini, scrise de Ricardo Bachelli pentru a romanţa biografia unui remarcabil aventurier, explorator, geograf şi topograf italian: Gaetano Casati.

*Romancierul a exploatat memoriile acestuia din urmă, ca documente producătoare de lumină asupra fenomenului psihologic atât de straniu cum este „boala Africei". Gaetano Casati „romanţat" de Bachelli merită să fie cunoscut de publicul european. *) Dacă în viitor, mai de vreme sau mai târziu, nişte complicaţiuni, nu numai afro-italiene ci şi afro-europene, vor isbucni dinspre Eritrea — ele se vor datora în mare parte psihologiei celor „înamoraţi" de Africa.*

E de întrezărit şi eventualitatea unor noui imixtiuni în procesul de „civilizare" a continentului negru: Aventurierii şi diplomaţii, militarii, misonarii şi negustorii tuturor naţiunilor mari încă nu şi-au spus ultimul lor cuvânt în Africa. Vreţi să se lipsească într'o zi de dragostea pentru Africa — 200 milioane de Musulmani, 300 milioane de Hinduşi, 400 milioane de Chinezi şi mai ales — 100 milioane de Japonezi?

Aceştia din urmă au şi pătruns în Abisinia şi Africa de Est şi de Sud, cu fabricatele lor de eftinătate uimitoare... Iar în armata abisiniană, instructorii japonezi au şi înlocuit pe cei belgieni!

„Continentul Negru" va exercita încă vraja lui asupra Europenilor, după cum i-a fermecat pe Samuel Baker, pe Stanley, pe Livingstone, pe Gaetano Casati. Cartea lui Ricardo Bachelli „Mal d'Africa" ne destăinueşte simptomele şi procesul acelei „psihopatii nostalgice", pe care Africa a inoculat-o celebrilor ei exploratori.

Livingstone, doar, n'a manifestat prea multă bucurie, când Stanley l-a găsit însfârşit. Iar în Anglia, Livingstone nu s'a întors decât mort — pentru a fi înmormântat la Westminster...

Toţi aceştia, însă, reuşiseră să molipsească mai multe spirite din Europa cu „boala Africei" şi fuseseră urmaţi de generaţii întregi de aventurieri şi exploratori.. Gaetano Casati fusese nevoit să se întoarcă în Italia în 1892, printr'un complex de împrejurări romantice descrise astăzi de Ricardo Bachelli, şi care influenţează „ultima oră" a publicisticei italiene coloniale.

Casati, întâmpinat cu mari onoruri, a încercat să organizeze o amplă expediţie africană; iar primul ministru de atunci, Francesco Crispi, a dus o politică care s'a isprăvit în 1896 cu înfrângerea armatei italiene din Eritrea, la Adua, de către Abisinieni...

Ce aşteaptă de acuma înainte pe Italia: o revanşă strălucită, sau o permanentizare a „bolii" sale africane?...

Roma A.

*) Eventual, şi de cel românesc.

Rime ad hoc

Nocturnă

Apollon spre-albastra zare
A făcut un pas nefast —
A căzut cu foarte mare
Fast

In văpae... Portocala
Cu-al luminii monopol
Ni-a servit crepuscul ca la
Pol

Sus, pe-o casă, ca pe scaun,
Stă comod şi grav Crai-nou,
Iar Luceafărul e ca un
Ou.

(Un gardist i-admiră „şicu",
Parfumând pustiul drum
Cu tutun de-a III-a şi cu
Rum).

Speriaţi de ghiara lunei,
Scheunând doi căţeluşi
S'au ascuns pe pragul unei
Uşi.

Dintr'un turn o cucuvae,
După ultimul tramvai,
Cu-un suspin tăcerea tae:
Vai!

Şi cu timbru de cucoană,
O imită un birjar
Care suge din „havană"
Jar.

Scârţâind pe ulicioară,
O căruţă cu-un catâr
A trezit din somn o cioară:
Cârr!

Sună'n turlă — arieratul
Ceas al urbei şi'n văsduh
Parcă urlă necuratul
Duh...

VICTOR SOARE

O revistă de turism

De doi ani d. Octavian Moşescu a reuşit să-şi apropie un grup de scriitori devotaţi, şi anume: d-nii Emanoil Bucuţa, F. Aderca, G. D. Mugur, Gala Galaction, Ion Pillat, Camil Petrescu, Victor Ion Popa şi Camil Baltazar cu care redactează „Lumea turistică".

In această publicaţie, alături de frumoase fotografii, scriitorii pomeniţi mai sus, alături de alţi scriitori ocazionali, se silesc să înfăţişeze publicului românesc revelaţiile şesurilor, dealurilor, munţilor şi ale apelor româneşti.

Cronica Ştiinţifică

Cum ajungi centenar

Un savant englez, I. H. Greew, preocupat de problema longevităţii, s'a adresat la 43 de bărbaţi şi 81 de femei, care au ajuns toţi la vârsta de 100 de ani, întrebându-i ce fel de regim alimentar au folosit şi în genere, ce fel de viaţă au dus pentru a ajunge la această vârstă impresionantă.

Din răspunsurile obţinute, rezultă în primul rând că probabilitatea de a deveni centenar e de două ori mai mare la femei decât la bărbaţi. In ceeace priveşte regimul alimentar, nu s'a putut pune în evidenţă nimic deosebit. Se pare că toţi cei examinaţi preferau regimul carnivor, ba mulţi dintre ei făceau chiar abuz de alcool şi tutun. Un amănunt însă, a isbit pe cercetătorul englez. Aproape toţi centenarii interogaţi aveau îndeletniciri în aer liber, şi din frageda copilărie şi până la adânci bătrâneţe mergeau mult pe jos.

Se pare deci, că mersul pe jos ar fi taina sănătăţii şi a longevităţii omeneşti.

Protecţia avioanelor contra îngheţului

Se ştie că în timpul iernilor mai aspre, se depune adesea un strat de ghiaţă pe scheletul şi pe aripile avioanelor, din care cauză sarcina aparatului sporeşte considerabil ameninţând astfel siguranţa sborului.

Pentru a înlătura acest neajuns, un inventator american a pus la punct un procedeu, menit să împiedice formaţiunea gheţii pe suprafaţa aparatelor sburătoare. Pilotul poate, de la locul său, să acţioneze în timpul sborului un dispozitiv, graţie căruia se aşterne un strat de uleiu pe porţiunile ameninţate. Prezenţa uleiului împiedică formarea gheţii.

Drojdie, în loc de insulimă

Savantul francez, profesorul doctor Sainton a dovedit că vitamina B, solubilă în apă şi existentă într'o mare cantitate în drojdia de bere, exercită o influenţă favorabilă asupra diabetului.

Din cercetările sale, rezultă că această acţiune a drojdiei de bere prezintă o analogie isbitoare cu aceea a insulinei, din care cauză profesorul Sainton o numeşte „insulină vegetală".

După părerea sa, o cantitate de 0,5—2 grame de extract de drojdie, sau 15—20 de grame de drojdie, administrate zilnic diabeticului, poate înlocui cu succes tratamentul cu insulină.

Electricitatea corpului omenesc

Cercetătorii au pus în evidenţă în timpul din urmă diferite fenomene electrice al căror sediu este corpul nostru.

Aşa, de pildă, s'a stabilit că excitaţiunile nervoase sunt însoţite de curenţi electrici — destul de slabi, e drept, dar totuş măsurabili. Pe de altă parte, s'a observat că trupul nostru funcţionează ca o bună antenă de radio.

Intr'o serie de recente experienţe, executate în scopul de a studia anumite proprietăţi necunoscute ale epidermei noastre, savantul german profesorul Munk a ajuns la un alt rezultat surprinzător. El a observat că între două puncte ale pielii, de exemplu între frunte şi podul palmei, există o diferenţă de potenţial electric, care îşi conservă valoarea în tot timpul vieţii omului.

Pentru a proba existenţa acestei tensiuni, profesorul Munk a intercalat, între cele două puncte menţionate ale epidermei, o conductă electrică legată cu un galvanoscop, aparat destinat să puie în evidenţă cele mai slabe impulsuri electrice.

Fapt remarcabil este că asemenea diferenţe de potenţial electric, există numai între puncte nesimetrice ale corpului, ca în cazul de mai sus. Intre două puncte simetrice, cum ar fi de pildă mâna dreaptă, mâna stângă, nu există niciodată o tensiune electrică.

Noui grupe sanguine

Pentru a putea realiza o transfuziune de sânge între două persoane, — operaţie atât de frecvent utilizată în timpul din urmă în medicină — este necesar ca sângele ambelor persoane să prezinte aceeaş compoziţie, respectiv să aparţie aceluiaş grup sanguin.

Pentru folosinţa practică era suficientă până acum o diviziune în patru grupe sanguine: A, B, AB şi O.

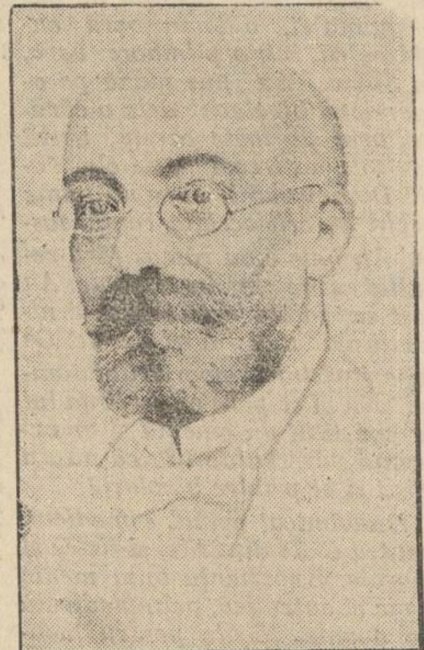
Iată însă că de curând, profesorul german Laubenheimer, din Frankfurt am Main, bazat pe experienţele şi studiile sale speciale susţine că în realitate, grupa A se descompune în grupele A1 şi A2. Ca atare, în viitor va trebui să contăm cu şase grupe distincte: A1, A2, B, A1B, A2B şi O.

Tot în această ordine de idei, profesorul german Schiff afirmă că cercetarea puternităţii, pe baza analizei grupelor sanguine, e posibilă în anumite cazuri favorabile, chiar şi atunci când ambii părinţi ai copilului sunt de multă vreme morţi. E suficient, susţine savantul german — să examinăm anumiţi consângeni în viaţă pentru a deduce din analiza sângelui acestora, grupul sanguin al părinţilor.

Literatura românească în esperanto

Netăgăduit, că o naţiune îşi stabileşte ascendenţa sa mai ales prin valorile spirituale, care contribue la progresul culturii universale. Unul din mijloacele, mulţumită cărora spiritul unui popor trece peste hotarele ţării este desigur literatura tipărită, mai ales când operele respective sunt citite chiar în limba în care au fost create. Dar limba română nu are avantagiul de a fi citită de străini, cu rarele excepţii ale acelora care au studiat-o pentru documentare. Deci, nici operele scriitorilor noştri n'au putut fi citite de acei care ar dori să ne cunoască. Nu vom insista asupra determinantelor istorice în această privinţă, nici asupra străduinţelor de răspândire a studiului limbii române în străinătate, care se remarcă în ultimii ani la diferitele universităţi străine.

In afară de traduceri, schiţe, nuvele, poezii publicate în reviste, atât înainte, cât şi după războiu, mai ales în această a doua perioadă, au apărut o serie de volume de culegeri din cei mai reprezentativi autori români. Pe tărâmul acesta este de relevat activitatea profesorului Tiberiu Morariu, bine cunoscut în ţările nordice, datorită unei sistematice şi inteligente propagande româneşti, pe care o duce prin conferinţe însoţite de proecţiuni luminoase, în legătură cu predarea cursurilor de limba esperanto.

Dr. L. L. ZAMENHOF
creatorul limbii Esperanto

Pentru această activitate dezinteresată, Tiberiu Morariu a fost viu felicitat de către organele consulare ale ţării noastre din diferitele localităţi unde a ţinut conferinţe. Mânuitor al cuvintelor sub formele cele mai variate, stilul lui Tiberiu Morariu câştigă încă ceva în plus, redat în limba esperanto.

Astfel, e ştiut că operele lui Mihail Sadoveanu închid în ele o valoare locală, mai ales prin limba aleasă a autorului.

Izbutind să treacă deasupra acestor dificultăţi, Tiberiu Morariu prezintă publicului cititor în esperanto pe Mihail Sadoveanu, în câteva aspecte caracteristice operei acestuia. „Păcat Boeresc" şi „Pădurea Petrişorului" au făcut cunoscut străinătăţii un gen de literatură specific românesc. In colecţia Rudolf Mosse din Berlin a apărut o sugestivă colecţie de nuvele şi schiţe din opera lui I. Al. Brătescu-Voineşti „Niculăiţă Minciună" e redat cu atâta măestrie, încât impresionează ca şi originalul.

Cele câteva lucrări, care au apărut nu sunt decât un început din marea operă a antologiei scriitorilor români, care se lucrează şi aşteaptă împrejurări favorabile, spre a se face cunoscute mai pe larg cultura şi sufletul românesc în colţurile cele mai îndepărtate ale globului.

Mai recent a apărut un volum intitulat „Umorul românesc" de Petre Firu şi S. Prâganu, cu sprijinul Direcţiunii Presei din Ministerul Afacerilor Străine.

Vedem deci, că pentru literatura românească, care nu este cunoscută în străinătate, limba Esperanto este un minunat mijloc de difuziune.

Cu atât mai mult trebue apreciată activitatea esperantiştilor români, cu cât ştim că vecinii noştri Bulgarii, Ungurii, Jugoslavii, Cehoslovacii şi Polonezii — au lucrat mult în această direcţiune, utilizând limba Esperanto într'o mare măsură, spre a-şi face cunoscută literatura lor.

S. E. R.

CĂLĂTORIILE DE PRIMĂVARĂ ALE „REALITAŢII ILUSTRATE"

27 Aprilie—2 Maiu 1935
ISTANBUL — PRINKIPO — EYUB
3 zile de farmec şi poezie orientală.
PREŢUL 2900 LEI. (Cuprinde trenul Bucureşti-Constanţa şi vaporul, dus şi întors, întreţinere complecta la Istanbul şi Prinkipo, transporturi, taxe dh muzee, ghizi plimbări pe Cornul de Aur şi în Marea de Marmara).

27 Aprilie—11 Maiu 1935
Prima croazieră cu un vapor românesc, pe Marea Neagră, Marmara şi Arhipelagul Grecesc.
Se viziteaza: ISTANBUL-PIREU-ATENA-VOLO-CHIOS şi PATROS (facult) — Preţul 7850 lei, (Cuprinde întreţinerea complectă în tot timpul croazierei dela Constanţa până la Constanţa, vizitări şi muzee, cabină cl. I-a, 2 persoane într'o cabină, vize de paşaport. (Nici un fel de cheltuială în plus).
14 zile de călătorie plăcută în cadrul pitorescului oriental.

20 Aprilie—5 Maiu 1935
O minunată călătorie la Paris şi pe Coasta de Azur
Se va vizita: BUDAPESTA-VIENA-PARIS-NISSA cu întreaga COASTA de AZUR, VENEŢIA şi LIDO. Preţul dela 9850 lei.

PALESTINA şi EGIPT începând din luna Martie până în luna Maiu. Preţul începând dela lei 6500.
Conducerea: OCTAVIAN MOSESCU

Informaţiuni şi înscrieri la OFICIUL DE TURISM al „REALITATII ILUSTRATE" în holul palatului ziarelor „ADEVARUL" şi „DIMINEATA" — Telefon: 4.10 04, Bucureşti.

A aparut
Fii şi Amanţi
Cea mai reprezentativa operă a marelui scriitor englez:
D. H. Lawrence
Autorul romanuluui „Amantul Doamnei Chatterley"
EDITURA „ALCALAY".
Se găseşte la toate librăriile

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Naufragiaţii dragostei

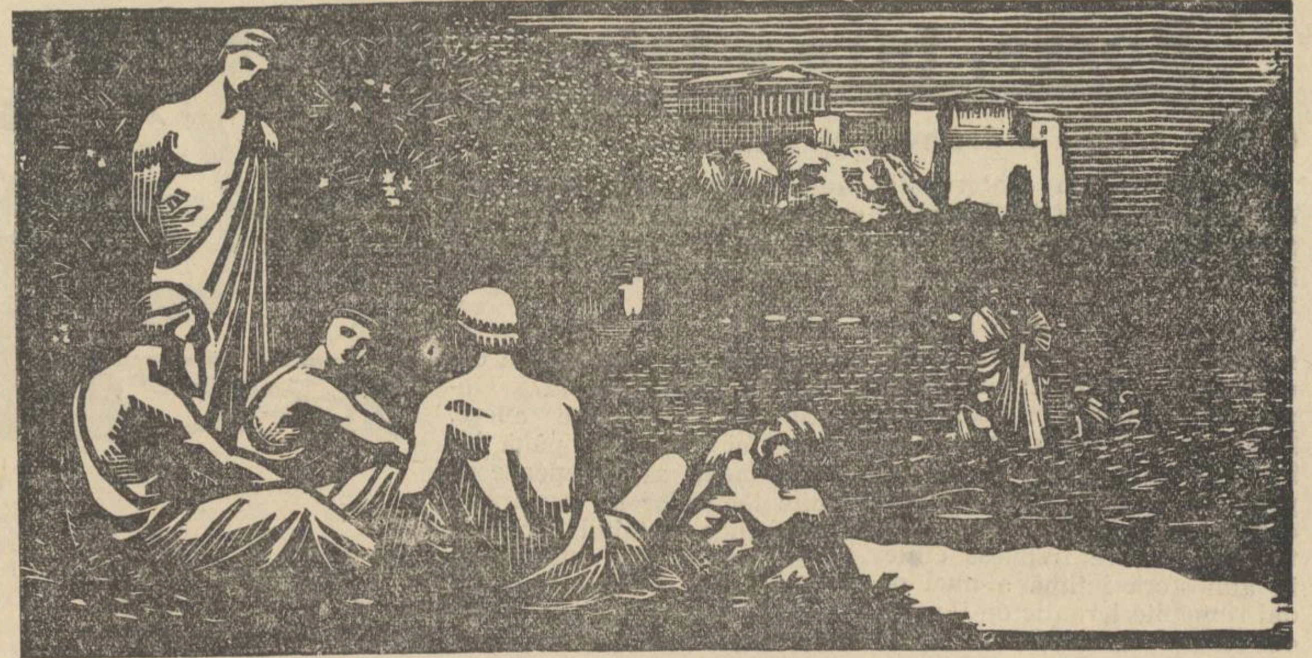
A apărut ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Gazeta Medicală

Pojarul: (Cum să-l combateţi şi cum să-l preveniţi. Interview-uri şi articole semnate de d-nii prof. dr. M. Manicatide, docent dr. O. Millian, dr. C. Tănăsescu, dr. D. Paşcanu. — Obsesiile şi Fobiile. — Educaţia tuberculoşilor în sanatorii. — Sfaturi pentru păstrarea frumuseţii de docent dr. A. Voina. — Catehismul hipertensivului de dr. C. Doljan. — Gripa sub forma gastro-intestinală de dr. Rodescu. — Ce ar trebui să ştim despre examenele radiologice de dr. E. Herskowitz. — Inflamaţiile organelor genitale ale femeei de drd. Sam. Watts. — Desfiinţarea prostituţiei în Japonia. — Viaţa în aer liber. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

„Lexiconul Iudaic"

S'a pus sub tipar şi va apare în curând „Lexiconul Iudaic" lucrare enciclopedică, pentru cunoaşterea iudaismului, redactat de d-nii M. Watts, S. M. Littmann, Sam Watts şi cu colaborarea celor mai distinşi cărturari evrei din România

Primii Paşi

Şi am visat fete de împărat...

M'am înscris la examenul de admitere în facultate, ultimul, al 396-lea, nedecis.

Am fost repartizat într'o sală mare, cu ferestre mici, cu mese reci.

Prima zi de examen, zi de toamnă, cu un cer plumburiu leneş, te adormea.

Am trecut prin coridoare înalte, desbrăcate, pe scări mari fără viaţă.

O uşă schiloadă, sgâriată, a scârţâit.

Am intrat în sală.

Mi-am găsit fotografia ţintuită la a treia masă din fund, rândul din mijloc.

Deasupra mea atârna un bec văduv, consolat de muşte.

Am rotit capul. Imprejur nici o figură expresivă, nimic simpatic, atrăgător.

Lângă fereastră — la altă masă — am observat o pălărie de damă.

Mi s'a părut caraghioasă, încât nu mi-a stârnit curiozitatea să observ chipul pe care-l împodobeşte.

La orele 8 jum. au intrat în sală asistenţii, caraghios de serioşi, mai ales unul care se pierdea printre ceilalţi, mic de statură — cu un nas de strâmboedru — o frunte îngustă şi doi ochi invizibili.

Işi depăna o seriozitate de motan şi se învârtea ca un tigru.

Am râs.

A observat şi s'a îndreptat spre mine cu paşi de plutonier major.

I-am mai râs odată, a făcut stânga'mprejur şi s'a pierdut printre mese.

S'au deschis plicurile.

Cu un ceremonial de pisică plouată ni s'au cetit chestiunile şi am început lucrarea...

Şi aşa s'a scurs examenul.

Melancolic, mohorât!

Pe ea — pălăria nebunatică — n'am căutat s'o mai observ.

Rezultatul examenului a fost că ea — pălăria nebunatică — şi eu, am fost colegi.

Şi tot aşa a început şcoala.

Abea atunci am observat că sub pălăria nebunatică se ascunde un chip de fată.

Am fost repartizaţi să lucrăm împreună — la aceeaş masă — la laborator.

Prima experienţă nu ştiu precis ce am determinat. Căldura specifică a fierului sau căldura inimii colegei, acum cu pălăria simpatică?

Era o după amiază ca'n basme.

Nu aş putea să jur, dar aşa mi s'a părut.

Razele soarelui o învăluiau plăpând. Avea un chip ştrengăresc de simpatic.

Şi râdeam ca doi nebuni.

Asistentul ne bombarda cu privirile.

Uitasem, şi unul şi altul tabla înmulţirii, dar prezenţa asistentului care se apropia sever de noi?

Eram vesel de fericit încât asistentul s'a simţit caraghios şi ne-a apostrofat cu câteva cuvinte empirice:

— Ce faceţi aici, fakirism?

Am râs.

Şi eu şi ea.

Nu ştiu pentruce. De el, de înfăţişarea lui, de veselie?

Dar am rămas cu râsul pe buze.

A sunat.

— Sunt grăbită, am treabă.

— Da?

— Trebue să mă duc la un ceai dansant unde sunt invitată şi nu vreau să întârzii.

S'a îmbrăcat iute, a uitat să-mi răspundă la salut şi a dispărut.

Şi iar am râs. Dar singur, de singurătatea mea.

Am verificat datele experienţei, le-am complectat şi am ieşit.

Strada — o huruială plictisoasă — m'a gonit acasă, în odaia mea.

Nu mi-a răspuns la salut!

M'am întins pe pat.

Poate a fost distrată sau poate şi-a luat ea rămas bun fără ca eu s'o observ.

Am adormit cu zâmbetul pe buze şi am visat fete de împărat...

Ziua următoare — la şcoală — ne-am întâlnit ca doi străini, care se văd pentru prima oară şi sunt constrânşi să-şi facă singuri prezentările.

Orele se scurgeau monoton.

Aceiaşi profesori, aceiaşi monotonie.

Vârfuri de creioane rupte, pagini mâzgălite.

Aşteptam ora de laborator.

Şi a venit.

Aceeaş veselie nebună, acelaş asistent, aceeaş situaţie caraghioasă, aceleaşi vorbe empirice:

— Ce faceţi aici, fakirism?

Aceleaşi râsete...

Acelaş sunet metalic de sfârşit de oră.

— Sunt grăbită, am treabă.

— Da?

— Trebue să mă duc la un ceai dansant unde sunt invitată şi nu vreau să întârzii.

S'a îmbrăcat iute, nu mi-a răspuns la salut şi a dispărut.

Acum nu mi-a răspuns la salut.

Am observat bine.

M'am dus acasă — m'am întins pe pat.

Am adormit — şi am visat fete de împărat...

B. UDAR

Câmpul

Ninge-aplecat şi iute pe câmpie...
Vârtejuri de zăpadă, iuţi şi sparte,
Se fugăresc, ţipându-şi ca de moarte,
Dispar în ziua albă şi pustie....

Iar adormitul codru'n zări departe,
Stă să se-afunde'n neguri fumurie
Ah, mi se pare-aşa de o vecie....
Jur, cinci salcâmi, citesc o tristă carte...

Pentru nimic şi pentru nimeni plâng,
Peste potecă, ramuri goale'n crâng...
Pe-aici, nici un sătean n'a mai trecut...

Târziu, când ceru-abia e violet
De-amurg, şi-un stol de corbi s'a dus încet,
Mai văd grăbind un ultim corb tăcut...

DESPA

5.000 Lei + 5.000 Lei premii în valoare de lei 10.000
Oricine poate participa la concursul
„MAGAZINULUI"
Alegem cea mai fotogenică d-nă sau d-ră. — Cel mai fotogenic copil
In urma unui fericit aranjament, pe care „Magazinul" l-a încheiat cu foto „Julietta", cel mai mare studio fotografic din ţară, am instituit un concurs pentru alegerea chipului cel mai fotogenic, chipului cu trăsăturile cele mai interesante. Trimiteţi-ne fotografia dv. până la 1 Aprilie crt. Un juriu va alege pe cele mai bune, adică pe cele cari înfăţişează trăsătuirle cele mai interesante. Sunt numeroase premii, primele două foarte importante: câte 5.000 lei în numerar. Aceste premii se vor acorda celor mai fotogenice d-ne sau d-re, celor mai fotogenici copii şi anume: Un premiu de 5.000 lei unei d-ne sau d-re, care va fi clasată întâia de către juriu; Un premiu de 5.000 lei, copilului care va fi clasat primul. Alte premii în valoare totală de 10.000 lei, se vor acorda, drept consolare, concurentelor, concurenţilor (copii) clasificaţi în ordine. Nu există nici o restricţiune: poate participa orice d-nă, orice d-ră şi orice copil. **Se cere drept singură condiţie, ca până la 1 Aprilie să se trimeată o fotografie, format minim carte postală, şi făcută în mod special — conform indicaţiunilor noastre — la foto studio „Julietta". Acest studio acordă o reducere de 20 % la fotografiile făcute pentru concurs. D-ră, d-nă, trimiteţi cât mai curând fotografia dv. sau a copilului dv.!**

A APARUT
5 LEI
Radio
RADIOFONIE TELEVIZIUNE ŞTIINŢA PENTRU TOŢI
EDITURA ADEVĔRUL S. A.
Complect reorganizat şi tipărit la fotogravură (Tiefdruck)
oferă 100.000 LEI premii
Publică un bogat material radiofonic şi ştiinţă popularizată, actualităţi, ilustraţii, sfaturi practice. De vorbă cu cititorii
PROGRAMUL POSTURILOR EUROPENE

Lumea și Capitala

Cronica feminină

Femeile interesante

Nu-mi aduc aminte unde, am citit un articol al unei doamne care protesta împotriva rigidității uniformelor pe care școlărițele sunt obligate să le poarte. Doamna aducea argumente destul de convingătoare și în orice caz cred că tot tineretul feminin în cauză i-a fost recunoscător. Fără să iau o atitudine pentru sau împotriva acestui obicei, vreau să relev un lucru pe care l-am constatat încă de multă vreme. Am văzut într'o zi în tramvai, la ora prânzului, un grup de eleve dela școala centrală. Cu pălăriile lor pleoștite, cu pelerina largă, pentrucă se știe că cu cât școala e mai veche, uniforma e mai în ceartă cu moda. Câteva dintre ele erau de-o frumusețe frapantă. Nu frapantă pentru un public obișnuit să nu ia în seamă decât ceiace izbește ochiul prin culorile prea vii, ci pentru oameni care caută și prețuesc armonia de dincolo de fard. Cu câțiva ani mai târziu, când scăpate de școală și de uniformă, fetele acestea frumoase vor avea toată inițiativa de a-și valorifica frumusețea, fiecare dintre ele ar putea să fie o femeie care să nu semene cu alta. Dar, am mai întâlnit niște foste școlărițe dăruite cu aceiași frumusețe pură și personală, care ieșite din școală au reușit să-și imprime toate o mască tip încât din tipuri cu totul diferite au ajuns să semene în așa măsură că îți era perfect indiferent cu care din ele stai de vorbă și din felul de a fi al uneia, le deduceai pe toate celelalte.

Nu mai încape nici o îndoială că nici una din fetele de mai sus n'avea intenția asta. Dimpotrivă: fiecare visa să devină un „tip". E o atitudine aproape generalizată aceea de a urmări să fi un tip. Pentrucă cinematograful a lansat în locul păpușilor de odinioară, femeile mai puțin frumoase dar cu o personalitate puternică. Pentrucă s'a scris, o, s'a scris așa de mult în direcția asta! Pentrucă a fost și o categorie de bărbați, niște făpturi cu totul lipsite de experiență și mai ales de demnitate masculină, care au încurajat maimuțăria asta. Și din alte o mie și una de motive în genul acestora. Ne-am trezit astfel cu o întreagă producție de „femei interesante". Avem femeia fatală, femeia ingenuă, femeia păpușă, femeia intelectuală, femeia sportivă, femeia „feminină" (nu pentrucă n'ar fi și celelalte feminine, dar e un anumit tip de fetiță cu plete, cu rochița de bunicuță), etc.,... etc....

Faptul că sunt atâtea feluri de femei, nu poate să fie decât îmbucurător. Ceiace e trist însă, e că toate „genurile" astea sunt numai o figurație de carnaval. In fața celui dintâi bărbat care cunoaște ceva din tehnica acestei improvizații, femeia fatală va deveni o biată făptură dezorientată și naivă, ingenua se va îmbăta disgrațios, intelectuala își va renega toate paradoxele iar femeia „feminină" va deveni bățoasă ca un husar. Și atunci, despuiate de fard, toate exemplarele astea nu vor mai prezenta absolut nici un interes.

Ceeace a atras simpatia publicului spre Elisabeth Bergner de ex., n'a fost o simplă atitudine de împrumut a acestei actrițe. Nici odată o femeie care îi seamănă perfect și privește cu ochii tot atât de mari ca și actrița asta unică, nu va fi o a doua Elisabeth Bergner. Ceiace face toată valoarea sa, e ceva cu totul interior, căreia reflectoarele nu-i împrumută nimic, e un suflet de femeie adevărată, e tocmai lipsa oricărei poze și a oricărui trucaj. E feminitatea fără nimic frapant în aparență, care triumfează tocmai prin simplitatea ei nefalsificată, prin lipsa oricărui „semn particular".

O femeie poate să fie ea însăși, să nu semene cu nici o alta. Feminitatea nu exclude personalitatea. Dar asemenea procese nu se petrec decât inconștient. Indată ce a intervenit autoregizarea, amenință și pericolul despersonalizării. Ceiace fata care crede că pentrucă s'a oxigenat și și-a tras sprâncenele mai sus de linia normală, e o accentuare a personalității ei, poate să pară la fel în ochii a nouăzeci și nouă de bărbați mediocri de pe calea Victoriei și din cafenele, dar nu singurului bărbat în căutarea feminității adevărate în formă brută ca și natura și tot ca și ea susceptibilă de infinite nuanțe.

S'ar putea să fiu înțeleasă greșit: Orice femeie e datoare să se înfrumusețeze, dar numai în limitele în care înfrumusețarea asta nu implică falsificare. Natural, femeia cu forme mai pline va opta pentru rochii potrivite fizicului ei, iar cea cu siluetă sportivă pentru alt gen de rochii. Dar la fel de funest va fi pentru cea dintâi să creadă că e datoare să umble mai unduios decât ar face-o în mod spontan, iar pentru cea de a doua să strângă mâna bărbaților ca un boxeur.

E cert însă, că în ritmul vieții de oraș mare, sunt foarte puține femeile care mai au veleitatea unei pasiuni unice din partea bărbatului unic. Cele mai multe se mulțumesc cu admirația manifestată sgomotos a câtorva zeci de imbecili care, din întâmplare se găsesc peste tot.

A. O.

Cronica mizantropului

Cenusăreasa egipteană

Cine nu știe de a treia piramidă, zisă a lui Micerinus? In ea Strabon pretindea că fusese îngropată o nevastă de faraon, Rhodopis. Herodot însă protesta. Niște versuri traduse de Théophile Gautier după Thomas Moore confirmă legenda:

Rhodope, ceete nymphe à la beauté splendide
Qui vit, dit-on, plongée en un demi-sommeil,
Sur l'or et les bijoux inconnus au soleil
La Dame de Pyramide.

Dama din piramidă era după Herodot o curtezană adusă în Egipt pentru exercitarea meseriei, de către Xanthus din Samos. Era așa de frumoasă încât un Charaxus din Mitylene dădu un preț extraordinar pentru a o răscumpăra. Ca să-și treacă numele la nemurire în Grecia, ea trimise templului din Delphi un dar original; câteva frigări enorme de fier ca pentru un bou întreg care pe vremea lui Herodot se mai puteau vedea grămădite îndărătul unui altar.

Strabon ne dă însă altă istorie. Piramida i-ar fi fost făcută frumoasei de către amanții săi sau de faraonul din Memphis:

„Intr'o zi, pe când era la bae, un vultur răpi una din încălțămintele sale din mânile unei sclave și sbură înspre Memphis, unde, oprindu-se chiar de-asupra regelui, care ținea divan în plin aer, în una din curțile palatului, lăsă sandala să cadă în poalele sale. Proporțiile mici ale sandalei și minunata întâmplare mișcă pe rege, care trimise pe dată soli în toate colțurile țării în căutarea femeii căreia i se potrivea o încălțăminte așa de mică. Aceștia găsiră însfârșit pe Naucratis (Rhodopis) și o duseră la rege, care o luă de soție și la moartea ci îi ridică acel măreț mormânt".

Iată povestea cenușeresei în plin Egipt al Piramidelor. Parcă citim pe Perault:

„...puține zile după aceea, fiul regelui, dădu de știre cu trâmbițe că va lua de soție pe fata căreia i se va potrivi pantoful. Incercarea începu cu prințesele, apoi cu ducesele, cu toată curtea, dar înzadar. Pantoful fu dus și la cele două surori care făcură tot ce le stătu în putință ca să-și vâre piciorul în el dar nu izbutiră. Cenușăreasa care le privea și care își recunoscu pantoful zise râzând: „Să văd dacă nu-mi vine etc..."

Povestea faraonului e mult mai aproape de adevăr, deoarece în viață curtezanele au luat totdeauna înaintea cenușăreselor inocente.

ARISTARC

Superficialitate

Fragment dintr'o scrisoare

...Și totuși, n'ai dreptate când mă învinuești, Virgil! Un om, inteligent ca tine, ar trebui să-și explice altfel atitudinea mea, nu prin acel „suflet superficial de femee' — raționament întrebuințat de cei mai puțin subtili. Te miră că te-am iubit odată atât de mult, până la nebunie, până aproape de moarte, — și că azi, după cinci ani, te privesc cu liniște, ca pe o cunoștință oarecare? Greșești când spui zâmbind ironic: „Aveam dreptate să nu te cred atunci"! Azi poți fi sigur de sinceritatea mea — azi când suntem doi străini. Te-am iubit mai mult decât se poate exprima prin vorbe. Te-am iubit așa cum puțini oameni au fost iubiți. Alte femei își fărâmițesc, de timpuriu, sentimentele în intrigi mărunte. Eu le-am pus numai într'o singură iubire...

Dar, să ne înțelegem: „tu" cel pe care l-am iubit și „eu" aceia care te-a iubit atunci sunt azi două ființe deosebite de noi, cei deacum. Nu, n'am uitat farmecul dureros și profund, care m'a stăpânit doi ani; îmi amintesc tot — dar, zi de zi, emoția acestor amintiri e mai slabă, zi de zi e înlocuită cu o tristețe resemnată, plină de duioșie. Sunt lucruri frumoase, ascunse într'un colț al sufletului, peste care cade o pulbere fină, depusă de trecerea anilor. Farmecul lor devine astfel mai ireal, mai subtil, ca acele bijuterii înegrite de trecerea veacurilor. Nu găsi însă aci superficialitate; e numai evoluția firească a vieții.

Vibrațiunile profunde care mi-au înfiorat atunci sufletul, nu se vor mai repeta, deacum. Nu voi mai gusta nici fericirea pe care mi-ai dat-o; nici suferința care i-a urmat...

Azi, — vezi tu ce schimbare? — azi înțeleg raționamentul care te-a îndepărtat de mine. Azi am devenit „cuminte"; azi îți dau dreptate! Atunci nu puteam să pricep. Nimic și nimeni nu m'ar fi putut opri atunci, să te urmez până la capătul lumii, până la întunericul vecinic... și, credeam că și tu vei face la fel...

Nu înseamnă că azi am uitat această nebună pasiune, — pe care, dacă cu mintea „serioasă" deacum, nu o prea aprob,—mi-o amintesc totuși cu drag, cum te gândești la un mort mult iubit, pierdut pentru totdeauna.

Să'ncerc din nou să găsesc în sufletu-mi, simțirea de-atunci? Atunci totul a venit dela sine, dincolo de voința mea și conștiința mea; azi ar trebui s'o fac conștient, și nu mai e acelaș lucru. Nici noi nu mai suntem aceiași. Tu cunoști acea teorie că după șapte ani toate celulele corpului omenesc s'au schimbat. In curând deci vom fi alții. Odată cu învelișul de carne, ne schimbăm și „eul" — rămânem numai cu amintirea celui dinainte.

Vrei să-ți dau un exemplu: pe când îmi vorbeai adineaori, eu te priveam cu mirare: Erai doar ființa pentru care am fost la doi pași de moarte... Ciudat! Aveai ceva din cel pe care atât de mult l-am iubit, dar nu erai chiar acelaș... Dealtfel, tu cel de altădată erai pentru mine o ființă aproape imaterială. Când ne întâlneam, eu nici nu observam ce culoare au hainele tale, ce fel de cravată porți. N'aș fi putut să te descriu bine, unui străin. Pentru mine erai o ființă unică, perfecțiunea însăși...

Azi însă, ți-am observat multe cusururi — pe care le vei fi avut poate și atunci, dar care, în ochii mei de îndrăgostită, erau invizibile.

Și... simțeam parcă un necaz pe tine, cel de azi, pentrucă îmi descoperi cusururile aceluia pe care l-am privit ca un zeu. Dacă te-aș vedea mereu, aș fi mereu silită să-mi apăr idolul de altădată, mortul scump, contra realității, contra mea și a ta... Și, cine știe? Poate într'o zi ar veni îndoiala, poate aș pierde, s'ar risipi farmecul acelor amintiri, care au rămas singura parte colorată, caldă, luminoasă din viața mea. Și comoara aceasta tăinuită în suflet, nu vreau s'o pierd.

Poate te-ai schimbat tu, poate m'am schimbat eu — dar erai cu totul altfel atunci; — sau poate, iubirea mea profundă țesuse un miraj în preajma ființei tale. Și vreau să-mi rămâi mereu astfel, acolo de unde nici convențiile sociale, nici legile omenești nu mi te pot scoate, acolo unde vei rămâne până în clipa când voi pieri și eu, în întunericul necunoscut... Până atunci, mă voi gândi mereu la tine, cu aceiași infinită tandrețe, cu acelaș sfâșietor regret, cu aceiași entuziastă admirație — dar mai mult, nu se mai poate...

A fost o vreme când alergam nebună pe străzi, pentru ca să te pot zări o clipă, de departe. A fost o vreme când te chemam, cu desnădejde, când mă umileam, ca cea din urmă femee de stradă, numai pentru a te mai vedea odată — de altfel fără niciun rezultat. Era o vreme când dorul îmi ardea carnea și sufletul... Dar totul trece, totul se preface, în lume. Azi, când nimic nu ne mai depărtează unul de altul, astăzi fug eu. Fug, pentru că în tine cel de azi, n'am mai găsit decât o umbră a celui pe care l-am adorat, o umbră care vrea să-mi înlocuiască imaginea mortului scump. Lui însă îi voiu rămâne, până la groapă, credincioasă...

Să nu crezi că mint. Desigur, am cunoscut și voi mai cunoaște încă mulți bărbați. Dar ei nu pătrund în altarul ridicat mortului drag, ei n'o au pe aceia care te-a iubit. Nici unul n'o va cunoaște pe copila care îți săruta cu adorare mânile, care se umilea în fața ta, ca o sclavă! El vor avea numai o femee oarecare, care-și ascunde într'un mormânt, adevărata-i fire. Ei deci nu sunt periculoși. Tu ești. Tu vrei să pătrunzi într'un mormânt, să dai viață unei fantome. Un asemenea fenomen nu stă în puterea noastră, bieți oameni! Să ne resemnăm. Nu vreau să încerc asemenea experiență. Iubitul de altă dată, nu-mi mai poți fi; nici o cunoștință banală nu poți să-mi rămâi. Răscolești în mine prea multe amintiri, pline de durere și farmec. E deci logic să te ocolesc.

Dar, nu te grăbi să mă învinuești, Virgil. Nu poți înțelege sufletul unei femei, căci mereu va rămâne o prăpastie între sufletele celor două sexe, care se fac și se vor face totdeauna să sufere, cu cât se vor iubi mai mult. Cei care caută să treacă peste ea, cad la jumătatea drumului. Sunt și eu dintre cei căzuți. Un rănit nu poate fi condamnat, Virgil...

LUCREȚIA DASCALESCU

Epigrame

Lui RADU ROSETTI,
care ar fi dorit ca perceptorii săi să-l impuie și la bară.

Au vrut cu-o stăruință rară,
Să te impuie și la bară,
Până ce s'au încredințat
Că n'au pe ce *— și-au renunțat.*

ACELUIAȘI
care ironizează epigramele lui Vero

Că epigramele lui Vero
Sunt Veronal — ai relevat-o;
Dar să fim drepți, SI NON E VERO...
Nici spiritu-ți nu-i... BEN TROVATO.

MEFISTO

D-lor Tudor Măinescu, Radu Rosetti, Mircea Pavelescu, aprigi luptători epigramiști.

Se războesc ca niște zmei,
Ca niște aprigi luptători,
Căci victimele nu sunt ei
Ci doar... sărmanii cititori.

Lui Mircea Pavelescu, învinsul lui Tudor Măinescu.

Că 'n „luptă" n'ai avut noroc,
Amice, sânge rău nu-ți face;
Căci nu contează mai de loc
Victoria în timp de pace.

SANDU RUSSU

Societatea de Radio-difuziune a rugat pe auditori să comunice care ar fi semnalul de pauză mai plăcut dintre cele cinci melodii anunțate la radio.

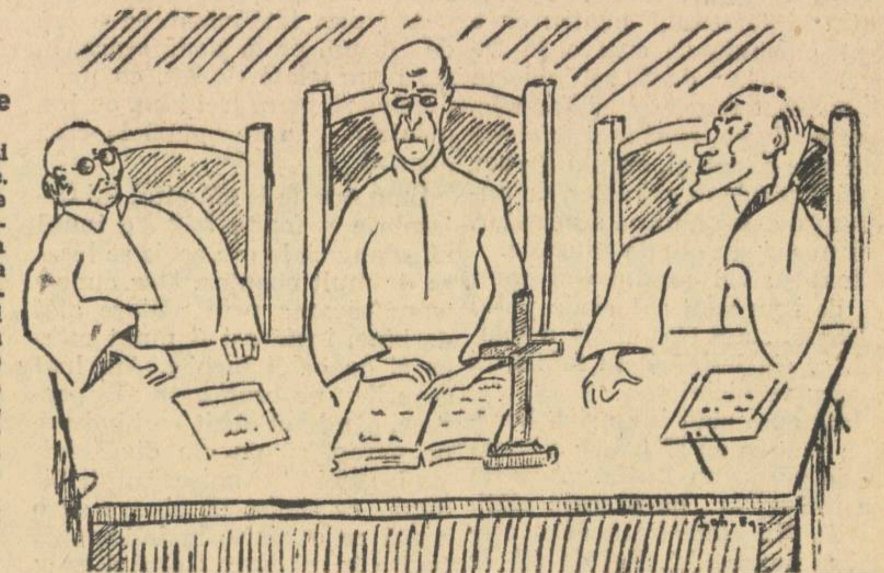
D-nei Popa — fostă Crețoiu (șpicheriță).

Decât un sunet de metal
Prefer un timbru ideal:
Aceasta ar fi o cauză
Să te-auzim și 'n pauză.

D-l C. Manolache (șeful justiției militare) a publicat trei epigrame în „Adevărul Literar"

De-ar judeca să dea sentință
Acelor încercări deșarte
Cu mâna lui pe conștiință
Le-ar condamna la moarte.

VOLBURA POIANA NASTURAȘ

Justiție, juriști, justițiabili...

Nu-i de loc o glumă să fii judecător dacă ai conștiință. E poate profesiunea cea mai absorbantă a personalității individului, cu subconștient în care luptă piept la piept Dreptul cu Echitatea, cu viața intimă și clipele de repaus, cu inima ce-i împiedecată să-și spune cuvântul și cu mintea purtată nesigur de vântul îndoelii, pe valurile așa de frequente ale Jurisprudenții și Doctrinei. O! Nu-i de loc o glumă să fii judecător. Atent în el însuși în căutarea soluțiilor cu cele mai multe puncte de sprijin, atât pentru fiecare pricină cât și mai mult, pentru echilibrul total, pentru ceia ce se numește contenență, *certitudine în senzul larg al înțelegerii situației sale sociale, răspunzând cu interes oricărui gând nou născut, dar cu reținută teamă de-a ști dacă e bun sau rău, judecătorul atât de sever cu el însuși, e îndoit mai neîncrezător în vorba, îndemnul sau sugestia venită din afară.*

Și cum ar putea să fie altfel, când el știe că în relațiile cu „ceilalți", chiar atunci când nu-i nimic de imputat și se știe sigur apărat de orice suspiciune, rămâne totuși valabil un contact cu un om — un om ce mâne ar putea fi certat cu Justiția, — dacă nu chiar acest om, o rudă sau cineva apropiat de acest om?

Și pentrucă totdeauna de ceia ce ți-e frică, nu scapi, nu-i profesiune mai supusă influențelor ca acea de judecător.

Așa a fost de când e lumea și singura zeiță căreia oamenii *i-au legat ochii, a fost Themis. Au știut* oamenii *ce fac și au făcut cu tot curajul un gest ireverențios, chiar atunci când căutau expresiunea sacră unui sentiment profund de pietate și credință. In lumina acestor adevăruri găsești toate amănuntele din nesfârșitele discuții în jurul afacerii Stavisky, în Franța și tot aici converg săgețile pornite din arcurile d-lor Eugen Petit și I. Gr. Periețeanu, în polemica consumată sub titlurile: „De la Bară la Ministerul de Justiție" și „De la Ministerul de Justiție la Bară". * Nu-i locul și nici convenția dintre noi nu ne îngădue să adâncim problema. Noi nu nesocotim valoarea discuțiilor, dar am convenit — așa am vrut — să dăm și greutate mai mare și preferință, faptelor. Ei bine, n'ași fi scris despre toate aceste lucruri, dacă nu mi-ar fi fost dată ocazia să ascult de la un tânăr judecător, mărturisirea ce urmează:*

— Săptămâna trecută eram invitat într'o familie. Aveam motive să mă bucur și abia așteptam să se termine judecata proceselor, ca să am timp să mă schimb de haine și să nu fiu prea târziu la ceai. La șapte fără un sfert am eșit din Tribunal, m'am aruncat într'o mașină și i-am strigat șofeurului adresa mea, adăogând:

— Te rog, mai repede.

— Imediat.

Ajung acasă, scot punga — și pentrucă nu vedeam:

— Aprinde.

— Să trăiți, nu-i nimic de plată.

— Cum?

— Să trăiți, domnule Judecător, eu sunt Stănică — m'ați judecat azi, pentru accidentul cu tramvaiul — aveți pronunțarea Luni...

— Cât scrie acolo, de plată?!

— Nimic, domnule judecător, se poate...

I-am aruncat pe bancheta din față 40 de lei și am intrat plictisit în casă. Imi peirdusem tot cheful. Știam că merge la achitare, știam că vocea lui în refuzul plății, trăda mai mult bucuria că m'a condus acasă, decât oferta interesată a unui serviciu, dar nu mai aveam în mine destulă obiectivitate să-i judec cazul. Gândurile mă torturau:

— Trăsni-l-ar Dumnezeu. Cine l-a pus să-mi spue!

Luni când am plecat spre Tribunal nu mă gândeam de cât la el.

Supărat, supărat, dar ce să răspund când mă va întreba Președintele?

In camera de consiliu m'am liniștit. Am povestit totul Președintelui meu și l-am rugat să facă pronunțarea cum va socoti de cuviință, după câte a ascultat cu mine și după dosar, iar eu semnez, ori cum va hotărî. Și așa am făcut.

— Și cum v'ați pronunțat? l-am întrebat cu curiozitate, mai mult pentru Stănică.

— Jur, că nu știu. Nici n'am vrut să citesc dispozitivul... Aveam o frică nebună, că-mi pierd din nou liniștea.

G. COSTACHESCU

* Editura „Curierul Judiciar" 1935.

Spaima

Eu nu sunt o persoană fricoasă. Foarte puțin interesant, veți zice d-voastră, cititorii. Foarte puțin interesant, pentru că e fapt obișnuit, ca cineva să fie curagios. Iar dacă ași obiecta că eu sunt femee și că femeile, foarte adesea, sunt mai fricoase veți zice că totuși, cazul nu e rar și că depinde de caracter, de puterea de stăpânire a nervilor, sau pur și simplu de educație.

Insă eu voi continua să spun că, deși nu sunt câtuși de puțin fricoasă, ...am tras odată o spaimă, ce s'a întipărit în minte-mi pentru veșnicie!

Iată cum stau lucrurile. Soarta a vrut ca eu să trăesc o bucată de vreme în Rusia. Aceasta s'a întâmplat pe vremea clătinării din temelie a aristocrației și burgheziei. Fel de fel de curente politice și intelectuale contradictorii își făceau adepți și susținători în popor. Oamenii, dezorientați oarecum, desprinși din vechile făgașuri, se călăuzeau după normele impuse de unul din ei, mai inteligent și cu mai multă personalitate. Și, evident, unul dintre aceștia a fost contele Leo Tolstoi, care a determinat printre intelectualii ruși, curentul numit „Tolstoianism". Tolstoianii își împărțeau averile, săracilor și apoi se retrăgeau la țară, în sate, și duceau viața aspră și plină de lipsuri a țăranilor.

Spun toate acestea, pentru că eu trăiam în casa unchiului meu, tolstoian convins, care pe vremuri — fusese om cu stare și doctor cu vază în Harcov, dar care nu-și oprise decât o casă, pe o proprietate a sa, la țară. Eu eram încă mică, dar munceam după puterile mele, conformându-mă normelor acelei colonii. In jurul casei lui era o livadă cu pomi roditori care — atâta vreme cât unchiul stătuse la Harcov — nu mai fuseseră îngrijiți de nimeni.

Inimoasă, mi-am luat sarcina să-i sap la rădăcină, să-i ud, să-i curăț de uscături. Rezultatul a fost peste așteptările mele: rod bun din belșug. Din păcate, nu-l puteam vinde căci acolo, în sat, toată lumea avea o livadă în preajma casei.

Cam în acea vreme au venit dela Harcov niște prieteni ai unchiului meu.

La vădita mea nemulțumire, că munca mea a fost zadarnică, aceștia s'au oferit să desfacă ei fructele pe piață, dacă eu mă învoiesc să le duc până în oraș.

Zis și făcut. Am umplut două coșuri și am dat alte două unui vecin al meu, care acceptase să mă întovărășască, având de rânduit și el unele lucruri la Harcov. Ajunși la prietenii noștri, le-am lăsat fructele; apoi vecinul meu s'a dus să se plimbe prin oraș, iar eu am intrat într'un cinematograf, căci — spun drept — tovărășia oamenilor, dealtfel inteligenți și instruiți, ce mă înconjurau în colonia tolstoianilor nu mă mulțumea totdeauna, pe deplin. A fost filmul foarte interesant? Sau foarte lung? Nu-mi mai amintesc. Insă drept concluzie, am pierdut primul tren ce pleca spre satul meu. Cum al doilea tren pleca foarte curând, și cum nădăjduiam că și vecinul meu mai rămăsese în oraș, deci ne vom întâlni, am așteptat în gară. Spre nemulțumirea mea nu l-am întâlnit și am plecat singură din Harcov.

Așa dar, iată-mă după o oră de drum, pe la nouă seara, în gara apropiată de sat, cu perspectiva să merg trei klm. pe jos, printr'o pădure până la casa noastră.

Cum era pe la sfârșitul lui Octombrie și foarte frig, e inutil să adaug că la ora aceia se lăsase de mult noaptea. Dar cunoșteam cărarea prin pădure atât de bine, încât ași fi putut merge și cu ochii închiși. Am luat coșurile pe braț, gata să pornesc, când am auzit vorbindu-se pe peron, că un om din serviciul gării înebunise subit, și după ce rănise pe cineva cu o coasă ce o găsise la îndemână, fugise în pădure. Curajul meu obișnuit, începu să se sdruncine. Prin urmare, ori drumul prin pădure și eventuala întâlnire cu nebunul, ori o noapte petrecută pe peronul gării. Deși înclinam pentru ultima perspectivă, mi-am dat seama că ai mei au să fie tare îngrijorați, cu atât mai mult, cu cât vecinul meu ajunsese acasă.

Și dacă unchiul meu, care nu știa de prezența nebunului în pădure vroind să mă întâmpine, va lua un felinar, ca să-și lumineze calea și va fi văzut de nebun? Eu, cel puțin, puteam merge fără sgomot.

Ei, acum ce-o fi, o fi! Am făcut o cruce, am săltat coșurile pe braț și am pornit. Nu știu bine, umezeala era în noapte, sau în inima mea? Căci mi-era frig. Tovărășie îmi ținea o lună palidă, învăluită în ceață. Ii ardea de glumă și se ascundea după frunzișul copacilor fără a-i păsa, că aveam nevoie de lumina ei pe cărare! Cât voi fi mers, cum voi fi mers, Dumnezeu știe! Stafia nebunului, cu coasa în mână, îmi stăruia în minte, cu toată truda mea de a mă gândi la altceva. Și frunzele moarte,— doar era toamnă — foșneau sec sub pașii mei.

Când în cele din urmă, am zărit ferestrele luminate ale satului, mi-a venit inima la loc! Dar, deodată, aud în spatele meu un foșnet, altul decât al pașilor mei. Picioarele, îndărătnice, refuză să se mai clintească din loc. Imi ațintesc urechia, dar foșnetul străin a încetat. Pornesc. Și foșnetul pornește după mine din ce în ce mai apropiat. M'am și văzut retezată de coasa nebunului. Intr'o clipă am trântit coșurile jos, și am luat-o la goană. Am intrat vârtej în prima casă din marginea satului. Cei din jurul meu mi-au spus, mai târziu, că eram albă ca varul. Se uitau nedumeriți la mine căci nu puteam spune o vorbă; îmi pierise glasul. După ce m'am liniștit i-am lămurit și apoi i-am trimes să-mi caute coșurile lăsate pe cărare, ca să mă pot duce acasă.

Nu știu nici până azi, dacă spaima mea a fost pricinuită de o nălucire, sau, cu adevărat, de nebun. Dar a doua zi, s'a zvonit prin sat, că la marginea pădurii, foarte aproape de cărare, a fost găsit un om spânzurat, de un copac, iar la picioarele lui — pe pământ — o coasă.

AB.

„Duminica Orbului"
romanul de mare succes a lui
CEZAR PETRESCU
apare peste câteva zile într'o nouă ediție,
Editura „ALCALAY"

NUMAI 5 LEI COSTA INCEPÂND DELA 15 FEBRUARIE REVISTA
CINEMA
DEȘI a) Va fi tipărită la heliogravură (in genul „Realității Ilustrate"); b) își va spori numărul de pagini; c) își va mări personalul redacțonal; d) va publica cele mai interesante reportagii din lumea filmului; e) va oferi numeroase **gratuități și reduceri** la majoritatea cinematografelor, etc. etc

Con 'Alecu

Mic funcționar, la pensie de mult timp, era cel mai vechiu și bun prieten al lui Bercu, ceaprazarul din Podul Roș.

In toate grijile și necazurile sale, Bercu înconjura casa rabinului; se ducea, țintă, la con' Alecu; s'așeza pe un scaun și, tăcut, își rezema barba'n băț.

— Ei, ce-ai să-mi mai spui, Bercule?

— Ii greu, con' Alecu, îi tari greu! Cu ceaprazăria nu mai merge, de când sicriile se 'nchid, de-a dreptu', în ținti di alamă și moda, la mobilă, s'a schimbat; ceaprazul nu se caută și iaca: di trei săptămâni n'am vândut nici un cot. Mâne, poimâne, are să mă bată toba și asta nu să poate, mi-i rușine, că îs negustor vechiu cunoscut în Podu Roș. Și, vezi, di aceia am vinit, con' Alecu, să mă sfătuiești ci să fac.

— Eu, în locul tău, aș deschide o crâșmă în casa cea pustie dela rohatca Nicolinei; și, să vezi, Bercule, că, până într'un an, cumperi „Bolta rece" cu vin cu tot...

— Bine ar fi con' Alecu, da' cum să fac eu afacerea asta, dacă în casă mai am o sută de lei.

— Dacă-i vorba numai de atât....

Bătrânul se scoală, deschide un scrin și scoate, din fund, o cutie de fier, ruginit, în care, fișicurile stau rânduite ca sardelele în cutii.

— Iaca, Bercule, îți împrumut o mie de lei, fără procente, și să mi-i dai, într'o zi, când voiu fi în nevoie, când ți-i voi cere. Da' până atunci, să n'ai nici o grijă. M'ai înțeles?

Bercu își sprijină iar barba în băț, rămâne o clipă pe gânduri, întinde mâna și o retrage iar: — Și dacă cu crâșma nu merge, ci am să fac?

—Se chiamă că eu te-am sfătuit și tot eu am pierdut; de tine nu mă 'ndoesc, că te știu om cinstit. Hai, dă palma, Bercule, și, să-mi fie sfatul, cu noroc!

Bercu își netezește barba de două ori, strânge mâna prietenului, primește banii și cere hârtie și condeiu, să dea înscris.

— Iscălitura, e vorba ta, Bercule.

— Da' dacă eu mor?

— Nu faci tu, oare, o mie de lei?

In vad nebătut, comerțul merge, la început, mai greu și Bercu, neliniștit, se duce ades să vadă pe Con' Alecu și decum intră 'n casă, s'așează pe scaun, tace și-și reazămă barba 'n băț.

— Ce-i, Bercule, îți stă marfa pe loc?

— Tari mă tem, con' Alecu, că are s'o muti priciptoru.

— Ei, și...

— Da' de-i fi, ferească Dumnezeu, la nevoie, eu ci să fac?

— Dacă-i vorba de asta, întoarce-te pe cealaltă parte și dormi liniștit, că are să fie bine.

— Să dea Dumnezeu.

După scurt timp, Con' Alecu e chemat de fiică-sa undeva departe, în țara de jos.

Bătrânul își vinde casa din Podul Roș; spune lui Bercu că se va întoarce la Iași „pe la culesul viilor" și pleacă, însoțit de acesta până la gară.

La despărțire, Bercu uită să-și mai întrebe odată prietenul de partea de țară și locul unde se ducea; și, un timp așteaptă, de acolo un cuvânt,

Decând s'a făcut pod nou peste Nicolina, comerțul lui Bercu a înflorit, căruțele din satele vecine nu mai opresc la Vitan și trag, în șir, la crâșma lui, alături de care a mai deschis o dughiană cu „mărunțișuri și pricupie", a ridicat un șopron și 'n chip de han, a clădit două odăi.

Cu cât mai bine îi merge comerțul, cu atât mai mult se gândește la con' Alecu și neliniștea i se mărește, din zi în zi. A întrebat Bercu pe cunoscuți și pe vecini și 'n zilele de Șabes, când se duce până la fosta casă a lui conu Alecu și, pe acelaș drum, se 'ntoarce înapoi; mai cercetează la noul proprietar; dar, nimene nu știe să-i spună adresa și Bercu din ce în ce mai neliniștit trece într'o zi pe la poarta rabinului și s'abate să-i ceară sfatul în îngrijorarea ce-l chinuie vădit.

— Așteaptă — îi răspunde acesta, ca un oracol.

— Da' de-o fi scris și epistola s'a pierdut? Are să creadă că Bercu îi un păcătos.

— Nu ți-a spus să-i dai banii când îi va cere?

— Poate că i-o și fi cerut, și eu nu știu...

— De avea nevoie, mai scria.

— Nu, las că-l știu eu pe con' Alecu. M'o mai împrumutat și altă dată și i-am dat când am avut.

— Ințelege-mă, Bercule; ori n'are nevoie, ori o fi murit.

— Să ferească Dumnezeu!

Cu grija asta, cu repetatele drumuri, până la casa lui con' Alecu și înapoi și cu rugăciuni făcute, pentru sufletul său, doi ani de-a rândul, la sărbătoarea „Rosch Haschanah", — Bercu, tot mai cerceta, din când în când pe la prieteni și cunoscuți.

Intr'o zi, trecând Podul Ros, i se pare că vede, din depărtare, umbra lui Con' Alecu; picioarele îi tremură și i se slăbesc. Bercu se prinde de parapet, și, cu ochii măriți, fără respirație, așteaptă o clipă; umbra se conturează, s'apropie și el vrea să-i alerge înainte, se 'mpiedică și cade alături de trotuar; dă să se ridice, cade iar și strigă din răsputeri:

„Con' Alecu! con' Alecu! tot acolo șăzi?"

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

Stepă

Stepă, iar te-or ninge liniști, scârțâiri târziu de care
Iar te-or speria puzderii de strigoi trecând pe drum
Să culeagă rod de viță, să culeagă vânt și fum.
Și or trece iar puzderii, mici arhangheli pe cărare
Cum trec vânturile tale, pe întinsul tău acum...

Dar așteaptă... Mâine seară, poimâine, sau sear'alaltă,
Sau în altă zi sau noapte, când o bate vânt tăcut
Or să treacă pe cărare idoli mici, ciopliți în lut,
Să măsoare dacă toamna, toamna ceea-i mai înaltă,
Și pe toate o să pună, toamna primul ei sărut.

In fântâni la care dropii, s'adăpau pe la chindie,
Toamna o să pună, poate, stropi de apă brumărie,
Și-or să treacă șiruri albe, cărăuși cărând porumb;
Sau mânați de dorul verii, sau mânați de 'mpărăție,
Ca să schimbe rod de aur, pentru pulbere și plumb.

Și târziu, când or să treacă, prin coclauri dobrogene,
Vânători ce-or să'nopteze la vre-o moară fără scoc,
O s'aștepte vraciul nopții să adoarmă toți a lene,
Și pe urmă o să-și cheme fiii toți în jur de foc,
Să vegheze împreună, la porumbii ce se coc...

Stepă toate-or să se'ntâmple... Când o bate vânt la sud
Peste dropiile tale, peste scocu 'ncremenit,
O să-mi vie poate'n cârjă ultimul vlăstar de Scit
Să-mi aducă nu mătasă de porumb bălan și crud,
Ci pe tavă să-mi aducă părul toamnei lung și ud....

LIUBEN DUMITRU

Lucia Reiner — Portret

Provincia

Menaj

Primele licăriri ale zorilor ridicară vălurile negre ale nopții sfârșite. Se înfiripară din ochiul răsăritului și se împrăștiară peste orașul încă somnoros din vale. Cercetară întinsul cum o fac de mii de ani, răsbătură prin unghere, gonind întunericul de o noapte. Apoi se grupară într'o lumină albă desfătătoare, împletite pe o rază de soare și se înfipseră în peretele ud, proaspăt văruit, al casei lui Marcu Aldea. Cercetară fereastra. Pătrunseră geamul de deasupra perdeluțelor, se furișară în odaia cea dintâi luminată în ziua aceasta și se opriră, șugubețe, pe negul nării stângi.

Coana Smărăndița, de trei zeci de ani jumătatea lui Marcu Aldea, își visa ultimele clipe ale somnului, cu fața în sus. Pornite pe glumă, razele se coborîră pe buza superioară și făcură să freamăte firele rare de păr brun — mustața femeească — după buza încrețită de vreme.

Coana Smărăndița simți gâdilitura. Și cum asemenea gâdilitură la vârsta dumneaei înseamnă numai ivirea dimineții însorite, întredeschise ochii, îi deschise, clipi des și îi deschise definitiv. Se ridică, destul de ageră, din pat, nu fără a arunca o privire, cum o făcea de treizeci de ani, către adormitul de alături, Marcu Aldea, și se îndreptă spre fereastră.

Capotul alb, cu mânecí largi, plin de dantelă se târî pe jos. Vestigiu al vremii trecute, când Coana Smărăndița ocupa cu trupul alt volum în spațiu. Deschise larg fereastra, își aruncă ochii în grădinița plină de florile verii, apoi se duse la măsuța de lângă oglindă. O clipă se oglindi în sticla lucie. Trecu dincolo.

De când se măritase, acestea erau preludiile fiecărei zile.

Marcu Aldea se desfăcu din brațele somnului odată cu zguduirea patului. Sguduitura îi anunța deșteptarea, așa cum, la regiment, slujba aceasta o îndeplinea trompeta. Urmărea cu ochii pe jumătate închiși capotul alb ce se mișca în odae. Răsuflă adânc. Iși pufăi mustățile mari și groase. Se ridică greoi și se opri o clipă, șezând pe marginea patului ca să se odihnească de acest prim efort. Căscă zgomotos și se întinse. Se aplecă a lene, își luă de pe speteaza scaunului pantalonii, le controlă fundul spre fereastră, apoi urmele genunchilor, ca pentru a scăpa de un vis urât și îi așeză la îndemână. Se încălță cu oftaturi și oboseli.

Când Marcu Aldea pătrunse în bucătărie, unde focul dela mașina de gătit începu, să pâlpâe din hărnicia Frusinei, servitoarea, găsi pe Coana Smărândița scriind cu un cap de creion ceva, pe un petic de hârtie. Lista de târguelile pieței, pe care o făcea dumneaei în fiecare dimineață și pe care dumnealui, până la nouă o executa pe îndelete, fără să crâcnească. Acesta era doar regatul Smărăndiței.

Odată primită comanda, Marcu Aldea ieși în stradă urmat de coșniță și Frusina și sprijinindu-se în bastonul noduros se îndreptă spre piață. Doi pași. De lângă biserica Sf. Ilie unde locuia și până în piața asfaltată, n'avea vreme să socotească timpul.

Cercetă căruțele cu boi desjugați. Privi atent forfoteala de țărănime din jur. Răspunse la salutul unui concetățean de aceiaș vârstă și tot așa de matinal, apoi porni să se tocmească cu țărancele aliniate la mesele de beton ,dealungul, pentru legăturile de pătrunjel, pentru ouă sau pentru găina, care — zic ele — e grasă.

După ce liniile negre ale creionului, ce umpleau lista cu scris mărunt au fost rând pe rând controlate de ochelarii Conului Marcu Aldea și după ce creionul lui chimic s'a amestecat printre slovele Coanei Smărăndița, a vârît în buzunarul vestei — în stânga — bucata de hârtie mototolită, a făcut Frusinei, care îl urma ca o umbră, un semn și a pornit spre hale.

Mirosi carnea atârnată în cârligele groase de fier, luă o bucată de mușchi după un căprior, o ridică în sus și o privi prin ochelari, apoi o trânti ceva mai încolo. Nu îl ispitea. Găina, cumpărată de el, făcea mai multe parale.

Câțiva pași și ajunse în fața halei de pește. Mirosul îi vorbea. Sosise pește proaspăt. Șalău. Crap. Iși cumpără de aici după o îndelungată și amănunțită alegere. Fiecare crap sau șalău se văzu ridicat în aer de coadă și auzi însoțită această ridicare de o mormăială. Apoi cădea în aceiași ladă de unde se ridicase, peste bucățile de ghiață sau se întindea cleios în hârtia maculatură după tiriziile ruginite. Când Marcu Aldea simți că a atins măsura, trecu peștele Frusinei și, după tocmeala obicinuită și inevitabilă — doar, doar „o ciupi" un leu — plăti pescarului care îi mulțumi plecându-se și agitând aerul mirositor.

Se îndreptă spre casă.

Il așteptau cafeaua neagră și cutia de tutun de lux. Sorbi cafeaua, trecu o parte din tutunul cutiei în tabacheră și ieși pe poartă, nu fără să mulțumească Coanei Smărăndița, care apăruse în pragul bucătăriei. Puțin încovoiat de spate, cu țigaretul de cireș între arătătorul și mijlociul dreptei, sprijinit în baston, Marcu Aldea se îndrepta spre cafenea.

Câmpulungean get-beget.

Vremea prânzului. Marcu Aldea își făcu intrarea pe poartă cu ziarul în buzunarul hainei.

— Gata masa, Smărăndițo?

— Gata, Marcule! Și încă de când! — se lăudă Coana Smărăndița.

CARAIMAN GANJU

NU VEȚI PUTEA SCRIE
SUTE DE MII
DE SCRISORI
DAR VEȚI PUTEA
CORESPONDA CU
SUTE DE MII
DE CITITORI
prin
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAȚA
și veți găsi ce căutați
IN ACEEAȘI ZI

Cea mai interesantă
Cea mai instructivă
Cea mai bună revistă
de jocuri pentru toți
CITIȚI:
REBUS-MAGAZIN
cu un bogat material
oferă
mari premii
16 PAGINI Prețul 5 Lei

Primul păcat

Când eram crepuscul, pe troița unui sfânt,
Am găsit și-un pumn de tină'n trupul meu
Și am svârlit cu el în soare și în Dumnezeu,
Ca să-mi împlânt tăria 'n zări și în pământ.

Și nu știu cum de-atunci ca'n apa din fântâni
Ziua-a răsărit în mine cer cu stele mici
Noaptea-mi crește 'n sânge cu-ochi de licurici,
Iar adevărul îl port tot pe umeri și în mâini!

SILVIU LAZAR

O PAGINA DE LITERATURA STRAINA

ELIN PELIN

Avocatul

Se judeca procesul lui Ivan Maracoff din satul Lovcea, pe care vecinul său Petcu îl reclamase că i-a omorât calul.

Era o căldură nesuferită. Dela fereastra sălii de şedinţă, se vedeau zidurile albe ale caselor de peste drum, care stăteau ca plictisite în bătaia soarelui. In sală aerul era înăbuşitor, şi publicul se reducea aproape numai la doi-trei ţărani, martori la proces, care şedeau la locurile lor, speriaţi şi nemişcaţi, şi ascultau cu gura căscată.

Avocatul — un om între două vârste, bondoc, pântecos, chel şi cu hainele roase — făcea silinţe neînchipuite, ca să-i convingă pe toţi de nevinovăţia clientului său, ţipă de-şi spărgea pieptul, arăta când pe acuzat, când cerul, şi la sfârşitul fiecărei fraze, îşi deschidea braţele.

Dar pe feţele imobile şi nepăsătoare ale judecătorilor, se aşternea, ca totdeauna, răceala aceea, care nu lasă să se întrevadă nicio nădejde.

Preşedintele călătorea cu gândul cine ştie pe ce meleaguri. Unul dintre judecători desena cai. Celălalt, care se vede că avea talent muzical, compusese o melodie, pe o bucată de hârtie din faţa lui, şi o corecta cu mare băgare de seamă.

Acuzatul, Ivan Maracoff, un ţăran mărunt, blond, desculţ, cu cămaşa desfăcută la piept, şedea la locul lui şi, neînţelegând nimic din vorbele avocatului său, se uita la o muscă mare şi neagră, care se lovea bâzâind de geamuri, fără să poată ieşi afară. Iar când avocatul lui tăcu o clipă, ca să-şi tragă suflетul, Ivan se întoarse spre aprod, care stătea la uşă nepăsător, curăţindu-şi unghiile, şi-i zise:

— Nu deschizi fereastra, ca să iasă musca aia? Ne-a asurzit cu bâzâitul ei.

Judecătorii zâmbiră şi-l priviră cu compătimire. Preşedintele sună clopoţelul.

— Ivan Maracoff, trebue să înţelegi că situaţia d-tale, ca acuzat, nu-i de loc de invidiat. Să ne faci plăcerea şi să taci!...

— A! a!... sburat!... făcu Ivan, arătând fereastra.

Judecătorii râseră iar Avocatul fulgeră cu privirea pe clientul său, apoi, reluându-şi zâmbetul mieros şi fals, urmă:

— Da, onorat tribunal! După cum am spus, era o noapte neagră ca diavolul, o noapte cum numai la ţară poate fi! Clientul meu dormea în bătătură, şi-şi visa grâul pe care l-a cultivat în sudoarea frunţii sale. Dormia acolo, trudit de munca fără preget. Oboseala îl făcuse să doarmă adânc... când, la un moment dat, ce se întâmplă, onorat tribunal? Ce?... Deodată clientul meu se trezeşte şi vede!... Ce vede?... Grozăvie! Viaţa lui atârnă de un fir de păr!... Deasupra capului său stă o arătare monstruoasă, sinistră, înspăimântătoare, apocaliptică, gata să-l înghită! Clientul meu, onorat tribunal, văzând ochii injectaţi ai nălucii strălucind de beţie... pardon, de sânge..., înhaţă puşca şi — buuuuum !— trage! Arătarea cade, pe urmă se ridică, sare gardul, fuge pe câmp, găseşte nişte paie, se vâră în ele şi moare! Ei bine, domnule preşedinte şi onorat tribunal, vă întreb acum, ce-i de vină clientul meu, dacă năluca aceea nu era altceva decât calul unui anume Petcu? Dar ce zic eu, cal? Mai degrabă o mârţoagă, care abia ar fi preţuit la cincizeci de leva! Unde-i deci crima, unde?... Pe urmă, onorat tribunal luaţi în seamă şi cele două legi: legea divină, care ne spune că în fiecare clipă trebue să ne păzim viaţa de fantome şi, în genere, de orice primejdie, şi legea omenească, care imparte faptele în fapte ce se pedepsesc şi fapte ce nu se pedepsesc... Amândouă legile dau dreptate clientului meu!

Avocatul se uită în juru-i cu gravitate, îşi şterse sudoarea de pe frunte şi se aşeză, după ce zâmbi clientului său.

Judecătorii începură să şoptească între dânşii. In sfârşit, preşedintele sună clopoţelul şi strigă:

— Acuzatul Ivan Marcoff!

— Prezent! răspunse acesta, şi rămase într'o atitudine plină de luare aminte.

— Ce poţi să ne spui despre această chestie?

— Cine? Eu?

— Păi, cine altul? Sigur că d-ta! D-tale îţi vorbesc doar!....

— Păi eu spun acelaş lucru... că aşa e!...

— Adică, ce anume e aşa?

— Pentru cal, bre? — strigă tare Ivan—pentru calul care intrase în bătătură. De multe ori ii spuneam lui Petcu: „Vecine, păzeşte-ţi calul. Mi-a făcut o mulţime de pagube... mi-a nimicit zarzavaturile..." De geaba, nu-l păzea! De cum înopta hop! sărea gardul! Mă prăpădise, cu totul!... Pentru nimic altceva nu mi-a părut atât de rău, onorat tribunal, ca pentru dovleceii pe care mi i-a călcat în picioare. Erau nişte dovleci mari, mai cât nişte ceaune. Am răbdat cât am răbdat, până ce n'am mai putut. Atunci mi-am zis: Stai să-i fac una, ca să-şi bage minţile în cap! Imi încărcai bine puşca şi aşteptai. La miezul nopţii, tocmai când era să mă fure somnul, iată-l hop! că sare iar gardul... Dracu l-a împins!...

— Pe urmă? întrebă preşedintele.

— Pe urmă? Pe urmă am dus puşca la ochi şi... pe loc!

— Pe urmă?

— Pe urmă l-am luat cu nevastă-mea şi l-am dus până la marginea satului. Acolo l-am vârât în paie, ca să-l ascundem...

Avocatul îl auzea pe clientul său povestindu-şi fapta „cu inima curată" şi turba de necaz. Căuta cu ochii privirea lui Ivan, ca să-l fulgere; dar Ivan s'ar fi zis că-l uitase pe avocatul lui şi se uita numai la preşedinte.

— Şi cât preţuia calul, după părerea d-tale? îl întrebă preşedintele.

— Făcea vre-o sută de leva, calul era bun, răspunse Ivan.

Atunci avocatul îşi luă hârtiile, ieşi afară şi aprinse o ţigară, ca să-şi potolească enervarea.

Tribunalul se retrase ca să chibzuiască. Avocatul îl scoase pe Ivan pe culoar şi, tremurând de furie, îi strigă:

— Dobitocule! Dacă n'ai vrut să spui minciuni, de ce m'ai luat ca avocat?

Şi, repede, coborî treptele tribunalului...

Trad. de MIRCEA DRAGOMIR

După Alceu

Când eşti în port şi vrei
Să pleci curând spre larg,
Ascultă valurile negre
Tumultoase cum se sparg

Fă-ţi socoteala bine!
Vezi dacă ai putere
Cu bărbăţie să înfrunţi
A mărilor durere.

Căci de-ai pornit cumva pe mare
Nu poţi de loc să mai revii,
Ci trebueşte cu 'nsetare
Pe vâsle mările să ţii.

Şi să pluteşti tot înainte
Pe drumul arătat de vânt,
Căci clipele de şovăire
Te-ar duce sigur în mormânt

Trad. C. PAJURA

MARK TWAIN

Portarul

Omar Khayam, poetul-profet al Persiei, scriitorul de acum opt sute de ani, a spus odată:

„In cele patru părţi ale lumii, sunt mulţi oameni, care pot să scrie cărţi, mulţi care pot să conducă armate, mulţi care pot să stăpânească popoare, dar sunt puţini, foarte puţini, aceia care sunt în stare să conducă un hotel".

Aşadar, să spun câteva cuvinte despre portar, dar despre cel european.

E o minunată invenţie, o extrem de plăcută figură. El poartă o ciudată uniformă, când îl cauţi, îl găseşti întotdeauna, căci el stă credincios la postul său dinapoia uşii, are politeţea unui duce, vorbeşte dela patru până la zece limbi diferite şi este cel mai sigur ajutor şi refugiu în orele de lipsă şi de plictiseală.

El nu este secretarul, nici hotelierul. El conduce pe unii şi supleneşte pe alţii. Când cineva vrea să ia informaţii se duce la portar şi nu la secretar, ca la noi.

Secretarul unui hotel european este mândru că nu ştie nimic, pe când mândria unui portar este să fie atotştiutor.

Intrebi portarul ora plecării trenului şi el îţi răspunde într'o clipă; îl întrebi de doctorul cel mai bun din oraş, de tariful trăsurilor, de numărul copiilor primarului; întrebi când sunt deschise galeriile de tablouri, dacă este nevoe de vre-un permis de intrare, cum îl poţi căpăta şi cât costă; întrebi când începe şi când se termină teatrele, ce se joacă şi cât costă locurile; întrebi ce pălării nouă se poartă, care este timpul probabil sau: „Cine este asasinul?", poţi să-l întrebi tot ce vrei, e egal: la nouă din zece întrebări răspunde imediat şi până când te-ai învârti de trei ori pe loc, îţi dă răspunsul şi la a zecea întrebare.

Nu există nici un lucru, de care să nu fi auzit.

Dacă ai avea de gând să mergi dela Hamburg la Peking, via Ierusalim, de exemplu, întreabă-l şi el ştie să-ţi spue nu numai durata călătoriei, ci şi costul ei, iar a doua zi de dimineaţă vei găsi pe masă lista tuturor staţiilor şi durata opririlor trenului sau vaporului.

Când vii în Europa pentru prima dată, începi să te gândeşti cum să te descurci mai bine. Portarul te salvează:

— Nu e nevoe să vă necăjiţi, lăsaţi pe mine!

Ca urmare, te obişnueşti şi laşi totul pe seama lui.

Pe când în America păşeşti înaintea secretarului unui hotel, cu frica unui refuz, aci portarul prin entuziasmul cu care-ţi ascultă pretenţiile, te încurajează. Şi, cu cât eşti mai pretenţios cu el, cu atât devine mai serviabil şi mai prietenos cu tine.

El aduce trăsura, spune birjarului unde să meargă, iar când te 'ntorci eşti primit ca un fiu pierdut şi, pe când tu te duci la treburile tale, portarul rămâne să se ciorovăiască cu birjarul şi să-l plătească.

El trimite după bilete de teatru şi tot el le plăteşte; trimite după orişice: după doctor, după şireturi de ghete, ca şi după mărci poştale.

Când părăseşti hotelul, portarul încasează nota şi trimete cu tine, pe capra trăsurii, un om care-ţi scoate biletul şi-ţi predă bagajele.

Aceste lucruri, pe care în Europa le găseşti în cele mai mici hoteluri de provincie, nu le găseşti la New-York în cel mai mare hotel.

Dar, de unde provine această taină a portarului? Lucrul este foarte simplu. El primeşte bacşişuri şi nu leafă!

Bacşişul portarului este hotărât dinainte. Când stai într'un hotel german o săptămână, dai portarului cinci mărci, dacă stai

MARK TWAIN

o lună dai 15—16 mărci, la trei, patru luni îi dai 40 de mărci, însă, când stai o singură zi îi dai o marcă.

Bacşişul pentru chelner este ceva mai mic decât al portarului, după cum bacşişul feciorului este mai mic decât al chelnerului. Madama este a patra pe scara bacşişurilor.

Un german îmi spunea odată că dă portarului cinci mărci, chelnerului patru, feciorului trei, madamei două mărci pe săptămână, cheltuind astfel circa două sute de mărci trimestrial.

Bacşişul se dă la părăsirea hotelului, pentruca să nu fie servit cineva mai rău, decât un altul care a dat mai mult bacşiş.

Nu ştiu dacă salariaţii hotelurilor americane sunt mai bine sau mai prost plătiţi, dar ceeace ştiu este că bacşişurile, acolo unde se dau, adică peste tot, golesc mult mai mult punga.

La masa de dimineaţă chelnerul îţi socoteşte pentru ziua aceea un sfert de dolar. La prânz serveşte un alt chelner şi-ţi pune şi el la socoteală un sfert de dolar. Seara, fiind deasemeni un alt chelner, primeşte şi el, ca şi ceilalţi doi, un sfert de dolar.

Boy-ului care-ţi duce lucrurile în cameră, îi dai bacşiş. Peste zece minute suni să-ţi aducă un ceai, mai târziu vrei ţigări, apoi un ziar: de fiecare dată vine un alt boy şi fiecăruia trebue să-i dai bacşiş.

Şi asta încă n'ar fi nimic, dacă n'ai trebui să suni de zece, cincisprezece ori până apare cineva şi dacă nu ţi-ar ieşi peri albi aşteptând să se întoarcă. Trebue să fi un om cu nervii de oţel ca să poţi rezista douăzeci şi patru de ore într'un hotel american.

Bine înţeles că pe lângă nervi îţi trebue şi-o pungă bine umplută.

Dacă s'ar introduce şi în America, sistemul european de bacşişuri, desigur că ai fi mai bine servit.

Marile hoteluri din America au armate de funcţionari şi cheltuesc anual cu ei sume enorme.

Marile hoteluri din Europa au un casier cu leafă mijlocie şi un portar care plăteşte hotelului arendă pentru postul său.

Şi hotelierul şi publicul sunt bine serviţi şi economisesc sume enorme.

Mi-a spus un prieten, că într'un an, portarul unui hotel berlinez a plătit 20.000 de mărci arendă şi i-au mai rămas şi lui vre-o 30 mii de mărci.

Adevărul de acum opt sute de ani, valorează şi acum: „numai puţini sunt în stare să conducă un hotel".

Desigur că această greutate stă în faptul că hotelierul şi salariaţii trebue să cunoască toate ascunzişurile meseriei lor.

In Europa această meserie se învaţă de mic. Trebue să începi ca ucenic şi să urci treaptă cu treaptă scara funcţiilor. După cum ucenicul tipograf începe prin a mătura atelierul, prin a aduce apă, învaţă apoi să tragă còpii şi numai mult mai târziu învaţă să culeagă, tot aşa ucenicul-hotelier începe ca piccolo, devine chelner, fecior, ţal, mai târziu secretar sau casier şi numai târziu de tot portar.

Când cunoşti bine acest drum, atunci îţi va merge bine.

Un lucru e sigur în Europa: când cineva a fost portar un şir lung de ani la un hotel mare, şi a răspuns regulat tuturor chemărilor, el poate să se retragă şi să trăiască din fructul muncii sale.

Tradusă din englezeşte de
AL. ESKENASY

A APĂRUT PE FEBRUARIE 1935

„MAGAZINUL"

NUMĂR SPECIAL DE CARNAVAL CUPRINDE:

TINERETUL DE AZI
Viaţa femeilor măritate în India
TRAGEDII de DRAGOSTE în TIMPURI PREISTORICE
O băeţană acum 300 ani
Anchete senzaţionale, bogat ilustrate
„TRICA"
PIESĂ IN 3 ACTE DE G. CRUŢESCU
Publicată în întregime.
SCLAVA ETERNĂ
ROMAN DE GASTON CHERRON
20.000 LEI PREMII
pentru cea mai fotogenică domnişoară şi cel mai fotogenic copil!
100 fotografii hors texte - nuduri, capete de expresie

150 pagini tipărite în culori la heliogravură 20 LEI

JEAN ROSTAND

Note despre căsătorie

Un mariaj bun este acela în care ambii uită, ziua, că sunt amanţi, şi noaptea, că sunt soţi.

■

Să cedezi când ai dreptate, cu condiţia ca să ştii să fi intransigent când n'ai dreptate.

■

De multe ori arta e să ştii să induci în eroare: rezistă când crede ea că cedezi; cedează când crede ea că rezişti.

■

Oferă spontan ceeace n'ar îndrăzni să-ţi ceară, refuză ceeace n'ar crede că tu vei refuza.

■

In ce priveşte relaţiile, caută când eşti cu soţia ta să nu dai decât peste prieteni neutri, insignifianţi şi banali.

■

Nu vorbi de soţia ta faţă de prieteni, nici mai ales de prietenii tăi faţă de soţie.

■

Rar vei putea ataca, dar aproape întotdeauna poţi să ripostezi. In caz de greşeli egale, avantajul îl are cine ripostează.

■

Unele reproşuri, perfect odioase la ofensivă, devin, în defensivă, perfect legitime.

■

Reproşurile prea grave, trebue să le faci glumind.

■

Când ai deschis gura, fii gata să te contrazică.

■

Nu încerca să convingi: nu vei convinge niciodată o femee, nici mai ales pe a d-tale.

■

Dacă nu eşti în stare să impui tăcere, ai mândria dispreţului.

■

Avantajul în lupta conjugală îl are acela care poate să dureze un sfert de ceas mai mult.

■

Deseori doi soţi se urăsc cu atât mai mult, cu cât nu se trădează unul pe altul.

■

Un menaj e bine acordat când cei doi soţi resimt în acelaş timp nevoia de ceartă.

■

Când eşti nervos, taci: numai tăcerea e fără risc. După câteva luni de viaţă conjugală, nu e un singur subiect care să nu fi servit ca materie de ceartă, nici un cuvânt care să nu degajeze un fum de bătălie.

■

Când te cerţi, mergi până la capăt sau o rupi scurt; spune toate vorbele sau nici una.

■

Nu te supăra nici când ai chiar cu totul dreptate, nici când n'ai dreptate de loc: violenţa nu e folositoare decât în ceasurile îndoelnice, atunci când ai interes să încurci lucrurile.

■

Sunt multe împăcări care cer o nouă ceartă ca să devină definitive.

■

Practică maxima înţeleptului: cu femeia mai mult decât cu prietenul tău, să trăeşti întotdeauna ca şi cum a doua zi trebue să fii în război.

■

Nu te critica faţă de ea: atât de puţin cât te ascultă, tot va reţine din vorbele tale atât cât să-i servească să te ponegrească.

■

Nu vorbi faţă de ea, nici tot răul ce-l ştii despre femei, nici tot binele ce gândeşti despre unele.

■

Nu te mira că ea face în mod prevenitor pentru primul venit ceeace n'ar face pentru tine decât cu figură de martiră.

■

Fii cu băgare de seamă, cu răbdarea: ceeace ai suportat odată, va trebui să suporţi toată viaţa.

■

Femeea ta nu e o excepţie.

■

Dacă ai trăit lângă ea o zi întreagă, atunci poţi trăi cu ea toată viaţa.

■

Spuneţi în fiecare dimineaţă când te scoli: „O să mă întâlnesc în casa mea cu o uşuratecă, o contrazicătoare, o încăpăţânată, o şicanieră".

■

Oridecâteori domneşte pacea între voi, întreabă-te: „La ce am mai abdicat iar?".

■

Căsătoria simplifică viaţa şi complică ziua.

■

O viaţă întreagă lângă aceiaş fiinţă, e lung: una din binefacerile căsătoriei e că ne face să-i simţim durata.

■

Nu ne place să ni se vorbească de rău soţia, dar nici prea bine.

■

Femeea cea mai incomodă este adesea aceea care n'are altă greşală decât că e a noastră.

■

Nu cerem femeii noastre să fie delicioasă, ci numai să ştie că nu este.

■

De cele mai multe ori, soţii îşi aruncă unul altuia falsele reproşuri; cele adevărate, trebue ascunse.

■

Căsnicia ca şi captivitatea, te face turbat sau te domesticeşte.

■

Supus prin căsnicie, bărbatul, mai curând sau mai târziu, primeşte anexarea; femeia rămâne veşnic o protestatoare.

■

Nu eşti făcut pentru căsnicie dacă nu ai stofa unui despot sau a unui sclav.

■

E mare păcat că încetezi de obiceiu să-ţi iubeşti soţia înainte de a te fi putut obişnui cu ea.

■

Dacă a trecut un număr oarecare de ani, doi soţi au câştigat dreptul de a se iubi fără ridicul.

■

O căsnicie bună e aceia care tinde spre dragoste: mai bine să te obişnueşti pe nesimţite cu soţia decât să te desguşti de ea în mod lent.

■

Celibatar, nu ştii nimic despre femei; căsătorit, nu le cunoşti decât prin a ta.

■

Câtor menajuri nu le lipseşte, ca să se înţeleagă, puţină pasiune; câtor altora, puţină indiferenţă!

■

Din atâtea amoruri, cele conjugale sunt cele mai rare şi mai pline de gelozie.

■

Căsătoria este prea mult defăimată ca să mai rămână ceva bun.

Cum schimbă ani pe om!..

Totuşi sunt unele atitudini şi simpatii cărora omul le rămâne credincios până la moarte oricât de mult ar trăi.

Un exemplu în aceste amândouă perspective este spiritualul jurnalist Eugène Lautier.

Solicitat să meargă în acelaş timp la o serbare burghinionă pentru Lamartine şi la sărbătorirea picardă a lui Robespierre, el se duse fără ezitare la Arras.

— „Nu-mi place Lamartine, zicea el, nu-l iert pentrucă a vorbit rău de La Fontaine, iar cine vorbeşte rău de La Fontaine nu înţelege spiritul francez. Dimpotrivă iubesc pe Robespierre ca singurul om integru al Revoluţiei.

Apoi, zâmbind maliţios, adause:

— In fond, n'am iubit toată viaţa decât trei oameni: La Fontaine, Robespiere şi...

— ?...

— Parbleu! Eugéne Lautier!..

In schimb, făcu alte mărturisiri tot atât de interesante dar cu totul opuse. In tinereţe, pasionat de teatru şi sărac lipit pământului, intra în toate sălile de teatru fără bilet.

— „Veneam în totdeauna la actul al doilea când eram sigur că „ouvreuzele" se duc în antract. Mă strecuram atunci şi mă urcam la rândul al II-lea, în cel dintâi loc gol.

Apoi după un timp:

— „Cât de mult am îmbătrânit! ...Acum plec dela teatru de obiceiu după actul al doilea, adică tocmai în ceasul când ca tânăr soseam!...".

Sic transit...

Cronica sportivă

Duminica trecută a fost pentru Bucureşti sfârşitul iernei şi începutul primăverei sportive. Cu graţiosul concurs al timpului frumos, s'au jucat matchuri de football în toate colţurile Capitalei. Ca nici-odată, străzile în preajma terenului „Venus" nu erau acel obişnuit şi greu suportabil generator de praf, care fac din intrarea şi ieşirea de pe teren, o întreprindere neplăcută şi murdară; zăpada de mult topită şi curăţită, a lăsat pavajul uscat şi noroiul încă ud dar zvântat. se simţea sub călcătură, plastic şi neaderent ca un aluat bine frământat. Copacii care mărginesc terenul pe stradă, neprevenţii din timp, n'au putut face nimic pentru această zi inaugurală decât să ofere ospitalitatea crengilor, tinerilor care pentru a „viziona" matchul, doreau să se ridice mai presus de gardul înalt şi de meschine consideraţiuni băneşti.

Inăuntru, terenul negru de zgură şi de praf de cărbune, bun pentru joc, dar săturat încă de apă, ar fi putut aminti un câmp proaspăt arat şi să se încorporeze astfel asociaţiilor pe care le trezeşte presimţirea primăverii. Dar stâlpii înalţi, cu dantela lor de fier vopsită roş, purtând în vârf ciorchinele reflectoarelor se opuneau hotărît oricărei interpretări bucolice. Ei sugerau mai degrabă uzina, o uzină pentru punerea în valoare şi industrializarea unei echipe de tineri, care la rândul lor, îşi industrializează talentul, muşchii şi sufletul. Intărind severitatea acestui fel de a concepe un joc nevinovat, venusiştii apar în tricourile lor negre; mingea s'a conformat şi ea: sare fără veselie pe teren şi s'a înnegrit total. E atâta negru compact în contrast cu puţine linii şi puncte albe încât ansamblul este aproape funerar. Prahovenii însă salvează situaţia cu tricourile lor portocalii, aducând contribuţia câtorva pete mai vesele de culoare. E dealtfel tot ce-au putut salva, fiindcă venusiştii, bine antrenaţi, desgheţaţi, au dat un joc neobişnuit de prolific în „boabe". Şapte la număr, ele s'au îngrămădit zglobii numai în plasa prahovenilor. Ar fi nedrept să se tragă de aci concluzii prea multe şi prea severe, sau să li se impute acest exces de ospitalitate. Oaspeţii mai puţin antrenaţi, au luptat cum au putut mai bine împotriva unui adversar evident superior. Cu toată disproporţia de forţe şi grindina de „boabe", jocul nu a fost monoton şi evitarea acestui păcat e cea dintâi datorie a unui match faţă de spectatori. Este drept că şi publicul se găsea în condiţii de receptivitate şi de indulgenţă, care nu se pot întâlni decât cel mult odată pe an. Odihnită şi flămândă de football, mulţimea se bucura de soarele cald, de aerul curat. uşor şi transparent. Nici chiar anticiparea excesiv de optimistă a vânzătorului, care surâzând în degete oferea limonadă răcită în ghiaţă, nu a fost descurajată, căci limonada s'a vândut. Toate minunile au fost deci posibile în această zi minunată: arbitrul nu era interpelat din public, deciziile lui nu erau contestate, jucătorii nu se „accidentau", jandarmii nu interveneau, în fine totul s'a petrecut într'o bună voie idilică. Singură mingea, mohorîtă şi greoaie nu lua parte la bucuria generală: unsă cu cerneala neagră a terenului ud, transforma fizionomia jucătorilor inabili s'o prindă corect cu capul, în acea a unor coşari care se întorc dela lucru. Această sancţionare automată şi vizibilă dela mare distanţă, a unei lovituri neizbutite a avut un mare succes de ilaritate în public; ideia ar putea fi urmărită...

Tot în această fericită zi de Duminică, dar seara, când iluzia primăverii a fost întărită de o ploaie substanţială, a avut loc puţin gloriosul sfârşit al hocheyului pe ghiaţă pentru anul acesta: sau, cum s'ar mai poate spune, hocheyul a fost lichidat; şi încă din belşug. Echipele Dragoş Vodă (Cernăuţi) şi Tenis Club (Bucureşti), două dintre cele dintâiu formaţii din ţară, au jucat un fel de hochey mixt. Pe o ghiaţă care în loc de lunecare opunea viscozitate, în râsul ploii care cădea în ropote şi în prezenţa câtorva prieteni credincioşi, întristaţi şi uzi, jucătorii s'au împroşcat copios. Cam la atât se reduc meritele acestui match care dealtfel a pierit după două reprize, victimă a inundaţiei. Această ultimă formalitate expediată, sezonul de football se poate considera deschis.

GRIMAN

Cronica muzicală

Ultimele concerte simfonice, D-nele Adele Kern şi Carmen Studer Weingartner

Ceeace merită să fie reţinut din ultimele concerte simfonice dirijate de conducătorii români — şi de care împrejurările ne-au împiedicat să vorbim pe larg — este în primul rând execuţia Simfoniei întâia *de* George Enescu. *Cea mai mare şi autentică glorie a muzicii româneşti este, ce-i drept, recunoscută ca atare în patria sa şi nu s'ar putea spune că distonează vreodată vre-un glas în corul de laudă către George Enescu. Ar fi însă vremea, credem, ca omagiile nerodnice de azi să se transforme într'un efectiv şi folositor prinos de admiraţie prin execuţia integrală — şi nu unică — a operelor maestrului român. Câţi nu mărginesc însă — şi nu numai din vina lor — aceste opere la* Poema Română *şi la* Rapsodii.

In al doilea rând menţionăm cu plăcere reapariţia d-lui Ion Nonna Otescu *la pupitrul dirigenţial, într'un concert frumos şi variat, ce-a cuprins şi amintita operă de Enescu — precum şi cea a d-nei* Aurelia Cionca Piposş, *în seria soliştilor români ai Filarmonicei. Cu prilejul aceluiaşi concert, în care d-na Cionca a executat* Concertul în Re *pentru pian şi orchestră de Bach, d-l* Ionel Perlea *a dirijat deosebit de frumos* Simfonia Eroică *a lui* Beethoven. *Cu atât mai vrednică de reţinut ne-a părut această superioară execuţie, cu cât nu ne-am împăcat până acum cu felul de a interpreta pe Beethoven al dirijorului nostru.*

Pe estradele sălilor de concert şi pe scena Operei Române a reapărut în ultimul timp figura delicată a d-nei Adele Kern, *cunoscută publicului nostru din spectacolele de anul trecut ale operei vieneze. Primită cu un interes exagerat, artista a trezit apoi unele dezamăgiri, la cei ce au aşteptat altceva decât este menită a da d-na* Adele Kern. *D-sa are un glas delicat de soprană lirică înaltă, un timbru fermecător, o fineţe rară de interpretare şi o şcoală sigură şi dibace, care-i îngădue să învăluiască în chip meşteşugit ceeace străluceşte mai puţin între calităţile sale: coloratura şi intensitatea vocală. Rolul de bravură al* Gildei *din* Rigoletto *nu-i poate conveni—şi e egală greşala celei ce-a apărut şi a celora care au cerut-o în acest rol — cum nu-i convine dramatismul unor liedurí de* Schubert, *introduse în programul concertului său. In schimb cu ce sunet curat, nepământesc ne-a încântat în acea naivă şi fermecătoare melodie populară „Maria auf dem Berge" şi câtă fineţe şi graţie de interpretare a risipit în tot concertul dela Ateneu! E drept, seraficul glas e pus şi mai mult în valoare de un puternic farmec personal, care nu e atracţia cea mai neînsemnată a drăgălaşei artiste.*

De succesul bazat pe o asemenea atracţie s'a ferit în schimb cu o stăruinţă vrednică de admiraţie şi stimă, d-na Carmen Studer Weingartner, *prima dintre semenele sale ce a reuşit să se impună în arta — ingrată pentru o femee — a mânuirii baghetei. Faptul că ascensiunea sa se datoreşte în parte prestigiului marelui dirijor, ce-i este soţ,* Felix Weingartner, *a fost inutil şi indiscret de mult accentuat. Ca şi celălalt fapt, tot atât de firesc, al influenţei marelui maestru asupra personalităţii, aşa cum s'a dovedit în concertul dirijat de artistă Vineri, la Ateneu. Anume acel contrast interesant între delicateţa naturală şi pur feminină cu care d-sa a subliniat unele pasagii din uvertura „Euryanthe" şi din „Simfonia neisprăvită" de* Schubert — *şi rigiditatea voită, nu numai a atitudinii conducătoarei, ci şi a unora din interpretările sale, de o sobrietate şi scrupulozitate extremă, ca aceia a uverturei* „Tannhäuser" *de ex.*

Aceste din urmă însuşiri însă, mai ales când au ca rezultat o interpretare superioară ca aceia a Simfoniei Destinului *de* Beethoven, *sunt de recomandat dirijorilor noştri, care îşi întemeiază adesea succesul pe o energie naturală şi pe un brio cu totul de suprafaţă.*

Primită şi d-sa cu vie curiozitate, d-na Weingartner *a susţinut apoi cu vitejie indiferenţa evidentă a unei părţi a publicului, ce aştepta desigur exhibiţii vestimentare şi coreografice din partea unei distinse artiste, de o seriozitate impunătoare, puternic înzestrată pentru arta ei şi exclusiv preocupată de execuţia conştiincioasă — din memorie — a progamului său.*

E.N.

PULBERE...

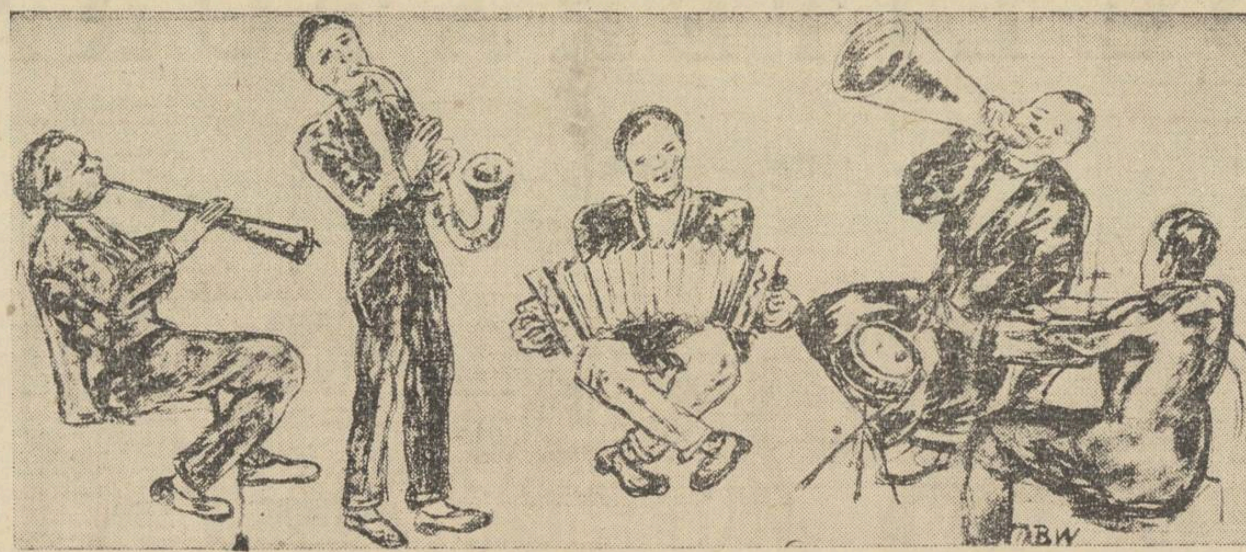
(Poussière)

de RosamOnd Lehman

Oricine va ceti romanul acesta de dragoste va suferi şi va plânge împreună cu eroii romanului deoarece „FULBERE" e o carte care te indentifică şi te înfrăţeşte cu eroii săi

Se găseşte la toate librăriile.

EDITURA „ALCALAY"

Cinematograful

Imprevizibilitate absolută

De multe ori patronii sălilor de spectacol precum şi directorii caselor importatoare de filme mi s'au plâns de psihologia capricioasă şi insezisabilă a publicului bucureştean. Filmele subţiri nu plac, asta-i sigur. Nu zic că publicul nu le înţelege ferească Dumnezeu. Dar face exact aşa ca şi când nu le-ar înţelege. Uneori cade în extaz în faţa unei pure infamii. Dar nici pe asta nu se poate conta. I se întâmplă să strâmbe din nas în faţa unui film prost. Ceva mai mult: câteodată îl entuziasmează chiar şi un film bun. Furnisorul nu mai ştie ce să creadă. Câteodată se conduce după criteriul favorii pe care o are cutare artist sau artistă. Dar nici asta nu-i totdeauna o garanţie. Spectatorul bucureştean e capabil să găsească subit că s'a plictisit cu George Raft, Clark Gable sau cu d-na Claudette Colbert. In rezumat previzibilitate imposibilă cu privire la gusturile clientelei.

De multe ori m'am întrebat ce trebue unui film ca să placă în mod garantat tuturor categoriilor de privitori. Logic, un asemenea film „polivalent" ar trebui să conţină destule nuanţe artistice ca să satisfacă pe intelectualii mai subţiri, iar pentru vulg — în lipsă de exibiţii fastlux care ar fi o catastrofă—filmul ar trebui să fie foarte, foarte uman. Omul prost, insensibil la subtilitate estetică, rămâne totuşi simţitor în faţa suferinţelor profund umane, în faţa simţămintelor răscolitoare şi evenimentelor care zdruncină sufletele.

Pentru toate aceste motive, eram sigur că filmul casei Warner Bros intitulat „Sclavii banului" o să aibă un succes sigur şi general. Dar am fost prea încrezător în raţionamente. Psihologia românească nu se conduce după logică. Şi filmul în chestiune, fără a cădea propriu zis, n'a avut însă nici pe departe succesul pe care l-ar fi meritat.

Un foarte inteligent proprietar de sală de premieră. observă cu fineţe cum o altă sală de premieră a avut trei succese succesive cu nişte filme care erau nu numai proaste în sine. dar de o slăbiciune recunoscută de toţi colegii. Toţi s'au ferit să le închirieze.

Nici unul nu s'a încumetat să încerce norocul cu ele. Şi totuşi, toate trei au avut un succes de reţetă şi de durată cum de mult nu se mai văzuse. Trei triumfuri comerciale succesive, ca şi când — spunea interlocutorul meu — câştigătorul s'ar fi condus după un raţionament logic construit cam aşa: „voi lua, în mod sistematic, acela, dintre filmele oferite, pe care nu vrea să-l ia nimeni, filmul a cărui cădere apare tuturora ca indubitabilă". Foarte, foarte curios.

Dar să revenim la filmul de care vorbeam la început, de „Sclavii banului" în care joacă marele artist Muny.

Muny

De mult n'am mai văzut o atât de perfectă mobilitate actoricească, înţelegând prin asta facultatea de a face, la scurte intervale, personagii complect diferite. Muny joacă aci rolul unui tânăr — aproape adolescent — foarte curajos, foarte isteţ şi întreprinzător, fiu de pionier, el însuşi animat de romantismul economic al întemeietorilor capitalismului american. Eroul ne este apoi prezentat la vârsta matură. pe la vreo treizeci de ani. (Căci trei zeci de ani pentdu un pioner yankeu este maturitate). După aceasta ni se arată la vârsta de cincizeci de ani. Insfârşit, la urmă are şapte zeci. De patru ori îşi schimbă masca în decursul filmului, şi în fiecare din aceste situaţii este perfect omul vârstei pe care o reprezintă. Nici cel mai mic detaliu nu e fals. Şi avem astfel, înfăţişat direct, acel lucru misterios care se chiamă o evoluţie, acel curios fenomen care constă în a te schimba considerabil rămânând totuşi acelaş. Adolescentul gen Bufallo Bil devine un „Unternehmer" neadormit, acesta devine la rându-i un financiar eminent, iar, pe la şaptezeci de ani, acesta e deja un om de altă dată, retras din afaceri, şi care priveşte de la geamul clubului progresele Statelor-Unite pe care le-au făcut o mână de oameni ca el.

Dar nu numai Paul Muny, ci toţi interpreţii filmului sunt impresionanţi pentru varietatea tipurilor fizionomice şi pentru autenticitatea jocului . Zile întregi rămânem obsedaţi de toate aceste figuri, urmăriţi — „hantés" cum zic francezii — de toţi aceşti oameni care trăesc aşa de intens.

Patru generaţii

Filmul acesta nu are subiect. E vorba de patru generaţii americane. Cam ceeace fusese „Cavalcada" pentru societatea engleză.

Prima generaţie este aceea a colonistului, doritor să fundeze oraşe şi mândru de prosperitatea locală pe care a adus-o instalarea lui pe un pământ nelocuit.

A doua generaţie se desrobeşte de aceste sentimente imobiliare. Idealul ei e să monteze vaste afaceri capitaliste, unde temeritatea gen Bufallo Bill se combină cu romantism comercialo-financiar.

A treia generaţie aparţine unor fandosiţi, ruşinaţi de sordiditatea meseriei părinţilor. Femei şi bărbaţi sunt deplorabil de snobi. Inţeleg să mănânce milioanele adunate de părinţi, dar întorc capul cu desgust dela orice ocupaţie care nu e „şic". Copiază tot ce e eleganţă europeană, şi trăiesc o viaţă seacă şi imorală.

Interesant e că, între două generaţii, există totdeauna „indivizi-tampon", indivizi care aparţin, cu vârsta, generaţiei vechi, dar cu sufletul ţin de generaţia următoare pe care o pregătesc. In filmul nostru acest personaj „intermediar" este o femee — soţia eroului interpretat de Paul Muny. O femee pe care o jigneşte tot ce ţine de meseria de măcelar a soţului ei, şi care luptă din răsputeri să-şi ferească fiii de acest stil de viaţă dezonorant. Este neînchipuit de snobă. Dar — lucru interesant psihologiceşte — este snobă în chip aprig şi tragic. Snobismul ei devine dramatic.

Ea înţelege să plătească acest ideal. Il plăteşte cu suferinţi, eforturi, iar la urmă cu nebunie şi moarte. Generaţia următoare este snobă fără efort, fără dureri de creaţiune. Dimpotrivă: snobismul acelui „personaj-tampon" de care vorbeam are şi el ceva din seriozitatea pionieratului.

Inţelegeţi bine că toate aceste generaţii nu se înţeleg. Eroul principal, care a dezertat dela idealul „terian" al părinţilor săi, a părăsit oraşul natal la optsprezece ani şi a murit fără să-l mai revadă. Pe mama lui n'a mai văzut-o decât când era el de aproape şaptezeci de ani iar ea de nouăzeci. Apoi, ambele generaţii vechi nu pot avea de cât dispreţ şi dezolare în faţa secăturismului generaţiei a treia.

Iată însă că intervine o a patra generaţie, foarte, foarte curioasă, şi care reprezintă un fel de reîntoarcere la americanism pur. Strâmbăturile europofililor li se par caraghioase. Vor fundarea unui stil social specific U. S. A., un amestec de bonomie şi brutalitate, simplitate şi naturaleţe, bravură şi naivitate — toate astea însufleţite de o înaltă idee mesianică asupra destinelor civilizatoare ale poporului american. Simţim toate acestea în faţa adolescentului de optsprezece ani care este strănepotul, un tânăr bine dispus şi cu simţul humorului, îndrăgostit de tot ce e realist şi mai ales american. Acest strănepot e cel mai aproape sufleteşte de străbunica de nouăzeci de ani. Şi asta ne oglindeşte ce se petrece azi în America. Asistăm la o reînnodare a tradiţiei şi o rupere cu idealul imitării Europei. Asta are desigur inconveniente, căci Europa e un bun dascăl. Dar din asta va rezulta cu siguranţă ceva mare şi autentic. Americanii redevin azi pionieri. Pionieri nu ai unei prosperităţi materiale — operă care e azi deja realizată, datorită vitejilor colonişti dela 1860, — ci pionieri ai unei civilizaţii morale specifice. Această civilizaţie are, deocamdată, multe imperfecţii şi întâlneşte încă multe piedici. Dar nu va trece multă vreme şi minunatul popor de peste ocean va ajunge să construiască o formulă nouă de viaţă, sănătoasă şi originală.

Filmul nostru, care e o frescă a patru genraţii, ne face să asistăm la acest triplu proces: fundarea unei tradiţii, trădarea acestei tradiţii, şi însfârşit reîntoarcerea la ea. Este foarte, foarte interesant. Şi-i realizat, techniceşte, în modul cel mai artistic cu putinţă. Recomandăm călduros acest film, perfect esteticeşte, şi plin de posibilităţi de reflecţiune.

D. I. SUCHIANU

A apărut în

BIBLIOTECA ŞCOLARA

ODOBESCU,

OPERE ALESE

124 pag. 20 lei

Citiţi

„Pământul Ispitelor"

(DELTA)

roman de B. Iordan

Editura ADEVĔRUL Lei 80

Cronica teatrală

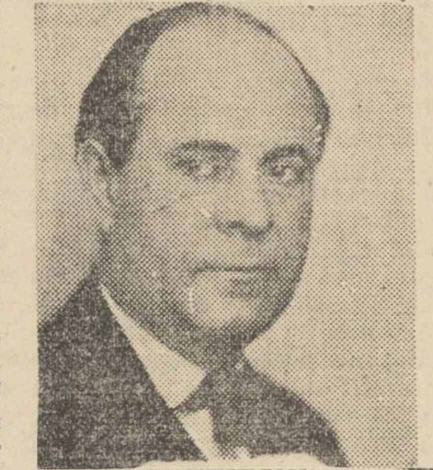
NĂDEJDE de Henri Bernstein la teatrul Regina Maria

„Espoir" (Nădejde), piesa reprezentată la teatrul Regina Maria, marchează în cariera teatrală a lui H. Bernstein o etapă destul de interesantă. Ea se plasează pe un plan cu totul nou, superior celorlalte producţii dramatice dintre care „Samson", „Veninul", „Hoţul", „Asaltul" etc. au fost reprezentate pe scenele primelor noastre teatre.

In „Espoir" H. Bernstein pune faţă în faţă două mentalităţi, două vieţi, două epoci. Şi natural procesul de acomodare, deosebirea de vederi şi concepţii, poezia vieţii dinainte de războiu, sau duritatea, nestabilitatea vieţii post-belice, conflictul psichologic dintre generaţii sunt minunat exteriorizate.

Thérèze reprezintă epoca dela începutul sec. XX-lea. O viaţă fără griji materiale, cu dorinţi uşor împlinite. Insfârşit viaţa privită numai din punctul de vedere al unei înalte aristocraţii: Dans, sport, poezie, cultură fizică, flirt etc.

Diametral opusă este perechea Catherine-Thierry Keller. Ei fac parte din generaţia de azi. Căsătorindu-se, doresc o viaţă tihnită, un cămin ideal, amândoi luptând împotriva tuturor intemperiilor vieţii sbuciumate de azi.

MAXIMILIAN

El pictor cu talent, îndrăgostit de artă, doreşte ca soţia sa să-i fie o soţie ideală, o tovarăşe vrednică. Dar pentruca să se căsătorească cu Catherine ea trebue să plece de acasă, dela Paris, la New-York de unde, mai târziu se întorc fericiţi, invidiaţi de tatăl ei Emil Goinart, consilier de stat, care şi el ar fi dorit o căsnicie asemănătoare.

Târziu, când Thèreze Goinart îşi dă seama de timpul petrecut în plăceri efemere, în afară de cămin, se reîntoarce, regretând viaţa sa trecută şi plină de remuşcări că n'a putut creia soţului, idealul dorit.

Interpretarea a ştiut să accentueze calităţile esenţiale ale piesei.

In fruntea distribuţiei, d. G. Storin în rolul consilierului Emile Goinart, visător, puţin bolnav, a redat cu talent pe naufragiatul generaţiei trecute.

D. Tony Bulandra, artist de mare talent, în rolul pictorului Thierry Keller, are o creaţie remarcabilă.

T. BULANDRA

Visător ca artist, realist ca om de acţiune, d. Tony Bulandră a ştiut să redea rolului o parte din multipla sa personalitate.

Thérèse Goinart, frivolă, totuş excesiv de mondenă, a fost interpretată cu multă minuţiositate de d-na Lucia Sturdza-Bulandra.

Trebue remarcat admirabilul talent al d-rei Marguerite Romanne (Catherine Meyran) care a mai jucat acest rol la teatrul Gymnase. La început timidă, sălbatică, originală, d-ra Romanne s'a identificat cu multă artă şi deosebită sensibilitate cu eroina piesei.

G. STORIN

In celelalte roluri d-ra Mariela Deculescu (Solange), d. Marcel Enescu (Antoine Flamèry) şi d. V. Romano în rolul valetului Gustave au contribuit la succesul piesii.

MARIUS C.

Cronica gastronomică

Piftie de purcel cu hrean şi smântână

O jumătate de purcel cu cap cu tot, înfăşurată strâns într'un şervet, se pune într'o cratiţă de aramă, pentrucă altfel carnea se va înroşi.

Se toarnă apă rece; fără sare şi fără legume; se pune pe maşină, şi, când începe să fiarbă, se lasă pe margine, acoperită, pentru ca astfel să fiarbă în aburi vre-o 2—3 ore.

Când furculiţa intră uşor în carne, se scoate purcelul, se ridică şervetul, se separă oasele şi se pune purcelul într'o strachină de lut.

Supa rezultată din fierbere se împarte în 2 părţi: una se rezervă pentru piftie, iar cealaltă, sărată bine, se varsă peste purcelul din strachină, pentru ca acesta să se recească în supă.

Oasele, împreună cu capul tăiat pe jumătate, se pun în a doua jumătate de supă şi se fierb. Supa se trece apoi prin sită, se limpezeşte cu ajutorul albuşurilor de ouă, se pune sare.

Când purcelul s'a răcit în supa cu care e acoperit, se scoate, se face din el un rulou şi se presează uşor. Apoi se scoate la frig pentru vre-un ceas, se taie felii rotunde, se aşează pe o farfurie mare, nu prea adâncă, şi se acoperă cu gelatină-supă.

Carnea de la cap şi alte bucăţi de carne rămase pe sită, se pun într'o formă de tinichea şi se acopăr deasemenea cu restul de gelatină-supă.

Se prepară un sos de hrean cu smântână şi anume: o rădăcină de hrean, rasă mărunt, se fierbe în trei linguri de smântână vre-o 10 minute, se pune sare, se adogă puţin hrean ras crud şi o lingură de smântână.

*) Vezi numărul precedent al „Adevĕrului Literar".

„Femeia scump plătită"

de JOSE CARRETERO

Romanul care s'a bucurat în Spania de cel mai mare succes a apărut în traducere românească.

EDITURA ALCALAY

Se găseşte la toate librăriile.

Reviste româneşti

Ban :tul Literar

(An. I. Nr. 3—4).

Revista apare sub conducerea d-lui Lucian Costin.

D-sa scriind despre *Scriitori şi scriitori,* pune problema în subtitlul: *Creaţii şi exibiţii artistice.* Reţinem aceste observaţii: „poezia actuală nu e numai a tinerei generaţii de pedanţi şi obsedanţi, ci e a epocei actuale, cu valori maxime, medii şi minime. Dacă Bucureştiul e în nefericita situaţie cu o grozavă platoşă de valori minime, medii şi puţine maxime în arta poetică, de aici nu rezultă că ţara întreagă nu are". Apoi d-sa acuză tânăra generaţie bucureşteană.

E, pe undeva, un adevăr. Insă din efervescenţa în care se află poezia actuală, care se zbate între purism şi banalitate, din această efervescenţă va trebui să răsară poezia nouă. Adică, un geniu care să aducă formula eternă şi'n acelaş timp să dea opera generaţiei sale. D. Costin se înşeală însă când crede că arta poate fi privită numai sub un singur aspect. Sensibilitatea artistică e foarte capricioasă şi apoi originnalitatea înseamnă tipare noui, cu totul noui.

D-ra Mia Cerna are două fresce literare, dintre care *Somnul* e o poemă cu multe calităţi.

D. Sever Boşcaiu scrie despre Petrarca, acest precursor al poeziei din secolul XIX-lea. „Petrarca a fost primul care a simţit şi a făcut ceeace poeţii antici n'au făcut, ceeace creştinismul nu permitea de cumva nu în scopul mortificării ascetice, — spune Carducci, — anume să observe că fiecare suflet individual poate avea o istorie ca şi istoria omenirii, că în fiecare oră a vieţii se poate desfăşura o poemă, că un eveniment neînsemnat şi intim, dacă are un ecou prelung în sufletul omenesc, poate să-l aibă şi'n lirică: voim să spunem că Petrarca fu primul care a desvelit esteticeşte conştiinţa sa, a interogat-o şi analizat-o". El a întrezărit conflictul între „omul mărginit şi aspiraţiile nemărginite, între sensibil şi ideal, omenesc şi dumnezeesc, păgân şi creştin".

Blajul

(An. I., No. 12).

Deosebit de interesant este studiul *Granița de Vest,* al d-lui Şt. Manciulea. Astăzi când propaganda maghiară se face pe o scară întinsă şi în detrimentul nostru, astfel de studii sunt foarte necesare. Citim printre rânduri că: „La venirea lor în Panonia Ungurii erau în număr relativ mic, abia 200.000 suflete, după cele mai binevoitoare evaluări ale istoricilor. Panonia n'au aflat-o pustie şi fără populaţie; aici locuiau Românii amestecaţi cu triburi slave. Cronicele şi isvoarele istorice pomenesc despre prezenţa noastră în aceste părţi încă din veacul V de pe timpul domniei lui Atila". Precizările aduse de d. Manciulea sunt necesare şi studiul d-sale este o serioasă contribuţie istorică. (De altfel acest studiu a fost premiat de Academia Română).

D. Traian Herseni scrie despre *Spiritul normativ,* desvoltând această idee şi ajungând la concluzia că „spritul normativ este un raport între cele trei forme ale spiritului, un raport de erarhizare şi subordonare care pleacă dela spiritul omenesc şi se justifică prin proprietăţile reale ale spiritului absolut".

In *„Cântec de leagăn"* d. Gregoriu Iulian are un acord final simpatic:

„Dormi uşor căci lângă tine
Nu e nime
Numai somnul şi cu mine.
Dormi uşor că'n noaptea asta,
Când lumina bea din cană
Şi tăcerea o fi mai grea,
Am să fur din cer o stea
Să-i fac leagăn sub sprinceană.

Junimea Literară

(Nr. 7—12, 1934).

Este un important organ cultural al Bucovinei. D. Prof. I. Nistor merită toate laudele.

In acest număr d. Liviu Rusu ridică o deosebit de interesantă problemă *Muzica în preocupări muncitoreşti.* Intr'adevăr iată un suflet neglijat; acela al muncitorului. In viaţa lui cu orizonturi mici, în care bucuria alternează cu durerea şi unde munca e singurul cer, muncitorul simte nevoia unei relaxări sufleteşti. Şi apoi, prin muzică, sufletul lui ar tinde către altceva, pe lângă faptul că muzica ar desvolta ceea ce o cultură restrânsă nu a putut face. D-sa adaogă: „Sub semnul muzicii îşi duce ţăranul român viaţa. Cine vrea să aducă folos muzicii româneşti va fi nevoit să caute aci o putinţă de desfăşurare, de desvoltare, nu numai pentru pătura strict ţărănească, ci pentru toate clasele diferenţiate din noui şi necesare condiţiuni de viaţă. Nenumărate sunt prilejurile din viaţa muncitorilor ce pot fi închinate muzicii. Deocamdată ne oprim la o singură posibilitate care trebue căutată în sfera obligativităţii învăţământului muncitoresc. Dacă s'ar găsi aci un mic colţişor pentru minunata şi divina artă a sunetelor, poate ar intra, în inimi aspre de muncitori mai multă cultură românească, decât s'ar putea infiltra dela distanţa şi înălţimea unui discurs".

„Discursurile la capătul minţii", datorite d-lui Tr. Chelariu, sunt sarbede şi lipsite de orice valoare, Versurile abundă: semnează d-nii Vesper Iulian, T. Ulmanu, Gh. Antonovici. Mai colaborează în acest număr: Miron Laura, N. Tcaciuc Albu, Mircea Streinul, Em. Haivas, etc.

AL. CAR.

Cărţi nouă

Cercetări de fiziologie română

Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide" de pe lângă Facultatea de Litere a Universităţii ieşene, a scos primul său buletin, în care se cuprinde activitatea desfăşurată timp de un an de membrii Institutului. Se dă seamă de o activitate bogată şi variată pe tărâmul aridelor cercetări de linguistică.

Felul în care se prezintă buletinul aminteşte de marile publicaţii streine similare. Este un nivel ridicat de preocupări care distinge activitatea Institutului.

In expunerea-program, d. prof. univ. Iorgu Iordan, directorul Institutului lămureşte obiectivele cercetărilor filologice române, şi expune principiile călăuzitoare şi metoda pe care o va întrebuinţa şcoala iniţiată de marele Al. Philippide, în sensul ideilor căruia se va continua munca.

Volumul prim are un cuprins interesant şi bogat, din care citām:

„Numele etnice ale Istroromânilor" de D. Găzdaru; „Consideraţii critice asupra genezei şi răspândirii baladei Meşterului Manole în Balcani" de P. Caraman; „Limba lui Creangă" de Gr. Scorpan; „Curiozităţi linguistice" de Iorgu Iordan; cronică şi recenzii bine făcute.

Atheneum

La Iaşi, oraşul culturii, de unde au pornit atâtea iniţiative istorice, s'au pus bazele unei noui reviste intitulată *Atheneum,* revistă de ideologie şi ştiinţă a liceelor militare, cum se specifică în subtitlu. „La originea ei se află intenţia de a face din şcoală un factor de cultură cu o rază de acţiune mai cuprinzătoare. Ne îngăduim să credem că o asemenea publicaţie periodică e cu atât mai necesară cu cât în ziua de azi aproape întreaga răspundere a culturii româneşti, e aşezată pe umerii şcoalei. O publicaţie de dimensiunile pe care le dăm acesteia, nu poate să cuprindă toată activitatea culturală. De aceia Atheneum exclude cu desăvârşire literatura. In paginile acestei reviste îşi vor găsi loc studiile care tratează probleme privitoare la cultură şi istoria ei. Le putem chiar enunţa: probleme de reorganizare a învăţământului, de pedagogie, de filosofie, de estetică şi istorie literară, de istorie, de geografie, de ştiinţă pozitivă. etc... Se va acorda o atenţie deosebită şi mişcării ideologice, literare şi ştiinţifice în ţară şi străinătate".

Programul, după cum reiese, e destul de cuprinzător.

In primul număr sumarul cuprinde: „Psihanaliza visurilor" de Mihai Uţă; „Justificarea războiului în opera Sft. Augustin" de maior P. Jugănaru; „Vico şi Eliade" de D. Popovici; „Ereditatea în lumina ultimelor teorii" de Nec. Macarovici; „Valoarea socială a religiei" de preot N. Gheorghiu; „Afinităţi între A. Comte şi Saint-Simonieni" de Alex. Claudian; note şi comentarii; recenzii. Redactor-şef: prof. Mihai Uţă.

Emil Ludwig: Fiul Omului Editura „Cugetarea"

După cum ne mărturiseşte însuşi titlul, Emil Ludwig e preocupat să ne înfăţişeze în această carte pe Isus-Omul şi nu pe Christos-Mântuitorul.

Utilizând Evanghelia lui Ioan, dar mai cu seamă Evangheliile lui Marcu şi Matei, neadăogând nimic şi evitând pitorescul, care poate antrena pe cetitor spre ficţiune, autorul se străduește să scoată în evidenţă imaginea reală, omenescul lui Isus, împotriva celor care îl consideră drept o figură legendară.

„Ne-am propus, scrie Ludwig, să înfăţişăm viaţa interioară a profetului, nu învăţătura lui... Nu ne interesează aci influenţa lui de mai târziu (influenţă ce se datoreşte doar altora), ci numai istoria sa sufletească — istoria unei inimi. Felul cum s'a desvoltat conştiinţa de sine a lui Isus, intenţiile şi motivele lui când a devenit conducător de oameni, slăbiciunile, tentaţiile, visurile şi desamăgirile lui; lupta sufletească dintre curaj şi umilinţă, dintre sentimentul de răspundere şi descurajare, dintre chemarea de care se simţea pătruns şi fericirea omenească. Voim să înfăţişăm un profet, care era superior întregii lumi contimporane lui, dar pe care n'a dominat-o, n'a învins-o".

Pentru a arăta cum s'a putut ivi un asemenea profet, cum s'a putut înfiripa un fel de gândire şi de simţire ca a lui, cum s'a identificat el cu necesităţile timpului său şi cum a dus până la culme lozincile sale morale, — autorul ne zugrăveşte, într'un prolog, atmosfera politică şi spirituală a Ierusalimului, a patriei credinţei, unde se afla cel de-al doilea templu înălţat peste temeliile celui dintâi şi îmbogăţit graţie lui Herod.

Galilea e un focar de agitaţii. Răscoalele se înteţesc. Un eşec şi postul de guvernator al lui Pilat e zdruncinat. El dă în arendă birurile şi vămile. Ce-i pasă lui dacă ţara geme sub împilarea perceptorilor şi a cămătarilor... Vameşii aceştia sunt necinstiţi?... Pilat însă are mâinile curate.

In Sanhedrin — Sfatul suprem al Evreilor — formează cerc Suduceii şi Fariseii. Primii, îndulgenţi; cei din urmă fanatici, în chestiunile de ordin religios şi spiritual.

Treptat, ascultăm învăţăturile lui Hillel, de care e atât de aproape Philon, cel ce din ideile profeţilor şi ale platonienilor plăsmueşte prima imagine a unui Dumnezeu uman şi iubitor, care înfrăţeşte pe toţi oamenii, pentrucă El este Tatăl lor, al tuturora.

Dar ceiace stăpâneşte toate gândurile, ceiace frământă întreg poporul Iudeu, sunt viziunile lui Daniel, vestitorul infailibil al lui Messia, al Mântuitorului.

De aci înainte, autorul se ocupă cu descrierea vieţii lui Isus: de chemarea, buna-vestire, întunecarea, lupta şi sfârşitul său pe cruce.

Să rezumăm cuprinsul cărţii. ar însemna să repetăm lucruri cunoscute, învăţate pederost. Ceiace interesează la un scriitor de talia lui Emil Ludwig e unghiul sub care acesta priveşte faptele, sunt punţile de trecere ale gândirii ce leagă cuvintele între ele, sunt motivările şi înlănţuirea sentimentelor, a conflictelor şi a impulsiunilor omeneşti. Şi din acest punct de vedere, Ludwig se dovedeşte un maestru, în plenitudinea puterii sale de creaţie.

Cine doreşte o icoană a lui Isus, în care să se zugrăvească caracterul lui omenesc, fără să i se întunece nimic din divinitate, acela să citească „Fiul Omului".

A. B.

Reviste streine

Les Balkans

(Vol. VI, Nr. 12).

Este o revistă care luptă pentru cunoaşterea şi apropierea spirituală a popoarelor balcanice.

D. Nicolai Dontcev scrie despre *„Un mare poet bulgar: P. K. Iavorov".*

Născut în 1879 la Cirpan, Iavorov a urmat studiile în oraşul natal, dar fără să termine liceul. Numit amploiat al poştelor, el rătăceşte prin diferite oraşe din provincie. In acest timp începe să scrie primele versuri. Poema „Calliope" atrage atenţiunea literaţilor. Printre aceştia se află şi Prof. Krestev, redactorul revistei *Gând.* El este acela către care se îndreaptă Iavorov (pe numele adevărat Kratşolov). Krestev apreciază talentul tânărului poet şi îl ia sub protecţia sa.

Primul volum al poetului Iavorov a fost prefaţat de prietenul său bun, poetul Penciu Slaveikov. Şase ani mai târziu scoate volumul *„Insomnii"* în care se desvălue talentul matur al poetului. Ultimul său ciclu de poeme poartă titlul *„Intreviziuni".*

„Iubirea şi suferinţa constituesc cel două elemente esenţiale ale poeziei lui Iavorov, poezie de distrugere sufletească, torenţială, aceea a unui liric cu inimă vulcanică.

„Iavorov este un muzician, dar muzica sa linişteşte şi excită totdeodată. Sunt în poezia sa infinit de melodioasă. furtuni sufleteşti şi tainice armonii, peisagii senine şi tablouri sumbre de viaţă interioară, de tremurări carnale şi groaze sufleteşti; există în această poezie un adevăr profund uman".

Incercăm acest acord în româneşte:

Şi apele eterne, cari n'au nici ţărm nici fund,
Dorm fără să reflecte crepusculare ceruri.
Privirea ne'ntârzie în cuibul lor profund
Şi tremurăm în faţa'noptatelor misteruri.

Sunt atâtea calităţi înalte, care fac din poetul Iavorov una dintre gloriile liricii bulgare.

Italie Voyages

(Janvier, 1935).

Iată una dintre cele mai frumoase reviste de turism ale Occidentului, în care, pe lângă numeroase clişee de artă, găsim totdeauna o literatură documentară bogată în informaţii de tot felul.

Pentru *Centenarul lui Bellini,* care are loc în 1935, Italia care acum mai mult ca niciodată, are grija cultului marilor amintiri, s'a pregătit să onoreze memoria marelui muzician printr'o serie de manifestaţiuni muzicale, care se vor produce în diferite centre ale Italiei.

Ne oprim, însă, asupra *Creaţiunilor originale ale meşteşugarilor sardiniezi.* Sardiniei — de altfel — i s'a dat epitetul de „cea mai originală dintre regiunile italiene". Printre principalele ramuri ale artei populare, se află arta *covoarelor* fabricate cu ajutorul uneltelor de mână primitive. Nota dominantă este contrastul culorilor care dau un relief magnific decoraţiunilor florale, ornamentaţiilor geometrice şi animalelor perfect stilizate. Argintăria sardă este foarte interesantă prin caracterul ei. Ea poartă amprenta unui folklor cu totul original. Aur sau argint, orice metal preţios îşi găseşte aplicaţiuni în costumele populare. De altfel arta argintăriei sarde este de origină cartagineză, în stil arabo-punic.

E locul să observăm că faţă de intensitatea producţiei artei naţionale în străinătate, arta noastră naţională e mult în urmă şi aceasta mai ales prin faptul că nu este îndeajuns preţuită.

Revue des Etudes Hongroises

(Douzième année, 1—2).

Revista aceasta apare sub patronajul Academiei de Ştiinţe din Ungaria şi se bucură de o distinsă colaborare. Menţionăm numele d-lor Henry Bidou, H. Tronchon, Fr. de Olay, J. Turoczi-Trostier, J. Nemeth, etc.

D. J. Bisztray scriind despre acel strigăt de desnădejde, care este *„Tragedia Omului",* a poetului Em. Madach, spune că această poemă este bogată în conţinut spiritual. „Ideea fundamentală este aceasta: omul, dealungul luptelor şi decepţiilor continui, voeşte să atingă fericirea. Aici, jos, ea consistă în conştiinţa valorii personale, în sentimentul iubirii, pe când *dincolo,* apare sentimentul imortalităţii, al infinitului. Ceeace ar însemna că „pe pământ, sufletul său este efemer şi că dincolo îl aşteaptă durata infinită". Omul prin luptele sale se ridică deasupra mediocrităţii, prin munca sa el contribue la neîncetata creaţiune. Mai precis, este Providenţa care îl ridică făcându-l să participe la opera magnifică a creaţiunii.

„De fapt, făcând abstracţiune de problemele etice, această operă este dominată de concepţia hegeliană a istoriei care, dealungul luptelor şi decepţiilor indivizilor, vede progresul incontestabil al genului uman".

Şi cu toată complicaţia acţiunii şi varietatea psihică a figurilor, poetul nu ne permite să uităm unitatea acţiunii poemului.

SYR

Cronica literară

C. Ardeleanu, domnul Tudor

AVIS. — *E dela sine înţeles că noi ne gândim bine înainte de a ne da părerea, în formele cele mai cuviincioase şi mai cruţătoare cu putinţă şi că dacă greşim — şi cine e scutit de aceasta? — greşim cu bună credinţă. Pe cât de nelalocul lor sunt dar reclamaţiile unor autori nemulţumiţi cu interpretarea noastră, care ne somează să primim judecata pe care şi-o fac singuri despre ei înşişi, pe atât de neserios ar fi să răspundem la răspunsuri ce oameni cu stăpânire de sine nu obişnuesc a compune şi care dovedesc la cei care le alcătuesc o dureroasă lipsă de intelectualitate.*

Publicată în colecţiunea *Energia* a Fundaţiunii „Regele Carol II", naraţiunea *Domnul Tudor* a voit de bună seamă să dea o pildă românească de virtute şi tărie sufletească. Punctul de vedere etic îşi are prin urmare rostul în judecarea acestei lucrări, la care îndemânarea literară urma să fie numai un mijloc. Suntem într'o epocă însă în care oamenii mai slabi de fire suferă înrâurirea ideii de viaţă romanţată şi d. Ardeleanu nu avea cum să scape când n'au scăpat alţii mai pretenţioşi. Viaţa romanţată este însă un gen cu desăvârşire fals, în care nimeni n'a izbutit şi nici va izbuti să facă ceva cu merit literar, de oarece adevărul e în permanent conflict cu necesitatea ficţiunii. Cu totul altceva este romanul istoric, şi de acesta pare a fi voit să se apropie mai mult d. Ardeleanu. Aci scriitorul şi-alege o culoare locală şi un fapt, pe care îl desvoltă apoi după legile ficţiunii, fără greaua obligaţiune de a se supune ilogismului unei vieţi întregi. Autorul avea dar libertatea de a trata subiectul său în două chipuri: sau ca simplă naraţiune istorică, puţin înflorită stilisticeşte şi cu cât mai multă concreteţă, aşa precum a făcut în bună parte Odobescu în nuvelele sale, sau să se lase în voia imaginaţiunii şi să creeze un erou cu numele lui Tudor Vladimirescu, dar cu o fire ieşită din intuiţia scriitorului. D. Ardeleanu a făcut un compromis între amândouă. A început prin a analiza fictiv sufletul eroului, punându-l şi în situaţiunea romanţioasă a unei iubiri pentru o Elencă, dar curând s'a văzut nevoit să treacă la chestiunea politică şi episodul rămâne în vânt, fără pathos, fără îndreptăţire, cu totul superfluu. Când a trecut însă la naraţiunea revoluţiei, s'a ţinut strâns atât de tare de faptele istorice, adică de forma lor abstractă, încât toată această parte e aproape un capitol de istorie, fără preciziuni şi fără note şi edulcorat cu exclamaţii. Dacă mai observăm că povestirea e făcută prin sărituri şi multă punctuaţie, ne putem explica sentimentul acela de veşted pe care ţi-l dă lectura. Ca să scoată ceva cu putere asupra minţilor tinere cărora se adresează astfel de cărţi, autorul trebuia să renunţe la orice gând de romanţare, să facă o viaţă plutarhiană, pe temeiu de anecdotă, construind un portret moral al eroului şi tot deodată să-i facă o ambianţă prin mijloace descriptive.

Pe a doua copertă a volumului se află un portret al lui Tudor în mijlocul unui grup. Cartea nu lămureşte de unde s'a luat desenul, dar el e scos după o scândură pictată din biserica Prejna-Mehedinţi ctitorită de Vladimirescu. Heleşteul de pe coperta din faţă cu raţe şi şir de păsări sburând e din aceiaş zugrăvitură (Academia Română). Ei bine, după acel tablou foarte colorat, în care haina e verde, brâul şi mantaua roşii şi după o biografie făcută de Ştefan Scarlat Dăscălescu şi relevată de d. Iorga (1932), d. Ardeleanu ne putea înfăţişa omul cu îmbrăcămintea lui care vorbeşte şi ea:

„Costumul lui când l-am cunoscut în timp de pace era haine lungi boereşti, işlic, beniş, nici cam luxos, ba cam ponosite, iar când l-am văzut Ocârmuitor Adunării, adecă Cromwell al ţării noastre, purta căciulă de gelep cu fundul de postav alb, poturi, iminei, cu colţuni, un ilic gezaerli, gheba scurtă şi alta deasupra mai lungă, selah, pistoale în brâu şi o pală turcească atârnată în bandulieră".

E aci o culoare de epocă ce lipseşte cu desăvârşire din cartea d-lui Ardeleanu, scrisă într'o limbă ştearsă şi gazetărească.

Tudor ne este arătat întâi acasă. Aci trebuia iarăşi să se zugrăvească mediul, pentrucă din el iese şi definirea omului. Cula dela Cerneţi există, cu coloanele ei masive şi foarte înegrite. O fotografie a ei se află în *Istoricul Oraşului Turnu-Severin* de d-nii C. Pajură şi D. T. Giurescu, de unde am luat şi citatul de mai sus, fiindcă mi-a fost mai la îndemână. Să ne amintim descrierea culei lui Radu din *Doamna Chiajna.* Evident autorului îi lipseşte îndemânarea de a se folosi de documente şi asta se vede din respectul servil pe care îl arată pentru „cărturarii" din care şi-a luat izvoarele, caşi când ar voi să ne atragă atenţiunea că dânsul nu este cărturar. Insă această distincţie între oameni de carte şi scriitori nu trebue să fie cultivată. Cartea lui Aricescu pe care a folosit-o în primul rând este se înţelege foarte bună. Dar romancierului îi folosesc mai mult datele concrete pe care le poate afla prin documente. D. Vîrtosu, pe care văd că-l citează, nu ştiu însă pentru ce lucrare, îi oferea destule în *Tudor Vladimirescu,* Buc. 1927 şi *1821, date şi fapte noui.*

Insă pentru aceasta se cere un anume meşteşug. De pildă, d-sa ştia că Tudor a ieşit din Bucureşti cu cei 25 de albanezi şi sârbi în ziua de 17 Ianuarie 1821, când Alexandru Vodă Şuţu trăgea să moară. In dimineaţa de Miercuri 19 Ianuarie era mort.

Iată un prilej de a începe cartea strălucit cu o înmormântare domnească, cu pretext nemerit de a pune în gura diferitelor persoane gânduri asupra vremilor turburi şi a celor ce avea să urmeze. Elemente pentru a zugrăvi alaiul de înmormântare găsea autorul în lista de cheltuieli „ce s'au făcut la ţirimoniia îngropării mării sale" din *1821* de d. Vîrtosu. Din acea listă în aparenţă seacă aflăm că: clopotele din Bucureşti au fost trase la toate bisericile de câte trei ori pe zi, răposatul a fost aşezat în divan într'un cosciug cu ţinte şi cu picioare de argint. Opt făclii mari de ceară albă ardeau în juru-i. I s'au făcut trei colivi mari, una cu chipul lui şi alta cu stema ţării. Boerii au fost gătiţi cu lente de zăbranic, s'au împărţit testemeluri şi batiste, precum şi 1000 de taleri la puşcărie, spătărie, agie, la căpitan za dorobanţ şi la căpitan za lefegii, au cântat muzicanţi nemţi şi lăutari, edecliii care mergeau cu căţiile şi burduharele pe lângă lipsanon (adică pe lângă cadavru) purtau fesuri noui, li s'a împărţit milogigilor strachini şi urcioare, etc.

Şi mai înainte, pe când Tudor era în Mehedinţi erau documente care ni-l arătau vânzând seu, capre, vite mari. De altfel avea moşii, mori, prăvălii în Cerneţi, avea treburi cu lumea şi cunoştea viaţa. Era un prilej mai bun decât romanţiosul episod al tuberculoasei Elenca de a ni se înfăţişa un Tudor cunoscător al nevoilor economice ale ţării şi al nedreptăţilor fiscale, formulându-şi de atunci principiile sale.

Când începe să descrie mişcarea, d. Ardeleanu nu ne poate arăta ce se petrece în capul lui Vladimirescu, ci se pierde în transcrierea proclamaţiilor care singure nu descurcă nimic. Nu ştii ce vrea acest Tudor şi oscilaţiile lui între blândeţea recomandată de Episcopul Ilarion şi cruzimea lui politică ni-l face cam zăpăcit. E drept ce se spune cum că Tudor era sanguinar iar Ilie Fotino îl face cu totul crud, pentrucă îi convenea să apere Zavera. Dar chiar aşa fiind, un erou naţional trebuie, în intenţia etică de care am vorbit la început, purificat. E adevărat că d. Ardeleanu justifică spânzurările prin nevoia de exemplaritate, dar face aceasta fără îndemânare, încât impresia cititorului e cu totul defavorabilă lui Tudor. Fotino spune (mă folosesc de traducerea românească):

„....în tot cursul călătoriei, prindea pe cei mai cutezători dintre ofiţerii săi inferiori când puteau da bănueli că ar avea intenţiuni să-l omoare; şi pe unii din ei îi decapita, iar pe alţii îi sugruma pe ascuns".

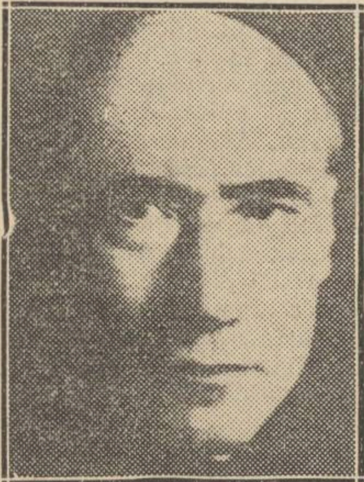
Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

André Gide la tribunalul tineretului

Paul Desjardins, cunoscutul întemeetor şi organizator al întrunirilor intelectuale dela Pontigny, şi-a instalat pentru sesiu-

ANDRÉ GIDE

nea de vară grupul său restrâns „Unions pour la Vérilé", în Rue Visconti.

Intr'una din zilele trecute, un tineret numeros şi nerăbdător se adunase acolo de pe la patru d. a., căci era vorba să se desbată „procesul supunerii" lui André Gide. Era acolo tineretul de la Sèvres şi St. Cloud, etc. nu lipsea de cât Sorbona. La cinci s'au început desbaterile. H. Massis a vorbit cel dintâi amintind că intrarea lui Gide în acţiunea comunistă nu este cea dintâi supunere şi înlănţuire a personalităţii sale. In 1916, Gide se raliase la „Acţiunea Franceză". Da, răspunde Gide, dar nu este nici o analogie între aceste două acte.

Vorbeşte apoi Gabriel Marcel, arătând că Gide a fost întotdeauna un nehotărît, şi analizează ceiace numeşte el „la perplexité gidienne". *Gide ridică uşor din cap.*

Théry Maulnier caută apoi origina comunismului său în humanismul romancierului.

— „Foarte interesant", zice Gide cu gravitate.

Jacques Maritain găseşte alte izvoare, acestea de ordin metafizic, o falsă aplicare a noţiunii de timp la „hic et nunc" al evangheliei.

— „Speculaţiile acestea sunt dintr'un ordin de idei pe care nu o cunosc", replică Gide.

Se vorbeşte apoi de „tăcerea lui Gide" care e prezentată ca un fel de sacrificiu noii sale credinte. Mauriac se miră „o conversiune trebuie să libereze, nu să paralizeze sufletul". Gide răspunde că conversiunea sa nu a învins încă toate perplexităţile sale. Credea mai înainte că omul nu societatea umană este obiectul esenţial, azi a pierdut siguranţa în această credinţă. *Cu alte cuvinte el nu este încă convins de primatul masselor! E încă legat de „credinţa sa în calitatea diferită a fiecăruia". Guehenno încearcă atunci o sinteză din patru disonanţe: Voltaire, Montaigne, Lenine şi Gide.*

Ca încheere, vorbeşte Gide şi-şi arată motivele tăcerii. Cu o voce de nespus, timbrată în aur, aramă şi oţel, el aruncă examinatorilor săi catolici şase cuvinte: J'ai peur de l'index!

E întrebat dacă mai poate fi vorba în atitudinea sa actuală de „probitatea intelectuală" de care a fost vorba odinioară. „O undă melancolică, pudică se revarsă atunci peste chipul său echivoc, episcopal şi satanic", buzele sale murmură un cuvânt ce nu poate fi prins.

Această faimoasă conversiune, este ea o conversiune adevărată?! Tineretul francez n'a încheiat procesul încă...

Conitnuare din pag. IX-a

D. Ardeleanu scrie:

„Unii spânzuraţi... alţii tăiaţi.. după cum îi venea mai bine la îndemână răzbunării lui Tudor....

Intr'acestea, Tudor spânzură vre-o câţiva hoţomani de nişte sălcii din jurul taberei şi-i lăsă acolo vreme destulă să-i vadă ceilalţi spre pilduire. Pe alţii îi sugrumă *cu mâna lui...*"

Oricât adevăr s'ar ascunde în acest fapt, a voi să faci un erou şi un martir din Tudor şi a-l pune să sugrume cu propria mână oamenii, înseamnă să-i dai proporţiile unei brute sângeroase, cu voluptăţi şi cu sete cruntă de răzbunare.

Faptele toate sunt mai ales acelea din Fotino (probabil prin Aricescu) dar trebuie să mărturisim că figura lui Tudor e mult mai simpatică în grecul Fotino. In plecarea la Târgovişte e o umbră de tristeţe şi de presimţire omenească dramatică:

„Tudor se uită împrejuru-i şi strigă cu un glas duios către căpitanii săi prezenţi: „Eu merg unde ziceţi voi: sufletul meu însă presimte un ce rău care de mi se va întâmpla sângele meu să fie asupra voastră şi asupra copiilor voştri".

D. Ardeleanu, după ce cu vorbe puţin schimbate aduce aceste vorbe, adaugă melodramatic:

— Pe noi cu-i (sic) ne laşi?...

— Corbilor şi lupilor.

Autorul renunţă la încheierea istoriei, împrumutând un final din d. Iorga, dar moartea lui Tudor este totuş plină de umanitate. Când Nicolae Parga veni cu satârul, el zise, punându-şi mânile la ochi: „Omoară-mă, să scap"".

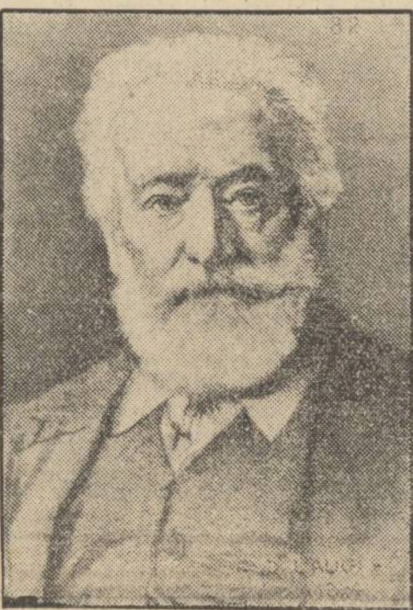
Trebuie să mulţumim d-lui Ardeleanu pentru bunele sale intenţiuni şi chiar pentru unele pagini frumoase cum e o descriere de iarnă, dar trebuie să-l sfătuim să nu mai încerce lucrări peste puterile sale.

G. CALINESCU

Cincizeci de ani de la moartea lui V. Hugo

Prima manifestare a sărbătoririi acestei aniversări, a fost o reinoire a unei vechi dispute asupra inteligenţii lui Victor Hugo. S'a spus, astfel, că Victor Hugo a fost „un prodigieux imbécile". Se'nţelege că nu s'a ajuns până a i se zice că e profund stupid sau de imbecilitate plată. Insă i s'a zis „Bête comme Himalaia", ca şi cum insultătorii săi au simţit nevoia de „a ridica'" insulta la nivelul imaginaţiei poetului: nu i se poate spune că e prost, pur şi simplu.

In adevăr dacă geniul său, nu i-a fost niciodată contestat, cultul său, însă a suferit şi a trecut prin multe tribulaţiuni, care nu s'au terminat. Aceasta se datorează fără îndoială politicii, acest virus care şi azi atacă şi alterează totul. Ceia ce atacă şi

VICTOR HUGO

azi în el antidemocraţii este faptul că a vrut să introducă unele mituri ca libertate, progres, poporul suveran în politică, în guvernarea statului, ajutând astfel să se facă confuzii între visurile mulţimii, dezordonate, himerice şi regulele politicii. Aceste visuri însă sunt de dată veche în sufletul omenirii, sunt visuri mesianice, care chiar dacă sunt privite ca imposibil de realizat, rămân totuşi ca o tendinţă indefinită, de realizare ce nu se poate defini. Ele dăinuiesc peste aventurile şi catastrofele formelor sociale în unele momente ale istoriei. Cum se poate deci zice că Hugo, care le-a intuit, cu puterea măreţului său geniu, este pentru acesta un imbecil? S'ar putea mai degrabă admira inteligenţa acestui mare om, luciditatea şi agerimea, care, alături de intuiţie, a nimerit acordul miraculos dintre aceste visuri haotice, enorme şi temperamentul, imaginaţia sa de poet, caracterul geniului său. Prostie ar fi fost declamaţia, retorismul, pe temele aceste favorite ale inteligenţii sale, intelectualizarea lor. Minunea este tocmai cântul în care murmură, tună, rostogoleşte violent creând cu suflul său divin figuri stranii şi vagi, în loc de sărăcăcioase şi goale abstracţiuni. Totuşi Parisul preia sărbătorirea marelui cântăreţ în această epocă în care toţi lovesc în democraţie. Este un act de curaj, căci e cu neputinţă ca să i se condamne ideologia şi să i se admire în mod dezinteresat şi pur estetic, în aceste vremuri în care bazele mistice ale democraţiei sacrosancte, până eri, sunt privite ca descompuse şi putrede. E un act de curaj şi un semn important: ceia ce a putrezit sunt formele politice, uzura instituţiilor, înjosirea idealurilor prin scăderea oamenilor. Principiile sunt intacte pentru că sunt veşnice. In afară de fatalităţile istorice, de învechirea instituţiilor în planul lor politic, temele lui Hugo sunt eterne pentru că ele corespund unor aspiraţii profunde din punct de vedere uman şi în psihologia socială.

Vor fi deci mari sărbători la 22 Mai viitor, data morţii sale, şi se va judeca procesul marelui Hugo, care dacă este şi a fost întotdeauna atacat de unii, are încă foarte mulţi admiratori ferventi până la Hugolatrie.

Puterea legendei

Intr'o pădure, nu departe de Châlons se găseşte un băeţandru, cam de vre-o treisprezece ani, care, profitând de oprirea diligenţei ce mergea la Paris, a fugit rămânând să rătăcească pe acolo. Era îmbrăcat curat şi cu grijă, părea foarte bine crescut şi era foarte rezervat. Când îl întrebai cine este, răspundea:

— O să se afle mai curând de cât aţi vrea! Oameni miloşi din partea locului i-au trimis alimente şi zaharicale, iar deodată a început să ia fiinţă legenda. Toţi încep a bănui că e „Delfinul", fiul nenorociţilor regi ai Franţei. El însuşi când aude vorbindu-se de Marie Antoinette începe a plânge cu suspine. Fără îndoială, îşi zice mulţimea, este Delfinul, pretins mort acum trei ani, în 1795, dar pe care regaliştii l-au făcut scăpat. De aci începe pentru el existenţa extraordinară, destul de nefericită de alt-fel, pe care o descrie Georges Le Nôtre în „Rois sans Royaume". O carte foarte bună şi plină de farmec.

Băiatul care pretindea că se numeşte Longueville, caută să profite pe cât se poate de legenda creată în jurul său. Dar deodată, după cinci luni, magistraţii din Châtons primesc o reclamaţie dela un croitor sărac din Saint Lô, Jean François Hervagault, care declară că băiatul în chestiune este fiul său, născut în Sept. 1781.

Băiatul atunci fără să protesteze, mărturiseşte că e fiul croitorului, pe când mulţimea, încăpăţânată, nu vrea cu nici un preţ s'o creadă. Bietul băiat, martirizat la Temple, zice legenda, se teme să-şi afirme identitatea. Iată deci pe Hervagault devenit Ludovic al XVII-lea şi silit de partizani să rămână în pielea acestui personagiu istoric.

Când i se dă drumul din închisoare se duce în Normandia, unde îşi reia în 1799, viaţa vagabondă şi e din nou condamnat. Legenda însă persistă. Când iese din închisoare partizanii acestuia îl primesc şi îl tratează ca pe un rege.

Primeşte şi el să fie tratat ast-fel, dar poliţia se îngrijeşte de apariţia acestui personagiu misterios. Fouché dă ordin să fie arestat. E dus în închisoare la Vitry, unde continuă a-şi primi partizanii şi a duce o viaţă de prinţ. In 1802, primul consul, alarmat de popularitatea lui Hervagault, îl arestează şi îl duce la Bicêtre, unde e supus unui regim foarte aspru. După patru ani, eşind din închisoare, se duce la Saint Lô şi îşi reia vechea şi adevărata sa profesiune: vagabondajul.

Fără un ban se refugiază la nişte cofetari, care înduioşaţi de mizeria lui îl primesc. Când însă începe a face aluzie la origina sa regală, lucrurile nu mai merg. Sub îndemnul preotului din parohie, vagabondul este expulzat. De aci înainte duce existenţa lamentabilă de vagabond. Inchis la Bicêtre, moare acolo la 1812, mărturisindu-se preotului că el este cu adevărat Ludovic al XVII-lea. Care este adevărul? Lenôtre nu a găsit nici un document şi taina rămâne nepătrunsă.

Autor, Regisor şi Director de teatru

Comedia Franceză a încetat de mult a fi teatrul perfect, în toate privinţele, care a fost odinioară.

I-a luat locul teatrul „Gymnase" din cartierul jumătate comercial, jumătate popular, ce se găseşte la antipodul Parisului luxos, cu construcţii noi. Alături de teatrul Antoine, acum părăsit, Henri Bernstein *a reînviat cu activitatea sa de director şi regisor un teatru elegant şi de un gust desăvârşit, pentru publicul cu dare de mână, care poate plăti locuri scumpe, dar ştie în acelaş timp să aprecieze şi calitatea. Ilustrul dramaturg, acum în apogeul gloriei sale, şi-a dat socoteala de cerinţele unui fel de bucate sau buchetul unui vin ales, ca şi de valoarea unui juvaer sau greutatea unei stofe.*

Teatrul său a căpătat deci aparenţa unui salon dintr'un interior de oameni bogaţi, rafinaţi printr'un traiu îndelungat între lucruri de autentică şi reală bogăţie. Urmărind cu hotărâre şi regularitate cariera sa de teatralist. Henri Bernstein este sigur că, la un moment dat al stagiunii, teatrul său, atât de frumos prezintat, pe un plan cu totul personal, va fi plin, archiplin, de un public ce simte că a fost realizat anume pentru el.

De altfel teatrul Gymnase, *dacă nu are tradiţia ce se părea atât de nezdruncinată a Comediei Franceze, îşi are şi el tradiţia sa scumpă multora dintre acei ce au admirat, pe Jeanne Hading, Antoine, Marie Leconte, Anne Judic şi mai ales pe Lucien Guitry a cărui influenţă se mai resimte şi astăzi în atmosfera acestui templu al artei dramatice. El a creiat cel dintâi punerea în scenă, pe care Bernstein a rafinat-o şi a simplificat-o în teatrul său de azi.*

De alt-fel faptul că strălucitorul dramaturg şi-a pus în scenă şi şi-a dirijat singur piesele sale i-a folosit chiar în arta sa. Ultima piesă „Espoir" se resimte de toate aceste experienţe: cinci acte într'un singur decor, fără pitoresc şi peripeţii exterioare, cu un singur incident violent, a cărui povestire este redată de mai multe personagii. Subiectul este un fel de conciliere foarte nuanţată între generaţii. Fără exagerare în zugrăvirea părinţilor, slăbiciunea plină de ridicol a tatălui, consilierul Goinart, cu uşurătatea scandaloasă şi duritatea sufletească a mamei pare a-i scuza într'o măsură oarecare, pentru că au trăit în vremuri imorale şi nesănătoase. In schimb, nădejdea apare în perechea tânără, Catherine şi Thiery, fără ca aceasta să fie redată în aureola eroismului. Copii ce au crescut aproape singuri şi şi-au format o morală şi o atitudine sufletească, din pilda tristă a vieţii lor de familie, ei posedă o tinereţă curată, sănătate trupească şi sufletească, dragoste şi un suflet drept. Solange, sora cea mai mică îşi cheltueşte tot timpul şi toată energia să găsească un soţ bogat şi bine situat, nedând altă nădejde de cât aceia de a reînoi în generaţia viitoare o căsnicie ca acea „din epoca urâtă, a generaţiei părinteşti".

De fapt personagiile ca şi distribuţia povestirii dramatice, nu prezintă nici o originalitate şi nu sunt redate nici cu vre-o deosebită aprofundare. Dar îmbrăcămintea eroilor, alura, felul limpede şi exact al limbajului lor, unele aluzii discrete la războiu şi vremea de după războiu şi mai ales tratarea uşoară, sigură şi foarte plăcută, o fac să pătrundă în sufletul publicului şi să aibă succesul nediscutat şi întreg, propriu lui Henri Bernstein.

Dacă Francen, Gabrielle Dorziat şi Claude Dauphin, *compun roluri admirabile, fiecare în genul său,* Renée Devilliers *are de luptat cu amintirea* Jeannei Granier, *acea irezistibilă Jeanne Granier care de cum apărea pe scenă cucerea toate simpatiile.*

Renée Devilliers este o debutantă plină de făgăduinţe, care concentrează în persoana sa tot interesul scenei, nu dintr'o dată ca Jeanne Granier, ci încetul cu încetul, ca prin desfăşurarea treptată a calităţilor secrete din viaţa sa interioară.

Cărţi:

- M. D. RALEA: *Valori. Ed. Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1935, preţul 50 lei.*
- GEORGE BAICULESCU: *Teatrul românesc acum o sută de ani cu o prefaţă de Paul I. Prodan. Ed. „Vremea", Bucureşti, 1935, Preţul 25 lei.*
- C. L. FLAVIAN: *1934. Ed. „Vremea" Bucureşti, 1935.*
- AL. DIMA: *Al. Odobescu. Publ. Grupării intelectuale „Thesis" Sibiu, 1935, Preţul 20 lei.*
- OCTAVIAN ŞIRAGU: *Nouă lirică ardeleană. Ed. „Transilvania", Cluj, 1935, Preţul 60 lei.*
- PAVEL PAVEL: *Spre o confederaţie a statelor dunărene. Tip. „I. C. Văcărescu" Bucureşti, 1935, Preţul 100 lei.*
- IOAN MASSOFF: *Fard. Edit. „Naţionala Ciornei" Buc. 1935. Preţul 25 lei.*
- DOCTORUL YGREC: *Copii criminali. Ed. „Universala" Alcalay, 1935, Preţul 7 lei.*

Reviste

- LUCEAFARUL: *No. 2 (Februarie)*
- VREMEA: *No. 376 (Februarie)*
- RAMURI: *No. 8 (Decembrie)*
- PROGRES ŞI CULTURA: *No. 2 (Februarie)*
- LUMINATORUL: *No. 6-7 (Febr.-Martie)*
- LITERE: *No. 17 (Februarie)*
- INMUGURIRI: *No. 8-12 (Aug.-Decembrie)*
- REPORTER: *No. 58 (Februarie)*
- ATHENEUM: *No 1 (Februarie)*
- LIBERTATE: *No. 4 (Februarie)*
- GANDIREA ECONOMICA *No. 1 (Martie)*
- HOTARUL: *No. 4 (Ianuarie)*
- FRUNCEA: *No. 6 şi 7 (Februarie)*
- CARPAŢII: *No. 2 (Februarie)*
- HYPERION: *No. 1-2 (Ian.-Februarie).*
- GANDUL VREMII: *No. 2 (Februarie).*
- PLAIURI SACELENE: *No. 1-2 (Ianuarie-Febr.)*
- PAGINI LITERARE: *No. 10 (Februarie)*
- REVISTA C. F. R.: *No. 12 (Decembrie)*
- CERCETAŞUL: *No. 4 (Ianuarie)*
- RANDURI: *No. 3 (Februarie)*
- INCOTRO: *No. 191 (Februarie)*
- GAND ROMâNESC: *No. 1 (Ianuarie)*
- MESERIA: *No. 8 (Ianuarie)*
- REVISTA ROMANA: DE PSIHANALIZA: *No. 1 (Ian.-Martie)*
- FAMILIA: *No. 9 (Ianuarie)*
- MERCURE DE FRANCE: *880 (Februarie)*
- CRITERION: *No. 6-7 (Ian.-Febr.)*

Buletine

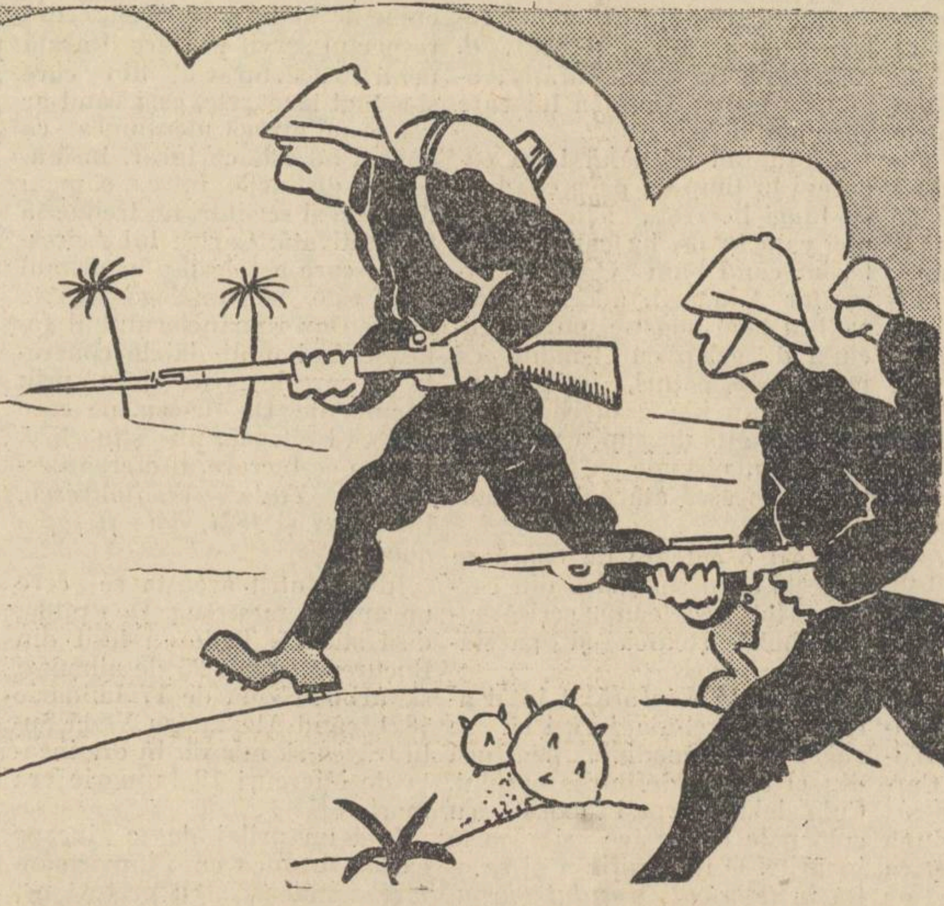
- BULETINUL: *No. 14 (Ianuarie)*

Ziare

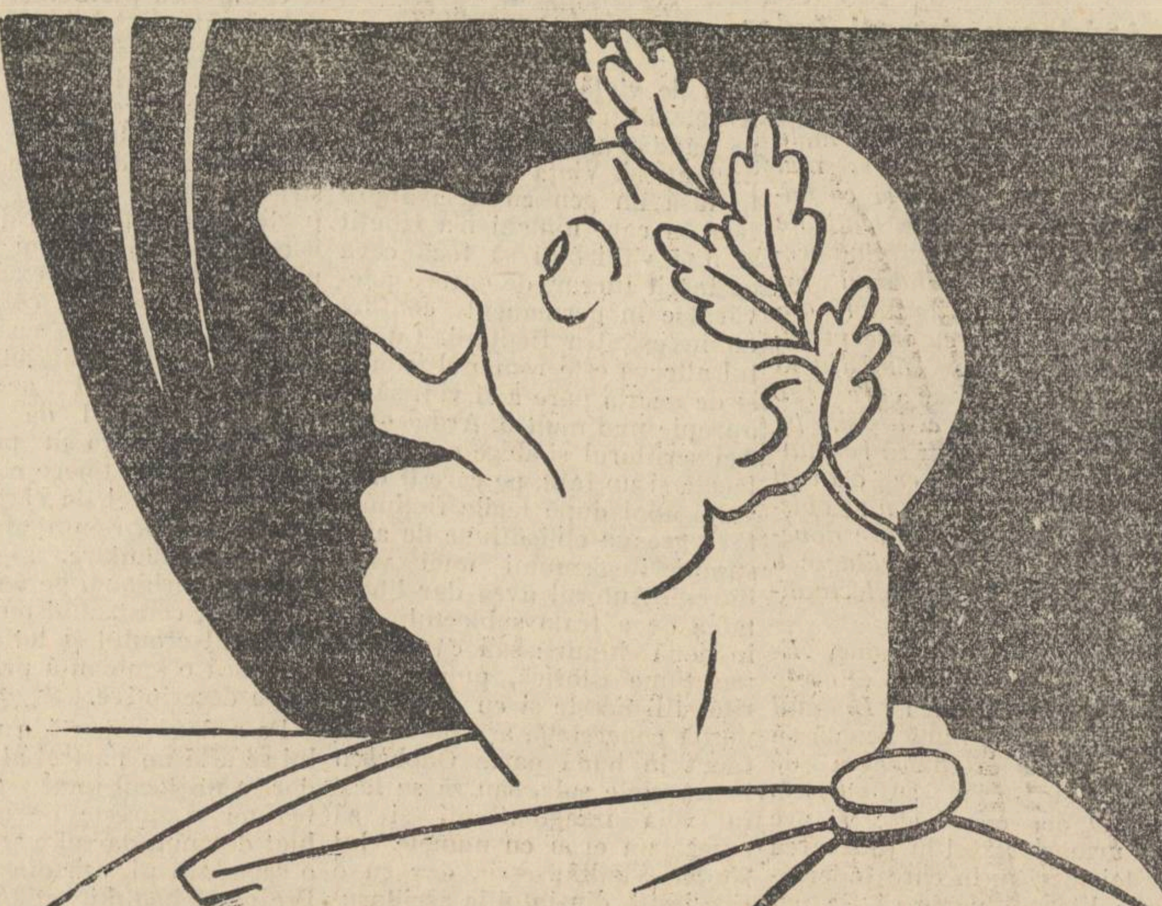
- PAMANTUL: *No. 92 (Februarie)*
- OGORUL: *No. 15 (Februarie)*
- DREPTUL MUNCII: *No. 15 (Februarie)*
- INSEMNARI: *No. 39-40 (Februarie)*
- VIAŢA NOUA: *No. 2 (Februarie)*

A apărut Helada

Civilizaţia romană pătrunde în Abisinia

Ascultând discursurile

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBL. DE LA CENTRALA ASOCIAŢIUNII

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 744
DUMINICA 10 MARTIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

Aniversarea lui Th. Masaryk

Preşedintele Masaryk împlineşte 85 ani de existenţă.

Viaţa venerabilului conducător politic al Republicii Cehoslovace, este aproape un miracol. O adevărată operă a Providenţei, cum o caracterizează marele reporter Emil Ludwig.

Thomas Garrigue Masarik vine de jos, din adâncurile cele mai umile ale poporului. Băiat al unui vizitiu şi al unei servitoare, ce serviau pe una din moşiile împărăteşti; fără posibilităţi pentru studiu, prin o muncă stăruitoare iluminată de razele credinţei lăuntrice, credinţă uriaşă a unei naturi etice, ajunge la demnitatea cea mai înaltă într'un stat democratic, care în mare parte este creaţiunea lui.

Destinul acestui om extraordinar are în sine ceva profund înălţător.

Taina ascensiunii sale nu stă decât în muncă şi în natura caracterului.

O muncă aprigă, desfăşurată nu pentru vanitatea gloriei, pentru ambiţii de a ajunge, ci pentru perfecţiunea firii sale. O singură ambiţie l-a animat pe Masaryk: aceia de a ajunge o pildă de viaţă desăvârşită. Idealul existenţei sale, a fost un ideal moral.

Fire cu structură etică prin excelenţă, trebuia să iubească şi să preţuiască munca mai presus de toate. Munca aceasta încălzită lăuntric de speranţe şi dorinţe curate, până la urmă a biruit toate greutăţile mari ce se ridicau înainte, şi s'a impus ca un exemplu unic în istoria oamenilor politici contimporani.

Firele vieţii minunate a lui Masaryk se împletesc intim cu acelea ale renaşterii naţiunii sale şi formării statului cehoslovac.

Să însemnăm că n'a tins niciodată cu dinadinsul către viaţa politică, atât de improprie meditaţiei. Orientările sale erau mai degrabă către viaţa de gândire, de contemplaţie solitară şi liniştită. Un ideal de filosof, iubind singurătatea. Cariera profesorală i-se părea cea mai potrivită pentru aspiraţiile sale. Ea îi îngăduia lectura, care l-a pasionat totdeauna, şi cunoaşterea ideilor.

La 26 de ani e preocupat de problema sinuciderii, asupra căreia scrie prima lui carte. O carte a cărei influenţă este atât de puternică prin convingerile exprimate în cuprinsul ei de autor, încât întoarce un desperat din drumul sinuciderii. Dragostea de viaţă a lui Masaryk este însăşi substanţa firii sale. Critică aspru filosofia lui Schopenhauer şi a pesimiştilor. Cine iubeşte viaţa în felul acesta, nu poate asista pasiv la spectacolele ei. De aceia, luptă prin cărţile sale pentru biruinţa binelui, a dreptăţii şi a caracterului. Mai târziu, după o carieră profesorală dintre cele mai frumoase, fără voia sa evenimentele îl prind în vârtejul lor. Gânditorul trece la acţiune, pentru a-şi verifica ideile şi convingerile.

A istorisi activitatea politică, naţională şi socială a lui Thomas Masaryk, înseamnă a scrie epopeia unui veritabil creator de stat. Cât nu-i datoreşte naţiunea cehoslovacă acestui om ales de Providenţă pentru a o conduce pe căile biruinţii? Ar fi fost oare Cehoslovacia fără Masaryk? Sau ar fi fost ceiace este acum?

Desigur că nu!

Dar pentru a ajunge pe culmile acelea la care s'a înălţat Masaryk, modest, ce forţă lăuntrică, ce căldură morală se cere!... Numai o fiinţă armonică, o personalitate atât de bine echilibrată, un caracter aşa de perfect ca al preşedintelui Masaryk putea înregistra atâtea biruinţi splendide. In toate a fost un exemplu de armonie, al cărei ton fundamental este iubirea de oameni şi preţuirea caracterului moral.

Dintre conducătorii de popoare, preşedintele Masaryk s'a ridicat la cea mai înaltă concepţie etică despre umanitate. Să fie oare datorită faptului că s'a ridicat pe culmi de cugetare străină celor mai mulţi?

Şi asta desigur, dar şi firea sa pătimaşe de dreptate, animată de iubire pentru om l-au ridicat aşa de sus. Masaryk se apropie de idealul lui Platon, ale cărui opere le-a aprofundat ca student şi profesor: omul de stat filosof în acelaş timp. După mai bine de două mii de ani, visul utopic al lui Platon s'a realizat în viaţa preşedintelui Republicei Cehoslovace. Căci Masaryk este tot pe atâta cugetător, cât este om de stat. Viaţa sa este o continuă îmbinare de gând şi faptă. Acţiunea sa este orientată şi alimentată de cugetare. De aci rezultă caracterul perfect armonic al covârşitoarei sale personalităţi. O existenţă care prin frumuseţea ei a fost numită cu drept cuvânt goetheană. Şi peste tot, acelaş aer magnific de modestie, naturaleţe, simplitate. Numai un om credincios principiilor, concepţiei sale etice despre viaţă putea înbina atât de înălţător ideia cu fapta.

Democraţia lui Masaryk nu este o vorbă goală. Este expresia caracterului său, a personalităţii sale nobile. Se poate spune despre acest conducător de stat, ceeace nu se poate spune despre alţii: că a cunoscut toate treptele de umanitate.

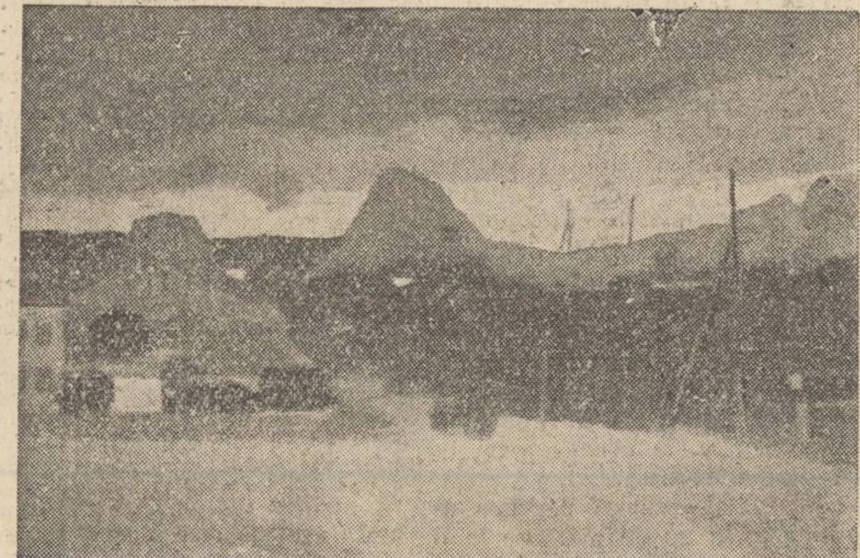
O viaţă care stârneşte veneraţie în sufletul unui popor.

Aniversarea de acum are însă o îndoită semnificaţie: aceia a triumfului caracterului integru, a înţeleptului om de stat, a dreptăţii, în primul rând; şi a marei valori morale a democraţiei sincere, în al doilea.

Venerabilul preşedinte al Cehoslovaciei este ultimul mare democrat al unei lumi, care tot mai mult se lasă învinsă de svâcnirile întunericului.

Inţelepciunea, această floare rară, cunoaşte în marele octogenar cu figură blândă, una din marile ei personificări.

O lume întreagă care mai crede în ideia de dreptate şi de bine, priveşte către preşedintele Masaryk cu veneraţie adâncă.

Paul Miracovici — Balcic

C. C. Constantinescu — Portret

Napoleon către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Şi chiar în ziua de 30 Mai, la ora 10 seara, un al treilea mesaj pleca din Posen. Iar a doua zi îi urmă altul:

Dragă prietenă,

Sosesc la Posen puţin obosit din cauza prafului. Mă duc să mă culc, dar nu înainte de a-ţi scrie. N'am primit încă nici un rând dela tine. Voiu primi poate mâine. Nădăjduesc că eşti sănătoasă şi cuminte.

Adio, dulcea mea Luiza; aş vrea să fiu lângă tine; pe curând, sper.

Al tău
NAP.

30 Mai, la ora 10 seara.
(30 Mai 1812).

31 Mai, la ora 7 seara

Sunt obosit fiindcă am lucrat toată ziua. Mă duc să mă plimb o oră călare. N'am primit încă nici o veste dela tine, dragă prietenă, totuşi sunt sigur că mi-ai scris, dar am mers eu prea repede. Aştept cu nerăbdare să aflu că eşti sănătoasă. Ducele de Bassano, care va sosi în noaptea asta, îmi va aduce desigur veşti dela tine.

Adio, mio dolce amore, *un sărut tandru pentru Luiza.*

N.

Posen (31 Mai 1812).

Impăratul se afla în Polonia. „Câteva căsuţe de lemn şi de lut, cu un singur cat, despărţite prin grădini cu garduri de lemn, — iată ce poartă aici numele de oraş, — spunea Castellane, un viitor mareşal al Franţei.

„După ce mergi dealungul Wartei, intri în câmpia în care-i aşezată trista localitate Posen, unul dintre cele mai mari oraşe".

Pentru sosirea lui Napoleon, în ziua de 30 Mai, se ridicase un

NAPOLEON ŞI MARIA LUIZA

arc de triumf cu inscripţia: *Herot invincibili.* Iar seara, pe frontispiciul palatului prefecturii, unde poposise, tsrăluceau cu litere de foc cuvintele: *GRATI POLONI IMPERATORI MAGNO.*

Dar dela Dresda, vremea i se părea nesfârşită, neputând-o vedea „de două şi trei ori pe zi" pe Maria Luzia.

Dragă prietenă,

Am primit cele trei scrisori ale tale aproape în acelaş timp. Incepuse să mi se pară un veac cele două zile de când nu mai primisem nici o veste dela tine. Aflu cu părere de rău că eşti tristă, şi sunt recunoscător prinţesei Tereza că te-a luat la plimbare.

Eu sunt sănătos. Voiu pleca la noapte, ca să fiu mâine la Thorne, unde voiu rămânea câteva zile.

Ducele de Bassano n'a sosit încă. Impărtăşeşte toate gândurile mele bune mătuşii tale, regelui şi familiei de Saxa.

Ai dreptate să te gândeşti la mine. Ştii cât te iubesc, şi sunt mâhnit că nu te pot vedea de două sau de trei ori pe zi.

Sper însă că în trei luni lucrul acesta va fi cu putinţă.

Adio, mio dolce amore.

Al tău,
N.

Posen, 1 Iunie, la ora 6 seara.

La Thorn, Napoleon poposeşte la guvernator, generalul de Woyzinski. Oraşul e plin de armată. Intr'o singură casă locuesc 80 de ofiţeri şi 75 de soldaţi. Sunt cinci regimente de infanterie din vechea gardă, care urmează să fie trecute în revistă; se mai află tot aici şi marele parc de artilerie pe care Napoleon îl inspectează cu minuţiozitate pe când ofiţerii săi de ordonanţă vizitează ciudata cetate:

— Aici s'a născut Copernic!

Şi admiră monumentul său funerar în biserica Sf. Ioan, care, având geamurile sparte, e plină de păsărele care ciripesc şi care şi-au făcut din acest sfânt locaş — regatul lor.

Aici, generalul conte Louis Narbonne-Lera i-a adus lui Napoleon veşti de la Maria Luiza:

Thorne, 3 Iunie

Buna mea Luiza,

Narbonne mi-a adus veşti de la tine. Mi-a spus că eşti foarte tristă. Nu-i frumos din partea ta. Mi-ai făgăduit că vei avea curaj şi că vei fi liniştită.

La ora asta urmează să soseşti la Praga, deoarece trebuia să pleci în ziua de 4. Astfel, vei avea bucuria să te afli în mijlocul familiei tale, lucru ce-ţi va face plăcere, şi mie de asemeni. Transmite salutările mele împăratului. Omagiile mele împărătesei. Spune-i cât de mult doresc să-i fiu agreabil în orice ocazie. Voi rămânea aci mâne să-mi trec în revistă garda, care se află sub arme. După aceia mă voi duce până la Denzik. Am veşti bune de la Paris. Regele e sănătos.

Adio, mio dolce amore, *iubeşte-l pe cel ce te iubeşte mult. Salutări surorilor tale. Aş fi vrut s'o văd pe Leopoldina, pe fraţii şi pe surorile ei, pe care-i iubesc datorită ţie.*

Al tău
NAP.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta de la 1 Iunie. De câteva zile n'am mai avut nici o veste dela tine. Plec mâne la Danzick. Eşti mulţumită la Praga? Am dat ordin să ţi se trimită imediat un curier. Mă gândesc adesea la tine. Aş vrea să te văd; sper că n'am să aştept prea mult. E foarte cald şi e mult praf. Am călărit azi dimineaţă la ora două în foarte bune condiţiuni.

Adio, buna mea Luiza; fii liniştită. Mi s'a spus că ai vărsături. E-adevărat?

Mii de salutări întregii familii, tatălui tău şi împărătesei.

NAP.

Thorne, în 4 la ora 2 după amiază
(4 Iunie 1812)

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 2 şi-mi pare bine că eşti sănătoasă. De ce nu dormi? Ştii câtă nevoie ai de somn. Cred că te vei simţi bine după călătoria la Praga. E o căldură ca în Italia. Clima aceasta cuprinde toate extremele. Salutări surorilor şi fraţilor tăi. Micul rege e sănătos. Trebue să fi primit şi tu veşti despre el. Plec peste un ceas la Danzic. Pe frontieră e linişte deplină. Garda pe care am inspectat-o ieri avea o ţinută admirabilă.

Adio, buna mea Luiza. Doresc ca şi tine, să ne revedem; sper că nu va mai dura mult. Incă trei luni de absenţă şi după aceia voi fi mereu al tău.

Mii de sărutări
N.

Thorne, în 6, la ora 1 după amiază
(6 Iunie 1812)

Plecarea din Thorn a fost cuadevărat homerică. Trebuia să aibă loc în ziua de 6 Iunie la ora patru. Nu era decât ora două când Impăratul, înştiinţându-l pe Castellane, îl trimise să împărtăşească intendentului general al grajdurilor dorinţa lui de-a pleca numaidecât.

— E cu neputinţă înainte de ora trei, — răspunse Caulaincourt.

— Aduceţi-mi caii de călărie, — strigă Napoleon ofiţerului de ordonanţă.

— Unde-i aghiotantul de serviciu, — întrebă el încălecând.

Generalul Lebrun, care nu se aştepta la această plecare bruscă, nu era acasă.

— Dar caii voştri?, — întrebă împăratul pe Castellane.

— Au plecat, Sire.

— Şi-acum, la drum!

(Urmare în pag. II-a)

MARIA LUIZA

Şi împăratul dădu pinteni calului. Intr'un galop ameţitor, întreaga suită porni pe urmele împăratului. Trăsura nu-l ajunse decât la o mare distanţă de Thorn.

■

La plecarea din Posen, împăratul primi scrisori dela Maria Luiza. „La gazette de France" ne spune că împărăeasa era în călătorie H. In împrejurimile Dresdei, ea se plimbă în gondolă pe Elba, vizită satul Tharand, vestit pentru aşezarea lui romantică şi pentru pădurea lui de fagi care se numea „boschetul sfânt".

Plecată în ziua de 4 Iunie din Boemia, ea a fost primită la Toeplitz, oraş de frontieră, în care a intrat pe sub o poartă înghirlandată cu flori şi cu frunze de laur.

Şi pe când citea pe ziduri: *„Luizei, Impărăteasa Francezilor, Regina Italiei"*, — un grup de fete îi oferea flori, iar minerii, legănându-şi lanternele, punctau cântecele cu strigăte de: *Vivat!*

La Praga, Maria Luiza trecu pe sub arcuri de triumf, escortată de escadroane de cavalerie.

Timp de trei săptămâni cât a rămas acolo, a luat parte numai la baluri şi banchete, plimbări şi spectacole.

Napoleon sosi la Dantzick pe neaşteptate, în ziua de 7 Iunie, la ora 8 dimineaţa. Nimeni nu-l aştepta în oraşul liber. A doua zi, încă dela ora 3 dimineaţa (pentrucă la această latitudine pe vremea aceasta se face ziuă foarte de vreme) începu inspecţia fortificaţiilor, care nu se termină decât la amiază. La ora 3 după amiază primi în audienţă Senatul oraşului, apoi trecu în revistă trupele până la ora 8 seara.

La 9 Iunie, în zorii zilei, inspectă diferitele puncte ale radei. Intre timp, îi scrise împărătesei:

Dragă prietenă,

Am sosit la Danzik foarte obosit din cauza prafului. Trimit un curier extraordinar la Berlin, de unde ţi se trimite această scrisoare ca să ai veşti dela mine şi să nu fii neliniştită.

Voi rămânea aici în zilele de 8, 9 şi poate şi 10. Sper că eşti sănătoasă şi că petreci bine împreună cu surorile tale.

Transmite-le salutări din partea mea. Nu te îndoi de sentimentele ce le am pentru ele, datorită ţie.

Vorbeşte-i tatălui tău despre mine, spune-i câtă simpatie mi-a inspirat şi că se poate bizui pe mine. Omagiile mele împărătesei.

Transmite-i doamnei Lagiski (?) gândurile mele bune.

Adio mio bene.

Al tău

NAP.

In 7, ora 10 seara

(Dantzig, 7 Iunie 1812).

Buna mea Luiza,

N'am primit nici o scrisoare dela tine după aceia din 4, din clipa când plecai în Boemia, dar sper să primesc ceva până diseară şi să aflu că eşti mulţumită de surorile tale şi că-ţi pare bine că eşti în mijlocul familiei. Călătoress dela ora 2 dimineaţa. M'am întors la amiază, am dormit două ceasuri, iar în restul zilei am inspectat trupele.

Cu sănătatea o duc bine. Micul rege e sănătos şi urmează să fie înţărcat. Cred că ţi s'au trimis veşti în privinţa asta.

Aştept cu nerăbdare să te văd. Cu toate ocupaţiunile şi oboselile mele, simt că-mi lipseşte ceva: plăcutul obicei de a te vedea de mai multe ori pe zi.

Adio, mio bene, rămâi cu bine. Fii veselă şi mulţumită. E singurul mijloc de a-mi face plăcere.

Credinciosul tău soţ

NAP.

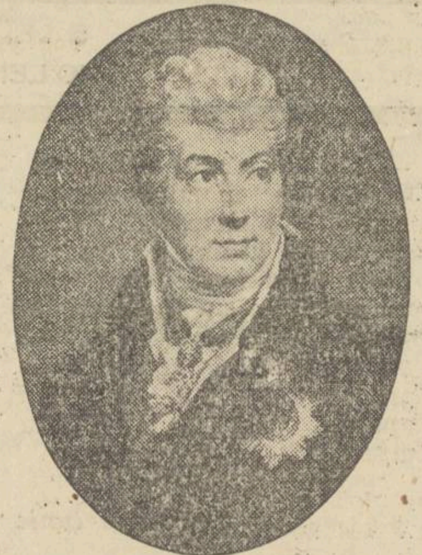
In 9, ora 6 seara

(Dantzik, 9 Iunie 1812)

Buna mea Luiza,

N'am primit nimic de la tine din ziua de 4, adică de o săptămână, dar sper să primesc astă seară la Marienburg, unde voi dormi câteva ceasuri.

Mâine voi fi la Koennigsberg. Sunt perfect sănătos şi ţi-am scris în fiecare zi; sper, deci, că vei fi primit multe din scrisorile

METTERNICH

mele. Doresc să aflu că petreci şi că eşti mulţumită lângă surorile tale. Transmite-le cele mai frumoase gânduri din parte-mi. La graniţă e linişte: a început să plouă; ceiace e foarte bine.

Caută să fii mulţumită şi veselă, — e singurul mijloc de-a mă face fericit. Nu te îndoi niciodată de sentimentele pe care le am pentru il mio dolce amor. *Salutări tatălui tău şi împărătesei. Sper că voi primi mâine veşti din Schwartzenberg.*

Credinciosul tău soţ

N.

Dansik, în 11, la ora 8 seara (Iunie).

Din Marienburg, Napoleon trimise o scrisoare foarte importantă asupra darurilor ce trebuiau făcut atât personalului Casei Impărătesei cât şi demnitarilor Curţii austriace şi burgravilor din Praga.

Suita împărătesei era alcătuită astfel: marele şambelan de Montesquiou, cavalerul de onoare contele de Beauharnais, primul scutier prinţul Aldo randin Borghese, şambelanii conţi de Praslin, de Noailles, de Pange, scutierii baroni Dandlau, de Mesgrigny, de Lessepes, Prefectul Palatului baron de Bausset, doamna de onoare ducesa de Montebello, doamnele din palatul ducesei de Bassano, contesele de Brignole şi de Beauvaut.

Prinţul Clary era în fruntea serviciului de onoare, ataşat de împăratul Austriei pe lângă Maria-Luiza.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate dreptu-*

NAŞTEREA REGELUI ROMEI (UN NOU DAR DE FERICIRE)

Cronica muzicală

Concert simfonic dirijat de d. Perlea

In programul ultimului concert simfonic dirijat de d. Ionel Perlea, *a strălucit, prin sinceritatea şi frăgezimea inspiraţiei,* „Divertismentul câmpenesc" *al d-lui* Sabin Drăgoi. *Dăruitul compozitor stă în fruntea puţinilor reprezentanţi ai tinerei şcoli muzicale româneşti, cari ne mai răsplătesc uneori răbdarea şi încrederea cu care le aşteptăm manifestările. Toate lucrările sale sunt cel puţin interesante, multe foarte frumoase. „Năpasta" sa — a cărei anunţată reluare e, ca totdeauna binevenită, — e singura lucrare de muzică dramatică românească, ce se menţine în repertoriul Operei noastre.*

Fapt pentru care nu sunt dealtminteri responsabili numai *şi nici* în primul rând *compozitorii noştri.*

Intemeiat, asemeni întregii opere a d-lui Sabin Drăgoi, pe motive din folklorul muzical românesc — al cărui pasionat şi competent culegător este dealtfel compozitorul bănăţean — „Divertismentul" e un fel de mic poem simfonic, a cărui unitate constă nu în tematică, ci în sentimentul general, un amestec de duioşie şi de religiozitate. Din cele trei părţi: „Colind—Dans—Cântec de nuntă", prima e un fel de temă cu variaţiuni pe fermecătorul colind „O, ce veste minunată!", frumos folosit, iar ultima e în chip special pătrunsă de discreta şi autentica poezie a întregii lucrări...

Alături de numele compozitorului român, au mai figurat pe program Brahms, Rabaud *şi* Rimsky- Korsakoff, *cu opere egal de cunoscute şi cântate, dar inegal de interesante. Căci nu putem împărtăşi predilecţiu dirijorilor noştri pentru opera glacială a nordicului Brahms, mai ales când e reprezentată prin „Serenada" recent executată, sau prin* „Simfonia a patra", *aleasă pentru ultimul simfonic. Caracteristică pentru autorul ei, această simfonie, prin haotica şi sumbra-i ţesătură melodică—nu e salvată în schimb de sentimentul de adâncă dezolare ce răsbate puternic de pildă în la fel de laborioasa simfonie întâia.*

„Procesiunea nocturnă" *de* Henri Rabaud *şi* „Paştile ruseşti" *de* Rimsky-Korsakoff *au completat programul. Cu trăsături absolut opuse, datorite originii, şcolii şi temperamentului diferit al autorilor, cele două lucrări au totuşi puncte de întâlnire, prin caracterul lor comun de muzică programatică şi mai ales prin fiorul religios ce le străbate — în mod inegal. Alta e totuşi atmosfera care învăluie noaptea „procesiunii", şi-a subiectului întunecatului erou romantic (un Faust blestemat) — şi alta e cea care pluteşte asupra „Nopţii Invierii „ortodoxe". După cum nici savantul* „crescendo-descrescendo" *al temei principale din* „Procesiunea nocturnă" *nu are nimic din variat şi strălucit-colorata orhestraţie a* „Paştilor ruseşti".

D. Ionel Perlea *a condus programul cu competenţă şi-a pus frumoase accente pe unele amănunte, în special din* „Divertismentul rustic" *al d-lui* Drăgoi.

E. N.

Jurnal literar

9 Februarie. Intre Nietzsche şi Marx. **Drieu la Rochelle pune în ultima sa carte câteva turburătoare chestiuni privitoare la conflictul postum de influenţe al celor doi mari filosofi germani. Insinuările sale, de impresie şi spontane, vin să forţeze atenţia asupra unui însemnat proces cultural şi chiar social, trecut sub tăcere**

Există intr'adevăr un conflict de atribuţii, un ciudat şi paradoxal proces de succesiune. Doi morţi se ceartă în timp asupra posesiunii lor asupra viilor. Destinul lui Nietzsche împuns întotdeauna de gelozie şi rivalitate, e răvăşit şi turburat şi după moarte de aceleaşi obsedante întâlniri, de aceleaşi isbiri de dominaţii. Dacă în viaţă însă mânia i-o provoca Wagner pe care cel puţin l-a adorat şi l-a urât până la pierderea raţiunii, dincolo de mormânt — cum ar fi spus Chateaubriand — se înfruntă cu Marx de care l-a separat o constantă inimiciţie glacială. Afară de comuna lor preocupare, de aceiaşi rază de acţiune, nimic intr'adevăr nu părea a-i apropia sau a-i opune pe aceşti doi gânditori, dintre care unul părea a întruchipa sentimentul şi impulsiunea cristalizate în doctrină, iar celalt ştiinţa şi raţiunea aplicate în sistem. Intreaga filosofie a lui Nietzsche e născută din mişcarea temperamentului său unic şi unitar, are elanul fugos al viziunii spontane susţinută de o pasiune puternic colorată şi irezistibilă. Dimpotrivă, filosofia lui Marx, chiar dacă ascunde o obârşie sentimentală, a ştiut să se reţină şi, cum se spunea, să se sublimizeze pentru a trăi numai în apele lustrale ale ştiinţei, calme, pozitive şi irefutabilă. In definitiv, ce apropiere ar fi posibilă între filozofia voinţei şi determinismul istoric, între exaltarea puterii individuale şi demonstrarea sagace a neputinţii omului în complexul de cauze mecanice care îl mână şi îl stăpânesc? Din această demarcaţie precisă, iată însă că isbucneşte un conflict în indiviziune şi obiectul său îl constitue oamenii de azi.

Drieu a văzut lucrul acesta când reliefând trăsăturile isbitoare ale generaţiei acesteia, agitată de spiritul lui Marx, a întrebat dacă nu oare Nietzsche este acela care ne conduce mai mult. Intrebarea lui Drieu era: omenirea modernă discută tezele lui Marx şi îl rezervă ideologiei şi teoriei, dar nu trăeşte ea în spiritul lui Nietzsche? şi mergea mai departe: Lenin prin nestăpânita sa voinţă de acţiune, prin formidabila sa energie creatoare, realizatoare în domeniul faptelor nu este mai aproape de Nietzsche în vederile căruia pare a-şi fi trăit viaţa sa de acţiune şi militare, decât de Marx ale cărui teorii a vrut să le aplice şi de care s'a servit ca de unicul şi generalul breviar. Şi mai spunea sau ar mai fi putut spune acel care rostea aceste întrebări: veacul acesta politic la prima vedere pare împărţit între marxişti şi anti marxişti, dar oare şi unii şi alţii prin violenţa acţiunii lor şi prin dârzenia lor revoluţionară, prin curajul, energia şi exaltarea activităţii lor politice nu sunt adepţii postumi şi fiii asemănători ai celui pentru care supra-omul avea să se valorifice tocmai prin capacităţile sale de voinţă nedesminţită, de energie virilă, şi de cruzime dumnezeească? Aici se opresc sugestiile lui Drieu.

Dacă există o reactualizare a lui Nietzsche astăzi, în afară de cea festivă pe care anumite mişcări politice, rasiste, vor să-i dea cu de-asila, nu-mi pare deloc a fi din acest punct de vedere. Acţiunea revoluţionară a adepţilor lui Marx purcede direct din Marx, din încurajarea sa precisă, din pilda propriei sale vieţi şi din concluzia finală a drumului spiritului său prin toate compartimentele vieţii sociale. Intr'adevăr întreaga operă a lui Marx este pentru cine vrea să vadă, un itinerar neobosit, o călătorie care pornind dela abstracţie pură, dela filosofia de idealism suprem a lui Hegel, trecând prin speculaţie de abstracţii politice în marginea socialismului francez, a părut că rămâne definitiv în sociologie, care la rândul său pare o sinteză a filosofiei politicii şi economiei, — dar, urmând însăşi curba dialecticii şi a raţionamentului său, a terminat prin a se vărsa în economie, în sursa surselor, unde avea să descopere mecanismul intim al legilor finale ale societăţii umane. (De aceia cea mai bună metodă de a-l asimila pe Marx în chiar esenţa gândului său nu este de a-i ceti în primul rând operele principale, şi bine înţeles Capitalul, ci dimpotrivă a-i urma cronologia ideologică, a face cu el împreună drumul de descoperiri la fiecare pas pe care el l-a străbătut prin atâtea regiuni ale speculaţiei culturale, căutând punctul final, vernal.) In nici un punct din această miraculoasă călătorie spirituală nu intervine stagnarea, ci pretutindeni ceeace îl mână mai departe este, făcând una cu imboldul ştiinţific, neputând fi disjunsă de acesta, vocaţia sa de luptător, dedicarea sa în lupta socială, împletirea operei şi a gândului cu nodul zilelor omeneşti. Spiritul activist care îl caracterizează pe Lenin vine astfel în linie directă din opera lui Marx indisolubil de aplicaţia sa reală şi din imboldurile sale textuale, adresate contimporanilor cât şi urmaşilor săi, şi pe care tocmai acest Lenin pus în cauză s'a căsnit o viaţă întreagă să le culeagă şi să le pună în lumină din opera lui Marx, pe care social-democraţia o interpreta dimpotrivă ca lipsită de sens revoluţionar şi de „acţiune directă". Nedumerirea lui Drieu, din acest punct de vedere, este de mult lichidată în polemicile lumii socialiste dela începutul veacului acestuia şi până acum. Intre atitudinea activă revoluţionară a unei fracţiuni a socialismului inspirată de Marx, şi cealaltă pasivă şi evoluţionistă, reclamându-se tot dela el, numele lui Nietzsche nu-şi găseşte locul. De asemeni dacă problema se revarsă asupra generaţiei întregi, asupra violenţii luptelor sale politice şi asupra ardoarei sale combative care o caracterizează, şi care animă tot atât batalioanele revoluţionare cât şi cele reacţionare, — tinerii fascişti caşi pe cei comunişti, — este suficient să ne reamintim că asaltul a venit tot dela marxişti cărora li s'a răspuns cu aceiaşi violenţă şi împotriva cărora clasa dominantă a mobilizat, exact după aceleaşi metode, cohortele sale de reacţionari militanţi. Iată deci tot spiritul lui Marx animând şi pe adversarii săi dar per a contrario, determinându-i prin faptul că sunt anti-marxişti, legându-i de el prin tragica dialectică a contrariilor. Invocarea lui Nietzsche în această parte a vieţii sociale şi culturale, nu constitue decât o diversiune şi o scuză.

Mai mult îmi pare a desluşi prezenţa lui Nietzsche în altă parte. Dela o vreme capătă o existenţă din ce în ce mai precisă, o nouă formă de socialism şi de filosofie socialistă. Este, ceiace aşi putea numi ocazional „Socialismul de demnitate" sau, fără a voi să fiu pejorativ, „Socialismul de lux". Este ştiut astfel că, indiferent de obârşia sa sentimentală, întreaga operă a lui Marx se bazează pe un fundament ştiinţific minuţios controlat, reunind toate datele ştiinţei moderne şi făcând din ele, după colaborare şi disecare o involuntară pledoarie pentru dreptatea proletară. Nici un moment Marx nu apelează la sentimentele umane niciodată nu nădăjdueşte — aşa cum nădăjduiau utopiştii, primii şi fundamentalii săi adversari, — în dreptăţi inerente sau în generozităţi neaşteptate. Accentul său este întotdeauna de demonstraţie ştiinţifică; de inductibilă profeţie a faptelor prin ele însăşi, — dacă, aşa cum spuneam mai sus, apelează la oameni şi îi mobilizează pe frontul luptei de clasă este pentrucă, spunea Engels odată, „istoria o fac oamenii". Dar o fac din necesitate, — şi sub semnul trudnicei şi obscenei necesităţi umane stă tot socialismul modern. Economia este doar olimpul modern, dar înainte era disgraţioasa bucătărie a lumii. Revoluţia astăzi nu mai promite nimănui deslănţuirea tuturor bunurilor, bunătăţilor şi plăcerilor ci dimpotrivă pretinde de a doua zi chiar stricteţea unui plan, cincinal sau nu, de minuţioasă gospodărie.

Pentru aceasta este surprinzătoare noua formulă a socialismului. E un mare număr de intelectuali astăzi care vorbesc despre „sfârşitul umilinţelor umane" şi care fac din socialism nu atât organizarea sărăciei omenirii aşa ca să ajungă la toţi cât mai ales prima epocă a „demnităţii umane". Formula lui Nietzsche „să se scutească oricărui om ruşinea" îşi trăeşte o nouă popularitate prin faptul conexării sale la marxism şi la revoluţie socială. Este evident poate. Este chiar marxist. In „Contribuţia lui critică la filosofia dreptului" Marx însuşi se serveşte de o frază geamănă. „Ea duce deci la imperativul categoric de a răsturna toate condiţiile sociale în care omul este o fiinţă înjosită, aservită, abandonată, de dispreţuit"... Incontestabil ideea de demnitate a omului, după cum se vede, este sine qua non legată de realizarea socialismului, de sfârşitul asupririi care este singura cauză a nedemnităţii. Dar nu acesta este în profundul sens al lui Marx imboldul realizării socialismului. Nu poate fi vorba de un surplus de generozitate care să ne determine la revoluţia socială, — fie ea inspirată această generozitate de orice considerent. Ci numai mersul fricţionat al necesităţilor, greoi şi disgraţios, dar imperios şi inextricabil. Motivările venirii fiecăruia la socialism, şi mai ales acest flux de generozitate nouă între intelectuali, deşi în conformitate cu textele marxiste, constitue totuş un filon străin, un filon care pare a pleca dela Nietzsche.

13 Februarie. Soliloquiu. **Marea şi trista singurătate a omului. Nu e departe timpul când om cu om nu se vor mai cunoaşte şi nici măcar nu-şi mai vor vorbi. Clar, precis, mergem drept spre aceasta, Spre tocmai acele timpuri pe care o prejudecată în futurum ne face depe acum să le augurăm ca epoca „Solidarităţii umane" sau „organizarea frăţiei universale." Este totuşi neîndoios că societatea comunistă va fi climatul cel mai priincios izolării şi că, mută, va răsuna de monoloage. Căci se uită că ceeace ne apropie sunt tocmai deosebirile şi că oglindirea în celalt, regăsirea în semeni, se face nu cu ajutorul asemănărilor, ci, dimpotrivă, din jocul diferenţelor şi al confruntărilor lor. Când tu şi cu mine vom fi identici, dar identici de-abia atunci eu voi rămâne singur. De vom semăna la chip, de vom fi îmbrăcaţi aidoma, încheiaţi şi pieptănaţi, de vom avea aceiaşi menire, aceiaşi simbrie, în acelaş loc şi vom sta sub acelaş acoperământ, de vom ajunge să gândim împreună, ca ceasurile, şi atunci când deschidem gura să ne întâlnim pe aceleaşi cuvinte... ceiace ne va obosi de a mai continua..., — numai atunci voi putea eu să ştiu cât din tine nu cunosc şi nu-mi aparţine, care este insula inaccesibilităţii tale, şi vom descoperi cât suntem de singuri, de trişti şi de sortiţi tragicei noastre îndoieli..**

KYO

Cronica Ştiinţifică

Televiziunea în Anglia

Televiziunea a revenit la ordinea zilei. Ministrul Poştelor din cabinetul britanic, Sir Kingsley Wood, a anunţat de curând, în mod oficial, în Camera Comunelor, organizarea unui serviciu public şi regulat de transmisiune a imaginilor animate, sub auspiciile radiodifuziunii engleze. In acest scop, s'a afectat un fond important pentru ridicarea unei staţiuni speciale de televiziune în apropiere de Londra, care va fi pusă în funcţiune, probabil, chiar în toamna anului acesta. Se vor utiliza alternativ sistemele Marconi şi Baird, transmisiunile efectuându-se pe o lungime de undă de 7 metri. Ambele sisteme permit o analiză a imaginii în mai mult de 180 de linii, respectiv 10.000 de puncte elementare, cu o succesiune de 20 imagini pe secundă, ceeace oferă o imagine suficient de clară şi amănunţită în transmisiunea ori cărui film.

Intre timp, societatea britanică de radiodifuziune B. B. C., face toate pregătirile necesare pentru a putea monta în studiouri speciale, sketch-uri, reviste, destinate transmisiunii de televiziune. Deasemenea, se intenţionează transmisiunea reuniunilor publice, match-urilor sportive, etc.

Evenimentul reprezintă incontestabil un succes al radiotechnicei. Nu trebue să uităm însă, că prin aceasta, problema practică a televiziunii nu este încă definitiv rezolvată. Intr'adevăr, ecranul actual de televiziune nu va depăşi dimensiunile, relativ minuscule, de 20/15 cm. şi raza de acţiune a transmisiunii este redusă deocamdată la vreo 40—50 de kilometri. Cu alte cuvinte, pentru moment, numai londonezii se vor putea bucura de binefacerile nouii invenţiuni. O altă dificultate constă în preţul relativ ridicat al aparatelor receptoare. Televizoarele, pe care fabricanţii englezi speră să le lanseze pe piaţă în toamna aceasta, vor costa între 30.000—50.000 de lei. Se speră însă, că mai târziu, graţie avantajelor fabricării în serie, ele vor putea fi mult eftenite.

Microfonul sau urechea?

Technica amplificării electrice a condus la rezultate strălucite în radiofonie. S'a ajuns să se realizeze microfoane ultrasensibile şi amplificatoare superioare, capabile să întărească orice gen de sunete dela cele mai uşoare sgomote până la bubuiturile tunetului.

Microfonul modern ne-a permis să auzim până şi creşterea ierbii, în înţelesul textual al cuvântului. Aceste strălucite rezultate au făcut pe unii să afirme că simţul natural al auzului — urechea omenească — a fost astfel mult depăşită, graţie minunilor technicei moderne.

Afirmarea este exactă numai în aparenţă! Intr'adevăr, se vorbeşte acum de cazul straniu al unui soldat italian, înzestrat cu cel mai subtil şi mai sensibil auz, pe care ni l-am putea închipui.

Acest fenomen a fost remarcat cu prilejul recentelor manevre ale armatei italiene, când soldatul în chestiune s'a arătat capabil să *„audă"* apropierea avioanelor inamice, înainte chiar ca acestea să fie puse în evidenţă de instalaţiile de semnalizare automată.

Supus la un examen din cele mai minuţioase, acest simplu soldat a dat probe cu adevărat miraculoase, în ceeace priveşte acuitatea auzului său.

Astfel, el „auzea" căderea unui simplu ac de gămălie la o distanţă de 120 de metri şi tot de la această distanţă putea să desluşească cele mai uşoare şoapte.

Iată deci că urechea sa miraculoasă depăşeşte în sensibilitate, cele mai perfecţionate microfoane. Natura a dovedit încă odată că este în stare să realizeze minuni mai mari chiar decât geniul technic.

Ing. I. S.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Fii şi Amanţi

Cetitorii devotaţi al lui Lawrence vor avea în clipa când vor ceti „Fii şi amanţi" o mare satisfacţie. Satisfacţia de a constata ce culmi de curăţie atinge acest scriitor atât de hulit.

Desprinsă dintr'un conflict care putea să devină la un moment dat echivoc, drama din „Fii şi amanţi" îşi păstrează totuşi, tot timpul un nivel de admirabilă decenţă.

Lawrence ridică în romanul său cele mai dificile şi mai periculoase probleme şi pe toate le rezolvă cu măestrie şi umanitate.

Invârtindu-se în jurul temei dacă unei mame îi este îngăduit ca dragostea ei să depăşească limita normalului intrând într'un domeniu de gelozie patologică, Lawrence conduce acţiunea cu mare delicateţe.

Rar ţi-e dat să ceteşti o mai mare colecţie de patimi şi conflicte de inimă rezolvate totuşi cu gingăşie şi puritate. Fiindcă aceasta este partea cea mai impresionantă din romanul „Fii şi amanţi": dintr'un subiect ingrat, Lawrence a scos cea mai pură poveste de dragoste din câte există.

Pulbere de Rosamond Lehman

Cine n'a cetit acest roman nu ştie ce înseamnă suferinţa lectorului. Da, există o suferinţă a lectorului: când cartea te cucereşte până la lacrimi şi suferi cu eroii ei laolaltă.

„Pulbere" povesteşte câteva iubiri ciudate dintr'un pension de fete. Iar cea mai ciudată din aceste iubiri e una dintre două fete. Iubire nepermisă, desigur şi vinovată. Şi totuşi ea urmează calea şi legile oricărei iubiri în pofida convenienţelor sociale, până la dezastru total.

In opoziţie cu această iubire perversă, Rosamond Lehmann povesteşte în această carte şi idila unei dragoste pure dar tot atât de nefericită.

Iată spus în câteva sărace cuvinte ceeace face farmecul şi atracţia acestei cărţi triste dar frumoase.

■ ŞALOM AŞ: „VARŞOVIA" roman. Un impozant volum, frumos prezentat de Editura „Eminescu".

„VARŞOVIA" lui ŞALOM AŞ înfăţişează cea mai perfectă, mai complexă, mai pătrunzătoare analiză a unei metropole în ajunul Revoluţiei. Cu o lărgime de orizont care egalează romanele sociale ale unui Balzac, Zola din veacul trecut, Galsworthy, Hardy din vremea noastră genialul romancier Şalom Aş oferă literaturii mondiale o frescă pe care dacă n'ar fi scris-o el, n'ar fi scris-o nimeni şi s'ar fi pierdut astfel unul din aspectele cele mai caracteristice ale vremii noastre apocaliptice.

Remarcabil e faptul că această înţelegere a maselor n'a alterat puterea de redare a vieţii intime a personagiilor. In „VARŞOVIA" se află câţiva eroi atât de complect redaţi încât vor deveni figuri simbolice. Şi dela „Moartea lui Ştefan Ilici" de Tolstoi nu s'a scris încă moartea eroică a unui tânăr revoluţionar, care descoperă frăgezimea naturii şi frumuseţea ei eternă în dimineaţa în care e dus pe o colină să fie executat.

„Varşovia" complectează romanul „Petersburg" apărut nu de mult, care a avut un atât de răsunător succes.

„Varşovia" a fost tradusă cu o deosebită grijă de d. F. Aderca.

Concepția romanului rusesc

Numeroase volume ce apar în vitrinele librăriilor poartă, în afară de titluri, un subtitlu stereotip: *Roman*. In foileton, cotidianele publică și ele, zilnic, o producție mai mult sau mai puțin literară, care poartă și ea denumirea de *roman*.

Pentru ce oare se pun aceste subtitluri? Cititorul vede doar, dela prima ochire, că n'are în fața sa un poem, o recenzie teatrală sau o cronică a șahului. Atunci, evident că o asemenea specificare e în genere de prisos, sau are de scop să fixeze locul producției date în categoria genurilor literare: să previe pe cititor că el are a face nu cu o schiță, nici cu o nuvelă sau cu o povestire, ci cu un roman.

Dar e oare neapărată nevoe ca cititorul să fie prevenit în acest sens? De ce, adică, trebue el să știe că citește, din chiar primele rânduri un roman și nu o simplă povestire mărișoară?

Singurul răspuns rațional nu poate consta decât în afirmarea că cititorul trebue să intuiască lucrarea literară, transpunându-se într'o tonalitate corespunzătoare intenției autorului. Această transpunere e legitimă și autorul are tot dreptul s'o ceară cititorului.

Dar această intenție a autorului nu poate fi realizată decât numai pe baza unei categorisiri precise: ce-i roman, povestire, nuvelă, schiță?

Există însă în realitate asemenea îngrădiri? Le putem oare percepe și fixa?

Punem insistent aceste întrebări fiindcă, în tot cazul, teoria literaturii n'a elaborat încă această delimitare. Nici specificul genurilor beletristice nu e încă clarificat. Ceva mai mult: trebue să admitem ideia că acest specific este *„inclarificabil"*...

Teoreticește, riguros științific, nu se pot stabili caracterele proprii *numai* romanului, *numai* povestirii, *numai* nuvelei și *numai* schiței. Mai degrabă *simțim* diferența dintre ele, decât o *cunoaștem*.

Această diferență e foarte mare între extremele inele ale lanțului subdivizionar al genurilor literare: nimeni nu va confunda, probabil, un roman cu o schiță. Totuși, grație cărui lucru și din care moment, romanul devine o povestire și nuvela o schiță?

Granițele dintre ele sunt șterse sau mai bine zis — nestabile. Cu toate acestea, putem să ne încredem aci sentimentului nostru, dacă nu complect, apoi într'o măsură însemnată. Și acest sentiment literar ne sugerează unele definiții pe care teoria literaturii, ca știință, n'are dreptul să le aprobe, dar asupra cărora ea poate să privească printre degete și să le admită, la urma urmei, tot așa după cum și legea privește uneori printre degete și admite obiceiului un exercițiu real de putere...

La aceste definiții, neconfirmate de știință, însă în funcție de obișnuință — apelează scriitorul; pe ele se sprijină el, când atrage atenția cititorului să considere opera prezen..... drept roman, povestire, nuvelă sau schiță.

In ce raporturi, iarăși, se află aceste genuri? Răspunsul e demult dat în Rusia, țara formidabililor romancieri. Dar trebue să notăm mai întâi că teoria literaturii rusești nu cunoaște vre-o deosebire între o povestire și o nuvelă. Traducătorii pun același subtitlu de „póvesti", când redau în rusește o povestire sau o nuvelă străină...

Concepția romanului rusesc presupune descrierea unor evenimente, în care un număr însemnat de personagii sunt antrenate și puse în mișcare de un complex de interese și de pasiuni.

Abundența evenimentelor și amplitudinea cadrului de acțiune îl face pe romancier să le desfășoare într'un însemnat interval de timp, care provoacă sporirea expunerii. Dar în acelaș timp, lungimea acestei expuneri și extinderea evenimentelor — influențează lirismul și individualismul autorului, reducându-le tot mai simțitor manifestările și apropiind romanul de epic și obiectivitate.

In comparație cu romanul, nuvela-povestire („póvesti") e mai epizodică. Acțiunea ei cuprinde mai puține personagii. Ea nu tinde să reflecte un cerc larg de interese și pasiuni. Subiectul nuvelei-povestirii se desvoltă mai degrabă centripet decât centrifug — care este tendința romanului. „Póvesti" e mai scurtă și mai lirică decât romanul.

Insfârșit, schița se prezintă tot atât de epizodică față de „póvesti", cât e aceasta din urmă față de roman. Schița ar fi un inel din înlănțuirea *evenimentelor* care ar putea să formeze un roman. Deasemenea, ea poate fi asemuită cu o singură fotografie în comparație cu un film cinematografic. Schița e cea mai impulsivă formă beletristică și cea mai lirică, în sensul că ea lasă mai multă libertate dispoziției autorului de a se revărsa și așterne pe hârtie...

In prezent, dogmele și canoanele artei sunt zdruncinate ca niciodată. Poate că un fel de revoluție literară le va face din nou să se întărească? Nu știm. Dar constatăm că până și autorii prea puțin dispuși să facă vre-o rebeliune literară, manifestă astăzi o complectă neglijență și chiar dispreț — față de subîmpărțirile clasice sau „școlare" ale genurilor literare de odinioară.

Asistăm la lipirea etichetelor cu „roman" — mai multor producții care nu corespund acestui subtitlu, nici ca stil, nici ca spirit și nici ca volum. Nu se poate numi roman o operă, de pildă, unde tot scopul autorului ar fi să reprezinte numai psihologia unui personagiu principal care se joacă cu restul tipurilor, cum s'ar juca cu niște marionete.

Romanul presupune abundență de acțiune, de timp și de spațiu. El e vast în toate aceste trei condiții. Personagiile lui, chiar cele secundare, influențează mersul lucrurilor spre desnodământ sau spre apoteoză, spre epilog, cel puțin. Romanul concentrează elemente dramatice într'o problemă morală și filosofică socială. Când conținutul lui e redus, însă, la o singură psihologie centrală, sau — când el e îmbucătățit în tablouri și dialoguri nelegate mutual, atunci opera încetează de a fi roman.

Dar și concentrând totul în jurul unei singure psihologii, scriitorul ne arată drama vieții fără acoperiri: e un nud, perfect lipsit de accesorii, de rechizite și de complicații ale vieții, care formează trupul romanului. Eroul poate fi un asasin care proectează și realizează omorul; poate fi și... un romancier care scrie un roman; iar împrejurările și modul cum anume pregătește omorul sau cum anume scrie romanul — pot fi întinse pe sute de pagini: și, totuși, opera nu va fi un roman.

Ea poate fi o biografie romanțată închipuită; poate fi o autobiografie fantezistă, la care colaborează și la care e complice — însuși autorul cerând apoi cititorului să colaboreze și acesta sau să-i fie complice... Atunci, antrenat fiind în procesul citirii de o figură puternică, simpatizându-i activitatea sau planurile diabolice, cititorul intră parcă într'un complot.

Astfel se explică unele deviații ale talentelor pur literare spre un esseu (în fond!) sau spre o biografie romanțată: vrând să scrie *un roman*, autorul își simte lipsa de putere în re-creațiunea *mediului* pur artistică și complectă.

Atunci el purcede la gruparea, cu ajutorul fanteziei, a elementelor în care se orientează sau dela care fuge eroul ales. Când acest erou e o personalitate istorică — rezultă o biografie romanțată, în loc de roman. Când, însă, eroul e un tip închipuit, atunci rezultă un falș roman, cum sunt nouăzeci și nouă la sută din scrierile care poartă subtitlul: roman.

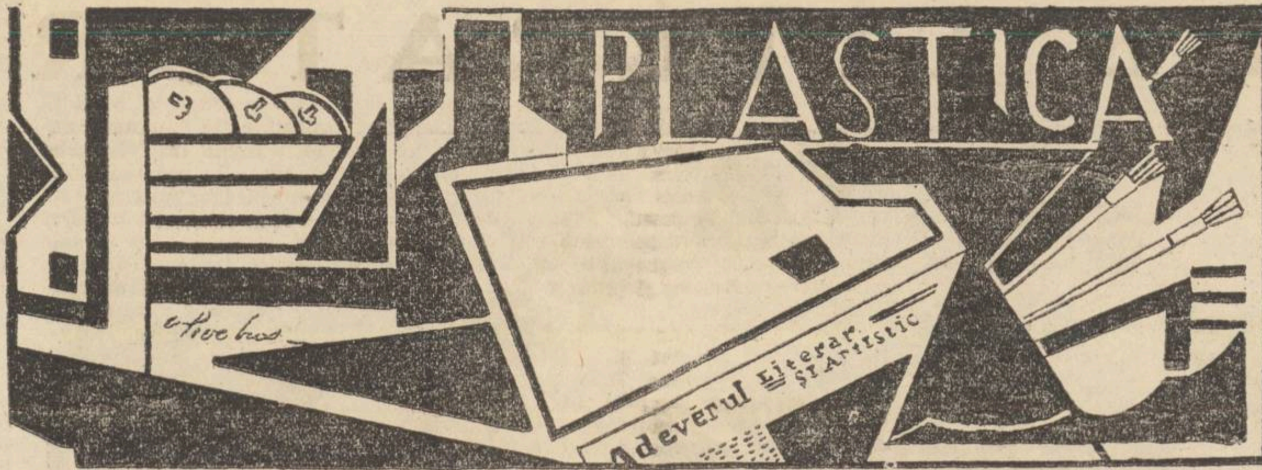
Prevalarea construcției teoretice în asemenea creațiuni falșe, lipsite de substanța mediului, epocii (latura obiectivă a scrierii) sau de talent și artă subiectivă — transformă operele anunțate ca fiind „romane", în... nimic. Grafomanie? Flori care nu dau poame?

In epoca „gramofonului" sau a „radio"-ului, a vorbăriei politice stereotipe, această producție de „romane" e destinată uitării a doua zi. Citirea ei nu e nici cooperarea și nici complicitatea cititorului la procesul de creațiune literară.

La întrebarea: ce este un roman? — concepția rusească răspunde printr'o definiție pur sentimentală, fără aprobarea științifică din partea teoriei literaturii și fără să se socotească cu eticheta „roman" dela subtitlul unor opere publicate:

Romanul este o amplă scriere, în care cititorul *simte* că trăește și el viața mediului și a epocii, că cooperează cu autorul, și că e complicele autorului și al personagiilor.

ALEXIS NOUR

D-l *Paul Miracovici*, a cărui expoziție e deschisă la Cartea Românească, a depus un remarcabil efort că să poată înfățișa

Const Baraschi — Satir

după un an dela ultima sa manifestare — un număr atât de impresionant de pânze. Fără îndoială însă, că n'am stărui mai îndelung asupra acestei expoziții, dacă la cantitate nu s'ar fi adăugat contribuții noi de calitate.

Prin temperament, d. Miracovici este un clasic, un vizionar echilibrat. Incă dela primele manifestări d-sa a urmărit compoziția statică, desenul precis, culoarea luminoasă, susținută pe rotunjimi de volum.

Sobrietatea începuturilor a făcut loc treptat unei bogății cromatice, unor game monocrome îndrăznețe și adeseori unor acorduri ample, greu de armonizat.

Expoziția de anul trecut, împreună cu cea actuală alcătuesc o etapă importantă în desfășurarea activității pictorului. Decorativul, care înainte ajungea la suprafețe oarecum sărace, uscate, acum e susținut cu egală sensibilitate în expresia lui lirică. Au mai rămas desigur și azi unele fonduri opace, inutil tranșante și bazate pe jocuri de contraste, cu supraluminozitatea primului plan. In general însă, unitatea de viziune se menține.

D-l Miracovici știe să gradeze suprafețele multiple ale peisajelor, să dea subiectelor amploare, să redea forma prin culoare și să compună până la amănunt un tablou. Sunt însușiri care situiază definitiv pe artist.

Unora poate să nu le placă culoarea d-lui Miracovici. I s'au reproșat chiar, cu ocazia expoziției Grupul Nostru, unele dulcegării. De ce să pretindem însă dramă acolo unde nu s'a intenționat decât evocarea lirică? In artă, trebue să se judece întâi intențiile artistului, condițiile sufletești și exterioare în care își plasează inspirația și felul cum aceste se transpun în cadrul trasat.

D-l Miracovici reușește deplin.

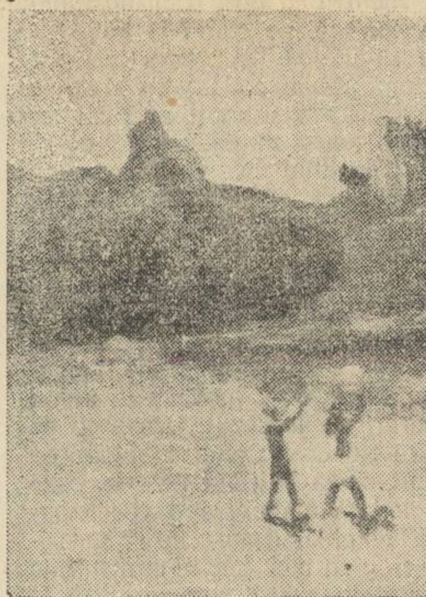
■

In aceiași sală se găsesc și ultimele lucrări ale sculptorului *Constantin Baraschi*. Alături de operele de comandă, care la noi sunt foarte rar și opere de artă (datorită condițiilor impuse de

Const. Baraschi — Mihai Viteazul

amatori, îngrădirii creației artistice după niște considerații cu totul persoanle și fanteziste), — se expun și lucrări de inspirație liberă, opere de intimitate, conținând destule caractere reprezentative.

Paul Miracovici — Fîșă

In „Capul lui Mihai Viteazul", sortit să fie așezat la intrarea unui pod, d. Baraschi reușește o expresie decorativă cu remarcabile frumuseți de liniatură. Artistul însă nu s'a fixat încă, n'a ales definitiv drumul între decorativ și studiul sculptural amănunțit. Din lucrările expuse se vede că înclină deopotrivă către amândouă aceste maniere, care uneori se regăsesc și se confundă chiar în aceiași lucrare. Unele portrete aduc inovații de stil și adânciri de valoare.

Nudul în dimensiuni naturale ar putea însemna o lămurire pentru noi și o deslegare pentru artist. E o operă de liniște, de plinătate formală, care evidențiază posibilități clasice de spectaculos. E femeia în toată bogăția ei plastică.

Pentru activitatea d-sale viitoare, d. Baraschi va trebui să se oprească mai mult în fața acestei lucrări.

■

După atâtea secole de artă e greu ca unei creații noi, oricât de spontană și de sinceră, să nu i se adauge unele reminiscențe involuntare.

Const. Baraschi — Stema lui Mihai

S'ar putea spune că acest proces nu este totdeauna dăunător, creația artistică fiind un adaus nou la realizări existente. O civilizație e o înlănțuire de civilizații, o reluare cu forțe noi a unui filon exploatat.

Revoluțiile în artă însemnează reeditarea unor lucruri vechi cu glas nou și tânăr. — Ele pot avea repercusiuni mai mult sau mai puțin puternice, dar de obicei dispar odată cu purtătorii steagului. — Cei care vor să le continue sunt numai niște popularizatori. — Ei fac operă folositoare până la un punct, dar, perzistând, banalizează.

Dar despre toate acestea, în legătură cu expoziția „Contimporanul" — în numărul viitor.

H. BLAZIAN

Const. Baraschi — Nud

Bi-ba-bo

Liniște. A adormit totul în jurul nostru. Doarme toată casa și numai noi doi stăm într'o nișă profundă, sub scara largă de marmoră.

Lumina discretă a unui bec voalat cu stofă verde se pierde la doi pași. Intunerecul care ne înconjoară e plin de umbre.

Nici unul din noi nu ridică ochii dela masa, lângă care ne-am așezat.

Suntem în toiul revoluției, aparținem clasei sociale persecutate, și trăim ca într'o cetate în casa noastră, una din cele mai frumoase case ale cartierului aristocratic al unui mare oraș maritim.

Casa aceasta n'are curte. Una din intrări e hermetic închisă și pe lângă cealaltă zi și noapte se schimbă o gardă care s'a constituit din toți locatarii, de altfel puțin numeroși, pe care i-a întrunit pericolul comun într'o singură familie.

Zi și noapte, câte doi paznici stau de schimb lângă ușa principală, ferită de un oblon de lemn. Nimeni nu intră, nimeni nu iese fără să fie văzut de el. La primul semnal de alarmă e hotărît să plecăm cu toți printr'o ușe secretă, care ne va duce în port în cazul când casa va fi atacată de reprezentanții „Sovietului de deputați soldați, lucrători și țărani". Știm bine ce ne așteaptă. N'avem nici o iluzie în ceeace privește soarta care ne e rezervată de guvernatorii de azi. Pentru noi nu există altă scăpare decât fuga.

Sunt mai bine de două săptămâni de când dormim cu acel somn ușor, somn de epure, în timpul căruia ți se pare că nici n'ai ațipit cum se cade.

Dar omul se obișnuește cu totul, chiar cu perspectiva morții, și acuma toți locuitorii casei dorm.

Nu dormim numai noi doi paznici de rând. Și de data aceasta, ar fi straniu de văzut în rolul de paznici o fetiță de treisprezece ani cum sunt eu, și un băețaș ceva mai mare, ca prietenul meu Vally Turau.

Drept vorbind, nu suntem noi de pază, ci părinții noștri, numai că doamna Turau e o femee nervoasă și bolnăvicioasă, îngrijorată în plus de soarta bărbatului ei, care se găsește undeva în armata albă și despre care ea nu mai știe nimic, de mult. Vally, un băiat de cincisprezece ani, fost elev la școala militară din Petersburg, blond, fin și subțire — o înlocuește voluntar.

Iar eu înlocuesc pe tatăl meu căruia îi este cu totul imposibil să vegheze mai târziu decât până la ora zece. Adoarme în picioare și nu mai este de nici un folos.

Astăzi, de pildă, declarând că nu va adormi de loc, și-a luat postul în primire la ora nouă seara. S'a înconjurat de jurnale vechi, cărți și reviste (care și acum zac într'un colț al nișei) crezând că acestea îi vor ajuta să doboare irestibilul somn.

La ora zece, când am coborît din apartamentul nostru, ca să-i spun noapte bună, l-am găsit în societatea lui Vally, căscând strașnic.

La „bună seara" mea, Vally mi-a răspuns distrat și atunci am băgat de seamă că în fața lui se găseau risipite bucățelele de lemn ale jocului chinezesc „Bi-ba-bo".

Vally era adâncit în rezolvarea problemelor complicate și combinațiilor bizare, care se formau în fața lui pe marmora mesuței. Mi-am tras unul din scaune, care se găseau în apropierea nișei și m'am așezat lângă prietenul meu. In zilele de recluziune, la care noi am fost condamnați timp de două sau trei săptămâni, reușisem să ne împrietenim bine de tot.

Papa, care s'a trezit puțin când am venit, a reînceput a căsca sonor și peste câteva momente de luptă crâncenă între dorința de a dormi și imposibilitatea de a-și părăsi postul, mi-a spus, găsind un compromis.

— Știi ce, stai tu puțin în locul meu, mă întorc repede. Mi-e somn strașnic.

Văzându-mă interesată de jocul lui Vally, i-a venit o ideе: să mă lase puțin în locul lui, în timp ce s'ar duce să facă un mic, mic pui de somn.

— „Da, papa", i-am răspuns distrat, negândindu-mă în momentul acela la altceva, decât la „Bi-ba-bo".

Papa a plecat, și am rămas noi doi cufundați în rezolvarea problemelor jocului.

Liniște, doarme totul. Din când în când se aude o împușcătură îndepărtată, o salvă și iarăși tăcere. Cine știe ce se întâmplă în alte case ale cartierului nostru, cine le păzește. Cine știe ce evenimente tragice ne anunță salvele înăbușite. Dar aceasta nu ne mai interesează, ne-am obișnuit.

Bucățile de lemn se așează în figuri și tablouri fantastice sub degetele noastre. Dar nici unul din noi nu bănuește că și mai fantastică ne va fi soarta, mai neașteptat destinul.

Lumina discretă învălue două capete aplecate deasupra bucăților colorate, și se reflectează în părul auriu al băiatului.

Doarme totul. Liniște.

A. B.

Tiberiu Florian — Din li[t]. maghiară modernă

Știu, tu trăești cu pânea stelelor

Știu, tu trăești cu pânea stelelor.
Caravana poate trece.
Până la inima ta nu străbate
Praful drumurilor sure și moarte.
Luna te-a blagoslovit cu orbire.

Caravana poate trece:
Pentru tine e un cortegiu murdar...

Pleacă mai departe!
Spre „gârlele tale de munte".
Te vor spăla de toate greșelile tale.
Căci păcătuești în fiecare zi.
Păcătuești cu ochii:
Ii deschizi numai pentru stele.
Cu gura: cânți numai păsărilor.
Cu degetele tale ștergi
Polenul fluturilor,
Și nu atingi fruntea bolnavului.
Neputincioși suntem cu toții,
Și nu vezi paloarea noastră mortală
Numai Moartea:
Melcii ochilor ei sunt înfloriți...

Poate, și tu ești floare.
(Floare fragedă pe masa Vieții).
Ori o ciocârlie, cântăreț fericit.
Cântecul tău adie pe crengile noastre golașe.
Poți să fii și un cărăbuș oțeliu, spilcuit.
Rege efemer...
Continuă-ți sborul!
Intr'o orbire fericită te-aș însoți și eu,
Tu iubitor de Soare.
Dar e cu neputință.
Văzul meu se'mprăștie'n mii de părți.
Cunoștințele mele tind
Spre mai multe cunoștințe.
O, de te-aș putea urma
Pe calea-ți binecuvântată,
Călător fericit!...

OCTAVIAN ȘIREAGU

O PAGINA DE LITERATURA SLAVA

Emigranţii ruşi şi literatura

In ajunul războiului mondial literatura cultă rusă care nu era mai veche de o sută de ani izbuti să se egaleze cu celelalte literaturi europene, aducând o literatură abundentă şi plină de speranţă, literatură impregnată de un puternic suflu de cosmopolitism uman, de un exotism ciudat şi interesant cum era şi Rusia cu sufletul, istoria şi cultura ei. Până la revoluţie scriitorii ruşi au căutat să pătrundă toate tainele omeneşti şi s'au îngrijit de formă, ridicând-o la perfecţiunea artei poetice. Romanul rus era pentru popor izvorul de lumină şi credinţă pentrucă în el scriitorul aducea poporului rezultatul muncei sale în căutarea adevărurilor despre om şi Dumnezeu, proclamarea iubirii între oameni, mila pentru cei slabi, nefericiţi şi nedreptăţiţi şi revolta împotriva despotismului.

Acestei generaţii mari îi urmează o alta care îşi caută alte motive de inspiraţie, trecând prin toate şcolile literare cunoscute. Dela triumful decadentismului şi simbolismului au trecut prin neoclasicism, istorism şi exotism până la futurism, acmeism şi imaginism când izbucneşte războiul mondial şi literatura rusă cade în obsesia patriotismului şi militarismului. Revoluţia, acea îmbătare de primăvară cu speranţa şi credinţa viitorului, rai pământesc şi secol de aur al Rusiei începu în literatură să glorifice libertatea şi poporul. Revoluţia brutală însă a pus capăt acelui entuziasm, iar marea de sânge în care s'a cufundat Rusia ţaristă, a despărţit şi intelectualitatea rusă. O parte o rămas acasă, recunoscând şi primind cu resemnare sau entuziasm noul regim, şi alta s'a răspândit pretutindeni în afară de graniţele ruse, ducând cu ea concepţiile, gustul şi aspiraţiile artistice. Intre aceste două partide se duce o luptă surdă, lupta Rusiei de eri şi cea de mâine, a Rusiei europene reflectată în emigraţie şi a Rusiei asiatice, rămasă în Rusia.

Imediat după revoluţie poezia are preponderenţă asupra prozei şi cu tot sbuciumul timpului nu şi-a schimbat linia artistică, interesându-se de aceleaşi probleme estetice ale formei. Briusov continuă să-şi cizeleze versurile cu aceiaşi fineţe. Blok, în „Cei 12" se sili să unească revoluţia cu mistica lui religioasă punând în mâinile lui Crist, întovărăşit de cei doisprezece gardişti roşii, drapelul roşu iar Gumilev căzu jertfă dezarmoniei dintre concepţia lui şi realitate.

Numele scriitorilor emigranţi ruşi răspândiţi la Paris, Berlin, Praga sau Varşovia apar mereu. Balmont, Zenaida Gippius, Merejkovski, Bunin, Remizov, Aldanov şi alţii, care vorbesc de mesianismul Rusiei suferinde ne amintesc pe emigranţii polonezi de acum un veac.

Intre scriitorii emigranţi ruşi am putea deosebi trei categorii. In prima categorie ar intra scriitorii bătrâni cari s'au format în Rusia înainte de revoluţie. Conservatori şi monarhişti neagă totul ce se petrece în Rusia. In categoria doua fac parte scriitorii cari au început să se formeze în Rusia dar războiul, revoluţia şi greutăţile vieţii le-au deschis alte izvoare de inspiraţie. Interesant între aceştia sunt Krasnov în al cărui roman „Dela vulturul cu două capete la drapelul roşu", simţit de un monarhist şi un duşman al revoluţiei este descrisă toată viaţa Rusei între 1899-1918. Tot în această pleiadă fac parte Ciricov, Ivan Naivin şi Marc Aldanov, emigrantul care descrie numai actualitatea şi a cărui trilogie „Gânditorul", „Cheia" şi „Fuga" este mult citită şi tradusă în literatura apuseană. Romanul „Cheia" pe care-l voi traduce în curând reprezintă tehnica romanului modern criminal şi documentata analiză sufletească a burghezimii din Petrograd în preziua revoluţiei.

A treia categorie este a scriitorilor tineri cari s'au format departe de ţara lor, nu cunosc ce este în Rusia şi cântă cu un entuziasm fanatic tot ce a fost odinioară acolo. Se simte o nuanţă de fascism la aceştia şi o oarecare admiraţie pentru ţăran. In lucrările lor în afară de limbă nu se prea găseşte specificul rus. Pe unii dela Paris îi inspiră cafenelele şi lupanarele marelui oraş. Temiriazev dela Berlin descrie uraganele ce au pustiit Rusia, iar la Praga străluceşte geniul lui Nemirovici Dancenco şi e citit cu entuziasm tânărul principe Constantin Alexandrovici Cheidze, unul din fruntaşii mişcărei curaziste, care mişcare caută să împace achiziţiile revoluţiei cu privirea generală a lumii culturale şi politice sprijinită pe religie. Foarte mare succes a avut la Praga romanul său „Ţara lui Prometeu", roman sub formă de amintiri din Caucaz. E un mit al eroismului, al frumuseţii şi al dragostei. Un amestec de autobiografie, poezie în proză, viaţă tragică, naivitate şi filozofie. Descrie felul de viaţă al muntenilor din Caucaz, natura, oamenii, obiceiuri, cântece, legende şi sufletul lor. Este viaţa unui cabardin Zaurbek — copilăria, tinereţea, lupta pentru un ideal şi moartea lui. Multe pagini sunt dedicate luptelor civile din Caucaz, văilor, cerului şi soarelui, acestui colţ unde a fost înlănţuit Prometeu şi unde se întâlnesc două lumi. Europa, care-şi pune întrebarea „cum" şi Asia care se întreabă „pentru ce". A apărut acum un alt roman al său „Cei ce tind spre soare" pe care-l aştept.

Pe Nemirovici Dancenco l-am cunoscut la Praga. Este înalt, fin, cu o impozantă barbă albă, vioi şi plin de spirit. La Praga se simte ca în a doua patrie a lui. Ii place să vorbească de luptele la care a luat parte, fie, ca voluntar pentru liberarea Serbiei, în războiul ruso-turc pentru liberarea Bulgariei, războiul balcanic şi războiul mondial când a luptat cu peniţa pentru libertatea Cehoslovaciei şi unitatea Iugoslaviei. Iubeşte întreaga lume slavă pe care o doreşte unită. A călătorit mult şi a descris cu fineţe tot ceeace a văzut şi l-a interesat mai mult. A cântat femeia şi dragostea.

Dancenco s'a născut în Caucaz la Tifliss unde a urmat şcoala de cadeţi. Studiile universitare le-a făcut la Petrograd. Dela ziaristică a trecut la poezie, popularizată de compozitori şi dela proză la romanul psihologic. A scris până acum vreo 250 de volume de versuri, poveşti, romane, schiţe şi descrieri de călătorie. Alte câteva volume aşteaptă lumina tiparului.

Revoluţia şi începutul comunismului le-a trăit în Rusia de unde a plecat la Paris, Berlin, Sofia unde i s'a dat premiul „Ştefan Sarazof" ca unuia al cărui ideal suprem este „Slavia" — la Belgrad, Regele Alexandru I i-a conferit medalia „Sf. Sava" cl. I, numindu-l „istoria vie slavă". Astăzi trăeşte la Praga cu gândul la Rusia al cărui popor „în timp de războiu este teribil, dar după război mai delicat decât femeile".

ELENA EFTIMIU

Varia

In editura asociaţiei „Astra" din Sibiu a apărut în traducerea românească a D-rei Libuşa Monasterianu comedia slovacului *Ios. Greg. Tajovsky*, Dragostea pârdalnică!

D. prof. Horia Petra Petrescu a publicat la Sibiu o piesă de teatru „Pelerinii" după un subiect al lui L. Tolstoi.

„Poezia populară bulgară" apărută de curând într'o culegere a lui *Ţvetan Mincov*, cuprinde un ansamblu al acestei poezii, cu tot ce este mai caracteristic în ea. Citim în ea balade, poeme, admirăm natura şi Balcanii cu cântecele haiduceşti, toate scrise într'un încântător stil de poezie populară.

Dans naţional sârb

Sânge stricat

Este titlul celui mai puternic roman al literaturii iugoslave şi care a fost tradus în mai multe limbi europene.

Autorul, Borisav Stancovici este considerat un Dostoevscki al Jugoslaviei.

Romanul a început să apară în ultimul număr al revistei „Boabe de grâu" tradus în româneşte de d-ra Elena Eftimiu, cu desenuri făcute de d-l Ştefan Gomboşiu.

Dăm aci o pagină în care este descris cu mult realism tabloul unei petreceri de nuntă.

Cele ce urmară mai târziu, însă, fură impresiuni urâte, negre, grele...

De cum intrară nuntaşii în seara nunţii în odaia ceia mare, şi spaţioasă, care prin mărimea ei ocupa aproape toată casa, zile în şir nu mai ieşiră. Ţiganii lăutari se ţineau lanţ, făcând cu rândul. Unii ieşeau şi alţii veneau pentru ca petrecerea să nu fie întreruptă nici o clipă. In bucătărie, în curte, în faţa casei, în preajma grajdurilor, pretutindeni focul ardea necontenit, pâlpâind şi trosnind, iar deasupra lui fumegau tăvile şi tingirile de diferite forme, împrăştiind în aerul nopţii aroma gustoasă a fripturilor şi a mâncărilor, care de care mai rumenă şi mai frumoasă, fiecare fiind mândria unuia dintre nuntaşi, căci toate acestea erau daruri aduse de ei, pentru ca, după obiceiu, zile şi nopţi întregi să se ospăteze şi să petreacă, iar după aceia, timp îndelungat să aibă ce povesti.

Vinul era scos în căldări mari din pimniţă şi orânduit dealungul peretelui în bucătărie, pentru ca gazda să-l aibă la îndemână, ceia ce bucura pe femeile ce învârteau la frigări, căci din când în când, îşi mai umpleau câte o cană şi-o dădeau pe gât...

Focurile în jurul cărora era numai cântec şi joc, luminau curtea şi casa ca ziua, făcând să strălucească acoperişul prin flăcările-i tremurânde, dând astfel nopţii şi locului ceva fantomatic.

Era ceva păgân, sălbatec în atmosferă. Atâta zarvă şi lumină, puternică şi nesigură, începură s'o sperie pe Sofca. I se părea, obosită cum era, că pământul îi fuge de sub picioare şi că totul se învârteşte cu ea, şi oamenii, şi casa şi lucrurile, că iau proporţii şi devin din ce în ce mai mari, mai stranii. Şi zarva crescu când fură poftiţi în odaie lângă Sofca şi bătrânii nuntaşi, fără de cari nu se putea începe ospăţul. La apariţia lor, chiotele şi strigătele de bucurie se deslănţuiră cu furie. Bătrânii intrară încet, cu capul plecat de trupul gârbovit şi numai cu ochii ridicaţi spre Sofca, care îi aştepta la intrare, sărutându-le mâna şi cinstindu-i cu pahare mari de vin, pe cari ei trebuiau să le bea până la fund. Odată aşezaţi la masă, începură să sosească din bucătărie necontenit, tăvile şi farfuriile încărcate cu mâncare şi fripturi, din cari se prelingea grăsimea. La fiecare fel ce intra pe uşă, se striga tare de la cine este:

— Friptura asta a adus-o moş Mitrin! — Asta unchiul Stoşin! — cealaltă e de la baba Stanca sau mătuşa Magda...

Intr'acestea, din pricina căldurii mari ce venea de la bucătărie, de la vatra largă şi adâncă, ca şi din pricina înghesuelii ca şi a mâncării şi băuturii mai cu seamă, bărbaţii începură să-şi scoată haina de pe ei, iar femeile se descheiau la fuste, degajând astfel pântecele umflate de atâta mâncare şi băutură. Incălzite, se desfăceau la piept, lăsând să se întrezărească pe jumătate sânul lor, fraged şi voluptos la unele, uscat şi veşted la altele. Umerii şi gâturile goale, ude de sudoare purtau urmele colorate ale basmalelor ce avuseseră la gât, ceiace le dădea un aer straniu. Bărbaţii tot atât de nestăpâniţi, îşi scoseseră brâul şi cingătoarea, lăsând să li se vadă astfel pieptul păros şi încet, încet ajunseră să-şi scoată şi cizmele din picioare, rămânând astfel desculţi şi comozi ca la ei acasă. Când se sculau să ureze şi felicite, se aşezau apoi fiecare pe unde apuca sau unde îi plăcea. Nici unul însă lângă nevasta lui sau nevasta lângă bărbat. Şi în înghesuială, parcă nu mai simţeau nici durerea cauzată de coatele comeseanului vecin pe pieptul desfăcut sau pe şoldul strâns ca într'un cleşte...

ELENA EFTIMIU

Sofca se uita cu groază la toate cele ce se petrec, cum toţi se înghesuie unul într'altul, contopindu-se, pierzând noţiunea locului sau a calităţii vecinului sau vecinei de masă. Nu exista decât bărbat şi femeie. Nu se mai făcea deosebire între bătrân şi tânăr, fată sau femeie, nevastă, bărbat, mătuşă şi unchiu sau ori ce altă rubedenie... Era ca un vârtej de patimă deslănţuită, ciupituri, îmbrăţişări, mâini strânse şi sânuri mângâiate brutal urmate de fugăreală prin odaie şi afară, în jurul casei, prin curtea largă, luminată de văpaia focului.

Tânăra Milenia mai cu seamă era urmărită cu înverşunare; de teama celor cari o fugăreau prin toate unghiurile, fata veni să se ascundă la Sofca, în sufragerie. Deşi hărţuită, muşcată şi învineţită, se vedea totuşi că hărţuiala asta o desfătase. Vinovată şi rugătoare în acelaş timp, strigă către Sofca cât o ţinea glasul:

— Nu mă da afară, stăpâno, nu mă da afară... Era atât de dulce! Da'nu mă mai lăsa să mă duc, căci uite, m'au despuiat toată... Şi-i arătă pieptul aproape gol, fusta şi ilicul mototolite.

Nimeni nu se ruşina şi nici nu roşea de păţaniile Mileniei, ci toţi râdeau şi o necăjeau, mai ales bătrânele şi cele mai mari ca ea. Şi nici una nu avea pică pe ea, deşi Milenia, fiind cea mai tânără era „preferata" bărbaţilor, căci toate îşi aminteau cum la vârsta ei, când mergeau la nunţi şi petreceri, erau ele cele alese, sărutate şi iubite. Făceau roată în jurul ei, strigându-i cu glasul plin de glumă şi bunăvoie:

— Ah, Milenio, fată! Ah, fă răsfăţato! Ce mi te vaeţi? Par'că ţie nu-ţi plac astea, hai?

Pe Sofca, toate acestea o desgustau şi o îndurerau adânc văzând cum izbucneşte animalitatea în ei toţi, bărbaţi şi femei, căci aşteptau ocaziuni de acestea pentru ca fără frâu, întocmai ca turmele pe câmp şi la păşune să-şi dea liber curs instinctelor animalice, tăvălindu-se în desfrâu, zile şi nopţi, atât cât se prelungea şi nunta, chemându-se unul pe altul cu voci îngroşate de băutură. Bine hrăniţi şi băuţi, lăsau să se deslănţuie în ei toate patimile şi dorinţele, uitându-se pe sine şi nemai putând înţelege deosebirea dintre vârstă, rudă, timp sau loc.

Despre aceşti „ţărani" şi „petrecerile" lor se povesteau multe lucruri de necrezut. Grozăvii pe care Sofca le auzise încă de mult de la bătrâna Magda, care niciodată n'avusese o vorbă bună nici chiar despre fiii şi nurorile ei, cum nici despre oamenii de lucru şi argaţii, cari se luau la întrecere cu bătrânul argat al casei lor, vestitul Veli, despre care se ştia că trăise cu toate femeile din sat. Acum îşi dădea seama Sofca de ce, încă de mult simţea ea o diferenţă aşa de mare între ea şi toţi acei ţărani şi ţărance, cari păreau a fi din aceiaşi mamă şi tată şi din aceiaşi familie, nu numai din acelaş ţinut. Şi încet, încet, începu să se convingă că toate grozăviile ce auzise şi pe cari ea le crezuse simple poveşti sau bârfeli, erau fapte adevărate, care se repetau sub ochii ei. Şi de aceia o înspăimânta aproape ceia ce auzise, că ţăranii îşi însurau băieţii de tineri, copii chiar fiind, cu fete mari, în toată firea, dar că de fapt, le luau pentru ei... Şi lucrul acesta, perpetuându-se din generaţie în generaţie, devenise o tradiţie şi nimeni nu mai privea grozăvia aceasta ca un păcat, o fără de lege ce era, nici chiar fiii înşişi, mai târziu când îşi dădeau seama... Lucrul acesta nu le făceau nici o impresie. La rândul lor vor avea şi ei băieţi şi se vor bucura de nurorile lor...

Sofca, în durerea şi mânia ei, îşi dădea seama că şi pe ea o aşteaptă aceiaşi soartă... Dar nu! Nu se va petrece şi cu ea după obiceiul lor plin de păcat. Niciodată— Va şti să înfrunte totul! Pentru ea nu se sfârşise încă viaţa! Acum începea şi va începe aşa cum doreşte ea! Cum? Urările şi felicitările călduroase ce răsunau de umpleau casa, erau pentru Marco iar râsetele şi chiotele pentru ea, Sofca? Nu, asta nu se va petrece!

Din lumea literară slavă

Ne bucură foarte mult faptul când aflăm cum lucrări de valoare ale literaturii române sunt traduse în limbi străine, judecate şi apreciate, mai ales că se întâmplă destul de rar acest lucru.

In ultimul timp am înregistrat apariţia mai multor cărţi referitoare la literatura română, în ţările slave. In special Polonia şi Cehoslovacia se interesează de tot ce apare bun în literatura noastră. Publicul polonez a citit, datorită lui *Stanislav Lukasik* pe Rebreanu şi Cezar Petrescu, traduceri cu prefeţe informative asupra romanului românesc. Poezia lui Eminescu şi a poeţilor români contemporani a făcut-o cunoscută Poloniei poetul graţios *Emil Zegadlowicz*, iar umorul poveştilor lui Creangă l-a prins admirabil traducătoarea d-na *Constanţa Mazylowna*. Anul acesta d. *Em. Biedrzycki* a scos la lumină *„Istoria literaturei române"* scrisă în poloneză pe înţelesul tuturor. Este un foarte documentat şi fidel ansamblu al literaturii noastre în care a izbutit să reliefeze talentele proeminente ale romanului, poeziei, teatrului şi criticei române. Redă atmosfera şcolilor literare, influenţa lor şi descrie ţara, poporul şi limba care au creat această literatură. Volumul este însoţit de numeroase fotografii de ale scriitorilor români, de stampe şi de manuscrise vechi cirilice iar la sfârşit o scurtă antologie a poeziilor mai caracteristice române.

D. Biedrzycki este unul din cei mai buni cunoscători ai literaturii române, pe care a difuzat-o prin conferinţe ţinute la Universitate, la Radio şi diferite societăţi literare.

In Revista „Z bliska iz daleka" din Lwow (De aproape şi de departe) d. *Stanislaw Przedziecki*, unul din cei mai buni cunoscători ai folklorului şi etnografiei ronâne a început să publice o serie de articole dintr'un studiu al său asupra obiceiurilor şi tradiţiilor de sărbători la Români. Incepe cu Crăciunul şi Anul Nou. Se perindă în aceste pagini toate amintirile din copilărie, buhaiul, steaua, irodul, capra şi cântecele lirice şi epice de care sunt întovărăşite.

Despre cartea d-nei *Jindra Huşková* care a apărut la Praga asupra teatrului românesc modern am vorbit altă dată.

La Praga a apărut romanul lui *Adolf Zeman* „Piraţii libertăţii" inspirat de războiul mondial, cu subtitlul „tragedia italiană". Incepând cu atentatul dela Sarajevo trece prin luptele din Alpi în Serbia şi Albania, culminând cu puternicul proces de liberare al legiunii italiene. Romanul acesta a apărut în aceiaşi ediţie „Sfinx" cu romanul „Despărţirea" a lui *Karel Konrad*, inspirat tot de război, în care autorul descrie documentat propriile sale amintiri şi experienţe de pe frontul austriac. Eroii ei apar însă foarte puţin concreţi, mai mult ca nişte umbre. E unul din cele mai bune romane de război ale literaturii cehe — e scris într'un stil simplu, fără podoabe, viu şi plin de dragoste pentru satul natal părăsit.

Karel Novy a scos un roman social „La răscruce" pe care-l aştept iar *Iosef Knap* a tipărit o culegere de poezii lirice cehe „Glasurile a trei generaţii". Generaţia lui K. Neumann şi Şramek — a lui Hora si Volker. Prin aceste trei generaţii poezia cehă apare ca un lanţ viu şi evolutiv.

D. *Vasile Christu*, directorul şcolii române din Gorna Giumaia în Bulgaria a tradus în limaba bulgară comedia lui Caragiale „Conu Leonida faţă cu reacţiunea", însoţită de o prefaţă explicativă a vieţii şi operei lui I. L. Caragiale. Tot la Sofia, d. Christu a publicat şi o broşură asupra istoriei literaturii române, a limbei şi influenţelor ei. Este o broşură scrisă pe scurt dar foarte cuprinzătoare şi în special are marele merit a face cunoscută literatura noastră în Bulgaria. Sunt interesante studiile d-lui Christu publicate la „Graiul românesc", multe din ele fiind studii de propagandă.

A apărut la Subotiţa o culegere de poezii populare jugoslave „Chefs d'oeuvre des poèmes mationaux Jougoslave" traduse de *Peter Pekici*.

E. E.

Sf. Sava

Implinindu-se 700 de ani dela moartea Sf. Sava, Jugoslavia a închinat întreg acest an memoriei aceluia care a reformat şi organizat biserica ortodoxă sârbă, acela care a fost cel dintâiu om de litere, filozof, savant, organizator de şcoli, ideolog, diplomat şi mistic al poporului jugoslav.

Povestea vieţii Sf. Sava este ca o legendă.

SF. SAVA

Rastco, cel mai tânăr dintre fiii ţarului Ştefan Nemania era doritor de cultură; îi plăcea să răsfoiască filele manuscriselor cari se găseau în chiliile mânăstirilor. Colindând mânăstire după mânăstire se hotărî să plece la Sf. Munte unde se călugări luând numele de Sava. Ducea viaţa cea mai simplă; îmbrăcat într'o togă călugărească, desculţ, mâncând cât de frugal îşi petrecea tot timpul în rugăciuni, lecturi şi dând sfaturi. In curând veni şi tatăl său, care îmbătrânit lăsă domnia fiului Ştefan. Se călugări şi el luând numele de Simion. Admirabil este descrisă călugăria şi moartea Sf. Simion de către Sava în „Viaţa Sf. Simion". Paginile în cari descrie moartea tatălui său storc lacrămi de durere.

Fiind numit şef al bisericei sârbe, arhiepiscop, de către Patriarhul din Ţarigrad veni în Serbia luându-şi reşedinţa la mânăstirea Jici, ridicată de fratele său Ştefan Provencean (Primul încoronat). Prima grije a lui a fost cultura. A cerut să se ridice şcoli unde se învăţa scrierea citirea şi rugăciunile. S'a îngrijit de săraci, pe cei păcătoşi i-a întors pe drumul dreptăţii, pentru bolnavi a ridicat spitale, în toate părţile a ridicat biserici şi mânăstiri. A vizitat Sf. Mormânt şi toate locurile sfinte din Palestina, revine în Serbia, pleacă la Târnava în Bulgaria, unde moare, iar corpul său e adus la mănăstirea Mileşovo. După trei sute de ani, Turcii i-au adus rămăşiţele la Belgrad, dându-le foc pentruca sârbii să nu mai aibă pe cine slăvi. Cenuşa sa, aruncată în patru vânturi acolo unde se risipea semăna o nouă dragoste pentru poporul sârb. Nu există biserică în Serbia fără chipul Sf. Sava. Cel mai frumos portret care s'a păstrat este acela din mânăstirea dela Mileşovo, pe care l-am văzut de curând — portret din sec. 13, făcut chiar pe când trăia. E o figură prelungă, osoasă, colţuroasă, cu ochii mari, larg deschişi, pătrunzători. Un chip realist din care se degajează energie şi seninătate.

Celelalte portrete ale Sf. Sava din Evul Mediu sunt prea idealizate, sunt chipuri tragice ale sfântului care a trăit în clipele grele ale trecutui sârb.

Astăzi cultul sfântului Sava este cel mai mare cult în Iugoslavia iar popularitatea numelui său întrece pe a tuturor eroilor istoriei legendare sârbe.

E. E.

C H I L I P I R

Am petrecut o zi de minune. Nu cu femei, nici cu vin, nici cu muzică, ci în tovărășia rară și plăcută a naturii.

Ce-i drept, erau în această localitate, cu numele de mânăstire, și femei, și vin și muzică; dar am preferat o plimbare pe lacul senin ca văzduhul după ploaie, o oră de reculegere și de amintiri duioase, în biserică, la sfânta slujbă, apoi intimitatea protectoare a unui nuc bogat în ani și în ramuri, care se opunea atotputerniciei soarelui pe o rază de aproape zece metri.

Tolănit la umbra binefăcătoare a pomului care își împodobise coroana cu puține roade, dar cu o foarte bogată recoltă de frunze, poate într'adins ca să ofere vizitatorului pârlit de drumul prăfuit și tropical, un refugiu cât mai reconfortant, am stat la taifas ceasuri întregi cu prezentul înfățișat prin tot ce o fire foarte darnică poate oferi ochilor obosiți de scripte și de caldarâmuri, într'un loc de șes poetizat cu apă și cu pădure. Am vorbit și cu trecutul reprezentat prin zidurile și turlele de trei ori seculare.

Am ascultat zumzetul harnicelor albine care nu pregetă nici pe cel mai aprig lipăr de soare să adune nectar în folosul unui stăpân care din lăcomie sau din neprevedere, le va hrăni la iarnă cu zaharină. M'a încântat muzica foșnetului de frunze deșteptate când și când de-o adiere de vânt, ciripitul unei păsărele mulțumită ca și mine de ospitalitatea dumnezeiască a nucului. Am râvnit la viața omului cu pălărie de pae și cu cămașa albă, care flueră și-și plimbă luntrea printre cocioace de trestie și sub sălcii smerite, și am căscat fără teamă că voi înghiți sămânță de gripă sau de oftică.

Din acest buricel de pământ, pe care nucul și l-a ales parcă într'adins ca să poată contempla însăși mânăstirea și lacul, am privit clopotnița și chiliile, toate cu pecetea istoriei și a nepăsării, și am trăit cu trei sute de ani în urmă...

Am văzut pe Matei Basarab, fostul Agă din satul Brâncoveni, implorând ajutorul Sfântului Dimitrie ca să poată birui pe frații de peste Milcov...

Am văzut pe Macarie Ieromonahul, psaltul cel vestit, chinuindu-și bătrânețele cu corectarea tipăriturilor eșite de sub teascul așezat aci pentru scurtă vreme...

Am admirat truda ierodiaconului Grigorie, întru tălmăcirea „de pre elenie pre rumânie", fără să bănuiască că într'o zi se vor înfățișa trimișii Divanului să-l scoată din sărăcăcioasa dar tihnita-i chilie și să-i schimbe scaunul cu trei picioare pe cel de mitropolit al Țării Românești.

Nu m'a lăsat indiferent nici forfoteala din curtea încăpătoare și plină de pomi și de verdeață a sfântului locaș. Acel du-te vino cu evlavioși ai drumului și ai chefurilor la aer curat, acele sunete de instrumente muzicale, care prin insăși lipsa lor de vlagă arată că nu se găsesc la loc prielnic unui entuziasm în lege. Am distins râsete de oameni veseli, am auzit mai rar și câte-un chiot slobozit de gâtlejuri ultrasatisfăcute, crâmpeie de melodii fluerate de buze care și-au pierdut agerimea. Unii își chiamă tovarășii răsniți de cărd; alții își strigă prieteni zăriți în alte companii.

Am observat toată această răbufnire de oameni și de mașini, fără intenții pedagogice. Dacă starețului nu-i convine, n'are decât să zăvorească porțile. Și dacă lui Dumnezeu nu-i place, liber e s'o oprească. Are la îndemână atâtea mijloace: trăznete, fulgere, ploi, vârtejuri.

Am constatat numai influfluența salutară pe care o evadare din mediul orășenesc o are asupra individului.

Sunt în această aglomerație oameni din toate clasele sociale. E reprezentată și aristocrația, și burghezimea și pătura muncitoare.

Ei bine, toată lumea aceasta pestriță ca îndeletnicire, ca cultură și ca mentalitate, s'a făcut aci tot o apă.

Viața în mijlocul naturii e cel mai bun aliat al ideilor marxiste. Nimeni nu pretinde scaun și furculițe de argint, nimeni nu se îngrijește să aibă cravată echilibrată și un nasture încheiat. Toți stau grecește sau lungiți pe iarbă, mănâncă așa cum se mânca pe vremea când nu se descoperise măcar olăria și nu apăruseră rudarii cu linguri de lemn. Și-au scos gulerele, și-au scos hainele, și-au slăbit curelele și vorbesc aceiași limbă. Decența în gesturi și în vorbire nu mai e obligatorie nici pentru burghezime.

Această constatare îmi impune un reproș: prea ies rar din București.

Prea m'am dedulcit de cinematograf și de cafenea.

De Luni dimineața și până Duminica seara stau cu nasul — pardon — în registre, iar Duminica, zi lăsată de Dumnezeu pentru odihnă și recreație, mi-o trec înghițind aer afumat și mahalagit de cafenea, și sughițând după picioarele „stelelor" dela Holliwood. Așa că, a doua zi, în loc să reîncep săptămâna cu capul cât-de-cât desmeticit și limpezit, mă prezint la biurou mai obosit decât Sâmbătă seara.

Și nu să zici că acest mod de a-ți petrece sărbătoarea te costă mai eftin. Căci o economie de-un pol, în ziua de azi, tot contează.

Cât mi-a luat autobuzul dela București și până la destinație? Cincizeci de lei. Cu ce-o să-mi mai ia pentru înapoiat, face exact o sută. Tot atât mă costă un film de dragoste răsuflată sau cu spioni împușcați la zid, și costul celor vreo douăzeci de țigări cu care să-mi justific existența filozofico-reumatică într'o cafenea.

Și câtă deosebire între un chip și altul de a-ți trece ziua a șaptea!

Astfel reflectam traversând curtea sfintei mânăstiri, în căutarea unui autobuz cu care să mă înapoiez de unde am plecat, când o dudue — diavolul mi-a scos-o în cale — rezemată de-un *Chevrolet*, îmi solicită un băț de chibrit.

— Mersi.

Tonul mieros cu care-mi mulțumi, mă obligă să-i fac o reverență și să-i răspund, afectat, cu formula obișnuită (nu puteam să tac?).

— N'aveți pentru ce, dudue.

— Ba da, râse ea ironic, dar nu neprietenos, Nimeni nu mulțumește degeaba. De-un sfert de ceas aștept cu țigara între dinți.

Mergeți la București?

— Ați ghicit. (Nu puteam să-i spun că rămân pe loc să-mi facă sfinții părinți o slujbă? Sau că merg în altă direcție?).

— Singur?

— Cum vedeți.

— Aveți mașina d-vs?

— Un loc în autobuz.

— Ați putea să mergeți cu noi. Aștept pe mama care s'a dus la un popă să dea niște acatiste, și îndată ce sosește plecăm.

Uite dom'le chilipir! mă bucur eu, în gând. Și mulțumesc lui Dumnezeu de noroc. Scutesc cincizeci de lei, și călătoresc mai comod decât în autobuz.

Examinez mașina: avem loc. Cucoanele în fund, iar eu cu șoferul în față.

Cercetez și pe amabila dudue: e simpatică, deosebit de simpatică. Și tânără. Nu-i dai un sfert de secol nici după ce te-ai certat cu ea. Probabil domnișoară. Sau divorțată. Și desigur îndatoritoare. Ba chiar nobilă la suflet. Nu găsești în ziua de azi doi oameni la o mie care să-ți arate atâta recunoștiință pentru un băț de chibrit.

— Căsătorit?

— Burlac. Dumneavoastră?

— Idem.

Râdem amândoi. Și cu gura și cu ochii. Parcă am vrea să ne spunem: E fain!

Sosește mama și după două secunde șoferul.

Tot simpatică e și bătrâna. Și e bătrână numai fiindcă e mama fiică-si. Astfel nu-i dai mai mult de-o jumătate de secol.

Urmează prezentările de rigoare și urcarea. Domnișoara Florica ia loc la volan iar eu sunt invitat să fac pereche, în fund, cu doamna Dumitrescu.

— Fiica mea vrea să învețe, ca să-și conducă singură mașina, se crezu vecina datoare să-mi explice.

Și bine-a făcut. Altfel puteam să-mi închipui că-i place mustața à la Hitler, a șoferului. Am văzut la cinematograf că între stăpâne și șoferi se pot inversa câteodată raporturile.

Totuși vestea nu mă bucură decât o secundă. Să pleci la drum, cu o mașină condusă de un nepriceput, nu prea e o plăcere. Mai ales că nici seara nu-i departe. Dar poate că eleva nu-i chiar la început.

Mă învoesc cu această ipoteză, mai ales că eram musafir. Când plătești, ai dreptul să cercetezi și să faci observații, ori măcar să-ți dai o părere; dar când e vorba de chilipir nu poți avea astfel de pretenții. Ar fi curată nesimțire. Dacă nu chiar obrăznicie.

— Gata?

— Gata! răspund odată cu doamna mamă. Atâta puteam să zic, deși nu era nevoe.

Șoferul strânge bășica de lângă el și lumea din apropiere înțelege că a sosit momentul să ne luăm rămas bun dela sfânta ctitorie a lui Matei Voevod.

Pornirea se face stângaciu. Cât pe-aci să lovim pieptiș, pe un călugăr care înțepenise locului și privea, probabil cu sentimente protivnice, la această drăcovenie de căruță care pornește fără cai. „N'o fi scornit-o nichipercea?"

Ca să evit un blestem care ne-ar fi purtat ponos la Domn, scot un pol și-l arunc bătrânului.

— Blagoslovește, tată.

— Mulțămim. Umblați sănătoși.

La poartă—alt pol! Portarul își aștepta bacșișul și eu eram unicul „Domn" în mașină.

Ca să eșim la șoseaua națională erau două căi: una mai lungă, la dreapta, și alta mai scurtă, la stânga.

Diferență de vreo douăzeci de kilometri.

Eleva alege pe cea mai lungă pentru a conduce mașina cât mai mult. Parcă dădea examen de șofer în ziua următoare și n'avea când să mai învețe.

Treba ei.

Nu mă privește nici benzina, nici cauciucurile. Deci cu atât mai bine. Imi prelungesc plăcerea de a mă plimba gratis cu douăzeci de minute. Și aceasta n'are dece să mă supere.

— Sunteți însurat? mă întreabă madam Dumitrescu tocmai în clipa când șoferul interveni fulgerător să scutească podețul din față de vreo neplăcere.

— Da... Ba nu. Nu sunt însurat.

Trecem printr'o pădure. Drumul e bun și singur. Nu sunt nici călători, nici grămezi de pietriș. Mașina fuge în zigzaguri, cu vreo patruzeci pe oră.

— Văduv?

— Da. Mi-a murit nevasta într'un accident de automobil, minții eu. Vrea să învețe să conducă...

— Parol? făcu mama îngrijorată. Atenție, Florica! Nevasta domnului...

Dar n'apucă să isprăvească vorba. Un țipăt scurt și disperat îi încleștă gura și mie îmi încetini bătăile inimii.

Imi revin repede și-mi sucesc gâtul: o copilă ca de doisprezece ani urla din poarta primei case din satul în care abia intrasem. Am speriat-o? am prăfuit cămășuța și picioarele goale?

Florica stopează. Cred că nu la stăruința mea aproape poruncitoare, cât de teama grupului de săteni din apropiere.

Călcasem o rață...

Cu trei poli și cu asigurarea că imprudenta pasăre, având numai un picior rupt, se poate

DAMIAN STĂNOIU

tăia și băga în oală, împac fetița și pornim mai departe. Ba facem și puțintel haz. Așa „accident!" Nici gazetele de un leu nu-l înregistrează.

Oricum, n'aveam motiv să mă supăr. Accidentul se întâmplase din cauza mea. Dacă nu mințeam că nevastă-mea a murit — cum n'a murit și cum nu cred să moară, mama nu striga pe fată și fata nu călca rața.

Bine că n'a fost mai rău. Puteam să călcăm un purcel, un porc, și chiar pe stăpâna cea mică a rățuștei.

Ieșim din primul sat întâlnit în cale și trecem într'un crâmpeiu de șosea pe-o parte stricată și pe cealaltă înșiruită cu grămezi de piatră ce așteaptă răbdătoare ordinele picherului.

Automobilul, spre marele haz al doamnei Dumitrescu, când scapă dintr'o groapă dă cu nasul într'o grămadă — și viceversa.

Da' de ce-o fi râzând așa cucoana asta? Că râsul mai simpatică decât e, n'o face. Dantură așa grozavă ca s'o arate și altora, n'are. Toată lumea a văzut dinți îmbrăcați în aur. Atunci — de ce râde? Ca să-mi dovedească precum că n'are teamă de moarte? Dar nici eu n'am. Fiindcă... nu văd încă primejdia. Mașina are amabilitate să cârmească tot spre stânga, desigur ca să evite șanțul din dreapta. Care nici el nu e așa de mare ca să prezinte un pericol la treizeci de kilometri pe oră.

Poftă de râs însă nu am. S'ar putea întâmpla, tot izbind în șanțurile de pietriș să se rupă vreun șurup, sau chiar osia dinainte — și atunci ce ne facem? Rămânem în mijlocul drumului? Nu suntem măcar în sat.

— Șanțu! strigă șoferul, ca la apel.

Dumitreasca înțepeni în poziția în care se afla, așteptând o catastrofă. Iar eu mă pregătesc să săr.

— Comuna Șanțu! reveni șoferul explicativ și ironic.

Vecina respiră ușurată și-și destinse nervii într'un râs care nu semăna defel cu etatea Domniei sale. E mai tânăr ca cel puțin douăzeci de ani.

Chevroletul urcă vertiginos și sigur — a pus și șoferul mâna — o pantă mică, ignorează criminal avizul creștinesc răstignit într'un salcâm: *Automobilele 12 km, pe oră!* și intră în alt sat.

— Să nu călcăm vreo gâscă, strig eu respectuos către viitorul șofer cu fustă.

Era o glumă și o avertizare totuși. Mă temeam de progres. După o rață trebue să urmeze o gâscă sau o curcă, apoi un vițel, un bou...

Dar mă înșelasem. Era rândul unui câne. Un câne însă norocos. S'a ales doar cu spaima. Păcat de așa chelălăială. Sunt sigur însă că pisica aceea neagră, care traversa drumul cu atâta nepăsare, parcă ar fi fost în pod sau pe șura de pae, și-a dat sufletul chiar înainte de a scăpa de sub roțile mașinei. Nu m'am uitat însă în urmă pentru trei motive: n'a țipat nimeni, urăsc pisicile negre și n'aveam poftă să mai plătesc despăgubiri. Mai ales că habar n'am cât prețuește o pisică.

Eșim din satul imprudentei verișoare a tigrului așa cum intrasem: și noi și mașina și punga. Punga mea firește: Eu eram boerul. Numai la câteva sute de metri însă pe șoseaua liberă, cum automobilul mergea cași când ar fi băut basamac în loc de benzină, răsturnăm în plină viteză pe un tânăr biciclist.

Toată stăruința mea ca să oprim a fost zadarnică. Avem însă noroc. Omul s'a ridicat repede cu toate oasele zdravene, și după ce ne-a amenințat cu pumnii — și ne-a înjurat — desigur — a schimbat de rol. A urcat adică bicicleta deasupra.

Incep să regret că n'am luat autobuzul. E destul de plăcut și de măgulitor chiar să călătorești într'un *Chevrolet* condus de o femee tânără și drăguță, cu graiul și privirea numai avansuri, dar fără să te pască alte primejdii afară de ochii și de gurița ei.

Să savurezi boarea aerului vijeluit de viteza mașinii, să compătimești sau să ignorezi pur și simplu pe drumeții din trăsuri și din harabale, și să înghiți în gând toată ceafa care se vede a șoferului delicios, dar să nu ucizi rațe și pisici și să nu răstorni bieți muncitori care s'au încumetat să încalice pe niște căruțuri așa de fragile.

Așa da.

Acuma s'a întunecat.

Florica — mai bine o chema Răstornica — a aprins farurile și a micșorat viteza.

S'a mai cumințit sau vrea să se deprindă puțin cu lumina artificială?

De ce tot râde cucoana asta de lângă mine? Băbuța asta?

Mă uit în dreapta, mă uit în stânga, înainte, înapoi, și nu văd nici clovni, nici alți bărbați în pielea goală. Pădure, porumbiști, șosea, șanțuri și negură în formație.

Ghicind desigur nedumerirea mea, venerabila vecină binevoi să mă lumineze.

— Mi-adusei aminte de cea dintâi plimbare cu automobilul. Eram tânără... adică o copilă — copiliță — când un unchiu al meu, astăzi mort, și-a cumpărat o trăsură fără cai.

Auzeam pe-ai noștri și nu credeam. Când într'o bună zi înainte de amiazi, ne pomenim cu „drăcia" la poartă.

Vedeam și nu credeam. Cum poate să se miște fără s'o tragă măcar o gloabă de iapă, ori s'o împingă cineva dela spate?

Cu mare greutate, și făcând un haz nespus ne convinge unchiul, pe mine și pe un frate care acum e colonel, să ne urcăm în fund. Câtă spaimă am tras până ne-am obișnuit, numai noi singuri știm.

Mi-adusei aminte de întâmplarea asta privind la dumneata cât ești de fricos. Parcă acum te-ai urcat pentru prima dată într'un automobil!

Lasă, domnule, că nu se întâmplă nimic. Fii sigur că nici noi n'avem gust să lăsăm mașina în vreun șanț și să ajungem la spital ori la morgă cu oasele rupte. E drept că fiicamea abia învață, dar șoferul n'o slăbește o clipă din ochi.

Și mai râse odată, așa de părere-de-bine că m'a lămurit.

Deschid gura s'o asigur că nu sunt un fricos — am ucis un șarpe de milă că rămăsese fără coadă și un câne care intenționa să turbeze — dar că puțină prudență nu strică, chiar mergând apostolește, — când o pocnitură teribilă îmi opri vorba în gât.

Dumitreasca, după un moment de spaimă, se reculege și isbucnește într'un râs care mi-a dublat groaza. Dar, slavă Domnului, nu înebunise. Făcea haz de cea mai mică neplăcere ce i se poate întâmpla unui automobilist la drum: o gaură în cauciuc.

Florica e chiar mulțumită de întâmplare. Un viitor șofer trebue să învețe și cum se astupă o astfel de gaură și cum se umflă cauciucul la loc. Domnul Marin însă — așa îl chema pe maestru — socoti, ca un om înțelept, că nu e vreme pentru o astfel de școală, și îi arătă în schimb cum se înlocuește un cauciuc defectat cu unul virgin.

Ne urcăm și pornim cu entuziasmul păgubașului care a scăpat cât se poate de eftin.

Ajungem din urmă o mică cireadă de vaci, destinate probabil abatorului, și teama de-o nenorocire mă face să uit că sunt un simplu chilipirgiu.

— Vă rog, dudue, fiți foarte atentă, Doamne ferește!...

Drept răspuns, Florica strânse de câteva ori bășica aceea umflată și dădu strechea în bietele vaci. O înjurătură a unuia din pasnici, mă despăgubi pe loc chiar de eventualitatea unei catastrofe. Făcuse pe gândul meu.

Trecem cireada fără alt incident și respir ușurat. O rață, la nevoe chiar și o pisică, le plătești și-ți vezi de drum. Dar c'o vacă nu merge tot așa. Mai ales când nu e nici stăpânul la fața locului. Faci cunoștință cu jandarmii, arăți actele, iscălești proces-verbal, mergi la judecată, plătești despăgubiri...

Cine m'a pus?...

— Parcă văcarii știau cine suntem! căută domnișoara să mă liniștească. Dădeam viteză și-i lăsam să înjure în urmă cât vor pofti.

Atâta neomenie mă înfioră. Ăștia, gândesc, sunt capabili să lase omul mort și chiar beteag, în drum, și să se facă nevăzuți. Cine știe ce-oiu mai întâmpina până să mă văd în Piața Victoriei. Ia să mă cobor eu și să-mi caut un autobuz. Cum oiu ajunge la șoseaua mare, îi las să-și facă singuri de cap.

—Turbați! anunță șoferul fără să fie trebuință. Intr'adevăr, ce-i nevoie să știm cum sunt botezate satele prin care trecem, mai ales când au avut astfel de nași. Să nu mai strivim rațele și pisicile oamenilor, să nu ne războim cu grămezi de piatră și să nu încercăm, Doamne ferește, adâncimea vre-unui șanț ori tăria vre-unui stâlp de telegraf. Asta e principalul.

Domnișoara dela volan—n'am deloc plăcere să-i mai pronunț numele — pare că s'a mai cumințit și ea. Micșorează viteza îndată ce aude numele noului sat, nu mai râde ca proasta în cimitir, stopează în fața unei presupuse gropi — ce trebue să vadă, nu vede — apoi în fața unui câne — ce-o fi mai căutând la ora asta pe drum? — trecem un hârtop fără să ne alegem de cât cu puțină hurducătură de mațe, și — uff! — eșim și din acest sat enervant de lung, fără să ucidem și fără să bag mâna în buzunar.

Dar hotărîrea rămâne. Cum ajung în șoseaua națională, mă cobor binișor jos, le urez voiaj bun din toată inima chiar, și aștept un autobuz. Mașinile astea marile sunt conduse mai cu băgare de seamă. Cel puțin așa bănuesc.

Până acolo, după aprecierea mea, mai sunt vreo patru, cinci kilometri. Și numai un sat. Numai de n'am avea vreun bucluc în acest sat. Și încă unul mai boacăn. Țiganul s'a înecat când mai avea doi pași până la mal. N'ar fi bine să cobor deacuma? Ce-i dacă merg un ceas apostolește?

— Pe șosea conduce șoferul, mă asigură vecina cași când mi-ar fi ghicit gândurile. S'ar putea să ne întâlnim cu vreun agent de circulație și fiica mea n'are carnet de șofer.

Așa mai merge, gândesc eu. Și răsuflu ușurat. Ce să te mai dai jos când stai așa de bine. Să mai orbăcăești pe întunerec și apoi să aștepți în marginea șoselei ceasuri întregi și să faci semn la toate autobuzele care vor trece. Fără să ai siguranța că în cele din urmă te vei urca în vreunul.

Vestea mă bucură atât de mult că mă găsii în posibilitatea sufletească să dau mai multă atenție „mamei" din dreapta mea.

Doamne, dar prost mai sunt crescut. Biata femee a fost, din primul moment plină de atenții față de mine. Tot timpul a avut grijă să stau cât mai comod, mi-a oferit bomboane depe fundul unei pungi până ce s'au isprăvit; a râs când m'a văzut îngrijorat, desigur ca să-mi alunge teama, a râs și când am plătit rața, probabil ca să mi se pară paguba o bagatelă, cum de fapt și era; m'a întrebat, între două salturi, dacă sufăr de rinichi, dacă cunosc gustul bromurei, dacă sunt îndrăgostit și din ce mi s'a tras văduvia. S'a mai interesat dacă locuesc în acelaș cartier cu dumneaiei, dacă am tlefon și câte ceasuri, din douăzeci și patru, le folosesc — sau le pierd — cu femeile.

Intr'un cuvânt s'a comportat față de mine ca o adevărată prietenă. Sau ca o viitoare prietenă. Ceeace e mai de crezut, fiindcă e mai afectuos cu tine cel care-ți dorește prietenia decât cel care se cheamă că ți-e deja prieten.

Iar eu, stăpânit de temeri, ce-i drept justificate, la care se mai adaugă, cum am spus, lipsa de creștere și o bună doză de nesimțire, n'am luat în seamă binevoitoarele și drăgălașele domniei-sale atențiuni. I-am răspuns în doi peri, așa cum ai răspunde unuia care ține mortiș să-ți abată gândurile dela alte preocupări.

O privesc dulceag și-i cer scuze din ochi.

Domnia-sa înțelege și surâde. Pare o femee inteligentă. Nu-i pot măsura fruntea din pricina pălăriei, dar pare lată. Are nas coroiat, frunte nobilă, ochii mici și fără riduri împrejur, obrajii plini și rumeni, gura fină și bărbie fără negi și fără vreun smoc de păr.

Nu-i vorbă că pe întunericul acesta oricât de bună vedere ai avea, nu poți să distingi micile semne ale maturității de pe lângă ochii și din jurul gurii unei femei, dar presupun (că nu le are) cu o certitudine de șaptezeci și nouă de procente.

Oricum, chiar dacă nasul i-ar fi strâmb, ochii spălăciți și cu crețuri, nu pot să-i contest o calitate care se poate verifica foarte bine și pe întuneric. Ba chiar mai bine decât pe lumină. E caldă. Are sex-apeal...

Urmare în pag. VI-a

Parol. Şi forme pline. E numai carne — fără să fie grasă; şi numai voiciune, fără să fie nervoasă şi agasantă.

Ca să-mi repar gogomănia şi să-i dovedesc că sunt bărbat, nu mă mai înghesui în colţ când dumneaei se vâră în mine, ci din contră: iau ofensiva. Imi lipesc şoldul şi umărul de respectivele domniei sale şi-mi mângâi obrazul de bucla rămasă pe dinafară.

Baba —ce babă?! — râde ca de-o gâdilitură plăcută. Un râs cam piţigăiat, cam spart, cam crăpat, dar simpatic. Poate să râdă cineva argintiu, să scoată triluri ca ciocârlia şi ca privighetoarea — şi totuşi să râdă rece. Antipatic.

Văzând că îndrăzneala mea nu e taxată drept obrăznicie şi sancţionată ca atare, mă decid să trec mai departe, mustrându-mă amarnic pentru slăbiciunea cu care am regretat această minunată plimbare.

Ii ating piciorul cu vârful degetului mic: nu reacţionează.

Imi urc degetele unul câte unul, pe gamba cărnoasă, desenez un triunghiu, un romb, un poligon, o piramidă, un şarpe, o cruce, le mişc ca pe caval, — doamna tace. Nu mişcă şi nici nu râde măcar.

Mă tem de-o gafă şi simulând o izbitură cu ceafa de perna din spate, îmi retrag brusc mâna şi o duc la locul unde nu s'a întâmplat nimic.

Madam Dumitrescu pricepe şi râde. La spatele nostru nu e nici un corp tare ca să provoace durere când ne izbim la hurducăelile automobilului.

Imi cobor din nou mâna.

Dumneaei mişcă puţin piciorul, în semn aprobativ.

Ca să nu pierd timp, şi mai ales să nu mă intimidez iarăşi înainte de-a ajunge la vreo ţintă, iau o distanţă mai mică. Vecina mă îngădue două secunde şi când vede că o tratez ca pe o midinetă lângă care m'am aşezat „întâmplător" să admir clovnăriile lui Stan şi ale lui Bran, râde în surdină, mai mult din buric şi-mi îndepărtează mâna strângându-mă de degetul cel mic şi reproşându-mi la ureche:

— Ştrengarule! Parcă aveai alte griji...

In acest moment ca şi când i-ar fi fost gura pricăjită, maşina îşi pierde brusc elanul şi în câteva secunde se opreşte dela sine.

Cu toată ignoranţa mea în materie, pricep că s'a defectat ceva. Altfel nu se oprea aşa cum s'ar opri caii popii în dreptul cârciumelor şi boii celui care vinde mere ori de câte aud vorbă de om.

Şoferul intră automat în funcţiune. Dibue pe ici, pipăe pe dincolo, până se decide şi ridică chepengul motorului.

Mai dibue şi pe aci, mai pipăe, acompaniat de elevă, care se bucură că are prilej să facă şcoală, şi întârzie în punerea diagnosticului.

Imi închipui că situaţia e foarte gravă, şi ca să-mi alung gândurile căelnice care încep din nou să mă năpădească, fac o glumă.

— N'o mai fi benzină, zic, fără să bănuesc măcar o astfel de nenorocire.

— Asta e pricina! confirmă Domnul Marin, după două secunde, fluerând a sărăcie.

Ce-i de făcut? Un cauciuc îl lipeşti, îl mai cârpeşti, îl umfli din nou dacă a flămânzit de aer, un şurup, dacă se slăbeşte, îl strângi la loc, dacă se rupe îl legi cu o sârmă ori cu o sfoară — şi porneşti înainte. Dar fără benzină, pe înserate, în plină câmpie?

Hm! Ce vasăzică, Dom'le! şi maşina tot ca omul. Şi ca orice altă vietate. N'are benzină, nu mai face două cepe degerate.

Şoferul cunoaşte bine locul şi ne asigură că există un depozit de benzină, la o depărtare de circa cinci kilometri. Imediat ce abaţi la stânga, pe şoseaua naţională.

Fluerăm toţi ca popa când a auzit că i s'a furat iapa. Altceva nu avem ce face.

Poate trece vreo maşină şi ne dă vreun litru să avem până acolo.

Dar dacă nu trece? suntem doar pe un drum bătătorit mai mult de copite decât de cauciucuri. Şi nu e măcar ziuă albă.

Imi vine în mine o răutate. Dacă vom fi ursiţi să poposim peste noapte aci, — şi parcă aş fi tentat să zic: dă, Doamne,— am destulă vreme până la ziuă să mă ocup de simpatica şi mult binevoitoarea mea vecină. Fiică-sa, ca o elevă docilă, şi neavând altceva mai bun de făcut, se va consola cu profesorul. Pe iarba verde sau pe un vrej de dolveac. După gust sau la brodeală. Ţi-se mai face lehamite de saltele şi de pernă.

Şi-mi pare că, fără să mai rog pe Dumnezeu, aşa o să şi fie. Nu vine nici o maşină. Şi nici alt mijloc de salvare nu suntem în stare să născocim.

Apropierea unui car cu boi sugerează şoferului unica soluţie posibilă: să atârnăm nefericitul „Chevrolet" de căruţă şi să mergem până vom da de benzină.

Facem haz de necaz şi acceptăm. Acasă e mai mare tata, la şcoală profesorul, la cazarmă plutonierul, la spital doctorul, la minister directorul şi la drum vizitiul.

După puţină tocmeală între şofer şi căruţaş, ajungem la învoială: trei poli; — şi legăm automobilul dinapoia carului. Omul pricepe situaţia noastră tristă şi caraghioasă, şi surâde satisfăcut.

— Se întâmplă, boerilor. Am scos odată una care se înţepenise în nămol, şi altă dată am tras o trăsură tot din nămol, că erau caii prea odihniţi şi când au dat de greu au pus dosul pe tânjeală. Hei, tot boul sireacu! Hi, Duman!

Cucoanele, cu învoirea fără cuvinte a ţăranului, rămân în maşină, iar eu cu şoferul mergem pe urmă, ca după mort. Noroc că nu e ziuă să mai facă şi alţii haz de hazul şi de necazul nostru.

Nu există răzbunare mai mare pentru sărăcia ţăranului ca atunci când „boerul" obişnuit să zboare cu optzeci pe oră, să doarmă pe puf şi să servească gura cu tacâmuri scumpe, recurge la boii, la rogojina sau la strachina şi la lingura lui de lemn.

De ce-i e omului frică însă nu scapă. Fiind sărbătoare şi pe cer o felioară de lună, e destulă lume pe la porţi şi prin răspântii, în satul Ţigăneşti, ca să ne vadă şi să se bucure de mizeria noastră.

Pe soseaua mare situaţia devine şi mai comică şi mai tragică. Inchipuiţi-vă un astfel de convoiu pe pavajul suedez şi vă puteţi face o idee.

Ajungem în fine la butoiul cu benzină.

Intocmai ca flămândul lacom, şoferul îşi încarcă rezervorul ca şi când ar fi avut de parcurs încă două sute de kilometri. Am aflat aceasta mai târziu, căci atunci am fost chiar surprins că am plătit numai patruzeci de litri.

Aşa dar putem — şi avem dreptul — să respirăm în voe.

Am trecut prin patru sate fără să ucidem om ori dobitoace mai mari, am parcurs douăzeci de kilometri de drum rudimentar conduşi de o femee neexpertă, o bună parte pe întuneric chiar, fără să facem explozie, să ne izbim de vreun pom ori să ne muiem oasele în vre-un şanţ. Am rezolvat, cu puţin haz şi cu mult necaz şi gustul fistichiu al benzinei de a-şi da ultima suflare fără măcar să-şi previe stăpânii.

Prin urmare nici săcâieli care abia îţi deschid pofta pentru altele mai cu moţ, dar care, trebue să recunoaştem, ne-au lăsat intacţi: şi pe noi şi pe mult trudita şi ofensata maşină. Noroc destul de apreciabil ca să-i facem o mică trataţie la hanul de lângă depozit.

Şi i-am făcut.

Am băut bere, am mâncat ghiuden şi am ascultat un cântec stâlcit amarnic de arcuşul şi de gâtlejul, deopotrivă de rablagite, ale unui biet scripcar tuciuriu. Şi cum la un pahar de băutură omul uită toate necazurile, şi pe cele mai vechi şi pe cele mai recente, şi dă cu tifla acelor ce ar putea să mai survie, am uitat şi eu tot ce am suferit decând am luat abecedarul în mână şi până am pus piciorul în hanul acesta.

Ceva mai mult. De bucurie că plimbarea mea de azi mi-a oferit, pe lângă plăcerea cu care am filozofat la umbra nucului călugăresc şi atâtea emoţii de care, ca un neumblat ce sunt, eram cu totul străin, mărturisesc doamnelor nemărginita mea satisfacţie că le-am întâlnit.

Şi acum — la drum. Avem benzină, şoseaua se poate com-

para cu Calea Victoriei, iar maşina va zburda condusă de adevăratul ei stăpân.

Domnişoara însă, ameţită de cele două pahare de bere — aşa sunt domnişoarele — ţine morţiş să conducă mai departe. Băutura, care nu e din izvor are perspicacitatea de a înlocui ştiinţa cu îndrăzneala.

Mă opun categoric.

Aveam acum şi dreptul. Plătisem raţa, bacşişuri pela mânăstire, plătisem şi căruţaşului, şi benzina, şi consumaţia dela han, ciupisem pe matroană — chiar în han, cu toată decepţia pe care am avut-o când am reexaminat-o la lumină.

— Nu se poate, domnişoară. Largă şi netedă e şoseaua, dar şi circulaţia e mare. O mică greşală la cârmă şi spitalul sau puşcăria e gata! Bine-înţeles dacă n'avem norocul să trecem direct în sânul lui Avram.

Mai mult ca să arate că e absolut indispensabil decât convins de argumentele mele, şoferul tăe scurt pretenţiile elevei şi luă loc la volan.

Deacum, îmi zic, pot fi liniştit şi chiar mândru de ascendenţa ce căpătasem asupra acestor oameni care desigur încetaseră de a mă mai socoti un pârlit de chilipirgiu. Că această situaţie mă costa vreo şapte sute de lei — ce contează? Cu o floare nu se face primăvară şi cu şapte sute de lei nu ajungi milionar. Decât poate la Monte Carlo. Şi în vis. Şi apoi — nu sunt chiar aşa sărac. Incă vre-o şapte tot se mai găsesc în portofel şi acasă.

O smucitură teribilă îmi întrerupse plăcerea de a filozofa astfel şi mă aruncă în braţele vecinei. Ca să facă o glumă — împăratul uită câteodată că e împărat şi servitorul că-i servitor, — sau ca să arate că poate porni vitejeşte, şoferul bruscase motorul.

După ţipetele de rigoare, ne revenim repede şi râdem. Ba, în gândul nostru, al doamnei şi al meu, am dori să se mai repete.

Aşa că — mână, domnule Marine!

Dar domnul Marin, bag de seamă că n'a eşit tocmai sdravăn din cârciumă. Merge cu o viteză de întrecere. Incep să fiu din nou îngrijat şi tuşesc tare ca să-i atrag atenţia.

— Şaptezeci! anunţă Florica.

— Nu e mult, mă asigură madam Dumitrescu.

N'o fi, gândesc eu, şi mă mai liniştesc.

— Optzeci! strigă Florica, cu entuziasm, după vre-o cinci minute.

— Cam mult, grăesc eu către vecină. Dumneaei râde — un râs care seamănă a bătae-de-joc. Parcă ar fi zis: — Ce dracu, domnule, dar fricos mai eşti!

Am senzaţia că zburăm. Intrecem toate maşinele câte le ajungem din urmă, înfruntăm eroic privirile celor cu care ne încrucişăm şi chemarea şanţurilor care par pline cu apă.

Mă gândesc la cursele internaţionale de automobile, pe care le-am văzut la cinematografe, cu maşini care escaladează ziduri şi se dau tumba de zece ori, lăsând în urmă resturi de oameni care cu o secundă mai înainte judecau tot cu capul domnului Marin, şi mă ia groaza.

— Mai încet, omule! strig eu cu dreptul celui care a plătit benzina şi vrea să mai trăiască.

— Nouăzeci! ţipă şi Florica, drept răspuns, chiar în momentul când mi-a zburat pălăria.

Simt că înebunesc. Nu din cauza pălăriei, că nu era aşa de soi, şi mai aveam una acasă, ci de frică să nu mă pomenesc dintr'o clipă într'alta fără o mână, fără un picior, fără coaste şi chiar fără cap.

Regret acum că n'am lăsat pe fată să conducă. Tot periculos era, că mergeam numai în zig-zaguri, dar şi cu o astfel de viteză nu foloseşte nimic goana în linie dreaptă. Apare un car cu boi, la o răspântie de drumuri, se sperie mârţoaga unui negustor de pasări sau de pepeni, se dă de spate la o cotitură, şi s'a terminat.

N'am revolver la mine că l'aş ameninţa pe acest criminal ca în filmele poliţiste: — Opreşte sau trag!

— Optzeci! ne informează Florica puţin cam dezolată. Ar fi vrut probabil o sută! Ptiu paceaură!

Imi mai vine inima la loc. Optzeci nu e nouăzeci, dar tot e o viteză destul de exagerată când alergi pe un drum cu atâta circulaţie cum e şoseaua Bucureşti-Ploeşti.

Oricum, suntem în regres. Pericolul e însă mereu prezent şi încep să-mi iau adio dela scumpa şi iubita mea bibliotecă. E tot ce am pe lume. Nu mi-am agonisit până în ceasul de faţă nici rude ca să mă moştenească, nici comori ca să le strice rugina şi să le mănânce moliile.

Nu mi-am făcut nici iluzii asupra viitorului meu ca să susţin că mor prea de vreme.

Am iubit cărţile. Le-am cumpărat cum am putut, le-am cartonat, le-am numerotat — sunt 27 până acuma, — le-am citit şi le-am pus la etajeră ca să le privesc, să le mai citesc. Cartea e ca şi femeia: dacă ţi-a plăcut, o mai doreşti şi altă dată. Măcar în lipsă de alta.

— La balamuc! ne urează sincer o ceată de cheflii dintr'un camion descoperit.

La balamuc? Ar fi mult mai de dorit decât schilod sau tăetor de sare la Ocnele Mari.

— Şaptezeci! exclamă Florica privind nedumerită la şofeur.

Explicaţia micşorării vitezei vine repede. Trecem printr'un sat, şi prin sate nu se permite o viteză mai mare de... 25 kilometri.

Nu cred să mai omorâm vre-o raţă ori vre-o pisică, fiindcă în satele din marginea marilor şosele toate vietăţile au pierdut cel puţin o rudă sau un prieten, sub roţile de cauciuc, şi sunt mai precaute. Dar o surpriză cu consecinţe pentru mai târziu, tot aveam. Un jandarm ne face semn să micşorăm viteza şi apoi scrie ceva într'un carnet. Probabil numărul maşinei.

— Proces! exclamă câteşi trei tovarăşii de drum.

Vestea mă bucură. Nu ca pe un duşman, ci ca pe un bun creştin. Aşa le trebue. Să ajute Dumnezeu jandarmului să se scoale mâne dimineaţă cu un galon în plus.

— Proces? simulez eu o indignare către Dumitreasca.

— Mda... Şi amendă sigură.

Imi frec mânile de bucurie. Nu vreau răul aproapelui meu, dar atunci când ştiu că-l cuminţeşte, i-l doresc din toată inima.

Numai de n'aşi fi chemat ca martor. Pierdere de vreme, deplasare, cheltuială şi... probabil alt proces. Presupunând bine-înţeles că acuzaţii vor avea gentileţea să mă invite şi atunci în automobil.

Trecem un cot, urcăm o mică pantă, cotim din nou, în aceeaşi viteză epileptică.

Ce să mai fac? Mă las în voia Domnului. Şi a soartei.

Dacă ţi-e scris să mori sub automobil, mori şi cu zece kilometri pe oră. Iar dacă nu, alergi c'o sută şi ajungi teafăr acasă. Dacă ţi-e scris să mori înecat, te îneci pe uscat, cu un pahar de apă sau de vin, iar de nu, traversezi Pacificul. şi nu înghiţi măcar o picătură sărată.

La această resemnare creştinească se mai adaugă şi un început serios de cuminţenie, la Domnu Marin. Oricum, şasezeci de kilometri nu sunt nouăzeci, nici optzeci.

Abia acum am răgaz să-mi şterg nădușala de pe faţă, să mă conving că într'adevăr am rămas fără pălărie, şi să mai iau cunoştinţă de existenţa doamnei de lângă mine. Dar nici gând de joacă. Chiar dacă ar fi fiică-sa în locul ei. Când ai fost numai la un pas de spital şi de cimitir nu-ţi mai arde de dragoste.

— Admirabilă plimbare, nu?

— Minunată, Doamnă! Am să ţin minte cât oi trăi. Iar dacă mi-o ajuta Dumnezeu să mă însor şi să fac copii, am să le-o povestesc şi lor. Ba chiar şi nepoţilor.

Madam Dumitrescu pricepe şi face haz.

— E, prea eşti fricos şi d-ta. Eu că sunt femee şi am mai mult curaj. Se întâmplă accidente cu 30 pe oră ca şi c'o sută. Când ai ghinion, vine necazul şi chiar moartea din nimica toată.

Las'că mai avem puţin şi ajungem.

Mâne la dejun eşti invitatul nostru. Sau îţi convine mai bine la cină?

— Doamnă, grăesc eu cu mutră de predicator, vă sunt recunoscător pentru interesul ce-l arătaţi insignifiantei mele persoane, dar ca să nu vorbim într'un ceas rău, să lăsăm invitaţiile la urmă. Când ne-om coborî sdraveni din maşină, dăm mai întâi mulţumită lui Dumnezeu, apoi ne putem invita fără teamă că n'o să ne ţinem de cuvânt...

Dumitreasca, femee fină, luă răspunsul meu drept o glumă şi râse ca atare.

— Aha, ţi-am mai descoperit o calitate. Te ştiam îndrăzneţ; acum văd că eşti şi spiritual. Posezi într'adevăr tot ceeace o femee doreşte să aibă un bărbat ca să-l iubească.

Şi mă strânse cu recunoştinţă de degtul cel mic. Apoi se lipi de mine ca de o sobă. Ori ca de răposatul.

Nu mă formalizez de fel. Iacă o babă smintită care nu vrea să creadă că nu mai are căutare pe piaţă. De unde scosesem eu, c'un ceas mai înainte, că are lipiciu?

O suport ca un bărbat manierat. Nu-i zice orbului orb şi bătrânei — babă. De ajuns pentru ei că sunt siliţi să-şi recunoască, în termeni ce-i drept mai îmblânziţi, infirmitatea. Căci niciodată orbul nu zice că e orb, ci că e lipsit de lumina ochilor. Şi rareori femeia bătrână zice: am îmbătrânit, ci: mie mi-a trecut vremea. Sau: nu mai sunt ce-am fost. După vârstă şi după puterea de resemnare.

— Iţi plac femeile?

— Desigur, doamnă.

— Mult... mult?

— La infinit.

— Ce gen preferi?

— Toate genurile.

— Dar categoric mai eşti domnule?

— E un defect?

— Poate. Şi... cam până la ce vârstă?

Uff! Decât acest interogatoriu acuma când n'am chef de nimic, tot mai preferabil ar fi un accident. Sunt silit însă să-i răspund.

E mai mult ca un judecător de instrucţie. E stăpâna maşinei care, de bine de rău, m'a adus până aci. Şi e posibil să mă ducă până acasă.

Afară de asta, ultima întrebare mi-a pus-o pe un ton de teamă şi de regret. S'o las fără răspuns, ori să-i răspund idiot, e ca şi când i-aş trânti o măciucă în cap.

— Doamnă, vă rog să mă credeţi că-mi plac mult conservele...

Femeia tresări o clipă neplăcut, ca îndată să râdă cu gura plină. Mai ales că, odată cu răspunsul, o mângâiasem şi pe mâna dinspre mine.

— Eşti băiat drăguţ,... Trebue că ai multe prietene... Imi închipui că eşti aşa de aglomerat încât nu se mai găseşte, în momentul de faţă, nici un loc liber în inima D-tale.

Babornița a devenit sentimentală. Simt uscat sub limbă şi mă apucă o poftă nebună s'o pup sau să săr din maşină. Nu-şi dă seama că n'am gust de glumă şi de joacă?

Nu fac nici una nici alta. Ba chiar regret că nu înţeleg sufletul unei femei care va fi făcut furori în tinereţe. Ce e ea de vină că inima şi ochii se încăpăţânează a nu crede că există o limită pentru toate?

Incerc s'o lingușesc puţin.

— Dumneavostră, vă menţineţi admirabil, doamnă.

Mă privi pentru prima oară fără să zâmbească. Zise:

— Dar... nu suficient ca să mai găsesc un loc în inima d-tale.

Aci râse în plin, probabil ca să dea cuvintelor o nuanţă de ironie.

Ce să-i mai răspund?

Imi consult inima şi aflu că mila e un sentiment mult mai larg decât îmi închipuiam.

Deschid gura să-i ofer o strapontină, dar sunt împiedicat de strigătul piţigăiat al fiică-si:

— Nouăzeci şi cinci!

Intr'adevăr, maşina sboară ca o nălucă. Conversaţia atât de interesantă cu vecina mă împiedecase să observ noua schimbare a vitezei. Şi mai bine făcea Florica dacă tăcea.

Imi ies pur şi simplu din fire.

— Domnule, eşti beat ori nebun? răcnesc către şofer. Te rog să reduci imediat viteza; contrariu strig ajutor.

Ameninţarea îşi face efectul. După două minute indicatorul arată şasezeci, apoi cincizeci, patruzeci şi cinci, patruzeci...

— Aşa vă convine? mă întrebă obraznic Domnu Marin.

Bine că nu sunt mai nervos, altfel îi aruncam cu ceva în cap. Măcar cu sifonul gol dela picioarele mele.

Desigur că-mi convine. Auzi întrebare!

Mutrele cucoanelor însă arată plictiseală. Şi vor fi având dreptate. Ce mă amestec eu unde nu mi se cuvine? E maşina mea sau a lor? Ele sunt culese de pe drum sau eu?

Dacă eşti invitat la masă şi nu-ţi place purtarea amfitrionului, nu înseamnă că-ţi poţi aroga dreptul de a i-o spune.. Te faci că nu observi. Sau cauţi un pretext plauzibil şi-ţi scurtezi supliciul.

Aşa şi fac.

Destul atâta frământare şi atâtea emoţii.

Barem de ar fi fost pe gratis...

Cum intrăm în Otopeni, îmi amintesc brusc că părintele de aci îmi este... unchiu şi aşi vrea să-l văd. „Nu l-am văzut de două luni". Şi fiindcă nu ştiam unde locueşte preotul acestui sat, opresc în dreptul bisericii. Sărut mâna cucoanelor, — să creadă ele că una e domnişoară, — dau un bacşiş şoferului şi le urez cale bună şi bătută.

Duceţi-vă la Dumnezeu şi mă lăsaţi să mor de moarte bună.

Mă închin cu evlavie şi cu recunoştinţă către sfântul locaş, apoi îmi iau picioarele la spinare.

Haida, haida, lipa, lipa, scârţ, scârţ...

Tii, da bine mai e pe jos. Faci şi mişcare, respiri fără teamă de pneumonie ori măcar de gâlci, şi mergi pe unde-ţi place. Şi cu viteza care-ţi convine. Nu calci pe nimeni şi, dacă nu te vâri singur sub roţile maşinilor, nu te calcă nimeni.

Mă mai uit după automobilele care fug pe şosea, mai îngân o doină de pe Olt, mai măsor înălţimea palatului unde domiciliază „Radio-Bucureşti", îmi mai amintesc de vremea copilăriei când băteam potecile cu picioarele goale, până mă pomenesc la Băneasa.

Aci, ca omul ostenit de drum, mă abat într'o cârciumă şi în tovărăşia unui pahar de vin m'apuc să fac o socoteală. Eram nerăbdător să aflu cât m'a costat — cât ar fi putut să mă mai coste, acest „chilipir" pe care, în treacăt fie zis, nu-l doresc nici agentului care-mi aduce în fiecare săptămână câte o hârtie roşie.

Adun ceiace am cheltuit cu ceiace eventual m'ar fi costat o mână ruptă, un picior scurtat, un ochiu sărit, o idilă cu madam Dumitrescu, vre-o doi avocaţi pe la Parchet şi pe la Curtea cu Juri, o pensionare numai cu opt ani de slujbă, şi ajung la cifre care îmi taie pofta de chilipiruri — pentru toată viaţa.

Adouazi, am cumpărat toate ziarele, sigur fiind că se va vorbi despre un accident de automobil. Şi se vorbea de vre-o patru, cinci. Unul „groaznic", altul „nefericit", al treilea „oribil", al patrulea „uşor". Dar cel pe care-l scontam — nici pomeneală. Când are omul noroc, iacă aleargă nebuneşte cu cazanul cu benzină sub el, sare peste gropi, trece pe marginea şanţurilor, la o muchie de cuţit, evită ciocniri în ultimul moment, calcă peste raţe în loc de oameni, mereu cu moartea în faţă, şi nu i se întâmplă nimic. Dar aşa noroc să fie la cine îl doreşte.

DAMIAN STANOIU

Din volumul „Oameni cu stigleţi" care va apărea la „Cartea Românească".

Gazeta Medicală

Sifilis + Alcool, de dr. Mircea Bruteanu. — Spasmele căilor digestive. — Reorganizarea sanitară a Statului, de dr. D. Paşcanu. — Alimente cari otrăvesc şi alimente cari tămăduesc. — Igiena şi sănătatea pielii, de dr. A. Voina. — Prostituţia în Rusia de eri şi de azi. — Când tânărul s'a îmbolnăvit de blenoragie. — Despre rachitism şi alte metehne. — Ereditatea şi incontinenţa urinară a copiilor. — Gimnastica armonică. — Cultura fizică în antichitate. — Câteva cauze ale durerilor de cap. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Epigrame

D-lui Klaps, apărător în versuri al d-lui B. C., maistru în tinichigerie decorat cu „meritul cultural".

Ce folos că faci cultură,
Ca un mare general,
Dacă n'ai nici tinicheaua,
Meritului cultural!

KLAPS

Că eu fac, sau nu, cultură,
Cititorii mei o ştiu;
Dar cum să am „tinicheaua",
Dacă nu's tinichigiu?

D-lui C. Năsturaş, lt.-colonel la centrul de instrucţie al infanteriei, răspuns la epigramă.

Un vers e-o haină mai de seamă ;
Deci cum — la centrul pedestraş —
Să 'nchei frumos o epigramă,
Când eşti de-abea un... năsturaş?!

D-lui Volbură Poiană-Năsturaş, răspuns la aceeaşi epigramă, condamnatoare la moarte.

Să mă condamn la moarte, astăzi,
Ar fi să-mi dau sentinţa vană;
Căci eu mi-am ispăşit osânda
Citind pe Volbură Poiană...

C. MANOLACHE

Pentru d. Tudor Măinescu

Intr'o poezie T. M. ironiza fetele care nu se mărită.

Că fetele-au rămas nemăritate
Dece te miri atâta, magistrate?
Poate o soartă vitregă şi rea
Le-a scos tot pretendenţi ca dumneata.

MIRCEA PAVELESCU

Lumea și Capitala

Pe marginea unor lecturi de altă dată

Cum a ajuns Jules Vallès în mânile noastre, elevele nevrâstnice ale severului Institut pedagogic de sub autocratismul neîndurat al „Doamnei" Macri? Cine ne trimitea acolo și pe ce cale toate acele cărți de care sufletul nostru avea nevoie, ca toate sufletele tinerilor din lumea întreagă?

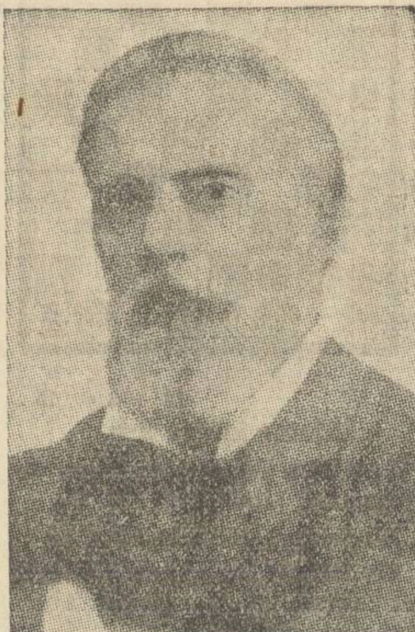
Intre generațiile părinților noștri și a noastră era în adevăr un abis. Pe profesorii noștri nu-i uram, dar eram atât de departe de ei. Invățăturile lor erau atât de străine de întrebările care ne frământau și de îndoelile în care ne zbăteam... Și iată că într'o zi o elevă din clasele mari îmi dădu pe ascuns *l'Enfant*. Prima impresie din acest volum a fost un freamăt de bucurie. In izolarea noastră sufletească Jules Vallès a fost tovarășul care știa să ne vorbească, era călăuza luminoasă în întunericul în care dibuiam. Eram pe atunci pedagogă și aveam cincisprezece ani. Nimeni nu ne vorbise de Vallès. Citisem desigur mulți autori clasici și romantici, dar niciodată nu m'am simțit atât de sguduită. De cum am început să citesc volumul, nu mai știam nimic din cele ce se petreceau în jurul meu și nu mă gândeam decât să-l citesc și să-l recitesc. Știam fraze și pasagii pe de rost. Căpătai apoi *„Le Bachelier"*, tot pe acele căi misterioase și cu cât citeam pe Vallès mai mult cu atât parcă simțeam că mi se potolise o sete, setea după o lume a tineretului, plină de libertate și de îndrăzneală, la care visasem fără să o cred posibilă.

Vallès nu urăște; furioasa lui răsvrătire isvorăște parcă dintr'un exces de iubire, din adânca lui nevoie de a fi și a se simți un om liber, care are curajul să-și privească soarta în față și să înfrunte viața...

Iar eu tocmai de pilda curajului său aveam nevoie. Pe pragul vieții nu îndrăzneam nici să mă privesc pe mine însămi și să-mi dau seama de scăderile și puterile mele, nici să pășesc în lume pe calea luptei și a libertății, unde nădăjduiam totuși că voi întâlni frumusețea și grandoarea vieții.

Ca un prieten drag și înțelept, Vallès m'a sfătuit și m'a mustrat. El mi-a dat îndrăzneala să aleg între două căi, pe cea mai spinoasă... Am ajuns aproape la capătul ei și am verificat valoarea puterii sale de a se preînoi în epocile cele mai întunecate ale vieții, în clipele celei mai profunde desnădejdi. De la el am învățat „curajul de a trăi..."

Ii datorez cele mai fericite clipe din viață. Mâniile lui sguduitoare mă umpleau de admirație, disprețul său pentru acei ce călcau în picioare pe mititeii și mizerabilii din ceata mea care nu voiau să se plece, nici să se acomodeze lașității generale, mă mângâia, și m'a mângâiat toată viața pentru încercările mele neizbutite. *„Vis dans la grandeur et seul"* a fost cuvântul său din început până la sfârșit. Singur dar în această singurătate l-a găsit și l-a sprijinit iubirea, i-a dat cadrul în care refractarul, răzvrătitul, singuratecul, a murit zâmbind, fericit. Severine, secretara sa, *sa petite Line*, pe care a iubit-o părintește l-a luat în casa ei din Boul-Miche, unde dimpreună cu soțul ei, doctorul Guebhard l-au îngrijit de un diabet în formă gravă, până ce a închis ochii în 14 Februarie 1885.

JULES VALLÈS

Despre înmormântarea sa, Lucien Descaves zice: „Ah! Les funerailles de Vallès. voilà ce qu'il faut avoir vu!"

Șaizeci de mii de militanți îndărătul convoiului funebru care strigau: „Vive la Commune!" Vive Vallès. Mare scriitor, pe care, dacă l-am citi, și azi am simți acea „notă personală" despre care vorbește Zola, „acea notă care sună ca o trompetă, acea răsunătoare notă de aramă, rămasă pentru totdeauna în urechile noastre".

Este un mare scriitor revoluționar, după cum Louis Veuillot și Léon Bloy sunt mari scriitori catolici, zice A. Zévaès. Vallès a fost un erou prin vocațiune, el a luptat cu bună voie împotriva mizeriei, a luptat ca inspirat de cea mai pasionată iubire de viață și de aceia răzvrătirea sa lipsită de amărăciune, este și rămâne grandioasă.

IZABELA SADOVEANU

„Viața femeilor măritate în India"

cu numeroase ilustrațiuni citiți-o în ultimul număr al excelentei publicații

„Magazinul"

160 pagini la heliogravură 20 Lei

SERGHEI ESENIN

Plopul

Părăsit-am casa părintească
Și Rusia cu albastru-i blând.
Salcia bea stele, să'ncălzească
Intristarea mamei mele, vrând.

Luna'n ape sfărâmând lucirea,
Broasca ei de aur și-a întins.
Florile-i de măr, încărunțirea,
Lin în barba tatei și-a prelins.

De mă voi întoarce cine știe?
Mult să cânt, să freamăt, sunt dator.
Străjuie albastra mea Rusie,
Plopul vechi stând drept într'un picior.

Nu știu însă dacă-i pare bine,
Că-l sărută-al ploilor galop,
Căci cum stă și freamătă, cu mine
Seamănă la cap, bătrânul plop.

Din rusește de
GEORGE LESNEA

Cronica feminină

Ce se poartă...

Voiam să vă scriu un articol despre Fard — cât se poate de conștiincios, pentru că mi-am asigurat concursul binevoitor al unui specialist în materie de înfrumusețare feminină, domnul Dortheimer — amândoi fiind de acord asupra unui punct: „femeile din București, majoritatea, se mâzgălesc, nu se fardează". Vi-l promit pentru unul din numerele viitoare. Deocamdată, am în fața mea vreo opt jurnale de modă pe care le-am tocit ca pe un curs de drept roman ca să mă familiarizez cu unele expresiuni tehnice și după aceea savant, să le citez în articolul meu.

Deci să vă spun ce se poartă, doamnelor, cu toate că fiecare dintre dv. o știe de mult. Dar, așa, pentruca să vă arăt că știu și eu. Moda din primăvara asta, urmând exemplul celei din ultimele luni, înfățișează cam tot aceleași două tendințe paralele, una spre feminizare în genul rochiilor pe care — toată lumea o spune, deci îmi veți îngădui s'o spun și eu — „le purtau bunicuțele noastre", cealaltă e încă credincioasă liniei drepte. Nu-mi aduc aminte ca în vreunul din ultimii ani, moda să fi prezentat două tipuri atât de distincte, de femei. Eu mi-o explic cam în felul acesta: intenția, de fapt, e aceea de a reintrona și pentru zi rochiile mai largi jos și cu talia subțire, și cambrată, cu bust foarte important și cu mâneci ce rotunjind linia umărului încep să fie mai minuțios studiate pe măsură ce se apropie de încheetura mâinii, unde de multe ori devin largi și se adună la pumn pe o bentiță subțire strâns încheiată. Moda asta e datorită unei reacții împotriva siluetei prea masculinizate din ultimul timp, unei reacții împotriva femeii prea camaradă, unii spun că face parte dintr'un flux de romantism a cărui apropiere se simte în aer și aceasta tot ca o reacție împotriva celor câțiva ani ai tinereții generației mele, în care am învățat să privim și să luăm viața așa cum e și să ne fie rușine de ori ce deviere înspre reverie.

Cealaltă siluetă continuă să se mențină în încăpățânarea aproape disperată a femeii care a reușit săși câștige un loc real în viața socială, alături de bărbat — și care s'a obișnuit atât de mult să facă uz numai de propria-i forță intelectuală, încât niciodată nu va mai renunța la linia interioară pe care și-a câștigat-o, iar moda rochiilor feminine va adopta-o numai când va fi atât de generalizată încât va risca altfel să pună o notă discordantă. Și atunci, mai mult va adapta-o tipului ei. Sub „tirania" modei, vor intra de bunăvoe numai câteva femeiuști pe care prevăd că le vom vedea la ora zece dimineața plimbându-și inutilitatea pe Calea Victoriei, cu rochii de organdi în formă de clopot, cu pălării de cellophane sau, pentru că se poartă taffetas-ul écossais, toate cu mari zgarde de taffetas écossais și pălăriuțe la fel.

Din fericire, în rochia de stradă, cele două tendinți opuse se pot armoniza și s'au armonizat de minune. Vom da mai multă atenție cambrării taliei, fără s'o strângem ca într'un corset și vom face fusta puțin mai largă jos, atât cât să putem păși în voe. Dela bustul plat de altădată, se observă acum încercări de a-l accentua, prin diferite ornamente ca revers-uri ample, crețuri pornite dela gât, jabot-uri plisate sau încrețite. Umerii își pierd din importanță, în schimb mânecile vor fi mai ample. Am văzut în toamnă o rochie de Angora bleu-marin foarte frumos tăiată, a cărei singură garnitură era o centură de antilopă, ciudată; ceeace m'a frapat a fost distincția mânecilor pornind largi și strânse sub cot, nu știu dacă erau kimono sau îl simulau. Dar și pentru mâneca asta care pornește aproape dela talie, trebue o anumită linie a ansamblului. La tailleur-uri și manteaux-uri mâneca va rămânea tot dreaptă, de cele mai multe ori. Sobrietatea asta va fi compensată în schimb prin diversele noduri, cravate, în culoare contrastând cu a ansamblului și asortate uneori cu pălăria. Dar nu trebue să exagerăm. Să rezistăm tentației de a ne face prea de vreme tot felul de gulerase de echarpes-e și pălării la fel, etc. pentru că presimt o primăvară în care se va face atâta risipă de taffetas în garnitură, încât vom fi încântate să ne întoarcem în plină sobrietate, care, orice s'ar spune, va rămâne totdeauna cea mai sigură garanție a distincției. Sobrietatea femeii care va ieși net la suprafață din forfota femeilor pestrițe, nu implică rochia neagră fără nici o garnitură, bascul și tocurile joase și lipsa fardului.

Doamnelor, vă recomand o carte „Cartea Ceaiului" de Okakura Kakuzo — apărută mi se pare cândva în biblioteca „Dimineața". Nu știu dacă mai există — dar știu că e una din cărțile care m'au impresionat mult. Imi veți trece cu vederea unele inexactități, pentru că am citit-o de mult. Era vorba într'un loc de ceremonia ceaiului. Chioșcul în care se oficia această ceremonie, n'avea nici un obiect în plus. Era simplu, dar de-o simplicitate plină de rafinament, pentruca în cadrul ei ritul preparării ceaiului să fie mai solemn, iar gândul să-și poată creia universuri proprii nesilit de nici un obiect străin. Tot pentru ziua aceea, grădina minunată în care florile se'năbușeau de atâta culoare, parfum și petale răzimate una de cealaltă, a fost tăiată fără milă și toate florile îngropate într'un singur mormânt. A rămas o singură floare menită să ornamenteze sărbătoarea ceaiului, dar în puritatea și strălucirea acestei singure flori, trăia tot sufletul grădinii moarte. Poate am povestit cu stângăcie, dar dv. veți înțelege ce vreau să spun și când veți pătrunde toată frumusețea acestui gest, nu veți protesta împotriva recomandațiunii mele: Să nu luăm o rochie și s'o împopoțonăm cu tot felul de garnituri originale, ci să ne facem o rochie pentru o cravată, alta pentru o monogramă, alta pentru un jabot, alta pentru o mânecă minuțios studiată. Natural însă, floarea pentru care se sacrifică o grădină întreagă, va merita sacrificiul acesta, pentrucă va fi în măsură s'o compenseze. Și nu veți fi prost îmbrăcate. Dimpotrivă, cravata, monograma sau jabot-ul, vor ieși mai bine în evidență decât acolo unde vor fi copleșite de tot felul de impurități.

A. O.

P. S. — M'a surprins plăcut, la întoarcerea mea la București, o destul de vastă corespondență pe care am primit-o în absența mea. M'a bucurat pentrucă doresc sincer o colaborare cu cititorii, și aceeași bunăvoință de a înțelege pe care o pun eu în a mă face înțeleasă, chiar dacă uneori mă exprim impropriu. Spațiul nu-mi îngădue însă decât un răspuns foarte laconic.

Remarc în primul rând un simptom amuzant: jumătate din corespondență am primit-o dela domni. D-l A. C. Ap. *de ex. e supărat din cauza articolului „Bărbații proști urățesc femeile". Il asigur că n'am vorbit despre d-sa, așa că toată apărarea aceea de pe trei pagini scrise mărunt cu „vai, duduiță, ce naive sunteți av. fetele!" nu-și au rostul. In orice caz, mărturisesc că nu mă așteptam ca vreunul dintre bărbații care-mi citesc cronica să se simtă vizat. Sau, poate D-l A. C. Ap. vrea să mă convingă că nu există nici un bărbat prost? Mi se pare că le-a servit rău cauza.*

R. Iași *mulțumesc pentru cuvintele frumoase. La fel, D-lui* D. M. *din Târgoviște, pentrucă mi-a luat apărarea. De fapt, cred că n'a existat nici un conflict, a fost simplă literatură.*

O doamnă din Cluj *al cărei nume nu l-am descifrat, îmi scrie o lungă scrisoare referindu-se la articolul „Femeile victime". Cum era și natural, doamna pune severitatea cu care am judecat o anumită categorie de femei, pe seama inexperienței vârstei mele pline de soare, cu oameni buni și gânduri senine, etc.... Am spus „cum era și natural", pentrucă în general când te doare ceva se obișnuește să urli.*

Admit, doamnă, ceeace spui d-ta, dar cred că greșim dacă ne închipuim că numai noi suferim. Toți oamenii — sau aproape toți oamenii — sufăr, sufăr, în primul rând pentru faptul că sunt oameni. Dar închipue-ți d-ta ce ar fi dacă am începe toți să umblăm aiuriți pe străzi și să ne tânguim, dacă toate revistele ar deveni un fel de bazar de sfaturi (pentrucă desigur ar fi și câțiva șmecheri care ar profita de nebunia asta generală) pentru alinarea suferințelor sufletești, etc.

Ori acceptăm viața așa cum e și atunci dece să ne mai lamentăm? Ori, dacă a devenit atât de insuportabilă, să avem curajul unui act care limpezește tot. Un compromis, între aceste două atitudini nu-și are rostul și pentrucă o femee mai trebue să țină seama și de menirea ei de a nu jgni niciodată estetica— va trebui cu atât mai mult să evite în toate manifestările ei, de a avea aerul unei caricaturistice Mater Dolorosa. Frământările în sufletul d-tale și al tuturor femeilor din lume, când n'au nici motiv precis și nici nu se pot obiectiviza în vreo artă, crede-mă, doamnă, că n'au să intereseze niciodată.

D-lui Pop. Timișoara. — *Mulțumesc dar nu mi s'a dat. Mă voiu conforma.*

Pe D-ra M. P. *o rog să mă creadă că n'am ce să-i fac. Cronica feminină nu o pot desființa numai pentru motivul că d-sale îi repugnă sfaturile de modă din reviste literare.*

A. O.

Justiție, juriști, justițiabili...

Senatul țării discută proectul noului cod penal. Pentru apărarea legilor, a ordinei și siguranței publice, maturul corp examinează atent, articol după articol, infracțiune după infracțiune, cu toată grija definirii lor pentru ușurința juriștilor și cu aceiași grijă de-a verifica dacă dispozițiunile articolelor, mai corespund cerințelor actuale ale societății.

Așa s'au oprit, pe conținutul vechiului articol 269 — adulterul, în lungi discuții, membrii comisiunii delegate a Senatului. Ce facem cu adulterul?

— Il scoatem din cod, cum l-au scos aproape toate legiuirile străine.

— Ba, de loc. Infrângerea credinței ce soții își datorează reciproc trebue pedepsită.

— In Franța e pedepsită numai soția adulterină.

— Și soțul, când ține metresa în casă...

— Asta fost...

— Eu cred că infracțiunea e perimată. De altfel, prin uzanță judecătorească ea nu se mai pedepsește decât cu amendă. Nu-i loc să garantăm prin lege credința între soți și oricâtă reparațiune ar aduce pedeapsa (soțului inocent), pentru societate întreținerea scandalului prin judecată, îi creiază un rău.

— Soțul inocent are la dispoziție divorțul.

— Cel vinovat să răspundă, față de cel vinovat — pentru necredință — nu față de societate. Și apoi.... cel vinovat ar putea deveni mâne un soț ideal, dacă n'ar avea stigmatul unei condamnațiuni.

— Stigmat... Moft!

Ecoul discuției se prelungește în Palatul Justiției și e reținut pe săli, în camera de chibzuire și la Barou.

— Afară cu 269! Adulterul privește pe soți. Să-și asigure singuri credința. Și pe urmă, credința *asta, unii soți o consideră — ci înșiși — altfel decât legea penală. Știți cazul dela Iași. Un vechiu boer însurat cu o cucoană, pe cât de rasată pe atât de urâtă, intrând în casă pe înserate, își găsește și urâta și mai vârstnica lui soție, cu un tânăr și distins prieten în plină consumare a articolului 269.*

S'a oprit uimit în prag, abia putându-și exprima sentimentul:

— Pas possible!... Moi, je suis obligé... mais vous?!

Vezi, după soțul vinovat, că nu mai era vorba de credință, ci chin curat.

— Dacă-i vorba de glumă și Păstorel Teodoreanu — pe vremea când era supleant la Tribunal — a soluționat chestia cu o glumă minunată.

Judeca, asistându-și președintele, un adulter. Faptul dovedit cu lux de probe, flagrant delict și nici măcar negarea inculpaților.

Președintele, de teama unei divergențe și cunoscându-și năbădăiosul supleant, pune cartonul cu termene la gură și-i șoptește:

— O amendă mare... Nu se obișnuește închisoare...

— Țțțțț!

— Vrei închisoare?

— Țțțțț!

— Ce vrei, atunci? S'achiți?

— Da.

— Și cum să motivăm?

— En fait de meubles, possesion vaut titre.

— Ei și!?

— La dona-e mobile.

— Se putea să fii serios! Apoi cu voce tare: 2000 de lei amendă.

Să lăsăm gluma. Adulterul nu are ce căuta în condica penală. Pedeapsa aceasta pentru adulter, prevăzută de lege, a marcat o epocă de mult trecută. Ea constituia una din armele neloiale ale bărbaților, care-și asigurau prin legi toate drepturile față de femei. In legea franceză distincția între drepturile soțului și ale soției e categorică. Noi traducând și adoptând textul francez, am suprimat inegalitatea de tratament, dar am păstrat convingerea că tot numai bărbații vom profita de lege. Și-așa a fost. Dar chiar dacă femeile de astăzi — emancipate incontestabil — ar uza deopotrivă cu soții de exercițiul acestei acțiuni, la ce bun? Credință de teama închisorii? Asta-i frică, nu-i credință. Și pe urmă, căsnicie liniștită cu soțul sau soția, corectat sau corectată prin pedeapsa judecăților?

Iar dacă e să nu mai subziste căsnicia, cum se justifică necesitatea satisfacțiunii unei pedepse, ce se cuvine în acest caz?

Lovit de întrebări fără răspuns din toate direcțiunile, adulterul trebuie să plece pe calea amintirilor urâte, cu femei goale purtate în stradă pe măgari, cu lapidări în piețe publice și crime oribile — scuzate de lege — în taina dormitoarelor.

Ce senin și actual trec peste aceste note, cuvintele Domnului:

„Numai cine n'a păcătuit dintre voi, să ridice piatra".

G. COSTACHESCU

Răspuns la un... răspuns

Drăguță Dudue Anișoară, tocmai mă pregăteam să mă agăț iar de un articol al d-tale, când iată că găsesc în „Adeverul Literar" de azi, răspunsul d-tale.

Dacă ai fi acum aici, te-aș așeza lângă mine pe divan și în înserarea blândă de primăvară, am sta de vorbă ca două prietene vechi. Așa te-aș consola de morala primită de la mama (parcă mie nu-mi face mama morală... și acum!) și ne-am împăca, — d-ta, văzând că nu sunt așa „bas-bleu" cum mă crezi, — eu, uitând că nu mai am vârsta d-tale. Ce bine ar fi, nu-i așa?... (Am bea și o cafeluță bună).

Chestiunea e foarte simplă, măcar că nu se mărginește la... blestematul elastic. (Spune drept, cine a început cu „elasticul sus și jos?"). Hai s'o transpunem într'o tonalitate mai poetică. E adevărat că foarte multe femei nu au gust (unele poate n'au nici mijloace!) Dar de aci până a trata bietele mame de „locitoare, e prea aspru! Ceeace spuneai în cronica de azi relativ la femeile ce pleacă la drum în rochii de crêpe satin, e foarte just. Desigur că nu orice rochie sau orice stofă se poate arbora pe stradă sau în călătorie. Bunăoară aci, vezi în parc, vara, toaletele pe care duduile le-au purtat iarna la baluri și serate. M'au supărat și pe mine rochiile de crêpe satin, la 9 dim. pe Lipscani.

Gustul și bunul simț nu se pot învăța, după cum feminitatea nu se poate copia după Greta Garbo... Ori te naști cu ele, ori....

Ca să te îmbraci bine, ai nevoe de două ...— hai să zic — calități: bani și gust. Dacă prima lipsește, încă se poate face ceva, cu multă îndemânare. Când îți lipsesc însă amândouă, dezastrul e gata! (Na, m'am molipsit dela d-ta, întrebuințând cuvinte... tari!) Tocmai vroiam să-ți spun, că eu nu m'am supărat, cum zici d-ta, însă din cauza extremei tinereți, iei lucrurile prea tragic și faci un caz de conștiință din croiala unei rochii. Astfel spui că ți se „strânge inima", când vezi o stofă „inedită" croită prost.

Eu nu zic, Doamne ferește, că ești o „fată modernă", că fumezi, bei coktail și stai în casă cu ochii pe pereți, scriind ce-ți trece prin cap. Cred că privești viața cu ochi mari, frumoși și suflet tânăr. Mă mir însă că n'ai văzut alte lucruri de care într'adevăr poate să ți se strângă inima.

Iată o senzație pe care am încercat-o înaintea Crăciunului, în fața unei vitrine cu jucării, la care privea un copil sdrențeros. Era aproape înghețat, numai ochii îi ardeau privind frumusețile de care el nu se putea apropia, decât lipindu-și năsucul de geamul vitrinei. Mi s'a strâns inima că nu i-am putut cumpăra toată vitrina să-i încălzesc sufletul în noaptea aceea de Crăciun, căci nici copiilor mei nu le-am putut procura bucuriile pe care le-ar fi meritat...

Și când ai ști câți copii umblă desculți pe zăpadă, câte femei tinere se ofilesc în cea mai neagră mizerie, câți bolnavi zac fără nădejde de vindecare, câți nenorociți mor de foame, de frig... Astea toate în secolul nostru, cu tot progresul realizat de mintea omenească pe toate tărâmurile și cu toate societățile naționale și internaționale de asistență socială, — de activitatea cărora noi, cei mulți, nu aflăm decât din „compte-rendu"-urile de la ceaiuri, baluri, serate... Iată de ce sunt oameni cărora li-se „strânge inima" la gândul acesta și de aceea am luat apărarea femeilor umile, care nu se pot îmbrăca după ultimul jurnal, care — însă — trăesc grație unui eroism de fiecare clipă...

...Dar ce văd?.. O lacrimă, ca o perlă, în colțul genelor lungi... N'am vrut să te mâhnesc, Dudue Anișoară! Hai să schimbăm vorba. Vine primăvara, cerul e mai înalt, mai albastru... luna plină luminează nopțile ca'n Mai...

Ia-ți buchețelul de violete și du-te acasă. (Să nu te certe Măicuța c'ai întârziat!) Mai vino, dacă vrei, așa 'n amurg, să stăm de vorbă, să-ți cânt ceva la vioară sau să-ți spun vre-o poveste duioasă...

Noapte bună. Dacă ți-e dor — și jale... bagă năsucul în perne și plângi pentru cine vrei mata... (Ai grijă să nu ne audă mama!) Eu îți doresc să-ți înfăptuești cât de curând visul, să fii fericită și fericirea să-ți fie statornică.

Cu multă prietenie

DOINA BUCUR

22 Februarie 1935

Naufragiații dragostei

A apărut ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

In curând sosește

BILL GAZON

Cinematograful

Bengali

Iată un film, în adevăratul înţeles al cuvântului: impecabil. Conţine toate calităţile, chiar şi pe aceia a unei palpitante desfăşurări de evenimente gen roman poliţist. Acest film ne arată, par'că mărit cu lupa, mecanismul procedeelor technicei ecranului. Iată de ce, pentru noi care facem aci în primul rând estetică cinematografică, asta reprezintă un deosebit interes.

In filmul „Bengali" ni se înfăţişează aproape fără întrerupere cinci ofiţeri englezi. Fiecare din ei este total deosebit de ceilalţi patru. Deosebit ca mască fizică, deosebit ca apucături, ca mişcări, ca sunet al vocii, ca inflexiuni în felul de a vorbi. Dar contrastele devin şi mai izbitoare atunci când începem a distinge psihologia diferiţilor eroi. Fiecare are alt temperament, alte metode de apreciere şi folosire a lucrurilor, însfârşit alt caracter şi altă „Weltanschauung". Fiecare pare un bloc izolat, un univers autonom. Şi totuşi, aceste microcosmuri independente trăiesc permanent unii printr'alţii; viaţa lor consistă din a se supune aceloraş porunci, aceloraş imperative morale. Toţi cinci slujesc un ideal unic, ideal cam nedesluşit (căci englezul nu pronunţă cuvântul „patrie" decât in ironie; el este patriot fără s'o spună) — ideal, zic, cam nedesluşit dar cu atât mai eficace. In permanenţă ei se ceartă, în permanenţă nu's de acord, dar în permanenţă se simt fraţi. Această unitate în varietate este tot ce există mai interesant pe pământ, mai ales când e făcută deopotrivă din elemente plastice, vizuale şi de mişcare, şi din elemente psihologice, din atitudini sufleteşti.

E inutil să adaug că toate aceste bune intenţii ale scenaristului şi alegătorului de fizionomii ar rămâne inoperante dacă ele n'ar fi complectate cu jocul desăvârşit al actorilor. Acest joc este făcut numai din nuanţe. Nimic nu este spus brutal şi direct. Psihologia personagiilor se degajă treptat din gesturi, vorbe, fapte de abia schiţate. Când vre-unul din eroi ne arată, prin purtarea lui, ce are de gând să facă şi ce socoteli şi-a făcut el în gândul lui, avem impresia că omul nostru ne desvăluie nişte secrete de psihologie fiind-că nu are încotro, şi că ar fi preferat cu mult ca el să-şi facă treaba fără ca asta să fi fost priceput de alţii. Este exactul contrariu al teatrului „more franco", unde eroul, până să se apuce de treabă, ne face milioane de confidenţe, cheltueşte toată flora retorică adunată în tradiţiile şcolare, şi vorbeşte, vorbeşte până la leşin. Imi amintesc de o splendidă scenă din filmul „Bengali", unde eroii noştri sunt adunaţi în cortul colonelului, care îi chemase pentru a le spune ceva, ceva foarte greu de spus. Personagiile fac conversaţie, fac glume, îşi fac amabilităţi, iar la urmă se despart fără ca să fi atins măcar chestiunea pentru care se întâlniseră. Simţeam, îndărătul lucrurilor pe care şi le spun, toată bogăţia de lucruri pe care nu şi le spun. Şi asta e de un efect artistic neînchipuit.

Flagelare psihologică

Un alt procedeu artistic iscusit pe care îl descoperim în filmul nostru este permanenta alternanţă de humor şi duioşie, de patetic şi de glumă. Povestea are mereu evenimente tragice, de acelea care ne smulg lacrimi; dar de îndată isbucneşte un reflex de alt ordin, un reflex respiratoriu: înduioşarea se transformă în râs sau surâs. Şi vice-versa. N'apucăm bine să ne destindem în tinereţe şi haz, şi deodată survine din nou o situaţie dramatică, un eveniment de seriozitate profundă şi melancolică. Astfel, sufletul spectatorului este necontenit biciuit de această terapeutică „ecosseză"; nici-un moment atitudinea noastră nu se stabilizează. Şi asta dă desfăşurării povestirii un ritm puternic şi variat. Acest procedeu — destul de simplu de descris — este de o dificultate enormă când vine vorba să-l punem în practică. Este un procedeu de care nu pot dispune decât desăvârşiţii artişti. Şi producătorii Casei Paramount care au colaborat la punerea în aplicare a acestui procedeu, merită cele mai călduroase felicitări.

Etic şi estetic

Insfârşit, mai este în acest film ceva de observat, ceva în legătură cu o veche credinţă a mea pe care n'am încetat niciodată de a o expune şi argumenta de peste zece ani în cronicele mele.

Am susţinut totdeauna că morala este subordonată artei, că eticul este implicit cuprins în estetic. O bucată bună artisticeşte nu poate să fie imorală, nu poate să nu fie morală; şi invers, imoralitatea este de resortul operelor esteticeşte proaste. La o analiză mai atentă vom descoperi că cele mai înfiorătoare orori dacă sunt întâlnite într'un roman sau foileton artisticeşte bun exercită în fond o impresie moralizatoare. Şi acum, să trecem la filmul „Bengali".

Trei ofiţeri englezi sunt făcuţi prizoneri de un rajah foarte crud, care încearcă să le smulgă un secret militar recurgând la tortură. Căpitanul şi locotenentul se lasă chinuiţi fără a scoate un singur ţipăt.

Pe rând, ei sunt aduşi aproape leşinaţi, în închisoare. Sublocotenentul — de curând venit în Indii, şi dispus să fie foarte brav — nu poate rezista durerii fizice, şi divulgă secretul. In închisoarea unde stau toţi trei, trădătorul nu participă la conversaţiile celorlalţi doi, care nu-i fac nici-un reproş. Printr'un concurs de împrejurări ei scapă salvând şi trupele engleze care altfel ar fi fost nimicite. Intr'un cuvânt, devin eroi. Unul din ei moare în luptă. Cellalt ia deoparte pe tânărul trădător şi-i spune că dorinţa lui este, precum şi a celui căzut era ca nimeni să nu afle de trădare. Tânărul tace, şi asistă, cu lacrimile în ochi, la decorarea lui, a camaradului supravieţuitor şi a calului celui care murise. Toate acestea au loc fără discuţii, fără explicaţii, fără iertări şi imputări. Dar din toate acestea discrete tăceri, un lucru reiese, din ce în ce mai clar: cei doi ofiţeri mai maturi nu-l blamează pe copilandrul care-şi trădase ţara. Ei, care ar fi suportat zâmbind cele mai fioroase chinuri şi şi-ar fi expus viaţa de o mie de ori mai bine decât să comită cel mai neînsemnat act de nelealitate patriotică, nu declamă cu indignare şi nu-s scuturaţi de o sfântă oroare în faţa trădătorului. Dece? Foarte simplu. Toate lucrurile se învaţă. Cel ce căzuse în păcat n'avusese timpul să înveţe. Acum, dacă lucrurile ies bine, fostul vinovat va fi oţelit în eroism şi nimic nu-l va mai clinti de aci înainte. Simţim că, poate, pe vremuri, au trecut şi ei prin asta, că au cunoscut şi ei momente de slăbiciune în care s'au purtat păcătos. Dacă azi ei se prezintă ca două stânci, este pentru că momentul de criză a fost lichidat de mult. De aci indulgenţa lor faţă de acest băeţandru, care îşi vânduse ţara şi în schimb fusese recompensat ca un viteaz. Simţeau ei că recompensa e meritată, căci ştiau sigur că, de azi încolo, fostul vinovat va deveni un model de curaj şi intransigenţă. Este, debarcată în mod neaşteptat în plină atmosferă militară, teoria morală creştină a oaiei rătăcite care încă mai dragă îi este lui Dumnezeu după ce ea s'a întors la turmă.

Când spectatorul priveşte figura înlăcrămată a copilandrului care primeşte onoruri militare pentru o faptă unde, alături de curaj, se găseşte şi o mârşăvie. — spectatorul are tentaţia să-i spuie băiatului că îi făgădueşte că nimeni nu va afla ce a făcut şi că deacum înainte va putea să fie ceea ce, în fundul sufletului lui fusese totdeauna, un militar credincios şi viteaz. In locul moralei rigide şi formale, se introduce una dulce, minunata morală creştină a iertării păcătosului atunci când se dovedeşte a se fi pocăit. Un cenzor mai obtuz ar fi găsit poate că-i imoral să ni se prezinte spectacolul paradoxal şi deşănţat al unui trădător de patrie care, după ce şi-a vândut ţara, mai e şi decorat pe deasupra. Judecat însă în numele unei etici superioare, a unei etici mai creştineşti — evenimentul din film capătă o înaltă şi subtilă semnificaţie morală.

D. I. SUCHIANU

ZIDUL SOCOTELILOR

Roman de mister şi de acţiune, de Const. Riuleţ

In colecţia de 12 lei (260 pagini): „ROMANELE CAPTIVANTE".

— „Ai venit, dar dacă nu părăseşti castelul, — la orele 12 din noapte vei fi suprimat", spune scrisoarea de ameninţare. Şi în noaptea aceea avocatul Carrigan este intr'adevăr ucis. Vărul său, inginerul Wesley, sosit după câteva zile în castelul roşu, primeşte un bilet la fel. El face haz, pentrucă e voinic. Totuşi ia măsuri, pune poliţia de păzeşte la uşă. Soţia sa nu-l părăseşte. Şi cu toate acestea la orele 12 din noapte capul său cade în poa'a nevestei lui, înebunite de groază. Cine e ucigaşul? Unde se ascunde? Ce putere tainică are? Bănuelile cad asupra lui Anne-Marie, încântătoarea fetiţă a inginerului care administrează domeniul. Marele detectiv particular Will Warren soseşte împreună cu negrul său Bob. Este gata să cadă şi el victima ucigaşului misterios. Zidul socotelilor ascunde taina cea mare de nepătruns. Vechile clişee ale romanelor sunt înlăturate cu desăvârşire. In „Zidul Socotelilor" totul e inventat acum, totul e nou, totul e surprinzător. Şi această acţiune enigmatică, condusă cu o agerime de spirit rareori egală chiar şi de maeştrii mondiali ai romanului de aventuri, este în acelaş timp plin de frumuseţi literare şi de gândiri, de o motivare profundă psihologică, umană — şi luminată, ca de o rază de soare, de iubirea candidă a fetiţei inginerului.

Cereţi „ZIDUL SOCOTELILOR" la toţi chioşcarii şi librarii.

Cronica mizantropului

Ură şi prostie

„Mihaiu Eminescu (1849—1889) este cel dintâi poet bolnav sau desechilibrat, în literatura română. Mamă-sa bolnavă, îşi transmisese boala la toţi copiii, din care doi deja mai înainte înnebunise, şi unul, ear după alţii amândoi s'au sinucis. El după o v i a ţ ă foarte desordonată înnebunesce la 1883 şi moare la 1889. Boala din moştenire s'a potenţat prin alegerea scriitorilor cu care s'a ocupat, anume filosoful pesimist dar epicureu Schopenhauer şi aşa numitul poet bolnav al Germanilor, Heine, de asemenea epicureu. La aceasta s'au adaos şi legăturile sale sociale tot de aceiaş natură. De aci a urmat că el din cauza stărei patologice, turburate a sufletului, neputând percepe lumea de sine şi prin sine, a fost cu totul aservit de ideile şi vederile acelor scritori străini şi lumea lor a primit'o ca a sa proprie, pentru aceea el în Poesiile *sale descrie aproape esclusiv lumea şi vieaţa germană din Heine, se înţelege însă, palidă şi ştearsă ca toate copiile. El lumea românească n'o cunoaşte şi, afară de vre-o două trei reminiscenţe, poesiile sale nu posed alt-ceva* etnic - românesc, *nici ca natura încongiurătoare, ţeară şi popor, nici ca vieaţă etică: idei şi datine, dureri şi bucurii, aspiraţiuni şi lupte; dincontră face apoteosa celui mai selbatec vandalism strigând: „sdrobiţi orânduiala! sfărmaţi tot ce arată mândrie şi avere! sfărmaţi statue, palate şi temple!" şi a predica apoi asemenea idei funeste chiar la noi, care togmai mult trebue să lucrăm până ne vom reculege din sdrobirea şi vandalismul secolilor trecuţi! O altă consecinţă naturală a stării sale bolnave a fost, că poesiile sale sunt în general fără legătură internă, desordonate şi confuse. Sentimentul iubirii ce-l preocupă, aproape în toate poesiile, este un sentiment bolnăvicios, lipsit de ori-ce înălţare nobilă şi avânt ideal, şi este atras numai de materia brută. Pe lângă aceasta în toate domină o* atmosferă de lume moartă, *mocnită şi năbuşitoare, un sentiment posomorît de nemulţumire, un desgust bolnav de vieaţă, fără a refusa însă ceva din plăcerile ei cele mai abrutizatoare. Lipsit de inspiraţiune, care este absolut imposibilă fără* seninătatea minţii, *a lucrat cu ce-a putut culege din cei doi scriitori şi mai ales din Heine. Şi din aceştia însă, din causa stării sale bolnave, n'a putut culege decât trăsăturile brute... Bolnav fiind s'a impresionat numai de părţile bolnave din modelele sale. Din toate acestea a urmat apoi sărăcia de subiecte şi învârtirea aceloraşi idei în toate poesiile, alcătuirea anevoioasă şi migăloasă a versului, cârpocirea cu cuvinte căutate şi repeţite, cu fraze leneşe şi umpluturi. Având apoi o limbă foarte săracă..."*

Dar e deajuns. Răbdarea cititorului a fost pusă desigur la grea încercare şi fiecare se va întreba: cine-i monstruozitatea umană care a gândit şi a scris aceste lucruri? E Aron Densusianu, *fost pe vremuri* profesor universitar.

ARISTARC

Cronica sportivă

Săptămâna este a babelor, care precum se ştie nu sunt sportive ci dimpotrivă. Cu o răutate experimentată şi întărită de o vârstă geologică, ele dărâmă orice pregătire sau anticipare şi îngheaţă optimismul juvenil al tinerilor noştri sportivi. Când e nevoe îl şi desgheaţă, cum a fost cazul ultimului match de hockey, complect lichefiat în două reprize. Sprinten dar imprudent, footballul a prins să mişte şi acum, asemenea florilor care îşi deschid corola prin zăpada care se topeşte, suferă consecinţele acestei îndrăzneli. Celelalte sporturi de iarnă, sau practicate iarna prin străinătăţi unde soarele e cald, sunt în lichidarea sfârşitului de an; se fac socoteli, se stabilesc bilanţuri, se primesc demisii, se realeg comitete şi se dau banchete. Este un punct mort în activitatea sportivă care se asociază firesc cu aceste infernale şi imprevizibile „babe".

Departe, solitar, purtat de 40 de cai iuţi şi foarte uşori (circa 800 gr. de cap de vită), inginerul Cociaşu, deţinător al unui record mondial pentru avionete, zboară peste mări albastre şi deserturi galbene. Aceste întinderi atât de apte în a trezi pure emoţii estetice şi uşoare filosofii a infinitului îşi păstrează acest caracter când sunt privite din înălţime cu ochii, sau dela distanţă cu imaginaţia. De aproape însă, ele devin uşor funerare; iată dece salutăm cu mândrie şi emoţie actul de curaj, de rezistenţă şi de îndemânare al inginerului Cociaşu, care poartă culorile româneşti prin văzduhurile Asiei.

Timpul deci, mai relativ ca nici odată, opune o mare rezistenţă la demarajul sporturilor de primăvară, dar nu poate frâna entuziasmul şi imaginaţia. Dovada o face Automobil Clubul Regal Român care a stabilit pentru 1935 un program frumos, bogat şi spectaculos. Astfel între 18 şi 21 Aprilie şi între 6 şi 9 Mai se vor organiza întreceri turistice pe distanţa Bucureşti-Roma-Bucureşti pe traseul următor: Bucureşti — Budapesta — Viena — Vilah — Postumia — Verona — Milano — Torino — Genova — Roma. Aceasta, în legătură cu serbările ce se vor desfăşura în cetatea eternă cu prilejul aniversării întemeierei ei. Că vor ajunge acolo, e sigur, căci toate drumurile duc la Roma, dar se va răsplăti viteza. Au fost timpuri, nu prea depărtate (dacă sunt raportate la viaţa cetăţii) când „misiunile" în imperiul roman, se deplasau foarte molcom. Astfel o deputaţie a cetăţenilor din Palestina plecată la Roma pentru a prezenta condoleanţe împăratului Titus, a ajuns acolo după un an. De astă dată nepoţii lupoaicei, cu riscul de a-şi frânge gâtul, se vor întrece între ei, pentru a fi cei dintâi care să aducă felicitările Automobil Clubului din Bucureşti. Ideea e graţioasă şi stimulentul foarte ingenios, va fi probabil şi eficace.

Un mare concurs de turism în ţară, de respectabile proporţii urmează pe program. 1310 km. într'o singură etapă, străbătând munţii şi câmpiile, dela Oradia până la Giurgiu, iată o încercare în care se cer întrunite toate darurile bunului conducător de automobil. In afară de obişnuitele probe de viteză pe kilometrul lansat şi de puţin sportivele concursuri de eleganţă, inovaţii şi atracţii mari va fi fără îndoială, cursa de viteză pe circuit închis. Cu centrul în piaţa Victoriei şi pe un traseu de aprox. 3100 metri concurenţii vor parcurge şoseaua Kiselef — Bufet — statuia Mincu — monumentul aviaţiei, şoseaua Jianu până la şoseaua Herăstrău şi înapoi până în piaţa Victoriei.

Proba astfel plănuită aminteşte pe acea care se aleargă anual la Nisa şi care se bucură de cel mai statornic succes. Toate maşinele, sport, curse sau turism vor fi admise. O încercare de mare spectacol, care va servi strănepoţilor „maicei Roma cea bătrână", în chip gratuit, acele „circenses" indispensabile armoniei sociale, cât despre pâne se va îngriji, ca de obicei, Dumnezeu şi Statul.

GRIMAN

Cronica gastronomică

„Le Thon gratiné"

Se prepară un sos „bechamelle" (*vezi* Cr. Gastr. din No. 740 *al* „Adev. Lit.", *Duminică 10 Febr. a. c.) destul de des, adică cu mai multă făină. Se pun în acest sos două ouă fierte tari şi tocate mărunt, plus* minimum *12 măsline mari, vre-o 4-5 fileuri de anchois şi un pic de piper negru pisat. Se ia o cutie mărişoară de conserve de peşte „thon", se pun rânduri de bucăţi de „thon" într'o farfurie mare emailată, adâncă, se acoperă cu sos şi totul se pune în cuptor, pentru a se coace, până când devine de culoare aurie.*

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici : **Paul I. Negreanu,** *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

T. R. DAWSON
No. 1
INEDITA!

a b c d e f g h
12 + 3 = 15

Ajutor invers 2 ≠

Gemen : Toate piesele cu un câmp mai sus.

Hilfszüger-Selbstmatt 2-er.

Zwilling : Die ganze Stellung mit einem Felde nach oben und desgleichen.

T. R. DAWSON
No. 2
INEDITA!

a b c d e f g h
5 + 3 = 8

Ajutor invers 2 ≠

Gemen : Toate piesele cu un câmp mai sus.

Hiltszüger—Selbstmatt 2-er.

Zwilling : Die ganze Stellung mit einem Felde nach oben und desgleichen.

Soluţii

No. 1. — a) 1. Nf3, d1N+; 2. Rd2, Dd4 mat.
b) 1 Tc4, Dg1; 2. D×d3, Da1 mat.
No. 2. — a) 1. d4, Nb6; 2. Db2, Na5 mat.
b) Db8+, Ne8; 2. Db5, Nf7 mat.

In amintirea lui W. Pauly

Continuăm astăzi să publicăm articolele ce ni s'au trimes în memoria genialului problemist W. Pauly.

Gemeni şi maturi—ecou.

— In amintirea scumpului meu prieten Pauly —
de **T. R. Dawson—London**

Nu este nevoie de nici o explicaţie de ce scriu despre gemeni când e vorba să amintesc de unul din cei mai mari maeştri ai acestui gen de probleme şi de sigur primul care a făcut din ele obiectul unui studiu serios. In colecţia mea de probleme feerice se găseşte un mare număr de probleme cu gemeni de Pauly— pe lângă altele directe, inverse, ajutoare, probleme cu lăcuste, etc., — fără ca niciuna din ele să nu fie interesantă. Şi deoarece nici maturile—ecou nu-i erau străine lui Pauly, scriu aci despre aceste două subiecte preferate de el şi împletite între dânsele.

Intre feluritele forme de probleme cu gemeni lui Pauly îi făceau o deosebită plăcere „gemeni asimetrici", în care toate piesele sunt mutate sau la dreapta sau la stânga precum şi în sus sau în jos, ceeace avea ca rezultat ca poziţia pieselor să aibe un alt raport faţă de marginea tablei de şah. Cu această ocazie mă mărginesc să scriu aci numai despre astfel de construcţii.

Relativ la aceste probleme există două concepţii diferite. Una din şcoli cere ca soluţiile din cele două forme de probleme cu gemeni să fie atât de diferite una de alta ca cei doi poli, producând o surpriză plină de efect prin faptul că s'a făcut în aparenţă o schimbare neînsemnată a poziţiei.

Un astfel de caz se găseşte în No. 1, în care cele două soluţii se deosibesc profund una de alta, neavând nici o idee comună şi nici o mutare de acelaş fel. Maturile şi modul de a le aduce la îndeplinire sunt dinadins foarte deosebite între ele într'o voită nepotrivire cât mai mare.

Cea de a doua şcoală, în care Pauly era un adevărat maestru, are principii mai liniştite, mai restrânse, pornind dela concepţia că cele două poziţii ale gemenilor trebue să aibă o asemănare, o legătură în ceeace priveşte ideia, astfel că nu numai înfăţişarea lor exterioară ci şi esenţa lor internă să le determine calitatea lor de gemeni. Există felurite astfel de legături în multele posibilităţi de raporturi ale temei, ale mutărilor şi ale matului final pe care le oferă şahul. Una din aceste posibilităţi este matul — ecou şi gemeni cu maturi— ecou au un farmec imposibil de tăgăduit.

In exemplele care urmează se poate vedea că dau o interpretare cam liberă ideei de maturi-ecou. In sensul cel mai strict al cuvântului un mat, — ecou e foarte rar, când piesele care concură la mat se transpun într'o formă geometric identică (cum e cazul în No. 9). In cele mai multe cazuri maturile ecou se disting prin poziţia mai apropiată sau mai depărtată de regele alb a mai multor figuri (ca în No. 7, unde nebunul negru îşi schimbă distanţa). In alte cazuri este un mod de matecou în care o linie se presintă sub un alt unghiu (ca în No. 4, unde linia pionilor îşi schimbă direcţia faţă de restul poziţiei de mat). Acest caz e şi mai depărtat de matul-ecou absolut, este un fel de ecou parţial în care cele două maturi se deosibesc considerabil unul de altul din punct de vedere technic, cu toate că în aparenţă au o oarecare asemănare. Ecoul parţial este ca întotdeauna destul de tare spre a uni cei doi gemeni într'o adevărată pereche.

La examinarea gemenilor de acest fel soluţiile de faţă dau la iveală numai o parte din frumuseţea lor. In orice caz trebuie examinat cauza pentru care soluţiile par să nu corespundă. Deplasarea pieselor ca pe tablă influenţează ca factor deosebit asupra jocului. Depărtarea de marginea tablei, posibilitatea de a muta pionii cu doi paşi sau de a se transforma în alte piese, sau de a face rocada. Toţi aceşti factori apar în problemele de faţă şi poate că No. 2 este în această direcţie cea mai caracteristică din toate. Prima parte se rezolvă prin înaintare pionului cu doi paşi, iar cea de a doua se bazează pe faptul că pionul *nu* poate face doi paşi şi din această cauză soluţia diferă, deşi poziţia este aceeaşi, aceasta formând chintesenţa mecanismului tematic. No. 4 arată că uneori este mai de folos să se transforme pionul în 2 mutări decât într'una singură. In No. 6 matul-ecou schimbă nu numai forma matului, ci şi interferenţele jocului. No. 9 încheie seria cu un mat-ecou „absolut", după cum am mai spus-o. Trebue să observăm că e vorba e un cameleon-ecou, cu toate că în ambele cazuri regele alb este mat pe un câmp alb; în adevăr numai deplasarea spre dreapta a pieselor este cauza schimbărilor colorii.

Am scos la iveală în această serie de probleme numai unele detalii în speranţă că rezolvitorii vor fi tentaţi să aprofundeze chestiunea. Şi dacă se întâmplă ca un matecou pitoresc al marelui maestru român al gemenilor cu maturi-ecou se va întoarce din trecut, aceste rânduri ale mele îşi vor fi atins scopul.

London, Februarie 1935.
(Continuare în numărul viitor).

T. R. DAWSON
PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

NU VEŢI PUTEA SCRIE
SUTE DE MII DE SCRISORI
DAR VEŢI PUTEA CORESPONDA CU
SUTE DE MII DE CITITORI
prin
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAŢA
şi veţi găsi ce căutaţi
IN ACEEAŞI ZI

Reviste româneşti

Pagini Literare

(15 Febr. 1935).

Revista se deschide cu o pagină inedită: o scrisoare a lui *Al. Vlahuţă* către o tânără prietenă, care-i ceruse maestrului câteva poveţe în vederea căsătoriei. Din rândurile scrisorii se'naltă mireasma de duioasă pasiune a poetului Vlahuţă. E o pagină de cuminţenie, unde găseşti adevărul durerii şi tristeţea fericirii. Reţinem câteva reflecţii: „Fericirea adevărată n'o are, nu poate s'o aibă, decât acela care-o dă". „Lumea nu-i o sală de spectacol şi de petreceri. E un vast atelier de muncă, în care numai cei cari vin să petreacă se plictisesc. Muncitorii niciodată. N'au vreme... Cei cari se uită prea mult în oglindă ajung de nu mai văd lumea în jurul lor. Orbesc, nenorociţii!"

D. Gr. Popa scrie despre o *„Intoarcere la izvor"*, punând problema mediocrităţii care s'a întins ca pojarul în societatea noastră de azi. D-sa aduce, prin analiza pe care o face, o pagină frumoasă de critică obiectivă şi de perspective largi.

Scriind *„Despre Critica de Artă"*, d. V. Beneş spune că artele plastice trebue să se supună anumitor norme şi ajunge la concluzia că critica de artă nu poate fi decât normativă. Şi fiind astfel, se impune criticului de artă o metodă de investigaţie şi de elaborare a procesului critic. D-sa adaogă apoi că: „Dacă Aristotel acordă artei un rol de moralizatoare a societăţii, iar Schiller se ocupă atât de mult de educaţia estetică a oamenilor şi Taine leagă arta de mediu şi de societate, o concepţie sociologică a artei nu poate să nu-şi găsească o justificare în aşa fel, încât criticului de artă să nu-i fie îngăduită o independenţă absolută şi o abstractizare totală a punctului său de vedere. El trebue să fie un pedagog al gustului public şi un îndreptar pentru artişti. Să pună faţă în faţă elementele productive ale artei şi pe acele consumatoare. Rolul criticului de artă este un rol constructiv social. Lui îi incumbă obligaţia de a proceda la cea mai onestă discernere a întregii opere de artă actuală, la o informare şi studiere a trecutului artistic şi la o scontare sinceră şi severă a posibilităţilor viitoare".

Luceatărul

(Febr. 1935).

Este o revistă tânără, care apare la Timişoara sub direcţia d-lui Aurel Cosma junior.

D. Cezar Petrescu scrie câteva rânduri triste, pline de adevăr, despre „O antologie pentru românii din America". Acel „glas de departe, ca o stinsă mustrare", ne-a amintit despre această antologie de scriitori români, a cărei lipsă nu o simt numai fraţii noştri din America, dar chiar şi cei de aici, din ţară.

Despre poetul bănăţean Victor Vlad-Delamarina, d. Tr. Topliceanu aduce contribuţii interesante, atât de ordin biografic, cât şi din punct de vedere pur literar.

Insemnările de călătorie ale d-lui I. Totu sunt evocatoare. La *Alger* în amurg, când se face rugăciunea de seară: „O tăcere impresionantă domneşte în jurul nostru. Pietre şi ziduri, în învelişul lor ros de ani, păreau că în mod tainic, tacit, se unesc religiozităţii omeneşti... Şopotul fântânei capătă o ciudată rezonanţă. „Nu-i alt Dumnezeu, decât Dumnezeu"! Şi cărturarii au sufletul chinuit de scepticism, cărturarii cari de mult nu mai credeau în puterea miraculoasă a slovelor, pentru cari Univers şi Natură socoteau ei, nu mai aveau nici o taină, se împotrivirà cu greu chemării lăuntrice ce-i îndemna să urmeze exemplul umilului felah şi cu fruntea lipită de pietrele păstrătoare de legende, să asculte şoapta inefabilă a celor cari scapă controlului raţiunei".

Colaborează la acest număr: Adrian Maniu, I. Pillat, I. Clopoţel, Dr. Aurel Peteanu, Dr. C. Corneanu, etc.

Hyperion

(Ian.-Febr. 1935).

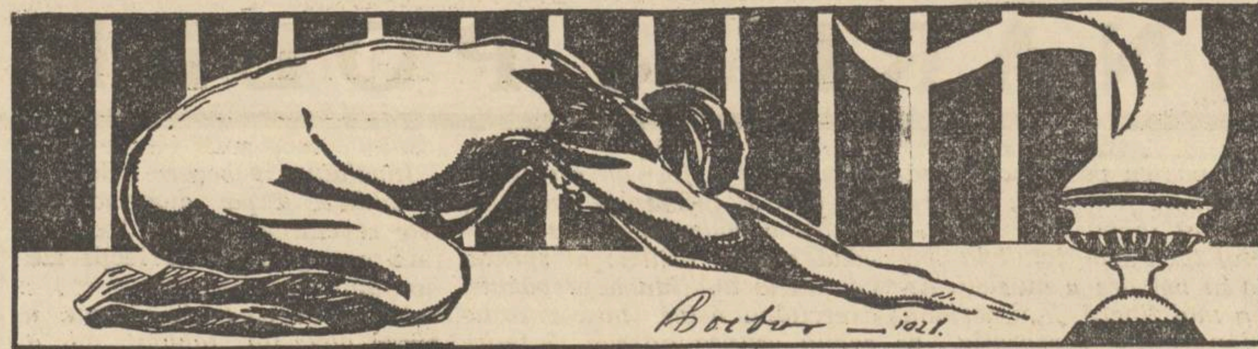
In lumea revistelor *Hyperion* tinde către un loc aparte. Această *revistă a poeziei* îndeplineşte un anumit rol în lirica noastră. Se întâmplă uneori să se strecoare şi versuri ieftine, lipsite de valoare. Dar ceea ce interesează, în primul rând, este faptul că revista d-lui Argintaru are o ţinută demnă şi un program îngrijit. In acest număr, pe lângă poemele originale, găsim traduceri din lirica italiană, şi din lirica modernă sârbă şi bulgară. Reproducem câteva versuri din Poezia *Cafeaua amară* a lui Hr. Smirnenski, mort în 1923, la vârsta de 25 ani:

„Deschid albastrui plic în tremur
Respir un aer îngheţat,
Tristeţea caldelor saluturi,
Privirile mi-au întristat
Iar visul parfumat din suflet
Purtat în ochi de catifea
Sub straşina gândirii mele
Amar îmi picură'n cafea".

Poeme originale semnează d-nii C. Argintaru şi N. Robescu. Frumos stilizate şi interesante vignetele d-lui Marcel Olinescu.

AL. CAR.

PENTRU PRIMA OARA la noi, romanul de acţiune şi aventuri atinge înălţimea unei opere literare în „ZIDUL SOCOTELILOR" apărut ASTĂZI în colecţia de 12 lei „ROMANELE CAPTIVANTE". Toată lumea să citească dar „ZIDUL SOCOTELILOR" — Cereţi-l la chioşcari şi librari —

Cărţi nouă

D. H. Lawrence: Fii şi amanţi. Editura Universala Alcalay

Autorul care a dat naştere atâtor discuţii, după apariţia lucrării „Amantul Doamnei Chaterley", atrăgându-şi odată cu admiraţia celor ce caută într'o carte un prieten sincer, strigătul de indignare al celor care se tem să-şi mărturisească propriile lor gânduri şi se îngrozesc de adevăr, — reapare cu o monumentală operă menită să atragă nu numai simpatia doritorilor de adevăr, dar şi laudele celor mai exigenţi esteţi.

Gertrude Morel, fire gingaşă şi sentimentală, decepţionată în căsnicia cu minerul Walter Morel, uşuratic şi beţiv, îşi canalizează întreaga putere de iubire către fiii ei. Toată dragostea i-o dărueşte la început copilului mai în vârstă William, băiat inteligent şi activ, care răspunde cu aceleaşi simţiminte dragostei materne. Dar odată plecat de acasă, se sustrage influenţei mamei sale, se îndrăgosteşte de o fată luxoasă şi, împotriva dorinţei mamei, vrea totuşi să se căsătorească cu această londoneză superficială. Proectul nu se realizează însă, din cauză că William moare. Indurerata mamă îşi uită cu greu fiul mort. Treptat însă, toată inima i se umple de dragoste pentru un alt fiu: Paul. Lipsit de energia lui William, acesta-i o fire contemplativă. El îşi împarte viaţa între iubirea pentru mama sa, prietenia pentru Miriam şi pasiunea pentru pictură. Dragostea pentru mamă-sa îl stăpâneşte însă cu o putere deosebită. După ce prietenia cu Miriam se transformă într'o legătură de dragoste, Paul nu se poate împotrivi mamei, care nu vroia ca fiul ei să se căsătorească cu prietena lui din copilărie, din cauza firii prea exaltate a acesteia. Aşa cum în superficialitatea logodnicei lui William găsise un argument împotriva căsătoriei proectate, tot astfel, în sinceritatea, devotamentul şi statornicia Miriamei găseşte motivele împotrivirii ei la căsătoria lui Paul. El se îndepărtează de Miriam şi o iubeşte pe Clara, soţia mecanicului Baxter Dawes, de care trăia, însă, despărţită de câţiva ani. Noua legătură e mai pe placul mamei, căci ea simte că această amantă nu va putea pune niciodată stăpânire pe sufletul lui Paul.

Intre timp doamna Morel se îmbolnăveşte de cancer. Boala o roade, o chinueşte îngrozitor, dar moartea întârzie. Atunci Paul, nemaiputând suporta suferinţele mamei, o otrăveşte.

Nici după moartea ei, Paul nu se poate hotărî să se căsătorească cu Miriam. Rupe legăturile cu Clara şi pleacă în lume. Acest suflet dezechilibrat printr'o dragoste maternă exagerată, pe care doctrina freudiană o explică prin refularea instinctelor sexuale, va mai putea găsi oare fericirea?

Iată problema pe care o tratează cu o perfectă cunoaştere a sufletului omenesc, această impunătoare figură a literaturii universale.

Editura „Universala" a tipărit cu îngrijire mulţumitoarea traducere a d-lui Camil Baltazar.

Emil Ludwig: Conducătorii Europei. Editura Cugetarea

Dintre toate portretele biografice prezentate de Emil Ludwig, cele cuprinse în volumul „Conducătorii Europei" se caracterizează prin faptul că ele nu sunt zugrăvite după documente scoase din arhive, ci sunt consecinţa unor raporturi directe dintre autor şi aceste personalităţi.

Volumul cuprinde două părţi. Partea întâia e consacrată „slujitorilor poporului", reprezentaţi prin: Nansen, Masaryk, Briand, Rathenau şi Motta. Partea a doua e consacrată „stăpânilor poporului" reprezentaţi prin Lloyd George, Venizelos, Mussolini şi Stalin.

In afară de Nansen şi de Rathenau, ceilalţi s'au ridicat din clasa de jos. Toţi, cu excepţia lui Nansen şi Motta, au profesat mai mult sau mai puţin timp ziaristica. Cinci dintre ei erau scriitori, patru erau avocaţi.

Făcând o incursiune în istorie, autorul constată după faze virile, ivirea fazelor care ar putea fi denumite feminine: atunci când popoarele obosite şi plictisite simt nevoia unui om „care să ia asupră-şi grija şi conducerea statului. Popoarele puternice, — spune Emil Ludwig, — nu cer dictatori, ei îi combat. O epocă în care se vorbeşte necontenit despre „problema conducătorului", îşi recunoaşte neputinţa de a se conduce singură... Afectarea unui veşnic purtător de steag, care a dus la oribilul cuvânt „patriotism" nu are nimic comun cu sentimentul faţă de ţara ta, pe care o iubeşti fără să te lauzi cu dânsa. Intr'o Europă ce devine din an în an tot mai îngustă, naţionalismul strigă tot mai tare prin trompetele sale, de frica apropiatului său sfârşit... Un ser contra cancerului, pe care l-ar descoperi vre-un european în folosul omenirii, este mai important decât chestiunea hegemoniei Europei... Destinul pregăteşte însă naţionalismului un crud sfârşit. După apropiata luptă pentru dominaţie dintre rase şi popoare, nimeni nu va mai întreba de steagul ce va fâlfâi pe turnul unui oraş cucerit. Mai presus de toate problemele naţionale, victimele înşelate vor smulge din mâinile conducătorilor şi ademenitorilor restul aurului, în numele căruia li s'a jucat comedia problemelor naţionale...

Rezumarea celor nouă portrete, în cadrul unei dări de seamă, e cu neputinţă. Ne mărginim deci să desprindem latura morală şi educativă a acestor individualităţi, care fără să facă caz de „patriotism" şi „naţionalism" s'au pus în slujba unui ideal social, animaţi fiind de un singur gând: să servească iar nu să stăpânească.

Pentru ilustrarea acestui comandament reproducem un fragment din prefaţa cărţii lui Nansen, despre Eschimoşi: „Oare nu ni se vor deschide niciodată ochii să vedem ceiace facem? oare adevăraţii prieteni ai oamenilor nu se vor uni niciodată, dela pol la pol, într'un cuvânt de protestare contra acestei cumplite neomenii, contra acestui tratament arbitrar şi scandalos faţă de alte culturi şi faţă de alte credinţe?"

Iată ideia călăuzitoare de-a lungul paginilor acestei cărţi — sguduitoare prin realismul faptelor, şi pilduitoare prin linia de conduită, ca şi prin spiritul de abnegaţie al celor mai mulţi dintre „Conducătorii Europei". Relevăm importanţa şi interesanta carte a marelui biograf Emil Ludwig şi o recomandăm cu căldură tuturor acelora, care cred în valoarea individualităţii.

A. B.

Reviste streine

La Revue de l'Art

(Février, 1935).

Cuprinde probleme despre arta veche şi modernă. D. Charles Sterling scrie despre „Portretul, scena familiară şi natura moartă" în secolul al XVII-lea. Iar d. P. Jamont scrie despre *Realismul în pictura franceză din sec. al XVII-lea*, ajungând la următoarea concluzie: „In prima jumătate a secolului al XVII-lea un curent secret merge dela spiritul spaniol către spiritul francez, curent care se manifestă mai ales printr'un fel analog de a vedea realitatea şi printr'o aceiaş concepţie a valorilor spirituale. Pe când influenţa lui Caravage, oricât de mare a fost, nu s'a produs decât asupra lucrurilor exterioare şi nu esenţiale, — influenţa, sau mai bine zis afinitatea spaniolă, merge către rădăcinile profunde ale fiinţii".

O însemnare succintă aminteşte despre scriitorul şi criticul de artă *Edmond About*, dela moartea căruia a trecut o jumătate de secol.

Pentru a defini „talentul fără stil", About dădea exemple pe Horace Vernet şi M. Scribe. După crezul lui artistic *„stilul este omul, este transformarea lucrurilor prin spiritul omului"*.

D. prof. G. Oprescu, scrie despre *Anul artistic în România*.

După aprecierile d-sale, în cursul anului 1934, România a avut aproximativ o sută de expoziţii diferite. Arătând că artele plastice, la noi, au evoluat, d-sa se exprimă astfel: „Notele fugitive, capriciile, schiţele au făcut loc operelor mai perfecţionate, mai reflectate, mai severe. Nudurile şi compoziţiile de proporţii importante au devenit mai frecvente. Se remarcă progrese, mai ales la cei tineri, dela o expoziţie la alta". Apoi d-sa face următoarea interesantă observaţie: „In ultimii ani technica aquarelei şi aceea a guaşei au avut în România din ce în ce mai mulţi aderenţi. Ele nu sunt cu totul noui în această ţară, dar niciodată până acum nu au fost întrebuinţate cu atâta persistenţă".

L'Europe Centrale

(23 Febr. 1935).

Una din problemele desbătute cu mult interes, în acest număr, este desigur aceea intitulată *„România şi situaţia internaţională"*. D. André Tibal judecă obiectiv şi perspicace situaţia spirituală, socială şi politică a ţării noastre faţă — mai ales — de Ungaria. Şi d-sa observă că: „Cu o Ungarie animată de un spirit nou apropierea ar fi uşoară căci, la Bucureşti, sunt ani de când mâna e gata să fie întinsă". Şi autorul reaminteşte cuvintele d-lui Prof. Iorga: „Problema naţională în România este următoarea: nu de a plasa pe români în primul rând prin mijloacele artificiale de care dispune Statul, ci de a face ca românii să se ridice la prima treaptă prin conştiinţa lor, prin munca lor, prin cultura lor, în aşa fel ca, fără nici o intervenţie a Statului, indivizii să fie capabili de a realiza misiunea naţională".

D-ra Junia Letty scrie despre realizarea *„Muzeului Smetana"*, care va lua fiinţă în localul Centralei hidraulice din Praga. Societatea Fr. Smetana a cumpărat acest local, a cărui construcţie în stilul Renaşterii, cu ornamente de o valoare artistică apreciabilă, va găzdui obiectele răspândite, astăzi, în diferite locuri. Localul are şi o sală bună pentru organizarea concertelor de muzică de cameră.

Revue Bleue

(2 Fevr. 1935)

D. Charles Saunier scrie despre maestrul Albert Besnard. Acest mare talent s'a stins de curând, lăsând un gol simţit în lumea artei franceze. „Maestru fastuos şi savant, evocator al marilor drame cari au pasionat umanitatea, pictor al celor mai prestigioase spectacole ale naturii, portretist, în fine, al aristocraţiei inteligenţii sau a frumuseţii, Albert Besnard s'a stins, respectat de toţi şi încărcat de glorie.

„Operele sale erau bogate în observaţie şi în viaţă: calitatea gândirii era una cu îndrăzneala execuţiei. Nici un artist nu părea mai modern. Pe lângă marile decoraţiuni făcute la şcoala de Farmacie, la capela spitalului din Berck, la amfiteatrul de Chimie din Sorbonna, etc., el a lucrat foarte multe peisagii şi portrete. Acele tremurătoare nuduri dela Talloires, apoi ciclul său de aqua-forte, una din cele mai bune opere gravate care există, căci stăpânirea execuţiei se leagă de o înaltă culme a gândurilor emoţionate, de o frăţească bunătate în privinţa personagiului Femeii pe care Besnard o concepe — totdeauna — victimă".

Georges Suarez scrie câteva rânduri emoţinante despre M. P. Flandin, omul politic, a cărui memorie se pierde prea repede.

La cronici ni se semnalează cartea lui Léo Larguier, intitulată „Le roi sans reine. Louis II de Bavière", scrisă într'o atmosferă de poezie, originală şi atrăgătoare totdeodată, prin însuşi subiectul ei.

SYR.

Cronica literară

M. D. Ralea, Valori

Intre mine şi d. Ralea sunt deosebiri de structură sufletească ce ne pun unul în faţa altuia. Nu spun aceasta fiindcă ar interesa pe cineva ce fel sunt eu alcătuit la minte, dar pentru a defini măsura înţelegerii mele faţă de scrisul d-lui Ralea şi a pune cronica în condiţii desăvârşite de obiectivitate. Pentru mine o carte începe acolo unde o sfârşeşte d. Ralea, cu alte cuvinte am impresia că d. Ralea îmi procură numai titluri de cărţi. (Ce greu e însă să citeşti titluri vom vedea numaidecât!). D-sa *vorbeşte* în cărţi şi eu năzuesc să scriu. D. Ralea citeşte cărţi pentru plăcerea intelectului, şi e un cititor neobosit, dar eu nu citesc decât atunci când mă documentez şi lectura inutilă nu-mi produce nicio satisfacţiune. In sfârşit d. Ralea e mereu actual şi citează pe Freud şi pe Keyserling, iar eu i-am citit pe aceşti doi gânditori, dar m'aşi simţi dezonorat să-i pomenesc, afară de cazul necesităţii de informaţie, într'atât mi-e urâtă actualitatea desprinsă de corpul ei istoric. Preţuirea mea pentru autorul *Valorilor* este dar cu atât mai mare cu cât îmi dau seama că n'aş putea niciodată compune astfel de scrieri, pentru care se cere altă alcătuire sufletească. Rămâne însă ca acest entuziasm prin contrast să fie temperat şi justificat prin analiza faptelor.

Pentruca d. Ralea să poată fi cu merit ceeace mi se pare mie că este, fără să cadă în frivolitate, trebue să aibă o temeinică cultură de început. D-sa o are. Poate autorul nostru să citească acum ce pofteşte, *Misterele Inchiziţiei*, dintre cărţile plăcute şi pe Freud, dintre autorii plictisitori de atâta suficienţă, el va rămâne mereu cu simţul clasic al nuanţelor, cu un dar neştirbit de a nu se trece dincolo de ceeace simţul cuminţeniei intelectuale cere. D. Ralea e îmbătător în asociaţiile şi disociaţiile sale ca un proaspăt student care a băut primul pahar de filosofie şi s'a ameţit repede. Dar sub aparenta spumegare, se simte judecata matură şi, ceeace este cu totul trebuitor în aforisme, experienţa de viaţă şi de idei.

Am spus că mi se pare că d. Ralea ne dă o carte de titluri. Nu este o ironie. D-sa nu tratează probleme, ci le enunţă. Insă a enunţa o problemă nouă înseamnă să o rezolvi pe jumătate şi în tot cazul să cunoşti istoria problemelor deslegate.

Cu cât un profesor de istorie va da studenţilor teme de lucrări mai rodnice în urmări, cu atât va dovedi orientarea sa şi conştiinţa golurilor neumplute. Niciodată la un astfel de profesor studentul nu se va întoarce zicând: problema a fost studiată. Ceeace face aşadar d. Ralea cere un simţ acut de inedit, o excitaţie intelectuală de inventator, căci e foarte uşor să faci o carte de erudiţie dar e greu să spui un aforism original. Spre onoarea d-lui Ralea trebue să mărturisim că dânsul izbuteşte foarte adese în această grea artă. Insuşirea sa esenţială e aceea de a stârni cugetarea, de a o irita şi goni pe drumul asociaţiunilor, de a te provoca la opoziţiune şi altă soluţie, de a te obliga într'un cuvânt să cugeţi. Primejdioase pentru o carte de idei nu sunt obiecţiunile şi frigidităţile şi cea mai nenorocită operă e aceea care n'a prins în discuţie.

Voi alege din cugetările, sau mai bine zis eseurile miniaturale, ale d-lui Ralea numai câte un exemplu mai potrivit cu materia cronicelor de faţă. Bunăoară la p. 20 d-sa ne dă o definiţie a omului inteligent care la rândul ei mi se pare foarte inteligentă. Omul inteligent — zice — e acela care nu confundă niciodată punctele de vedere. Ni se dau şi ilustraţiuni.

— Ce inteligent e cutare!

— Da, dar e sărac.

Prin urmare d. Ralea observă la omul neinteligent o schimbare a punctului de vedere, adică un fel de sofism al activităţii practice. Cât e de justă această definiţie nu mai e nevoie să dovedim. Putem cel mult — şi iată dovada rodniciei cugetării — să-i mărim amplitudinea. Lipsitul de inteligenţă renunţă brusc la un punct de vedere *propriu*, pentru a accepta democratic pe acela al altora. Un critic dintre cei mai cunoscuţi, care trebuia să ştie că opinia celor mulţi n'are ce căuta în stabilirea valorilor, avea totuşi, obiceiul să zică, atunci când i se arăta insuficienţa unui autor nou; „Da, dar e preţuit în cutare cercuri". Neinteligenţa se înfăţişează adesea sub chipul obiectivităţii sau al generozităţii. Dacă tăgădueşti meritul unei opere literare, ţi se răspunde: „Dece să n'alegem calea de la mijloc şi să zicem că ai şi dumneata dreptate care ataci, dar are şi d-lui care laudă!"

Cugetarea dela p. 40 despre utilizarea sinuciderilor este spirituală dar se depărtează de fapte. D. Ralea socoteşte că sinuciderea presupune o anulare a fricii de moarte şi că prin urmare, frica aceea fiind piedica faptelor mari, s'ar putea folosi candidaţii la sinucidere pentru oarecari intreprinderi de curaj. Insă e ştiut că sinuciderea este o nevroză adică o depresiune şi ca atare ieşită din dispoziţiuni opuse stărilor creatoare. Dar mai ales sinuciderea este o fiică a fricei şi a laşităţii. Se sinucid oameni înainte de a intra în foc la război, condamnaţi la moarte, bolnavi incurabili, toţi aceea care vor să înlăture moartea prin moarte. De la asemenea deprimaţi nu se va obţine niciodată un gest altruist.

Nici când respinge tradiţionalismul nu putem fi alături de d. Ralea, deşi din punct de vedere literar trebue să recunoaştem puterea rândurilor sale de a reîmprospăta o discuţie ce părea de mult compromisă. D-sa zice:

„Ni s'a spus atunci s'o rupem cu occidentul, să ne închidem în ziduri chinezeşti, căci ne putem satisface de minune noi înşine. N'avem decât să apelăm la tradiţie, recte să învăţăm greceşte, slavoneşte ori turceşte, să ne îmbrăcăm cu işlic, să mâncăm numai sarmale şi să cântăm doine".

Dar nu e acesta tradiţionalismul, decât poate în concepţia Gîndiriştilor, care îşi închipuie că cu profesarea exterioară a unei forme vechi ne păstrăm integritatea culturală. Tradiţionalism înseamnă simţ istoric al culturii, şi asta trebue să mărturisim că ne lipseşte. Fiecare tânăr îşi închipuie că a descoperit o Americă ce fusese de mult descoperită şi că cu el e începutul. O cultură românească însă există, fără ziduri chinezeşti, şi numai o rea alcătuire intelectuală face ca un critic la noi să se ocupe de primul debutant de 18 ani dar să nu scrie o viaţă întreagă despre Hajdeu, Odobescu, Caragiale, Eminescu şi ceilalţi. In nicio ţară un Delavrancea n'ar fi fost aşa de repede şi aşa cu desăvârşire mort. Dar poate că acesta nu-i în linia modernă. Dar Macedonschi, Anghel. Am luat pilde din literatură fireşte, dar cât de zdrobitoare sunt. Brandes, Curtius, Ludwig, Maurras şi niciodată Maiorescu, niciodată Gherea, iată ce în nici o ţară n'ar fi cu putinţă. Cultura noastră actuală e o cultură de vapor sau de hall de hotel cosmopolit, inferioară şi pestriţă.

De o deosebită ascuţime sunt observaţiile d-lui Ralea asupra eroilor lui Caragiale şi aşa scurte cum sunt ele vor trebui să fie utile istoricului literar al autorului „Momentelor".

„Lumea lui Caragiale e minunată: e o lume absolut paradisiacă, fără griji şi fără, cum se spune azi, în limbaj mistic, fără cine ştie ce problematici interne. Oamenii râd, petrec şi se bucură. Preocupările lor sunt insignifiante: Doi prieteni se ceartă pentru o „lacună" a codului penal. Necazurile cele mai catastrofale erau să fii supărat de „Bubico" în tren sau să primeşti o pereche de palme ca Edgar Bostandachi. Evident, erau necazuri fără semnificaţie mondială sau metafizică. Eroii sunt acomodanţi, adaptabili, Coriolan Drăgănescu, Verigopulo, Nenea Mandache din „Diplomaţie". Pe deasupra sunt „imparţiali ca Romînu", adică „bine cu toată lumea". Antinomiile sociale şi luptele de clasă sunt remediabile. Grupurile fraternizează, după lupte grozave, unde e vorba de torturi la poliţie şi chinuri inchizitoriale, printr'un „pupat piaţa Independenţii". Nimic fioros; nimic feroce, nimic de caracter balzacian".

Graţia cu care aruncă d. Ralea aceste observaţii sociologice serioase, talentul său formal, ne-ar îndritui să-i dăm porecla blândă de Fontenelle român. Insă d. Ralea nu academizează pentru femei. Este în scrisul său o petulanţă, o ferventă de student, de intelectual ieşit din bibliotecă şi aprins puţin de un vin bun. Aforismele, observaţiile, teoriile acestea sunt emise în poziţiunea călare pe scaun, însă tovarăşul de petrecere e un om cu carte şi cu invenţie ideologică şi improvizaţiile sale sunt în fond efectul unei lungi gestaţiuni. Mai puţină cultură îndărăt şi însemnările ar rămâne fără albie; mai multă documentaţie şi ar cădea încovoiate. Cugetarea d-lui Ralea are structura trestiei: subţire şi noduri bine distribuite.

G. CĂLINESCU

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

C. Tănase

Compania C. Tănase a plecat în turneu — după un memorabil spectacol, la care reprezentanții publicului au rostit un cuvânt de admirație pentru un trecut de treizeci de ani în slujba teatrului vesel.

Toate inceputurile teatrale sunt anevoioase — în special ale bărbaților, și cu deosebire începuturile actorilor de talent.

D. Tănase a învins.

Și victoria-i e cu atât mai mare, — cu cât el s'a impus ca un artist de mare talent... într'un gen frivol.

N'a avut la îndemână piese

C. TĂNASE

bine scrise. A fost silit — de cele mai multe ori — să scoată umorul din nimic.

Comediile originale, prelucrările și traducerile — în care s'a manifestat d. Tănase înainte de războiu — sunt submediocre.

Succesul multora se datorește exclusiv talentului d-lui Tănase.

Dar chiar revistele de după războiu... Care-i procentul celor bune?

In general, d. Tănase n'a avut la dispoziție lucrări la nivelul talentului său. Erau uneori lucruri fără spirit — sau cu spirit vulgar. Sarcina artistului era să le metamorfozeze.

Când însă era vorba de-o revistă spirituală — și au fost unele reviste reușite — d. Tănase își punea în funcțiune, cu antren, toate resursele variatelor sale calități.

Cu ocazia sărbătoririi a trei decenii de teatru, — toți cei ce-l cunosc... au scos în evidență și caracterul d-lui Tănase.

Caracter în mediul teatral este ceva extrem de rar — mai rar chiar decât talentul.

Pentru această lature a personalității sale d. Tănase merită omagii încă și mai mari.

Lumea politică a aderat la sărbătorire. Și-a închipuit că toate ironiile spuse de d. Tănase la adresa politicianilor sunt simple glume.

Acel care a făcut ca victimele sale să ia adevărurile drept spirite — are dreptul la o felicitare în plus.

Marioara Ventura

In fiecare an, înregistrăm cu plăcere vizita artistică a d-rei Marioara Ventura. Eri — la teatru-i propriu; azi — la Național.

In revedere, intră o parte din bucuria părintelui pentru fiul rătăcit — întors acasă. Chiar vremelnic...

Apoi publicul urmărește cu mai multă plăcere pe artiștii văzuți mai rar. Cu actorii de-aici, ne-am deprins. Nici nu mai știm bine de unde ne sunt cunoscuți: de pe stradă, dintr'o cafenea, dela rampă...

Insfârșit, d-ra Marioara Ventura aduce pe scenă ceva străin — aproape exotic.

Arta ei s'a rafinat până la filigrană, în mediul parizian — printre artiști imboldiți de emulație, în fața unor spectatori de gust.

Dar virtuozitatea interpretării unui rol s'a desvoltat până la aruncarea piesei pe planul al doilea.

Actrițele și actorii văd în deobște într'o piesă — un rol. Nu-i interesează piesa în general, nici celelalte roluri. Ba parcă cu cât celelalte roluri sânt mai șterse — cu atât rolul prim ese mai în evidență grație talentului protagonistei.

Dar publicul are cu totul altă mentalitate. El vrea un spectacol bun din toate punctele de vedere — și al piesei, și al ansamblului.

Vedetele în special desconsideră piesa sau mai exact părerea publicului.

D-ra Marioara Ventura nu face excepție. De ani de zile, d-sa ne-a dat spectacole „Ventura" — pur și simplu. Piesele, cu rolul prim, erau un pretext pentru punerea în valoare a ca-

MARIOARA VENTURA

lităților marei artiste.

Cu sistemul acesta, am „înghițit" multe piese indigeste. Credeam că sistemul va avea un sfârșit. Eroare! Mona Vana intră în serie.

Sau poate vina cade asupra publicului care n'a reacționat —din politeță.

Facem noi începutul. — M. Sevastos.

Artele accesorii :

Dansul

Dansul, scoborât la rangul de accesoriu al muzicii, a fost până în prezent adevărat sclav al muzicanților. Obligat de a urmări pas cu pas, fiecare măsură, fiecare fragment, inspirația i-a fost înăbușită.

Rolul lui s'a mărginit la punerea în valoare a muzicii. Arta cea mai liberă, mai aeriană, mai fantastică, coregrafia, ar

trebui totuși să se topească în aceiași lume spirituală cu muzica și poezia. Aceasta a fost aspirația lui Diaghilev care a fost un fenomen și poate cel mai excepțional al vremii noastre. El a fost un revoluționar căci a lucrat cu pasiune, depășind cadrul teatrului, ridicând nivelul artistic al spectacolului la înălțimi neprevăzute, exercitând o influență considerabilă asupra întregii estetice moderne a scenei. Eșit dintr'o familie nobilă, deveni, la 21 de ani, șeful unui grup artistic, dirijând și editând operele de artă cele mai prețioase ale timpului. In felul acesta atrase el atenția Curții imperiale asupra lui, devenind astfel un fel de director al teatrului Imperial. Dar metodele lui fiind socotite ca prea revoluționare, el fu silit să se exileze. Veni la Paris, unde își începu cariera cu o expoziție a unor colecții de portrete din pictura rusă a secolului XVIII.

In 1908 pătrunse la Operă, odată cu lansarea lui Șaliapin în Boris Gudunov și triumful unicei și neîntrecutei Pavlova, care însă plecă curând în America unde putea fi plătită după merit.

In 1910, gloria sa devenise mondială. Solicitat de America se hotărăște cu greu să treacă oceanul, fiindcă o prezicătoare il vestea că „va muri pe ape". Ceiace, însă, este impresionant, e faptul că în adevăr după doi ani el muri la Lido, în vârstă de 57 de ani, deci înconjurat de ape!...

Invățătura pe care a lăsat-o Diaghilev, după moartea sa, este revenirea la dansul clasic, fără a neglija unele lecții ale timpului prezent.

Diaghilev cu toate că nu a pictat nici un tablou, nu a compus nici o melodie, nu a executat nici „un pas", a fost mulțumită geniului său și esteticei sale perfecte autorul unei renașteri a secolului al XX-lea, renașterea unei arte internaționale. El a deschis calea tuturor creatorilor de artă care au venit după el, marele organizator care a făcut să strălucească teatrul său din Paris ca un centru radiant, supra rafinat în somptuozitatea sa fără pereche. Iar în acest centru dansul a avut toată grija și pasiunea sa. Căci dansul reușea să se integreze, mai bine decât oricare artă, în ritmul general al epocei, căci ce urmărea el era ansamblul creațiunii, sufletul, unitatea și realizarea lor în spectacol. Aceasta explică marea lui

influență asupra întregii estetice a scenei, ca și asupra genialilor creatori ai dansului, asupra lui Nijinski, el însuși elful genial pe care-l pândea nebunia.

„Cântecul Lumii" *

„Cântecul Lumii" e viața însăși, tainica putere și voință care mișcă totul, — oameni și natură. Ea ferecă râul cu ghiață, populează pădurea cu grozăvii nocturne, gonește vulpile în vizuini. Și această putere tainică mână spre scopuri necunoscute, pe oamenii care populează peisajul iernatic pictat magistral de Jean Giono.

Matelot, fiul pădurarului (care a fost și marinar), lucrează la plute de cherestea ce alunecă în curentul râului. Aci constatăm în povestirea lui Giono mai multe afinități cu scenele descrise de marele nostru prozator M. Sadoveanu, în „Neagra Șarului", de pildă...

Iarna îl oprește pe Matelot într'o localitate, unde el întâlnește pe Jeana, fata lui Mardrus, un fermier bogat, care a pus stăpânire pe toți țăranii din ocol. Jeana se îndrăgostește de tânărul Matelot. Acesta își omoară rivalul — logodnicul nedorit al Jeanei — și se ascunde cu dânsa în târgușorul Villevielle, la unchiul lui — un vraciu și „filosof" al locului.

Bătrânul Matelot, neliniștit de lunga absență a fiului, se duce să-l caute împreună cu vecinul său, pescarul Antonio. Tot județul e înarmat și Mardrus îl urmărește pe asasiu. Matelot și Antonio intră în lupta angajată și într'o seară Matelot e ucis. Antonio cu tânărul Matelot dau foc fermei lui Mardrus.

Antonio, în toiul acestor peripeții, salvează o bolnavă, Clara, o oarbă, dar care dovedește că are o vedere lăuntrică mai bună decât ochii. La urma urmei, Antonio cu Clara și tânărul Matelot cu Jeana revin la viața de muncă zilnică, acasă.

Cititorul, căruia nu-i place natura, va rămânea rece față de această carte care i se va părea o povestire neconvingătoare despre traiul țărănesc. O doză de „populism", o doză de panteism și alta de aventură, nu răscumpără unele cusururi evidente ale „istoriei" țesute uneori din evenimente neverosimile, ale căror capete nu toate sunt legate bine.

In schimb, natura trăește la Giono viața ei autentică, plină și misterioasă. Râul, sloiurile de ghiață, pădurea și iarna — sunt puternice și expresive cum rar se întâlnește în literatură. Aci, iarăși, facem o constatare că această putere și expresivitate nu lipsesc unor pasagii similare scrise de d. M. Sadoveanu.

Naturali și plini de suflarea stihiilor sunt eroii „Cântecului Lumii", acești purtători de taine identice cu tainele Naturii însăși. Cititorul nu se miră când Antonio vorbește râului și când taurii îl ascultă pe Mardrus.

Scenele unde puterile elementare rup orice zăgazuri — sunt cele mai emoționante: de pildă, înmormântarea logodnicului Jeanei într'un cimitir din munți sau urmărirea unei tinere femei de către Antonio, prin străzile din Villevielle. Marele Pan învie în aceste pagini, nu ca o icoană convențională în concepția unui umanitarist— păgân, ci într'un avânt elementar irezistibil. — A. N.

* Jean Giono: „Le Chant du Monde".

Dostoevschi Zaslavschi și Gorki

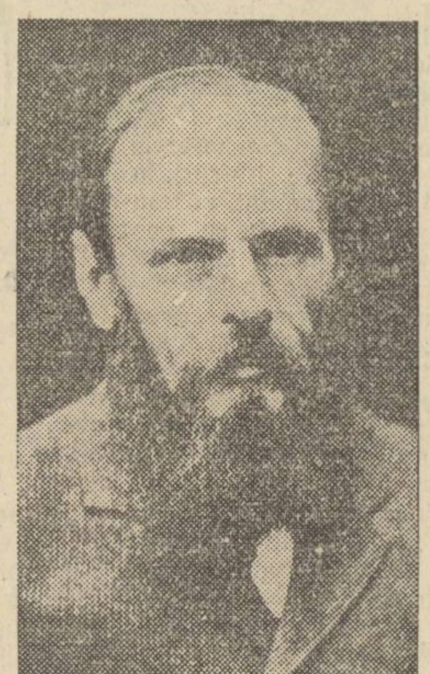
Citim în „Pravda", marele ziar din Moscova, despre un nostim qui pro quo literar:

Operele lui Dostoevski, după părerea lui David Zaslavschi, nu sunt altceva decât „mucegai literar". Acest epitet măgulitor a fost provocat de faptul că editura Academiei face să apară zilele acestea „Posedații" („Dracii") lui Dostoevschi, afișându-și motivarea alegerii tocmai a acestui roman, în modul următor:

— „Romanul acesta reprezintă o concentrare artistică a tuturor argumentelor, care au putut fi expuse de genialul scriitor împotriva revoluției, și simultan, — deraierea acestor argumente".

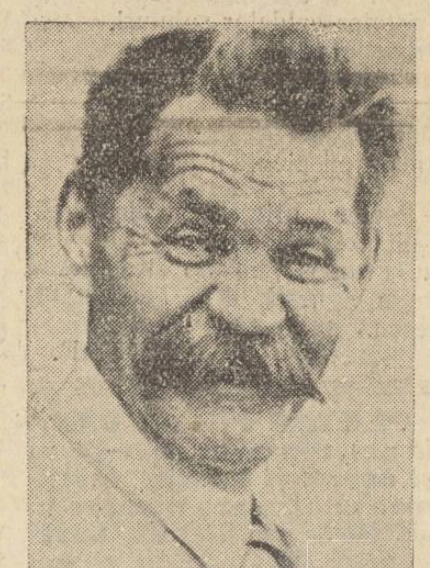
La care D. Zaslavschi, în „Gazeta Literară", izbucnește:

— „Iată, într'adevăr, o motivare sălbatecă! Iată un neadevăr strigător! E o minciună directă — că „Dracii" sînt cea mai însemnată operă literară a secolului al XIX-lea. E dimpotrivă, cea mai slabă dintre creațiunile lui Dostoevschi. E cel mai murdar pamflet îndreptat contra revoluției, e o operă publicistică reacționară, îmbrăcată într'o uniformă artistică. Tocmai din fondul și fundul „Dracilor", contra-revoluțiunea își scoate argumentele sale calomnioase"...

F. DOSTOEVSCHI

Față de această eșire violentă, Gorki a luat pe autorul „Fraților Caramazov" subt apărarea sa, scriind: „Dracii" trebuesc reeditați fiindcă, în afară de celelalte considerente, nu se poate admite ca în străinătate să se creadă că sovietele au pus la interdicție și pe Dostoevschi. Și încă o rațiune: „Dracii" interziși — vor apărea ca un fruct oprit (și deci — dulce!) pentru

MAXIM GORKI

tineret, ceiace ar fi foarte periculos"...

Mazuru

A apărut în editura „Cartea Romînească" un volum de schițe și nuvele, datorit d-lui Horia Miclescu, colaboratorul „Adevĕrului Literar".

Sânt tablouri dela țară — mai ales de altă dată, acoperite de o ușoară nostalgie.

Cititorul găsește tipuri autentice și locuri cari își păstrează proaspăta poezie.

In numărul viitor, vom publica o recenzie despre cartea d-lui Miclescu.

Articole de gazetă de Rainer Maria Rilke

O culegere de articole de gazetă a poetului orfic Rilke a fost prezentată, de curând, la Viena de Richard von Mises, în editura Herbert Reichner. Articolele sunt mai ales note critice apărute între 1902 și 1903, în Brenner Tagblatt, observații asupra teatrului și artelor, precum și alte articole din diferite ziare din anii 1898 și 1902.

Cititorul constată cu încântare perfecțiunea stilului, în unele articole, în care nu s'ar fi cerut un scris atât de îngrijit, neobișnuit în gazetărie. O adevărată lucrare de fin bijutier și mare șlefuitor de pietre scumpe devine, mai ales, stilul lui Rilke când tratează opere de mare producție artistică, ca notele sale despre „Buddenbrooks" splendidul esseu despre Maeterlink sau studiul său despre Yvette Guilbert, considerațiile asupra artei ruse.

Lirismul plin de muzicalitate se simte în tot ce scrie Rilke, iar Will Reich, atrage atenția, în Italia Letteraria, Roma 2 Febr., în special asupra articolelor în care descrie poetul Praga, patria sa natală, precum și acel în care vorbind despre Yvette Guilbert, iată ce zice despre limba franceză: „Limba franceză se servește de alte mijloace de cât limba germană. Toată vioiciunea poporului s'a transfuzat în limbă, așa în cât persoanele care se servesc de ea s'au acordat perfect cu ea și par a nu mai trăi decât în clipele în care o răsfrângere a acestei limbi iluminează chipurile și gesturile lor.

Acest fapt care e o caracteristică a popoarelor romane, a creiat o situație foarte interesantă în ce privește poporul francez. Fiecare emoție vie și profundă s'a transformat într'o mobilă expresie luminoasă și atinge în urmă, un moment în care limba conține în ea toată viața, pe care părea că numai o reflectează până atunci. In limba aceasta cântă Yvette.

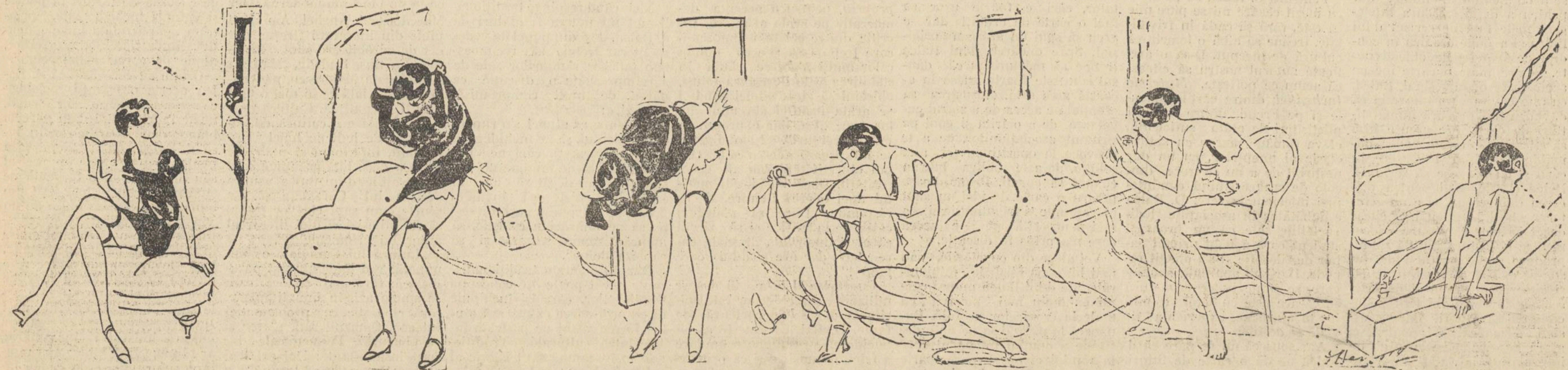
Abonați-vă la „Cuvântul Liber":

Pentru studenți, învățători, profesori și muncitori:

Lei 140 pe 1 an;
„ 70 pe 6 luni;
„ 35 pe 3 luni.

Administrația: str. Constantin Mille No. 5—7—9, București.

Femeia și incendiul

Adevărul Literar și Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A Nr 745
DUMINICA 17 MARTIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

BIBLIOTECA CENTRALĂ

Grecii

Când nu joacă table, Grecii fac revoluție. Meschină îndeletnicire pentru poporul măsurii și al proporțiilor, creator de arhitectură. Ca o răsbunare împotriva ramolismentului istoric, Grecii au iluzia că se afirmă, bătându-se unii cu alții. Serii de cetățeni în uniformă, cu numele în is *și* os, *agită periodic când infanteria, când marina, suindu-se în capul și spinarea celorlalți și suprimându-se periodic.*

Pe când Grecia era Ellada, eroii ei se chemau Ulysse, Homer, Praxyteles, Pitagora, Archimede sau Euclid, și marea vehicula pe valuri basmele din care au ieșit artele, științele și cântecele lumii întregi. Cum s'a putut întrerupe marele torent și cum a putut devia din geometria ei, aparent cristalizată, linia greacă până la mărunțișul câtorva deputatți, locotenenți și colonei, perpetuu nemulțumiți și a căror vitejie se exercita de preferință în ieftina ispravă de exterminare a compatrioților? Probabil că și popoarele își pierd gustul, ca homarii, atinse de un chist invizibil și bolnavi de puroi sufletesc.

Le-a rămas oamenilor, de la front, doctrina comenzii, în majoritatea lor, nostalgia poruncii nediscutate, și ei ar dori să prelungească starea de răsboi chiar dacă n'au făcut răsboiul sau l-au făcut aproximativ ca un film sau ca o piesă de teatru, peste timpuri, peste voință și peste inteligență. Se trezesc în ei ideile care nu le-au venit la învălmășeală și ar voi să provoace situațiile pe care nu le-au putut obține în luptă. Diverse individualități s'au deșteptat eroice, după ce a încetat răsboiul și primejdia pentru sine a trecut, ca în zicala țăranului român. Dacă la unii recrudescența visată a puterilor politice constitue un termen de diminuare a puterilor fizice și morale, la alții mai tineri, e vorba de un berbantism cocoșesc. O găteală, o pană stacojie la coadă sau la pălărie, locul unde licărește văpaia fulgului lung e indiferent. Și stofa nu se mai pune la socoteală, în care-și croește omul politic cezarist proectele pentru îmbrăcarea unui manechin subiectiv: poporul, strâns și înghesuit.

Acești mari eroi abstracți, pe care-i dau odată Grecia și altădată alte peninsule sau țări, urmăriți în viața lor adevărată, în viața lor mică și truculentă, sunt adeseori ceeace este fiecare din noi, apăsați, speriați, în panică morală, nefixați într'o concepție care variază de la o zi la alta cu nivelul nestatornic în acțiune, fanteziști și jucători la o loterie. Servili până la trivialitate față de cei pe care și-i dau drept stăpâni, lăudăroși în mic comitet și servind argumente improvizate pentru evanghelia Ubermenschului, și destul de canalii. Le-ai da o forță nouă și nu știu cum s'o utilizeze. Slujindu-și înfumurarea, ei fac răul în cantitate, nepricepându-se altcum, și după trecerea lor la putere, licheaua e mai numeroasă și visteria mai goală.

Nu e aici adevărul. Grecii nu pot să fie de două ori dascălii lumii, odată prin elite și altădată prin caracuda lor. Grecii, de la care putem învăța ceva, nu trag din naționalitatea lor nici o însușire pedagogică; ei sunt Grecii nevoiași ai zilei curente, la fel în ceeace privește pilda vieții cu grosul tuuror neamurilor de oameni. Așa Greci sunt și Valachii, scoși acum din vechile vocabulare unguresti, grație unei calificări zugrăvite pe steagul nou al unui om politic de demult. E un eroism fără strălucire dar tenace, al acestei categorii a poporului întreg, un eroism în massă. Nu știi de pildă de unde vin elanurile candidaților la revoluții și despotisme și care le permit să călătorească des dintr'o țară săracă în toată Europa, ca să-și întărească bărbățiile în mediuri isbutite și să discute partea păsărească a vieții, netociți la munca istovitoare și fără randament material a unei activități exprimate. Cine nu cunoaște prețul kilogramului de cartofi și se găsește stângaci înaintea chelnerului tarifat princiar, poate să fie un supra om, dar nu un bun conducător de oameni de rând. El poate să știe câteva limbi din literatura cărora își poate smălța cuvântările cu citate: Nu interesează. Criteriul este totdeauna dincolo, în viața omului anonim, a familiilor grele, a poporului obscur. Cu acest unic material, ignorat și trecut cu ușurință între nulele menite să puie în valoare cifra derizorie a unui ambițios, este de lucrat.

In afară de el totul e fals și greșit. Inconjurul săptămânii dă un grafic exact numai atunci când e făcut cu strădania fiecărei ore și zile și pe schema graficului comun se poate stabili o existență colectivă, relativ satisfăcătoare. Vezi și dumneata, cum poate legifera un flăcău, care poate să fie un famen și ce poate înțelege din viața familiilor și a tineretului un om politic, care își ușurează problemele personale prin două raclaje pe lună, și care urcă tribuna ca să ne convertească la eroismul lui—chit să condamne într'un proiect al noului cod penal, refuzul femeii singuratice la maternitate. Participând odată la un program literar care debuta cu conferința unui profesor de filosofie, inutil de adaus: ilustru, din consecință în consecință, acest orator care mânca de trei ori pe zi franzelă cu lapte, a emoționat auditorul prin revolta lui sinceră și inconștientă, că țăranul nu știe să „prepare" mămăliga.

După ce vor trece toți barbarii albi ai lui Paul Verlaine, între suliți purtate cu fracuri și între jobene cu blazon; după ce fiecare Grec, mai mult sau mai puțin grec, va fi experimentat sistemul lui personal de căpătat biceps și mai ales spinare, va veni rândul omului insignifiant, al omului ras odată pe săptămână, al oamenilor împovărați, liniștiți, resemnați, lipsiți de doctrină și de „spirit" revoluționar. Ei nu vor umbla cu eroismul senzațional și vor rămâne tot atât de măsurați și cuviincioși, tot atât de obscuri și de puternici prin adâncimea gloatei lor, ca și azi, însă atunci fanfaronada insului bombastic și imoral și experiențele lui vor fi interzise.

T. ARGHEZI

Paul Miracovici — Nud

Flagrant-delict

de MIHAIL SORBUL

Doamna Eleonora Paltin e agitată și e agitată fiindcă are bănueli, — deși măritată abia de două luni, — că soțul său o înșală. Da, o înșală și faptul acesta ar constitui crima cea mai odioasă, pe care ar putea-o comite criminalul cel mai sângeros. In orice caz, dacă n'ar constitui crima cea mai odioasă, ar fi cel mai criminal caz de nerecunoștință, ceeace ar fi și mai grav.

Căci în definitiv o crimă e un simplu act, ori pripit, ori bestial, și deci instinctual, pe când nerecunoștința este o emanație otrăvitoare a sufletului și a minții. E ceva, așa dar, ce trece și prin sita inimii și prin sita creierului, deci prin două controale severe și dacă ea totuși izbutește să se strecoare printre acestea, vedeți-o dar cât e de perfidă și de odioasă. Mă rog, s'ar putea spune că e chiar mult adevăr în aceste cugete ale creierului puțin cam înfierbântat al Eleonorei. Dar să vedem cum stă cazul.

Doamna Eleonora s'a măritat cu poetul Theodor Paltin, dar doamna Eleonora, născută Butuceanu, a adus în căsnicie, pe lângă frumusețea și frăgezimea celor 21 de ani ai săi și un venit de vre-o 200.000 de lei, pe când poetul n'a contribuit decât cu un volum de versuri strâmbe, fără ritm și fără rime, precum și cu o pereche de patine.

Desigur.... Această căsătorie a fost o curiozitate a timpului, destul de sucit și el... De altfel cititorii de mult și-au pus întrebarea: cum au putut părinții să-și dea fata și banii unui poet, fie el genial, sau unui patinator, fie el de clasă internațională?...

Deslegarea e totuși foarte logică. Doamna Eleonora, născută Butuceanu, n'are părinți. E orfană încă din frageda-i copilărie și ajunsă acum câteva luni la majorat, după ce a mulțumit tutorelui pentru osteneala ce și-a dat-o, de a-i mânca numai pe jumătate moștenirea părintească, s'a măritat cu poetul patinator.

Vrasăzică, a făcut un act generos, cum numai tinerețea îndrăgostită și nechibzuită știe să îl facă. Și acum, iată, recunoștința!... Numai după două luni de căsătorie o înșală... Și o înșală în văzul tuturora, fără un pic de pudoare... L'a văzut chiar Tantzi, fosta ei prietenă, — astăzi dușmana cea mai înverșunată, fiindcă a îndrăznit să se mărite înaintea ei, — cum a intrat într'o casă curioasă, (curioasă fiindcă nu era un blochaus modern), adică veche, bătrânească, de pe strada Sf. Apostoli.

— Ah, dragă, dacă te-ai grăbit să faci o căsătorie din dragoste, cel puțin supraveghiază-ți soțul... Are obiceiul să intre în case rău famate...

Și Tantzi i-a dat și strada și numărul, unde l-a văzut pe Theodor intrând după ce poetul... (asta Tantzi a adăugat de la ea)... s'a uitat în dreapta și în stânga, ca să nu fie cumva văzut.

Că trebuie să-și supravegheze bărbatul, asta nu avea nevoie s'o povățuiască Tantzi.... De cum au sosit din Italia, unde și-au petrecut luna de miere, — (ce minunată lună și ce țară frumoasă!) — Eleonora a început să observe că Theodor cădea pe gânduri și apoi se primbla agitat.

— Dar ce ai, dragă? l-a întrebat.

— Unde vezi, că am ceva?.... i-a răspuns poetul... „Așa am fost întotdeauna... Mă gândesc și gândul mă silește să mă primblu".

— Și la ce te gândești?

La întrebarea asta obrajii lui Theodor au roșit și poetul a bolborosit ceva.

Mă rog, ce putea să răspundă și apoi roșeața nu l-a dat de gol?... E drept că mai pe urmă i-a spus:

— Mă chinuește un poem....

Dar răspunsul a venit cam târziu și nici Eleonora nu a înțeles cum poate să te chinuie un poem.

In altă zi i-a mărturisit:

— Aș vrea să scriu ceva despre Italia...

— Cine te oprește?... Uite blocul și stiloul de aur, ce ți l-am dăruit și scrie.

Theodor a surâs. Eleonora a priceput că versurile nu se scriu în public și nici în patru ochi și l-a invitat în birou. Un birou magnific, princiar. Dar poetul a schițat un gest discret de dispreț din vârful nasului.

Un coleg de al lui Theodor l-ar fi interpretat astfel:

— Ce?... In biurouri ministeriale se scriu versuri?

Dar Eleonora l-a interpretat ceva mai feminin:

— I s'a urât în casa asta. I s'a urât deci și de mine.

Și pentrucă a ajuns la gândul acesta, a mers și mai departe și bine înțeles tot feminin.

— I s'a urât, fiindcă...

Ei da, fiindcă „place" o altă femee!... De altfel a și început să iasă singur la primblare sau la așa zisa „primblare", el care nu a ieșit de când s'au luat, nici odată fără ea!...

S'au căsătorit din dragoste, dintr'o dragoste pătimașe, ce a luat foc în... patinaj, la patinajul din dosul Palatului telefoanelor. Cum?... Ca întotdeauna... Ea făcând o imprudentă piruetă a căzut pe ghiață, iar el....

MIHAIL SORBUL

s'a avântat de undeva de departe și a ridicat-o, înainte de a fi stârnit râsul vreunei bune prietene. Și cum Theodor era un patinator mai vechiu decât dânsa, și-a permis să-i dea și câteva lecțiuni, cu care prilej Eleonora a constatat cu entusiasm că domnul Paltin e un „as". Numai după câteva întâlniri, tot la patinaj, dânsa a mai aflat că profesorul ei e și poet, acesta făcând imprudența să-i ofere un volum de versuri „Flori de ghiață". Din fericire pentru poet, Eleonora, cu toată răceala ghieței apucase, să se aprindă, altfel, cine știe dacă astă-zi mai avea prilejul să mai fie geloasă pe el, aflând întâi că e poet și numai în urmă patinator.

Așa dar a început să iasă și singur la primblare!... Nu era momentul să intre în bănuieli, chiar înainte de a i le sugera Tantzi?....

A, a! Dar când a mai aflat strada și numărul?!... Vă puteți singuri închipui cu ce frenezie, l-a așteptat pe Theodor să iasă iar „singur" la primblare!... Și durerile provoacă adeseaori voluptăți nebănuite!....

Și într'adevăr, cum a ieșit Theodor din casă, și Eleonora s'a îmbrăcat și ea în grabă — de fapt se gătise în așa fel, în-

Urmare în pag. II-a

Epigrame

D-lui G-l C. Manolache (șeful justiției militare), care a scris câteva epigrame contra d-lui Colonel Volbură Poiana-Năsturaș.

Citind a tale stihuri slabe,
Ne-am întristat din cale-afară.
Ai fost cu genul epigramei
De-o injustiție... militară!

MIRCEA PETALA

D-lui Tudor Măinescu, care în epigramele d-sale pomenește ades de Cinicinat.

De Cincinat adese pomeneștt
în scris,
Fără ca teama să mi te
pătrundă.
Pricep; tu procedezi astfel,
știind precis
Că el nu poate ca să-ți mai...
răspundă!...

SANDU RUSSU

D-lui Tudor Măinescu, magistrat, autorul volumului „O picătură de parfum".

De ce volumul tău nu prinde
In librărie? — A păstrat
Puritanism de magistrat:
Nu se vinde...

Aceluiași
Pretins urmaș al lui Cincinat.

O picătură de parfum, da, ai —
Și-o picătură magistrat...
Incă un pic de spirit de mai dai
Și... printre picături te-ai
strecurat.

MEFISTO

La moartea d-rului X., marele sifiligraf, s'au rostit de către prietenii lui discursuri impresionante.

O cruce azi, doctore dragă,
Ți-au pus și ei ca răzbunare
Căci tu le-ai pus, o viață'ntreagă
Trei cruciulițí la fiecare.

PETRU ȘERBANESCU

Ințepături

D-lui M. Finți, cerealist, care mi-a trimis acasă o mulțime de „epigrame".

Când le vezi morman îți zici!
(Tot privind ploconul)
Asta crede că-și-aici,
Merge cu vagonul!

Aceluiași cerealist care spune într'o epigramă, că l-am ajuns pe Cincinat, dar îmi lipsește un vârf de ac.

Vârful fin al unui ac,
Cum puteai să-l simți mata?
Pânza groasă dela sac
O străpungi doar cu-o undrea!

D-lor general Manolache și colonel Năsturaș care polemizează în epigrame.

Doi ofițeri, forțând azi moda,
Au vrut în versuri să se sfarme:
Ce vrei să facă dacă Skoda
N'a furnizat la vreme.... arme!

D-lui Mircea Pavelescu ofițer, pe care — pentru necesitatea rimei — îl voi mângâia cu diminutivul Pavlache și care spune că „Fetele nu se mărită" dintr'o poezie a mea „Provincie", fiindcă au întâlnit „tot pretendenți ca mine".

Fetele provinciale,
Toate ți le las matale.
Toate vor un „cavaler",
Ca matale... ofițer...

Dacă ești locotenent,
Ești un punct pe firmament,
Zece fete cu parale,
Te visează pe matale...

Dacă ești un căpitan,
Iei o fată cu pian,
Ea te face om cu casă,
Tu o faci căpităneasă...

Dacă ești maior — om mare, —
Ai succes la profesoare.
Au catedre și prestanțe,
Tu ai două ordonanțe.

Dacă ești un colonel,
Ești libidinos și chel
Dai târcoale insistente,
La eleve și studente.

General, de ești, Pavlache
Faci ca domnul Manolache:
Le dai dracului de dame
Și te-apuci de epigrame!

Tuturor „epigramiștilor" care mă atacă...

Când văd, că-s atacat de ei,
Și-i văd drăguți și tinerei,
Mă simt un Dog enorm, de rasă,
Lătrat de cățeluși de casă...

TUDOR MAINESCU

cât avea să-şi pună numai pălăria — şi iat-o, pe urma lui la câţiva paşi...

Mişelul era atât de absorbit de perspectiva întâlnirii, încât nici nu-i mai auzea paşii pe trotuar şi nici nu-i simţea prezenţa ei atât de aproape. Era gata să-i strige:

—Nesimţitorule!... Uită-te îndărăt, că doar eşti urmărit!...

Duşmana ei avusese dreptate. Chiar aproape de casa lor, Theodor a intrat într'un gang insalubru şi apoi a dispărut pe o scară.

Aceasta a fost pentru întâia oară. Eleonora nu s'a urcat după dânsul şi nici nu l-a aşteptat în stradă, — i-ar fi făcut şi prea mare cinste, — ci s'a înapoiat acasă.

— Acum când ştiu unde se duce, să vedem dacă se ascunde de mine.

Seara, adică după masă, Eleonora l-a întrebat aşa într'o doară:

— Unde ai fost?

—M'am primblat... Puţină mişcare. Aer...

— Nu te-ai oprit pe nicăeri?...

— Ce vrei să spui cu asta?, întrebă Theodor făcând şi el pe indiferentul.

— Dacă ai intrat în vre-o cofetărie ori cafenea...

— A, nu, făcu el asigurat... N'am reluat încă legăturile cu cafeneaua.

— Aşa dar te-ai primblat numai...

— Da.

Iată-l deci vinovat, de îndată ce-şi ascunde faptul că a intrat în acea casă oribilă de pe strada Sf. Apostoli. Rămâne acum să-l şi prindă. Se spune, că în cazuri de acestea se cere prezenţa unui comisar. Dar la un asemenea scandal public Eleonora nu se va preta. La ce să mai ştie şi lumea, că s'a măritat cu un „criminal".

In definitiv putea să constate „flagrantul-delict" şi fără procesul-verbal al ofiţerului de poliţie.

A doua zi, de la această sumară constatare de infidelitate, cum Theodor a ieşit iarăşi la „primblare", Eleonora s'a şi luat după dânsul. Infidelul soţ, (se putea altfel?), a intrat în aceiaşi casă. Acum însă Eleonora simţi nevoia să clarifice situaţia şi în loc să se înapoieze cu demnitate acasă, trecu înainte, apoi de la colţul străzii se întoarse. Ajungând în dreptul casei „soţia ultragiată" se opri.

E de prisos a mai spune, cum îi bătea inima.

— Mizerabilul! făcu ea şi...

...Intră în gangul umed şi cu miros de canal. La ce? Nici nu şi putu răspunde singură şi nici nu-şi dădu seama când şi cum urcă scările întunecate, simţind totuşi sub tălpile fine ale pantofilor săi nodurile treptelor de brad.

Numai când se văzu sus, într'un coridor şi mai întunecos şi în care dădeau trei sau patru uşi, văzu cât de imprudentă fusese. Sfioasă şi zăpăcită, rămase în capul scării, neştiind ce să mai facă, în timp ce ochii deosebeau acum cinci uşi.

Pe care din ele a intrat Theodor??...

De după uşa întâia se auzeau desluşit nişte voci de copii, ce se jucau...

De după a doua nu se mai auzea nimic, cu atât mai puţin de după celelalte.

Şi Eleonorei îi ţiuie în urechi...

Ce farmec va fi având această femeie de-l smulge pe bărbatul său dintr'un palat somptuos şi curat ca un pahar de cristal şi-l atrage în acest locaş, hidos şi murdar??...

Dar înainte ca Eleonora să-şi găsească singură răspunsul, uşa întâia se deshise brusc şi o fetiţă urmată de un băiat năpădiră vijelios în coridor şi tot atât de brusc se opriră din elanul lor, rămânând înmărmuriţi ca două statuete colorate.

Au fost câteva clipe de tăcere şi de scrutare, până când băiatul îndrăzni să întrebe:

— Căutaţi pe mama?... Azi lucrează la doamna... şi spuse un nume greu de reţinut.

Cu glas înăbuşit, spre a nu fi auzită de cei de după uşi, Eleonora zise:

— Nu, pe domnul Theodor Paltin.

— Pe domnul Tudorică?...

— Mai încet, murmură Eleonora, deschizându-şi poşeta. Vrei să-ţi cumperi o cutie de bomboane?"...

Băiatul se şi repezi la necunoscuta din capul scării.

— Dă-mi...

— Intâi să-mi spui, unde stă domnul Theodor Paltin.

— Aici... şi băiatul arătă cu mâna uşa doua.

— Şi cu cine mai stă?... întrebă Eleonora şi mai înăbuşit.

— C'un prieten... Domnul Delamare... Adică acuma numai domnul Delamare mai stă aici... Domnul Tudorică vine numai pentru un ceas două.

— Şi cu cine e în odaie acum?...

— Cu nimeni.

— Cu nimeni?... Atunci ce face?...

— Scrie.

Eleonora tresări.

— Eşti sigur?

— Uită-te şi dumneata pe gaura broaştei.

Eleonora se repezi spre uşă, dar copilul îi taie drumul şi-i întinse palma deschisă.

— Dă-mi!

. . . .

Eleonora s'a întors acasă nici veselă, nici tristă. Ar fi dorit parcă, să-l fi prins pe Paltin cu o femeie... Poate că ar fi fost mai bine... Ar fi avut de a face cu o rivală, pe care fi biruit-o la sigur... Dar aşa? Cu cine avea să lupte?....

De abea acum băgă de seamă, că s'a măritat cu doi bărbaţi deodată şi că numai pe cel cu patinele şi-l oprise.

Şi Eleonora, cu toată frumuseţea, tinereţea şi averea ei, începu să-şi piardă încrederea de sine şi fără să vrea îşi aduse aminte, de ce i-a spus tutorele, când a aflat, pe cine şi l-a ales ca bărbat.

— Leonoro, eşti majoră şi deci stăpână pe actele tale... Totuşi nu cred, că e prudent să-ţi legi viaţa de un poet. Artiştii sunt firi ciudate şi nu ştii nici odată, ce e cu dânşii.

Şi intr'adevăr, cum în momentul acesta Theodor Paltin intră surâzător pe uşe, — surâzător pentrucă scrisese două strofe, cel puţin geniale,— Eleonora se sperie.

Parcă-i intrase în casă un străin şi nu soţul său.

Dar şi Paltin peste un an de zile se simţi foarte contrariat când se pomeni în divorţ cu nevasta-sa...

— Ah! Femeile, femeile, îşi zise înciudat şi filosofic... „Eterna enigmă!"... —

MIHAIL SORBUL

Cronica Ştiinţifică

Cinematograful în relief realizat

In ziua de 25 Februarie 1935 s'a făcut la Academia de Ştiinţe din Paris o demonstraţie din cele mai interesante. Bătrânul francez, d. Louis Lumière, a prezentat forului de „nemuritori", recenta sa invenţiune a cinematografului în relief.

D. Lumière, care este unul din inventatorii cinematografului, a lucrat o viaţă întreagă la perfecţionarea technicei ecranului.

Se ştie că ceeace lipsea cinematografului în faza lui iniţială era: 1) caracterul vorbitor şi sonor, 2) fotografia în culori, 3) reliefful spaţial.

Dacă prima lacună a fost înlăturată graţie punerii la punct a filmului sonor şi vorbitor, celelalte două lipsuri ale ecranului continuă să preocupe încă pe cercetători.

Obicinuitele filme colorate, pe care le vedem din când în când proiectate pe ecranul cinematografic, au neajunsul de a nu prezenta un colorit natural al imaginilor, ci unul convenţional, mai mult sau mai puţin artistic.

In ceeace priveşte problema imaginilor în relief, capabile să ofere o perspectivă spaţială, cât mai aproape de cea naturală, ea constitue de mulţi ani obiectul de cercetări şi experienţe ale d-lui Lumière, care în 1932 a brevetat un procedeu original sub denumirea de *„ecrane colorate pentru proecţiunile stereoscopice"*

E adevărat că principiul fizic al vederilor în relief datează încă din 1853 şi a condus la realizarea stereoscopului. In aceste aparate însă senzaţia de relief este obţinută prin contopirea optică a două imagini, luate respectiv din perspectiva celor doi ochi. Pentru ca procesul de contopire să se poată săvârşi, e necesar ca fiecare ochiu să nu vadă decât imaginea care-i corespunde, dar nu şi pe cealaltă. Cu ochelarii obicinuiţi stereoscopici, această separaţie este uşoară.

Lucrurile se schimbă în cazul când imaginile, în loc de a fi virtuale, sunt reale şi trebuesc să fie proectate pe un ecran, pentru a fi văzute de spectatori risipiţi într'o sală. In acest caz, suntem nevoiţi să recurgem la un alt mod de separaţie.

Cel mai vechi procedeu folosit în acest scop, este acel al dublei proecţiuni în culori complimentare, de pildă: roşu şi verde. Imaginile ieşite dintr'un aparat cu două obiective, se recombină pe ecran. Cu ochiul liber obţinem atunci o imagine albă, fără relief. Dacă un ochiu priveşte însă printr'un geam roşu şi altul printr'un geam verde, fiecare ochiu vede cu toată intensitatea, imaginea corespunzătoare şi contopirea se operează simultan, atât pentru culoarea care devine albă, cât şi pentru desenul care marhează un relief.

Asemenea imagini se numesc *„anaglife"*.

Deşi perfect în teorie, acest procedeu n'a condus până acum decât la reconstituiri defectuoase, întrucât culorile nu erau exact complimentare şi roşul obosea vederea.

D. Lumière s'a străduit să găsească nişte filtre colorate convenabil. El a avut în special grija de a face să treacă prin fiecare din ei, aceeaş cantitate de energie luminoasă, în aşa fel încât să impuie fiecărui ochiu o senzaţie de aceeaş intensitate.

Cunoştinţele sale în materie de chimie fotografică, i-au permis să găsească amestecuri de coloranţi, care satisfac condiţia de mai sus. Cu alte cuvinte, a obţinut nişte filtre care lasă să treacă gama culorilor dela verde la roşu, dar cu lungimi de undă diferite, ceeace înlătură orice oboseală a ochiului.

Invenţia d-lui Lumière e destinată se revoluţioneze technica cinematografului. Spectatorii vor putea închiria sau cumpăra nişte ochelari speciali bicolori, cu ajutorul cărora vor urmări tot timpul filmului pe ecran având o impresie netă de relief.

Acest procedeu reprezintă o etapă intermediară în calea care duce spre „cinematograful perspectiv", când nu vom mai avea nevoie de nici un fel de ochelari şi poate nici chiar de ecran, întrucât diferitele planuri ale imaginei se vor proecta obiectiv în spaţiu.

Vitaminele contra infecţiunilor

Cercetările specialiştilor au arătat cu evidenţă că procesele de infecţiune ale organismului sunt influenţate într'o mare măsură de prezenţa vitaminelor în alimentele consumate.

Faptul e cunoscut relativ de multă vreme. Până acum însă nu s'a reuşit să se stabilească o relaţie logică între cele două ordine de fenomene.

O serie de experienţe recente ne-a condus cu un pas mai departe în această direcţie. S'a stabilit anume că receptivitatea pentru o anumită boală, — mai exact posibilitatea de contaminare — nu este câtuş de puţin micşorată graţie vitaminelor. In schimb, puterea de rezistenţă a corpului uman în faţa riscului contaminării este sensibil mărită prin consumul de vitamine.

Examenul suprafeţelor plane prin sunet

Suprafeţele metalice, oricât ar fi de polisate, prezintă totuş unele neregularităţi, atât de mici însă, încât ochiul nostru nu le poate distinge şi numai microscopul le recunoaşte.

Pentru a putea examina în mod riguros gradul de polisare a suprafeţelor metalice — precauţie adesea necesară în anumite ramuri industriale, ca şi în unele cercetări de laborator — technicianii au pus de curând la punct un procedeu bazat pe un principiu asemănător cu al gramofonului. Acest procedeu ne permite să „auzim" — ca să zicem aşa — gradul de netezime a unei plăci.

După cum acul de gramofon, alunecând în şanţurile discului, produce vibraţiuni care, printr'o diafragmă sunt transformate în sunete auzibile, tot astfel, un dispozitiv conduce un ac deasupra suprafeţei metalice, ce urmează a fi explorată. Orice neregularitate a suprafeţii produce vibraţiuni ale acului. Neregularităţile mai uşoare (cazul plăcilor mai netede) dau sunete mai înalte, pe când suprafeţele mai aspre se aud ca un ton de bas.

Ing. I. S.

Desnădejde

EUGENIEI

Porţi de toamnă — târziu — scârţâind s'au deschis...
Prin noroi — mai departe — spre calmul poveştii uitate,
Pe sub ziduri de piatră îmi port nostalgia — un vis
Şi oraşul murdar îmi cunoaşte iubirile toate.

Rătăcesc murind prin alei — sub castani bătrâni
Impreună cu dorul atâtor iluzii — străine...
Scuip ades — în nisip — obosit, picături de plămâni,
Şi mai moare un om îngropat în adâncul din mine.

Nu sunt trist. O epavă sub cerul de doliu, jilav
Prin oraşul atâtor poeme de vis şi lumină...
Pe alei, sub castani, prin noroi rătăcit un bolnav.

. . . .

Şi departe, la geamul uitării, o fată se 'nchină.

(din volumul „Album")

OVIDIU IOANID

ŞALOM AŞ
*
PETERSBURG
ROMAN
„Operile lui ŞALOM AŞ, ale „marelui epic de proporţii Europene, sunt călăuze către „sufletul omenirei"
FRANZ WERFEL

NOU CEREŢI NOU
la toate librăriile ultimele cărţi de mare succes
Editura „EMINESCU" S. A.
Bucureşti · Strada Anghel Saligny, 2

ŞALOM AŞ
***
VARŞOVIA
ROMAN
„Cu cel mai profund interes „am citit cartea lui ŞALOM AŞ, „această operă de neţărmurită „însemnătate, care nu va putea „fi ocolită de nici un om cult.
GERHARD HAUPTMANN

EMIL LUDWIG
NAPOLEON
Ediţia II populară
LEI 140 — 140 LEI
exact acelaş conţinut şi aceleaşi planşe ca la prima Ediţie epuizată

ION AGARBICEANU
Laureatul marelui premiu naţional de literatură
Răbojul lui Sf. Petre
ROMAN

CATALOGUL Editurei „Eminescu" S.A. se trimite GRATUIT la cerere

ELSE JERUSALEM
FELINARUL ROŞU
— CĂRĂBUŞUL SFÂNT —
roman de moravuri
în româneşte de CAMIL BALTAZAR

Naufragiaţii dragostei

A apărut ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H. Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

CRONICA ŞAHULUI

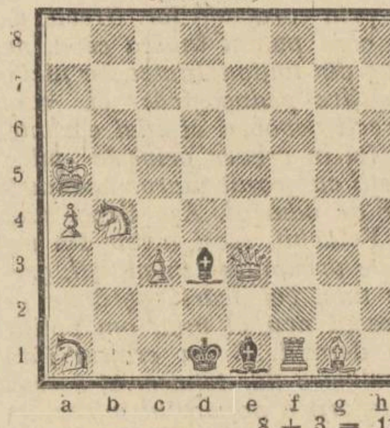
Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti. I*

In memoriam W. Pauly

— Continuare (Fostsetzung) —

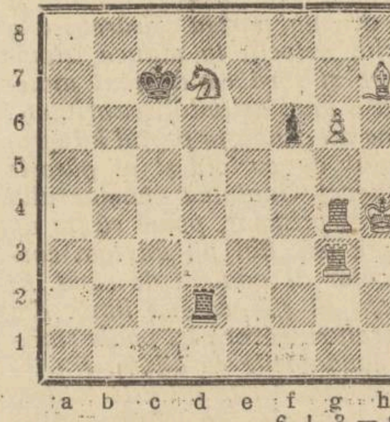
Articolul marelui problemist T. R. Dawson publicat în namărul nostru trecut însoţit de 9 probleme inedite din care am reprodus două. Redăm acum şi celelalte 7 împreună cu soluţiile lor.

T. R. DAWSON — London
No. 3
(inedită)

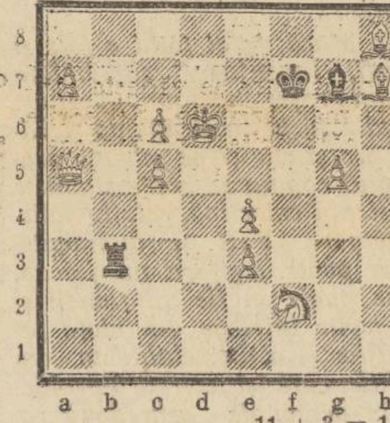
8 + 3 = 11
Ajutor invers 2 ‡
Gemen: Toate piesele cu două câmpuri mai sus.

T. R. DAWSON — London
No. 4
(inedită)

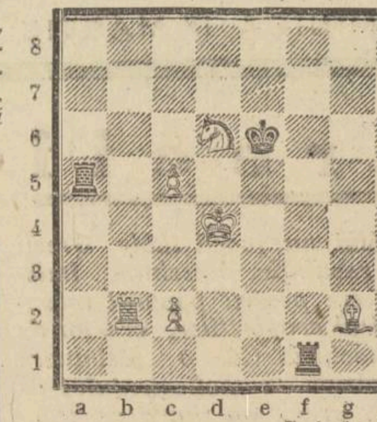
6 + 3 = 9
Ajutor invers 2 ‡
Gemen: Toate piesele cu un câmp mai sus.

T. R. DAWSON — London
No. 5
(inedită)

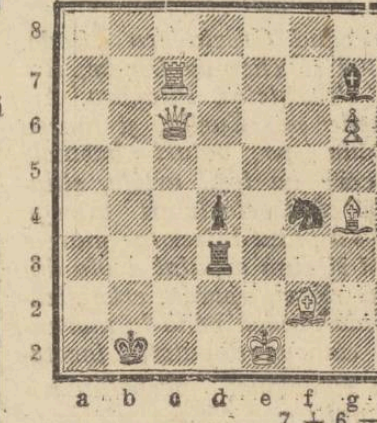
11 + 3 = 14
Ajutor invers 2 ‡
Gemen: Toate piesele au un câmp mai jos.

T. R. DAWSON — London
No. 6
(inedită)

7 + 3 = 10
Ajutor invers 2 ‡
Gemen: Toate piescle au un câmp mai sus.

T. R. DAWSON — London
No. 7
(inedită)

7 + 6 = 13
Ajutor invers 2 ‡
Gemen: Toate piesele cu un câmp la stânga

Soluţii

No. 3.—a) 1. Tf4, Ng3; 2. Td4, Nc7 mat.
b) 1. Cd7, Rd2; 2. Cb8, N×c5 mat.

No. 4.—a) 1. g7, T×d7; 2. g8T, T×h7mat.
b) 1. Tg6, f5; 2. Tg4—g5, Th8 mat.

No. 5. — a) 1. a8C, Tb8; 2. Cc7, Td8 mat.
b) 1. é4, Né8; 2. Cé3, Td2 mat.

No. 6.—a) 1. Na8, Ta3; 2. Cb7, Tf4 mat
b) 1. Tb8, Tf4; 2. Cb6, Ta5 mat.

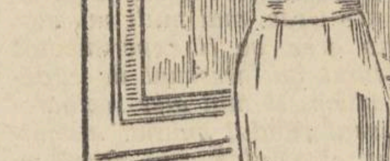
No. 7. — a) 1. 0--0, Td1; 2. N×d4, N×d4 mat.
b) 1. Té1, Tg1; 2. Nh5, N×h5 mat.

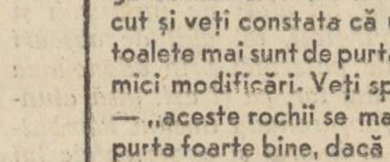
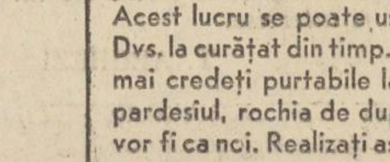
PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

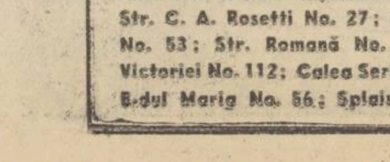
Citiţi toţi azi în
„LECTURA"
COCOTA şi MUZICANTUL
— Din lumea sovietelor —
de
MATVEI LIBERMAN

Adevărata Marion De Lorme

Odată cu sărbătorirea lui Victor Hugo, cedând maniei vremurilor noastre de a controla şi pune la punct diverse personagii, pe care istoricii şi poeţii, romanticii în general i-au falsificat, d-ra Marie Dormoy, cercetând acte, documente şi scrisori, ne-a restituit o Marion De Lorme autentică.

Deci *Marion de Lorme* n'a fost nici odată acea eroină pe care ne-o înfăţişează Victor Hugo. Ea nu s'a retras din viaţa galantă până la sfârşitul scurtei sale vieţi, căci a murit când a atins 40 de ani. Nici nu a iubit vreo dată, în singurătatea castelului în care s'a retras la Blois, vre-un bastard cu numele Didier.

Născută în plin Paris, ea făcea parte din cei treisprezece copii ai lui Jean de Lon, seigneur de Lorme, baron de Bay. Fiind a treia la rând, Marion a fost hărăzită mânăstirii prin autoritatea părintelui, care se credea stăpân absolut pe soarta progeniturii sale. De altfel baronul, care avea multe pe conştiinţă, voia să-şi răscumpere mântuirea trimeţându-şi copiii şi nevasta mai mult la biserică decât la reuniunile „cochetilor şi cochetelor", din vremea sa. Marion însă care-şi petrecuse prima copilărie jumătate la biserică, jumătate în visările şi închipuirile din lungile galerii sumbre ale castelului,

MARION DELORME

deveni o tânără mult mai ahtiată de podoabe frumoase decât de chipuri sfinte.

In castelul dela Baye, unde copiii erau mult mai liberi, mai ales în timpul cât lipsea baronul care era chemat în fie care an în Champagne, pentru afacerile „Tresoreriei Franciei", Marion întâlni, într'o zi, pe Făt-Frumosul visurilor sale. Era Jaques Vallée, senior des Barreaux, poet înflăcărat şi frumos ca un zeu. O iubire ca o idilă pastorală nevinovată se născu între ei, care se aprinse în patimă istovitoare, prin opunerea baronului de Lon şi alungarea tânărului adorator. Se întâmplă însă că baronul muri. Marion se strămută în locuinţa iubitului ei, pe care acesta o transformă într'un paradis închinat lui Venus din Cipru. Dar sufletul ei din nevinovat şi candid, devenise uşuratec şi frivol, în mijlocul cetei de cocheţi şi cochete, epicuriani şi „esprits forts", care o adulau şi o ridicau în nori. Toţi erau tineri, veseli şi plini de bravură şi toţi o îmbiau să părăsească pe gelosul care o ţinea închisă. Marchizul de Cinq Mars era cel mai înflăcărat. Totdeauna se înfăţişa ca un tânăr aproape pe moarte, dar elegant, cu ochii catifelaţi şi o umbră de mustaţă pe buzele sale subţiri. Marion nu se putea apăra împotriva farmecului acestui „frelon de cour" şi părăsi, pentru totdeauna, casa închinată Venerii, urmând pe Cinq Mars în vâltoarea intrigilor şi viţiilor dela curtea lui Ludovic al XIII. Il iubi cu credinţă şi cu toată pasiunea ca şi pe cel dintâi amant al ei. Dar află cu supărare şi spaimă că Cinq Mars, nu numai că fusese decapitat, dar că o şi înşelase cu ducesa de Nevers, Marie de Gonzague.

Două experienţe nefericite o făcură să-şi piardă încrederea în dragoste şi din acest moment nu-şi mai ascultă de cât capriciul mergând cu oricine-i plătea luxul bogat sau o amuza o clipă.

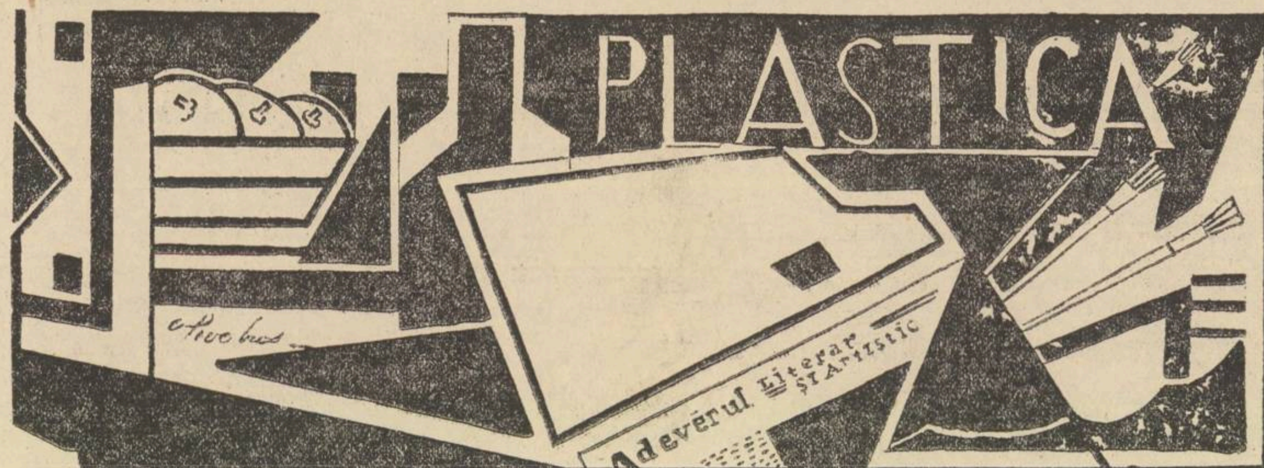
Cu vârsta însă, misticismul din copilărie începu a pune stăpânire pe sufletul ei. Ascultă cu voluptate şi umilinţă, admonestările unui iluminat, cuţitar de meserie. Se converti şi apoi încercă să convertească un Coligny adevărat, marchizul de Andelot. Dar când izbuti, acesta îi fu suflat de Ninon de Lenclos. Tocmai când era să decadă în mizerie, soarta avu grijă să-i dea un sfârşit timpuriu, dar la ceas.

Ceia ce impresionează în personalitatea lui Marion este faptul că deşi a figurat în galeria curtezanelor, nu a încetat totuşi să fie „une grande amoureuse".

De câte ori este înamorată, este tot atât de transportată, ca în faţa unei minuni, ca şi când ar fi îndrăgostită pentru întâia oară. „In fiecare din dragostele ei, ea punea infinitul", zice biografa sa. Deci *Marion de Lorme* a lui Victor Hugo chiar dacă n'a existat aşa cum ne-o descrie el, ar fi putut să existe. Nu este deci lipsită de bază ca construcţie poetică. In totul a iubit cu adevărat 7 bărbaţi, din tre care nebuneşte pe nebunul de Cinq Mars. Spiritul, curajul, frumuseţea ochilor săi plini de vis, toate calităţile sale trupeşti şi sufleteşti, tinereţea sa zvăpăiată şi mai ales sfârşitul său tragic, explică această dragoste şi face simpatic pe eroul ei, cu toate viciile şi imoralitatea lui scandaloasă. Nu e vorbă că pasiunea pentru Cinq Mars nu o împedica şi pe Marion de a-l înşela şi încă... cu Richelieu, pe care-l vizita noaptea travestită bărbăteşte. Tallement, acea gură rea şi bârfitoare, povesteşte că ea i-a refuzat lui Richelieu cele două sute de pistoli, cu care voia să o plătească, bătându-şi joc de avariţia lui...

Deci deşi Marion de Lorme nu s'a retras din lume şi mai ales nu s'a purificat printr'o iubire exclusivă, dar prin caracterul şi temperamentul său este menită a reprezinta pasiunea romantică, care se vădeşte câţiva ani mai târziu în „Scrisorile unei călugăriţe portugheze". Hugo a făcut alegerea ce i-o impunea geniul şi momentul în care acest geniu s'a manifestat. Dintre Ninon şi Marion, logic şi consequent era să aleagă pe Marion ca eroină romantică. Ninon de Lenclos consideră prietenia mai presus de dragoste şi nu a avut decât capricii, socotind că e o nebunie să introduci nobleţă şi virtute în iubire. Ninon reprezintă deci amorul-gust şi e din secolul al XVIII-lea deja, pe când Marion e o figură complexă, de tranziţie, în care se găsesc amestecate: pietatea marelui secol al XVII-lea, cu păgânismul Renaşterii şi galanteria secolului filosofilor.

Portretul ei din Cabinetul de stampe pe care-l dăm aci, confirmă spusele contimporanilor săi care o descriu ca pe o fiinţă desăvârşit de frumoasă, cu bogate bucle negre, fluturând pe sânul său „mai alb decât zăpada şi crinii". Dintre cele opt fete ale baronului de Lon, ea era cea mai frumoasă şi cea mai puţin nebunatică, fiind încă dela 11 ani, o fetiţă liniştită, melancolică, cu ochii plini de visuri şi poate de aceia a fost aleasă pentru cariera monastică de tatăl său, iar poeţii au cântat-o ca pe o eroină şi prietenii au îngropat-o ca pe o fecioară.

Sunt revoluţii artistice care vor să fie deschideri de drum, determinate deopotrivă de călăuzirile şi luminile trecutului, dar şi de impulsiunile artiştilor noi. — Sunt însă şi acţiuni de răsturnare pornite numai din exaltarea unor temperamente tumultuoase. Acestea din urmă rămân simple curiozităţi şi sunt valabile numai pentru iniţiatori. Ele încep şi sfârşesc cu purtătorii lor de cuvânt, când nu sunt părăsite chiar de cei care le-au animat.

Rămân însă fapte artistice de învăţătură, cu experimentări utile ale limitelor de artă. Nici aceste manifestări nu trebuesc neglijate, ele fiind documente pentru determinarea sensibilităţii unei epoci ori preţioase lecţii de laborator.

Miliţa Petraşcu — D-na M. P.

In gruparea plastică „Contimporanul" — care expune la Mozart — sunt membri care urmăresc viziuni personale. Debarasându-se treptat de influenţe d-nii *Vasile Popescu* şi *H. H. Catargi* sunt artişti care caută, schimbându-se mereu, să se apropie de adevărul artistic. Ei nu vulgarizează formule recente ale ultimilor inovatori în artă, ci îşi definesc drumuri proprii, folosind experienţele trecutului: Catargi — prin neoclasicism; Vasile Popescu — prin neo-impresionism. I-am apropiat pe aceşti doi artişti, pentrucă am găsit şi la unul şi la altul culoare nouă, lumină nouă, prezentare inedită, plasticitate în cel mai înalt înţeles.

Pentru aceleaşi motive ne-am oprit mai mult şi în faţa lucrărilor d-lui *Corneliu Michăilescu*. Rezultatele definitive ale explorărilor acestui artist nu vor fi poate niciodată atinse, dar aci contează mai mult drumul spre ele.

Ceilalţi expozanţi dela Mozart rămân pe acelaş plan al preocupărilor cunoscute.

D-na *Miliţa Petraşcu* tae în piatră siluete din ce în ce mai convingătoare.

D-nul Marcel Iancu, ca şi d. *M. H. Maxy*, evoluiază în cadrul aceloraşi principii, părăsind însă amănuntele accidentale care pot fi valabile teoreticeşte, dar s'au dovedit impracticabile în haină artistică.

Soţii *Daniel* şi d-na *Margareta Sterian* prezintă lucrări care amintesc toate peregrinările în care i-am revăzut şi cu alte prilejuri

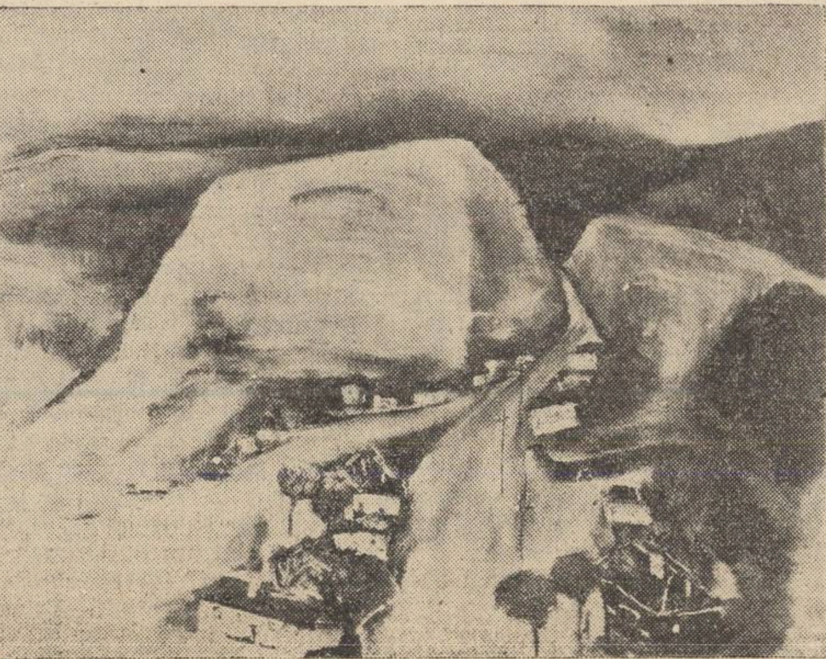
Cât despre artiştii francezi, ne pare rău că trebue să ne arătăm nedumerirea în faţa lucrărilor nereprezentative şi de valoare îndoelnică, pe care le-au trimes. Din ceiace expun nu se poate deduce decât că d-nii *Walter Becker, Eugène Berman, Giorgio di Chirico, Leon Zack, Pavel Celcev, Filippo de Pisis, Philippe Hossiasson şi Leonor Fini* şi-au creiat o faimă pe care s'ar părea că nu-şi dau deloc osteneala să şi-o justifice.

Contribuţia franceză nu măreşte deloc prestigiul „Contimporanului".

H. BLAZIAN

Marcel Iancu — Compoziţie

Margareta Sterian — Peisaj

M. H. Maxy — Compoziţie

Creionul

In ajunul Crăciunului, Socec deschide larg uşile clientelei.

In faţa vitrinelor luminoase stopă o limuzină, din care un domn cu părul alb şi cu prestanţă scobori alene.

Porni spre magazin, mândru de mulţimea ce îi admira maşina sosită în ajun.

Cu greu domnul Sache Vulturescu pătrunse prin furnicarul omenesc. Se îmbulzi la raionul STILOURI, ca să-şi repare tocul rezervor.

Alăturat, o frumoasă vânzătoare, cu ochii galeşi şi surâs ispititor, scotea cu răbdare îngerească o mulţime de creioane, de toate preţurile, în faţa nehotărîţilor amatori. Ochiul expert al boerului desbrăcă silueta fetei şi, la întrezărirea unei aventuri, deveni client pentru un porte-mine.

Deşi degetele alegeau, privirea urmărea mişcările graţioase ale aceleia care, cu nerăbdare, aştepta să-i facă bonul. Ironică, i se adresă: „Dacă d-l nu a găsit încă în acest maldăr ce-i place, putem aduce toată rezerva... până se închide, mai este timp!"

Jignit, domnul Sache Vulturescu, dintr'un gest brusc, ridică la noroc un creion şi îl întinse fetei. Mirarea privirii ei i-a fost explicată de suma de cinci mii lei pe care o achită cu resemnare la cassa No. 7.

In îmbulzeala dela împachetat, izbit din toate părţile, îşi aşteptă rândul. Zărind pe frumoasa autoare a cheltuelii neprevăzute, o invită reverenţios în oraş.

Deşi ea invocă motive serioase... cu greu... totuş o convinse!

Şi astfel Mimi Lolo, tânăra cu ochii albaştri, deveni stăpâna unui „Institut de frumuseţe". Cu blondul ei platin, cu nasul în vânt, cu silueta impecabilă, de o eleganţă zgomotoasă, îşi târa căţelul pe calea Victoriei, legănându-se în majestatea ei la mângâerea vulpilor argintii, ale căror cozi le muşca Fifi, o căţeluşă albă.

O dureau urechile de greutatea briliantelor. Pantofii si-i aducea dela Paris. Numai Perugia nu-i rănea picioruşele; iar ciorapii, din Anglia, erau unicii ce făceau linie gambei ei ispititoare.

In seara când se împliniră şase luni dela fericita lor aventură, în mijlocul jazzului, al fumului de ţigări, ameţită de şampanie, Mimi Lolo era tristă. Mai dorea ceva.

Conul Sache nu înţelegea. Nu existase capriciu, să nu i-l satisfacă. Chiar azi, stopase la poarta ei un De Soto de două locuri, pe care îl plătise cu 350.000 lei. Nu putea suporta mult ochişorii abătuţi şi, mângâindu-i umerii goi ce se desemnau prin vaporosul tull, ca o floare. în ceaţă: „Ce este, Mimi? Dece eşti tu mâhnită?"

Printr'un gest de cochetărie irezistibilă. îl învălui cu azurul privirii.

„Chericule, vreau să plec la băi şi ştiu că, dacă îţi cer creionul: portebonheurul tău, — ai să mi-l refuzi. Fiindcă el mi-a adus norocul. mă va ajuta şi la joc. Nu pot pleca liniştită la Eforie, dacă nu îl am cu mine. Iai, Moţule, dulceaţo. nu zice „nu". Nu-i aşa că zici „da?", şi îi oprea vorba cu sărutul trădător. Lui nu-i convenea situaţia, era superstiţios, nu-i surâdea propunerea. O refuză. Femeia începu să plângă... inima uzată a bogătaşului cedă iute fanteziei amantei lui.

Astfel aşezată la masa Cazinoului la Eforie, d-na Mimi Lolo Marculescu asvârlea sume mari de bani, fără grijă. Căci purta cu ea, pretutindeni, creionul situaţiei ei actuale.

Intr'o seară se simţi cam nervoasă. Se plimba pe faleză, respirând aerul sărat. Din depărtări, se auzea o muzică turcească ce-şi tânguia monotonia în continuitatea tam-tamului. Luna, corn de nestimate, se pierdea în albastrul cerului. pe care alte nestimate — sclipind — se risipiseră pentru un joc, o saradă, pe care infinitul le-a asvârlit în drumul privirilor ce nu le pot deslega.

Marea bătea spumoasa ei nerăbdare şi, peste toate, noaptea îşi lepădase haina. Nervozitatea n'o lăsa să stea mult afară. Mimi reintră în cazinou, aşezându-se la masa cu cel mai mare joc. Se strângeau totdeauna curioşii, când o vedeau venind, — căci juca elegant, fără a ţinea cont de sumă.

Din încordarea atenţiei, o făcu să tresară un glas adânc care îi ceru voe să mizeze pe mâna ei. Il refuză, fără a se întoarce.

Dar când se sculă de pe scaun, ochii ei se izbiră de privirea lui Petrică Moroiu.

Şi privirea lui era adâncă, luminând cu farmec...

Ii făcu mustrări ademenitoare şi, pentru împăcare, dansară. Dans! Inlănţuire trădătoare, ce contopeşte în ritmul muzicii dorinţi şi plăceri cu care fiinţele, în tăcere, îşi spovedesc tainicele lor chemări şi le leagănă în melodia cântului, ca frunzele ce îşi şoptesc bătute de vânt.

Şi astfel s'au legat unul de altul. Din acea seară ea a devenit prietena lui. Nu vedea că Petrică nu avea scrupule, cariera lui n'avea nume, conştiinţa lui se înlocuise cu „îmi trebue"; iar ocupaţiunile-i se deosebeau după împrejurări, se specializase în special, ca domn de companie al femeilor bogate, fără apărare.

In intimitate era brutal, pretenţios, mojic; dar toate se uitau sub îmbrăţişările pătimaşe ale atletului. Cu tenul mat şi cu profil de argentinian, ar fi ademenit şi alte inimi, mai puţin naive!

Domnul Sache trimitea mereu bani. Ocupaţiile îl reţineau în Capitală. Norocul lui!

In cele din urmă Mimi îşi dădu seama că noua-i aventură nu mai putea merge. Atunci, pentru controlul sentimentelor, ea închise punga! Petrică Moroiu era furios.

Certurile veneau în serie, cu pumni şi cu înjurături, culminând în ameninţarea că-i va asvârli în mare talismanul.

De frică, Mimi Lolo îşi ascunse creionul printre rufe. Nici nu-l mai lua cu ea la cazinou. Odată cu pierderea lui, presimţea dispariţia bogăţiei, mulţumirii şi a norocului ei.

Sătulă de veşnicele lui cereri şi ameninţări, într'o dimineaţă îi puse condiţia: ori se schimbă, ori se despart.

El a ales. A aşteptat-o să plece pe plajă. I-a forţat dulapul. A răvăşit totul, asvârlind lucrurile în mijlocul camerei, luând o sumă de bani şi creionul. Işi făcu bagajul în pripă şi părăsi definitiv Eforia, Cazinoul şi pe tânăra amorezată.

In loc să asvârle creionul, precum o ameninţase, Petrică realiză la Heinrich Leipschutz — în schimbul frumosului purtător de noroc — suma de 500 lei.

In dugheană e tare întuneric. Un miros de mucegaiu, ceapă, năduşeală şi lucruri vechi se amestecau cu amalgamul îngrămădit pe lângă ziduri. In fund, la tejghea ochii bătrânului scrutează totul prin ochelari, cântăreşte şi apreciază clientul, cât şi obiectul dintr'o clipire.

Când elegantul Petrică asvârlise cu sgomot creionul de aur, pe care se desfătau două safire, — un chelner care aştepta răvăşind o cutie cu butoni de manşetă... îl măsură sfidător. Ca să-şi sublinieze dispreţul, scuipă cu o rapidă obicinuinţă pe jos.

— Să vinzi d-ta, pe cinci sute de lei, aşa ceva!

Uşa închizându-se după vânzător, chelnerul îşi scoase iute din buzunar banii. Ii numără. Avea o mie de lei. Ii mai numără resfirat şi tare, ca să fie sigur. Cu coada ochiului privea pe tejghea. Frumos creion! Măi!

Intinse două degete, îl apucă, îl întoarse pe toate părţile, mâzgăli ceva cu el, îl puse înapoi. Se scărpină în cap, îşi ridică pantalonii şi iar se rezemă într'un cot, de tejghea.

— Ia auzi, domnule Heinrich! Cât vinzi creionul ăsta? Intrebă el răsfirat.

Negustorul se uită la el, la obiect, stătu pe gânduri.

— Păi, ce să zic? Eu am mai dat avans lui domnul pe el, — aşa că ce să-ţi cer eu dumitale?

— Păi bine, spune ce ceri, spune-mi un preţ!

— 2.500 de lei, e mult?

— ? ? ? ?

— Ei, ce te sperii?

— Da' ce, nenişorule, te-ai uitat bine la mine? Sânt eu treaz, da sau nu? Ii cumpăraşi cu 500 de lei şi mi-l vinzi mie pe 2.500!

— Păi ce să fac, domnule? Asta este — Iţi zic că eu, am dat avans. Te-ai uitat ce aur? Ai văzut ce pietre, ce bine funcţionează? Asta este ultim model. Cel mai şic! La Bucureşti fără 4.000 de lei nu-l cumperi nicăeri. Pe onoarea mea, asta-i o valoare.

— Atunci, dacă e aşa valoare, nu e pentru mine. N'am bani, mă lipsesc.

Negustorul văzând pe chelner gata să renunţe, începu să lase din preţ.

— Domnu' Matache, d-ta eşti clientul meu! Ştii ce trecere ai. Ce să mă fac, aşa am eu slăbiciune. Văd că-ţi place! Să mai rup ceva de la mine. Spune, nu-i aşa că-i frumos?

Şi i-l plimbă în toate felurile pe sub nas.

— Desigur, frumos este. Imi place, dar dacă nu e... Să fie al dracului omul sărac!

Şi scuipă din nou pe jos, în semn de resemnare.

— Bine, atunci pe cinstea mea că nu am nici un interes, să te mint eu pe d-ta? Pe ochii mei că vreau să-ţi fac pe plac. 2.000 de lei, asta aşa de la mine.

— Nici gând, nu am mai mult de 1.000 de lei, vrei? bine. Nu basta!

Şi chelnerul dela „Capatos" se îndreptă spre eşire.

In mintea lui, încolţea privirea cocoşatului, casierul, şi a lui Mitu; dar Lache, ce l-ar mai fi invidiat ei! Insă văzând că nu cedează nici negustorul, Matache se pregătea să plece. Când într'un colţ al minţii îi răsăriră, surâzători, ochii Miţii!

Şi, dominat de vecinica dorinţă de a-i plăcea, chelnerul întoarse capul spre Leipschutz.

— Nici dumneata, nici eu; spune ultimul preţ, să nu plec cu mâna goală.

Negustorul eşise de după tejghea. Lustruind aurul creionului ca să-l tenteze şi mai mult, bătrânul — cu paşi leneşi, dibaciu — se apropie de el, punându-i o mână pe umăr: — Bine, domnule Matache, să pleci aşa dela mine, se poate? Pe ochii mei, de te mint, mă costă 2.000 de lei; dar văd că pofteşti la el. Ce să zic? Să mai rup de la mine, aşa de dragul dumitale. Ce să zic? să zic... fie 1.500 de lei.

Matache se scărpină din nou la ceafă, pe frunte, îşi scoase din nou banii. Scotocindu-şi buzunarele, nufără 1.100 de lei: mai găsise 100.

— Uite, domnule, tot ce am. Vrei — bine, nu — bunăziua!

Deschise uşa, jumătate afară — jumătate înăuntru, aşteptă sentinţa.

Flairul negustorului împinse pe acesta să se decidă. Incepu ca o morişcă să-l asigure ce valoare capătă, câtă simpatie are el pentru dânsul... ce afacere grozavă a făcut; şi încheie cu un: Să-l porţi sănătos, într'un ceas bun — şi să mai pofteşti pe la mine.

Ajuns la colţul străzii, chelnerul se opri. Dugheana rămăsese ca o babă chioară ce-şi toarce fusul pe pământ. Işi ridică din nou pantalonii, îşi aşeză pălăria pe cap şi, ca pentru o uşurare de conştiinţă, mormăi ceva...

Cu paşii mari, Matache coti spre restaurant, fluerând „La casa cu geam luminat"...

Iarna îngheţase apele, smângălind fără noimă cu bidineaua-i albă. Carnavalul antrenase amatorii. Nopţi după nopţi, baluri şi chefuri, desfătau Capitala.

Matache îşi luase congediu o lună spre a se odihni. Zorii zilei îl găseau totdeauna prin localuri, în compania d-rei Miţa Bondoc, o brunetă durdulie, cu ochii lucioşi.

(continuare în pag. 4-a)

Fermeca bărbaţii cu specificul său sex-appeal.

„Mamzell Miţa" era o fată de periferie, fără scrupule, fără ideal, cu un singur ţel... de-a ajunge... — cu un singur dor: a plăcea.

Din chelner, ea îşi făcuse un căţel dresat la perfecţie. Adesea îţi inspira milă de cum îl trata. Ştia femeia, că bărbatul iubeşte cu atât mai mult cu cât simte că cuceritorul nu stăpâneşte... şi că, atunci când îl duci cu mofturi şi porunci, simţurile exasperate şi aţâţate nu mai ştiu să refuze.

Poftise Miţa pantofi, — pantofi să fie, dorise inel —, inel i-a luat! Vroia serate, mese, dancinguri? Se înşiruiau fără preget. Un singur refuz avusese dela domesticitul ei adorator: Creionul. Chelnerul îl ţinea şi-l îngrijea ca pe o icoană purtătoare de minuni. In adevăr îi adusese noroc: clienţii dădeau bacşişuri mari, se angajase la „Cina", unde cu mândrie lua comanda, în uimirea adesea acunoscătorilor, care admirau cu coada ochiului mişcarea iute a degetelor sale pe hârtie.

De câte ori o amăra pe Miţa cu acest refuz, Matache plătea scump, cu distracţii ori cadouri. Pentru balul ziariştilor îi făcu o rochie nouă de mătase portocalie. Pielea ei, părea şi mai arzătoare...

Saloanele luminate ale Cercului Militar se desfătau în zarvă, fum, aer viciat şi muzică asurzitoare. Perechi împărţeau surâsuri, întreciocnindu-se, — femei durdulii, cu vârste trucate, îşi făceau vânt, suflând ca locomotivele din staţiile uitate în besna nopţii. Un amalgam de culori şi de siluete, care la primul tact de dans se avântau în ritm, ca păsările înfometate.

Obosiţi de tensiune, pentru o pauză, se anunţă un joc, „Poşta" — joc prin care, trimiţând cărţi poştale, ai prilej de noi aventuri.

Matache cumpărase Miţii o duzină. Le frământa fata de bucurie; dar căutând cu ce să scrie şi, negăsind, schiţă surâsul cel mai drăgălaş, ochii cei mai ispititori şi, mângâindu-şi catifelat prietenul pe mână, îl rugă să-i dea creionul.

Solicitarea era irezistibilă. Bietul om, slab faţă de farmecul drăcuşorului, îi întinse nesigur talismanul şi, oftând, se uită prelung şi îngrijorat după el. Miţa se rezemă cu palma de un zid, să scrie. Iute, cu litere strâmbe, aşa cum putea ea să-şi mâzgălească gândurile ,adresă corespondenţa junilor pe care îi ochise.

Resimţi un prelung fior. Două braţe îndrăsneţe îi înlănţuiau mijlocul.

Jenică Strâmbu, cu cunoscuta-i abilitate, încătuşase fata, imprimându-i tentaţia. Se avântară într'un vals vienez, urmăriţi de ochii îngrijoraţi ai lui Matache, care îşi vedea creionul lucind, în lumina becurilor pe negrul frac, subt gingaşa palmă a iubitei.

Inainte de a reîncepe al doilea tur, agasată de obiectul care o stingherea, ea îl strecură în buzunarul dansatorului. Vârtejul îi fură din nou. Incălziţi — se retraseră apoi la bufet, unde ochi în ochi, sorbiră o băutură răcoritoare.

Işi dădură întâlnire pe adouazi. Fata dornică de flirt îi zise un prelung „la revedere", făcu câţiva paşi; dar... o Doamne! uitase creionul!

Alergă prin mulţime din nou la bufet, la vestiar...

Jenică Strâmbu dispăruse ca prin farmec, ca acei eroi din basmele copilăriei noastre.

Se născuse în mahalaua Teilor. Invăţase să hoinărească cu picioarele goale, zburdând ici şi colo, târîndu-şi naivitatea prin noroae şi praf, prin bărăcile mirosind a seu şi prin zgomotosul furnicar fardat al Moşilor. Carte învăţase mai cu ghionţi, mai cu bătaie ,ajungând cu greutate vânzător la magazinul „La balon".

Cine nu apreciază, intrând, prestanţa eleganţei lui Jenică Strâmbu, chipu-i plăcut, pe care surâsul seducător se furişează de subt mustaţa care acopere o gură senzuală! Ovalul îi este în armonie cu ochii albaştri, pielea albă şi părul blond. Sporturile au făcut din el un atlet, dansul un acrobat, cluburile un prestidigitator. Nu avea suflet rău, dar nici principii, nici sfinţi.

Meseria lui îi îngăduia contactul cu cele mai frumoase femei şi cu distinsele reprezentante ale elitei.

In actualul ritm de viaţă, când nu este stabilitate în nici o direcţie, când însăşi natura şi-a iscodit capriciul cu anotimpuri nefavorabile, cicloni, cutremure şi epidemii; când civilizaţia aduce tentaţiuni la orice pas, prin apropierea continuă a sexelor, în meserii, sporturi şi în vâltoarea vieţii sociale, — mentalitatea societăţii şi-a scoborît treptele... fiecare trăeşte intens, înlăturând prejudecăţi, morală şi datorie... E şi natural, după un războiu din care nervii şi sufletele s'au ridicat dezechilibrate, ca oricine să preţuiască viaţa şi să-şi concentreze plăcerea, agăţând hazardul şi multiplicând momentul prin tensiune.

Trăim amestecând păturile sociale, confundând doctrinele politice, abjurând ce am jurat eri. Furnicarul omenirii, mai mult decât oricând, se hrăneşte lacom din plăcere şi beneficiu.

De aceia Jenică îşi împărţea din belşug sexului slab favorurile ajutate de lipsa prejudecăţilor. I-a fost uşor să cucerească pe domnişoara dela bal, şi să-şi înscrie în agendă: „6 d. m. Luni 16 Mai Carul cu Bere Miţa Bondoc". Degetele mângâiau aurul creionului, schimbând culorile prin mişcarea safirelor. Se privea în oglindă şi se hotărî să-l întrebuinţeze cu sau fără nevoe — ca un nou satelit al farmecului său.

Intr'o zi parfumată, la prânz, după închiderea magazinului, Jenică hotărî o plimbare la Şosea. La ora aceasta, maşinile foşnesc pe asfaltul încălzit, copiii cu guvernante se grăbesc spre masă, femei furnică în sus şi în jos, în dorinţa mişcării, tentaţiei şi a exibiţiunii.

De aceia Strâmbu se repezi la tramvaiu să-l prindă, spre a nu pierde prilejul să-şi evidenţieze silueta impecabilă, pe care „Cehoslovaca" i-o îmbrăcase după ultimul jurnal.

„Numărul 14" intrase în staţie. Alergând, fixă tramvaiul, să nu-l scape. Simţi o puternică lovitură. Se prăbuşise lângă el domnişoara pe care o lovise. Aiurit, ridică fata, îi scutură peterina, se aplecă să-i dea mănuşile şi ghiozdanul; şi, scoţându-şi pălăria reverenţios, se prezentă „Jenică Strâmbu".

— Şi eu, Marioara Rozescu.

Tramvaiul plecă din staţie, lăsând în urma lui şcolăriţa, cavalerul şi razele luminoase ale soarelui.

De Sft. Maria, la Rozeşti, mare petrecere... Marioara nu-şi mai găsea astâmpăr. Sărbătorea de odată onomastica şi intrarea ei în Facultate.

Primii fiori de dragoste îi resimţise în ziua întâlnirii cu Jenică; dar azi, stăpânită de raţiune, îşi spulberase capriciul!

Fusese un capriciu! Strâmbu nu era nici din clasa ei socială, nici nu avea un caracter care să-i merite afecţiunea.

Totuşi, acordurile muzicii, ambianţa îi fluturau o melancolie în care nu ştia să distingă nimic.

Servitoarea intră cu un buchet, o scrisoare şi un pacheţel. Rupse hârtia florilor. Trandafiri roşii! Dragoste! Surâse, deschise plicul. Cu gesturi lente, aşeză florile în vas... reciti din nou scrisoarea. Se duse la coşul de lângă biurou... cu eleganţă şi alene risipi bucăţile albe. Pe ele câte o literă se zărea în cădere, ca dungile depe fluturii care alunecă istoviţi. Oftă şi îşi reluă activitatea ei de gazdă.

In târziul întunerec al odăii, ea desfăcu pacheţelul... Cât îl ceruse! Inconsecventă... Când Jenică îi era drag... îl refuzase... acum totul s'a sfârşit... îl trimite... ca dovadă a sentimentelor lui devotate... Surâse exercitând creionul pe o hârtie, aşternu „ODINIOARĂ"... cu litere care succedau alene gândurilor şi unei strângeri de inimă!...

Crăciunul bătea la uşă. Pe sălile Facultăţii de drept, zarvă. Studenţi se grămădeau vociferând, făcând planuri de vacanţă, discutând problemele zilei. Marioara Rozescu, zgribulită lângă un calorifer, îşi închidea şi îşi deschidea servieta cu degete agitate.

Nici azi el nu se uitase la ea! Lacrimile îi opreau respiraţia şi, mijind printre gene, se căznea să le stăpânească. In saloane, pe stradă, pretutindeni — de când e emancipată e admirată, răsfăţată. Iar el, o confunda cu majoritatea.

Ciuda îi impunea o răzbunare. Cum? Nici nu-l cunoştea personal pe acel frumos profesor de Drept, rece şi sever! Indiferenţa lui faţă de frumoasa-i înfăţişare o durea, o aţâţa... Trebue să-l cunoască! O vrea! Va înţelege el afecţiunea admirativă ce-i poartă.

— Mărioaro. Mărioaro, strigă Gina Popescu, uite Emanuel Moldovan!

Sângele îi roşise obrajii. Scăpă tot ce avea în mână, ca să-şi aşeze pălăria. Da, îl zărea şi ea înaintând, salutând şi oprindu-se. In minte îi încolţi un plan.

Ii eşi în drum. Când simţi că se apropie, întoarse spatele, păşind ademenitor. Cu cel mai natural aer, scăpă ghiozdanul. Din el, cu zgomot, se răvăşiră pe jos cursuri, fleacuri şi frumosul ei creion de aur.

Domnul profesor Emanuel Moldovan, galant, îngenunchie să le adune. Mânile lor se atingeau, se despărţeau.

Când ghiozdanul îşi recăpătă obiectele, Mărioara întinse mâna: „Mulţumesc d-voastră pentru amabilitate şi stângăciei mele — pentru acest prilej!!!"

In seara logodnei, Emanuel şi Marioara tăceau înlănţuiţi ca în faţa unui altar.

Pe ea o împingea chemarea inimii şi a destinului. Căci, dacă profesorul nu ar fi fost atât de distrat încât să uite la el creionul, după ce au adunat lucrurile, ei ar fi rămas la o banală cunoştinţă.

Azi, oricine asistă la examenele de Drept, poate urmări mişcările lente şi sobre ale domnului Profesor Enanuel Moldovanu, când ascultă pe studenţii emoţionaţi.

Creionul de aur, cu cele două safire, exprimă mai departe gânduri, iluzii şi dorinţe...

MAYCA SAVU

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

Tratamentul tusei convulsive, de prof. dr. Manicatide. — Durerea în timpul operaţiilor. — Părinţii mănâncă aguridă şi copiilor li se strepezesc dinţii, de dr. D. Paşcanu. — Când copilul e bolnav de febră tifoidă. — De ce au bărbaţii barbă şi femeile, — păr lung? — Tenul şi apa, de docent dr. A. Voina. — Vulvita blenoragică. — D-voastră tuşiţi? — S'au înmulţit cazurile de turbare în Capitală. — O boală curioasă: Denga. — Turburările produse de viermii intestinali. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

EL. — Eşti gentilă cu mine numai când ai nevoe de bani.
EA. — Eu sunt gentilă totdeauna...
EL. — Din nenorocire... aşa-i...

Charlie Garrigue Masaryk

In Iunie 1877, familia Goeringue, din Leipzig, unde locuia pe atunci tânărul doctor în litere *Thomas Masaryk*, primi în vizită pe o fostă pensionară americană, ce stătuse acolo pentru a studia muzica, fiind o pianistă de talent, prietenă cu familia compozitorului Liszt. Inainte de sosirea tinerei americane s'a vorbit atât de mult despre frumuseţa, talentul şi cultura aleasă a lui Miss *Charlie Garrigue* încât: „Era firesc să fiu curios să o cunosc, spune Masaryk, şi când sosi mă uitai pe fereastră să o văd scoborîndu-se din trăsură".

El văzu o fată tânără, naltă şi subţire, foarte frumoasă, cu o alură calmă şi serioasă, dovadă a originei sale aristocratice, căci familia Garrigue era de neam atât prin tatăl lui Miss Charlie cât şi prin mama ei.

...Cunoştinţa lui Charlie Garigue, zice marele om, a fost un eveniment fatidic în viaţa mea şi a avut o influenţă decisivă asupra vieţii mele întregi şi-asupra întregii mele evoluţii intelectuale". Sunt foarte interesante apoi caracterizările sale asupra aceleia ce i-a fost tovărăşă, inspiratoare şi soţie devotată în şirul de evenimente ce l-a ridicat în fruntea poporului său, în clipa în care acesta avea nevoie tocmai de un om ca el. Iată ce ne spune el în această privire.

„Avea un exterior frumos şi un cap excelent, mai bun ca al meu. E caracteristic de ştiut că îi plăceau matematicele. Toată viaţa a năzuit să ajungă la o cunoştinţă exactă a lumii. Aceasta însă nu a prejudiciat sentimentelor sale. Nici o urmă de anarchie din punct de vedere moral. In politică, în ceiace priveşte chestiunile sociale, ea era precisă şi hotărîtă. Nu admitea nici un compromis pe acest teren şi nu a minţit nici odată în viaţa ei.

„Iubirea ei de adevăr şi ura împotriva compromisului, au avut o mare influenţă educatoare asupra mea. Discuţiile pe care le-am avut împreună la Leipzig (înainte de căsătorie) mi-au dovedit profunzimea sufletului ei. Poeţii săi favoriţi, Goethe şi Shakespeare, erau şi ai mei, dar ea îi adâncise mai mult şi ştia să complecteze pe Goethe prin Shakespeare".

Profesorul Masarik preţuia în Charlie mai ales forţa ei de caracter şi o atitudine morală simplă şi hotărâtă, în care se resimţea origina burghenotă. Tatăl său se trăgea în adevăr dintr'o familie din Provence, care, fiind hughenotă, a emigrat în Danemarca în 1685. El a emigrat la rândul său în America unde pe la începutul secolului al XIX-lea prin energia şi puterea sa de voinţă, şi-a creiat o situaţie strălucită. Mama şi bunica ei, erau deasemenea din familie de *„pionieri"* care au întemeiat Chicago, pătrunzînd întîia oară în sălbaticul „Ouest", ambele femei superioare ca instrucţie şi cultură. Profesorul Masaryk, deşi a iubit pe Charlie din primele lor întâlniri şi discuţii, nu a îndrăznit să-i vorbească de dragostea sa, de cât în clipa când voind să scape dela moarte pe d-na Goeringue într'o excursie, în care aceasta căzuse în apă, a fost pe punctul de a se îneca el însuşi. In urma acestei întâm-

CH. G. MASARYK

plări, Charlie a fost nevoită să plece la nişte prieteni. Masaryk s'a îmbolnăvit şi tensiunea sufletului său ajunse la culme. In asemea împrejurări a scris el lui Charlie în care i-a destăinuit ce avea pe suflet de atâta vreme şi ast-fel s'au înţeles. După căsătorie, care s'a făcut în America, Charlie a plecat cu soţul ei la Viena, unde această fiinţă nobilă, trăită până atunci în lux şi bogăţie, a împărtăşit soarta mediocră a unui profesor la începutul carierei, căci tatăl lui Charlie nu era de principiul de a da fetei sale o zestre. După concepţia americană, orice om care se însura trebuia neapărat să aibă posibilitatea de a-şi întreţinea nevasta. Şi ast-fel fiul unui umil şi sărac căruţaş, dintr'un sătuleţ din Moravia, s'a căsătorit cu o femee de calitatea sufletească a acestei nobile mari bogătaşe americane. Iar copila răsfăţată de soartă şi-a petrecut luna de miere în modestul apartament al agregatului Thomas Masaryk, alcătuit dintr'o cameră şi o anticameră. Tânăra doamnă Masaryk a căutat să înţeleagă şi să cunoască nediul nouii sale condiţii sociale şi mai ales a căutat să înveţe limba şi istoria Cehilor, compatrioţii soţului său. Cu mama lui Masaryk, femee simplă dar de o înaltă ţinută sufletească, s'a simţit apropiată din primul moment şi au rămas legate de o strânsă prietenie cât a trăit bătrâna.

In 1879, s'a născut Alice, apoi fiul său Herbert şi mai târziu fiica lor Olga. D-na Masaryk şi-a restrâns cheltuelile, făcând menajul, economisind şi căutând să nu treacă nici odată marginile bugetului lor restrâns. Rolul ei însă devine important mai ales din clipa în care Thomas Masaryk este numit profesor la Universitatea din Praga. Profesor cu autoritate, foarte iubit de studenţii săi, el întemeie o revistă şi publică o serie de lucrări, articole la ziar, nenumărate conferinţe educative etc., secondat cu zel de d-na Masaryk.

Milada Vesela, Leo-Sychrova, Profesor dr. Bret, Foustka nu pot uita farmecul acelei tinere femei, al cărei geniu egala pe acel al soţului său; „căsnicia lor era o armonie în care fiecare complecta pe celalt".

Ea lua parte activă la toate problemele vieţii Cehilor şi la reformele cerute de ele. A aderat de timpuriu la mişcarea lucrătorilor şi a fost membră în partidul social-democrat, organizând asistenţa socială a şomeurilor şi sărmanilor căzuţi în mizerie şi luând parte activă la viaţa publică din patria soţului său. Incercată prin moartea fiului său, pe care l-a pierdut în 1915, ea avu să sufere persecuţiile şi necazurile pricinuite de neîncetata hărţuială a poliţiei din Praga. Apoi după ce biblioteca Profesorului fu sigilată, în 1914 el însuşi fu nevoit să se expatrieze, fiica lor cea mai mare Alice fu arestată, iar fiul lor Jean fu recrutat în armata austriacă. Toate aceste suferinţe şi lovituri îi alterară sănătatea deşi ea încerca mereu să rămână înţeleaptă şi senină.

In 1918, 21 Decembrie, reîntoarcerea lui Masaryk în patria sa eliberată şi plină de bucurie, dădu ultima clipă de fericire soţiei sale, care însă era acum istovită de boală într'un sanatoriu. A mai trăit până în Mai 1923, ca soţie a preşedintelui republicii cehoslovace, apoi s'a stins în sânul familiei, veghiată zi şi noapte de soţul şi copiii săi. Democrată adevărată, ea nu se simţea atât de bine în castelul dela Praga, ca odinioară în casa ospitalieră a profesorului. A trăit modestă şi primitoare, simplă şi naturală ca şi mai înainte, dar sănătatea nu i s'a mai întors şi a fost înmormântată fără fast în poeticul cimitir Lany, unde mormântul ei a rămas încă până azi un loc de pelerinagiu al poporului ceh şi amintirea ei s'a păstrat vie printre toţi care au cunoscut-o.

După ea rămâne şi un însemnat stoc de scrieri căci ea a fost colaboratoarea revistei *„Nase Doba"*, timp de 10 ani, scriind articole feministe, studii muzicale asupra lui Smetana, o încercare asupra principiilor de morală ale lui Hume, o serie de articole asupra vieţii intelectuale cehe, în ziarele americane şi a colaborat cu soţul ei la studiul scris de acesta asupra *„Poligamiei şi Monogamiei"*. Deviza sa a fost: „A căuta legea Domnului şi o aplica".

Vila Bassaraba şi yachtul Romania, la Amfion

Abel Hermant, în amintirile din viaţa sa mondenă, vorbeşte cu un cald entuziasm de familia „de Brancovan" locuind în villa Basarab, la *Amfion*, o mică staţie pe malul lacului de Geneva, la câţiva paşi de Evian.

Princesa mamă, spune eminentul academician, era persoana cea mai vioaie ce se poate închipui, cea mai plină de spontaneitate, mai nervoasă, mai imaginativă, mai ageră în înţelegere, mai stăruitor încăpăţânată în a pătrunde, cea mai îndrăzneaţă, dar şi cea mai temătoare ce am cunoscut. Originalitatea ei era din cele mai impresionante, nu se ruşina nici nu se speria să o arate. Ea nu era din acele mari cucoane străine, care chemate să trăiască în Franţa, îşi fac o cinste să nu samene aceia ce sunt şi se deghizează în franţuzoaice.

Totuşi se deghiza şi ea în ceva...

Vila sa se numea *Bassaraba*, yachtul Romania, fiul său Constantin de Brancovan... Mândria era însă că în vinele ei curgea sânge grecesc...

După cum se vede din aceste amintiri, despre România nu pomeneau decât lucrurile: Vila, lăcaşul Muzelor şi al Muzagetului, vasul uşurel şi elegant pe undele albastre ale Lemanului.

Aceste nobile doamne, covârşite de toate darurile artei şi ale spiritului, îşi datorau totuşi favorile naşterii şi legăturile rubedeniilor, României, pe care o ocoleau ca pe o taină neplăcută din viaţa lor, iar nu Greciei cu care se făleau. După cum zice, însă, Abel Hermant, aceste femei în adevăr superioare, aveau slăbiciunea de a ţinea, mai mult de cât ar fi avut nevoie, la opinia unei oarecare lumi, în care strălucirea blazonului nu putea fi aurită de cât în lumina de pe Akropole. A fi valach! Peuh!...

In vila Bassaraba, Princesa mamă locuia o clădire mai vastă şi mai somptuoasă care se numea catsel, observă autorul memoriilor cu oarecare fineţă, căci mai multe lăcaşuri alcătuiau vila.

Contesa de Noailles primea întinsă pe *chaise longue* ca M-me de Récamier, sau chiar în pat, deşi nu avea nici una din trăsăturile „Preţioaselor" din Hotel de Rambouillet. In pat se zbătea în adevăr ca o fetiţă neastâmpărată.

Apoi îndată ce avea versuri de recitat se scula numai de cât şi chiar când nu avea ea ceva de recitat. Criticile la aceste versuri le primea bucuros, cu o condiţie: să fie şi admiraţie bine dozată în ele.

Când nu avea de recitat discuta cu noi, zice Abel Hermant, cărţile citite. Avea un vrav pe lângă ea, din care însă nu erau tăiate de cât puţine pagini la început. Dar ceia ce era curios, urmează el, e faptul că era tot atât de bine informată şi despre ultimele capitole pe care nici nu le parcursese şi le discuta cu aprindere pasionată. Admira pe Michelet, se credea datoare să-l admire, ceia ce indignează pe A. Hermant. Pentru Anatole France avea un adevărat cult, iarăşi în opoziţie cu gustul şi părerile academicianului, care a sfătuit-o să citească mai bine pe Voltaire.

„Ce de vorbe frumoase am auzit acolo, urmează el, vorbe, unele nebune, altele meritând să fie nepieritoare şi care totuş s'au pierdut. Cât spirit aruncat în vânt, cum se aruncau şi banii pe fereastră, în vremurile când se ştia trăi!"

La miezul nopţii, când oamenii se gândeau la culcare, sosea Proust. El îşi făcea sezonul la Evian după ce pleca toată lumea, într'un otel care se zicea închis. După orariul său invariabil, la această oră se scula şi pleca la vizită. Şedinţa se prelungea până'n ziuă.

Vila Bassaraba nu avea de sigur numai numele românesc, era, oricât ar fi de neplăcut pentru cei ce au locuit-o, în atmosfera sa ceva foarte românesc: pasiunea, pasiunea în fierbere neîncetată, fie în politică, fie în artă şi literatură.... după cum mărturiseşte Abel Hermant el însuşi.

Iarăşi Dama cu Camelii

O foarte frumoasă plachetă de Louis Graux reaminteşte, odată cu datele precise ale *cheltuielilor somptuoase*, chipul şi persoana aceleia care, sub numele de Dama cu Camelii, seduce şi încântă, până în vremurile de azi, mulţimea.

Cartea d-rului *Graux* este împodobită cu o reproducere a încântătoarei aquarele a lui Camille Roqueplan, *„la dame au theâtre"*, din 1845. Acolo Marie Duplessis, Marguerite Gautier, cum e numită în piesa lui Dumas, e înfăţişată cu părul aşezat în „bandouri" pe tâmple, sub o pălărie purtată cu totul pe ceafă ca o aureolă, cu o mantie neagră în falduri graţioase, părând a fi o contimporană a noastră din 1935, ceva cam exagerată dar indicând nu moda de eri ci pe acea de azi. La teatru, ea pare că asistă la o reîncarnare a ei, de către frumoasa Ida Rubinstein sau gingaşa Falconetti. In loja în care e pictată, alte trei figuri fac fondul, trei elegante intrate par'că în acest moment de pe bulevard în teatru, una cu bucle în jurul figurii, alta cu aspectul unui ou pictat sub capelină, cu sprincene smulse şi precis desemnate sub fruntea lată şi goală, în tocmai ca unul din tipurile „à la page" din clipa în care trăim. In schimb domnii care-şi îndreptă lornieta spre ele sunt foarte demodaţi, ca şi acel care şade alături de ea cu faţa visătoare încadrată de colierul unei bărbi, care datează... datează...

Se zice că Marie Duplessis adora florile, dovadă şi titlul piesei în care Dumas a vrut să o imortalizeze. E curios însă că printre nenumărate facturi de la blănar, croitor, modistă, lingerească, corsetieră, restaurator, tapiţer, etc., nu s'au găsit decât trei facturi de la florărească. Se pare însă că buchetul de camelii pe care-l purta în fiecare seară şi de la care-i vine numele atât de seducător şi drăgălaş, nume ce i-a fost dat, nu de Dumas, ci de o „ouvreuse" — reprezintă o avere. E impresionantă şi tristă acea listă de cifre pe care ne-o prezintă Graux; atâţia bani risipiţi ca să trăiască în poezia frumuseţii, o creatură care s'a stins atât de repede! Mariei Duplessis nu-i plăceau rozele şi în genere florile parfumate. Ii plăceau cameliile albe, florile cele mai gingaşe şi mai trecătoare, florile care se veştejesc şi mor dintr'odată, nu ca rozele, şi altele, petală cu petală.

Graux se minunează de eftinătatea traiului de pe atunci: 20 fr. un buchet de camelii... Oare nu este o iluzie? Banul avea mult mai mare valoare atunci şi se prea poate ca buchetul de camelii din fiecare seară să fi costat un preţ la care nu am îndrăzni să ne gândim azi!...

Antologie greacă

Marcus Argentarius

Pe vremi erai bogat, o Sosicrate,
Indrăgostit de tinerele toate
Şi astăzi ajungând sărac,
Nu mai iubeşti; mizeria e leac.

Menòfila, ce dulce-odinioară
Mi te chema în fiecare seară
Şi te'mbăta cu-al ei parfum
Te ocoleşte azi din drum.

„Din care ţară vii streine,
„Tu ce ridici privirile la mine?
„Cine eşti tu?" Te'ntreabă ea.
„Nu te cunosc şi poţi pleca".

S'adeveri acuma Sosicrate
Proverbul cel mai înţelept din toate,
Usturător ca şi un bici:
Când nu ai bani, n'ai nici amici.

C. PAJURA

Marc-Aureliu-Antoniu

Deși atâta amar de vreme mă desparte și atâta depărtare în scara valorilor până la făptura măreață a împăratului-filozof, omul acesta, de mult dispărut, mi-a fost totdeauna deosebit de drag pentru stăruința cu care s'a muncit toată viața să-și perfecționeze propria ființă morală.

A trăit dela 121 d. Cristos până la 180.

Din vremea aceia îndepărtată n-au mai rămas decât vre-o câteva ruini, câteva pietre de mormânt, câteva statui ciuntite, câteva manuscrise îngălbenite și nu mai viază decât chipuri turburi și sterse, care ne trec câte odată prin minte când preocupările vieții ne dau răgaz să visăm și când necazurile zilei ne fac să ne întoarcem privirile spre trecut. Dar, pentru oamenii de atunci, vremea aceia a fost *prezentul*, viu și real, vremea când ei au iubit și urât cu patimă, când și lor le bătea inima de nădejdi și de teamă.

Pe atunci, soarele strălucitor al sudului lumina pentru ei, dând viață și vigoare vegetației bogate de pe coastele Mediteranei.

Mediterana, marea latină, purta pe întinsul ei corăbiile cu pânză și triremele care aduceau din zări, din capetele lumii, bogății și hrană spre cetățile așezate în amfiteatru pe țărmuri, în care furnica zgomotoasă mulțimea romană.

Pe colinele care dominau cetățile și pe promontoriile ridicate înaintând asupra mării, temple de marmură înălțau coloane zvelte spre albăstreala senină și adâncă a cerului, brăzdată doar de zborul alb al porumbeilor închinați divinităților.

Pe atuncea natura era mai darnică și pământul mai mănos. Păduri erau mai multe ca acum, izvoare erau mai multe în păduri și cum spune poetul, fiecare copac și fiecare izvor își avea nimfa lui. In poieni se jucau faunii, iar în colțurile mai frumoase zâmbeau etern, grațioasele statui antice.

Câmpiile din jurul cetăților erau presărate cu vile, case albe de țară, înecate în pomet.

Primăvara, când înfloreau migdalii, lămâii și portocalii, în nopțile cu lună, îndrăgostiții de atunci. Romani și Romane, așezați pe banca de piatră din grădină, lângă fântâna cu cișmea, ascultau susurul apei și cântecul privighetorilor și priveau luna, turburați de măreția clipei care a trecut acum o mie și opt sute de ani....

A fost o vreme care nu mai este, dar care a fost frumoasă, o epocă de belșug, de liniște și civilizație, când „pacea romană" domnea asupra omenirii.

Dar, cum spune Mereșcovski, „vremea aceia avea ceva din frumusețea și liniștea unui sfârșit de toamnă, ceva din tristețea unui apus de soare.

„Sunt zile de toamnă, când furtunile verii au trecut, iar vremea rea n'a sosit încă. In aerul turbure de ceață, în lumina slăbită și palidă a soarelui se simte osteneală, o mâhnire blândă și liniște, ca o împăcare cu moartea.

„Veacul împăratului Marc Aureliu seamănă cu o astfel de zi.

„Civilizația și buna stare materială își revarsă binefacerile asupra tuturor, oamenii nu au de ce se plânge și totuși sunt cuprinși de neliniște și oboseală.

„Pricini de neliniște și de mâhnire erau: creștinismul începuse a roade temeliile statului roman, barbarii atrași de bogăția și strălucirea Romei se grămădiseră la frontiere și se strecurau în imperiu, pașnic, dar în pâlcuri din ce în ce mai amenințătoare, nobilimea romană, rafinată și moleșită nu mai avea energia de-a trăi, poporul lenevit petrecea nepăsător în circuri...

„Lumea latină se afunda pe nesimțite în bezna neființei.

„Figura întreagă a lui Marc Aureliu se ridică deasupra dărâmăturilor, dominând veacurile. Ca un crainic, el rostește cu glas care se aude și astăzi înțelepciunea timpului său".

Marc Aureliu a crescut în familia lui Antoniu Piul: un om care a fost poreclit pios, pentru viața înțeleaptă și virtuoasă pe care o ducea.

Impăratul Adrian, care avea legături cu Antoniu, a văzut în casa acestuia pe copilul blând, cuminte și tăcut care era Marc Aureliu și l-a îndrăgit. Adoptând ca moștenitor al tronului pe Antoniu, i-a impus să adopteze la rându-i pe Marc Aureliu.

Dela acea vârstă, dela opt ani a fost înconjurat de cei mai de seamă filozofi ai vremii ca retorul Fronton, filosoful Iunius Rusticus, Atticus și alții.

Profesorii găsiră din partea lui o ascultare religioasă.

Sub conducerea lor și trăind la țară în mijlocul naturii a cetit și analizat pe toți poeții. De timpuriu a dat dovezi de un dar al cuvântului deosebit, dar a părăsit curând poezia și retorica pentrucă a băgat de seamă că cei ce le cultivau, le găseau prea fermecătoare și nu se mai ocupau de lucruri mai serioase și de aceia s'a dedat la studiul legilor și filosofiei.

Dorința de a ajunge la virtute, așa cum o poate cunoaște mintea omenească, l-a făcut să prefere filozofia stoică.

In filozofie găsi arme împotriva vioiciunii vârstei și a ispitei ințețite de exemplele din juru-i: moravurile lui au fost fără pată.

Dela 12 ani a îmbrăcat haina cenușie a filozofilor, pe care n'a schimbat-o până la moarte.

De atunci a început a duce o viață cumpătată și muncitoare, fără să țină seama de sănătatea firavă cu care-l înzestrase natura. Numai cedând rugăminților mamei lui a primit să doarmă pe o piele de animal și nu pe podeaua neașternută.

Marc Aureliu socotea viața lui nu ca un bun ci ca o funcțiune pe care trebuia s'o îndeplinească.

Dar rigiditatea principiilor nu a atins sensibilitatea inimii lui Marc Aureliu. Iși iubea cu duioșie prietenii și pe cei apropiați; după profesorii lui a plâns.

Blândețea și francheța erau trăsăturile principale ale caracterului său.

Impăratul Adrian, care avea un adevărat cult pentru tânărul Marc Aureliu îl numea nu Verus, cum îi era numele după tată, ci Verisimus, adică cel mai adevărat, cel mai sincer.

La moartea lui Adrian, Antoniu, care era un om modest, a primit sarcina grea de a conduce imperiul, numai bizuindu-se pe ajutorul lui Marc Aureliu, pe care-l știa instruit, inteligent și gata de un devotament fără margini.

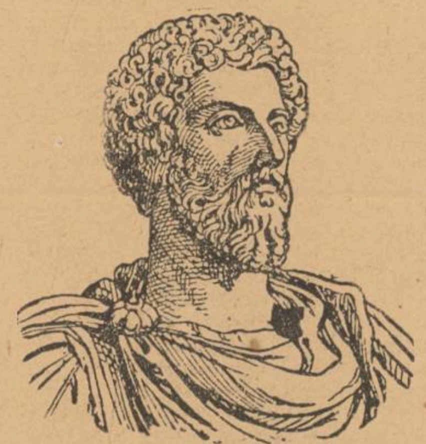
Puțin mai înainte, Marc Aureliu renunțase la moștenirea ce i se cuvenea dela tatăl lui și la averea rămasă pe urma mamei lui în folosul surorii lui.

Ca moștenitor al tronului, ca asociat al împăratului, ca înalt demnitar, Marc Aureliu nu și-a schimbat obiceiurile de simplicitate.

Și-a păstrat aceleași haine cenușii de particular, își continua studiile și primea pe toți cetățenii cu o bunăvoință egală.

In palatul pe care îl locuia a suprimat orice pompă și când ieșea pe stradă nu se făcea precedat de făclii și nu se înconjura cu fastul obișnuit cezarilor sau chiar celorlalți membri ai familiei imperiale.

In 161, la moartea lui Antoniu, Marc Aureliu rămâne împărat și își asociază la tron pe Lucius Verus, nepotul lui Adrian, dintr'un sentiment de cinste față de dorința lui Adrian, pentrucă Senatul roman vroia să îndepărteze dela tron pe acest tânăr ușuratec și să lase pe Marc Aureliu singur împărat.

MARC AURELIU

Ajuns la tron, Marc Aureliu, întrunind cea mai desăvârșită abnegație și cea mai desăvârșită putere — puterea de împărat roman — urmărește cu îndărătnicie și patimă realizarea fericirii și dreptății pe pămînt, și, bineînțeles... n-a reușit, decât să-și ruineze înainte de vreme trupul și sufletul.

Parcă dinadins a fost sortit așa ca imperiul să aibă cel mai bun împărat tocmai în împrejurările cele mai grele.

Chiar din al doilea an al domniei, nenorocirile încep să curgă. Tibrul se revarsă distrugând recoltele și foametea urmează. In toate părțile izbucniră molime, mai ales ciuma. Războaiele nu întârzie nici ele. Parții atacară orientul, Cattii pustiră Germania. In Britania popoarele se răsculară în potriva Romanilor.

Tovarășul lui Marc Aureliu, Lucius Verus, fu trimis în orient contra Parților. Acest prinț făcu o expediție de petreceri și desfrâu până la Antiohia. Dar generalii săi, mai cu seamă Ovidiu Casiu, repurtară o victorie strălucită asupra Parților.

Ambii împărați fură proclamați de către Senat „Părinți ai Patriei". Acest titlu nu se cuvenea lui Lucius Verus, pe când Marc Aureliu îl meritase pentru stăruința cu care a muncit să repare nenorocirile suferite de popor, pentru dreptatea, bunătatea și cumințenia cu care administrase statul cei cinci ani cât a durat războiul, pentru măsurile luate împotriva funcționarilor abuzivi și mai ales a perceptorilor necinstiți, pentru legile bune pe care le întocmi spre simplificarea formelor juridice pentru garantarea libertății cetățenilor, întocmirea registrelor de stare civilă. legi asupra tutelei minorilor, a spectacolelor, a băilor publice și mai cu seamă în potriva cămătarilor și a denunțătorilor.

Față de pasiunea poporului pentru luptele de gladiatori, este minunat cum a reușit Marc Aureliu să le reducă pe nesimțite și să le facă mai puțin crude.

Atâtea măsuri cuminți făgăduiau o eră de prosperitate, dar, tocmai atunci izbucni ciuma adusă de armatele care luptaseră contra Parților; după ciumă urmă foamete și după foamete urmă iară — războiu.

Barbarii: Marcomani, Quazi, Suevi, Sarmați, Alani și Vandali atacară Panonia și amenințau provinciile dela Dunăre.

Marc Aureliu nu putea să sufere războiul. Acțiunile războinice i se părea stupide și criminale.

In cugetările lui între altele spune: „Painjenul este mândru că a prins o muscă; cutare — că a prins un epure; cellalt o sardică; cel de al treilea — niște mistreți; al patrulea — niște urși; al cincilea — niște luptători sarmați. Din punct de vedere al principiului, toți — sunt bandiți".

„Ințelegând inepția războiului, Marc Aureliu din simț de datorie a devenit totuși un mare comandant".

Impreună cu Lucius Verus s'a pus în capul oștilor și după lupte grele a învins pe barbari.

Pe când se întorceau victorioși, Lucuis Verus moare în drum. Abia ajuns singur în Roma, împăratul află că Marcomanii uniți cu Iașegii și Quazii s'au ridicat iară.

Vistieria era golită. Marc Aureliu vinde și amanetează pietrele și bijuteriile proprii. Era lipsă de soldați — Marc Aureliu înarmează pe sclavi, pe gladiatori, pe polițiști și chiar pe pușcăriași și pornește din nou în expediție.

Este caracteristică viața pe care o duce Marc Aureliu în lagăr. Iată ce povestește Mereșkovski:

„Marc Aureliu simțea un desgust nemărginit pentru războiu și o plictiseală grozavă, dar, învingându-se pe sine, el duce campania monotonă, fără de sfârșit împotriva Marcomanilor și Quazilor, răbdător, încet și cu succes.

„Armata îl iubea. Cu barbarii sălbateci se purta ca un adevărat filozof, respectând în ei demnitatea omenească.

„Ziua întreagă o petrecea în lagăr între exerciții militare, și numai seara, când zgomotul armelor, sunetul goarnelor și al comenzilor militare încetau, singuratec și mâhnit, se retrăgea în cortul său pentruca să se liniștească în sfârșit, să gândească asupra zădărniciei luptei pe care o purta (Marc Aureliu își dădea seama că imperiul nu va putea să reziste veșnic barbarilor) el aprindea lampa filozofului, cetea cartea lui favorită, Epictet, și își însemna câte o cugetare în jurnal.

„In asemenea nopți de tristețe și de nesomn, când dormeau soldații și în lagăr domnea liniștea, întreruptă doar de semnalele sentinelelor, împăratul ieșea din cortul său, privea îngândurat cerul înstelat și atunci se vede i-a venit cugetarea înscrisă în cartea sa:

„Pitagoricienii ne învață să ne ridicăm ochii spre astrele cerești, pentruca să ne amintim că acestea stăruiesc veșnic după aceleași legi, pe aceiași cale, pentruca să ne amintim de ordinea lor, de lumina și claritatea lor nepătată, căci ele ne apar fără vicii".

Și acest al doilea războiu l-a terminat victorios. Era pe cale de a se întoarce la Roma, când răspândindu-se zvonul că împăratul a murit, generalul Ovidiu Casiu, care guverna în Siria, se răscoală. Marc Aureliu este nevoit să pornească expediția în potriva lui. Răscoala este potolită, Ovidiu Casiu fiind asasinat de proprii lui tovarăși, n-avu parte de iertarea lui Marc Aureliu. Toți ceilalți conjurați însă s'au bucurat de cea mai complectă iertare. Marc Aureliu a distrus chiar corespondența compromițătoare, pentru ca să nu se mai afle de numele celor vinovați.

După ce puse ordine în Orient se întoarse la Roma. La sosirea lui bucuria izbucni în capitală. Niciodată vr'un triumf n'a fost mai împărtășit de popor. Senatul i-a acordat cele mai mari onoruri.

La această dată, Marc Aureliu era trecut de cincizeci de ani. Sforțările neîncetate și grijile îl îmbătrâniseră înainte de vreme. Dezamăgirile și durerile casnice îi distruseseră sufletul. Marc Aureliu n'a fost fericit în familie. Impărăteasa nu-l pricepea. Blândețea lui neîndurată (cum o numește Renan) o exaspera.

Dintre copii doi i-au murit: un fiu și fiica favorită Faustina. Ii mai rămăsese un singur fiu: Comod, care era o brută.

Reașezat în Roma, deabea apucase împăratul să îndrepte relele care se strecuraseră în lipsa lui, când barbarii atacără din nou provinciile dunărene.

Marc Aureliu pornește a treia oară în războiu, învinge din nou, dar de astă dată pe când se întorcea, cade greu bolnav la Vindobona (Viena de azi).

Simțindu-și sfârșitul, își adună ultimele energii, iese înaintea armatei și a curtenilor pentruca să le recomnade pe Comod, urmașul său, apoi, această ceremonie terminată, se întoarce la patul de suferință, își acoperă fața cu mantia și refuzând orice hrană, moare peste câteva zile.

„Datorită analizei, spune Renan despre Marc Aureliu, el disecase într'atât viața încât nu o mai deosebea de moarte. Ajunsese la iertarea de toate, la o indiferență, temperată doar de milă și dispreț... ultimele mișcări ale vieții în acest suflet au fost aproape tot atât de domoale, ca sunetele ce de abea se aud din interiorul unui sicriu. El ajunse la nirvana budistă, la pacea evanghelică. Ca Sachia Muni, Socrat, François d'-Assise și câțiva alți înțelepți învinsese moartea. Putea să vorbească de ea zâmbind, pentrucă, în adevăr, moartea nu mai avea sens pentru el".

Puțini oameni și mai cu seamă puțini stăpânitori au fost plânși așa cum a fost plâns Marc Aureliu. Supușii lui îl numeau plângând: „Marc-tată", „Marc-frate", „Marc-fiule", fiecare după vrâstă.

Poporul l-a zeificat și i-a instituit un cult. Iată ce spune Renan despre acesta:

„Nici odată vre-un cult n'a fost mai îndreptățit, și astăzi, noi îl împărtășim. Da, suntem gata să purtăm doliu pentru Marc Aureliu ca și cum ar fi murit chiar eri.

Odată cu el a domnit filozofia.

Datorită lui, lumea a fost măcar o clipă guvernată de omul cel mai bun și cel mai superior din timpul său".

Dar acest om înțelept și bun a răbdat ca în timpul domniei lui să se facă persecuții creștinilor.

Dacă fapta nu i se iartă, poate fi totuși înțeleasă.

Merescovski spune:

„Ca adevărat Roman, avea un desgust instinctiv pentru superstițiile religioase orientale, între acestea socotea și creștinismul.

Era îngrozit de acest misticizm neînțeles și de neînvins care nega toată structura statului Roman.

Și împăratul a permis funcționarilor săi să urmărească pe creștini ca pe membrii unei asociații vinovate, ca pe niște rebeli".

Și totuși Marc Aureliu este mistic și religios.

„Este un mistic fără dogme. Divinitatea lui — este *conștiința omenească*. Religia lui este — religia simplă, curată și desinteresată a datoriei și a iubirii'.

R. C. STERE

Fragmente din cugetările lui Marc Aureliu

Nu numai să nu faci niciodată răul, dar nici în gând să nu-l ai.

Este împărătesc lucru să faci binele și să auzi vorbindu-te de rău.

Suferă să se vorbească de tine cu toată libertatea.

Fii răbdător la muncă, mulțumește-te cu puțin și învață a te servi singur, dar nu te încărca niciodată cu lucru peste măsură.

Fii liber și ferm, fără nehotărîre, nu asculta altceva decât dreapta judecată, fii totdeauna acelaș, chiar în durerile acute: la moartea copiilor și la boalele lungi.

Aibi răbdarea de a suferi pe proști și discursurile lor nesăbuite.

Să nu disprețuești plângerile unui prieten, chiar când sânt nedrepte; să le examinezi și să-i reașezi sufletul în starea obișnuită.

Nu pierde niciodată speranța și nu te îndoi de dragostea prietenilor.

Fii blând, dar nestrămutat în hotărîrile luate după o judecată stăruitoare.

Recunoaște fără gelozie superioritatea talentelor celorlalți.

Nu avea nimic aspru, nimic jignitor, nici violent în purtările tale.

Poți trăi foarte bine ca un simplu particular fără să arăți pentru aceasta nici josnicie nici lașitate.

Datoresc mulțumire zeilor că n'am reușit decât greu în retorică, în poezie și în celelalte arte, ceiace nu m'a scutit de sforțări stăruitoare.

Evită greșala de a te osteni toată viața fără să ai un scop către care să tindă toate sforțările tale și absolut toate gândurile tale.

Deprinde-te să-ți îndrumezi gândurile așa fel, încât, dacă pe neașteptate ți s'ar pune această întrebare: „La ce te gândești?" să poți răspunde pe loc și cu toată sinceritatea: „Mă gândeam la cutare lucru"— așa fel încât din răspunsul tău să se vadă îndată că nu ai în inimă nimic decât simplu, decât bun, decât demn de o ființă destinată să trăiască cu semenii săi, lipsită de ură, de invidie, de neîncredere, însfârșit de orice sentiment care te-ar face de rușine, dacă ai spune că a fost în fundul inimii tale.

Ferește-te totdeauna de a socoti ca fiind în interesul tău, ceia ce te-ar obliga vreo dată să-ți calci credința jurată, să treci peste rușine, să prinzi pică pe cineva, să-l bănuești, să-l blestemi, să te prefaci și să dorești lucruri ce nu se pot face la lumina zilei.

Nu face așa ca și cum ai avea a trăi câteva mii de ani. Moartea este atârnată deasupra capului tău: cât trăești, cât poți, silește-te să devii om de treabă.

„Fă puține lucruri dacă vrei să trăești liniștit", a spus Democrit. Nu ar fi mai bine a spune: fă ceiace este necesar? In adevăr, cea mai mare parte a cuvintelor și acțiunilor noastre ne fiind necesare, dacă le-am suprima, am avea mai mult timp liber și mai puțină bătae de cap.

Trebue așa dară să ne repetăm în orice imprejurare întrebarea: „Acest lucru nu cumva este dintre acelea care nu ne sunt necesare?" Și trebue să ne interzicem nu numai acțiunile, dar chiar gândurile care nu ne sunt necesare, căci astfel ele nu ne vor duce la acțiuni de prisos.

Incearcă să vezi cum îți reușește viața de om de treabă, de om care primește cu resemnare, partea care i-a fost lăsată în această lume de către soartă și care se mulțumește a fi drept în purtarea lui și a păstra o bunăvoință nesecată în fundul inimii sale.

Iubește meșteșugul modest pe l-ai învățat, caută-ți liniștea în el; și petrece-ți restul zilelor în pace.

Nu este o nenorocire să suferi accidente, dar să le suporți cu curaj este o fericire.

Dimineața, când ți-i greu să te smulgi din somn, fă-ți numai decât următoarea reflexiune: „Am de făcut un lucru de om: pentru asta mă scol. Și cum! Doară n'am să mă duc împotriva voinței la ocupațiile pentru care m'am născut, pentru care am fost trimis pe lumea asta!

Adică n'am fost creiat decât pentruca să stau în căldura patului, sub plapomă?

Să nu te impresioneze niciodată dezaprobarea și vorbele altuia. Dacă este cinstit a face sau a spune un lucru, crede că nu-i nedemn de tine.

Eu înaintez pe calea datoriilor până când voi răposa și voi găsi odihna, până când voi exala ultima mea suflare în acest aer pe care-l respir zilnic, până când voi cădea pe acest pământ din care tatăl meu a scos sbstanța primă a ființei mele, maică-mea sângele ei și doica laptele său; pe acest pământ care de atâția ani îmi dă în fiecare zi cu ce să-mi astâmpăr foamea și setea, care mă poartă pe când eu îl calc în picioare și abuzez așa de adesea de darurile lui.

Nu ești admirat pentru vioiciunea spiritului tău. Fie; dar rămân atâtea lucruri despre care nu ai putea spune: „nu am nici-o aptitudine pentru ele". In această direcție fă cel puțin tot ce-ți stă în putere. Fii sincer, grav, muncitor, cumpătat, resemnat soartei tale, mulțumit cel puțin, binevoitor, liber, simplu, mărinimos. Nu simți?! Iată, câte lucruri poți face chiar de pe acum, fără să te poți plânge de inaptitudinea și de incapacitatea ta!

A dori imposibilul este nebunie, or, este imposibl ca cei răi să nu facă vre-o răutate.

Cel mai bun mijloc de a te răzbuna față de o ființă răutăcioasă, este de a nu-i semăna.

Orice s'ar face sau orice s'ar spune trebue să fiu un om de treabă, după cum aurul, ori smaragdul, ori purpura ar putea să repete neîncetat:

„Orice s'ar face, orice s'ar spune trebue să fiu smaragd, trebue să-mi păstrez strălucicirea".

O clipă încă și vei uita totul, încă o clipă și toți te vor fi uitat.

Un altul să fie luptător mai abil, mai dibaci decât tine; dar să nu fie mai afabil, mai modest, mai resemnat la accidentele vieții, mai indulgent pentru greșelile semenilor.

Este lucru de râs că tu nu te descotorosești de propia ta răutate, ceiace este cu putință, și că vrai să scapi de răutatea altora, ceiace nu se poate.

Adă-ți aminte că schimbând chiar de părere și ascultând de cel care te corijă, tu nu rămâi mai puțin liber: căci acțiunea ta este tot un efect al voinței tale și al înțelegerii tale: este deci o acțiune care pornește din sufletul tău.

Să nu poată spune nimeni de tine cu dreptate că tu nu ești simplu, că tu nu ești un om cinstit.

Fă să mintă oricine ar avea despre tine o asemenea părere: aceasta atârnă de tine.

Blândețea este o forță invincibilă, când este sinceră, fără afectațiuni, nici deghizare. Ce poate să-ți facă cel mai obraznic dintre oameni, dacă tu perziști a-l trata cu blândețe?

Este nedemn de un om să se lase târît de furie. Răbdarea și blândețea sânt totdeodată, calități și mai omenești, și mai bărbătești, ele dovedesc forța nervilor și a curajului și nu se poate spune acelaș lucru despre mânie și ciudă.

De mult ori m'am întrebat cu mirare cum se face că omul, care în general are pentru sine o iubire exclusivă, pune totuși mai puțin preț pe opiniunea pe care o are el însuși despre sine, decât pe opiniunea pe care o au alții despre el.

Fiecare a fost făcut pentru o destinațiune, depildă calul, vița de vie. Pentru ce să te miri? Soarele îți va spune: „Am fost făcut pentru cutare lucru" și celelalte îți vor spune la fel, Dar tu, pentru ce ai fost creiat? Pentru ca să te distrezi, vezi singur dacă acest răspuns este cu bun simț.

Du-mă, aruncă-mă unde vrai. Pretutindenea spiritul care stă în mine va fi liniștit; vreau să spun că va fi mulțumit, dacă cugetă și lucrează așa cum o cere condițiunea de om.

Adă-ți amine că spiritul care te conduce devine de neînvins, când se reculege în sine, nu se ascultă decât pe sine, și nu face decât ceia ce vrea.

Sufletul eliberat de orice pasiune, este un fel de citadelă. Omul nu poate găsi un adăpost unde să fie mai sigur să scape de orice stăpân.

Este de datoria omului să iubească chiar și pe acei care-l lovesc.

Tu îi vei iubi, dacă te vei gândi că sânt frați pentru tine; că dacă sânt vinovați sânt din ignoranță și fără voie; că peste puțin veți fi morți și unii și alții, și mai ales că nu ți s'a făcut nici un rău, pentrucă nu ți-a fost făcut sufletul mai rău de cum era înainte.

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

Şi-acum să citim scrisoarea lui Napoleon:

Marienburg, la ora 7 dimineaţa

Buna mea Luiza,

Presimţirea nu m'a înşelat. Am primit patru scrisori dela tine: una pe drum, iar celelalte trei azi dimineaţă.

Am constatat cu surpriză că n'ai primit încă scrisorile mele. Ţi-am trimis două prin ministrul meu dela Dresda. Trebue să te fi bucurat mult că te-ai întâlnit cu unchii şi surorile tale. Spune-i prinţului Carol cât de mult îl stimez.

Cred că i-ai făcut un dar prinţului Clary, care te-a găzduit. Aşa-i obiceiul. Dacă ţi-a scăpat din vedere lucrul acesta, ai grijă la plecarea ta din Praga. Montesquiou a dat desigur ceia ce li se cuvine servitorilor.

Trebue să fiţi cât mai darnici faţă de toată lumea. Am dat ordin să se aducă daruri pentru doamnele de onoare. Cel al doamnei Lagisky (!) trebue să fie de 50.000 de livre. Să-i faci şi tu un dar de aceiaşi valoare, aşa încât să aibă diamante de 100.000 livre în călătoria asta.

Să nu dăruieşti tabachere de aur; sunt de prost gust. Trebue să ai inele cu coroana ta, de câte 1200 livre, 2000, 3000 şi 6000 de livre. Vorbeşte în privinţa asta cu marele şambelan. Fii darnică cu toţi aceia care te-au servit odinioară.

Cred că Montesquiou ţi-a dat banii pe luna Iunie, ca să-ţi poţi acoperi cheltuelile. Trebue să fi sosit şi Jardin să-ţi dreseze caii pe care vrei să încaleci. Fii drăguţă cu tatăl tău şi cu toată familia ta.

Vorbeşte-i împăratului de simţimintele frumoase pe care mi le-a inspirat. Omagiile mele împărătesei.

Cercetează care sunt uzanţele faţă de burgravi din partea suveranilor care trec prin Praga.

Gândeşte-te şi la ce daruri ai putea să faci, plecând la Praga, în amintirea trecerii tale. Pot fi trimise din Paris.

Adio, dragă prietenă. Ştii cât de mult te iubesc. Vreau să te ştiu sănătoasă şi veselă. Să-mi scrii că ai scăpat de guturaiul tău plicticos.

Nu îngădui să se vorbească în faţa ta nimic echivoc des- Franţa şi despre politică.

Al tău

NAPOLEON

In după amiaza zilei de 12 Iunie, împăratul sosi la Koenigsberg, oraş care era guvernat de o persoană de încredere, generalul olandez Hogendorp. Napoleon rămase aci câteva zile.

La 14 Iunie, între două scrisori către Maria-Luiza, el trecu în revistă divizia poloneză a generalului Grandjean.

In scrisori nu pomenea nimic despre instalarea lui. Or, la hotelul Paris unde poposise Castellane, paturile — după obiceiul local — n'aveau decât un singur cearceaf, drept plapomă era o pernă mare de puf, aceiaşi pentru toţi călătorii, fără deosebire: „Nu era chip să te desbraci decât dacă te înveleai cu foaia de cort".

Asupra vechiului oraş prusian cu universitatea-i celebră, plana amintirea lui Kant, filosoful care murise cu opt ani în urmă. Şi cum împăratul se lăsase inspirat de teoria idealismului transcedental, care recunoaşte ţinta desvoltării istorice a umanităţii în „Pacea veşnică", săptămâna petrecută la Koenigsberg a fost pentru Napoleon o săptămână de mulţumire.

Pe împărăteasă, care-l învinovăţea că e leneş, o copleşea cu sfaturi, rugând-o să fie bună şi darnică faţă de toţi, şi mai ales cu văduvele militarilor austriaci şi cu invalizii de război. Era fericit ştiind-o iubită:

Bună şi scumpă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 8 Iunie, în care îmi dai amănunte asupra felului cum îţi petreci vremea. Lucrul acesta mă bucură foarte mult. Imi face plăcere să aflu ce faci toată ziua şi pe unde te duci.

Mai rămân şi mâne aici. N'ai dreptate să mă faci leneş. Mi se pare că ţi-am scris câteodată chiar de două ori pe zi. Sunt recunoscător tatălui tău pentru tot ce face ca să te distreze; cu nimic nu mă poate îndatora mai mult; te rog să-i mulţumeşti din partea mea.

Primesc numai veşti bune de la micul Rege. Cred că ţi se scrie şi ţie zilnic despre el.

Mă gândesc mereu la tine şi, cu toate că lucrez mult, aş vrea să te văd cât mai des. Sper să se poată în curând.

Salutări surorilor tale. Nu mi-ai scris nimic despre prietenii tăi. Cred că eşti mulţumită în mijlocul lor.

Al tău pentru totdeauna, dolce mio

Np.

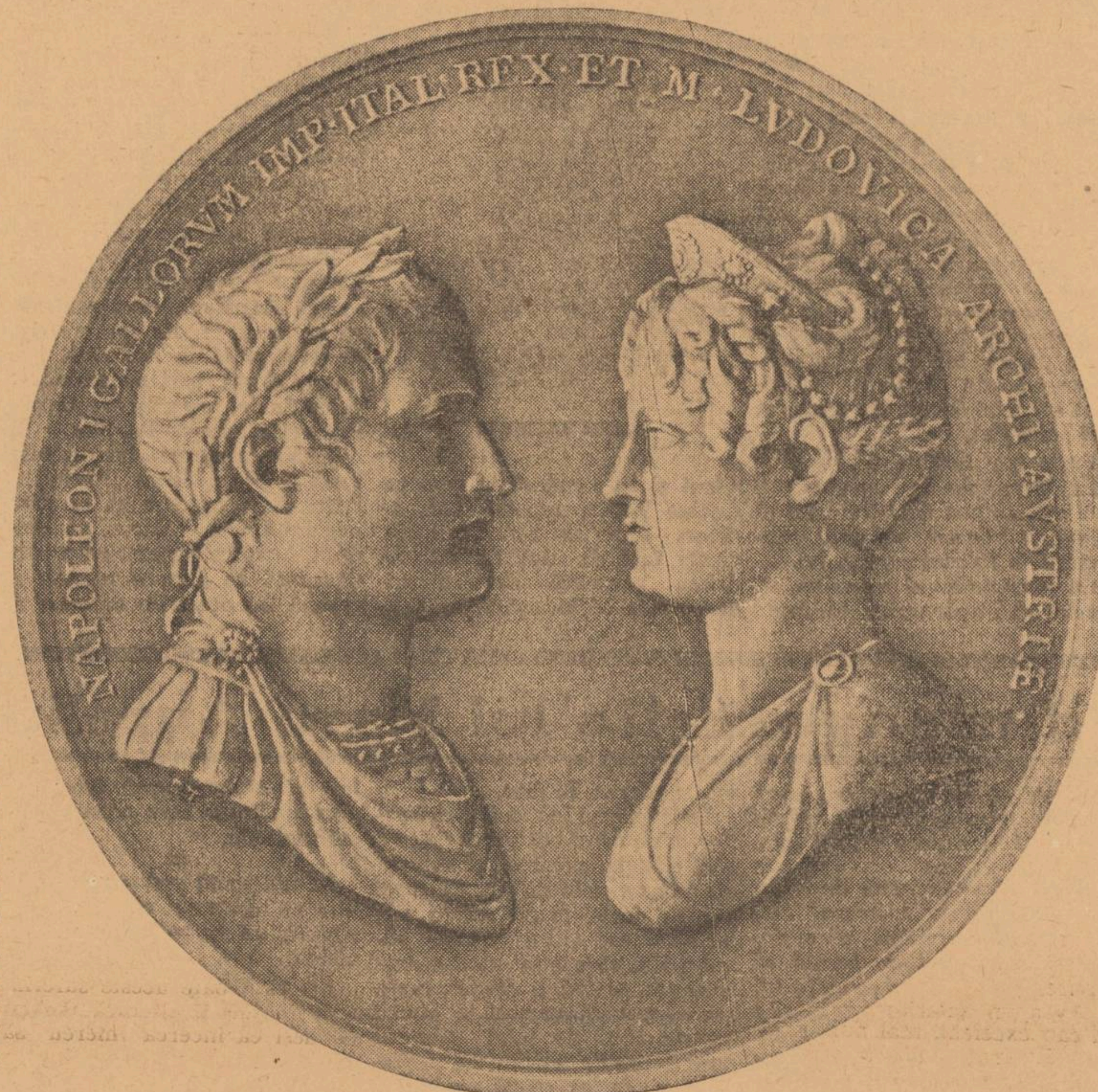
Napoleon Bonaparte

Koenigsberg, 13 Iunie, la ora 7 seara.

Bună şi scumpă Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 11. Aflu cu bucurie că ţi-a trecul răceala. Ingrijeşte-te. Jardin a sosit în sfârşit, aşa încât vei putea călări împreună cu tatăl tău fără să te oboseşti.

Sunt mâhnit ştiind-o bolnavă pe împărăteasă. Nu se menajează deajuns; spada îşi uzează teaca.

Sunt mişcat de sentimentele unchilor şi surorilor tale. Transmite-i salutări Leopoldinei.

Eu sunt sănătos. Plec noaptea asta la Vellan (Wehlan), *să trec în revistă trupele.*

Fii amabilă şi bună cu toată lumea, şi mai ales darnică faţă de doamnele de onoare, faţă de prinţese şi faţă de toţi cei care te-au servit.

Poţi ţine cu tine şi copilul femeii pe care o ai de-atâta vreme. Dăruieşte-i o sumă mai mare de bani.

Sunt bucuros ştiindu-te iubită de toată lumea şi înconjurată numai de afecţiune. Fii darnică mai ales cu femeile sărace şi cu văduvele militarilor austriaci, precum şi cu soldaţii invalizi care o duc greu.

Adio mio bene. *Cu tot gândul al tău. Te rog nu uita să transmiţi salutările mele tatălui tău şi Impărătesei.*

N.

Königsberg, în 16, la ora 3 după amiază.

Marea armată

Marea armată era un babilon de rase şi de limbi. Jérôme Bonaparte, regele Westfaliei, avea sub ordinele sale o armată de Polonezi, de Westfalieni şi de Saxoni. Schwarzenberg avea Austriaci. Oudinet, duce de Reggio — Francezi, Elveţieni şi Croaţi. Un regiment de tiraliori corsicani, de recruţi romani, piemontezi şi florentini, alcătuiau o brigadă împreună cu un regiment olandez. Corpul mareşalului Ney era format din două divizii franceze şi o divizie vurtemburgheză... Şi fără îndoială, Castellane, care trecea în revistă trupele cu siguranţa unui ofiiţer ataşat pe lângă împărat, a uitat ceva în această fantastică nomenclatură, deoarece în armată erau înrolaţi şi Portughezi.

La Wehlan, Napoleon a trecut în revistă divizia a treia de cuirasieri. La Insterburg, în ziua de 18 Iunie, e rândul corpului de armată al lui Oudinet, al celor două brigăzi de cavalerie uşoară şi al brigăzii prusace a lui Kleist. A doua zi trece în revistă la Gumbinnen primul corp de armată. Şi în mijlocul acestor preocupări militare, el îi scrie Mariei-Luiza:

Buna mea Luiza,

Nu-ţi pot scrie decât două vorbe. Méneval e bolnav la Danzik de opt zile. Are friguri. Eu sunt sănătos. Stau toată ziua în mijlocul trupelor trecându-le în revistă şi organizându-le. Astă seară plec la Gumbinen, unde voi fi peste trei ore.

Adio, dragă prietenă. Mă gândesc la tine. N'am primit încă nici o veste de la tine nici eri, nici azi. Sper să primesc mâne.

Al tău. Adio mio ben(e). *Salutări familiei tale.*

Al tău

NAP.

Instenburg (Insterburg), *în 18, la prânz.*

Baronul Méneval, secretarul lui Napoleon, era unul dintre prietenii săi cei mai buni. Fusese chemat să joace rolul de confident în drama conjugală care a pus capăt carierei lui Napoleon.

Isabey, al cărui nume îl va pronunţa împăratul, era deasemeni un vechi prieten, autor al portretului lui Bonaparte la Malmaison, al încântătoarelor portrete ale Mariei-Luiza cu ghirlanda de trandafiri şi al regelui Romei în leagăn. El era deasemeni pictorul ceremoniilor oficiale. Impărăteasa însăşi l-a luat ca profesor cu condiţiunea însă ca maestrul să nu retuşeze desenele elevei.

Isabey venea din Viena, unde executase portretele familiei imperiale austriace.

Buna mea Luiza.

Am primit scrisoarea ta din 14 Iunie. Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă şi că Jardin a sosit. Are să-ţi facă bine călăria. Mi se scrie din Paris că Isabey a plecat la Praga. Ai putea să-i scri un cuvânt lui Méneval. Mulţumeşte-i regelui Ludovic (să nu-i spui niciodată Regele Olandei), pentru ceiace ţi-a spus şi adaugă că ar trebui să se înapoeze în Franţa şi că, cu toate defectele lui, eu nu pot uita că l-am crescut ca pe fiul meu. Cu sănătatea o duc bine. Salutări respectuoase împărătesei şi tatălui tău, pe care îl iubesc pentru grija ce ţi-o poartă şi pentru dragostea ce-ţi arată.

Astăzi e foarte cald. Voi pleca mâne să trec în revistă un corp de armată, corpul de armată austriac, sosit la Lublin în ziua de 22.

Adio, scumpa mea Luiza, mi-e dor de tine. Te sărut pe gura ta frumoasă.

Al tău Np.

Gumbinen, în 20, la ora 5 seara (20 Iunie).

Mărturia dragostei filiale pentru împărat, şi salutări („des choses agréables"), gânduri bune — pentru împărăteasa Austriei. Observaţi nuanţa. „Papa François", blajin până la a face el însuşi târguelile în piaţă, a fost subjugat de ginerele său şi a semnat tratatul de alianţă din 12 Martie.

Maria-Luiza-Beatrice d'Este, tânăra mamă vitregă a Mariei-Luiza, nu-l poate suferi pe Napoleon: din cauza nenorocirilor pe care le-a îndurat familia ei detronată în Italia, umilinţele defecţiunilor austriace, umilinţa fastului Mariei-Luiza care poate face daruri mamei sale vitrege.

La Dresda, Napoleon n'a izbutit s'o câştige cu manierele lui alese, care mergeau până la a escorta trăsura în care se plimba ea. Şi'n umbră, de conivenţă cu Metternich, se uneltea trădarea: ţarul primea asigurarea că trupele auxiliare ale Austriei nu vor depăşi 26.000 de oameni.

Scrisoarea lui Napoleon dictează astfel tinerei femei o întreagă linie de conduită. Să nu exaspereze pe regele detronat al Olandei. Dacă Ludovic Bonaparte într'o clipă de mânie a publicat un pamflet împotriva fratelui său, a fost tratat totuşi de dânsul în tinereţă ca un fiu. Meneval, care l-a cunoscut pe Ludovic la Paris în timpul Directoratului, spunea despre viitorul rege că acest prieten al literelor era bun şi de o curăţenie sufletească care l-a făcut să adopte deviza: *„Fă ceiace trebue, orice s'ar întâmpla"*.

Scrisorile următoare ale împăratului, pline de afecţiune, dovedesc o permanentă grijă de a fi pe placul familiei nevestei sale. Această solicitudine nu e străină de scopuri politice, sprijinul Austriei împotriva Rusiei având pentru el un interes capital:

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea din 13. Aflu cu mâhnire că nu te simţi bine şi că eşti tristă. Sunt foarte recunoscător tatălui tău că-şi dă osteneala să te distreze. Nu mi-ai scris că ceilalţi unchi ai tăi nu vin să te vadă. Eu sunt perfect sănătos. Călăresc mult şi asta-mi face bine. Am primit veşti despre rege. Creşte, merge şi e sănătos.

Constat cu mâhnire că ceiace nădăjduiam nu s'a întâmplat. Trebue să amânăm deci pentru la toamnă.

Sper să primesc mâne veşti dela tine. Adio, mio ben; *fii veselă (şi) mulţumită ca să fii sănătoasă.*

Al tău

NAP.

Gumbunnen, 19 Iunie.

(URMEAZĂ)

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

Clément Vautel

Greşelile de ortografie ale lui Napoleon

Unele ziare au făcut o greşală ale cărei consecinţe pot fi foarte grave: au reprodus în facsimil câteva din scrisorile lui Napoleon către Maria-Luiza, care sunt acum expuse la Biblioteca Naţională din Paris şi astfel toată lumea a putut să constate că învingătorul dela Austerlitz era de o slăbiciune enormă nu numai în caligrafie, dar şi în ortografie.

Dela apariţia acestor scrisori, când un tată reproşează fiului său că scrie prost şi că face nenumărate şi grosolane greşeli de ortografie, căpătă următorul răspuns:

— Tăticule, de ce te plângi? Ar trebui să fii mândru că ai un fiu în genul lui Napoleon.

I-adevărat că bietul om ar putea să scape din încurcătură spunând:

— Tocmai fiindcă avea un scrs şi o ortografie atât de proastă, Napoleon a sfârşit la Sfânta Elena!

Explicaţia aceasta poate să nu fie paradoxală, căci cine ştie dacă unele ordine autografe şi urgente ale Micului Caporal au putut fi descifrate la timp, sau dacă n'au fost înţelese şi executate anapoda. Soarta imperiilor atârnă adesea de nimica toată.

Greşelile de ortografie aveau, ce e drept, mai puţină importanţă... Cel care le-a comis cu o necunoaştere atât de uimitoare a regulelor celor mai elementare, a fost totuşi creatorul genial al Universităţii.

Trebue să observăm dealtminteri că ortografia nu era altădată sacrosanctă aşa cum e astăzi. Fără îndoială, Napoleon o maltrată prea mult, dar cei mai mari scriitori ai secolului al 18-lea şi al 17-lea aveau şi mai puţin grijă de ortografie: manuscrisele lor originale sunt pline de greşeli care le-ar atrage, astăzi cele mai proaste note din partea profesorului, dar, slavă Domnului! ei îşi răscumpărau această slăbiciune întrebuinţând o sintaxă impecabilă şi mai ales scriind într'o franţuzească precisă, clară, elegantă şi logică.

In zilele noastre greşala de ortografie este o ruşine. Greşala de sintaxă n'are însă nici o gravitate. Cât despre crimele împotriva spiritului limbii, ele sunt foarte adesea socotite ca semn al adevăratului talent: scriitorii destrămaţi, îngâmfaţi, zăpăciţi şi mărginiţi, sunt deobiceiu cei mai admiraţi.

Desigur că ortografia e necesară şi că Napoleon n'ar fi trebuit s'o dispreţuiască într'atât. Nu trebue totuşi să judecăm pe oameni după chipul cum ştiu să pue litera *s* şi după cum rezolvă chestia consoanelor duble; răsbunare la cer strigă numai greşelile împotriva gustului, logicei şi a spiritului. Din punctul acesta de vedere foarte multe femei te uimesc: puţin le pasă de ortografie şi totuşi scriu scrisori delicioase... Aşa făcea d-na de Sevigné.

Francisque Sarcey dusese o companie pentru dreptul la greşala de ortografie. Mergea prea departe... dar e sigur că acest gen de delicte nu dezonora pe nimeni cum n'a micşorat întru nimic nici gloria lui Napoleon.

Trad. de H. BLAZIAN

Regele Romei

L u m e a   ş i   C a p i t a l a

Romanul adolescenţei

Pulbere se alege din toate visurile adolescenţei. Iată ce ne aminteşte Rosamond Lehmann în romanul „Pulbere", nouă, care am ştiut că viaţa nu-ţi acordă nimic din ceiace ai sperat în anii jocurilor nevinovate. Inchizând cartea cu un simţimânt de tristeţe, te întorci cu gândul spre propriul tău trecut, şi constaţi cu durere că nu te mai poţi recunoaşte în imaginea adolescentului visător. Viţa nu-i un vis ci o luptă crâncenă.

Acţiunea romanului se desfăşoară în jurul Iuditei Earlei, care până la 18 ani trăieşte în casa părintească dela ţară, unde învaţă cu sârguinţă, fiind îndrumată de către tatăl ei, un profesor erudit. Vacanţele şi le petrece în tovărăşia grupului Fyfe, format din Iulian, Charlie, Roddy, Martin şi Mariella, care vin în fiecare seară la bunica lor, vecina familiei Earle.

Dintre toţi, Iudita îl iubeşte pe cei mai frumos, pe Charlie. De ani de zile n'a mai văzut pe nici unul din ei. Dar când se întorc, din mijlocul lor lipseşte tocmai Charlie, care a căzut pe front, după ce în ajunul războiului se căsătorise cu Mariella, vara lui, căreia îi dărui un copil.

Iudita îl iubeşte acum pe Roddy. Il iubeşte cu tot sufletul, dar Roddy nu pricepe şi nici nu se sileşte să pătrundă această afecţiune. Lipsit de voinţă, nestăpânit de nici o dorinţă, el va primi cu emoţie trecătoare jertfa feciorie Iuditei, şi apoi va pleca mai departe. El nu o iubeşte. O iubeşte însă Martin; voinicul, bunul şi supusul Martin. La rândul ei, Iudit rămâne nepăsătoare faţă de simţimintele acestuia. Dar nu numai Martin o iubeşte pe această vecină încântătoare, ci şi lucidul şi sarcasticul Iulian, spre care s'au canalizat zadarnic dorinţele şi visele Mariellei.

Câtă tragedie nu se ascunde în această goană după dragoste. Fiecare iubeşte. Aproape toţi sunt iubiţi. Dar o anumită predispoziţie, caracteristică adolescenţei, îi împinge să caute afecţiune tocmai la sufletele în care nu întâmpină decât indiferenţă.

De ce n'a putut Iudita să-l iubească pe Martin, care era atât de bun şi care n'a trăit decât pentru ea. Nu era el oare superior sufleteşte lui Roddy? Poate că în mintea fetei de 18 ani mai stăruie cu intensitate imaginile din copilărie: „Martin cel stupid, caraghios şi grav, care mânca ceapă de împuţea văzduhul", pe când „Roddy era un băieţaş nespus de ciudat, cu atât mai ireal şi captivant cu cât îl vedem mai rar. Avea un zâmbet bizar, pe care-l pândeai fără voie, pentru că nu semăna cu zâmbetul nimănui".

Iudita e lipsită de putere de pătrundere. Reţine cu uşurinţă calităţile şi defectele fizice, pe care le preţueşte mai mult decât pe cele sufleteşti. L-a iubit pe Charlei, pentrucă era „frumos ca un prinţ". Il iubeşte pe Roddy pentru calităţi asemănătoare.

Dacă în relaţiile cu prietenii, preferinţa aceasta pentru aspectul exterior este normală şi explicabilă, nu-i tot astfel când este vorba despre criteriul de alegere a prietenelor la Colegiu. Prietenia normală dintre camarade nu se stabileşte pe baza frumuseţii cosiţelor sau a ochilor, ci se sprijină pe admiraţie faţă de însuşirile intelectuale şi pe bunăvoinţă reciprocă.

Vrednica, inteligenta şi îndatoritoarea Mabel nu s'a putut bucura de prietenia Iuditei, căci nu era înzestrată cu o înfăţişare prea atrăgătoare. Iudita nici nu căuta prietenie, ci dragoste. Şi de aceia s'a simţit atrasă spre frumoasa Jennifer, care răspândea o nesfârşită sete de viaţă şi de iubire.

Doi ani de zile, toată fiinţa Iuditei trăieşte numai sub influenţa acestei fermecătoare colege, pe care nimeni n'o poate iubi în pace, simplu; toţi o iubesc prea mult... şi lucrurile devin obscure, complicate, dureroase... Simţi nevoia s'o ţii în braţe, nimeni altul să nu se mai apropie de ea... să veghezi asupra ei, să-i dai tot ce doreşte. E obositor... Şi când eşti obosită, îţi redă viaţă. Ea toarnă viaţă în tine".

Astfel îi vorbeşte Iudita enigmaticei Geraldine, spre care se îndreaptă cu o nestăpânită pasiune Jennifer, care nu găsise deplină satisfacţie în prietenia ei cu Iudita.

Legăturile acestea nu sunt anormale numai prin intensitatea simţimintelor, ci şi prin natura lor, fiind manifestarea unui magnetism fizic contrar legilor naturii.

Odată cu terminarea Universităţii, Iudita trăeşte anul spulberării visurilor. Roddy, amantul unei nopţi nu va fi niciodată soţul ei. Martin, care a dorit-o tovarăşe de viaţă, moare într'un accident, provocându-i un trecător regret. Iulian îşi dă seama că „ceasul său a trecut" şi renunţă pentru totdeauna la ea.

Jennifer îi scrie, chemând-o la o întâlnire dar nu vine.

„Se întoarse acasă în singurătate. Surâse gândind că ar putea insipra milă, într'atât era de singură.

„Unul câte unul se depărtează toţi de ea, şi la urmă de tot Jennifer. Poate că nu se gândise nici o clipă să revie sau, în ultimul minut, n'a mai avut curajul...

„Când va ajunge acasă, cireşul bătrân va fi doborît. Văzuse azi dimineaţă pe grădinar, pregătind toporul, să dea jos trunchiul uscat. Şi cireşul pierea. Pe casa de alături se va pune „de vânzare".

Iată ce s'a ales din toate speranţele adolescenţei. „Trecutul alcătuia un cerc mare, acum închis, bun de asvârlit, de uitat".

Dacă i s'au spulberat visurile, nu înseamnă însă că totul s'a sfârşit. Ea va continua să trăiască o viaţă poate mai urîtă, poate mai frumoasă decât aceia pe care şi-o făurise în minte, dar — şi aici stă toată tristeţea — o altă viaţă.

Ad. B.

Cronica feminină

Fard şi alte nimicuri importante

Problema s'a dezbătut de multe ori, şi s'a ajuns cam la acelaş compromis ca în toate discuţiile cu caracter pacific: femeea să se fardeze, dar nu prea mult, numai atât cât e necesar pentru ca să corecteze opera naturii. Dar expresia asta „a corecta natura" are un sens foarte elastic. Până şi femeea cea mai vopsită, va pretinde că n'a vrut nimic altceva decât să „corecteze" natura.

O particularitate care mă impresionează neplăcut în filmele de cinematograf. Bărbaţii sunt machiaţi atât cât le cere rolul, dar, în afară de câţiva foarte fazi juni primi, diferă considerabil unul de celălalt. Femeile în schimb — şi nu vorbesc de actriţele care au reuşit să-şi câştige un loc în gustul publicului — ci marea massă a actriţelor de mâna doua, a treia, ş. m. d. — seamănă grozav între ele. Toate la fel oxigenate, toate cu gură gen Joan Crawford sau Greta Garbo, toate cu sprincenele trase la fel. Nu ştiu dacă vă mai aduceţi aminte de un film, îi zicea mi se pare „Simfonia primăverii" cu Franciska Gal în rolul unei ţărăncuţe. Un film de serie, agreabil şi cu multă muzică. N'aş putea să-mi dau seama de ce m'a impresionat neplăcut, în întâia scenă, machiajul acestei actriţe. Avea un machiaj de „girls"-uri, nu frumuseţea naturală a fetei dela ţară. Opus ca realizare acestui film a fost „Maternelle". E cu totul altceva, veţi zice dvs. Da, e cu totul altceva, dar azi, când e atâta desgust pentru tot ce e falsificat, dece mergem spre standardizare, dece corectăm natura luând drept model micile figurante din filme.

Eu cred că o mare greşală a româncelor este aceea că fac prea puţin sport. Vei găsi în Bucureşti foarte multe femei foarte luminos îmbrăcate şi fardate, dar foarte rar vei găsi gestul acela sigur, privirea clară şi francă a femeii care face sport. Pe când o nemţoaică de ex. face „una" cu trench-ul şi cu pantofii ei cu talpă de crep, aici femeile poartă paltoanele sport cu turban, cu cercei orientali (am văzut eri un exemplu în genul aceasta), cu mărgele de sticlă, pantofi cu toc de 15 cm. şi cu funte şi cu fard! — o, cât de mult fard!

Un fenomen îmbucurător e răspândirea ronge-ului de faţă şi de buze mandarine. Pentru o brună cu tip oarecum exotic, rouge-ul acesta e cât se poate de potrivit. Tot atât pentru blonde. Brunele cu faţa albă, întrebuinţează de multe ori rougeuri în nuanţe roz. Cred însă că în cele mai multe cazuri ar putea să încerce rouge-ul mandarine şi nu le-ar desavantaja. E mult mai luminos. Cred că dvs. ştiţi, doamnelor, că sunt mult mai practice rouge-urile lichide sau cremele, decât rouge-ul în formă de praf sau comprimat. Mai practice pentru simplul motiv că nu se şterg ca şi celelalte — iar d. Dortheimer, care a binevoit să-mi dea câteva instrucţiuni, m'a asigurat că nici nu sunt mai dăunătoare.

Vor fi probabil, printre cititoarele acestei cronici unele care nu se pudrează. Pentru un ten gras procedeul e greşit — pudra nu poate decât să-i folosească. Pentru doamnele care se pudrează, îndrăznesc să dau sfatul (pentrucă am văzut câteva care făceau această greşală) să nu întrebuinţeze pudră nici mai deschisă nici mai închisă decât culoarea tenului. Amândouă se răsbună. Se va riposta: dar eu am faţă albă! Nu există faţă albă, albă în culoarea varului. Pentru cea mai albă faţă, se va întrebuinţa o nuanţă foarte apropiată de alb, totuşi cu vagi nuanţe de beige. O faţă foarte albă, sau mai puţin albă, pudrată cu alb, având în plus rouge, rimel, bleu, etc... se situiază fără îndoială în fruntea erorilor machiajului. Făcând abstracţie de aspectul inestetic, mai face şi o impresie de lipsă de vitalitate, de boală. Nici fără rouge, nu-i recomandabilă pudra albă, are un aspect făinos foarte puţin plăcut ochilor.

Pudra mai închisă decât tenul, în schimb, se strânge în toate cutele şi mai ales în jurul gurii şi îţi dă un aspect de murdar.

Cel mai frumos machiaj ar fi acela în care culorile rouge-ului şi a pudrei s'ar armoniza, una cu cealaltă.

In legătură cu capitolul acesta, vă rog, doamnelor, să nu profitaţi de faptul că pudratul în public a devenit un obiceiu. Căutaţi o pudră care să ţină mai bine, întrebuinţaţi o cremă uşoară nedăunătoare tenului, dar nu scoateţi pudriera şi puful în restaurante, cafenele, etc. Dealtfel, unele femei au o obsesie de nimic îndreptăţită: aceea că le luceşte nasul. O faţă lucioasă, de cele mai multe ori nu-i frumoasă, e just. Dar un ten trebue să aibă luciul lui, nu unsuros, nu ştiu cum aş putea să vă spun.... luciul pielei fragede, transparente, vii — şi-i păcat s'o acoperim cu o întreagă mască de pudră şi fard.

Ziua, multe femei care se fardează în casă, chiar dacă e pusă oglinda în toată lumina ferestrelor — ies pe stradă prost fardate. Ar fi recomandabil ca înainte de a pleca în oraş, să ia o oglindă şi să iasă sub cerul liber, pentrucă lumina din casă e mult mai indulgentă decât lumina cerului. Oglinda s'o fixeze undeva şi să se privească dela o distranţă de 2—3 m. pentrucă numai aşa se poate observa exact dacă fardul e bine aranjat.

In ceeace priveşte sprincenele sunt fără îndoială mai frumoase cele subţiri decât cele răspândite la întâmplare deasupra ochilor. Nici nu putem să ne imaginăm cât de imens schimbă sprincenele toată înfăţişarea fetei. Sprincenele foarte apropiate de ochi şi drepte, dau o expresie cam închisă şi răutăcioasă (uneori „wamp-"-ică!!) Sunt mai frumoase sprincenele mai înalte şi mai rotunde. Dar nu trase pe sus, pentrucă dau un aer mirat, pe care uneori prietenele dv. au să-l numească şi altfel. Ştiţi că pensatul sprincenelor nu e chiar atât de greu cât se crede la început. E mai uşor de îndeplinit dacă se unge locul întâi cu vaselină şi se ţine pielita întinsă (vertical). Si e nevoie natural de o pensetă bună. Sprincenele mai subţiri de multe ori întineresc. Nu sunt frumoase cele trase cu creion. Cred că în cele mai multe cazuri, unei blonde oxigenate i s'ar recomanda să nu aibă sprincene negre prea groase. Oxigenarea părului presupune o artificializare — şi dacă i-a plăcut să ia drumul acesta, trebue cel puţin să-l ducă mai departe.

Veti fi de acord cu mine că de cele mai multe ori o brună cu fata foarte neagră, îmbrăcată în negru şi fără nici un pic de fard, are un aspect cam lugubru.

Fetele să nu devină curcubeu, dar întâia preocupare a unei femei care vrea să fie agreabilă, e aceea de a nu deveni, sub pretext de distincţie, sinistră. Să nu-şi închidă chipul. Să aibă totdeauna un singur ornament care să-l deschidă, să-l facă surâzător, primăvăratec. O femee trebue întâi de toate să pară plină de vitalitate. După aceea, mai poate să fie şi interesantă.

Rouge-ul dispus pe pomeţii obrajilor şi urcând spre tâmple, prelungeşte ovalul — ştiţi — iar dispus mai jos de pomeţi, îl rotunjeşte. Şi desigur o faţă mai prelungă e aproape totdeauna mai fină.

Pentru ochi, în loc de rimel, e preferabil untul de ricină. O reţetă cam domestică, e drept, dar dvs. ştiţi că rimelul de orice fel distruge cu timpul genele. Şi apoi — când intră în ochi... nu-i plăcut deloc. Untul de ricină în schimb, se spune că le face să crească; iar dacă nu-i adevărat, în orice caz le dă un luciu agreabil. Există un aparat special de întors genele. Costă două sute de lei — şi e foarte practic. Cu aceste două lucruri, puteţi să aveţi gene frumoase fără să le stricaţi.

Gura, după moda de azi, se va face după conturul ei. Să nu vă speriaţi dacă aveţi o gură prea mare, poate chiar asta să vă dea o notă personală. E foarte urâtă o gură vopsită numai în vârf. Tot aşa de urâtă e o gură fardată peste conturul natural. Orice truc, mai curând sau mai târziu, va fi descoperit.

Ştiţi ce scrie o foarte bună revistă franceză: Pour votre beauté, madame. Dacă aveţi ochi mici, nu încercaţi să-i prelungiţi cu creionul; nu veţi înşela pe nimeni. Nu vă speriaţi de neregularitatea trăsăturilor, de multe ori tocmai această neregularitate dă un rezultat fericit.

Nu ştiu ce aş mai putea să vă spun în direcţia asta. E inutil să te adânceşti în consideraţiuni generale, pentrucă „fiecare pacient îşi are boala lui". Dacă vă interesează, pot să vă comunic un lucru pe care l-am aflat: în fiecare zi între orele 8—9 dim. d. Dortheimer dă consultaţiuni gratuite pentru învăţarea machiatului potrivit cu figura pe care o aveţi. E un gest destul de frumos şi mai ales foarte util.

A. O.

SERGHEI ESENIN

Precum moara...

Dragostea mea astăzi este alta,
Ah şi ştiu că ţie-ţi pare rău:
Măturoiul lunii clătind balta,
N'a stropit şi peste stihul tău.

Schimbător, subt steaua ce văpaia
Pe sprincene molcum şi-a lăsat,
Incântând cu inima odaia,
Tu în ea locaş nu ţi-ai durat.

Cel dorit în nopţile senine,
Pe alături ţi-a trecut din nou,
Cheile acestea, pentru cine
Le-aurişi cu-al vorbelor ecou?

N'ai să cânţi nici soarele, nici clipa,
N'ai să vezi pe geamuri raiul sfânt,
Precum moara fluturând aripa,
Nu poate sbura depe pământ.

GEORGE LESNEA

Toamnă

pentru Lady

Işi frânge toamna mâinile 'n castani
Şi prin noroi se chinue şi plânge:
Chemare grea de dincolo de ani
Ca o beţie mi-a intrat în sânge!

In fiecare noapte cat ceva...
Ori parc'aşi căuta...
Auzi cum geme
O cumpănă ascunsă undeva,
Prelung şi straniu, dincolo de vreme.

Mă chiamă ape tulburi şi adânci
Să-mi sfărm tristeţea mizeră de stânci.
Toţi morţii din pământ mă chiamă:
Nu mă privi şi nu mai plânge mamă. —

IVAN DIMITRIEVICI

O DRAMĂ MISTERIOASĂ

o dramă care a dat mult de furcă faimosului detectiv Will Warren, se desfăşură enigmatică şi turburătoare, în romanul „ZIDUL SOCOTELILOR" apărut în colecţia de 12 lei: „ROMANELE CAPTIVANTE. „Zidul Socotelilor" e scris cu imaginaţie, conţine multă mişcare şi are elemente de fantastic pline de groază şi halucinaţie. Acţiunea se agită în jurul unor decapitări misterioase, care surprind şi înfioară, — Berlinul a pus doar iarăş în actualitate acest sinistru procedeu.

Antinudism feroce

Maurice Martin du Gard, povesteşte în cartea sa asupra Portugaliei, următoarea scenă de necrezut.

„Aproape de porţile oraşului (Coïmbre) se auziră acum câteva zile nişte ţipete, dar nişte ţipete! Un bărbat alerga prin praf, apoi, pe punctul de a fi ajuns din urmă, lasă drumul şi se aruncă pe o cărare mărginaşă; în sfârşind gâfâind, ne mai având putere să răsufle, se prăbuşi pe câmp. Indată îl năpădiră cu ciomegele toate femeile de prin acele meleaguri, înjurându-l cât le lua gura.

Furase? Dăduse foc? Asasinase? Se legase de vreo nevinovată dintre ele cu prea mare îndrăsneală? Nimic din toate aceste! Se simte pierdut, cere ertare în genunchi cu spatele însângerat până să vină o ambulanţă ca să-l scape! Iată ce păteşte un bărbat care se încumetă să se poarte ca un păgân la ţară în Portugalia! De ce nu ca în Africa, mă rog?!

Era gol! se plimba în pielea goală. Bietul băiat trebue să fi fost nebun, s'ar fi putut pune pariu. Vedeţi că acolo femeile sunt pudice şi ţărancele mai mult ca celelalte. Cu polcuţă încheiată până sus, la gât, cu mâneci lungi, totdeauna înfăşurate în şaluri, chiar pe căldură, ele nu-şi arată decât picioarele, căci umblă desculţe. Le vezi dar nu le auzi. Asta se potriveşte cu căldura soarelui sau poate mergând ast-fel, ele gustă libertatea.

Dar ele nu sunt pasive ca ale noastre! In potriva legii, care ţinea să le încalţe cu deasila, ele au protestat, defilând la Lisabona, încălţate cu ghete vechi, bocanci, cizme, cismuliţe, saboţi, ghete lăcuite mult mai mari decât piciorul lor, cu ghete de culori diferite în aceiaş pereche, o adevărată mascaradă! Poliţia s'a dat bătută!

Cât despre pudoarea lor, Martin Du Gard socoate că ea e mai mult respectabilitate, de cât pudoare, căci formează o puternică moştenire catolică: secretul e totdeauna mai convenabil şi în tot cazul mai ispititor. Pelerinele negre ale studentelor au ceva fermecător şi ecleziastic în acelaş timp. In alte ţări culoarea lor sumbră ar putea întuneca sufletele tinere. Aci din potrivă pare că ajută la destăinuirea unor duioase şi tinereşti sentimente, mai ales că natura este un îndemn prietenesc pentru nebuniile exuberantei tinereţi. Vedem deci câte nuanţe sunt în pudoarea femeii portugheze,

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Aşi vrea, atât cât pot, să reabilitez cea mai gingaşă latură din activitatea unui avocat: elaborarea pledoariei. Nici nu mă gândesc la activitatea integrală a avocatului — nu pentru motivul că mi-ar fi greu să-i dovedesc utilitatea socială şi strălucirea morală — dar din supunere, vântului aspru al epocei noastre, care şterge relieful tuturor monezilor, câştigate bunului comun după atîtea secole de critică şi evoluţie domoală.

— Să te supui vântului?

— Aşa fac eu. Pentrucă niciodată, nu ştii ce aduce vântul.

— Dar confirmându-te, te îmbracă în zdrobitoare laşitate.

— Nicidecum. Toate vânturile au trecut. Indoiala a fost singură, cel mai vechi şi singură generatoare de evoluţie, dintre toate darurile omului. Ce-am fi făcut fără îndoială?

— Eşti avocat.

— Exact. Caută rostul meu, rostul nostru, în îndoială. Cronica faptelor diverse îmi serveşte, printr'o banală întâmplare, cea mai colorată exemplificare a interesului social, a necesităţei pentru Justiţie şi a înălţimei morale a oficiului public de apărător, sub acest raport. Ai cetit zilele trecute în ziare, cum un gardian a surprins în plină şi tandră activitate conjugală pe un soţ cu soţia lui, în prima zi de primăvară, în curtea unei biserici. Atentat la bunele moravuri, a scris solemn în procesul verbal, agentul forţei publice, iar Parchetul a confirmat desigur acest atentat, deschizând acţiune în baza art. 262 cod. penal. De-aici procesul şi te aud:

— Să fie pedepsit, aşa cum cere legea de la 3 luni la un an, pentru neruşinarea comisă. Dacă are capricii amoroase să şi le ascundă de ochii lumii. Să facă tot ce pofteşte acasă, dar să nu ne ultragieze pudoarea, prin exibiţiuni desgustătoare. Şi chiar în curtea bisericii? Fiindcă era vecin cu biserica, cu atât mai mult şi fiindcă era însurat de 16 ani, cu atât mai grav. Iar nevastă-sa, la fel. Poate chiar, mai neruşinată, fiind-că soţul istovit de lucrul zilei, într'o plimbare după cină prin jurul casei, poate să spue şi să propue şi prostii. Dar ea? De ce n'a răspuns cu bun simţ: hai, acasă. Pretinde că prin curtea bisericii nu trecea nimeni şi că era sigură că acolo, e ca-şi acasă. Vezi, că-i şi proastă, fiind-că n'a prevăzut bine. Sergentul a văzut-o şi tot aşa putea s'o vadă ori cine s'ar fi uitat mai atent în curtea bisericii. Exemplul trebue dat, nu se mai poate tolera...

— Te-am ascultat. E adevărat tot ce-ai spus, până acolo când ai pretins soţiei că trebuie să spue: hai acasă.

— Să fi spus!

— Şi ea n'a putut spune. De aceia se şi plimbau în jurul casei. Casa lor, toată casa lor, era o cameră cu două paturi mari, în care dormeau cu cei patru copii, trei fete şi un băiat. Problema li s'a părut, în mod vinovat faţă de lege, mult mai simplă de cât se pune. El şi-a zis: acasă sunt copiii şi fata cea mai mare are 15 ani, aici nu-i nimeni şi chiar de va zări ceva un ochiu de gardian, desigur că se va face că nu vede.

— Ai întors-o bine.

— Tu ai întors-o, eu i-am urmat drumul firesc. Dar chiar aşa cum zici tu, legea cere publicitate.

— Păi, n'a fost? Reprezentantul autorităţii...

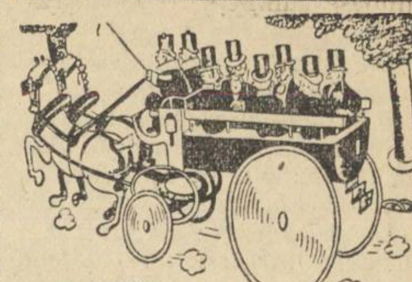
— Alături, era Dumnezeu. Acasă, toţi copiii...

— Ce'nseamnă să fii avocat!

— Nimic mai mult, decât un respect nesfârşit pentru îndoială, *din dorinţa de-a nu jigni, prin grabă, adevărul.*

Nimic mai mult, decât certitudinea că sub aparenţele faptelor se ascunde întotdeauna, un fir neobservat de adevăr etern — singur valabil pentru torsul unei pledoarii.

G. COSTACHESCU

„Opt cilindri" ai străbunilor noştri.

Cronica mizantropului

Despre gazetele de altădată

Deşi introducerea tiparului în Italia se făcea în a doua jumătate a sec. al 15-lea (cea dintâi tipografie în Roma se înfiinţă la 1467) primele gazete s'au divulgat manuscrise. Se numeau avvisi, lettere d'avvisi, spacci *sau* ritorni *iar cei care le scriau* gazzetanti *sau* menanti. *In chip hotărît nu se ştie unde şi când au apărut. E probabil cam pe la 1550. Colecţiunile urbinate azi în Vatican încep cu 1554. Cel dintâiu oraş în care Avisurile iau avânt este Veneţia, totdeauna doritoare de a se informa asupra evenimentelor orientale, iar apoi Roma, unde această formă de informaţie ia atâta întindere şi atâta îndrăzneală, încât autorităţile intervin spre a le interzice. Un astfel de Avis cuprindea, exprimate concis şi uneori cu pitoresc, ştiri politice sau mărunte pe care gazetarul, foarte bine plătit pentru a informa un cerc restrâns de persoane, le culegea, publicându-le săptămânal şi ţinând o largă corespondenţă. S'a întâmplat însă că foarte multe din aceste avise mai cu seamă cele dela Roma conţineau divulgări scandaloase din intimitatea marilor prelaţi sau a familiilor nobile, ceeace stârni numeroase conflicte. In 1569 Niccolò Franco este spânzurat pentru a fi scris avise calomnioase la adresa unor cardinali, iar în anul 1572, apar două bule* Contra famigeratores et menantes, *una a lui Pio al V-lea din Martie şi alta a lui Gregorio XIII. Intr'un Bando din 11 Oct. 1586 Monsignor Mariano Pierbenedetti, episcop de Martorano şi Guvernator al Romei făgăduia să ia măsuri straşnice împotriva acestor oameni „di mala natura, scelerati, calunniosi et detrattori" cu limbi răspânditoare de ciumă care scriau minciuni, ponegrind pe marii demnitari. Azi în limbajul nostru mai distins am numi aceste crime de atunci „insinuări", „infamii" dar n'am cere pedepse ca acelea care s'au dat mai târziu, în secolul al XVIII-lea la trei gazetari tot din Roma, Trivelli, Rivarola şi Scatolari, martiri ai „libertăţii presei", care au fost executaţi pentru calomnie.*

Caşi acum, gazetele, când au început a fi mai răspândite, se strigau de către vânzători pe drum, cu rezumări senzaţionale. O idee de cum strigau băeţii ne-o putem face dintr'un pasagiu din povestea dramatică Femeea şarpe *a lui Carlo Gozzi autorul dramei feerice Turandot.*

„Trufaldino (imitând pe vânzătorii de gazete va striga următoarea balivernă) Cea mai nouă şi mai autentică ştire, care descrie şi declară marea bătălie de sub vestita cetate Tiflis. Citiţi groaznicul asediu al cetăţii Tiflis cu două milioane de mauri de către uriaşul Morgone. Citiţi despre vitejia celor patru sute de soldaţi care s'au apărat singuri cu mare prăpăd pentru barbari. Citiţi miraculoasa revărsare a râului Kur care a înecat pe toţi duşmanii. Cine vrea să citească autentica relaţiune, numai un gologan. Cea mai nouă şi mai autentică ştire, etc.."

Adică întocmai ca acum, dar fără spânzurătoare.

ARISTARC

Cinematograful

Numere de atracţie

Spectatorul de cinematograf este uneori obligat să înghită suplimente artistice numite „numere de atracţie". E foarte bine zis: numere de atracţie; iar faptul că personal le socot mai de grabă „de respingere" nu are nici o importanţă. Marele public adoră pe toţi acei „dizeùri" (citiţi ca ghiaùri(sau dizeze (foste vandeze devenite ulterior danseze şi şanteze) care susurează pe un ton de confidenţial tango:

Ş'apoi m'ai dus în garso-
ni-iera ta
Şi m'ai sărutat pe . . . . .
. . . . sofà.

Intr'o după amiază, sosind la cinema tocmai la mijlocul filmului, mă pregăteam cu resemnare să încasez o porţie masivă de genii naţionali, când, deodată, lângă mine, aud un sgomot omenesc de protestare, la început doar mormăită, şi la urmă devenită limbaj articulat propriu zis:

— Ce spui D-ta, domnule? Va să zică acum nu e film? Păi dacă ştiam . . . Păi asta trebuià să mi se spună dela început . . . C'atunci nu mai . . . Ei, drăcia dracului.

Şi domnul meu se scoală, şi supărarea i se citea pe faţă în timp ce-şi aduna catrafusele risipite. Apoi, plin ca un geamantan, începe a-şi face loc spre a ieşi dintre bănci.

O vastă bucurie mă cuprinse. Iată deci însfârşit un cetăţean care are curajul opiniei. Deşi a plătit, pleacă. Frumos exemplu de intransigenţă estetică. Dar entuziasmul meu fu de scurtă durată. Rafinatul meu vecin, odată ieşit din rândul de bănci, în loc să cotească la dreapta spre ieşire şi libertate, o luă din contră la stânga pentru a se aşeza, cu satisfacţie, în rândul întâi al stalurilor. Nu dintr'o sfântă indignare artistică, ci din dorinţa de a nu pierde niciun detaliu din „numerele de atracţie" plecase el în voiaj spre locurile din faţă. L-am observat şi după aceea. Spectacolul de pe scenă găsea în sufletul lui o rezonanţă perfectă. Faţa i se pama de plăcere intelectuală ori de câte ori înţelegea că a înţeles cutare dublu-înţeles din vreunul din spiritele genito-urinare pe care cenzura noastră le cultivă şi încurajează. Dar dizeurii n'au numai o coardă la arc. După asemenea vesele şi frivole lucruri, urmează câte un cântec executat în costum naţional şi agrementat cu dansuri aferente.

Aşa dar întâi haz, pe urmă voluptăţi patriotice, iar la urmă de tot un sketch (spectactorul zice scaci) destinat a trezi sentimentul trecutului. Un artist tăciuniu, care cu două numere înainte apăruse ca lăutar de stradă făcând acele tumbe particulare care se chiamă „roata ţigănească" cu vioara la subsuoară —acum îşi cărunţise părul în scop de distincţiune şi cu o voce persuasivă de Teatru Naţional ne povestea cum era pe vremuri, în Bucureştiul de altădată, unde

Fata se mărită odată
Şi unde fata era fată
In Bucureştiul de-altă (apogiatură) da-aaată... (Singur versul din urmă era cântat, restul era doar declarat).

Lângă distinsul làudator temporis acti juca o actriţă costumată în băbuşcă şi care căuta să-şi mascheze tinereţea naturală cu legănări de cap pline de tâlc şi cu câte-un sfătos „e-he-hei" exprimat cu voce intenţionat stinsă. Părechea de conservatori evocau împreună fel de fel de întâmplări memorabile, cum Mitiţă Sturza zicea hâm, cum Lascăr Catargi zicea păi, cum Petre Carp zicea căci, şi alte asemenea lucruri de foarte general interes, după care, renunţând la vorbirea în proză a „scaciului", rezumau conversaţia anterioară printr'un refren pe aria „So ein Mädel vergisst man nicht" — iar în româneşte: „Sunt chestiuni ce nu poţi uita" executat în metru iambic: „Sunchès tiuncè nupoooo ţuita" la care subsemnatul, vechiu sentimental şi pătimaş al trecutului, crăpa de înduioşare.

Dar să revenim la subiect, la subiectul despre care voiam să vă întreţin, şi pe care dacă nu mă înşel nici n'am apucat să vi-l spun. Mi-am adus aminte de toate aceste lucruri prin asociaţie de idei cu o impresie pe care am avut-o de curând. Mă găseam la unul din cinematografele cu „numere de atracţie". Filmul se sfârşise. In sală se făcuse lumină şi aşteptam jurnatul — cum zice domnul speaker: „movieton" — când, subit, aparatul meu auditiv înregistră un scârţâit ciudat, un zgomot de care mă desobicinuisem de mult: zgomotul unei orchestre în carne şi oase. Coeficientul considerabil de desobicinuinţă mă făcu să măsor corect gradul de perfecţiune al muzicii pe care ni-o dă azi filmul. Am ajuns să ni se pară natural să nu mai auzim muzică prost executată de când cinematograful sonor a devenit furnisorul nostru muzical aproape exclusiv. Imperfecţia orchestrei din sală nu mai putea fi tolerată de urechi deprinse cu calitatea impecabilă a executanţilor care lucrează la acompaniamentul sonor al filmului. In deosebi această perfecţie este remarcabilă la filmele americane. Şi despre muzica cinematografică americană voiam tocmai să vorbesc în momentul când am început să scriu prezenta cronică.

Muzica cinematografică americană

Muzica americană nu-i propriu zis originală. Imi amintesc că demobilizaţii americani au dat la Paris în 1920 un concert cu operele compatrioţilor lor. Două lucruri proba acel concert. Neantul invenţiei muzicale şi perfecţia execuţiei. Americanii n'au compozitori prea străluciţi, dar au mii de executanţi de mâna întâi. Asta explică voga — deplin meritată — a jazz-ului, vastă armonizare de instrumente extrem de variate, printre care şi vocea omenească, vocea ca să zicem aşa colectivă, întrebuinţată, după formula Revellers.

Casele de filme întreţin la remorca lor o armată întreagă de cântăreţi de toate registrele şi de instrumentişti de toate speciile. Câte odată Paramount sau vre-o altă companie californiană ne dă câte o complectare muzicală, unde executanţi foarte variaţi ocupă, fiecare, microfonul timp de maximum un minut. Este un adevărat ospăţ de muzică bună, — bună în sensul execuţiei, fireşte.

Ar fi totuşi nedrept să negăm şi compoziţiei oarecare valoare. Desenele animate bune (adică cele făcute de Fleisher sau de Disney) au introdus în arta sunetelor nişte îndrăsneli instrumentale şi nişte ştrengării muzicale menite, la un moment dat, să găsească o întrebuinţare de valoare înalt muzicală la un compozitor de talent care le va ultiliza şi estetiza cum se cuvine. De asemeni nu trebue să subestimăm meritul americanilor în opera lor de prelucrare a muzicii populare negre, havaiene, etc., cu sonorităţile lor stranii, cu ritmul lor sincopat şi melancolia lor neliniştitoare. Este foarte interesantă această problemă a muzicei negroamericane, şi fiindcă are legătură indirectă cu cinematograful, îmi rezerv să vorbesc odată special de ea.

Pentru moment, vreau să mă apropii din ce în ce mai mult de actualitatea cinematografică bucureşteană. S'a reprezintat, săptămâna aceasta, o „super-revistă" intitulată „Femei, femei, femei". Stiţi cum se face asta în America. Vre-o zece excelenţi actori înnoadă o intrigă foarte simplă în jurul unei reviste care urmează să se reprezinte. Jumătate din film cuprinde glume şi situaţii comice — de obiceiu destul de reuşite — iar la urmă, variind între un sfert şi trei sferturi de ceas, revista însăşi, cu cât mai multe scene de — cum se zice — „mare-fast".

Scena cea mai lungă are drept infrastructură muzicală Rapsodia ungară a lui Liszt. Cunoaşteţi desigur jocul „de-a pălăria", joc care de cele mai multe ori se execută de unul-singur. Luaţi o pălărie moale, vă aşezaţi în faţa oglinzii, şi-i daţi rând pe rând formă Napoleon, cowboy, plăcintar, toreador, tirolez, marinar american, vânător de munte, charlot, etc., etc... Este exact ceeace,în ordinea muzicală, s'a făcut cu rapsodia lui Liszt. S'a făcut şi se va mai face. Căci şi înainte de „Femei-femei" operaţia a mai fost realizată. A rulat chiar anul acesta, la Bucureşti un film al Casei Paramount: „Wonderbar", unde de asemeni se făcea din rapsodia lui Liszt tot ce gândul nu gândeşte.

Acest fapt divers este simptomatic pentru înţelegerea destinelor muzicii americane. Este o muzică plină de promisiuni. Dis pune de două mari „atu"-uri: executanţi impecabili şi un spirit de „puţin-îmi-pasă". Combinate, aceste două arme permit toate îndrăsnelile, toate investigaţiile de posibilităţi muzicale nouă. In momentul acesta, şi graţie debuşeului oferit de filmul sonor, muzica americană caută, încearcă în toate direcţiile,se avântă pe toate căile, supune materialul existent la acea iscodire de supleţe care reaminteşte jocul „de-a-pălăria". Materia muzicală este sucită şi răsucită pe toate părţile de executanţi a căror măestrie ştie să poruncească sunetelor ori şi ce. Şi într'o bună zi, în urma acestor lucrări de laborator fără prea multă valoare artistică intrinsecă, va răsări, suntem siguri, o muzică americană de o calitate estetică de primul ordin.

D. I. SUCHIANU

Politica spiritului

Paul Valéry este şampionul independenţei politice şi filzofice din întreaga Franţă. Parcă-l văd cu figura lui de castelan bătrân, cu ochii vii şi nobili, vorbind încet cea mai frumoasă limbă franceză. „Scepticii? e jocul mâţii cu şoarecele; realiştii? e poezia care se ignorează; Idealiştii? ei au cea mai mare vină de forma deplorabilă şi degenerată la care a ajuns spiritul uman. —

Căci ce este spiritul? De unde vine spiritul? Toată lumea îmi va răspunde că e un fel de rezultat al unei lungi evoluţii, a unei istorii umane. Dar cine a creat trecutul şi viitorul dacă nu spiritul uman, care astăzi suferă de nefericirea de a nu putea trăi în momentul de faţă.

Spiritul uman de-alungul civilizaţiilor a ştiut să introducă în viaţă soluţii şi invenţii în toate domeniile, care să ne uşureze viaţa şi să ne asigure confortul. Dar în acelaş timp a căutat să niveleze indivizii, dându-le aceleaşi posibilităţi de viaţă.

După mii de ani de meditaţie, am ajuns la un haos, la o contradicţie de idei în sfera vitală a unui singur om. Această dezordine este foarte greu de înţeles, căci imaginea unui haos constitue un haos.

Acest haos modern îl constatăm peste tot în imensul pachet de lucruri tipărite zilnic, în viaţa morală, în relaţiile fizice, atraşi de ceace am creat, mergem spre locuri nedorite sau spre un viitor pe care nu-l putem ghici sau imagina.

Cu patruzeci de ani înainte, Valéry scria că „pământul este explorat, tăiat în bucăţi care aparţin cuiva, că evenimentele cele mai îndepărtate sunt cunoscute, aproape în momentul când se petrec, încât vechile concepţii şi timp şi spaţiu s'au modificat complectamente şi venim să întrebăm care este filozoful care nu va fi spulberat cu teoriile sale un an mai târziu sau care e economistul la previziunile căruia poate să mai adauge credinţa".

Tratatele sunt documente fără valoare, abondenţa şi încrederea e o palavră, nu putem să facem diferenţa între pace şi războiu, victorie şi înfrângere, iar scara valorilor e aşa de falsificată, încât ne întoarcem la trocul sălbaticilor.

Cu toată incapacitatea omului de a crea viitorul, de a-l realiza el se mulţumeşte cu păzirea bunului său esenţial: victoriile din trecut — care în politică e origina fascismului şi care din punct de vedere filozofic e o înfrângere.

Căci lumea modernă, în posesiunea unui capital tehnic imens, n'a ştiut să-şi creeze un ideal, o morală, printr'o lege supremă. Nu e nici o rezoluţie, nici un principiu care să nu fie transformabil. Nu e nimic stabil, până şi în baza cunoştinţelor noastre.

Valéry pune aici problema esenţei individului. Ce e în noi profund şi ce e în noi superficial.

Poetul pleacă din punct de vedere matematic, din punct de vedere ştiinţific şi controllabil spunând: că legile ştiinţifice sunt cele ce se repetă, sunt cele mai adevărate, aşa şi în viaţa noastră, *acţiunile repetate* sunt cele profunde: bătaia inimii, respiraţia, foamea, dorinţa şi munca zilnică. Toate aceste lucruri, la care nu dăm mare atenţie, pentru că se repetă şi sunt monotone, constitue totuşi profunzimea vieţii, iar restul cum sunt deplasările neaşteptate, viteza şi distracţiile sunt lucruri superficiale — „sensul pejorativ" al existenţei.

Valéry se ridică contra distracţiilor cu o vehemenţă neaşteptată. Oamenii au nevoie de jucării care să-i sustragă de la focarul central: conformism spre legile şi viaţa naturii.

Poetul parafrazează în termeni admirabili, confuzia generală şi slăbiciunea omului modern „care face menaj cu o mulţime de contraste născute în penumbra spiritului său şi care se ucid şi se elimină unele pe altele. Iată deci criza spiritului, slăbiciunea de a fi poliform şi poetul adaugă în concluzie că „noi civilizaţii murim mai uşor decât animalul sălbatic".

Omul e o plantă, spune Valéry care a câştigat spiritul şi a pierdut clorofila.

Creaţiile omului urmează şirul paradoxelor existenţei sale pe pământ şi-l îndepărtează puţin câte puţin de ceiace este şi de destinaţia lui iniţială.

In legăturile omului cu natura, fatalitatea creiază în fiecare zi obstacole noi şi omul ca să-le învingă devine sclavul instrumentelor şi invenţiilor care-l fac să învingă.

Aici Valéry citează o întâmplare din viaţa pictorului Forain, care — îmbogăţindu-se — îşi cumpără o casă şi-şi instală un telefon (Era pe timpul când telefonul era o raritate în casele pariziene).

Intr'o bună zi, Forain, care era lăudăros, invită pe maestrul bătrân Delage la el acasă. In timpul mesei telefonul sună, Forain se scuză şi se duce la telefon, după ce termină se întoarce la masă, crezând că bătrânul său maestru o să rămâie foarte mirat, dar acesta îi spune: „Când te sună (telefonul), trebuie să te duci, ca un servitor".

In concluzie, poetul nu promite nimic, s'a mulţumit să arate un aspect al haosului prezent şi — nu are încredere în nici o profeţie, căci intrăm în viitor deandaratelea („Nous entrons dans l'avenir à reculons").

LEW CORMAN

Regina Pomare

Acest nume va readuce în memoria multora pe aceea a cărei poreclă a făcut-o regină la bal Mobille pentru vre-o câteva seri:

„O, Pomaré!ma jeune et folle
reine.
Garde longtemps la verve
qui t'entraine"

este valsul compus de Romieu pentru Elisa Sergent Rosita, care a debutat la 15 ani la *Grande Chaumière*, pentru a sfârşi apoi în localurile elegente din preajma lui Porte Mahon...

Patru erau pe acele vremuri eroinele nebuniei, dansului, dragostelor uşuratece şi trecătoare, Frisette, Manounette şi mai ales *Céleste Mogador* şi la *Reine Pomaré*.

Ca şi Pomaré, Celeste Mogador era copila circului Franconi. Naltă, subţire ca o trestie, costumată în „gavroche" cu cascheta pe-o ureche şi mânile în buzunare, dansatoare la 17 ani, Céleste era plină de spirit şi de o nesecată veselie. De ce o chiamă Mogador?! Din nebunie şi capriciu. Intr'o seară de Iulie, când jurnalele au anunţat că prinţul Joinville a luat *Mogador*, locuinţa personală a Impăratului Marocului, după ce a bombardat Tanger, nebunatecele dănţuitoare au încins o horă nebună în jurul Célestei strigând „*Vive Mogador*" şi Mogador i-a rămas porecla. Prietena ei cea mai bună, Elisa Sergent, născută şi ea în lumea circului, căci era nepoata faimosului călăreţ Franconi, îşi ia titlul de *Reine Pomaré*.

Conflictul dintre Franţa şi Anglia, din cauza insulei Tahiti atinge apogeul încordării între cele două popoare. Ziarele nu vorbeau decât de Regina Pomaré IV. Eliza Sergent care se dovedise o dansatoare de „polka" fără pereche şi provocase la Mobille, scandaluri şi chiar omoruri între adoratorii săi de eri şi cei din clipa prezentă, intrând în conflict cu un guard municipal, acesta neştiind cum să mai răspundă nebunatecelor ei provocări, exclamă aiurit „Na! na! parc'ar fi regina Pomaré". Atitudinile ei voluptoase şi dezmăţate păreau a se potrivi de minune cu imagina despre Tahitiene pe care şi-o făcuse publicul francez şi Eliza Rosita fu proclamată „*La Reine Pomaré*", cu unanimitate de voturi în balul public dela Valentino, rămânând astfel poreclită până la moarte. „Mai mult drăguţă decât urâtă", zice despre ea Céleste Mogador, brună, cu părul creţ, mărunt, fruntea joasă şi sprâncenele îmbinate între nişte ochi negri scânteetori, care păreau aţintiţi în depărtare, nu era nici bună, nici plăcută, dar era aţâţătoare. Şi apoi avea atâta spirit în cât la supeurile fine din Café de Paris putea ţine piept, cu replica, tuturor. A fost prietena lui Baudelaire şi a locuit un timp cu el în hotelul Pimodan. A fost cântată nu numai de amantul său Romieu, ci şi de Banville, Gautier, Nadaud şi un anume Polkonall, care i-a dedicat nişte versuri ce păreau ieşite din peniţa lui Baudelaire.

Elle mêle aux plaisirs un
funèbre flambeaux.
Aux suaves parfums une odeur
de tombeau.

Este adevărat că a şi murit curând de ftizie, la doi ani după ce ajunsese la apogeul gloriei sale efemere.

Amintirile acestei stele căzătoare din epoca strălucirii balurilor publice din Paris, acum aproape o sută de ani, este cartea lui Jean Dorsenne „C'est la Reine Pomaré"... în care însă este vorba de o adevărată regină a insulei Tahiti, Pomaré IV.

Jean Dorsenne a trăit la Tahiti mai multă vreme, respirând şi cunoscând vraja acestei renumite insule. El a adus de acolo impresii directe şi noţiuni precise cu care a reconstituit moravurile tradiţionale ale insulei, pe care Regina Pomaré IV s'a luptat să le menţină împotriva imperialismului occidental. Ea a fost înfrântă, se'nţelege, dar numele ei a rămas ca un simbol al unor moravuri de viaţă senzuală ce nu s'a realizat de cât în Polynezia şi pe lângă care Alexandria lui Pierre Louis pare austeră.

Un misionar puritan Pritchardt, care pentru a putea lucra mai bine a cerut să fie numit consulul Angliei, a dus o luptă îndârjită în potriva păgânismului tahitian. Ba a fost chiar pe punctul de a provoca un conflict între Franţa şi Anglia, interzicând accesul francezilor în insulă.

Jean Dorsenne cercetează amănunţit încurcăturile diplomatice care s'au succedat până ce Franţa a pus stăpânire pe regatul reginei Pomaré.

Dar povestirea sa nu are numai un interes istoric, ci şi un deosebit farmec literar în redarea unor tablouri de moravuri care ar fi putut fi scabroase şi care, dimpotrivă, sunt prezentate într'o tonalitate discretă, poetică şi de bun gust. Stilul său fluid şi colorat aminteşte pe Loti în unele părţi.

In curând soseşte

BILL GAZON

CITIŢI ULTIMELE BROŞURI APĂRUTE IN:

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

Biblioteca pentru Toţi poate ea singură alcătui o cultură completă.

Biblioteca pentru Toţi este panteonul culturii noastre.

Biblioteca pentru Toţi este singura enciclopedie a României.

Biblioteca pentru Toţi are alăturate toate numele ilustre dela Anton Pann la Shakespeare şi Kant.

Biblioteca pentru Toţi ţine locul tuturor bibliotecilor inexistente la noi.

Biblioteca pentru Toţi distruge analfabetismul la oraşe şi la sate.

CEREŢI GRATUIT CATALOGUL LA TOATE LIBRĂRIILE DIN ŢARĂ ŞI LA EDITURA ALCALAY

Varia

D-ra *Dora Gabe*, una din cele mai distinse scriitoare ale Bulgariei de astăzi a publicat acum noul său roman „Eroul tăcut" în care descrie cu lirism soarta eroilor tăcuţi ai luptelor dela Şipca, eroi care poartă în ei cea mai frumoasă manifestare a sufletului naţional bulgar — individualitatea naţională purtătoare de divinitate. Eroul principal, Raico Nicolov este purtătorul scânteii divine, eroul care cu patriotism strigă în orice clipă s'ar găsi că este mândru de numele său de bulgar.

A murit în Croaţia în vârstă de 81 de ani *Xaver Sandor Gialski*, romancierul supranumit „Turgheniev" al Croaţiei.

L-a inspirat mai mult trecutul romantic iugoslav, dealurile Croaţiei, poporul pe care l-a descris cu spirit fin de observaţie. In lucrările sale „Giurgiceva Agiceva" (în care descrie viaţa unei învăţătoare) — Ianko Berislavici — sub acoperişul vechi — Poveşti fără cuvinte — schiţe — introduce realismul în literatura iugoslavă în genul lui Turgheniev. Gialski are în plus o notă de misticism, de idealism de necunoscut. In multe limbi europene e tradusă nuvela sa „Per illustris ac generosus Cintek".

Reviste româneşti

Arta şi Omul

(An. II, Nr. 16-17)

Insuşi titlul acestei reviste ne arată preţiozitatea. Şi faptul că ea „concepe arta ca o funcţie socială superioară de înălţare a sufletului", ne indică rolul frumos pe care şi-l alege, in lupta culturală.

„Drama artistului", despre care vorbeşte cronicarul, nu este numai a veacului nostru. Este drama artiştilor de totdeauna. Marea tristeţe îi va intovărăşi mereu, fiindcă face parte din însăşi fiinţa lor această dramă. O regenerare este, însă, necesară, şi-i „dorim succes acestui gând.

D. Luca Popovici scrie depre *Artă şi Technică*, problemă interesantă prin înseşi datele pe care ni le oferă. D-sa spune: „Funcţiunea operei de artă se determină esenţial prin produsul unei anumite stări euforice, a unui miraj, a unei incantaţii. Pentru aceasta va avea de invins o rezistenţă pe care i-o opune inerţia spiritului celui ce vrea s'o trăiască, s'o consume. E o schimbare de mediu". Apoi, analizând succint problematica artei, d. Popovici ajunge la concluzia că „Technica este artificiu. Opera de artă este aşa dar trucaj. Un trucaj, însă, sui generis; o contrafacere a vieţii, o creaţiune a ei pe alte date care sunt acele proprii Artei şi care vor face totuşi din aceasta ceva natural, căci naturalul este sesizarea spontană a unui raport cauzal necesar".

D. N. Buicliu, ocupându-se de *„Inspiraţie şi Disciplină estetică"* afirmă că „o inspiraţie organizată este o disciplină estetică venită din subconştient, unde există deja o organizare conformă simţurilor şi posibilităţilor de recepţie a lor". Motivarea acestei inspiraţii organizate nu pare verosimilă. Da, in subconştient poate exista o organizare conformă simţurilor, dar o inspiraţie organizată? D-sa se înşeală. Dacă există o logică a creaţiunii, care vine din subconştient nu înseamnă că poate fi o inspiraţie organizată!

La „Anchetă" răspunde compozitorul Mihail Jora, care face juste aprecieri asupra stadiului actual al artei muzicale, din toate punctele de vedere.

Interesante şi pline de graţie vignetele d-lui Geo Zlotescu.

Arta şi Omul apare sub direcţiunea d-lui Augustin Clonda.

Fruncea

(2. III, 1935)

Această revistă bănăţeană are meritul de a înfăţişa specificul frumoasei provincii, in centrul căreia luptă pentru promovarea culturii.

Scriind despre *Spiritualitatea Bănăţeană* d. Dumitru Imbrescu spune: „Pe făgaşul vremii, bănăţenii n'au înscris glorii sclipitoare. N'au etalat ambiţii şi nici nu s'au complăcut in jocul stupid al trepidaţiilor de moment. Ei s'au menţinut într'o apreciată modestie, muncind acolo unde se găseau cu râvnă şi devotament, indiferent dacă sforţările lor s'ar fi bucurat de elogiile ce le meritau din plin. Aşa şi-au trăit viaţa, aproape neobservaţi de nimeni, in decursul veacurilor cu povara grijilor in spate şi sburdălnicia cântecului pe buze, gata la fiecare moment să izbucnească într'o cascadă de sonorităţi armonice. In felul acesta şi-au păstrat ei integritatea comorilor tradiţionale, capitolul cel mai important de conservatism etnic, astfel ca astăzi să poată înscrie pe firmamentul specificului românesc, cel mai autentic tezaur de viaţă patriarhală".

Lucrare cu adevărat artistică ne apare *Gravura in linoleum* a d-rei Valentina Pintea. Probleme sociale, literare, artistice şi edilitare alcătuesc un bogat material semnat de d-nii Fl. Florescu, dr. Goroniţă, D. Imbrescu, etc.

Convorbiri Literare

(LXVII, 11-12)

D. I. Al. Brătescu-Voineşti publică interesante amintiri in legătură cu origina „Luceafărului" lui Eminescu. Sunt duioşii trecute de demult, care, totuşi, au frăgezimea petalelor pline de suc.

D. M. Moşandrei face câteva *Subiective însemnări, pe marginea unor volume de versuri.* Discutând asupra esenţei poeziei, d-sa spune că: „poezia in înţelesul ei vechiu şi unanim, e înainte de orice: o stare sufletească, primordiala ei valoare rezidând in aceea de a fi trăită in fiinţa noastră intimă, înainte de a fi redată; exprimarea in ea însăşi nerămânând decât un accident de valoare exterioară estetică, străină nouă. Această temperatură dară sanguină, trebue să creeze: metafora, pitorescul, technica poetică. Această febră interioară poate totuşi eventual elimina coloarea, rima chiar, pentru unicul ritm şi muzicalitate".

Febra interioară de care vorbeşte d-sa este febra creaţiunii, acel moment de ardere interioară, clipă de înaltă tensiune spirituală, in care inspiraţia lucrează şi conduce pe artist. Dar această febră interioară nu poate elimina coloarea, rima, etc., cum crede d-sa; momentul creaţiunii are o logică, dar expresia momentului nu poate să aleagă. Ea este sinceră. Cel puţin in clipa creaţiunii. Şi elementele poetului fiind in adânc, ele ţâşnesc sub febra inspiraţiei, iar nu sunt alese, cum ai alege culorile pe o paletă!

AL. CAR.

Cărţi nouă

José Carretero: Femeea scump plătită Edit. „Universala" Alcalay

Cum se poate termina o căsătorie in care numai unul dintre soţi intră impins de un puternic sentiment de dragoste, pe când celălalt e atras numai de perspectivele unei vieţi îmbelşugate?

Tema nu e nouă, a fost tratată de nenumărate ori, până la abuz. Cu toate astea, citind „Femeea scump plătită" nu se poate să nu admiri acţiunea trepidantă a acestui roman, măestria cu care e împletită intriga şi sugestiva zugrăvire a eroilor principali.

Dacă problema in sine nu e nouă, nici drumul pe care-l străbate Carola Bute — soţia adulterină — până ajunge *„Piedad cu briliante"* nu-i ceva inedit.

Originalitatea constă în aceia că simţimântul de dragoste pe care l-a putut trezi in sufletul soţiei sale Fernando Jorda — soţul bun, frumos, bogat şi inteligent—isbuteşte să-l reaprindă acelaş Jorda şi in inima cocotei „Piedad cu briliante".

Dar e prea târziu. Fernand Jorda iubeşte acum cu pasiune pe Victoria, cumnată-sa, care-l aşteaptă cu nerăbdare de patru ani. Şi 'n vreme ce aceasta îşi făureşte planuri minunate şi se bucură de iubirea pe care a reuşit s'o inspire, Piedad îşi dă sufletul, răpusă de tuberculoză.

José Carretero ne oferă in „Femeea scump plătită" o pledoarie înfăcărată impotriva concepţiei catolice, care nesocotind legile naturii, încătuşează până la moarte două fiinţe — indiferent de transformările sufleteşti, care pot surveni după contractarea căsătoriei.

A. B.

Petre Florescu: „Imnuri pentru ţara din vis"

A apărut un volumaş de poezii datorite d-lui Petre Florescu. Ca unul dintre protagoniştii mişcării românilor din Valea Timocului, d-sa cântă cu o căldură specifică durerile românilor de peste hotare — lucru care scapă literaturii noastre, după Unirea provinciilor româneşti, subjugate înainte de războiu. Ne-am cam dezobişnuit de motivele inspiraţiei poetice cu „încătuşaţii", de acum 20—25 de ani, pentru care România rămâne mereu o „ţară din vis". Volumaşul se remarcă printr'un vădit pitoresc, precum şi printr'un incontestabil lirism, puţin declamatoriu:

Eu cred in destinul tău, o Ţară,
Ca 'n lumina soarelui etern!

Dar care dintre poeţii „înstrăinaţi", începând cu Oct. Goga, nu s'a exprimat tocmai in acest fel?..

Paradisul lui Dante

In editura „Scrisului Românesc" dela Craiova, la un an dela publicarea Purgatoriului *a apărut de curând* Paradisul, *ultima parte a trilogiei danteşti, in traducerea d-lui Alex. Marcu, atât de preţuită de unanimitatea criticei noastre şi însoţită de cele 33 ilustraţii ale lui Mac Constantinescu, din care reproducem această „Izgonire din Raiu" (cântul XXVI).*

Un studiu de antropogeografie

D. T. Cristureanu, care a făcut studii de specialitate la Universitatea din Londra, asupra problemelor de antropogeografie, drept internaţional şi economie politică, publică un studiu interesant despre „Hotarele statice şi dinamice ale României".

Problemele de antropo-geografie devin din ce in ce mai interesante şi actuale. Politica contimporană are tendinţa de a se sprijini tot mai mult pe realităţile istorico-geografice. Politica tinde să devină geopolitică. Fără cunoaşterea temeinică a realităţilor antropogeografice nu se mai poate face politică pozitivă.

Studiul antropo-geografic al d-lui T. Cristureanu priveşte problema hotarelor statice şi dinamice ale României prin prizma relaţiilor internaţionale.

Autorul procedează cu metodă ştiinţifică: arată, prin consideraţii generale, ce este statul, care sunt raporturile dintre stat şi graniţă, ce trebue să se înţeleagă prin staticism şi dinamism, pentru a trece apoi la analiza teritoriului şi populaţiei, a hotarelor statice şi dinamice şi a problemei vecinilor noştri.

Textul studiului este însoţit de numeroase hărţi şi scheme grafice, cu indice explicativ.

Un studiu interesont, care orientează in probleme de mare actualitate — aceasta este lucrarea d-lui T. Cristureanu.

— Sunt însurat de treizeci de ani Ei bine, n'am lipsit nici o noapte de-acasă.
— Din amor?
— Nu. Din pricina reumatismului.

Reviste streine

La Nouvelle Revue Française

(1 Mars 1935)

D. Francis Jammes are o poemă *„Ciocârlia"*, in câteva cânturi, inspirată de o legendă de prin anul 1550, notată de Eugénie de Guérin, poemă de o artă primitivă, a cărei atmosferă, poetul, o păstrează.

In *„Deliciile Eleutheriei"* d. Julien Benda are un fel priginal de a expune impresiuni, care, însă, sunt prea uşoare pentru a ne da ceva substanţial. Totuş, pe alocuri, găsim unele „puncte de vedere": „Filosofia este răsboiul valorilor pentru ocuparea acestor locuri puternice care se numesc cuvintele". Şi apoi, d. Julien Benda se complace in echivocuri, ceeace denaturează sensul literar şi deliciul acestor sarbede „Delicii".

D. Marcel Arland publică câteva pagini de duioasă rememorare a lui *Jacques Rivière*, pe care ni-l prezintă într'o lumină caldă, prietenos şi delicat, un om care ştia să atragă prin însăşi prezenţa sa. Era un ales!

O notă interesantă la rubrica *„Corespondenţelor"*. D. André Salmon arată că: *„Guillaume Apollinaire* este, in starea civilă, cel puţin după actul său de botez: Wilhelm Apollinaris de Kostrowitski".

Colaborează la acest număr: J. Cassou, André Malraux, M. Arland, Alb. Thibaudet, etc.

Nouvelle Re ue de Hongrie

(Mars, 1935)

Consecventă programului său, mai mult politic-social, decât artistic, revista se prezintă cu un bogat material informativ.

D. R. Anthony reia interesanta problemă a *Viitorului umanităţii,* pusă de marele poet francez Paul Valéry. Rezumând părerile lui Valéry asupra acestei probleme, profesorul Anthony spune că: „Dacă desvoltarea la care asistăm continuă in acelaş fel regulat, într'un viitor apropiat va răsări o umanitate nouă in care sensul valorilor morale şi ale altora nu va exista mai mult chiar, nu vor mai exista nici un fel de valori; toţi oamenii fiind pierduţi in acelaş tipar, un om va fi tot una cu altul şi fiecare om nu va valora decât ca o unitate participantă la exerciţiul vieţei colective". Şi ocupându-se de diferenţa dintre om şi animale, aminteşte vechea formulă că „oamenii lucrează prin inteligenta lor, iar animalele prin instinct". Dar instinctul nu este de fapt decât sensul conştient al speciei, pe când inteligenţa se confundă cu sensul conştient al personalităţii".

In concluzie. pentru a înlătura un viitor in care valoarea individului s'ar pierde prea mult şi pentru a îndepărta pericolul ce ameninţă umanitatea, d-sa adaugă următoarele puncte de vedere: „Principalul lucru al Statelor este astăzi de a organiza solid cultura intelectuală sub toate formele sale, şi aceasta nu atât pentru a o răspândi cât pentru a o aprofunda. Ceeace trebue să preocupe statele in primul rând este înainte de toate de a întreţine elitele sale, şi nu numai de a le întreţine, dar chiar de a le exalta, fără să piardă din vedere niciodată că ceeace contează in această materie este mult mai puţin numărul decât calitatea. *Humanum paucis vivit genus,* spuneau cei vechi, umanitatea nu trăeşte decât prin elitele sale. Când ea va avea nevoe să fie salvată (umanitatea) putem fi siguri că, orice s'ar întâmpla şi orice s'ar face, elitele sale o vor salva".

D. Louis de Vienne se ocupă de *Problema Europei Centrale*, criticând viaţa socială şi politică a ţărilor Danubiene, acest „regat al confuziunilor" cum îl numeşte d-sa.

D. J. F. Kövér scrie despre ţara noastră şi critică situaţia actuală a legăturilor dintre Ungaria şi noi. D-sa ar dori o înţelegere şi o apropiere; dar, pentru aceasta, invocă paragraful 19 din pactul Societăţii Naţiunilor, adică vechiul refren: revizuirea tratatelor!

Revue Bleue

(2 Mars 1935)

Delicateţa devine, fără'ndoială, o artă, când taina sufletească a artistului işi cere exprimarea şi mai ales când o anumită pudoare şi acea sinceritate şi tristă pasiune, se unesc in mărturisire. D. Jacques Viot are câteva mărturisiri in *„Puncte sensibile"*: D-sa îşi mărturiseşte dragostea pentru păsări şi impresiunile ciudate pe care le are in prezenţa lor. Ne pare rău dar nu avem loc pentru paginile frumoase ce le scrie d-sa. Reţinem doar aceste câteva accente: „După modul cum tratăm pasările, săracii şi nebunii, se poate descoperi unde s'ar putea rupe legăturile prea întinse. Animalele se iubesc, plantele se iubesc, pentru că libertatea fiecăruia nu are limită ca aceea a celorlalţi. Nu există animale nenorocite. Mizeria a fost creiată de om. Noi atentăm la libertatea fiecăruia. Noi gonim păsările in ograda lor, femeile bătrâne la Muntele de pietate, nebunii in acele închisori numite atât de feroce aziluri. Iubirea pe care unii o păstrează încă pentru ei devine milă, acea milă, pe care animalele nu o cunosc. Mizeria înseamnă totdeauna lipsă de libertate".

D-na Marie Scheikevitch scrie despre*Forain* şi *Jacques-Emile Blanche,* d. Dumont-Wilden, se ocupă de poziţia Germaniei faţă de Europa, iar despre literatură scriu: Gaston Rageot, Firmin Roz, A. Lichtenberger, etc.

SYR.

Cronica literară

Mircea Streinul: Itinerar cu anexe în vis; Florica Mumuianu: Joc în timp; Liviu Bratoloveanu: Manifest

Pe domnul Mircea Streinul îl cunosc, literar vorbind, de mult şi mi se pare chiar că întâiul vers ce l-a dat la iveală într'o revistă de centru este acela din *Capricorn.* A fost primit cu bucurie şi la *Viaţa Românească.* Ceeace m'a izbit dela început este fecunditatea nestăpânită, vijelioasă, a acestui tânăr, care nu se'ndură să ardă niciun rând din scrisul său. Găsesc acum prilejul să lămuresc d-lui Streinul dece scrierile sale pricinuesc unui redactor de revistă mulţumire şi supărare todeodată, conflict ce se termină adesea cu lăsarea la o parte a manuscriselor.

Fără îndoială că faptul că un poet este bucovinean e de natură să stimuleze bunăvoinţa noastră, deoarece din Bucovina ne-au venit Eminescu şi Bodnărescu, acesta din urmă nu chiar aşa de mediocru pe cât se susţine de obiceiu de către cei care nu l-au cetit. Şi când vedem la d. Streinul o preocupare statornică de îmbogăţire a limbei, de reînoire a ideilor, o încercare de a topi simţirile mai noui cu tradiţia şi mai ales de a aduce Bucovina literară în ritmul poeziei de pretutindeni, simţim o adevărată încredere în puterile provinciale.

D. Streinul are însă nişte cusururi care îl împiedică deocamdată să-şi găsească dreapta cale şi pentru amendarea cărora e de dorit ca d-sa să nu unească dispreţul tinerilor pentru sfatul critic cu dispreţul unor provinciali pentru literatura de centru. Intâi de toate d. Streinul cultivă într'un chip cu totul excesiv orice produs al penei sale. De unde m'aş fi aşteptat ca d-sa să publice un mic caieţel cu poezii alese, de vreme ce n'a avut până acum consimţirea cea mare a criticii, d-sa scoate un volum de 250 de pagini mari şi ne mai vesteşte unul. Felul cum îşi pregăteşte volumul, ceremonialul acela inimitabil să le punem pe seama tinereţii. De pildă d-sa şi-a făcut nouă exemplare, nepuse în comerţ, legate, cu manuscrisele originale şi ne anunţă aceasta. Insă manuscrisele unui debutant care nu ştie de va face carieră şi care nu e Dante Alighieri nu prezintă niciun interes. Şi animozităţile arătate cu atâta ingenuitate sunt fără rost în culegerile de versuri. Ni se vesteşte bunăoară că autorul binevoeşte a menţine dedicaţia pentru d. prof. Ion I. Nistor, dar

„Dedicaţia la *Avertismentul oşteanului scos din uz,* apărută în revista ORION nu se menţine".

Voinţa de înnoire a limbii prin neologisme (prea multe e drept şi prea banale) şi prin dialectalisme e lăudabilă dacă e simţ al limbii:

Pela porţi cu argintane *steme,*
Cresc din umbră şerpii cu
blesteme.
Serile când intră'n chemenate,
moartea vine, însă'n uşi nu bate.

Arta e meşteşug, dar nu artifiţiu. Deaceea n'au niciun rost nenumăratele note de subsol poetice, al căror efect e de-adreptul umoristic, fără ca autorul să fi voit aceasta.

Aici Anitra dănţuise-odinioară
în faţa morţii;
fire-ar, măi, să fie! pentru'ntâia
oară
trei stropi de sânge-mi înfloriră
pe năframă.

Aci ni se dă o notă; „moartea, ce sinistră damă"

Dealurile au rămas
afară;

Notă: „ca ploaia'n altă poezie"

sunt, totuşi, cu mult mai
frumoase
cuvintele prinse'ntr'o singură
stea

Notă: „poemul, Domnule!"

D. Streinul se vede, cum e şi firesc, înrâurit de felurite curente, de arghezianism, în acea bolire a peisagiului şi a îngerilor, în aerul bisericesc ce pare însă totuş autentic şi în formă

Au plantele destinul lor
— şi cărţile il au;
umil aici le stau
amant şi exeget — şi n'or
mai trece seri, în cari să nu le
fiu
aşa; — ca mărturie, jos
subscriu:

MIRCEA STREINUL

■

E şi barbism:

Tot îngeri împleteau aceste
ceruri
în verzi carate de agonic
vegetal
(cu summa lui de limfă azurie,
circuit egal
atâtor zone de stelar şi geruri)

Inrâuririle se topesc însă într'un amalgam original, dar de o prolixitate poetică, de o abundenţă ce te disperă. Găseşti foarte des la d. Streinul imagini fericite, dispoziţiuni lirice, idei, dar e greu să poţi cita o poezie întreagă unde toate acestea să se găsească împreunate sau măcar o strofă simplă, ingenuă, fără note şi preţiozităţi. Să culegem însă la întâmplare câteva versuri. Iată unele fugare, de carnet, dar cu atât mai mişcătoare:

La podul c. f. r. mă voiu opri
'ntr'o dimineaţă
şi, poate, trupul meu va vrea
să cadă'n zorii estompaţi de
sânge şi de ceaţă
sub trenul ce va manevra.

Iată altele inspirate, lapidare ca o profeţie:

Ce prinţ fără seară
trecea,
fără vioară
deapururi să stea
prea drept la cuget, ca o spadă
înfiptă semn luminii din livadă.

D. Streinul are de bună seamă talent, dar cum ne-am încumeta să i-l căutăm într'aşa morman de versuri care te'năbuşă şi te satură?

■

In poezie intră doi factori cu totul antinomici şi anume ingenuitatea şi inteligenţa: una în fond şi alta în formă, ca să ne exprimăm şcolăreşte. La o femeie, unde puterea de invenţie verbală e întotdeauna mai restrânsă, aşteptăm o cât mai mare expoziţie de ingenuitate. Ne miră dar să vedem pe d-ra Florica Mumuianu preocupată cu întortochieri de forme, cu figuri retorice, cu tot ce e meşteşug, în dauna spontaneităţii. Noi am voi să ştim cum reacţionează d-sa pasional în faţa vieţii, cum îi este ţipătul liric, ce culoare are lacrima sa, cât de copil ştie să fie şi cât de femee, iar d-sa dimpotrivă se dovedeşte cu totul obiectivă, căutătoare de elemente descriptive, de artifiţii de stil, de teme. Strigătul acesta

Ihi, ihi, iha
Primăvara mă pătrunde
Mă taie şi mă'mprăştie.
Simt turbure şi ameţesc.

nu iese din suflet ci din retorică, deoarece dacă desprins din tot poate da impresia unui chiot viril ţărănesc, în complexul poeziei se vădeşte ca o cutie ornamentală cu două capace, unul pentru început şi altul pentru sfârşit. O strofă ca aceasta

Mă joc *în timp* furiş şi aplecat
Mă joc *viaţa coardă peste ierbi,*
Râvnind trufia coarnelor de
cerbi,
Mă joc *în timp* furiş şi aplecat

întemeiată pe repetiţie şi definiţie vădeşte o dispoziţiune exagerat estetică. Dela modernitatea creării de vorbe neatestate şi de construcţii dificile, precum

Nevârstă, *moartă în iarba*
luncii, lângă sat,
In fiecare bulgăr şi'n fiecare
rădăcină
Am venit să-mi aud în prundul
râului secat
Paşii mici şi desculţi....
. . . .
Singură în golul întunecat
Inima bănuind soare, bătea...
— Creangă de măr înflorită
curat
In primăvară chema lin chema.

poeta trece la romanţă:

Cine-oftează în livadă
De stă lacrima să-i cadă
Şi nu ştie ce mai vrea?
Turturea.

Corectă în genere în formă, fără nimic reprobabil, dar fără originalitate, deşi fără înrâuriri evidente, d-ra Mumuianu sufere deocamdată de o frigiditate de obârşie intelectuală ce împiedică vădirea sentimentalismului pe care trebue să-l aibă şi care, mărturisit în fraze ingenui e mai eficace decât toate academismele.

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Iarăşi scrisorile lui Napoleon

Toată epopeea napoleoniană a retrăit la Paris, timp de trei zile, în sala tristă, la „Hotel Des Ventes", când s'a vândut la licitaţie colecţia lui Emil Brouwet, compusă din cărţi şi autografe. Ea a fost una din cele mai importante colecţii ale erei imperiale, căci răsfrânge toată viaţa lui Napoleon.

Colecţia a fost alcătuită de A. Rousselin Corbeau de Saint Albin, care după căderea imperiului cumpără pe nimic documente şi scrisori de la foştii prieteni ai împăratului care voiau să scape de documente compromiţătoare. Ar fi fost de dorit ca colecţia să nu fi fost împrăştiată dar preţul ei de 466.000 franci francezi a impresionant pe cumpărători. Ea n'a avut norocul colecţiei scrisorilor lui Napoleon către Maria Luiza, pe care le publică „Adevărul Literar", şi care au fost cumpărate dela Anglia de către Franţa, pe preţul de 1.250.000 fr. fr.

Dintre cele mai frumoase piese ale acestei mărețe colecţii au fost alese trei sute. Unele din ele sunt rarisime şi colecţia permite să se urmărească pas cu pas viaţa Împăratului şi a celor din jurul său.

Să cităm o primă scrisoare a lui Napoleon de Bonaparte, în vârstă de 15 ani, răspuns la o scrisoare pe care părinţii vor fi adresat-o unui mic seminar din Aix, Provence plângându-se că fiul lor nu scrie acasă. Scrisoarea e sămănată cu greşeli de ortografie, e singura semnată, precum am arătat şi a fost vândută cu 21.000 fr.

Dar mărgăritarul colecţiei este o scrisoare de dragoste (1796) către Iosefina şi care a fost vândută unui Parizian pentru suma de 46.300 fr. Ea a mai fost publicată de regina Hortansa, care însă a omis pasagiul următor:

„Trebuie să cunoşti bine acum Milanul. Poate ai găsit pe acel amant (căpitanul Hippolyte Charles) pe care ai venit să-l cauţi aci... A propo, am fost încredinţat că cunoşti de mult şi foarte mult pe acest pe care mi l-ai recomandat pentru o întreprindere. Dacă e adevărat eşti un monstru. Ce vei fi făcând la ora aceasta? Dormi? Nu? şi eu nu sunt acolo să respir suflarea ta, să-ţi contemplu graţiile, să te copleşesc cu desmierdările mele. Lângă tine regretă cineva că nu e veşnic noapte".

Scrisorile către Maria Luiza sunt scrise de un om pe care l-a maturit viaţa, de aceia ele nu puteau avea ardoarea juvenilă şi elanul romantic al celor adresate Iosefinei.

Cântecul la modă...

De ce între sute de cântece unul singur începe dintr'o dată a fi la modă? Ce anume calităţi fac ca să izbucnească din gura zidarului, a ştrengarului de stradă, a ucenicei de atelier, a ucenicului dela brutărie sau a fetelor dela prăvălii, ca şi în toate bodegele şi cârciumile unul şi acelaş cântec?

La Paris a fost o astfel de modă pentru cântecul Le Chaland qui passe şi ne aşteptam ca după ce a răsunat de la Etoile la Faubourg St. Antoine, Montmartre şi Monparno, să-l auzim şi la noi zi şi noapte în orice colţ de mahala a Bucureştilor noştri.

N'am urmărit istoricul nici unui cântec din aceste la noi, dar am găsit într'un jurnal parizian cum s'a întâmplat cu „Le chaland qui passe" şi aceasta ne putea îndemna şi pe cineva dela noi să se intereseze de origina succesului cântecelor noastre. Ar fi interesant.

Se zice că acest cântec, devenit faimos, ar fi fost creiat pe scena lui „Coucher de Casanova" dela Casino de Paris, pe o melodie sentimentală murmurată de un favorit al marelui seducător acompaniat de mandolină.

Cuvintele erau inepte dar Lise Ganty le schimbă şi succesul sosi formidabil. E drept că melodia plină de accente sumbre e de o nesfârşită tristeţă în ritmul ei lent şi cuvintele pline de o decepţie iremediabilă, minunat potrivite. Emile Vuilermoz, ca talentul său cunoscut l-a lansat apoi în tot Parisul, notând glasul acesta la modă al cântăreţului de azi, glas cu note cam sparte, răguşite şi nostalgice, care destăinuesc atâtea despre gelozii şi nestatornicie, mizerie şi dorinţă, stupefianţe şi doliu. Saxofonul şi acordeonul distilează impresia sfredelitoare şi iremediabil pesimistă a acestei melodii.

Damia este acea care le-a pus întâi la modă, cu vocea ei frumoasă şi sumbră, cu gesturile braţelor ei imploratoare. Au fost apoi Lucienne Boyer, Marianne Oswald, despre care a scris atât de evocator d-ra Lucia Demetrius şi atâtea altele. Dar cele ce a adus mai ales succesul cântecelor de acest fel este, pe lângă influenţa cântecelor „de Gauchos" în „les fados" a Portughezilor şi din „musical songs" a negrilor din Harlem, nevoia poeziei noastre de dragoste de a se exprima prin aceste cântece de dezesperare plângătoare, cu muzica tristă a glasurilor sumbre, ale vocilor de bas şi de contralto. Rolul tenorului se reduce din ce în ce.... se stinge.

Unanimismul

Aceeaşi tribună care a judecat pe André Gide şi comunismul său, „L'Union pour la Vérité", a chemat în discuţia intelectualilor pe Jules Romains şi Unanimismul său.

Cel dintâi care a luat cuvântul a fost René Lalou, cunoscutul critic literar, care a făcut un strălucit expozeu al problemei, apoi au luat cuvântul Parodi, Benjamin Crémieux şi Andé Rousseaux.

Care este valoarea unanimismului? Se înţelege că nu se pune în discuţie valoarea literară a scrierilor lui Jules Romains. „Les Hommes de bonne Volonté", ca şi trilogia Psyche au admiratori entuziaşti. Cât despre Unanimişti rămâne să ne întrebăm unde sunt Unanimiştii din 1910? Unde e Unanimismul în numele căruia sunt chemaţi intelectualii? In cele câteva acte de curaj ale celor câţiva oameni de bună voinţă? Fără îndoială că în laşitatea şi moliciunea generală e ceva, poate e chiar mult, dar oare destul ca să nască o credinţă, să se creeze un curent puternic de mişcare socială sau chiar numai morală?

In 1907 De Max a declamat la Odeon faimosul poem dedicat „A la Vie unanime" şi intitulat „A la foule qui estici", provocând un entuziasm apreciabil. Dar de atunci ce s'a realizat?

Lalou defineşte Unanimismul o prelungire a psihologiei tradiţionale. Descoperirile Unanimiştilor sunt însă foarte puţine şi „prelungirea" se prezintă ca foarte scurtă.

Unanimismul este o puternică obsesiune a lui Jules Romains, dar a rămas o atitudine personală a talentatului scriitor. Din cele două generaţii care au intrat în viaţă şi în carieră câţi s'au raliat la Unanimism?

Cine a ascultat conferinţele lui Jules Romains la Bucureşti, a putut fi plin de admiraţie pentru lirismul, talentul fondatorului acestei credinţe noi. Dar fiecare a simţit că Unanimul, unanimismul, sunt fantome, fără bază în realitatea concretă.

Din această cauză cu tot talentul şi înalta ţinută sufletească a caracterului său, el nu prinde nici în Franţa, nici în alte ţări, cu toată nevoia sufletească de pretutindeni a unei ideologii noi.

Corespondenţa lui Marcel Proust

A apărut al cincilea volum de scrisori din corespondenţa generală a lui Marcel Proust. Lipsesc din aceste scrisori ideile generale pentru că ele fiind adresate persoanelor din societate ar fi fost o lipsă de gust din partea autorului lor să facă abuz de idei. Pe acestea Proust le trata în cărţile sale. Ele sunt alcătuite totuşi după felul obişnuit de compoziţie a operei marelui scriitor, cu aceleaşi paranteze şi aceiaşi insistenţă plină de aparentă timiditate, rafinată şi redată în lungi ocoliri pline de precauţii în reprezentarea gesturilor şi în alegerea cuvintelor: Ceva drăgălaş şi copilăresc, era în „Recherches du Temps perdu" în paginile în care el vorbeşte de amintirile sale din copilărie, deşi autorul împlinise cincizeci de ani când le-a scris.

Se evidenţiază din toată corespondenţa dorinţa de a fi pe placul persoanei căreia-i scrie şi sforţarea de a se interesa din toată inima de toate cele ce priveau persoana către care se adresa cu o politeţă binevoitoare şi moştenită.

MARCEL PROUST

Cele mai frumoase din scrisorile sale sunt adresate femeilor. Editorii au clasat scrisorile după persoana cărora ele se adresează. Intre altele este scrisoarea adresată prinţesei Bibescu despre „Alexandre l'Asiatique", *care este foarte profundă.*

Scrisorile către Louise de Mornand sunt încântătoare prin duioşia şi afecţiunea revărsată în ele. Sunt apoi scrisorile către doamna Schükevici, pe care le cunoaştem şi care se recitesc cu acelaş interes şi aceiaş plăcere.

In fine se ştie din această corespondenţă că el a propus ziarelor Le Temps şi Figaro, *să le facă reportagii despre* „Les chiens ecrasés" *şi că acestea au refuzat!...*

Aprecieri maghiare despre Eminescu

Nouă românilor, nu ne este tocmai necunoscută literatura maghiară. Cel puţin pe un Alexandru Petöfi l-am apreciat de mult în traducere românească. Acum de curând a fost tradusă şi opera lui Emerich Madách, „Tragedia omului".

Literatura noastră însă, este aproape cu totul necunoscută vecinilor dela Apus.

Abia acum se pare că a început un curent pentru cunoaşterea literaturii române, prin traducerea în limba maghiară a unora din marii noştri scriitori.

De curând a fost tradus în limba maghiară Eminescu, de către Al Kibédi. Alegerea e fericită pentrucă Mihail Eminescu rămâne cea mai pură întruchipare a geniului nostru.

Cu ocazia traducerii, publicistul dr. I. Kovács scrie într'un ziar minoritar ardelean lucruri foarte frumoase în legătură cu valoarea literară nepieritoare a poetului. Reţinem unele pasagii, din textul tradus în „Pagini literare".

„Eminescu, scrie d. dr. I. Kovács, întâiul mare maestru al limbii româneşti, cântăreţ al omului trist, se plimbă pe înălţimile lui Byron şi Puşkin. El e, la Români, ceeace a fost la Unguri Arany, la Francezi Corneille, la Italieni Dante, la Englezi Shakespeare. Gândurile lui au izbucnit din adâncimi atât de mari, că în întrupare au devenit aur. El m'a convins că limba românească e frumoasă şi că e vrednică s'o înveţi. Românii au şi alţi scriitori mari. „O făclie de Paşte" a lui Caragiale o socotesc printre cele mai artistice povestiri. Ştiu că istoria transilvanismului nu se poate concepe fără Coşbuc. Alecsandri, el singur umple o epocă literară, cu scoaterea în valoare a folclorului românesc, cu coloratele şi seninele lui Pasteluri. Dar aceştia sunt legaţi de poporul lor nu numai prin gravitaţia limbii, ci şi prin lumea lor de gândire. Ei nu sunt atât de acasă în împărăţia umanităţii, ca Eminescu, nu pot fi şi ai noştri în întregime. Eminescu e un uriaş maestru al formei. Cine i-a pătruns frumuseţea stilului devine deodată un erudit al limbii româneşti. Dar la dânsul limba nu-i o jucărie. Fiecare şir e plin de răspundere. Urmăreşte adevărul cu biciu strălucitor pe drumuri de diamant. E un român tipic. Un cioban căruia-i place să-şi poarte pe dinaintea ochilor cugetări sublime. Cu braţe de bărbat obosit scutură copacul tristeţilor de pe care cad lacrimile omenirii. Tragicul lui destin este că toate momentele vieţii lui se ating cu icoana morţii... Scara lui e între fiinţă şi nefiinţă. Incheierea tuturor versurilor lui intonează tropare care sugrumă respiraţia şi evocă nimicnicia. Chiar şi pastelurile îi sunt insuflătoare de fior. Depe paleta lui, chipul morţii apare în culori misterioase şi creiază ca Holbein, lucruri înfricoşat de frumoase. E un intelectual pur, dar cu rădăcini adânci în poezia poporală. Cântecele cu iz poporal, însă tot gândul omului pesimist i le toarce. E un intelectual care scrutează lumea, pătrunde suferinţa, dar nu agită, nu îndeamnă la revoltă... Se legănau încă drapelele maghiare în Cluj, când i-am învăţat pe dinafară o poezie. Mai târziu, la studii în străinătate, între autorii favoriţi de pe noptieră, l-am avut nedespărţit şi pe Eminescu..."

In Germania de azi...

Lion Feuchiwanger, care şi-a atras renumele mai ales din evocările trecutului cu celebrul său *„Jud Süss"* şi *„Die hässliche Herzogin"*, ne introduce prin romanul său *„Geschwister Oppenheim"* (Querrido Verlag, Amsterdam), în Germania de azi.

Familia Oppenheim este în adevăr o familie tip şi, în acelaş timp, un mijloc de a ne introduce în chestiunea evree din vremurile noastre după cum Jud Süss a fost mijlocul de a o încarna în societatea din secolul XVIII. Familia Oppenheim *trăeşte* această chestiune în Berlinul nazismului victorios.

Interesul acestui roman este cu atât mai mare cu cât Feuchtwanger este unul din scriitorii cei mai viguroşi şi mai originali, dintre scriitorii ce trăesc azi în exil. Intr'o zi acest roman va fi privit ca un document.

In epilog, Feuchtwanger constată că dacă niciunul din personagiile romanului său nu a existat în Germania, între anii 1932-33, în mod real şi oficial, ele sunt totuşi „personagii istorice", personificând „o soartă colectivă" şi nu întâmplări individuale. Totuşi, ca un mare scriitor ce este, autorul a ştiut să făurească fiecăruia din aceste personagii un suflet autentic, cu felul său propriu de a reacţiona la evenimente, deşi în acelaş timp element al unui ansamblu bine legat, alcătuind o familie, cu un destin ce e destinul multor alte familii.

Romanul e scris sobru, plin de o intensă pasiune, patetic şi cu efortul bine simţit de a se ţinea în obiectivitate.

Stendhal „în 1935"

Presa franceză menţionează o frază din biografia lui Stendhal publicată recent de Pierre Jourdân, care aduce dovezi autentice că însuşi autorul lui „Rouge et Noir" a indicat anul 1935 ca fiind o epocă în care scrierile lui vor fi înţelese complect şi definitiv.

STENDHAL

Beatty Fredanow

Un frumos talent din generaţia tânără de actori, care s'a afirmat în piesa „Lume de hotel" de Vicky Baum, reapare pe scena teatrului Regina Maria în „Simunul" de Lenormand.

BEATTY FREDANOW

D-ra Beatty Fredanow este, prin temperament, cultură şi intuiţie, unul din elementele preţioase ale teatrului românesc.

Cărţi:

Victor Iamandi:
Politica Naţională de Stat. (Problema naţionalizărei oraşelor, minorităţile etnice şi alte chestiuni). „Imprimeriile independenţa" Bucureşti, 1935.

Horia Miclescu:
Mazuru Ed.: „Cartea Românească" Buc. 1935, Preţul 30 lei.

Dr. A. Rappaport:
Introducere la sudiul religiei Asirobabiloniene. Tip.: „Ebner", Cernăuţi, 1935.

Ion Pas:
Tablouri în cărbune. Ed.: „Cugetarea", Bucureşti, 1935, Preţul 35 lei.

Homer:
Odiseia (Trad. de Eugen Lovinescu), Biblioteca „Energia", Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1935, Preţul 60 lei.

Ionescu-Quintus:
Epigrame Tip.: „Eminescu" Bucureşti, 1935, Preţul 200 lei.

Virgil Treboniu:
Mozaic. (Poeme) Tip.: „Muscanu" Bucureşti, 1935.

Lucian Voiculescu:
Gustul frumosului. Tip. „Ardealul" Cluj, 1935. Preţul 20 lei.

Revi;te

Şcoala Mehedinţului: Nr. 6 (Februarie).
Vraja mării: Nr. 13—15 (Februarie).
Revista fundaţiilor Regale: Nr. 3 (Martie)
Revista burgheză: Nr. 6 (Februarie).
Manifest· Nr. 2 (Martie).
Relief Dunărean: Nr. 2 (Februarie).
Societatea de mâine: Nr. 1 (Ianuarie).
Libertatea: Nr. 5 (Martie).
Izvoraşul: Nr. 2 (Februarie).
Lumea Turistică: Nr. 8 (Martie).
Gazeta medicală: Nr. 10 (Martie).
Satul: Nr. 52 (Martie).
Insemnări: Nr. 45 (Martie).
Reporter: Nr. 60 (Martie).
Ţărănismul: Nr. 7—8 (Martie).
Gând Românesc: Nr. 2 (Martie).
„Şcoala noastră": Nr. 2 (Febr.).
Hotarul: Nr. 4 (Ianuarie).
Cele trei Crişuri: Nr. 1—2 (Ian.—Febr.).
Revista Vremii: Nr. 10—11 (Februarie).
Şantier: Nr. 3 (Martie).
Vremea: Nr. 378 (Martie).
Hasmonaea: Nr. 7 (Februarie).
Frize: Nr. 2 (Martie).
Fruncea: Nr. 9 (Martie).
Pamflet: Nr. 10—11 (Februarie).
Luceafărul: Nr. 3 (Martie).
Astralis: Nr. 2 (Februarie).
Muguraşul: Nr. 2 (Februarie).

Ziare

Marea noastră: Nr. 32 (Febr.).
Tribuna edilitară: Nr. 131 (Martie).
Pământul: Nr. 94—95 (Martie).

Buletine

Buletinul: Nr. 14 (Ianuarie).

Poşta redacţiei

Manuscrişele de mai jos nu se publică, neîndeplinind condiţiile:

Silistra: L. B.
Botoşani: Urs de Dorna.
Bucureşti: M. C.; The. The. Z.; T. St. St.; A. L.; A. M.; Schwalbe; P. P.; M. I. F. Lysoform; B. C. Căzăneşti; A. D. L.; C. E. D.; E. R.
Iaşi: S. G.
Braşov: A. V.
Peresecina: B. S.
Hârlău: O. H. Deleni.
Constanţa: D. C.-Dolj: M. R.; S. J. M.; F. V.
R.-Sărat: O. H.
Focşani: A. C.; M. C. K.
Sibiu: N. G.
Galaţi: G. H.
Prahova: Gioconda.
Râmnicu-Sărat: M. B.; T. C.
Tantino: V. P.
Tg.-Neamţ: D. T.
Tg.-Ocna: S. F.
Oradea: G. V. G.
Dâmboviţa: Stolneanu.
Arad: T. N.
Asău: A. A.; U. C. S.
Câmpina: C. T.
Cluj: V. E. P.
Târgovişte: E. K. O. K.
Olteniţa. S. M.-Olteniţa.
Budeşti: I. C.
Chişinău: N. N.
Craiova: E. H.
Roman: G. V.
Urziceni: Şt. V.

Manuscrise fără indicaţie de adreză — de-asemenea nepublicabile: A. Z. A.; M. S.; Z. M.; V. G.;

— Am visat că te sărutam, şi m'am trezit...
— Fiindcă ţi-am cârpit o palmă...

Culegerea de versuri sociale a d-lui Bratoloveanu, care pare a fi un lucrător, poate chiar culegător tipograf, ceeace i-ar sta bine, indispune dela început. Prefaţa e deadreptul pitorească: „Poemele de faţă... sunt scrise într'o perioadă când tineretul, — entusiasmat de inflaţionismul demagogic al politicei de aventură — se precipită să se arunce orbeşte într'un scoc pe care — din anumite motive — îl ridicaseră la o înaltă şi probabilă temperatură. Timpurile însă, după cum era de aşteptat, au depăşit cadrele pernicioaselor digresiuni, şi tineretul—desmeticit mai mult de 40 la sută a părăsit orbita fixiunilor salutare, virând spre cel mai real, spre cel mai concret, cel mai judicios punct de incidenţă al diferitelor curente: extrema stângă".

Avem vasăzică afacere cu un autodidact, freeventator de „cercuri de studii" sociale. Poeziile toate ţin să zugrăvească în chipul lor naiv viaţa proletară: pe salahor, pe turnătorul în plumb pe înfometat, pe accidentat. Este totuş în ele o anume naivitate cuceritoare, documentară, în care intră de altfel un amestec de arghezianism, crevedianism, şi ceva din d. Cotruş. Iată în stilul d-lui Arghezi un poem proletar:

Din mâinile acestea crăpate de noroiu,
De vânturi
Şi de ploi
Eu am iscat palate pentru voi.
Masivul schelăriilor de fier
L-am ridicat cu vârful înspre cer,
Şi ca să'nfrunte-al uraganelor cuvânt
L-am împlântat cu pumnii în pământ.
Cu mâinile acestea noduroase,
Enorme şi păroase
De parcă's braţe dintr'o altă eră,
Eu am durat din piatră şi beton armat —
Cetăţile bancare,
In care,
Ca'ntr'un hârdău păzit cu mii de broşti,
Se scurge truda celor mici şi proşti...

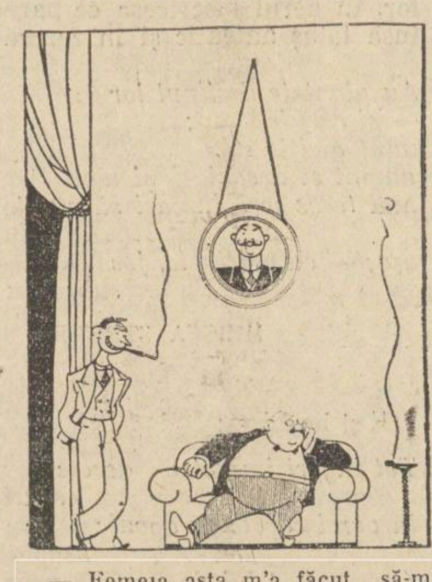
G. GALINESCU

— Iaca ce păţesc cei ce-şi rod unghiile!

— Crede-mă, fiul meu, că şi pe mine mă doare...
— Da' nu în acelaşi loc.

— Femeia asta m'a făcut să-mi pierd averea.
— Şi pe mine.. mintea.
— Tu ai scăpat mai uşor.

— Nu-i nici un remediu contra amorului din prima privire?
— Privirea a doua... — răspunse mama.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

VNUL XIV — SERIA II-A NR 746
DUMINICA 24 MARTIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 11897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINATATE

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

GRATUIT

Premiul Femina în România

Comitetul pentru premiul Femina din România s'a întrunit în ziua de 14 Martie, ora 12, la Palatul Cotroceni, sub preşedinţia Reginei Maria.

Şedinţa s'a ţinut ca de obiceiu în aceiaşi vastă sală a Palatului. Dar Regina, cu acel dar de a creia farmecul intimităţii care-i aparţine în propriu, a strâns întotdeauna întreg comitetul în jurul focului prietenos din imensa „cheminée" ce se găseşte într'un colţ al acestei săli.

Erau prezente la această din urmă şedinţă din doamnele care au alcătuit comitetul de la început, d-nele: Irena Procopiu, Sarmiza Bibescu Alimănişteanu, Izabela Sadoveanu, Cella Delavrancea, E. Victor Antonescu, Z. Caribolo, Lucia Vichy Păun. Lipsiau din cauză de boală d-nele Marie Delavrancea şi Constanţa Moscu Marino, iar din cauza unui doliu în familie, d-na Maria Baiculescu.

Comitetul a rămas neschimbat ca număr şi persoane, de la alcătuirea sa până în prezent, afară de secretari, care au fost succesiv d-nii Neniţescu şi Marcel Romanescu, iar în prezent este distinsul intelectual d-l Emanuel Bucuţa.

Romanul ales a fost *„Moartea fratelui meu"* de *G. M. Vlădescu.*

Cine a asistat la aceste şedinţe nu le va putea uita uşor. Regina, între aceste intelectuale, dintre care unele fac parte integrantă din viaţa sa cotidiană şi se bucură de osebita sa prietenie, nu se mai preocupă de rolul său de suverană, ci se lasă să trăiască după dispoziţia momentului.

Frumuseţa chipului său căpăta o strălucire nouă, gesturile şi atitudinile sale, de o desăvârşită armonie firească, deveneau expresiunea unui spirit bogat, dezlegat şi spontan. Era o încântare pentru ochiu şi pentru spirit. Reflecţii neaşteptate, observaţii ascuţite se încrucişau cu ale ascultătorilor, stimulându-i şi animând totul de bună voinţă şi de acel humor care atinge totul, dând conversaţiei şi scrisului Reginei o graţie şi o savoare unică, aparţinând firii sale englezeşti.

Comitetul a trăit de multe ori, aevea, pagini din *„Povestea vieţii mele"*, sub semnul aceleiaşi „sincerităţi de calitate", pe care Regina Maria o anunţă în prefaţa memoriilor sale şi se sileşte să o păstreze în curgerea *„Povestei"* din cele două volume.

De data aceasta apăsa încă greu umbra care s'a aşternut peste sufletul şi viaţa aceluia dintre copiii regali ce părea a nu fi fost creiată decât pentru zâmbet şi fericire. Vântul pustiitor al soartei cu această suflare sălbatecă a uscat multe flori din grădina sufletului Reginei.

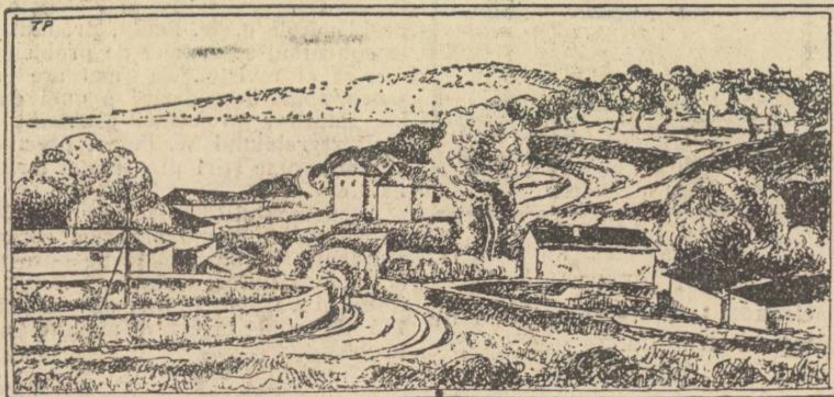
Volumul premiat *„Moartea Fratelui meu" al D-nului G. M. Vlădescu*, e scris într'o atmosferă asemănătoare. In el pluteşte simţimântul iremediabilei deşertăciuni a vieţii omeneşti, asprimea cu care soarta arde toate florile din grădina copilăriei şi stinge toate luminile tinereţii.

Ceia ce a primat în această alegere a fost, fără îndoială, pe lângă realul dar de povestitor al autorului, atitudinea sa în faţa vieţii, sărmana viaţă omenească cu toate întâmplările ei, cărora le dăm atâta importanţă şi care apar atât de vane şi neînsemnate, oricare ar fi tragicul lor, sub unghiul şi din perspectiva „Sfârşitului".

Romanul d-lui G. M. Vlădescu nu este compus, ci răsfrânt ca un colţ de lume în oglinda în cioburi, a unei masse de apă, sub suflarea năprasnică a unei soarte oarbe. Poate de aceia impresionează acut, făcând să treacă patetismul şi gravitatea cu care ia vieaţa, peste protestele raţiunii şi ale criticii lucide, împotriva „necrezutului" întâmplărilor. Nu este un sentimental, ci un om care iubeşte oamenii, lucrurile, viaţa sub aspectele ei cele mai diferite, ca şi cele mai curente. E un autor care povesteşte cele ce a văzut, se povesteşte mai ales pe sine, povesteşte pentru că are ceva de spus, o întinsă experienţă a vieţii. Aceasta îi dă superioritate asupra multor tineri şi este o condiţie excelentă pentru succesul în opinia publică literară.

Din primele sale încercări literare a cucerit interesul cititorilor prin aceste calităţi şi l-a menţinut intensificându-l în această ultimă scriere prin virtutea pe care o poartă cu sine orice lucru cunoscut din proprie experienţă.

IZABELA SADOVEANU

Poveste

Sunt ani de-atunci dar mi se pare c'a fost ieri:
Din negurile vremii, ca valuri năvălesc
In suflet amintiri
Şi clocotesc nebune, uitarea-o răscolesc
Şi rana-apare caldă încă. Deodată
Imi revăd trecutul. Departe, 'n fund, grădină
Şi flori, poteci umbrite, o fermecată
Mierlă cântă; apoi, cu mersul de regină,
Răsare — spectru de lumină — frumoasă,
Visătoare: ea. Tăcuţi, în urmă ne-am pierdut
Pe căi boltite şi 'n umbra răcoroasă,
Atunci, din minte, universul ne-a dispărut
Şi 'ntr'o clipită trăit-am veşnicie.

In urmă şi 'nainte-i palidă tăcere...
Acum, grădina-i paragină pustie,
Suntem ţesuţi din gânduri pline de durere.
Nimic, nimic n'a mai rămas din toate-aceste,
Sunt ani de-atunci şi mi se pare c'a fost ieri,
In lumea noastră toate nu-s decât păreri,
A fost un vis şi totul nu-i decât poveste.

AL. T. STAMATIAD

* Din volumul: *Peisagii Sentimentale*, care va apărea în luna Martie.

Mandia Uilea — Mama d-lui dr. N. L.

Inţepături

Domnului M. Finţi-Mefisto, cerealist, care s'a supărat, că i-am divulgat numele spunând că a trimis acasă epigrame şi d-lor Radu Rosetti, Manolache şi ei n'au făcut ca mine.

Eu, înadins, te-am denunţat —
Deşi acum, sunt lecţii vane:
Un greu negoţ te-a învăţat
La granguri să trimiţi plocoane.

Aceluiaşi cerealist care făcând aluzii la versurile mele în care mă comparam cu un Dog, îmi spune că trebue să mă 'nsor că-mi lipseşte o doagă...

Poetului — aveţi în uz —
Să spuneţi că-i lipseşte-o doagă
Fii mulţumit — grânar ursuz,
Că tu ai baniţa întreagă.

Aceluiaşi, care afirmă, că volumul meu „O picătură de parfum" nu se vinde.

Cartea mea se vinde 'n ţară.
Doar în ea — eu nu export...
Tu, degeaba 'ntrebi la gară
Şi te informezi în port.

Aceluiaşi, care mă ameninţă cu epigrame...

La porumb şi cereale,
Fug din faţa dumitale;
Dar, la versuri, ce să-ţi fac?
Aici, eu te bag în sac.

D-lui Sandu Russu, care spune într'o epigramă că eu pomenesc de Cincinat ştiind că nu-mi va răspunde.

Ca să-mi dee Cincinat
Un răspuns, îţi dau un sfat:
Cheamă-i spiritul plecat,
Şi semnând ce-are să-ţi spună
Faci şi tu o strofă bună.

TUDOR MĂINESCU

Lui Păstorel

Cum se face drag-băete
(Vreau să fiu edificat)
Că din gât al tău burete
A ajuns tocma'n ficat?

Tot lui

Eri, când te'ntrebam: „mai bei?"
Răspundeai jovial: „mai-mai!"
Astăzi fără ca să vrei
Cu durere strigi: „Mai!Mai!"

V. I. MIRESCU

P. S. — In Moldova: ficat=mai.

Epigrame

D-lui Tudor Măinescu, care răspunde d-lui Mircea Pavelescu.

Un sfat ţi-aş da făr' 'ndoială:
Insoară-te c'o provincială.
Scapi repede de viaţă-amară,
C'ajungi judecător *la ţară!...*

Citeşti nevestii poezii
Iar ea... ar vrea s'aveţi copii —
La urma urmii, ştii, mon cher,
Ai un prieten... ofiţer!

Şi-atunci nu mai apari ratat,
Nici ca... poet, nici magistrat.

MIHAIL I. FOCŞENEANU

Domnului General Manolache şeful Justiţiei militare.

Domnul General Manolache n'o să-i ierte — până la moarte — colonelului Năsturaş că... a mişcat în front.

Că a „mişcat" în front un colonel
Să-ţi pară bine, scumpe generale:
Tot e-un record să scape unul viu
De sub sentinţa operelor tale.

EPITAF PENTRU MAI TARZIU
Unei Prea-cinstite feţe.

Din franţuzeşte, dar, se potriveşte şi la noi.

In groapa asta un prelat
Işi doarme'n linişte azi somnul;
El şi-a dat sufletu'ntru Domnul,
Dar nu ştiu Domnul de l-a luat.

M. M.

Scriitorul C. Manolache, cetindu-mă, afirmă că s'a condamnat la moarte.

Hai, — fie — că prin mine ai pierit!
(Atât mi-au fost talentul şi măsura)
Dar sunt de-acuma tare fericit
Căci am salvat literatura.

Aceluiaşi — şef al justiţiei militare.

S'a repezit un şef distins
Cu epigrama să mă soarbă,
Dar epigrama ne-a convins
Că tot justiţia e oarbă.

VOLBURA POIANĂ NĂSTURAŞ

D-lui E. Lovinescu

In domnul Lovinescu sînt doi oameni:
Un critic şi-un romancier se pare...
Probabil că romancierul scrie
Când criticul se duce la culcare.

N. BELDIE

D-lui Tudor Măinescu, autorul volumului „O picătură de parfum".

„O picătură de parfum"
Stă'n librării de vreme ros.
Cumpărătorii nu-şi fac drum,
Căci... „banul nu are miros"!

MIRCEA PETALA

250 ani de la naşterea genialului Bach

El este sărbătorit în întreaga lume civilizată

Trebue să fi fost foarte impresionante reuniunile familiei Bach.

Se întruneau la anumite zile, cel puţin odată pe an. De altfel s'ar putea spune, că toţi Bachii, mari şi mici, erau slujitori ai muzicei. In fiecare an se adăugau, la orchestra de sărbătoare a familiei, câte-va noi vlăstare, care, de cum începeau să umble, erau capabile să ţie un instrument de muzică în mână. La un moment dat, erau vre-o sută de muzicanţi şi compozitori, mai mult sau mai puţin cunoscuţi, urmaşi ai străbunicului lor Hans, renumit lăutar ambulant, născut în anul 1580 la o moară de vânt din Wechmar, în Turingia.

Morarul Veit Bach, tatăl, cânta şi el din *citringă* — un fel de ghitară — cu acompaniamentul ritmic al pietrelor sale de moară.

Ritmul şi măsura au intrat de atunci în sângele familiei Bach. Totuşi Hans a întors spatele idilicei mori, străbătând pe jos sate şi oraşe, trecând prin văi şi dealuri, dealungul pitoreştei Turingia. Rar se statornicea în vre-un sat. Cei trei copii ai lui, n'au putut fi — desigur — decât tot muzicanţi: primul organist bine văzut din familia Bach, un violonist, un cantor...

Toţi descendenţii la rândul lor au fost gospodari aşezaţi, cu multe odrasle, dar totuşi artişti. Acela, pe care posteritatea l-a pus în rândul geniilor omenirii, Iohann Sebastian Bach, a avut douăzeci de copii!

La adunările lor se auzea:

— Tu eşti băiatul lui Heinrich?!

— Uite şi nepotul lui Jean Cristof, cu scripca lui bunicu-său.

— Dar tânărul ăsta cine-i?

— E vărul lui...

Intrebări de astea răsunau, printre râsete, strângeri de mână şi îmbrăţişări sgomotoase, atunci când Bachii se întâlneau, cu schimbul, în orăşelele Arunstadt, Erfurt sau Eisenbach, pe unde sălăşluiau unii şi alţii.

— Uită-te bine la ţâncul ăsta al lui IohanAmbrosius, băiatul mijlociu al marelui nostru Sebastian" — spunea cineva la o ultimă sărbătoare a Bachilor.

— „E menit să ne întreacă pe toţi... Pun rămăşag că va fi mai mare şi de cât tată-său şi de cât bunicu-său!!".

— Cum te numeşti?" — întreba cu interes vreun unchi mai în vrâstă, purtând o haină de catifea, după moda timpului, şi o perucă bogată de păr alb, ale cărei bucle eşau de sub păláriatricorn de castor.

— Iulian Sebastian Bach şi m'am născut la Eisenach, la 21 Martie 1685. Sunt violonist, organist şi clavecinist!..."

— Las' că vedem noi îndată ce poţi... Aşează-te şi tu colo, printre ceilalţi..."

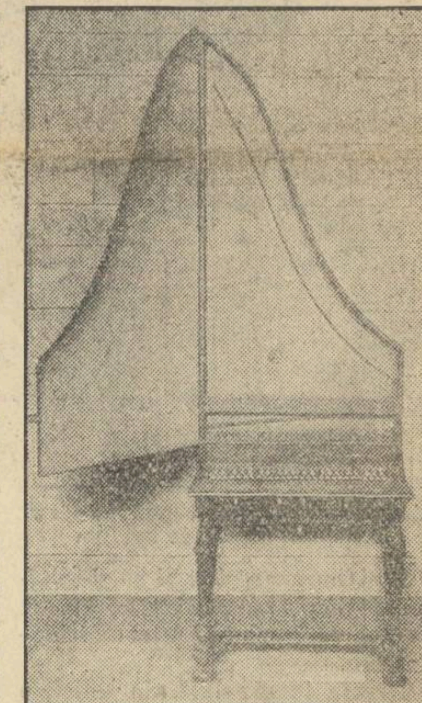
Şi la un semn al bătrânului Sebastian Bach, bunicul viitorului compozitor genial, începeau cu toţii un coral.

O forţă a naturii

Erau bărbaţi, femei, fete şi copii, cari cântau, îmbinându-se vocile cristaline ale acestora din urmă cu glasurile de tenori, baritoni şi başi ale celor mai bătrâni.

După imnul solemn inaugural de deschidere a zilei familiei Bach, fiecare îşi lua instrumentul său în mână.

In afară de vioară, care se asemăna cu cea de azi, erau fel de fel de alte instrumente muzicale ciudate. Violoncelul nu prea era întrebuinţat; în schimb se vedeau un fel de instrumente cu coarde, cu două limbi şi peste 20 de strune, numit *bariton;* apoi *viola d'amour;* un fel de corn de suflat îndoit în unghiuri drepte.

Klavirziterium

Piane cu rezonanţa celor de azi, nu se cunoşteau; nu exista nici orga, cu registre numeroase şi sunete grave impozante. La modă era clavecinul; iar ceeace se numea pe atunci orgă, era mai puţin ca un *fisharmonium* de azi.

— „Tăcere! Incepem!!!" — ordona dirijorul, care-şi lua şi el vioara, ducându-se să se aşeze p'un scaun din fund.

— Ce cântăm?
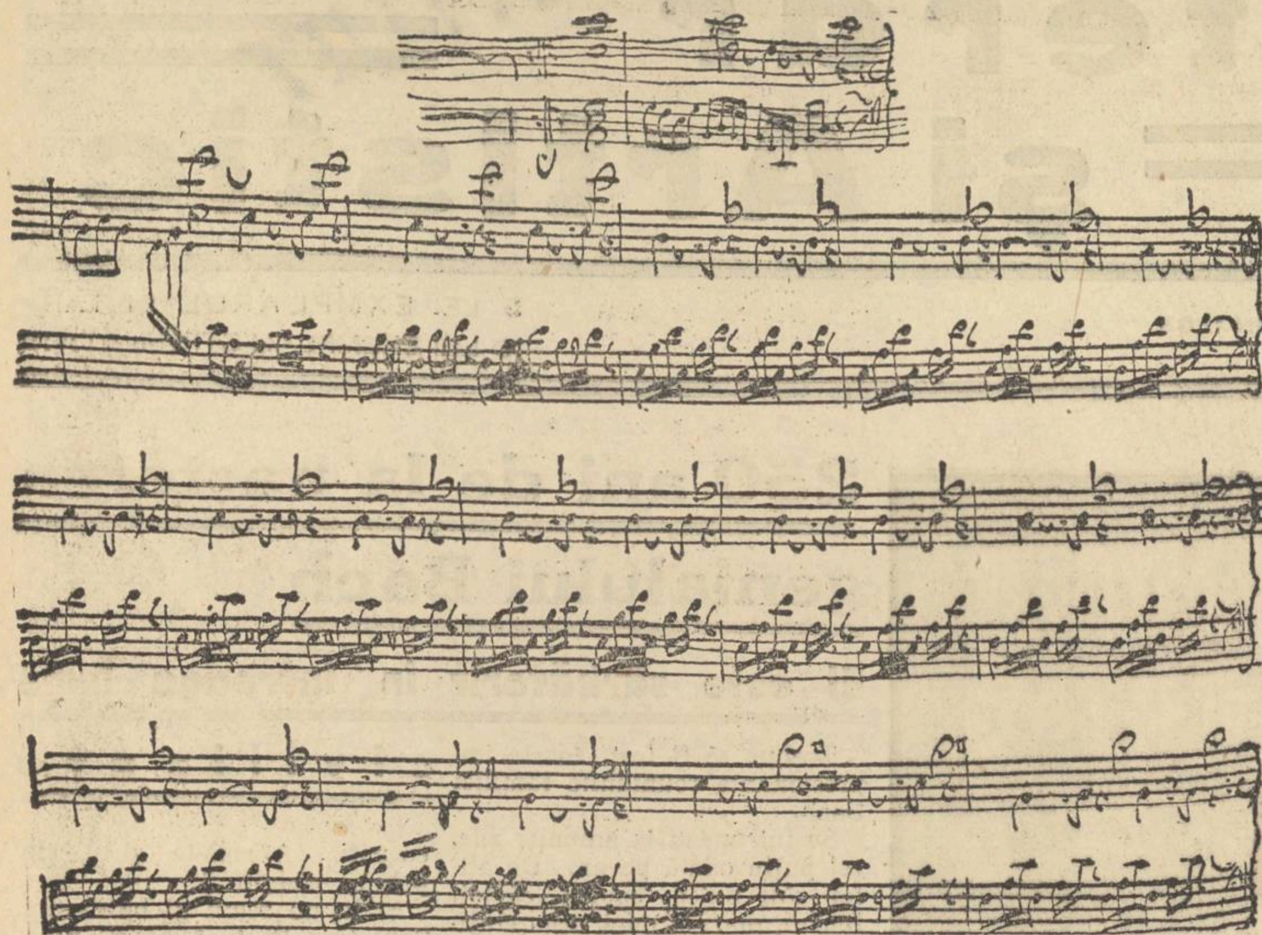
— Dar nu ni s'au dat note.

Aceste din urmă întrebări şi exclamaţiuni, îngrijorate şi precipitate, erau scoase de voci tinere. Erau cei ce nu cunoşteau încă obiceiul.

Urmare în pag. II-a

Klavirzimbalul lui Sebastian Bach. — In dreapta Spinet şi Spinetina

MANUSCRISUL LUI I. S. BACH
Ultima pagină din preludiul în Do-major, care după mai bine de un secol a devenit „Ave maria de Gounod"

— Fiecare cântă ce vrea!! — explica Sebastian Bach. — Voi începe întâi eu, un solo de opt tacte... iar ceilalți vor intra când vor voi și vor cânta ce li se va năzări prin cap, că se potrivește.

Și astfel se închega o splendidă simfonie, căci fiecare membru al familiei Bach avea înăscut simțul ritmului, al armoniei, contrapunctului, al fugii și al poeziei muzicale.

Instrument muzical ciudat de pe la 1700; era un fel de bucium

Simfonia creștea și se desvolta uimitor ca o plantă cu foi vesele și flori în culori strălucitoare.

Prima temă, dată de solist, o prindeau toți, în câteva clipe. Totul se îmbina apoi ca prin minune, parcă de veacuri pregătit și dictat de forțele miraculoase ale eredității. Intreaga familie Bach se asemănau cu o orgă uriașe, pe care cânta Dumnezeu, confundându-se la un moment dat cu valurile mării, sau cu muzica spațiilor interplanetare.

Fiecare din aceste divine improvizații simfonice răsuna doar o singură dată, pentru a nu se mai repeta.

La reuniunile următoare se improviza din nou, spontaneitatea și neprevăzutul alcătuind farmecul acestor festivități muzicale.

Iohann Sebastian Bach

Opera lui a fost uriașe.

Dacă luăm în mână un compendiu al vre-unei edituri de muzică, vom găsi trecute acolo: peste 30 de *Suite*, adică șiruri de dansuri pentru clavir, vioară, violoncelo și orchestră; 16 concerte pentru piano, 4 pentru orgă, 6 concerte brandenburgice; 4 concerte de vioară, 15 concerte pentru 1—4 piane și orchestră; nenumărate sonate pentru fel de fel de instrumente, tocate, preludii și fugi...

Apoi vom găsi „pasiuni" oratorii și peste 200 cantate religioase.

Unii critici muzicali pun la îndoială autenticitatea unora din aceste compoziții din monumentala operă a lui Iohann Sebastian Bach, sub motiv că acestea ar avea greșeli de transcriere. Totuși și alți mari compozitori au asemenea erori în manuscrisele lor și nimeni nu s'a gândit la o contestare.

Viața sentimentală a lui Bach

Baza studiului muzical în Germania a fost clavecinul și pianul, după cum în Italia a fost cântul.

Bachii erau, în acelaș timp, cântăreți claveciniști, organiști, cunoscând și diferite alte instrumente ale epocii.

In special despre Iohann Sebastian Bach s'a scris atâta, încât nici n'ar fi chip de făcut o listă a tuturor biografilor și comentatorilor lui. Totuși este ciudat că unii îl consideră ca pe un meșteșugar, care căuta să mulțumească congregațiile catolice pe care le deservea în calitate de organist și compozitor religios, cât și pe vre-un mecena, sau pe diferiți prinți-șori și regi de pe vremuri, la curtea cărora era poftit.

El n'a cultivat genul operei și n'a avut ambiția de a cuceri marele public, cum a făcut contemporanul său Haendel, care o bună parte din viața lui și-a petrecut-o în Anglia, agitându-se, între timp, la Hanovra, la Hamburg, la Neapole, la Veneția, apoi iar la Londra.

Combarieu, în vestitul său tratat despre istoria muzicii, neagă că Bach, care a pus în muzică texte formidabile din vechiul și noul testament, ar fi avut sentimente religioase sincere și adânci.

Combarieu susține că Bach n'a exprimat, în muzică, bucuriile sau amărăciunile vieții sale intime. Se spune că nici n'ar fi iubit, cu adevărat, vreodată. De altfel, singurul cântec de dragoste, cunoscut ca fiind compus de Bach, este *„Wilst du dein Herz mir schenken?"*, dedicat celei de-a doua soții.

Prima soție a fost o vară primară a sa, Maria Barbara Bach, care i-a dăruit 5 băieți și 5 fete; iar a doua a fost d-na Ana Magdalena Wuelken, care i-a dat șase băeți și patru fete.

In opera lui Bach, nu s'ar găsi nici un imn, nici măcar un șir de câteva tacte închinate iubirii.

Preludiile și fugile genialului compozitor au fost considerate, chiar în timpul vieții sale, drept un fel de exerciții și studii mecanice destinate pentru elevi, sau ca un fel de probleme, pe care le-ar rezolva un matematician, o muzică mai mult pentru ochi decât pentru urechi, mai mult pentru creer decât pentru suflet.

Contimporanii l-au uitat

Contimporanii lui Bach — poate că și mulți critici de astăzi — nu l-au înțeles! Chiar în biserică, a fost admis cu rezerve, sub motiv că uneori ar fi prea jubilant și că unele din motivele sale religioase le-a întrebuințat altă dată, în cântece lumești cașicum ar fi posibil de sfâșiat în două personalitatea unui artist, operele sale clasificându-se ca mărfurile în rafturile unei prăvălii.

Din pricina aceasta, Bach nici n'a fost prea cântat pe vremea lui.

Abia Mendelsohn, în 1829, a dovedit o adevărată îndrăzneală arheologică, îngrijind să se execute, într'o mare sală de concert din Berlin, „Patimile" Sfântului Matei, lucrare care a avut un mare succes.

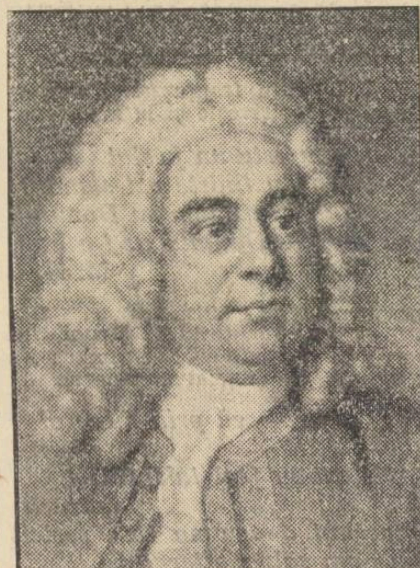
Iar editorul Peters a arătat o îndrăzneală și originalitate asemănătoare, când, în 1837, a întreprins editarea lucrărilor lui Bach pentru orchestră. Iar asociația „Bach-Geselschaft", începând în 1851 editarea întregii opere a marelui compozitor, a intrat într'o aventură, pe care Bach n'ar fi visat-o.

A iubit Bach?

Totuși acela, care din *„fugă"* — privită până atunci ca o lucrare de savantă migăleală — a reușit să alcătuiască o piesă de concert, o lucrare de caracter, a fost în acelaşi timp un poet, a cărui inimă a vibrat mai profund decât au înțeles contemporanii săi și chiar unii comentatori moderni.

„Invențiile", suitele de menuete și alte dansuri pline de surâzătoare grație și delicată atenție față de femeie, vorbesc mult mai cald și cu mai multă gingășie despre sentimentul iubirii, de cât multe fade sau afectate compoziții muzicale ale timpului.

O sută de ani, după ce Johann Sebastian Bach a compus preludiul în *do major*, pe care mulți l-au considerat, poate, drept un exercițiu de arpegii, sau o gimnastică a degetelor, a venit un muzician de geniu francez și a găsit tâlcul profund religios, imprecația către divinitale, toată mistica sufletului lui Bach, pe care marele compozitor a pus-o în aceste note.

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL
născut în acelaș an cu Johann Sebastian Bach, a fost singurul muzician din familia Händel, pe când Bachii au alcătuit o dinastie întreagă, rămasă celebră

Gounod a adăugat o voce la portativul lui Bach, a arătat ceeace înțelege și simte el citind pe titanul din Eisenach. Și astfel a reeșit celebra rugăciune, profund impresionantă, cunoscută sub numele de *„Ave Maria de Gounod"*.

Bach la curtea regală

In aripa nedărîmată a palatului regal român, din calea Victoriei, în dosul cupolei, mai este și azi sala de muzică a suveranei poete și muzicante, regina Elisabeta. Fosta princesă de Wied a înțeles să transplanteze, în patria ei adoptivă, tradiția ca la curtea regală să se facă muzică multă și bună. Și azi se mai pot vedea, în această sală orga și pianul Bechstein, peste care au lunecat degetele regalei artiste.

Intre pereții aceștia a răsunat de multe ori muzica lui Bach, interpretată de însăși suverana-muziciană, în colaborare cu maestrul Enescu, „băețelul din Dorohoi" și alți muziciani ai timpului.

George Enescu ajunsese, la un moment dat, să conducă micile concerte simfonice de la palat, la care asista și începuse să colaboreze, pe atunci, o fetiță mică și blondă, care a devenit mai târziu maestra Aurelia Cionca.

Cuvântul „bach" se traduce cu vorba românească „pârâu". După cum pârâul murmură, iar grota din Fingal trimite în depărtare ecoul valurilor oceanului, fără să se întrebe pentru cine o fac, dacă aude cineva muzica divină, dacă ea va fi considerată de oameni ca un cântec vesel sau o rugăciune, tot astfel și Johann Sebastian Bach, forță reală a naturii, a făcut să isvorască în mod firesc, acea muzică grandioasă, care s'a ridicat până la cer.

ALEX. F. MIHAIL

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— *La sfârșitul unei Aprilie va apare primul volum din „Cascada Umorului" de d. Adrian Zahareanu, cu o prefață de d. Radu D. Rosetti. Talentul tânărului autor a fost remarcat de noi încă acum trei ani, la rubrica „Primii pași". Ceeace ne face să așteptăm cu un viu interes, apariția".*

ȘALOM AȘ: „VARȘOVIA", roman. Un impozant volum, frumos prezentat de Editura „Eminescu".

„Varșovia" lui Șalom Aș înfățișează cea mai perfectă, mai complexă, mai pătrunzătoare analiză a unei metropole în ajunul Revoluției. Cu o lărgime de orizont care egalează romanele sociale ale unui Balzac, Zola din veacul trecut, Gelsworthy, Hardy din vremea noastră geniaIul romancier Aș oferă literaturii mondiale o frescă pe care dacă n'ar fi scris-o el, n'ar fi scris-o nimeni și s'ar fi pierdut astfel unul din aspectele cele mai caracteristice ale vremii noastre apocaliptice.

Remarcabil e faptul că această înțelegere a masselor nu a alterat puterea de redare a vieții intime a personagiilor. In „VARȘOVIA" se află câțiva eroi atât de complect redați, încât vor deveni figuri simbolice. Și dela „Moartea lui Ștefan Ilici" de Tolstoj nu s'a scris încă moartea eroică a unui tânăr revoluționar, care descoperă frăgezimea naturii și frumusețea ei eternă în dimineața în care e dus pe o colină să fie executat.

„Varșovia" complectează romanul „Petersburg" apărut nu de mult, care a avut un atât de răsunător succes.

„Varșovia" a fost tradusă cu o deosebită grijă de d. F. Aderca.

— *Premiul „Techirghiol-Eforie" a fost acordat d-lui Ion Biberi pentru romanul „Proces", care va apărea în curând în editura „Cultura Națională".*

— *După „De vorbă cu Mussolini" a lui Emil Ludwig, Editura „Cugetarea" a dat la iveală o nouă lucrare a aceluiaș autor: „Convorbiri cu Masaryk", în traducerea d-lui Eugen Relgis. Această operă, apărută în momentul când președintele republicei cehoslovace împlinește 85 de ani, are o deosebită semnificație atât din punct de vedere cultural, cât și din cel politic și moral.*

— *Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", a premiat următoarele trei manuscrise de poezii, care vor apărea în curând:*

1) „Marea Vânătoare" de d-l Virgil Gheorghiu;

2) „Poemele poetului tânăr" de d-l Ștefan Baciu;

3) „Pod Eleat", de d-l Simion Stolnicu.

Gazeta Medicală

D. prof. dr. D. Gerota despre tratamentul apendicitei. — Electricitatea în tratamentul bolilor. — Umezeala de primăvară. — Abcesele sânilor. — Măsuri cu privire la inspectarea cărnurilor. — Bântuie Oreionul în școli, de docent dr. O. Millian și dr. D. Pașcanu. — Cum să fie construite spitalele. — Epidemii și decese la Iași. — Gripa face victime și printre animale. — Rasa albă primejduită de rasa galbenă. — Femeile care exagerează cu îngrijirea frumuseții lor. — Terenul favorabil. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Naufragiații dragostei

A apărut ediția II-a din „Naufragiații dragostei" studiu psicho-sexual de dr H Martin o lucrare care deși științifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfățișează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoașterea problemelor sexuale în lumina științei actuale și a observațiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educație, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătății și fericirii înainte și după căsătorie.

Cronica Științifică

Temperatura corpului

Se admite că în mod normal, o temperatură a corpului uman, depășind 37 de grade Celsius, însemnează un început de febră.

Totuș, medicul maghiar doctorul Chepai din Budapesta, e de altă părere.

Intr'adevăr, acesta a constatat că la aproape 40 la sută dintre persoanele pe care le-a examinat, o temperatură de peste 37 de grade la subțioară, părea absolut normală.

Intrucât în poziția culcată temperatura unui om sănătos este de 37,5—37,6 grade în intestine, iar între subțioară și intestine diferența de temperatură este de 0,2—0,5 grade, este firesc că introdus la subțioară termometrul să indice la un om sănătos peste 37 de grade.

Din această cauză, doctorul Chepai crede că ar fi just să socotim ce limită a temperaturilor, de la care începe febra, 37,4 și nu 37 de grade, așa cum se face în general.

Ultrapresiunile și fosforul

Chimistul englez profesorul W. Bridgeman a constatat că supunând fosforul alb la o presiune de 1000 de atmosfere el își schimbă anumite însușiri, socotite până acum ca fundamentale.

Intr'adevăr, una din proprietățile caracteristice ale acestui element este aceea de a se aprinde spontan în aer, din care cauză e ținut în permanență în apă.

Or, supus la presiuni foarte ridicate, fosforul alb își pierde această inflamabilitate și totdeodată își modifică culoarea.

Radiațiile terestre „fotografiate"?

Cercetătorii credeau în timpul din urmă că, din cursurile de apă subterane ar emana anumite radiațiuni misterioase — așa zisele „raze terestre" — a căror existență și natură este încă foarte controversată de savanți.

Partizanii teoriei radiațiilor terestre au comunicat anul trecut că au reușit să dovedească existența acestor raze, cu ajutorul plăcii fotografice. Dacă punem o asemenea placă — afirmau ei — în atingere cu o bucățică de aluminiu, într'un spațiu închis și întunecos, depozitând-o mai multă vreme deasupra unui curs de apă subteran, se observă, după developarea clișeului, o înegrire destul de clară, pe când o altă piesă tratată în mod analog, dar închisă într'o cameră obscură, nu indică nici un fel de înegrire.

Această experiență a fost interpretată ca o dovadă evidentă a existenței razelor terestre.

Iată însă că un specialist german în materie de fotografie, d. Luppo Cramer, din Viena, examinând mai de aproape procedeul folosit în această experiență, a stabilit că prin influența umidității aerului, se formează pe aluminiu apă oxigenată, combinație chimică ce înegrește placa fotografică. In camera obscură, aerul fiind mai puțin umed, nu s'a putut forma pe placă acest strat de apă oxigenată.

Așa dar, nu razele terestre, ci umiditatea aerului provoacă înegrirea plăcilor. Dealtfel, această înegrire se produce chiar în cazul când plăcile, în legătură cu aluminiu, erau depozitate în aer liber, departe de orice curs de apă.

Aterisarea în ceață

Odată cu desvoltarea din ce în ce mai mare a navigației aeriene, s'a impus nevoia de a lumina noaptea aerodroamele și șoselele aeriane, și de a instala tot felul de dispozitive pentru siguranța sborului.

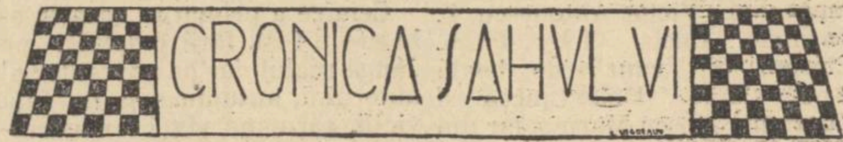
Recentele instrumente pentru „sborul orb", ca și perfecționarea farurilor aeriene prin T. F. F. (Radio-faruri), permit astăzi pilotului aerian să ateriseze, chiar fără să vadă poziția din jurul său (deci și noaptea sau pe ceață), exclusiv pe baza orientărilor primite prin radio.

Totuș, ceața continuă să reprezinte încă o anumită primejdie în această privință. Din această cauză, specialiștii se străduesc de câțiva ani să găsească un mijloc de a risipi ceața. S'a propus, între altele, să se coboare stratul de ceață, prin descărcări electrice. Toate aceste încercări au dat însă rezultate nesatisfăcătoare.

De curând, un technician american, G. Houghton a pus la punct un alt procedeu, capabil să înlăture efectiv ceața.

Houghton folosește în acest scop clorura de calciu — substanță bine cunoscută ca foarte higroscopică — și o proiectează cât mai sus în stratul de ceață. Negura astfel „bombardată", se condensează și se precipită la pământ sub formă de ploaie. Houghton afirmă că a obținut pe această cale, rezultate remarcabile, reușind să spargă zidul de negură și să realizeze un câmp de vedere clară pe o rază de 600 de metri.

Ing. I. S.

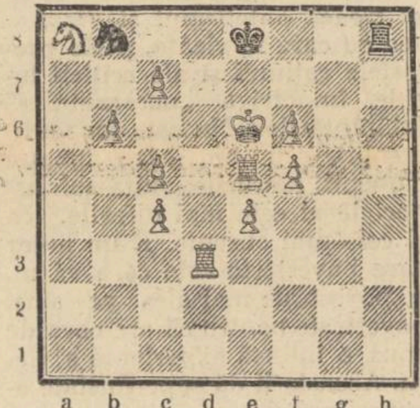
Adresa redacției acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

In memoriam W. Pauly

— Continuare —

Publicăm mai jos ultimele două probleme referitoare la articolul d-lui T. R. Dawson în amintirea regretatului W. Pauly, precum și soluțiile lor.

T. R. DAWSON — London
No. 8
(inedită)

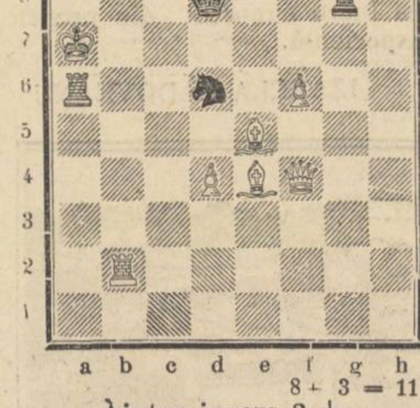

11 + 3 = 14

Ajutor invers 2 ╪

Gemen : Toate piesele cu un câmp mai jos.

T. R. DAWSON — London
No. 9
(inedită)

8 + 3 = 11

Ajutor invers 2 ╪

Gemen : toate pisele cu un câmp la dreapta.

Soluții

No. 8. — a) 1. Td6, 0—0; 2. Téd5, Té8 mat.

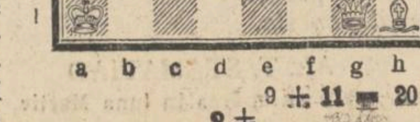
b) 1. hd4+, Rf6; 2. c7, Td7 mat.

No. 9. — a) 1. Tab6, Tg3; 2. Ra6, Ta3 mat.

b) 1. Tc7, Cc5+; 2. Rc8, 0—0 mat.

PROBLEMA No. 886

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Olga — (147)

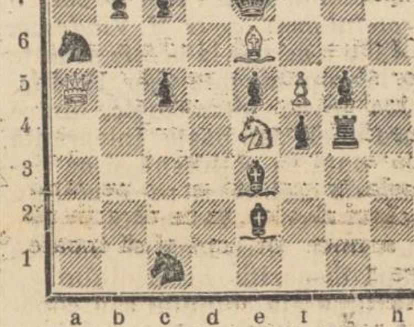

9 + 11 = 20

2 ╪

PROBLEMA No. 887

— Din concursul internațional „in memoriam **W. Pauly"** —
— Carmen II — (148)

6 + 12 = 18

3 ╪

BIBLIOGRAFIE

Revista Română de Șah sub direcția d-lui Mihail Sadoveanu ne-a obicinuit cu modul impecabil în care apare atât ca conținut cât și ținuta ei din punct de vedere grafic. Numărul pe Februarie al acestei excelente publicații conține un instructiv articol de teorie datorit maestrului M. Eucode, un portret al d-lui S. Tartakover de M. Wechsler (Paris), numeroase partide frumos analizate de eminenții șahiști L. Steiner, dr I. Balogh, A. F. Ianovcic, etc., 4 sfârșituri de partide și 5 partide scurte.

Urmează apoi: 12 probleme directe, 4 probleme feerice, 3 studii. Pe coperta revistei se mai găsește o problemă de d. W. Pauly, premiul I la concursul semestrial de probleme feerice al revistei. Ea mai are o senzațională descoperire a unei duble soluții a preferatei probleme a mult regretatului W. Pauly, precum și numeroase știri din țară și străinătate.

Abonamentul (300 lei pe an și 150 pe 6 luni) precum și orice corespondență se vor trimete pe adresa: M. Augutstein, redactor la *Revista Română de Șah*, Brăila, str. Unirii 115. Se trimet la cerere numere de probă.

* * *

Ziarul săptămânal șahist *Șah-Mat* apare în fiecare Sâmbătă. Director al ziarului este talentatul problemist S. Than. Un mare număr de tineri șahiști contribue la redactarea acestui admirabil hebdomadar. Primele două numere — unul închinat memoriei marelui W. Pauly — conține numeroase partide, probleme, articole datorite unor eminenți colaboratori, și tot felul de știri din domeniul șahului. O inovație a ziarului este colțul matematic redactat de distinsul inginer și eminent problemist I. B. Florescu. Printre cele 24 de frumoase probleme apărute în aceste două numere ale lui *Șha-Mat* se găsesc 12 datorite marelui W. Pauly, cele mai multe inedite.

Urăm tânărului nostru confrate viață lungă și inimoșilor lui redactori spor la muncă.

Abonamentul la *Șah-Mat* este de 240 lei pe ani.

Redacția și administrația, București, B-dul Elisabeta 21.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Femeia din inima aviatorului...

— „Steaua aviatorului e jos pe pământ. Influența femeii asupra subconștientului unui aviator e hotărîtoare, întru menținerea instinctului său de conservare și pentru spiritul său de orientare și tenacitate, în ori ce clipă"...

Aceasta e afirmațiunea lui Antoine de Saint-Exupéry, de profesiune pilot laureat al „Feminei" 1934. Romanul său premiat se numește „Vol de nuit" și cuprinde descrierea pățaniilor, aventurilor și tribulațiunilor unui „navigator aerian" modern.

Acest aviator, vorbind la radio despre influența femeii iubite asupra subconștientului bărbatului-aviator, spune că femeia, cu toate că se află pe pământ, apare ca o stea conducătoare pentru un zburător: ea îl face să năzuiască spre dânsa — peste toate obstacolele și prin toate primejdiile.

Din contra, aviatorul care nu e stăpânit de un suflet de femee e perfect indiferent în viață. N'are nici un rost. De aceia se lasă în voia soartei; și, de cele mai multe ori, piere.

Conferențiarul citează două exemple din viața aviației franceze.

Primul caz a avut loc deasupra Oceanului Atlantic, pe aproape de Montevideo, noaptea, târziu. Un hidroplan cu numerosi pasageri fu deodată cuprins între două furtuni, însoțite de o „pulbere sărată" — ceața deasă, formată de curenți fierbinți.

Deși hidroavionul se afla în apropierea țărmului (America de sud, Uruguai), bezna nopții, ceața și furtuna împiedicară complect orientarea eshipagiului.

Căpitanul dădu ordin pasagerilor să se ridice pe o aripă, să se încingă cu colacurile de salvare și să azvârle în apă hainele groase. Apoi, ținând în mână busola, începu să arate pe rând fiecărui călător, în ce direcție să se arunce în apă și să înoate spre mal...

Insă, numai un singur Brazilian reuși să se salveze; ceilalți, schimbând mereu, în lupta cu valurile și cu întunericul, direcția apucată, pieriră cu toții.

Acest Brazilian povesti că dintre toți cei aflați pe hidroavion, numai radiotelegrafistul păstră o complectă indiferență până în ultima clipă.

El era cunoscut ca un perfect înotător și, cu toate acestea, nu luă nici o măsură spre a se salva, zicând că „nu scapă nimeni de soarta sa".

Din moment ce nu mai putea să transmită semnalele „S. O. S.", el stătea nepăsător și încăpățânat în mijlocul ultimilor oameni din echipagiu, care îl îndemnau să se arunce în apă împreună cu dânșii.

Peste câteva minute hidroavionul avariat se scufundă împreună cu acest fatalist. Când s'au cercetat hârtiile și dosarele respective dela direcțiunea societății hidroavionului, se găsiră actele și memoriile radiotelegrafistului, din care reeșea că el n'a avut nici o ființă, care ar fi trebuit înștiințată asupra morții sale. Niciodată nu primea scrisori și în toată viața lui de om tânăr — n'a avut nici o femeie pe care s'o fi simpatizat...

— De vreme ce nu simțea nici o influență femeiască, — conchise conferențiarul — radiotelegrafistul n'avea nici un stimulent care să-l îndemne a-și salva viața.

Un alt caz s'a petrecut cu pilotul Guyssomet, un prieten al conferențiarului, la trecerea în zbor a munților Cordilieri. Un viscol puternic izbucni și-l sili pe aviator să aterizeze în munți la o altitudine de 3500 metri! Situația aviatorului, noaptea, în mijlocul culmilor de munți, părea a fi fără eșire. Nimeni încă nu scăpase din acest labirint inaccesibil și înghețat. Nici contrabandiștii nu riscă, pentru nici o sumă cât de mare, să încerce trecerea acestei regiuni fără de defileuri, drumuri sau poteci.

Guyssomet nu șovăi însă nici o clipă și porni... Cinci nopți și cinci zile, din care trei fără mâncare, merse prin masivurile înzăpezite, de piatră și de ghiață. Nu dormea, nu mânca, nu mai se odihnea din două în două ceasuri. Se ferea să se așeze pentruca să nu adoarmă în zăpadă și să înghețe în somn,— ceeace s'ar fi întâmplat, desigur, în astfel de împrejurări... Și la urma urmei eși din acest cerc fermecat al morții.

— „Cine l-a salvat ? — întreabă pilotul-scriitor: — L'a salvat o femeie! Căci aviatorul era însurat foarte de curând. Soția îl aștepta cu nerăbdare și apoi — cu emoții dureroase. Imagina ei era mereu înaintea ochilor lui în cursul drumului prin piscurile și ghețarele întroenite ale Cordelierilor". — S. R.

Superstiții

Norocul, succesul sunt atât de capricioase și neprevizibile, pe scenă, în artă, ca și în viață, încât nu trebuie să ne mirăm că atâtea suflete tari și oameni superiori caută să le lege favoarea și să o menție prin mijloace... puerile și fetiși inocenți.

De pildă „producerii" din Hollywood nu angajează decât actori al căror nume e alcătuit din 10 litere!

Aceasta în urma unei constatări ingenioase a unui spectator, care a observat că toate vedetele ecranului aveau nume cu zece litere. Greta Garbo, Dorothy Lee, Gary Cooper.

Nu numai cineaștii dar și autorii dramatici sacrifică fetișilor și superstiției. Henri Bernstein alege pentru piesele sale titluri dela trei la nouă litere, trei Grații, nouă Muze! Astfel Samson, Espoir, Le Jour *(6 litere) etc. La Rafale, Le secret (opt litere) etc.*

Și apoi se știe că Bernstein introduce întotdeauna în pisele sale un personagiu fetiș, numit Zambo.

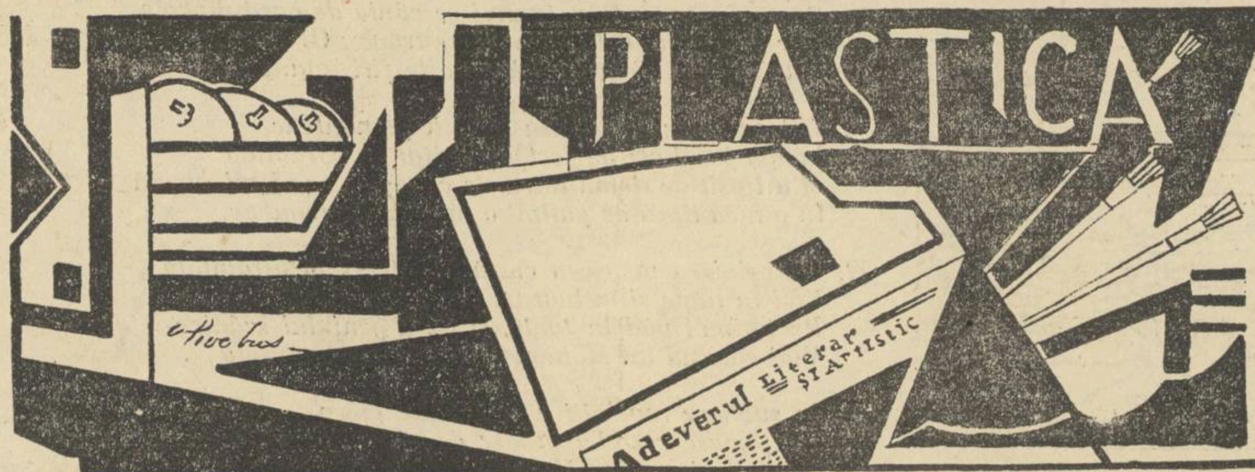
Publicul își face un joc să ghicească sub ce formă îndemânatică sau rapidă, și în ce act va apărea Zambo, geniul tutelar.

Dintre scriitorii noștri cunoaștem superstiția lui Gherea de a nu începe să scrie o pagină fără să facă semnul următor, trei linii orizontale tăiate de una verticală.

— A apărut „Lazăr Șăineanu" de Const. Șăineanu. Broșura cuprinde amănunte despre viața și opera savantului filolog Lazăr Șăineanu, mort anul trecut la Paris.

Olga Sechposian — Desen

După o absență de doi ani, timp consacrat călătoriilor în Franța și Italia, d. *Ionescu-Sin* expune la Ateneul Român un ansamblu de lucrări care reflectează preocupările actuale ale artistului.

Ionescu-Sin — Nud

Incă înainte de a pleca din țară, pictorul evoluase către culoarea de rezonanță impresionistă, cu game susținute pe un singur plan. Micile particule de culoare urmăreau să înscrie motivul principal și accesoriile lui în suprafețe luminate cu aceiași intensitate, cu masse mari cromatice și cu frecvente câmpuri decorative.

D-l Ionescu-Sin cultiva în deosebi griurile: nu cele stinse, morbide, ci griurile vioae, cu moliciuni și ascuțișuri spontane.

In ceiace privește nudul, care era subiectul preferat al picturii d-lui Ionescu-Sin, artistul își crease un tip de femee ale cărei trăsături, fără variația niciunei expresii, reveneau parcă mereu aceleași, prin înscrierea lor geometrică.

Femeile acestea trebuiau să fie rotunde și cu formele pline, pentrucă nu erau menite să înfățișeze nici mișcări, nici studii anatomice: erau numai prilejuri de câmpuri cromatice, cu esența lor luminoasă în ele însele și nu în afară.

Era, firește, o asemănare cu Renoir și în privința femeii-tip și în privința formelor pline. O asemănare însă, care nu ținea de restul mijloacelor de creație ale marelui impresionist.

De atunci, d. Ionescu-Sin și-a dus mai departe cercetările sale picturale, tinzând mai mult spre abstractizare. Toate detaliile care mai stăruiau pe alocuri, toate jocurile decorative au dispărut, făcând loc unei simplificări, care nu mai ține nici de impresionism și nici de neoclasicism. E întrucâtva, fără îndoială, un stadiu de tranziție, fără prea multă putere de convingere.

Aurel Kessler — Peisaj

Peisajele d-lui Ionescu-Sin se deosebesc însă, fundamental, sub raportul compoziției, de nuduri. Ele sunt de pură esență impresionistă.

In acorduri de calitate, culoarea are nerv, dinamism, vibrație conștientă.

Sunt câteva ierni în această expoziție, care indică drumul de viitor al pictorului, justificându-i toate străduințele de până azi.

■

Alături de d. Ionescu-Sin, D. *Aurel Kessler* se prezintă pentru prima dată publicului într'o expoziție personală.

D-sa a lucrat intens ca să ajungă la seriozitatea expresiei de astăzi.

Se desprinde din toate lucrările recente un echilibru de frumuseță clasică, obținut cu mijloace plastice dintre cele mai veritabile și mai trainice.

D-l Kessler se definește astăzi sincer pasionat de problemele culorii.

Portretele, peisajele și naturile moarte sunt aci mărturiile temeinice ale unei sensibilități cromatice dintre cele mai delicate.

In cuprinsul lor, forma e deasemeni inteligent pusă în valoare, subliniind mari posibilități pentru ascensiunea ce se anunță.

■

Tot la Ateneu, pictorul *Țancu Tudor-Vulcana* prezintă — consecvent, lucios și șlefuit—: mere domnești, struguri copți, felii apetisante de pepene verde, rațe, narciși și garofițe.

■

Peisagiul dobrogean găsește în pictorul *S. Tarasov*, care expune la „Universul", un interpret conștiincios, onest și unitar.

Nu sunt nici elanuri strălucitoare, dar nici scăderi prea mari. Pe linia modestă a plasticizării obiective, artistul face eforturi care nu rămân totdeauna sterile.

S. Tarasov — Portret

Unele tablouri aduc luminozități prețioase.

Balcicul apare cu rezonanțe originale în desenele înfățișate de d-ra *Olga Sechposian* în sala Hasefer.

Aurel Kessler — Portret

Arabescul linear desprinde și conturează expresiv priveliști caracteristice.

H. BLAZIAN

Act autentic

SCHIȚĂ

Judecătorului poet, Tudor M[illegible]inescu

Coana Firica se hotărî să se plângă neapărat Parchetului — mai ales că era toată numai vânătăi și ințăpături de ac.

In strada Colței se afla un birou de avocatură: Cuculeț Turcu & Mavroghenis, cel dintâi cu partea „juridică", cel de-al doilea cu samsarlâcul, deși avocat și dânsul.

Astfel, doamna Firica Țugulea se îmbrăcă „pentru târg" și porni într'acolo.

In birou îl găsi pe Mavroghenis.

— Bună ziua.

— Bună ziua.

— Dumnevoastră sunteți un domn avocat?

— Desigur...

— Am venit... uitați-vă, ce mi s'a întâmplat...

Și „clienta" începu să povestească despre sfânta de bătae ce mâncase dela „dumnealui" soțul, Iancu Țugulea.

— Da' mare barbarie, domnule! exclamă prefăcut mirat, „domnu avocat" Mavroghenis.

— Ș'acuma vrau, domnule, să-l „vâr" la Parchet; să se învețe minte!

— Foarte bine, foarte bine! Domnul avocat Cuculeț Turcu are chiar specialitatea asta...

— El îmi face plângerea?

— Da, el, desigur; eu mă ocup cu partea comercială. Așteaptă câteva minute.. mă duc să-i vorbesc... A lucrat astă-noapte până târziu, și s'a trezit abia acum. Cât se îmbracă, eu îi spun despre afacerea dumnetale...

Și Mavroghenis își ceru un fel de scuze, deschise ușa care ducea în a doua și ultima cameră a „birourilor" și dispăru.

. . . .

— Poftiți, doamnă... și vă rog iertați-ne; cum v'am spus, lucrăm foarte mult noaptea, și.. tocmai pentru asta... stimatul meu confrate, Cuculeț — Cuculuș îi mai spun eu — îi nevoit să vă primească'n pat... Credeam c'o vrea să-și „tragă" hainele, dar...

— Cum în pat?

— Vrau să spun... vă primește să discutați așa... cum îl găsiți...

Firica Țugulea intră în camera lui Cuculeț.

— Bună ziua.

— Bună ziua.

— Domnule avocat...

— Da, tocmai, mi-a povestit stimatul meu confrate... Șezi, și te rog să mă ierți. Lucrez foarte mult noaptea, așa că mă scol cam târziu... Șezi, te rog, ici, pe marginea patului... lângă mine... și istorisește-mi...

— Lăsați, domnule avocat, nu vă deranjați, stau pe scaun.

Avocatul Cuculuș o apucă, însă, de-o mână, și-o așeză pe marginea patului în așa fel, încât capul oaselor ei, venea tocmai în dreptul capului plin cu știință al dumnealui.

Și Firica începu rar povestea. N'a ajuns prea departe, însă, și „avocatul" o și prinse încordat de mijloc.

— Șăzi, te rog, domnule, șăzi... că mă dor coastele...

— Așa de rău te-a bătut?

— Grozav!

— Ei lasă, o guriță îmi poți da...

— Nu acuma, domnule avocat; viu altădată...

. . . .

Inbrăcat ca scos din cutie, Cuculeț Turcu trecu în „birou" să redacteze plângerea pentru Procuror, în vreme ce Firica Țugulea făcea curat, ca la ea acasă, în camera cealaltă, „asistată" — cum părea să fi fost o învoială — de Mavroghenis.

— Ai aranjat cu domnul Cuculuș; nu-i așa?

— Am aranjat; răspunse femeia plictisită.

— Vezi, eu ți-am făcut afacerea asta...

— Dece, dumnetale? Pentrucă te-ai dus să-i spui c'am venit în birou?

— Poate nu era dispus, omu, să te primească... Așa, dacă am stăruit eu...

Femeia se uită țintă la el:

— Nu cumva?

— Desigur..

— Eu n'am nevoe de dumnetale, domnule; afacerea mea nu-i comercială; îi penală, și cu așa ceva se ocupă tovarășul dumnetale...

— Bine, dar venitul biroului se împarte pe din două. L-ai sărutat pe el, sărută-mă și pe mine...

— Ți-ai vârît nasu pe sub clanța ușii?

— ...

— Pricepe măcar, omule, românește, că nu-mi arde-acum de asta...

— Dacă n'a înțeles el, stimatul meu confrate, că-i român, să înțeleg eu, care-s grec?

. . . .

Insfârșit, de bine de rău, „madam" Țugulea avea acum o plângere către Parchet; și asta, fără s'o coste un ban.

Ajunse acum ea pe sălile Palatului de justiție. Cum, însă, nu i se spusese că în acest haos al dreptății te poți pierde cu ușurință, se opri în fața scărilor dinspre cheiul Dâmboviței, ațînu calea unui „domn cu geantă" care urca scările — era un domn avocat — și-l întrebă:

— Mă rog matale, unde-i un domn Procuror?

—Aveți ceva... o plângere... ori e nevoe să v'o scriu eu?

— Nu, o am scrisă; vrau să știu, numai, unde s'o duc.

— Cine ți-a scris plângerea, doamnă? Asta s'o vedem mai întâi...

— Domnu... Cuculeț... îi spune...

— Turcu...

— Da...

—Boul ăla? Trebuie să-ți fac eu alta... Cuculeț Turcu îi un bou... Nu „face" nici doi bani plângerile scrise de el...

— Domnule, te rog, plângerea am cetit-o eu; îi bună; spune în ea, tocmai așa cum trebuie; învață-mă dumnetale, cum să fac să „nimeresc" un domn Procuror. Te rog...

Domnul „cu geantă" pricepu că nu-i rost „s'o agațe", și se răzbună, explicându-i mecanic și repede:

— Urci sus; dai în „sala pașilor pierduți"; apuci la dreapta, sau la stânga — indiferent; urci scările până la al doilea etaj; scobori la primul etaj; acolo, unde va fi un sergent la ușă, îi biroul domnului Procuror pe care îl cauți.

Omul „cu geantă" se făcu nevăzut, iar femeia rămase locului, memorizând:

„Urc scările, dau la apașii pierduți, urc, apuc la... dracu să-l ia, că m'o lămurit buștean!"

Primul pas în Palatul de justiție o vârî pe împricinată într'o sală enormă, și enorm de îmbâcsită cu oameni; — „apașii!" exclamă ea, îngrozită.

Sala era murdară și afumată până la plafonul care părea ascuns în nesfârșit. Ce o izbi pe Firica Țugulea, a fost mai ales praful; un praf des, înecăcios, asemănător celui din șoseaua oborului de porci.

Insfârșit, amestecătura aceia de oameni tușia, sălta în gesturi diferite și urla.

Lângă statuia din mijloc, un domn înalt și țigănos amenința pe cel care ar fuma; în gang, sub un ceas mare, o femeie dela țară își ridica fusta și spunea măscări.

„Iadul!", exclamă împricinata. „Iadul, nu altăceva!".

Totuși, fiindcă Firica Țugulea trebuia, în orice caz, să-l sperie pe „dumnealui" puțin, își luă inima în dinți, își propuse hotărît să nu vadă și să nu audă nimic din ce se desfășura împrejurul ei, și, din întrebare în întrebare ajunse la ușa domnului Procuror care dă ordin pentru cercetarea plângerilor.

In fața ușii era un sergent de stradă; un om înalt, cu ochii albaștri, cu fața lunguiață, cu fruntea încruntată, cu părul creț și roșcat. Un om cu suflet negru; un om rău.

— Domnule sărjănt, aici îi biroul Procurorului?

— Da, biroul domnului Procuror Dute.

— Eu am treabă la domnul Procuror care „judecă" bătăile...

— Te-o bătut cineva acuma, zălili istea? Ori îi o bătaie mai veche?

(continuare în pag. 4-a)

— Am o plângere...
— Femeie... cucoană, ce eşti; răspunde numai la ci te întreb eu: decând îi bătaia?
— De-acuma, domnule, de-o zî...
— Bine.
— ...
— Şi cine ti-o bătut?
— Ui-te, domnule sărjănt. despre asta vrau să mă plâng la domnu Procuror; m'o bătut, de nu mai sâmt carnea pe mine... bărbatu-meu...
— Şi vii să te plângi pentru asta la domnul Procuror Dute?
— Păi m'o sfărâmat, domnule sărjănt, nu glumesc!
— Du-te, cucoană, acasă, nu-ţi mai pierde vremea pe-aici digiaba. Sunteţi cununaţi, nu?
— Păi şi dacă suntem?
— Nu te-o fi bătut el, aşa fără de pricină. Du-te acasă şi-ţi caută mai digrabă de gospodărie...
— Ascultă, domnule, dumneatale nu eşti om de lege. Vrau să intru înăuntru... Inţăleg să-mi spuie asta un judecător nu un sărjănt de stradă... Pofteşte, mă rog, şi mă anunţă!

Cerberul procurorului Dute o privi, însă, cu asprime, şi lămuri ameninţător:

— Cucoană, să nu faci gălăgie, că te duc la pivniţă; şi-ai să mă pomineşti toată viaţa... Eu nu-s aici de azi, de eri.. Domnu Procuror Dute n'are ce-ţi face... In cazu' dumnetale nu se poate amesteca nici un domn Procuror din lume... Asta o ştiu, cum ştii dumnetale că te-o bătut bărbatu... Fii bună şi du-te acasă: nu mai încurca iastă sală, că nu ai nici o dreptate...
— Bine, domnule sărjănt, dar pentru ce nu mă laşi la Procuror? Să mă trimeată el acasă...
— Ascultă româneşte, cucoană hăi... Nu se poate să te vâr înăuntru cu plângerea asta, cămi face observaţie!
— Domnu...
— Mântui-o, cucoană:
— Vrau să-l sperii, domnule... altădată să-i fie teamă; că te pomeneşti că mă şi omoară...
— Atâta pagubă... Omu face borş cu nevasta lui... Legea nu-l opreşte...
— Cum, adică: legea îngăduie bărbatului să-şi omoare nevasta?
— Odată ce-i nevasta lui... juraţii îl achită.

In clipa aceia uşa din faţa sergentului se deschise, şi Procurorul Dute apăru ca o furtună; — era cu pălăria în cap, pregătit de oraş.

Căutătura omului de legi o impresionă pe Firica Ţugulea atât de urât, că simţi fulgerător nevoia să fugă, să intre în pământ.

Din celelalte săli venea un sgomot infernal, iar subt beciuri urla, parcă, o haită mare de lupi.

„Doamne, unde mă aflu" — bolborosi femeia, îngălbenită la faţă. „Ce-i cu mine? Cine m'o adus aici?"

Şi întorcându-şi involuntar, şi pentru ultima dată urechea înspre „sărjăntul" cu părul de câne roşu, i se păru că-l aude făcându-şi mai departe datoria:

— Hai, porneşte, cucoană, ce mai aştepţi? Nu ai văzut? Domnu Procuror a plecat... la o crimă...

Peste noapte, puţin după ce aţipi, Firica Ţugulea a visat un mort; semăna la figură cu „dumnealui" Iancu Ţugulea, soţul. După miezul nopţii, însă, acest vis s'a transformat într'un coşmar înfiorător.

Se făcea în „birourile" avocaţilor Cuculeţ Turcu & Mavroghenis. In „birourile" lor, dar parcă şi în „sala apaşilor pierduţi", din Palatul de justiţie.

Era culcată într'un pat mare, pe-o coastă şi desbrăcată la piele. Şi-avea în faţă pe Cuculeţ Turcu, la spate pe Mavroghenis; călare pe gât îl avea pe „domnul" Procuror Dute, iar călare pe fluerele picioarelor îi stătea „domnul sărjănt", cânele de la uşa aceia a Parchetului, capitonată, care scârţie când se deschide.

Redactor şi martor pentru identitate.

VLADIMIR CORBASCA

Fragmente eminesciene

V

Compunerea de 69 de strofe pe care o publicăm aci, pentru ca să fie mai la îndemâna cititorului care va cerceta opera lui Eminescu e cunoscută numai de puţini şi a fost evitată în ediţiile postume pentru unele trivialităţi ce conţine. Semnată cu numele Minunescu, porecla dată de Mihail Zamphirescu lui Eminescu, scrisă poate ca o glumă pentru junimişti, ea e plină de misoginism. E pe de altă parte foarte interesantă pentru informaţiile pe care ni le poate da asupra culturii poetului. Sunt amintiţi aci Voltaire, Lovelace din romanul Clarisse Harlowe al lui Richardson, Barmecizii din Halima. (ms. 2281, ff. 51 v—65 v). Cuvintele culese cu drept au fost adaose de noi spre a înlătura expresii tari.

G. CALIN.

Antropomorfism

1. In poiata tăinuită ca'n umbroasă zăhăstrie
Trăia puica cea moţată cu penetul de omet
Nu-i cucoş în toat'ograda, ce de-iubire căpiet
S'urmărească insolenter innocenta ei junie.

2. Ce cochetă e copila, cu ce graţie ea îmblă?
Şi ce stele zugrăveşte în nisip cu dulcea-i labă —
O găină virtuoasă, o găină prea de treabă
Cu evlavie ca cată fire de orz şi coji de jimblă

3. Dară cine să admire a ei nuri şi tinereţă
Boul chior, ce vede numai jumeta din a lui paie —
Ah! in inima-i fecioară simte-o tainică văpae
Pentru cucurigul dulce din cântări de dimineaţă.

4. Pierde gustul de mâncare, scormoleşte de ţi-i milă,
In pământ ca să găsească chipul cel dorit într'una
Sau se primblă visătoare, noaptea căutând în lună
A lui umbră luminoasă — melancolică copilă!

5. O găină'mbetrânită, venerabilă matroană
Ce de mult e schivnicită de lumeşti deşertăciuni
Ea îi spune-ale ei taine, ca la raza'nţelepciunei
Să găsească mângâere pentru-a gândurilor goană.

6. Iar călugăriţa veche, ce de mult era iertată
Ce de mult se disveţase de plăcerile d'iubire
Ea cu limba ascuţită cleveteşte'ntreaga fire,
Contra demoralisărei propovădue'nfocată.

7. Ah! îi zise mititica, nu priveşti la rândunele
Cum din cuib scot puii capul, se cutează pe ulucuri
Şi apoi la miezul nopţii îi aud făcând buclucuri
Sărutându-se cu ciocul, drăgostindu-se'ntre ele.

8. Soarte-avem nefericită —— îi răspunse-atunci bătrâna —
Nu-i găină rândunica, rândunoiul nu-i cucoş.
Necredinţa lor ştiută-i; aspri, rei, tiranicoşi
Ei trezesc viaţa'n inimi şi apoi o învenină.

9. Numai flori-s fericite, căci pe aceeaşi trupină
E pistilul feciorelnic şi staminul bărbătesc
Sub perdele verzi de frunze, se'mpreun' şi se iubesc
Chipul junelui din floare c'odoranta lui virgină.

10. Dar cucoşul — ce netrebnic! nestatornic — este drept
Când el suliţa iubirei în adâncu-ţi suflet bagă
Te simţi dusă chiar în ceruri — uiţi pe o clipă lumea'ntreagă
Dar pe urmă gelosia sfarmă inima-ţi din piept.

11. Căci pe urmă el te lasă, tristă, slabă, văduvită
Cu aripele ostenite ziua, noaptea stai pe ouă
Mori de sete şi de foame, nici un simbure de rouă
Nici priviri de amor n'aruncă la sermana eremită.

12. Ci mai bine nu mai intre în gândirea ta virgină
Visele înşelătoare de iubire şi plăcere —
Vin să'nveţi înţelepciunea, a naturi-adânci mistere
Şi a stelelor mari drumuri, ce viitorul îl lumină

13. Cum vorbiau înţelepţeşte ce s'audă şi să vadă
După gard străin cucoşul se preîmblă'ncet turceşte
Puice-i trece'ndată poftă de a vorbi filosofeşte
Ea ascultă cu iubire cucoşeasca serenadă.

14. Ah! amorul îi pătrunde prin ureche! 'n van bătrâna
O ciupeşte'n cap cu ciudă, vrea s'o ţie de aripă
Ea se smulge şi aleargă tremurândă într'o clipă
Printre gard priveşte dulce l'arătarea lui păgână.

15. Iar bătrâna cruce-şi face, cu a ei labă şi gândeşte
Tinereţă, tinereţă! şi oftând intră'n poiată
Apărată de'ntuneric ipocrita cea şireată
Pe un pui nevrâstnic încă alterată-l pricăjeşte.

16. Unde este învăţatul cu talent fonognomonic
Să compue un compendiu despre blândele impresii
Ce un sunet numa'l naşte în simţirile miresii
Cum un cucurigu poate fi adânc, duios, demonic.

17. Ce simţiri eroici, mândre represintă cucurigul
Cât curagiu — ce-osebire de al găinei cotcodac
Ce frumos îi şade creasta ca un roşu comonac
De dorinţă se'nfierbântă de amor o trece frigul.

18. Şi maximele bătrânei pe-o ureche toate-i ese,
Cum intrară pe cea laltă. Sfătuiri contra iubirei
O învăţară ce-i iubirea. Ştie atât că c'o privire
Galişă poate să prindă pe paşaua ce-şi alese.

19. Ş'astfel ea făcând la planuri se'nvârteşte prin ogradă
Şi trezeşte'n bucuria-i din gândire somnoroasă,
Pe-un clapon, mâhnit călugăr, cu arătare pântecoasă,
Fără creastă de mândrie, fără glas şi fără coadă.

20. Şi făcând un paa! angelic, îl întreabă de nu-i frate
De nu-i văr cu Don Juanul ce cânta de gard dincolo.
Dar monarhul cel sinistru zice tragic: O! Apollo!
Mă ferească să fiu rudă cu aste firi întunecate.

21. Nu! pe mine preuteasa zeităţii pământene
Lângă focul cel de jertă, pe altar de cărămidă
M'a lipsit de demnitatea de cucoş — ca să-mi suridă
In a mea lipsă de patimi a lui Plato fenomene.

22. Cu privirea mea cea castă, de'nteres ne'nfluinţată
Văd în lume şi în lucruri numai simburul ş'idea,
Prototipu'l văd în toate, şi cu a geniului scântee
Văd cucoşul lui Mohamet cu arătare luminată

23. In sublime revelaţii a misterului etern
Mulţămesc vestalei groase ce-mi creă această soartă
Dumnezei or s'ospăteze umbra mea când va fi moartă!
Inchin viaţa-mi cugetării — un Pitagoras modern!

24. El reintră în chilie, iar puicuţa stă pe gânduri,
Şi mereu prin minte-i îmblă demnitatea de cucoş —
„Ce-i lipseşte lui Chirilă, ce au verii lui fieroşi
Şi el n'are? Astfel dânsa meditând îmblă pe gânduri

25. Dar îi bate inimioara. Ea la gard se duce iarăşi
Să privească iar la idol cu a lui pas de maiestate
Creastă roşă, pieptu'n care inimă bărbată bate.
Cum ar vrea ea ca să-l aibă de-al juniei ei tovarăşi.

26. Cum se teme ea acuma... El o vede ş'o salută
Ochi-i ard şi ei îi spune măguliri cavalereşti
Nu! el zice în ton liric — pentru flacăre cereşti —
Nu există îngrădire, cât de naltă, e trecută.

27. Vrea să sboare, dar Sybilla cu a măturei magie
Ea ce poartă grija scumpă pe-al vestalelor palat
Il loveşte şi alungă cavaleru'naripat
Şi în urma lui puicuţa se uită cu nebunie.

28. Suferinţele lui Werther se urmează'n pieptu-i toate
Deşi nu ca el eroic vreà cucoşul să s'ucidă,
El iubeşte — ea socoate cum portiţa-i să-i deschidă,
Dar ruşinea-i virginală de la scopu-i o abate.

29. Nu nu! Ca din întâmplare, ca dincolo rătăcită
Să mă afle cumva noaptea şi să-mi caute chichiţă,
Şi când luna împle noaptea, ţuşti, ea urcă o căpiţă
Sare gardul şi timidă lin păşeşte îndrăgită...

30. Rămâneţi cu bine toate a copilăriei soaţe
Căci instincte tăinuite au învins în ea fecioara.
Ce-am să pierd? — gândeşte dânsa — tot îmi spun de o comoară
De păzit grea, ce odată trebue s'o pierzi în viaţă.

31. Dar de odată el s'arată — ruşinoasă vrea să sboare
El aleargă după dânsa — cam ar vrea şi cam n'ar vrea
Cum îi place să se lase prinsă. Sub aripa grea
Ea se simte fericită, deşi afectă suparare.

32. Vrei să fugi? suspină dânsul — mă urăsti atât de tare
Te urăsc! — suride dânsa cu innocentă şireţie
Cum să nu te-urăsc tirane, când tu vrei să-mi faci rău mie!
El jură că nu şi cere botişor de împăcare.

33. Cum să nu-i dea? Poate dânsa să refuze o rugăciune
Spusă cu delicateţă şi poetic — formulată?
S'ar cădea ca să resiste? şade bine? Infocată,
Fericită e că pierde ce'ndoieşte preţu-iubirei.

34. Ceru'ntinde sus senina-i pânzărie de azur,
Ce cusută e cu stele tremurând de aurul lor grele
Când s'acopăr a lui aripi, când îl simte (alăturí)
Innocenţa-i (suferă) i se'ntunecă'mprejur.

35. Ţine mult această dulce, dureroasă nerozie
Al ei suflet se topeşte de'ntunericul molatec,
Simte pare c'o pătrunde (al dragostei) jeratec,
Ce-o omoară ş'o turbează, o'ndelíră ş'o sfeşie.

36. Ochişorii şi-i închise, ca topită stă acuma,
Şi cu vocea ei muiată pipăeşte neînţeles.
El o mângâe — o'ncredinţă că de cer a fost trimes
Şi menit ca s'o iubească şi să-i joace dulcea glumă.

37. Tu! — ea zise — ce frumos eşti, rege al lumei de găini
Eu te iert! amoru-ţi dulce ca şi miros de garoafă —
Şi ca'n vechile tragedii el respunde'n antistrofă —
Tu eşti Venus în poiată, ochii tei cereşti lumine.

38. Din istoria puicuţei asta-i partea cea întâie,
Asta e icoana scump'a săptămânilor de miere
Poesia-i intervalu'ntre plăcere şi plăcere,
Optimist filosofează cu cucoşul, ce-o temâe

39. Dar curând al ei caracter şi simţirea ei naivă
Se schimbă'n cochetărie. Cucoşeii cei mai tineri
Implu curtea strălucită a moţatei noastre Vineri
Şi la glasul lor subţire ea s'arată milostivă.

40. Al găinăriei-Adonis, cu privirile'ndrăsneţe
Petit crevé blazat, ironic, cu pasiuni titanomahe
Obiect cronicei zilei a găinelor monahe
Pe tipic îi face curte Lovelace de la coteţe

41. Cu plăcere ea admite curtea junelui şagalnic
Orice obrăsnicie, rugă, ea îi trece cu vedere
Ca'n sultanul vechiu să-escite gelosie şi durere—
Vai de unde poate crede un sfârşit atât de jalnic.

42. Căci Sultanul care-o crede cumcă e necredincioasă
Tânărului Cicisbeo el acum cătă pricină.
Cu curagiu el se ridică, creasta-i roşă se'nvenină
Şi lugubru el îi zice: fugi sau mori tu ticăloase.

43. Făt-frumos gâtu-şi îndoaie îndărăt şi îi răspunde:
Nu m'atinge a ta insultă, tu de origine plebeu —
Diferenţa prea e mare, cine eşti? şi cine-s eu?
Eu petrec şi eu fac curte cui voiesc şi orişiunde.

44. Te-oi sili să lupţi cu mine! iritat strigă Sultanul,
Işi sburli penele'n ceafă şi cu furie s'aruncă,
Luptă crunt, pe când de-oparte sta nefericita prunco
Ursitoarea Iliadei, ce îşi plânge Don Juanul.

45. Se trântesc, se rup cu ciocul şi mânâncă tavaleală -
Obosesc. Se naşte-acuma pe o minută armistiţ.
Dar curând se'ncaer iarăş. Don Juanul cel pestriţ
Cade'n sânge şi Sultanul trâmbiţa pe el cu fală.

46. Iară Dona nu trădează, ce'n simţire-i se petrece.
Nu trădează de-i durere, vioşie, nepăsare —
Poate vrù să deie preţul părţii cei învingătoare
Şi de aceea remăsese ca şi marmura de rece.

47. Ci profetic se arată preoteasa culinară —
Ia pe mort în poala-i sacră, de a lui haină îl despoae
Ea îl spală'n apă sfântă şi în scumpe măruntae
Prin miresme felurite pentru jertfa mortuară.

48. N'învârtiri misterioase peste focul vetrei sfinte
Ea'l întoarce, curăţindu-l de lumeştile-i păcate.
Palamarul ce slujeşte pământeasca zeitate
In Olymp îl ia şi-l duce, jertfa zeilor fierbinte.

49. Şi în visuri nesfârşite, artificiă de glume
In vorbiri spirituale, observaţii învăţate
Despre-a artei culinare mari mistere'ntunecate
In divină nepăsare, ei stau jertfă s'o consume.

50. Vai de ce nu ţine nimeni o oraţie funebră
Şi nu'ntoană-un „De profundis" pentru soarta-i mucenică
Peste a raclei porţelane nicio lacrimă nu pică
Inima zeilor lumei, de ingrată, e celebră.

51. Ori n'au fost eroi în lume, înţelepţi şi virtuoşi —
Unii'n lupte pentru bine a lor sânge şi-l vărsară
Ceilalţi lângă lampa albă săntă viaţa-şi consumară
Să-i lumine — ca să aibă soarta bietului cucoş.

52. Oare el nu are asemeni soarta oricărei fiinţe,
Suferinţele unuia bucurii li sunt altora
Viaţa multora se stinge spre-a hrăni viaţa multora
Şi mâncarea reciprocă e-a istoriei fiinţă.

53. Bietul rac! De viu l'aruncă ca să fiarbă'n vinul cald
Câte sufere? — Ce-i pasă celui, care nu e rac.
Ce îi pasă păsăruicei ce munceşte un gândac
Sau paianjenul, ce suge capul muştei de smarald.

54. Păsăruica ia în sine simţul, gândul dintr'un greer
Ce ucide. Al lui suflet pe-al ei suflet 'navuţeşte.
Şi cucoşul care moare naşte'n cel ce-l mistueşte,
Cine ştii ce simţ în suflet, cine ştii ce gând în creer.

55. Dar Sultanul spre durerea puiculiţei lui naive
Ce omorî'n duel pe un tânăr de o speranţă atât de mare
La recoare-i pus sermanul, ca să cugete'n mustrare
L'ale codicei penale paragrafe respective.

56. Deci puicuţa văduvită singuric'acum rămâne
N'început îşi plânge soarta şi părea nemângâiată;
Dar curând cucoşi mai tineri împlu partea neocupată
A duioasei inimioare de amor şi jale pline.

57. Ea învaţă ca să uite. Ca marquiza de Chatelet
Care pe Voltaire bătrânu'nlocui cu Saint-Lambert
Pentru inima-i vicleană cucoşeii nu se cert
Căci din tânăr în mai tânăr n'academia-ii iè.

58. In curând ea pierde'n curte tot al noutăţii farmec,
Nu-i cucoş ce nu-i luase tot ce-o puică poate da
In curând alte găine al ei nimb l'întuneca
Cum odat l'întunecase pe Harun Visirul Barmeg.

59. In zadar li impută a lor gânduri sensuale
Da răspunde cu ironie unul din amanţii foşti —
Inima-mi întreag'a ta e — dar ce vrei — noi suntem proşti
Simţul îmblă dup'o carne mai tânără şi mai moale.

60. In curând cade pe gânduri, deveni curând bigotă;
Cum se'ntâmplă din Phrinee deveni călugăriţă,
Limba-i îmblă ascuţită ca la vechea-i protectriţă,
Poiata afuriseşte şi ograda poliglotă.

61. Şi atunci găinăreasa de căderea-i se îndură,
Despărţi găinărimea cu viaţa immorală
De chilia solitară a puicuţei, ce îşi spală
A trecutului păcate prin ascesa cea obscură.

62. Ea căta societatea părinţelului Chirilă,
A claponului lugubru cu humorul lui de bute
El iubeşte'n ea idea frumuseţei cei trecute
In matrona desflorită vede încă pe copilă.

63. Ea vede în înţeleptul cu arătare cuvioasă
Prototipul cucoşimei, pe-al cucoşilor cucoş,
Când cu flori d'oratorie şi cu ochi bisericoşi
Adâncit platoniseează în tiradă somnolentă.

64. Astfel dar fini şi dânsa drumul sorţii pământene
Arse lumânarea vieţii până la un căpiţel
Şi acum la bătrâneţe, să-l useze şi pe el
E drept candela l'aprinde fiinţei suprapământene.

65. Untdelemnu'n sânt pretinsa vatră a bigoteriei
E acelaşi ce'n amoriri pământene-a licurit —
Duhul sfânt în chip de porumb nu din cer s'a pogorît
(. . . . .)

66. Iară voi, ce'n nopţi, când luna peste vârfuri de copaci
Ca un scut de argint resare, împlând lungile alee
C'umbre negre şi dungi albe — urmăriţi vr'o femee
. . . .

67. Voi ce-uniţi tot Universul în zimbirea minţii scurte
Ce cătaţi gândiri de îngeri n'ochii mari, cari vă par
Două nopţi însprincenate — vie'vă'n minte măcar,
Cumcă demonul din ochi-i e acelaş (din organele inferioare)

68. (Gândiţi-vă la funcţiunea sexuală)
Ca să vezi câte ilusii minte inima cea arsă —
Pe când Dona e o găină şi Seniorul un cucoş.

69. Deci dară boeri de cinste, că-mi făcuiu tot boierescu
Mai cu rime, mai cu vorbe, când de samă când de clacă
Am ajuns la deciu — mă scarpin — închid cartea mea posacă
Şi cu multă plecăciune vi se'nchină

MINUNESCU

A apărut
Ochii Maicii Domnului
Roman
de
Tudor Arghezi
Editura „ALCALAY"

Napoleon I către Maria-Luiza

Scrisori inedite

Comentate de Charles de la Roncière

NAPOLEON

Plec, buna mea Luiza, peste un ceas la Wilcoviki (Wilkowyozky) ca să inspectez trupele. Am primit scrisoarea ta din 15, în care îmi vorbeşti despre... Spune-i că i-am numit fratele ofiţer al Legiunii de onoare. Cu sănătatea o duc foarte bine. Nu-mi spui nimic despre unchiul tău Rudolf. Scrie-mi tot la Praga. Cred că se poate acorda şambelanului unchiului tău o decoraţie. Trimite-mi numele lui, localitatea şi spune-mi dacă ar vrea să servească intr'o ţară străină. Mi se scrie că regele e foarte sănătos. Ştii cât de mult te iubesc. Aş vrea să fii lângă mine. M'am obişnuit atât de mult să te simt aproape! Sper să ne revedem în curând.*

Adio, dragă prietenă. Caută să fii mulţumită, cuminte şi iubeşte pe soţul tău, care te iubeşte atât de mult.

N.

Gumbinen, 21 Iunie.

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

*) Scrisoarea e ruptă în acest loc.

Buna mea Luiza,

Sunt aici. Plec peste o oră. E o căldură îngrozitoare. Sunt sănătos. Sper că voi primi astă seară o scrisoare dela tine. Te rog să te menajezi şi să-ţi îngrijeşti sănătatea. Ştii cât de mult ţin la tine. Sper că în trei luni te voi găsi sănătoasă. Despre micul rege mi se scrie că e perfect sănătos. Inştiinţează-mă când ai de gând să pleci. Ar fi bine să porneşti la drum noaptea, deoarece praful şi căldura te vor obosi şi-ţi vor face rău; plecând însă noaptea, pe la apusul soarelui, vei suporta mai bine drumul.

Adio, dulcea mea prietenă. Primeşte gânduri bune şi dragostea mea.

NAP.

Wicowisky (Wilkowyczky), 23 Iunie.

Wilkowischki! Biată îngrămădire de colibe, tu nu eşti astăzi decât un furnicar de soldaţi. Şaptezeci şi cinci de mii de oameni, împreună cu Davout îţi acoperă solul. Impăratul le va adresa o proclamaţie înflăcărată:

„Ostaşi, al doilea război al Poloniei a început. Primul s'a terminat la Friedland şi la Tilsitt; la Tilsitt, Rusia a jurat prietenie eternă Franţei şi război Angliei. Ea îşi violează astăzi jurămintele... Şi ne asvârle între desonoare şi răsboiu. Noi nu putem şovăi. Cu toţi la luptă"!

Urmă apoi o nouă proclamaţie:

„Ostaşi, aţi luptat alături de mine în trei părţi ale lumii. V'am condus pretutindeni. Victoria era cuvântul vostru de ordine. Vulturii Franţei vor pluti pentru a doua oară deasupra Oderului şi a Vistulei...

„După această nouă luptă care va aduce ultimii lauri ai victoriei voastre, voi încheia o pace care va fi vrednică de poporul meu şi de mine".

După ce a cinat în grădina mânăstirii Skrawd, la ora două dimineaţa, Napoleon porni, în uniformă de lăncier polonez, spre avantposturi.

Dela dreapta spre stânga se eşalonau, pe malul apusean al Niemenului, corpurile de armată ale lui Schwarzenberg, sprijinindu-se pe Galiţia, acela al regelui Jérome al Westfaliei şi acela al prinţului Eugen de Beauharnais. In centru — Napoleon cu Murat, Ney, Oudinot, Lefevre şi Bessières, împreună cu Garda. Pe aripa stângă, la Tilsitt, se aflau Macdonald şi Prusacii.

Era un front de aproape o jumătate de milion de oameni.

Printr'o indiscreţie a gazetei germane din Saint-Petersburg, Napoleon aflase locul unde erau instalate diferitele armate. Barclay de Tolly era dincolo de Niemen. Tormasoff, — dincolo de Bug. Bagration — între cele două fronturi. Ciceagoff — în Moldova. In total, după colonelul Buturlin, 250.000 de oameni.

Curgând printr'o vale străjuită de păduri de tei şi de stejari, printre stânci înalte unde dormitau cetăţi părăginite, Niemenul servea drept frontieră între Polonia şi Rusia.

In ziua de 24 Iunie, la ivirea zorilor, malul stâng oferea un spectacol impunător. Pe una dintre stâncile cele mai înalte fusese ridicat cortul împăratului. In jurul lui, colinele străluceau de armurile scânteetoare ale soldaţilor. Mulţimea se scurgea pe malul drept pe cele trei poduri zvârlite peste fluviu de către Eblé.

Timp de două zile au trecut astfel pe aici 325.000 de oameni.

„Malborough s'en va-t-en guerre", — fredona Napoleon.

Dar cine şi-ar putea da seama de gravitatea momentului, cetind această scrisoare, în care Sorbona ocupa tot atâta loc cât şi războiul:

Dragă prietenă,

Am trecut Niemenul la ora două dimineaţa. Am trecut Vilna în aceiaşi seară. Am pus stăpânire pe Koveno. N'a avut loc nici o ciocnire importantă. Cu sănătatea o duc bine; căldura însă e de nesuferit.

Am primit scrisoarea ta din 18. Ii sunt foarte recunoscător împăratului pentru dovezile de dragoste şi pentru grija ce-ţi poartă. Nu uita să-i spui lucrul acesta.

Dărueşte universităţii o colecţie de cărţi şi de gravuri. Le va face mare plăcere şi pe tine nu te va costa nimic. Am destule.

Adio, dragă prietenă. Cu tot gândul al tău.

NAP.

Kovano, 25 dimineaţa
(25 Iunie)

Moartea se deslănţuise între împăraţii care se provocau ca nişte fanfaroni! Expresia e din *Memorialul dela Sfânta Elena.*

Războiul fusese declarat. Semn rău pentru spiritele superstiţioase: pe când trecea Niemenul aşa cum alt cezar trecuse odinioară Rubiconul, Napoleon a căzut de pe cal: un iepure care trecuse pe sub picioarele calului provocase o săritură care l-a trântit de pe şea pe împărat.

Scrisoarea de a doua zi vestea trimiterea primului buletin al Marei Armate:

Dragă prietenă,

Menevall îţi trimite primele buletine ale Armatei. Plec la noapte. Voi fi la Wilna poimâine. Treburile merg bine. Sunt sănătos şi mă gândesc la tine. Aflu cu bucurie din scrisorile tale cât de mult te îngrijeşte şi te iubeşte tatăl tău. Lucrul acesta îmi face mare plăcere. Mulţumeşte-i din parte-mi Sunt de acord în privinţa darurilor pe care vrei să le faci la Praga.

Găsesc că sunt foarte nimerite. Fii veselă. Ne vom vedea la data pe care ţi-am făgăduit-o.

Cu gândul la tine, al tău credincios soţ.

N.

„Treburile merg bine". Vreţi să ştiţi ce'nseamnă asta? O lovitură de pumn svârlită în vid. Nici o luptă corp la corp. Ruşii s'au evaporat. La 23 Iunie, în zori, husarii trimit ca sol de pace pe aghiotantul ţarului, Balachof: — „Marea Armată să treacă înapoi Niemenul, — propune Alexandru, — şi războiul va fi evitat".

„Ruşii, — şi război!" — gândi Napoleon. Şi răspunse:

— „Nu!"

„Duşmanul a fost dejucat!", îi scrie el împărătesei:

Buna mea prietenă,

Sunt foarte ocupat la Vilna. Treburile merg bine. Duşmanul a fost dejucat. Cu sănătatea o duc admirabil. Mă gândesc la tine. Te ştiu foarte mulţumită de grija tatălui tău, care se ocupă foarte mult de tine. Mulţumeşte-i din partea mea. Transmite salutări tuturora. Imi pare foarte rău că împărăteasa e bolnavă. Micul rege e sănătos.

Vilna e un oraş foarte frumos, cu 40.000 de locuitori.

Locuesc într'o casă destul de frumoasă, unde a stat acum câteva zile împăratul Alexandru, care habar n'avea că voi fi atât de curând aici.

Adio, dragă prietenă. Al tău

N.

Wilna, 30 Iunie, ora 1.

REGELE ROMEI

La Vilna, Napoleon a luat în stăpânire palatul ţarului, dar nu şi imensele rezerve ale armatei ruse din care n'au rămas decât nişte ruine fumegânde.

Intrând în oraşul cu străzi întortochiate şi întunecoase, el a rămas desamăgit. Nici un decor. Pretutindeni tăcere. Ploile deluviene alternau cu căldurile toride.

In ziua când împăratul intra în Vilna, Oudinot lupta la Wittgenstein. Inaintarea armatei noastre împărţea în două forţele ruseşti. Bagration, atacat de către Davout pe drumul spre Mohilev, ar fi fost silit să depună armele dacă, din neglijenţa regelui Jérôme, n'ar fi scăpat. Dar îi era cu neputinţă de aci înainte să ne mai ajungă, cum avea misiunea.

La cartierul general din Wilna, Napoleon a organizat un guvern provizoriu al Lituaniei, pe malul drept al Wilnei. A instalat un lagăr fortificat şi a construit o cetate pe muntele unde era fostul palat al Jagelonilor.

Şi buletinele Marei Armate împrăştie în lume vestea „exploziei de bucurie şi de recunoştinţă pe care o stârneşte binefacerea libertăţii acordate celor 4 milioane de oameni".

Vilna, 1 Iulie

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea ta. Doamnele pe care le propui pentru serviciul pe trimestrul următor mi se pare bine alese. Pentru suită alege-ţi ofiţerii care-ţi convin. Rămâi trei zile la Wurtzburg (?) Asta nu te va împiedica să fii în cursul lunei Iulie la Saint-Cloud.

Fă-i un dar fostului tău mare maestru. Voi acorda pensiile care le ceri pentru protejata doamnei Lugiszky (?). Timpul e foarte ploios. Sunt nişte furtuni îngrozitoare. Plouă de trei zile cu găleata. Treburile merg bine. Sunt sănătos.

Adio, dragă prietenă. Ştii cât de mult te iubesc.

N.

In mijlocul grijilor unei campanii formidabile, în care are sub ordine aproape o jumătate de milion de soldaţi, Napoleon îşi dă osteneala să se ocupe de protejaţii împărătesei şi chiar de fosta ei guvernantă.

Contesa Lazansky, ademenită de pensia de 25.000 franci pe care i-a alocat-o Napoleon, întreţine o mulţime de servitori. Cât despre fostul mare maestru, contele Edling, el a prins gust pentru favoruri, în urma satisfacerii reclamaţiunilor sale: împăratul a mers până acolo încât a scris în favoarea sa o scrisoare de recomandaţie către Andreossy, preşedinte de secţie la Consiliul de Stat.

Buna mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 22 Iunie, în care-mi spui că tatăl tău continuă să te îngrijească, şi că-ţi face bine călăritul. Pe-aici au fost nişte călduri de nesuferit, iar acuma plouă îngrozitor.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos şi mă gândesc adesea la tine.

Adio mio ben.

NAP.

Wilna, 2 Iulie 1812.

„Călăritul îţi face bine".

Cu un an înainte, împăratul, în ciorapi de mătase şi 'n pantofi cu catarame, încăleca el însuş alături de dânsa şi pornea împreună cu ea în galop.

Dragă prietenă,

Imi închipui că eşti foarte mâhnită trebuind să-l părăseşti pe tatăl tău, care a fost atât de bun cu tine. Impărtăşesc durerea ta. Te afli acum lângă excelentul Mare Duce de Wurtemburg. Poţi pleca în zorii zilei. Vei fi primită în Franţa. Cred că n'ar fi bine să călătoreşti incognito. Rămâi o zi sau două la Maienţa. Poţi sta o zi şi la Compiègne. Vei ajunge destul de devreme la Saint-Cloud.

Papa e la Fontainebleau. Interesează-te de dânsul, la sosirea ta în Saint-Cloud; ce mai face şi cum se simte. Scrie-i ceva, dar fără afectare.

Adio, dragă prietenă. E cald. Treburile îmi merg bine.

Al tău

N.

Vilna, 8 Iulie.

Papa Piu al VII-lea la Fontainebleau! „Interesează-te de dânsul"!

Şi Maria-Luiza, scriindu-i, a uitat să semneze cu formula obişnuită, pe care trebuia să i-o comunice secretarul Meneval: „Prea scumpa Voastră fiică".

Evenimentul acesta formidabil, care aminteşte şederea papilor la Avignon şi marea schismă e cuprins în trei rânduri.

E sfârşitul politicii imperiale. Papa Piu al VII-lea, care venise la Paris să-l încoroneze pe Impărat, a văzut Roma ocupată milităreşte în 1808, pentrucă refuzase să expulzeze pe duşmani din Statele Pontificale şi pentrucă, în calitate de vicar al lui Christ, propovăduia pacea între oameni fără deosebire.

MARIA LUIZA

Excomunicarea pe care a pronunţat-o a fost urmată numai decât în Iulie 1809, de arestarea sa. Şi, din Savona, unde era prea mult la discreţia crucişătoarele britanice, Papa şi-a luat reşedinţa la Fontainebleau.

Astfel, se explică termenii destul de curtenitori ai misivei imperiale: „Poţi să-i scrii câteva rânduri, dar fără afectare". Impăratul încercase, fără să izbutească, să pacifice conştiinţele prin convocarea conciliului din 1811.

Dragă prietenă,

N'am primit niciun rând dela tine astăzi. Cred că te afli la Wurzburg. Vei vedea în curând pe micul rege; chiar înaintea mea.

Trebue să fi crescut mare băiatul, în cele trei luni de absenţă.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos; te rog să-i spui reginei Spaniei cât de mult mă mâhneşte boala ei. Sper că se va restabili curând.

Adio mio ben. Ingrijeşte-te. Ai încredere în mine.

N.

Vilna, 12 Iulie.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din Egre, unde urmează să te desparţi de tatăl tău şi unde ţi s'a înmânat primul buletin. Poţi face darurile la care te-ai gândit. Sunt de acord.

Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. Aici sunt, pe rând, furtuni şi călduri înăbuşitoare. Recolta regiunii va fi excelentă.

Te invidiez pentru fericirea de a-l fi sărutat pe micul rege; sărută-l şi pentru mine. Trebue să se fi făcut băiat mare. Scrie-mi dac'a început să vorbească.

Adio mio ben. Ştii cât de mult te iubesc.

Al tău

N.

Wilna, 14 Iulie.

Buna mea prietenă,

De câteva zile n'am mai primii nici o scrisoare dela tine. Sper totuşi că eşti sănătoasă. Acuma ai sosit în Franţa. Eu sunt perfect sănătos.

Sărută-l pentru mine pe micul rege. Iubeşte-mă şi nu te îndoi niciodată de sentimentele mele.

Treburile îmi merg bine.

Adio. Al tău

NAP.

Wilna, în 16, la ora 10 seara.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

MARIA LUIZA

NAPOLEON

Lirica maghiară modernă din Ardeal

Inainte cu câţiva ani, aidoma molimei ce bântuie azi şi literatura noastră, lirica maghiară modernă din Ardeal părea cu totul copleşită de formidabila avalanşă a romanelor, care alături de multiplele încercări în domeniul poeziei dramatice, stânjeniră chiar şi condeiele celor mai de seamă lirici maghiari. Cu toate acestea, noua generaţie, deşi în luptă cu postulatele noilor vremuri, stăpânită de idealism, căuta să-şi afirme prezenţa, aproape în toate speciile poeziei lirice.

Ca o curiozitate, trebue să accentuăm însă dela început, că lirica modernă ardeleană nu e altceva decât o îmbinare a adysmului cu transilvanismul, în cadrele spiritului antebelic al revistelor„Napkelet" (Răsăritul) şi „Nyugat" (Occident) din Budapesta, spirit susţinut azi de cele două mari reviste clujene: „Helikon" şi „Pástortüz" (Foc ciobănesc).

Poeţii maghiari lirici ardeleni, smulşi din totalitatea literaturii maghiare transilvănene, i-am putea împărţi în următoarele categorii: conservatori, care în prezent nu mai sunt agreaţi de publicul cititor — modernişti, versificatori liberi şi adepţi, sau imitatori ai feluritelor isme ultramoderne. Fireşte, grupul liricilor mai tineri, ce se găseşte încă sub influenţa direcţiilor menţionate, caută un nou gen de afirmare în toate productele lor, fără să poată renunţa definitiv la imperativele timpurilor pe care le trăiesc.

Dar, cele mai însemnate forţe poetice se pot semnala în livezile liricii maghiare moderne din Ardeal, înrourată încă de ideile, forma şi limbajul marelui cântăreţ dispărut, Andrei Ady. Totuşi, cercetând de aproape operele liricilor maghiari transilvăneni: Alexandru Reményik, Ludovic Aprili (Iékely), Ştefan Szombati Szabo, mort anul trecut — Ladislau Tompa, Maria Berde, sora excelentei pictore Amal Berde, Oscar Bard, Zoltán Finta, Emeric Kádár, un excelent traducător al poeziilor noastre poporane, Ernest Ligeti, Alexandru Kibedi (Hapca), autorul frumoaselor traduceri din Eminescu, etc., vom putea constata cu uşurinţă, că aceştia, cu toate desvoltările lor în spiritul puternic al lui Ady, Desideriu Kosztolány, ori Mihail Babits, au continuat totuşi să rămână în cadrele particularităţilor lor poetice, bucurându-se azi de o originalitate pe care n'o găsim la ceilalţi confraţi ai lor. In acest loc trebue să amintim şi pe poeţii Ioan Bartalis şi Eugen Szentimrei, orientările cărora, spre deosebire de rândurile celorlalţi — s'au îndreptat spre cercurile versificatorilor liberi, influenţaţi de poetul Ludovic Kassák, un revoluţionar al formei şi al fondului, păstrându-şi însă caracterele individuale.

Paralel cu aceste mişcări literare, lirica maghiară ardeleană mai este susţinută şi de o serie a poeţilor sub 30 ani, cunoscuti îndeosebi în Ardeal şi asupra cărora nu ne putem încă pronunţa, tocmai prin faptul că se găsesc în plină desvoltare a talentului lor şi sunt îndrăgiţii diferitelor curente. Menţionăm aici pe: Eugen Dsida, Tiberiu Florian, Desideriu Varro, Iosif Meliusz, Francisc Szemlér, un bun cunoscător al literaturii noastre —Ladislau Makkai, Eugen Hoban, Ludovic Daner, Szeffkedin Szefket bey, de naţionalitate turc, — Ladislau Bányai, Ştefan Koos-Kovács, Eugen Kiss, etc.

Nu putem încheia tabloul de faţă, fără să amintim o altă serie de scriitori, care alături de proză cultivă şi poezia. Iată câteva nume: Ernest Ligeti, Alex. Makkai, Géza Tabéri, Ladislau Hajnal, Alex. Kacso, Elisabeta Krüzselyi, Ema Nagy, Carol Endre, Ladislau S. Nagy, redactorul revistei clujene „Erdélyi szemle" şi Teodor Fekete, care a tradus din mai mulţi autori români.

Intr'un număr viitor, ne vom ocupa mai amănunţit de poeţii Alexandru Reményik şi Ludovic Aprili, reprezentanţii de frunte ai liricii maghiare moderne din Ardeal.

OCTAVIAN ŞIREAGU

Romanul premiat de Editura „Adevĕrul" şi ziarul „Dimineaţa"

Pământul Ispitelor (DELTA)

de tânărul şi vigurosul scriitor

B. IORDAN

A întrunit sufragiile unanime ale publicului cititor de literatură românească aleasă

Ultimele exemplare din ediţia I-a se găsesc la toate lib. din ţară. Un volum elegant de peste 300 pagini **lei 80.—**

Citiţi azi

CĂLĂTORIILE FANTASTICE ALE LUI

BILL GAZON

— CERŞETORUL ORB —

UN VOLUM de 40 pagini, coperta în trei culori 3 LEI

Oferă premii de valoare cititorilor

La toţi chioşcarii, librarii şi vânzătorii de ziare

A apărut ALBERTO INSUA

„Irene trebue să iubească"

Un nume nou în literatura de traducere dela noi. Alberto Insusa este un scriitor spaniol de modă nouă. Somanul său: care a văzut zilile acestea lumina tiparului românesc aduce un suflu nou şi exotic în domeniul romanului erotic universal.

PRIMII PAŞI

Se învârte pământul

Conul Ghiţă Pălăgeanu şi-a primit pensia. Se întorcea vesel spre casă dela „Administraţia financiară" cu 7000 lei, pensia lui pe trei luni de zile.

— Ce e şi cu banul ăsta: trebue să te duci mereu să vezi dacă ţi-l dă, până ce la urmă te vezi fără nici o para, şi cu pingelele roase, se gândi Conul Ghiţă. Soarele ardea grozav, iar lui Conul Ghiţă, om corpolent (cum susţinea dânsul), îi trecea câte un şiroiu de sudoare prin tot trupul. Cămaşa pe el era numai apă şi până acasă, mai avea de trecut trei străzi, lungi cât calea Victoriei.

O trăsură trecu pe lângă dumnealui, stârnind un praf înăbuşitor. Birjarul, pe capră, c'o umbrelă mare ca să se apere de „pârleală" îl invită:

— Coane!... o piesă.

— Du-te dracului. Merg şi pe jos, vorbi Conul Ghiţă, răsufând ca o foale. Cinci lei pe un timp ca ăsta, face mult. Birjarul scrâşni din dinţi, scoţând o înjurătură teribilă adresată d-lui Pălăgeanu şi dând sfichi mârţoagei se îndreptă spre gară.

Conul Ghiţă începu să micşoreze pasul. Inaintea lui se întindea casa lui Volbură, care fusese pe vremuri funcţionar la acelaş birou cu el. Grădina mare şi plină de tot felul de copaci, trimetea un val rece şi umed, pe care conul Ghiţă îl respira încetişor, cu gura larg deschisă, ca şi cum ar fi tras un păhăruţ de vin de Cotnar. Clipi puţin din ochii săi ca de pisică, şi se aşeză la umbra unui castan, care eşia din grădină şi cu coada ochiului se uită spre casa din fund, unde stătea Volbură. Intotdeauna când trecea pe acolo, se întâmpla chiar atunci să obosească. Se aşeza la umbra copacului şi era sigur că Volbură îl vede, îl invită în casă, unde coana Sofiţa îi va da obişnuitul şerbet de zahăr ars şi un pahar de apă rece.

Stătea de vr'un sfert de oră. Plictisit de aşteptare şi supărat că Volbură nu-i dă nici o atenţie şi-l lasă să se răcorească numai la umbra copacului, se gândi să plece.

Iarăşi mergea, cu paşii mai siguri şi mai iute, ca un om care e odihnit. Auzi paşi în urma sa. Se întoarse. Era Anişoara, copila de casă a lui Volbură, care îi spuse că „domnul" îl roagă să poftească că o să-i spue ceva interesant.

Devenit deodată vesel, conul Ghiţă îşi scoase haina depe dânsul, şi cu cămaşa udă în spate şi pe sub subţiori, se îndreptă pe aleea cea răcoroasă, spre locuinţa lui Volbură, care era mai în fund.

Uşa se deschise şi prietenul său Volbură apăru în prag şi cu amândouă mânile, îl îmbrăţişe ca întotdeauna. Urmară sărutările, iar Volbură îşi strigă nevasta:

— Sofiţo fată!... Haide neică. Avem musafiri.

Uşa din dreapta se deschise şi apăru o cucoană blondă tot aşa de corpolentă ca şi conul Ghiţă, cu o pestelcă albă plină de sânge şi cu pete unsuroase, peste rochia-i neagră.

Odată cu intrarea ei, intră şi o duhoare de ceapă, mirosuri de bucătărie, ceia ce-l făcu pe conul Ghiţă să strâmbe din nas, iar pe Volbură să se scandalizeze.

— Măi Sofiţo, cum vii tu aşa în „uniforma" de bucătărie, cu cât ştii că avem musafiri?...

Ea nu spuse nimic, iar Volbură deschise fereastra.

— Lasă, nu-i nimic, interveni conul Ghiţă; şi la mine acasă Mărănditţa mea tot aşa face. Sărut mânuţele, coano Sofiţă.

— Bonjur, Monsieur Georges.

— Adu, Sofiţo, un pahar de apă lui d. Pălăgeanu. Nu-l vezi ce nădusit e omul?

— Iaca îndată. Coana Sofiţa pleacă în trebile ei, pe când Pălăgeanu şi cu Volbură, fiecare pe câte un jilţ de pluş verde, stăteau aşteptând pe coana Sofiţa cu „răcoritoare".

— Unde ai fost, măi Ghiţişor?

— La Administraţie.

—Ei, s'au dat banii?

— S'au dat.

— Ce spui bre!... sări Volbură. Mă duc şi eu să-mi iau pensia căci am şi eu nevoie; de: „Ochii văd inima cere".... dar ce folos dacă n'am nici parà? Am să te rog ceva, Ghiţişor: fiindcă tu ne-ai adus vestea, am să te rog să mergi cu mine şi să bem un „spritz", la „Vinul bun".

— Nu pot, dragă. Mă aşteaptă Mărănditţa mea, cu masa.

— Trebue să mergi, măi frate.

Conul Ghiţă, se gândi că degeaba ar mai spune că nu poate, căci Volbură nu-l va lăsa nici în ruptul capului.

— Ei bine, am să merg, dar n'am să stau mult, se răsgândi în cele din urmă Pălăgeanu.

Coana Sofiţa tocmai venia cu tava, cu chiseaua şi cu două pahare, aburite, pline cu apă.

— Sofiţo, eu mă duc să văd ce se mai aude cu pensia. A fost şi Pălăgeanu şi i-au dat ceva. Poate... zâmbi Volbură.

— Du-te, neicule, dar vezi să nu te încurci ca de obiceiu. Şi întorcându-se către Pălăgeanu:

— Monsieur Georges, dumnetale răspunzi de el.

— Să nu ai nici o grijă, încuviinţă Pălăgeanu.

Luară câte o linguriţă din deliciosul şerbet de zahăr ars, dădură pe gât apa rece ca ghiaţa şi luându-şi pălăriile, porniră spre Administraţia Financiară ca Volbură să-şi încaseze „pensioara".

— Mă, numai de nu s'o fi gătit banii la Administraţie, se gândi Volbură, care staţiona la marginea trotuarului.

— Băete!

Birjarul dete biciu calului şi sosi la iuţeală.

— Aşa, băete, să ne duci la Administraţie.

După cinci minute, Volbură era la ghişeul Administraţiei, unde îşi lua în primire pensioara lui cea mult dorită şi cea mult aşteptată.

— Măi Pălăgene... facem un chef, să se ducă vestea în toată ţara Românească. Uite cu şapte albăstrele ce nu face omul pe vremea asta.

— Nu merg, spuse hotărît Pălăgeanu.

— Ba ai să mergi, îl trase Volbură.

Discuţia fu întreruptă de apariţia unui alt prieten de-al lor: Niculiţă Georgescu, care îşi luase şi el pensia.

— Lăsăm la dracu şi pe „Vinul bun", fiindcă-i rău şi vom merge la „Voinea". Asta e pentru noi. Ce să ne tîrîm prin toate coteţele?...

In cele din urmă Pălăgeanu se lăsă înduplecat şi câteşi trei se îndreptară către cârciuma lui Voinea. nea".

Pălăgeanu se uită la ceas. Era douăsprezece fără cinci.

Mărănditţa, cu ce nerăbdare l-o fi aşteptând acum la masă. El, omul care nu era în stare să dea de duşcă mai mult de două păhărele şi acelea îndoite cu apă la masă, cum va putea acum, pe sufletul gol, să bea ceva? Cum va putea el să dea din banii pensiei? Mai bine lua trăsura şi dădea acasă o „piesă", decât să cheltuască pentru băutură şi încă cu „golanii"?

— Chelner!... strigă Niculiţă. Adu, omule, o „chilă" d'ăla roşcovanu dă Cotnar şi ceva aperitive. Chelnerul veni în grabă cu o „chilă" şi aperitivele, lui Niculiţă.

— Noroc!

— Vivat!

— Să trăeşti.

Incă o „chilă" şi încă una. Pălăgeanu începu să devie limbut şi-şi dădu părerea că n'ar fi rău să facă un: „31" pe câte doi poli. Cărţile fură aduse şi jocul începu. Puse Pălăgeanu 2 poli şi câştigă alţi 4.

Incurajat, puse două sute.

— Mai vrei?

— Dă una. Pă faţă!

— Incă?

— Nu, stau!

— Tu vrei, Volbură?

— Mai dă una, Niculiţă.

— Incă bre! Stai?

— Stau!

— Ia să văd şi eu, zâmbi Niculiţă, ridicându-şi cărţile. Uite bre! „14" Bate pă „31". Am câştigat.

Niculiţă întinse mâna şi strânse toţi banii, în timp ce Pălăgeanu se uita cu jind spre cele două sutare, dispărute în buzunarele lui Niculiţă Georgescu.

— Mai pun pe 500. Incalea să mă întorc la Mărănditţa mea cu 3500 şi să-i spun că nu s'a dat.... decât jumătate. Incepu să râdă. Volbură râse şi el, iar Niculiţă numai zâmbi.

Iarăş se auzi: Mai vrei? Stai? şi la urmă Niculiţă intră iarăşi în posesia unei miişoare. Volbură începu să se învârte pe scaun neliniştit. Isi căută pălăria şi-i făcu semn lui Pălăgeanu să plece.

— Eu vreau să câştig ce-am pierdut.

— Eu plec, se sculă Niculiţă, aşezându-şi cravata şi gândindu-se ce bucurie o să-i ducă Taliţei.

— Acum plecaţi cu toţii?... pungaşi ce sunteţi. După ce mi-aţi luat aproape jumătate din pensioara mea, vă căraţi, fără a mă lua şi pe mine!.. Las că vă arăt eu vouă.

Incercă să se ridice. Cu mare greutate, reuşi.

— Măi să fie aici Galileu, l-aşi săruta, căci adevărat a spus că pământul se învârte.

— Haide, Ghiţişor, ştiu că a avut dreptate Galileu, poate ai dreptate şi tu, dar... cred că te aşteaptă Mărănditţa.

— Merg! Merg! Şi cu paşi mărunţi cu pălăria într'o mână şi cu haina pe alta, se îndreptă spre eşire, dela cârciuma lui Voinea balansându-se şi într'o parte şi 'n cealaltă, ca o raţă leşească.

— Măi, Galileu a fost... Galileu... Pământul se învârte... Ce e şi cu banii ăştia...

ALEXANDRU GRIGORESCU

Obsesie

Departe mi-a căzut tăcerea ruptă,
Ingenunchiată 'n oaze de păcat.
Cine s'audă plânsul fulgerat
Când inima mi-e şubredă şi suptă?...

M'aplec mai mult pe vuetul din mine,
Când noaptea svârle păsările'n mare,
Şi regăsit o clipă mi se pare
Că port în sânge colţii unui câine...

Nici urmă de isbândă nu mai cern
Peste chemările aprinse'n drum.
Fântânele mă'năbuşe cu fum,
Şi nu mai am nici stele să-mi aştern...

Privirile mi-au picurat în ape
Şi somnul greu mi l-au furat cocorii.
Doar cimitiru-ascuns în iazul morii,
Mi-aruncă undiţile mai aproape...

CONST. SALCIA

A apărut Numărul special

MAGAZINUL

pe Martie 150 pagini 20 lei

UNOR CEH KUZMA

Al meu...

— Vai, doamnă, nici nu ştiţi cât vă sunt de recunoscătoare că mi-aţi arătat atâta bunăvoinţă! Cine ar fi ghicit numai că va începe să plouă cu găleata! Am eşit numai aşa în rochie uşoară, cum ştiţi pentru bazin; la ce să iei altceva mai bun decât aceste zdrenţe de fiecare zi, nu-i aşa?

Noroc însă că v'am cunoscut — căci sub această umbrelă omul se poate ascunde bine. Dacă aş ajunge acasă aşa udă, al meu şi-ar bate joc de mine!

— Numai de ar veni tramvaiul, doamnă, acesta este lucrul principal. Dar tramvaiul este ca şi sergentul: când ai nevoie de el nu-l găseşti nicăeri.

— Mi se pare că vine! Da, zău! Luaţi tot pe 17, doamnă?

— Da, da, dar numai până la Teatrul Naţional, acolo iau corespondenţă cu 7... Slavă Domnului că a venit! Atunci veniţi, doamnă, veniţi, ca să nu se ocupe locurile. Astăzi oamenii sunt atât de brutali, doamnă!

— Nu trebue să-mi spuneţi mie asta, doamnă! Ştiu eu! Fuga!...

— Ei, domnule, ce te îmbrânceşti aşa?!

— Doamne, aşa sunt oamenii astăzi!

. . . .

Ei, Doamne, acum pune-te pe lucru. Teribili oameni! Ar fi în stare să strivească pe om! Sunt locuri destule dar fiecare se grăbeşte...

—Totuşi am nimerit bine... Priviţi, abia acum a început să se urce lumea.

— Ei! Avem noroc... Al meu ar râde! El nu, şi nu poate ajunge la capriciile igienei... E gelos!

— Ei, lasă?!

— Nu vrea să mă duc la bazin unde spune că sunt tot felul de bărbaţi, care fixează pe femei — şi al meu ar fi gata să înebunească dacă din întâmplare vântul mi-ar desveli puţin genunchiul!

— Ei, în asta, doamnă, nu este singurul. Eu vă spun că tot aşa am avut şi eu de suferit cu al meu. Era atât de susceptibil că, vai... Dacă mă aplecam vreodată ceva mai mult, se uita numaidecât dacă din întâmplare nu trece cumva vreun bărbat să-mi vadă picioarele. Vai, vai!

— Doamnă, acest lucru îl face şi al meu la fel! Din cauza asta de multe ori am fost disperată. Şi, vă rog, cum aţi lecuit pe soţul d-voastră?

— Lecuit? Cum! Asta e o boală care nu se poate vindeca, scumpă doamnă!

— Aşa că pe dv. continuă să vă maltrateze?

— Nu mă mai maltratează. Am divorţat de el. Ştiţi, doamnă, ce de mofturi! Dacă femeia este pentru lume nu se pierde în lume.

— Ei, cum, sunteţi divorţată, doamnă? Ei, atunci e altfel, e cu totul altceva..... Dar vă spun, între coniţele divorţate, — eu nu ştiu...

— Ia tăceţi, doamnă! Nu ştiu de când sunteţi măritată, dar veţi vedea că şi dv. vă va fi bun divorţul. Omul atunci este liber ca America, face ce vrea şi nu trebue să se teamă că cineva îi porunceşte.

— Nu, nu. Nu m'am gândit chiar aşa! De unde? Am vrut însă să spun, că am auzit de o astfel de femee divorţată lucruri teribile... Chiar teribile!

— Nu mai spuneţi!

. . . .

— Uitaţi, doamnă, eu vă asigur că despre femeile divorţate domneşte o impresie proastă, şi pe degeaba. Depinde aceasta evident de femee, cum este. Şi eu vă spun că dacă aveţi un soţ cum era al meu, scumpă d-nă, aţi fi divorţat chiar la minut.

— Nu ştiu. Al meu e foarte tiran, e adevărat. Dar, mă rog d-nă, care bărbat nu e tiran, aşa-i? Azi nu se mai alege!

— Ah — aproape că aveţi dreptate, d-nă! Azi omul nu mai alege.

— Ei — şi vedeţi! Eu în această privinţă sunt cât se poate de mulţumită căci al meu cu toată gelozia lui e un om solid de tot!

— Şi de când sunteţi măritată, d-nă?

— De jumătate an.

— Vai, vai — abia de jumătate an? Atunci, tac, d-nă, mă iertaţi. Dar în jumătate an nu se poate ghici nici un bărbat. Al meu era tot aşa în primul an solid, bun om. Nici că ne-am certat cum se spune... dragă d-nă... nu se poate spune aceasta! Şi ne-am luat din dragoste! Mi-a spus chiar că eu sunt cea dintâiu femee, care... pe care... în sfârşit, ce mai calea valea, că am fost prima lui...

— Abia acuma înţeleg d-nă O astfel de primă dragoste şi poate chiar primă căsătorie nu prea reuşeşte de obicei. Noi doi însă suntem ceva mai experimentaţi.

— Cum, d-nă, cum adică?

— Ei — al meu mai are în urma sa o căsătorie, — înţelegeţi? Şi mă apucă o astfel de ruşine, d-nă, vă spun, o ruşine teribilă — când îmi povesteşte ce mizerii îi făcea, e o întreagă istorie...

— Oh, da, da, cred asta, cred, sunt unele aşa!

— Pe când eu, eu l-am luat ca pe un om experimentat, ştiţi, d-nă? Aveam experienţa sa tristă din prima sa căsătorie.

— Vă asigur, d-nă, sunt atîtea femei în genul acesta pe lume. Şi vă spun imediat că în special între aceste văduve tinere, vai, vai! Al meu s'a lăsat divorţat de mine pentru o asemenea bestie, care nici nu-şi închisese bine ochii soţul său şi se uita după alţi bărbaţi.

Şi ce mai vreţi? L-a vânat pe al meu!

— Bine, d-nă, poate aveţi dreptate, nu vreau să spun nimic... dar nu trebue să judecaţi aşa în general, ştiţi? Văduvele nu sunt toate la fel. Uitaţi-vă de exmplu la mine. Eu sunt doar o tânără văduvă şi ca văduvă am luat pe soţul de acum. Ei! Şi afară de aceasta, acum, cu aceste gelozii al meu nu se poate lăuda. De aceia foarte des pomeneşte de prima sa nevastă, trebue să fi fost o stârpitură, d-nă, o stârpitură, — vă spun!

Eu n'o cunosc, dar vă spun, al meu cu ea a trecut prin purgatoriu!

— Acum, d-nă, ca să fiu sinceră, eu nu vreau să vorbesc aşa generalităţi — eu sunt o văduvioară pe care al meu a legat-o de gât, aşa personal n'o cunosc. Dar ce am auzit ar însemna să umplu cărţi groase cu ea. Tot aşa, o stârpitură frumoasă... Dar eu acum trebue să cobor. D-nă! Păcat! Frumos am mai vorbit.

— Da, dar sper că ne vom mai vedea la basin, nu?

— Sigur, sigur. Veţi veni?

— Cred că al meu mă va lăsa!

— Bine, atunci la revedere, d-nă, trebue să cobor, la revedere.

— Imi pare bine că ne-am cunoscut. Vă mulţumesc că mi-aţi împrumutat această umbrelă. Dar dacă... N'aţi vrea să-mi faceţi o vizită?

— De ce nu? Cu o doamnă atât de inteligentă îmi place întotdeauna să stau de vorbă. Iar timp am berechet.

— Zău, mi-aţi face mare plăcere. Locuesc la Letna, nu veţi uita: Str. Ingheţată No. 8?

— Dar, vai, vai, vai! Cum nu. Ingheţată 8! O cunosc.

— Atunci, veţi veni? Veniţi!! Sunt doamna Leparova!

— Lepa....? D-ta eşti d-na Leparova?

— Da.

— Atunci să-ţi fie ruşine, Doamnă!!! Eu am fost Leparova. Bună ziua!

Traducere din cehă
ELENA EFTIMIU

Varia

Jugoslavia şi în special Croaţia a sărbătorit în cursul unei săptămâni întregi împlinirea celor 120 de ani dela moartea lui *Juri Ştrosmayer*, un Maecena croat şi preotul catolic care a propovăduit iubirea între fraţii de acelaş sânge a două credinţi, punând temeliile Jugoslaviei ce trebuia unită.

Un mare şi înţelegător suflet de artist; a călătorit prin apusul european în special în Italia de unde a cumpărat opere de artă şi valoare cu care a împodobit galeria de pictură din Zagreb. A încurajat şi ajutat pe oamenii de talent propagând ideia că arta plastică şi literatura sunt cele mai frumoase manifestări ale unui popor civilizat.

In ultimul număr al revistei „Familia" din Oradia, *D-ra Elena Eftimiu* publică pe scurt o dare de seamă asupra literaturii moderne jugoslave.

Lumea şi Capitala

Ascensiunea triumfală a lui Giulio Mazzarin

La 28 Ianuarie 1630, la Lyon, se întâlniră pentru întâia oară, faţă'n faţă, două personagii cărora istoria le recunoaşte înrâuriri covârşitoare în politica franceză.

Erau zile înfrigurate de activitate diplomatică şi militară. Cardinalul Richelieu, însufleţit pururea de veleităţile lui de imperialism, se pregătea să arunce peste Alpi, împotriva forţlor unite ale Piemontezilor şi Spaniolilor un mare corp de expediţie, oţelit în războaie, când tânărul Giulio Mazzarin, trimis extraordinar al Papei Urban al VII-lea, veni să-l roage, în numele acestuia, să renunţe la năzuinţele lui, ameninţătoare pentru prosperitatea ambelor ţări.

Nimeni n'a fost de faţă la convorbirea aceia, dar se ştie că atotputernicul prim-ministru francez, concediindu-l pe tânărul agent diplomatic, mărturisi că nu mai cunoscuse încă o persoană atât de experimentată în politică şi destoinică în tratative. Şi, a doua zi, atunci când Giullio Mazzarin încălecă spre a se întoarce în patrie pe drumul înflorit al Rodanului, cardinalul cu o îmbrăţişare afectuoasă, ţinu să-i dovedească sentimentele lui de simpatie neţărmurită.

Se revăzură la 28 Maiu, la Grenoble, unde se afla atunci şi regele Ludovic al XIII-lea şi, apoi, de două ori la San Giovanni di Mariana. In cursul ultimei din aceste convorbiri, se deslănţui o furtună, pe atât de îngrozitoare cât şi de neaşteptată. Richelieu îl învinovăţi, făţiş, pe Mazzarin că trădează în folosul Spaniei prietenia până atunci neclintită dintre Italia şi naţiunea franceză şi, în culmea dispreţului, îi strigă:

— Dacă Papa nu te pedepseşte, află că Regele Franţei va şti să se răzbune pentru jicnirea ce-i aduci!...

O asemenea frază rostită de omul acela, ar fi făcut pe oricine să se înfioare. Dar, italianul inimos îl fixă pe interlocutor cu privirea lui ageră şi cutezătoare, răspunzându-i numai decât, pe un ton paşnic, că el n'avea să dea socoteală, streinului, despre nimic!

Uimirea şi întărâtarea autoritarului ministru al Franţei, nedeprins să audă un asemenea limbaj, se schimbă într'o astfel de exasperare, încât, lăsând deoparte simţul oricărei demnităţi, cardinalul Richelieu răsturnă un scaun, apoi îşi smulse bereta roşie din cap, aruncând-o jos şi începu să măsoare încăperea cu paşi furioşi, întocmai ca o fiară neîmblânzită în cuşcă.

Aşa dar, acest neruşinat Mazzarin (îşi zicea el în gând!), fiul unor nobili scăpătaţi din Sicilia putea oare să fie tânărul acela cult şi plin de talent, acel psiholog fin, preţuit de toată lumea, şi, într'însul, soldat şi canonic în acelaş timp, putea totuşi să strălucească arta aceia neasemuită de bun vorbitor şi formidabil strateg care, în slujba sanctităţii sale fiind, îi adusese câteva succese diplomatice şi mondene?... Dar, la urma urmei, atâtea titluri şi atâtea daruri cu cari era înzestrat Mazzarin, cum puteau să stea în picioare faţă de supremaţia universală a unui Richeliu, omul mai puternic decât însuşi regele Ludovic?

Apoi, tot atât de iute precum se iscase, furtuna se potoli şi trimisul pontifical avu prilej să vadă în cele din urmă cum chipul temutului său antagonist se însenină, schiţând chiar un zâmbet uşor. De bună seamă, cardinalul îşi zicea că dacă tânărul diplomat cutezase să i se împotrivească, aceasta vădia că el se simţia în stare să ţie piept unor situaţii cu mult mai vitrege şi anevoioase. Omul, care în secolul celor mai ipocrite linguşiri, oferia o asemenea dovadă de sinceritate şi tărie sufletească, înobilate mai mult doar ascunse sub masca unei curtenii alese, era cu drept cuvânt, omul viitorului, persoana cea mai învrednicită în care Richelieu putea să aibă o încredere deplină şi stimă neprecupeţită. Era deci mai nimerit ca prin bunăvoinţă să-l atragă de partea lui.

După întrevederea dela San Giovanni di Moriana, Mazzarin se strădui ca prin orice mijloc să fie folositor politicei franceze, fără ca prin aceasta să stânjenească întru nimic interesele Italiei. Sub zidurile dela Casal Monteferrato, pe când armata lui Ludovic al XIII-lea era cât pe ce să fie nimicită de puhoiul cotropitor al oştilor spaniole şi Imperiale (comandate de condotieri italieni), el înfruntând singur potopul gloanţelor ucigătoare înaintă până în mijlocul beligeranţilor şi, cu vorba-i cumpănită, izbuti să încheie un armistiţiu între cele două tabere. La câteva zile după aceia, asemenea unei Providenţe ocrotitoare, salvă aceiaşi armată franceză dintr'o manevră de surprindere a inamicului, vestindu-i el însuşi pe comandanţi.

Dar Italia de atunci, slăbită şi fărâmiţată de neîntrecute frământări lăuntrice, nu oferea un câmp suficient de activitate rodnică ambiţiilor idealiste ale lui Mazzarin care, de acum încolo, sigur de geniul şi steaua lui, începea să strălucească dincolo de Alpi, devenind puţin câte puţin francez cu sufletul şi cetăţenia. Pe de altă parte, regele Spaniei, care-l ocotea drept supusul lui, căci Mazzarin se născuse în provincia Abruzzo, aflată pe vremea aceia sub dominaţia asupritoare a Spaniei, care-l socotea drept supusul diplomat trecuse să sprijine cu opera lui regatul duşman, fu cuprins de o furie nemai întâlnită până atunci.

Intr'una din zile, Mazzarin fu întâmpinat pe stradă de către fiul spaniolului care guverna oraşul Milano. Copilul, mânuind o spadă mică, exclamă bâlbâind şi cu tonul cuiva care repeta o lecţie învăţată pe de rost, că vrea „matar (să-l ucidă) Massarin traidor del Rey"! Dar strălucitul protejat al lui Richelin care ştia prea bine de unde pornise manevrat şi nu se sinchisea de uneltirile duşmanilor, ascultând vorbele acelea bătăioase râse cu mare poftă şi-l îmbrăţişă pe copilul uimit...

El, între timp, urca mereu treptele onorurilor celor mai înalte. Părăsind armata, se dădu cu trup şi suflet politicei: deveni vice-ambasador în Avignon şi nunţiu extraordinar la Paris. In chipul acesta, şi graţie interesului deosebit ce i-l purta guvernul francez, reuşi să dobândească rangul de cardinal, demnitate care aproape până în zilele noastre a fost conferită adeseori şi laicilor.

Richelieu se dovedi prietenos şi binevoitor peste măsură faţă de noul cardinal, a cărui tinereţe mândră şi triumfătoare îl îmbia, uneori, să se gândească la anii lui cei mai buni; şi mereu îl voia lângă sine, ca oaspete şi sfătuitor nepreţuit. Pe patul de moarte, îl desemnă ca propriu continuator al lui şi luptă să i se dea întreaga greutate a acelei puteri uriaşe pe care el însuşi o primise dela italiana Maria de Medici şi pe care soarta o făcea să se întoarcă iarăşi în mâinile unui italian.

Nu după multă vreme, regele Ludovic al XIII-lea îl urma în mormânt pe tiranicul său ministru. In consiliul de regenţă, constituit din pricina vârstei prea mici a lui Ludovic al XIV-lea, cardinalului Mazzarin nu-i fu greu să exercite o supremaţie desăvârşită, dat fiind că el avea, în afară de forţa nediscutată a geniului, şi iubirea reginei-mame, Anna de Austria. De vreme îndelungată, femeia aceasta nefericită nutrea sentimente alese pentru frumosul cardinal şi, acum putea, în sfârşit, să se dedice lui, prim-ministru şi supraveghetor al educaţiei regelui, arbitru şi stăpân al oricărei situaţii.

Aşa dar, pretutindeni autoritatea italianului se dovedi biruitoare. Dar metodelor crude de cari se slujise înaintaşul lui, el le preferi arta blândeţei şi a convingerii. Totuşi, multe din mijloacele lui de guvernare nemulţumeau aristocraţia orgolioasă care şi începu să urzească, din umbră, plasa ei de intrigi obişnuite. Pamflete obscene şi injurioase (aşa zisele „mazarinade") circulau pretutindeni şi din abundenţă, însă cardinalul nici nu lua în seamă atacurile lor usturătoare:

— Francezii, — spunea el — sunt oameni gentili: eu îi las să cânte şi să râdă, iar ei să-mi îngădue să fac ceia ce vreau!

Interveni numai în cazuri de necesitate. Deoarece Parlamentul refuza să-i voteze câteva decrete, el îi trimise la Bastilia pe toţi capii opoziţiei. Principele de Turenne, Condé şi câţiva din familia Orléans, batjocoriră mişcarea aceia de răzvrătire care luă numele de „Frondă" şi pe care nu izbuti s'o înăbuşe nici cu atâtea forţe reunite.

Potrivnicii neîmpăcaţi îl izgoniră în două rânduri din Franţa pe Giulio Mazzarin şi tot de două ori, după ce le zdrobi forţele, el se înapoie victorios, fără a mai socoti că în exil chiar, prin mijlocirea reginei Anna continuase să stăpânească lucrurile.

La 3 Februarie 1653, cardinalul întorcându-se definitiv, văzu venindu-i în întâmpinare autorităţile de frunte ale statului, Regele, Parlamentul, nobilii, aceiaşi duşmani de mai înainte care îl aclamau acum aproape în delir. Culmea cea mai anevoioasă era, în sfârşit, atinsă. Imblânzită pentru totdeauna opoziţia, monarhia care fusese apărată de Caterina de Medici şi consolidată de Enric al IV-lea şi Richelieu, ajungea să aibă, prin opera marelui ministru triumfător, cele mai sigure temelii, lipsite de orice ameninţare, dar totuşi apărate de cele mai bune forţe ale Franţei.

Numeroasele succese militare nu făcură decât să mărească hotarele regatului, în vreme ce, două vestite tratate, cele dela Westfalia şi Pirinei, puneau capăt primejdioasei hegemonii austro-spaniole, ce dăinuia de ani îndelungaţi.

Se povesteşte că, sosindu-i ceasul, cardinalul Mazzarin se întristă cu mult mai mult pentru pierderea preţioaselor sale colecţii decât că-şi lua ultimul rămas bun dela puterea şi gloria pământească.

Se pare chiar că el însuşi recomandându-i lui Ludovic al XIV-lea colaboratorii, îl sfătui (curioasă ironie!) să nu se încreadă prea mult în miniştri şi să guverneze singur, despotic.

G. R.

Cronica feminină

Despre „Răspuns la un... răspuns"

Imi daţi voie, stimată Doamnă Doina Bucur, în calitate de simplă cetuitoare a cronicii feminine, *să vă spun modestele mele reflexiuni, provocate de răspunsul dv. la un... răspuns. Mai ales, că părinţii mei au urmat reţeta cu totul specială, pe care a dat-o Cehov, în dubla sa calitate de medic şi scriitor: pe fiecare copil nou născut, imediat după ce îl speli, trebuie să-l baţi uşor şi să spui cu voce impunătoare: „să nu scrii, să nu scrii!" Pe de altă parte, nu am nici mămică care să mă certe că îmi bag nasul acolo unde nu-mi fierbe oala.*

Desigur, din partea d-rei Anişoara Odeanu veţi primi un răspuns, la răspunsul dv... la un răspuns, *care însă va fi ceva cu totul literar, va fi un pretext pentru tânăra noastră romancieră de a reliefa rafinamentul inteligenţei ei.*

Cred că de data aceasta d-ra Anişoara Odeanu, convinsă de elocvenţa dv., va fi mai indulgentă şi mai generoasă faţă de femeile care, neavând bani şi gust, alcătuiesc categora celor „cu elasticul sus şi jos".

Poate că urechea dv. muzicală, fină, (căci cântaţi la vioară) e ofensată de atâta repetare a acestor ultime şi, în aparenţă, aşa de inofensive cuvinte.

Iertaţi-mă, vă rog; însă cel puţin pentru cronica femenină *aceste cuvinte vor rămâne nemuritoare, ca un simbol, ca o chemare pentru viaţa plină de culori armonice, de dantele fine, panglici, pene, etc. etc.*

Cine ştie, poate că se va creia un nou genre littéraire *— „cu elasticul sus şi jos", în spiritul acmeismului, adamismului şi imaginismului.*

Imi daţi voie să fiu puţin romantică, visătoare, căci la aceasta predispune polemica dv. literară cu d-ra Anişoara Odeanu şi, mai ales, persoana dv., pe care mi-o imaginez aşa de clar în amurgul frumos de primăvară.

Ce frumos e din partea dv. că, cu toate că sunteţi o gospodină excelentă, soţie bună şi mama a celor patru copii bine îngrijiţi şi hrăniţi, n'aţi pierdut nimic din „eternul feminin" şi nici nu uitaţi despre existenţa femeilor umile.

M'am înduioşat cetind despre nenorociţii, ce mor de foame şi de frig.

Fără îndoială, cât de plăcut este să stai într'o cameră luminoasă, caldă, să priveşti feţele sănătoase şi fericite ale copilaşilor (cu toate că nu le-aţi putut procura toate bucuriile pe care le-ar fi meritat) şi, sorbind din cafeluţa aromatică, să scrii despre un copil sdrenţuros.

V'aţi gândit cândva la femeile, care nu pot să-şi satisfacă instinctul matern, dacă nu vor ca soarta copiilor lor să fie asemănătoare copilului sdrenţăros în faţa unei vitrine frumoase?

Un copil zdrenţăros în faţa unei vitrine frumoase cu jucării, — iată un subiect nou şi seducător pentru o nuvelă de Crăciun, pentru o uşoară strângere de inimă din partea doamnelor elegante, miloase, fine şi inteligente!

Sunt strângeri de inimă şi strângeri de inimă. Aţi analizat cândva „strângerea de inimă" provocată de nenorocirea altora? Nu-i aşa că simţi o durere amestecată cu bucurie că soarta ta e alta?

Aşi vrea să ştiu, d-nă Doina Bucur, ce aţi făcut dv. pentru acel copil nenorocit, afară de strângerea de inimă pe care aţi încercat-o?

Câteva minute am mers pe stradă adâncită în tristeţea lirică şi v'aţi gândit la nedreptăţile soartei.

Din jucăriile pe care le-aţi cumpărat de Crăciun, pentru copiii d-voastră, aţi fi fost în stare să daţi ceva şi pentru copilul sdrenţăros? Fiţi sinceră, doamnă, fiţi cinstită cu d-voastră înşivă.

Şi mai ales, dacă i-aţi dat acelui copilaş cinci lei, v'aţi întors acasă mulţumită sufleteşte, înduioşată de bunătatea proprie, înălţată de gestul d-voastră frumos de sărbătoare şi cu un avânt nou şi puternic aţi continuat rolul d-voastră de soţie ideală şi de mamă ireproşabilă!

Cred că nu vă veţi supăra, stimată d-nă Doina Bucur, cetind cele de mai sus, mai cu seamă că le-am scris cu toată sinceritatea primului moment al impresiei produse de răspunsul dat de d-voastră d-rei Odeanu.

VERA PAN

Sugestii...

Am primit o interesantă scrisoare dela o doamnă din provincie, care îmi spune că are o fiică bacalaureată pe care a înscris-o la o Academie de croitorie în loc s'o înscrie la vreuna din facultăţi cum se obişnueşte. Doamna, — o femee pe care, după scrisoarea pe care mi-a trimis-o, bănuesc a fi o adevărată intelectuală, — îmi mărturiseşte că a fost foarte amărâtă de un articol al meu în care răspundeam unei cititoare, luând apărarea unei anumite clase de femei a căror muncă cinstiiă merită toată consideraţia noastră, deşi nu posedă nici un fel de titlu universitar. Cu drept cuvânt, corespondenţa mea nu poate să înţeleagă dece o croitoreasă de ex. e atât de desconsiderată în anumite cercuri.

Constatarea asta am făcut-o şi eu, de multă vreme, şi mă pregăteam chiar să scriu un articol cu acest subiect, am fost destul de lucidă însă pentruca să-mi dau seama de inutilitatea lui. Nici acum nu privesc lucrurile cu mai mult optimism, totuşi... cine ştie... dacă vor fi câteva din cititoarele mele, dintre cele care nu-mi contestă buna credinţă şi nu cred că versurile şi romanele sunt mai utile decât o cronică conştiincios redactată... dacă articolul acesta ar avea un cât de mic răsunet...

Cu riscul de a fi socotită drept o ignorantă, cu riscul de a se râde sau zâmbi „sardonic" — voiu afirma că nobila artă a croitoriei e mult subestimată atunci când în loc de a fi pusă pe acelaş plan cu arhitectura, în loc de a i se pune la dispoziţie şcoli speciale cu profesori aleşi dintre pictorii, arhitecţii, sculptorii buni, o aruncată în rândul meseriilor inferioare, în care cearta şi bătaia sunt singurul sistem pedagogic şi în care un copil, oricât de talentat, ajunge cu timpul un meşteşugar mediocru, incapabil de a se ridica la o inspiraţie mai înaltă decât tăierea şi înădirea ştofei după aceleaşi tipare de mai înainte învăţate.

Am vorbit în alt articol despre ştofe. Articolul se numea „pledoarie pentru poezia ştofelor". Cuvântul „poezie" alăturat „ştofei" putea să pară unora prea tare. Totuşi, cum am explicat şi atunci, ştofele cu adevărat frumoase nu trebue să fii nici femee nici croitor pentruca să-ţi dai seama numai decât că sunt rezultatul unei inspiraţii superioare. Sunt ştofe care nu se mulţumesc să facă numai o operă fotografică, ci sunt expresia unei adevărate „stări sufleteşti" a creatorului lor, în faţa unei anumite atmosfere. Eu sunt sigură că există ştofe inspirate de un apus de soare. Să nu răspunzi grăbit, domnule: „A, da o ştofă portocalie!" Sau, răspunsul nenorocit: „Multicoloră... cu reflexe..., etc. Nici vorbă de aşa ceva. Inchipuie-ţi un apus de soare dintr'o zi de primăvară în care de dimineaţă până seara au cântat flaşnetele, în care umbra e încă rece şi seara e frig. Inchipue-ţi că primăvara îţi va da aceeaşi senzaţie ca şi prietenei mele Carola care mi-a mărturisit eri „Pentru mine primăvara e un anotimp trist... pentrucă doresc prea multe lucruri". Complectat cu imaginaţia d-tale, apusul acesta de soare (în Cişmigiu s'a desgheţat lacul şi plutesc sloiuri murdare de sub care apa clipeşte ca nişte peşti negri) dumneata crezi că din toate astea nu se poate combina culoarea de-un bleu deprimat, bleu cenuşiu cald şi trist, al unei ştofe mate cu ţesătura catifelată şi tandră?

Cum să înţeleagă o biată fetiţă de croitorie, care în loc să i se arate şi explice marile realizări ale picturii şi sculpturii, în loc să i se pună în mână o istorie a artelor, un bun manual de istoria arthitecturii, e trimisă toată ziua cu cutia ei mare de carton pe la cliente, sau cu coşul să facă cumpărături pentru patroană?

Să meargă la liceu înainte de a învăţa croitoria, s'ar spune. Nu, deloc. Pentruca să înţelegi frumosul, nu trebue neapărat să înveţi matematica şi latina. Singura soluţie, ar fi cea pe care am propus-o dela început: o mai mare, extindere a şcolilor de croitorie, selecţionarea severă atât a profesorilor ca şi a elevilor, pentruca numai cei cu adevărat dotaţi să poată reuşi.

Utilitatea socială? Inlesnirea unui acces mai uşor a unei prea interesante branşe, care deocamdată e monopolizată de câteva persoane. In crearea unei mode naţionale nu cred mai mult decât în valoarea pur estetică a versurilor patriotice. Totuşi, în existenţa câtorva oameni de gust care ar putea să creeze modele la Bucureşti, în loc să le importe din Paris, cred (mi se pare că lucrul acesta l-am citit undeva. Menţionez, ca să nu fiu acuzată de plagiat).

Cât despre observaţia că şi croitoresele şomează, da, e adevărată însă tot datorită nepriceperii lor în cele mai multe cazuri. O casă de mode, bine organizată cu desenatoarea ei specială, cu o patroană bine pregătită, va fi mult mai puţin ameninţată de faliment. Pentrucă un lucru e cert: oricât de sărace ar fi, foarte rar femeile renunţă la cochetărie. Moda ocupă un loc important în toate discuţiile lor. Işi sunt recunoscătoare pentru recomandarea unei croitorese bune sau transmiterea unui model mai deosebit.

Cred că avem mult mai multă nevoe de croitorese decât de profesoare de latină, de ex. Şi totuşi, câte mame mai imită exemplul doamnei de mai sus? Ba, mai se pare că am citit în ziar înainte cu câteva luni cazul unei fete care fiind dintr'o familie mai răsărită, părinţii n'au voit să-i îngădue să îmbrăţişeze „meseria" asta care-i era dragă, şi s'a sinucis.

E păcat că până şi noi înşine, foarte des suntem mai afectaţi de consideraţia pe care ne-ar da-o ceilalţi, decât de propria noastră împlinire şi consideraţie. Şi, de aceea afirmăm lucruri care s'au mai afirmat, urmăm căi pe care le-au mai urmat şi alţii — tot atât de inutil cum a mai fost şi altădată — ne trăim existenţa stearpă cu necazuri mici şi bucurii mici, fără să contribuim cu nimic la nimic.

A. O.

P. S.: O rog pe doamna de mai sus să-mi trimită adresa la redacţie, ca să-i răspund la ceeace m'a întrebat.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Plin de curaj, judicios şi întemeiat, protestul bărbătesc al distinsului meu prieten, profesor universitar şi senator Dr. Marius Georgescu, s'a pierdut fără ecou în pustiu.

El se ridica cu energie în contra noilor dispoziţiuni ale codului penal, care — între alte formalităţi — obligă pe medicul ce socoteşte necsar a provoca un avort, să înştiinţeze justiţia. Nimic mai monstruos — în aplicarea legii — de cât această dispoziţiune.

Ideia nu-i, nici cel puţin, nouă.

Ideia aparţine doctorului Bonnaire şi a fost enunţată prin „Presse medicale" încă din Martie 1911, ridicând în contra ei, unanimitatea protestelor celor mai proeminente şi autorizate personalităţii medicale din lume.

Ideia, de altfel, contrazice violent chiar codul penal — care înscrie în art. 305, pedeapsa cu închisoare şi amendă în contra doctorilor, chirurgilor, spiţerilor şi moaşelor, care urmând a fi, după natura profesiunii lor, cunoscătoare şi păstrătoare a secretelor ce li se încredinţează — le vor da pe faţă.

Iată, cu ce limpede înţelepciune s'a întrebat un profesor de medicină-legală de la Universitatea din Iaşi, Dr. George Bogdan, în această privinţă.

— „La ce s'ar ajunge dacă s'ar urma o atare normă? Multe femei care s'ar găsi în asemenea condiţiuni, ar prefera desigur să se lipsească de orice asistenţă medicală, să moară, de cât să ştie că numele lor şi afecţiunea de care au suferit, au fost referite autorităţilor şi prin urmare cunoscute şi afişate. Căci oricât de aspru s'ar pedepsi complicii, nu se va răscumpăra o viaţă pierdută, care în unele cazuri, poate fi mama a 5-6 copii şi o devotată soţie".

Şi după ce afirmă că acestea sunt preceptele pe care le dă studenţilor ex catedra, de mai bine de 30 de ani profesorul Bogdan şi-a confirmat părerea şi sub raport juridic, citând următorul considerent al d. Hemar, consilier la Inalta Curte de Casaţie şi Justiţie:

— „A împinge dreptul de-a pedepsi până la ultimele limite permise, a cere în numele societăţii violarea confidenţelor celor mai intime, a zdrobi totul în vederea exuiaţiunii, este a suprima în acelaş timp siguranţa, sinceritatea şi demnitatea relaţiunilor, care pun în raport pârâtul şi avocatul, bolnavul şi medicul ce'l tratează, penitentul şi duhovnicul, care şi ele sunt şi fac parte din ordinul social. Pedepsirea a câtorva criminali nu compensează un sacrificiu aşa de mare!"

Şi totuşi, dacă şi Camera va vota în actuala redacţiune — proectul noului cod penal, judecătorii de instrucţie şi tinerii noştri procurori vor fi în curent cu toate avorturile ce se vor face. Desigur vor face şi descinderi... Nu te îngrozeşti?

Vor binevoi sau nu, să considere avortul terapeutic şi vor găsi de atâtea ori moartea justificată...

Imaginaţi-vă acest control şi într'un oraş din provincie. Procurorul ştie şi e obligat să ştie, cum stă târgul cu sarcinile şi cu avorturile, dela gară până la abator.

Pudoarea tinerei femei măritate, care de atâtea ori împiedică pe soţie să mărturisească sarcina, chiar soţului ei... va forma obiectul Dosarului No... în grefa Parchetului local, iar mâna grea de grefier va scrie cu cerneală violetă „aprobat avortul ce s'a făcut de d-rul X, azi..."

Tot nu te îngrozeşti?

Dar va fi vorba chiar de soţia, de sora dumitale, cum poate fi vorba de o tânără văduvă, căreia chiar d. procuror îi ceruse mâna... şi medicul va aviza Parchetul din ordinul legii. Câte subiecte de zguduitoare piese de teatru.

D. profesor şi senator Marius Georgescu are dreptate şi i se va da.

G. COSTACHESCU

Cronica mizantropului

Teodoros

Când am auzit vorbindu-se de Abisinia şi de împăratul ei, pe dată mi s'a înfipt în minte un cuvânt: Teodoros. La început nu mi-am dat seama de rostul vorbei şi de provenienţa ei, dar cu oarecare sforţare am descoperit că-mi intrase în subconştient la citirea lui Ion Ghica. Teodoros *e titlul uneia din* Scrisorile *lui către Alecsandri.*

Dar cine e Teodoros? Teodoros este contribuţia României la istoria Abisiniei, este fiul işlicarului Grigorie, din casa lui Tachi Ghica, şi a grecoaicei Sofiana. Intr'o bună zi el dispăru şi fu crezut mort. Dar după şapte ani Sofiana primeşte scrisoare din Magdala, dela Teodoros în care se spunea că fiul işlicarului ajunsese om mare. Devenise negus al Abisiniei, prin sprijinirea episcopului catolic împotriva unui cap de tâlhari.

Dela Teodoros, Majestatea Sa Regina Victoria a Angliei a primit asemenea scrisoare:

*„In numele Sfintei Troiţe, Eu Alesul lui Dumnezeu, Regele Regilor, Teodoros al Etiopiei, către M. S. Victoria, Regina Englitere*i...

Sper că M. V. este sănătoasă, că şi eu cu mila Domnului sunt sănătos"....

Teodoros s'a sfârşit ca un viteaz:

„La 1864, când au intrat Englezii cu asalt în Magdala, Teodoros, după ce s'a luptat vitejeşte, ca un leu, nelipsit din mijlocul soldaţilor lui, ori unde era primejdia mai mare, apoi s'a închis într'un turn cu vreo ccâţi-va ofiţeri, zece la număr cu dânsul împreună, şi de acolo trăgea în Englezi. Când Sir Charles Slaveley a spart turnul şi a intrat înăuntru, Teodoros, întorcându-se către servitorul său Valde Gabir, singurul luptător care mai rămăsese în viaţă, îi zise: „s'a sfârşit! fugi, te desleg de jurământ; cât pentru mine, eu nu pot cădea viu în mâinile inimicilor; şi punând ţeava pistolului în gură şi-a sburat creierii".

Prin urmare e foarte firesc ca Alteţa sa principele moştenitor al Etiopiei să vrea să-şi facă studiile în ţara noastră sau măcar să vină în treacăt. Aci s'a născut Teodoros, negus al Abisiniei şi ilustrul înaintaş al Alteţei Sale.

ARISTARC

Cronica sportivă

Săptămâna aceasta foot-ball-ul s'a desfășurat cu amploarea unor mari manevre militare. Diviziile risipite pe numeroase terenuri în toate centrele țării și-au disputat victoria punând în joc toate resursele strategice și tactice ale căpitanilor și ale trupei. Ciocnirile cele mai spectaculoase și „decisive" acestei săptămâni s'au dat firește în Capitală. Obiectivul imediat era clasamentul în divizia națională A și cele două tabere

interesate au luptat cu un avânt și o exuberanță care au încântat pe cei nouă mii de spectatori. La drept vorbind termenul de spectator e impropriu pentru o bună parte din acei care după câteva minute de joc numai, se congestionează și preiau personal și dela distanță, conducerea jocului. Privindu-i de-alungul unui match, nu se poate să nu li se recunoască partea care le revine într'o victorie, căci toți acești spectatori-actori formează la un loc fondul de rezistență morală al echipei pe care o susține. Efectul moral al acelui formidabil: Tem-po Ve-nus urlat și scandat de câteva mii de guri deschise în pâlnii, e departe de a fi neglijabil și e neîndoios că o parte cel puțin din radiațiile entuziasmului public e recepționat de jucători. Cavalerii negri au învins deci feciorii Crișului cu nu mai puțin de cinci „boabe" contra două. Nu a lipsit dela această reprezentație de gală nici tenorul; în cazul de față, mult cunoscutul, trâmbițatul și comentatul Baratky, omul care a făcut între altele și legătura între football și dreptul internațional. E drept că acest jucător este, cum se spune în termeni consacrați, un virtuos al balonului rotund. Deși incapacitat după câteva minute de joc, el și-a recâștigat puterile după puțină vreme și a fost apoi pentru ai lui creerul și pivotul acțiunii. Dar foot-ballul este un joc de echipă și acea a tricourilor negre a fost vizibil insuflețită de celebra „voință de a învinge". Și a învins categoric, dominându-și adversarii aproape tot timpul jocului. Cei nouă mii de credincioși s'au împrăștiat după victorie, cu mulțumirea satisfăcută și liniștitoare a datoriei împlinite și a virtuții răsplătite.

La un alt capăt al Bucureștiului, pe imensul teren dela Șosea, foot-ballul era slăvit în varianta lui elipsoidală. In locul aglomerațiilor umane de mare densitate și a privirilor care rămân prizoniere terenului de joc, cinci perechi de echipe se tăvăleau zburdalnic pe pământul umed care de-abia făgăduia iarba verde. Intinderea liberă și odihnitoare ochilor, aerul curat și transparent, lumina rece și somptuoasă a soarelui sfârșit de iarnă care se retrage cu demnitate, invitau mai mult la contemplație decât la joc. Dar hotărît, tinerii cu trupuri de animale sănătoase și iuți, puneau capul în pământ și din grămadă, scormoneau furios pământul cu călcâiele, în căutarea oarbă a elipsoidului. Imprevizibile ca săriturile acrobatice ale mingii, reacțiunile balonului oval cu pământul, stârnesc sau câteodată figuri nebună a jucătorilor.

Două din terenuri, departate între ele cu lărgimea unei alei pe care se plimbă spectatorii, sânt inundate de o adevărată ploaie de inițiale: T. C. R. contra B. C. R.; P. T. T. contra C. F. R.

Tricourile violent colorate, nu reușesc să înveselească cu culorile lor stridente ca a florilor de hârtie, tonurile moarte a copacilor goi și a pământului desvelit de zăpadă. Dar lupta între echipele celor două mari regii autonome, trece încetul cu încetul dela cald la fierbinte și autonomia începe să facă și unele incursiuni în regulele jocului. Spectatorii nu sânt numeroși; în schimb sânt toți oameni hotărîți, buni cunoscători ai jocului, având mai toți idei personale la fiecare fază a jocului și deciși să-și impună punctul de vedere; astfel că paralel cu duelul sportiv, se desvoltă un altul, oratoric și triumfalist între arbitri, public și jucători. Până la urmă nimeni nu a fost prea surprins când dintr'o grămadă care s'a produs pe tușă, a ieșit cam ovalizat, nu balonul, ci un orator care prea se amestecase în autonomia jocului. Până la faze palpitante, lupta se deplasa pendular între cele două părți, dar până la urmă nici una din echipe nu a reușit să marcheze punctul victorios și astfel, cele două regii și-au dovedit egala lor utilitate în viața Statului.

Alături, alte șase inițiale se răsboiau cu mai puțină vehemență, dar mai spornic în puncte. T. C. R. a învins B. C. R., cel puțin confortabil, cu 33—0. Spectatorii osteniți unori de sterilitatea în sforțare a marilor noastre administrații, nu aveau de cât să se întoarcă, să meargă câțiva pași și să aștepte cu încredere câteva minute. Curând tricourile verzi ale Tennis-Clubului izbuteau să adune câteva puncte și spectatorul, cu setea potolită, se putea reintoarce apoi la lupta aprigă și stearpă a celorlalte inițiale.

Iar când în fine jocul a luat sfârșit și privitorii zgribuliți în paltoane se îndreptau spre ieșire, într'un colț al terenului, jucătorii afirmau triumful tinereții și al sănătății, desbrăcându-și ostenit și fără grabă, tricourile în aerul rece al înserării.

GRIMAN

Pastel prozaic

Primăvară culinară
Intr'o școală de menaj...
(Curte largă ca la țară,
Casă veche cu etaj).

Ici și colo, prin ogradă,
Tot a mai rămas pe jos
Câte-un petec de zăpadă
Ca un pumn de zahăr tos.

Prin unghere cunoscute,
Pe subt garduri lungi de lemn,
Au eșit „urzici bătute"...
(Puțin hrean și untdelemn).

Două fete mici de școală
Aplecate pe-un răzor,
Risipesc mărar, din poală,
Pătrunjelul viilor.

Pe când alta, cu-o lopată,
Maltratează îndesat
Bulgării de ciocolată,
Câți au mai rămas pe strat.

Sus, pe cer, de-abia se mișcă,
Nori subțiri, fără contur
Ca un val spumos de frișcă
Intr'o cupă de azur...

MARTA COMANIȚA

Cinematograful

Voltaire

In filmul reprezentat la „Aro" excelentul actor George Arliss joacă rolul lui Voltaire. Vă amintiți desigur de minunata lui „creație" din „Casa Rotschild". In Voltaire este tot atât de bine — poate chiar, pe alocuri, încă și mai bine. Curioasa combinație de energie neobosită și șubrezenie fizică de septuagenar cu tot soiul de metehne face vizibilă originea pur spirituală a energiei eroului. Șiret și răutăcios, șiretenia lui e totdeauna în beneficiul unor idei generoase, iar răutatea la el are toldeauna ceva desinteresat. Există oameni care chiar când sunt buni, bunătatea lor e contra cuiva. Alții, dimpotrivă, pot fi răi, dar răutatea lor se exercită pentru cineva, în folosul cuiva. Și Voltaire în filmul nostru se apropie mai de grabă de acest ultim tip de umanitate. Nu știu dacă istoricește asta e corect; știu însă că Arliss joacă asta foarte bine.

Maliția lui Voltaire, nervozitatea lui, precaritatea lui fizică, puterea enormă de muncă intelectuală, hazul lui, înțelepciunea, cochetăria, — toate acestea laolaltă reușește să ni le trezească marele actor George Arliss.

Există un lucru supărător în acest film, de care însă nu-i vinovat Arliss: se exagerează demnitatea lui Voltaire. Era, ce-i drept, un om foarte îndrăzneț; dar nici odată nu și-ar fi permis să vorbească Regelui pe tonul cu care îi vorbește în filmul nostru — și de altfel lucrurile ar fi fost materialmente imposibile în acea vreme.

Capetele personagiilor istorice sunt bine redate. Ludovic al XV-lea seamănă halucinant cu cel din portretele timpului.

In total filmul e amuzant — și de altfel nici nu avea dreptul să nu fie așa, căci de îndată ce faptele și vorbele lui Voltaire n'ar fi fost spirituale, atunci Voltaire n'ar mai fi fost Voltaire.

De masca lui Arliss, spectatorul își va aduce multă vreme aminte.

Harry Piel

Imi plac filmele lui Harry Piel. Sunt de o artă foarte minoră, o recunosc, dar întotdeauna foarte bine făcute.

Să nu uităm că Harry Piel este contemporan cu Max Linder. Piel a ospătat pe primii spectatori ai ecranului. Cei din generația mea, care au asistat la nașterea acestei arte, își amintesc și acum deliciile pe care li le procurau acrobațiile foarte dramatice și melodramele foarte acrobatice ale d-lui Harry Piel.

E foarte curios ce se întâmplă cu filmele lui Harry Piel. Sunt, toate, extrem de „puse la punct" în ce privește exigențele tehnice; sunt sonorizate bine, sunt făcute cu oameni și lucruri de bună calitate, scenariul și decupajul sînt corecte și în general ritmul desfășurării este rapid, intr'un cuvânt Harry Piel înțelege să se folosească de toate ameliorările materiale și estetice ale artei ecranului.

Și totuși, cu toată această „modernitate", — filmele lui Harry Piel au ceva demodat. Adăugăm însă: agreabil demodat. Sunt demodate nu pentrucă au „rămas înapoi" cu progresele cinematografice; dar după cum spuneam, în privința aceasta sunt, din contra foarte „moderne".

Ceeace a rămas identic cu altă dată este genul de plăcere pe care ele ni-l procură.

Reușesc să ne facă să redevenim spectatorul din 1914, să avem aceleași voluptăți estetice ca și el, aceleași plăceri fără pretenție. Este o senzație de melancolică revenire în urmă și, alături de asta, un sentiment de întinerire. Asistăm azi, zâmbind cu puțină maliție, la ceeace eram noi acum douăzeci de ani; ne găsim puțintel cam ridicoli, dar ne place totuși cum eram, și suntem încântați că mai putem face și azi, ca și când am fi rămas la fel.

Harry Piel își regisează singur producțiile; el găsește ideia și tot el o realizează. Este destul de deștept pentru a accepta progresele timpului; dar rămâne fidel esteticii din epoca debuturilor.

Liliom

„Liliom" al lui Fritz Lange (Fox) este ceeace se chiamă un „film de artă"; are „idei" și întrebuințează procedee de tehnică materială cu totul neobișnuite (paradis, îngeri, stele, purgatoriu, etc.). Filmul vrea să fie o satiră. Nu se știe prea bine ce anume se satirizează. Dar se simte clar că trebuie să se satirizeze ceva. Eroul aparține clasei sordide a proletarului de bâlciu. Mediul este mizer. In contrast cu asta, belșugul și luxul din Impărăția lui Dumnezeu, în Cer. E vorba de o interpretare a relațiilor posibile dintre Dumnezeu și un sinucis, pe lumea cealaltă. Greu, foarte greu de făcut. Și trebuie să recunoaștem, nu prea faimos făcut.

Filmul e în genere plicticos; multe din efectele de șarjă dau greș. Se simte, fără îndoială, un permanent efort de a realiza lucruri de artă. Actorii sunt mai de grabă buni (eroul principal: Charles Boyer). Dar in total, intreprinderea e ratată.

Desigur, a rata vrând să faci bine este ceva extrem de lăudabil. Și mai ales este util, util pentru cei ce vor face încercări mai târziu.

Furtuna

Ministrul Rusiei la Bucureștı a oferit intelectualilor o reprezentație Duminica trecută, în care a fost rulat faimosul film „L'orage", care avusese un mare succes la Paris. In privința calităților și cusururilor lui estetice sunt lucruri interesante de spus. Pentru moment ne mărginim doar a constata că de data asta nu văd nici un cenzor care ar avea ceva împotriva filmului. Este povestea foarte simplă a unei orfane care se căsătorește cu un bărbat pe care nu-l iubește.

Peste câtva timp iubește pe altul. Cuprinsă de remușcări, mărturisește tot, în fața oamenilor adunați la biserică.

Diverse complicații urmează acestei destăinuiri. Soțul pleacă; amantul pleacă; iar femeea se aruncă în Volga.

Dacă cenzura găsește cel mai mic lucru revoluționar sau antiromânesc în această poveste, atunci sunt ferm decis să refuz pentru totdeauna de a mai pricepe ceva.

D. I. SUCHIANU

T. Cristureanu: Hotarele statice și dinamice ale României

In starea actuală a civilizației, nici un stat, oricât ar fi el de mare, nu poate trăi într'o completă izolare. Zidurile chinezești au dispărut pentru totdeauna. Necesitățile economice, politice, sociale, etc., au creat o interdependență a statelor, care devine din ce în ce mai evidentă. Suntem însă departe de solidaritatea conștientă internațională. Trăim în aceiaș exaltare naționalistă. Gândul că s'ar putea sacrifica un kilometru național în interesul solidarității internaționale, pare o utopie.

De aceia d-nul T. Cristureanu se mărginește „să privească lumea așa cum e, statul nostru așa cum se prezintă; scoțând în evidență direcția organică în care el se găsește sau ar trebui să se găsească.

Inlăturând de la început orice preocupare juridică, cu toată încercarea „de a privi lumea așa cum e", d. Cristureanu afirmă totuși: „Vremurile când un stat pe baza forței sale brute putea discreționar să-și exercite oricând și oriunde puterea sa de a lovi, de a cuceri, de a devasta, au trecut de mult. Nu putem crede. Aceste vremuri n'au trecut de mult; aceste vremuri le trăim chiar noi și le vor trăi poate multe generații următoare. Imi permit să amintesc numai războiul pe care Japonia l'a purtat nu de mult împotriva Chinei. Oare s'a bazat Japonia pe altceva decât pe forță? Acesta-i singurul drept pe baza căruia Imperiul din Extremul Orient și-a întins teritoriul spre apus, sub privirile indiferente ale întregii lumi. Am putea să dăm o întreagă serie de exemple, oprindu-ne la conflictul dintre Italia și Abisinia. Spațiul nu ne permite și de aceia ne mărginim să facem dureroasa constatare că forța continuă să fie factorul hotărîtor în stabilirea relațiilor internaționale.

Mai departe, autorul ne dă câteva noțiuni asupra independenței formale și reale a statelor, asupra statului însuși, enunțând teoriile mai însemnate și ajunge la staticism și dinamism. Acesta din urmă poate fi politic, social, economic sau cultural. Dinamismul politic spre deosebire de celelalte nu poate fi exercitat pe cale pașnică.

„Statice vor fi toate acele organisme politice, care satisfăcute cu actuala lor situație politică, au renunțat cel puțin pentru moment la orice noui aventuri de expansiune teritorială, mărginindu-se la organizarea intensivă a propriului lor teritoriu și la salvgardarea acestuia din mânile amenințătoare ale unor puteri nemulțumite sau pornite pe calea aventurilor violente". Staticismul ar fi deci o noțiune în a cărei sferă ar intra noțiunea antirevizionistă, iar dinamismul politic ar corespunde revizionismului.

Statele statice, cași cele dinamice, au o tendință evidentă de apropiere, „comunitatea de interese" fiind cea mai naturală cauză a cooperării.

Regretând că nu trăim încă sub regimul pacifismului juridic al socialismului internaționalist, în care frontiera n'ar avea altă funcție de cât aceia a unei delimitări birocratice, autorul se vede nevoit să acorde granițelor importanța deosebită pe care o au în această lume frământată de atâtea antagonisme. Făcând însă o comparație între granița din primele faze ale genezei statului și granița de azi, constată că ea tinde să devină tot mai convențională, și nu se mai reazimă pe elementele naturale ale ei, ci pe însăși puterea și vitalitatea popoarelor. Granițele naturale și neecumenice nu mai asigură statului liniștea și siguranța. „Granița nu scutește statul; granița e scutită de către stat". Cu această constatare își încheie d. Cristureanu considerațiile generale și trece la examinarea hotarelor noastre, stăruind asupra: 1. Poziției geografice a țării, în legătură cu care îndrăznește să afirme nu numai că suntem o țară orientală dar și că suntem lipsiți de un teritoriu unitar. „Lanțul Carpaților, ca un diametru încovoiat împarte teritoriul statului nostru în două unități geografice distincte, legate întreolaltă pe o distanță de 600 km. numai prin trei sau patru trecători". Constatare foarte justă, care însă, i-ar putea atrage furia nemărginită a celor care se cred obligați să susțină azi existența unei unități geografice, fără care nu pot concepe o unitate națională. 2. Situația geo-politică. 3 Structura etnică. Din acest punct de vedere situația României e satisfăcătoare, căci „Majoritatea Etnică" a țării o formează Românii, care reprezintă 75.2% și nici o minoritate etnică nu-i poate împiedica cooperarea prin faptul că aceste minorități nu sunt numeroase, nu sunt compacte și nu se găsesc în directă continuitate teritorială cu tulpina etnică din statul vecin.

Aruncându-ne o privire asupra schiței care reprezintă raportul dintre granițele noastre statice și cele dinamice, ne exprimăm mirarea că d. Cristureanu se mai îndoește astăzi asupra caracterului static al hotarului nostru dinspre Rusia Sovietică. Impărtășim însă aceiași nesiguranță în privința hotarului cu Polonia, care pare să fi fost atrasă în zona de acțiune a dinamismului politic revizionist.

Partea cea mai interesantă a lucrării o formează capitolul „Vecinii României", în care autorul examinează printr'o prizmă științifică raporturile noastre cu țările vecine din punct de vedere politic, economic, etnic etc. Asupra raporturilor politice n'avem de remarcat de cât observația că în cadrul Micei Antante, România „grevează cu riscuri mai puține și se angajează la riscuri mai multe", fiind statul cel mai puternic, cel mai unitar și cel mai puțin amenințat.

In ce privește raporturile economice, constată că până în 1933, în urma schimburilor comerciale fiecare Cehoslovac se îmbogățea pe urma noastră cu 17 lei și fiecare Polon cu 13 lei, în timp ce noi câștigam de la fiecare Ungur 44 lei și de la fiecare Bulgar 16 lei. Iată deci că afacerile cele mai bune nu le făceam cu aliații, ci cu statele nealiate. Explicația acestui paradox trebue căutată în primatul factorului politic, adeseori în antagonism cu interesele economice și tendințele geo-politice.

Lucrarea se încheie cu câteva importante considerații asupra dinamismului bulgar, maghiar, italian și german.

Documentatul studiu al d-lui T. Cristureanu e întocmit cu obiectivtate; și cum autorul a stăruit în deosebi asupra stărilor le fapt, credem că „Hotarele statice și dinamice ale României" constitue o lectură instructivă și totodată un excelent ghid pentru toți acei pe care îi preocupă raporturile țării noastre cu vecinii.

AD. B.

Cronica cinematografică

Un caz interesant: reluarea unei capodopere ce întâmpină un succes mai strălucit ca la premieră

E cazul filmului pe care publicul românesc a avut prilejul să-l aplaude acum un an. Atunci, autenticii noștri cronicari vorbeau și tratorului de realizare, pentru ecran a celebrului roman al lui Leon Frapie, „Maternelle" „Lupta între două iubiri". E filmul pe care critica de pretutindeni, pentru întâia lui apariție a lui valoare, l-a socotit drept capodopera cinematografiei, în ce privește omeneasca desfășurare a intrigei, simpla și totuși impresionanta dozare a nuanțelor, nespus de meșteșugita regie și uimitor de armonioasă interpretare în fruntea căreia e Madeleine Renaud, Alice Tissot, Maud Berry și Mica Elhambert.

Iată că marile săli ale Parisului, New Yorkului Londrei și Berlinului reiau acest unic succes și, ceeace e interesant în acest fapt e că pretutindeni el e chiar mai strălucit decât la premieră. Intr'adevăr, la Berlin, — unde a fost nevoie să se facă o versiune în germană — numai într'un răstimp de zece zile „Lupta între două iubiri" („Maternelle") a fost văzut de mai bine de 400.000 de spectatori în două săli mari. La Paris se spune că această reluare va ține afișul iarăși cel puțin un an. La fel și la Londra iar la New York s'a constatat că actualmente cele mai mari săli și 60 la sută din cinematografele celorlalte orașe ale Statelor Unite rulează acest film cu un succes sporit în fiecare zi.

Ceea ce a silit pe producători să facă noui pelicule ale filmului. E, într'adevăr, cel mai rar succes de bândit de un film. Și stăruind asupra acestui succes ne întrebăm dacă nu s'ar cuveni ca cinematografele Capitalei să reia acest succes sigur înfățișând capodopera cinematografiei din zilele noastre.

„Lupta între două iubiri" („Maternelle") trebue să fie văzut și revăzut de noi.

Concertul pianistului Rodolfo Caporali

Sub auspiciile institutului de cultură italiană din București, cunoscutul pianist italian Rodolfo Caporali a dat în seara zilei de 12 Martie un magistral concert la Sala Dalles.

Originar din Roma, elev al lui Rendano, pianistul Coporali a dat dovezi de calități excepționale în interpretarea muzicii moderne. In programul său bine întocmit, a pus în valoare legătura strânsă între muzica veche a lui Pescetti, Paradisi *și* Scarlatti *și muzica modernă reprezentată de* Debussy. *Interpretarea extrem de precisă și inteligentă a pieselor fugate ale protagoniștilor muzicii de clavir, a pus în valoare calități de înaltă școală și interpretare.*

Caporali stăpânește ambele mâini și nu se simte trecerea dela o mână la cealaltă. Preciziunea stilului său îl afirmă mai mult în muzica modernă decât în muzica romantică, reprezentată prin Albeniz, Pick-Mangiagalli, Castenuova-Tedesco, Falla *și alți autori de care s'a servit pentru a calma elanul unui public entuziast.*

In „Toccata și Fuga" în re minor de Bach-Busoni, interpretarea d-lui Caporali se apropie de marele Busoni și accentele sale impresionante, susținute de o pedală savantă, transformau pianul într'un instrument care amintea uneori inepuizabilele resurse ale orgei.

D. Caporali este cu siguranță un mare interpret de muzică modernă. Este un pictor care culege din natură acele culori vii și stranii lăsând tot ce-i obscur și neluminos la o parte și caută, grație unei palete bogate în tonuri argintii, să întrețină o emoție continuă, evocatoare numai de frumos.

Publicul nostru ar putea asculta mai multe concerte ale d-lui Caporali, căci s'ar instrui și mai mult dintr'o antiteză așa de seducătoare și care aparține muzicii vechi și celei moderne. Institutul de cultură italiană poate să fie mulțumit de succesul obținut de trimișii Romei eterne la noi.

Acum câteva zile unul dintre cei mai mari medici ai Italiei, profesorul Nicola Pende, *punea în valoare culmile medicinei italienești, eri un sol al artei italiene, afirma cu capacitate personală calitățile de care ridică prestigiul unei țări în plină activitate științifică, culturală și muzicală.*

I. PAL.

Turnul din pisa

Doamna și domnul nu se înțeleg dela așezarea unui tablou...

A apărut
Irene trebue să iubească
de ALBERTO INSUA
Lei 50
Traducere din limba spaniolă
Toți acei care au citit romanul lui JOSE CARRETERO „Femeia scump plătită" vor găsi în acest roman aceleași peripeții și întâmplări inedite ale unui adult original
Editura „ALCALAY"

NEA NAE
mult așteptatul roman a D-lui
N. D. COCEA
a apărut Sâmbătă 23 crt.
Editura „ALCALAY"

Reviste româneşti

Luceafărul

(Martie 1935)

Subliniem faptul că revista d-lui Aurel Cosma dă o atenţie aparte literaturii călătoriilor. E un lucru pe care o revistă pur literară l-a făcut rar până acum.

D. Aurel Savela scrie, sub stema scritorilor uitaţi, despre Calistrat Hogaş:

„*Calistrat Hogaş* s'a născut în Tecuci (1849) ca fiu al protopopului Gheorghe Dimitriu a cărui soţie Marioara, era fiică de spătar bârlădean. Calistrat şi-a luat numele de Hogaş după străbunii săi vechi răzeşi moldoveni. El a studiat la Academia Mihăileană, din Iaşi, alături de Dimitrescu, Conta, Lambrior, Gh. Panu, A. D. Xenopol. In 1869, cînd s'a înfiinţat gimnaziul „Petru Rareş" din Piatra Neamţ C. Hogaş a fost numit profesor şi director". A urmat apoi o epocă de pribegie, fiind profesor pe rând la Tecuci, Iaşi şi Alexandria, de unde izbuti să se înapoieze la Piatra-Neamţ. A murit în luna August, la Roman.

Călătorind spre orizonturile romantice din Mediterana, d. Ion Totu a rătăcit şi prin insulele Baleare, care-au îmbogăţit *Insemnările de Călătorie.* Desprindem aceste sugestive reflecţii, făcute sub cerul, aşa de frumos cântat de poetesa Ana de Noailles, al portului Palma: „Mă las în voia hazardului.... Lui îi sunt recunoscător, fiindcă el, mai ales în călătorii, mi-a prilejuit cele mai plăcute surprize, cele mai profunde emoţii estetice şi spirituale.

„Cine a călătorit, cunoaşte, desigur, bucuria aproape copilărească, pe care o simţi, de a trăi, necontrolat, fără ţintă precisă, fără teama timpului fărămiţat de limba neobosită a ceasornicului, sperând că poate la capătul drumului necunoscut vei găsi o fărâmă de ideal, fie datorit omului sau naturii, în contemplarea căreia să simţi o purificare, o regenerare morală şi sufletească".

Colaborează la acest număr: Leontin Iliescu, I. Dragu, Lucia Jar, D. Iov, Mary Cosma, dr. Al. Nicolescu, C. Săteanu, etc.

Boabe de Grâu

(An. V, No. 8)

Revista d-lui Em. Bucuţa îşi continuă apariţia în aceleaşi bune condiţiuni. Totdeauna prezintă un material ales, care redă probleme complete. Ne place perseverenţa cu care urmăreşte cunoaşterea mai de aproape a literaturii popoarelor vecine.

Nuvela străină din acest număr este intitulată *Sânge stricat,* de Boris Stancovici şi este tradusă din sârbeşte, într'o limbă pitorească şi curgătoare de d-ra Elena Eftimiu.

D. Emil Coliu scrie despre Muzeul Kalinderu. E foarte adevărat că acest lăcaş al artei nu este în deajuns cunoscut şi de aceea nici îndeajuns preţuit. D-sa face un scurt istoric al creării acestui muzeu şi apoi ne arată că el cuprinde trei secţii: „una de sculptură, alta de pictură şi a treia ce cuprinde toate obiectele aparţinând artelor minore".

Nu avem posibilitatea unei largi expuneri. De aceea cei ce iubesc arta, să se ducă s'o admire şi în acest muzeu. Şi dacă o vor face, adăugăm aceste frumoase cuvinte ale d-lui Coliu: „ne îngăduim a-i sfătui să o facă nu ca oameni ai epocii actuale, ci ca oameni ai vremii lui Kalinderu. Numai aşa vor putea preţui aşezământul creat de dânsul. Căci întocmai ca faptul istoric, opera de artă trebuie aşezată în epocă, trebuie privită şi judecată în lumina timpului. Examinată prin ochea na vremii şi mentalităţii noastre, opera de artă a epocii precedente ne apare confuză, diformă şi chiar grotescă... Şi din nenorocire, operei neînţelese i se pune de obicei eticheta lesnicioasă a prostului gust, uitându-se totdeauna că—după o minunată definiţie a lui Flaubert, — prostul gust e pentru o generaţie tocmai gustul generaţiei ce i-a precedat!"

In acest număr găsim şi un studiu interesant al d-lui I. Georgescu privind „Şcoala normală unită din Oradea".

Planşe colorate, desenuri artistice şi cronici bogate complectează restul materialului.

AL. CAR.

Almanahul judeţului Teleorman pe anul 1935

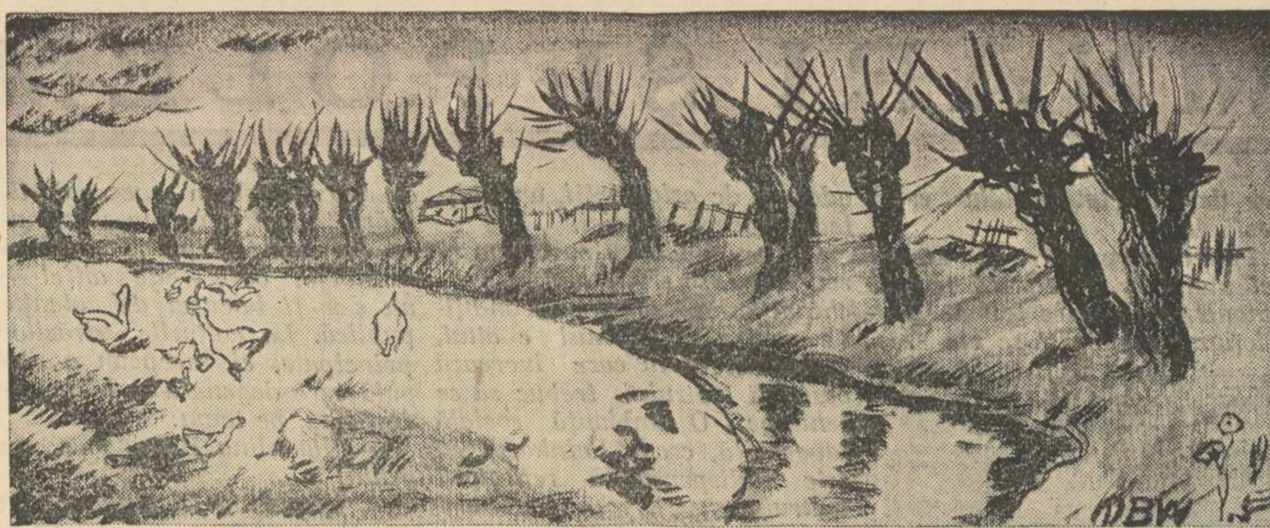
In al doisprezecelea an de apariţie, Almanahul Jud. Teleorman se înfăţişează în vădit progres, cu un material sporit şi pus la punct.

Partea informativă a judeţului are toate rubricile amplu documentate, însoţite de cifre şi ilustraţii. Partea literară ocupă deasemeni un loc larg. Contribuţia este numai a scriitorilor de obârşie teleormăneană sau care au avut legături cu judeţul. Nume cunoscute: Gala Galaction, St. Ivanovici-Terenţiu, Florian Cristescu, Lucian Bildirescu, George A. Petre, Al. Iacobescu, etc., semnează proză şi versuri de bună calitate.

De altfel, judeţul Teleorman a dat ţării un deosebit de mare număr de oameni de seamă în toate domeniile. Almanahul îi citează într'o lungă listă, atât pe cei dispăruţi, cât şi pe cei în viaţă.

Volumul este redactat, ca în toţi anii, de d. C. Nedelescu-Zloteşti care, în prefaţa Almanahului, are rânduri de amar humor asupra tragicei soarte a scriitorului de provincie.

ALICE GABRIELESCU

Cărţi nouă

Horia Miclescu Mazuru Ed. „Cartea Românească", Bucureşti

O serie de scurte povestiri au apărut pe arena literară, odată cu primăvara, sub numele d-lui Horia Miclescu. Numele acesta ne e, de altfel, familiar, nu numai pentru că l-am citit adesea în „Adevěrul Literar", sub schiţele adunate acum în volum ci şi pentru că este al unui sculptor animalier, căruia-i datorăm plăcerea de a-i fi admirat odinioară, nu tocmai de mult, caii săi moldoveneşti, mari, cam molateci, deşi frămâtând din toţi nervii muşchilor lor pronunţaţi.

In schiţele din volumul „*Mazuru*" domnia sa se dovedeşte un autor din linia povestitorilor moldoveni, căreia îi datorim pe Ion Creangă, Mihai Sadoveanu, Calistrat Hogaş etc. Deşi nu posedă forţa, originalitatea şi nici strălucirea vreunuia din aceştia, nu e mai puţin adevărat că schiţele sale sunt dintre cele mai plăcute.

Subiectele schiţelor d-lui Horia Miclescu sunt scoase din trecutul său şi al vieţii sale de boer moldovenesc, trăit multă vreme la ţară. El nu caută să reconstituie o epocă din viaţa clasei sale nici viaţa poporului de la sate, ci scrie din pornirea şi dragul de a povesti, de a prinde, din apele amintirii imagini omeneşti pe care-i e drag să le zugrăvească pentru cititor şi să le retrăiască pentru sine însuşi. Nu caută să le redea nici culoarea vremii, nici nuanţa locală, nici motivarea psihologică, ci numai fidelitatea păstrării în sufletul său, cu atmosfera duioşiei lucrurilor de altă dată şi patina preţioasă a trecutului, învăluită de poezie.

Bucata „Mazuru" ce pare a fi dat titlul cărţii mai mult pentru muzicalitatea sonorităţii sale, deşi foarte scurtă, dovedeşte poate cea mai bine calităţile sale de povestitor şi face mai simţită acea putere a destinului căreia se supune cu blajină resemnare sufletul moldovenesc, dar şi aceeaşi frematare nervoasă ca şi la caii observaţi de sculptor, care se dezlănţuie şi se revarsă în fapte violente şi năprasnice. Cartea d-lui Miclescu se citeşte cu o deosebită plăcere, mai ales că autorul este atât de personal şi lipsit de orice pretenţie şi de toate acele procedee care sâcâie şi obosesc, nu pentru că sunt noi, ci pentru că sunt inspirate de modă, lipsite de natural, false şi forţate.

IZABELA SADOVEANU

T. C. Stan: Eu, Tina şi Avam Edit. „Cugetarea"

Cartea d-lui C. Stan este un bogat, imens material nelucrat, destina de sigur unui viitor roman pe care-l aşteptăm cu deosebită curiozitate.

Emil Ludwig; Convorbiri cu Masaryk. Edit. „Cugetarea"

Printre „Conducătorii Europei", Emil Ludwig ni-l înfăţişase şi pe Masaryk, în care vede o figură goetheană, condusă de nestrămutata credinţă în Providenţă. Căci viaţa lui Masaryk e o înaltă şi luminoasă pildă în ceeace priveşte particularitatea unui drum, pe care destinul îl prescrie unui anumit carater.

Legenda acestei vieţi, spune Ludwig, pare orânduită pentru a sdruncina câteva dogme politice ale acestei epoce. Ea arată că nu e nevoie de vre-un partid, de embleme, de steaguri şi de parole, pentru a întemeia un Stat. Ea dovedeşte că filozofia, cultura înaltă, nu sunt piedici, ci ajutoare pentru bărbatul de Stat. Ea arată că, pentru a influenţa în chip hotăritor milioane de oameni, nu e nevoie de patos, nici de gesturi eroice — ci numai de încredere.

Ea dovedeşte că nu trebuesc nici bani, nici violenţe pentru a se face o revoluţie. Insfârşit, ea arată că, şi astăzi politica e mai posibilă pe baze etice şi că o fire morală nu are nevoie să-şi întunece seninătatea, chiar dacă posedă puterea...

In „Convorbiri cu Masaryk", Ludwig scoate în evidenţă pe cugetătorul şi omul de acţiune. Platonician, Masaryk se numeşte el însuşi un realist, care porneşte dela abstract spre a ajunge la concret.

Idealismul său culminează în politica practică. „Sensul vieţii nu poate fi acel de a sorbi numai cunoştinţe, ca un burete... Trebuie să înfăptuieşti şi ceva bun şi, pe cât se poate, să adaugi ceva nou la cele ce s'au făcut până acum. Această străduinţă m'a călăuzit până azi: să fac ceva".

Referindu-se la scăderile oamenilor politici şi la puntea ce duce dela gândire la acţiune, Masaryk continuă: „Una din cele mai mari lipsuri ale politicii este că politicianii nu observă îndeajuns, că sunt prea egoişti în gândurile şi acţiunile lor. Astăzi, observarea societăţii e înlocuită prin lectură, prin citirea rapidă şi superficială a ziarelor. Aş vrea să ştiu câţi deputaţi sau oameni politici au meditat măcar asupra unui tratat fundamental de politică! Puntea de cunoaştere la acţiune?... A fi convins — aceasta duce spre acţiune în domeniul politicii. Astfel a ajuns Platon din lumea ideilor pe pământul atenian şi sicilian; învăţătorul său, Socrate, i-a arătat dinainte calea, când a coborît filozofia din cer pe pământ".

Vorbind despre fascism şi pangermanism pe care le consideră „o încercare practică de a înfăţişa politiceşte supraomul lui Nietzsche" Masaryk vede în aceste sisteme autoritare „instinctul suprapus raţiunii.... Pangermanismul pune accentul pe popor şi rasă; fascismul neagă doctrina raselor — dar amândoi recunosc Statului ca atare dreptul de expansiune, fireşte, de expansiune teritorială"... Trecând apoi la democraţie, relevă superioritatea ei prin faptul că „nu e absolutistă, că admite critica şi că e tolerantă. Democraţia are la bază morala, şi nu religia; teoretic, ea se bizue pe ştiinţă şi filozofie, nu pe teologie... Democraţie înseamnă dreptate. Socialiştii francezi şi chiar Marx şi Engels, au înfăţişat doctrina lor ca o realizare a iubirii creştine a aproapelui — şi, în această privinţă, ei au oarecum dreptate... Impotriva tuturor plângerilor referitoare la libertatea politică şi aceea de presă, există un mijloc excelent: mai multă libertate. Dar libertatea, desigur, nu este anarhie, semi-doctism, incultură... Democraţie nu înseamnă indolenţă politică, trândăvie şi moliciune, prudenţă exagerată, indiferenţă, frică... Democraţia este dreptul la iniţiativa personală; ea nu se lasă indusă în eroare de anarhia politică a minţilor slabe şi a bufonilor politici".

Am redat intenţionat aceste lungi fragmente, atât pentru actualitatea lor, cât şi pentru a împrumuta cetitorilor o cât de sumară impresie asupra conţinutului „Convorbirilor" din care preşedintele Republicii vecine ne apare ca un caracter lipsit de patos, religios, amabil şi blajin, dar totodată ca un om chibzuit, stăpân pe sine, înzestrat cu simţul datoriei şi al răspunderii, curajos şi încrezător în roadele democraţiei sincere.

In vremuri când obscurantismul reacţionar dă asalturi disperate democraţiei şi libertăţilor ce decurg dintr'însa, manifestările şi declaraţiile lui Masaryk răsună ca o dojană părintească adresată celor care cu bună sau rea credinţă încearcă distrugerea marilor principii câştigate acum un veac şi jumătate.

A. B.

Reviste streine

Revue Philosophique

(Janv. Févr. 1935)

Această revistă, celebră în specialitatea ei, a fost fondată de Th. Ribot, iar actualmente se află sub conducerea lui I. Lévy-Bruhl.

D. P. Villey analizează cu perspicacitate o problemă mult desbătută în lumea savanţilor: *Psichologia şi pedagogia orbilor.*

După toate constatările făcute până în prezent, s'a ajuns la concluzia că orbul este susceptibil de o desvoltare intelectuală completă. „Inteligenţa orbului egalează pe aceea a omului normal, nu diferă deloc în natură: ea nu se distinge deloc prin caractere particulare, care ar justifica într'un fel oarecare o psichologie distinctă; dacă orbirea favorizează o anumită tendinţă sau alta, ea nu o face nici într'un mod fatal, nici într'un fel uniform. Experienţa dovedeşte că nu există caractere psichologice care ar fi produse în mod necesar, de orbire".

Apoi, ocupându-se de sensualismul psihologic, d. Villey adaugă următoarele: „Chiar dacă a încetat de a se impune ca doctrină, sensualismul psichologic continuă să se impună ca metodă spontană a gândirii: natural, ne gândim, pornind de la elemente. Priviţi realitatea profundă a vieţii spiritului, care este activitate, sinteză, metamorfoză: ea ne va explica mecanismul înlocuirii care permite orbului, fără darurile vederii, să ducă aceiaş viaţă ca şi cei ce văd, de a-i înţelege şi de a fi înţeleşi de ei".

D. F. Heinemann se ocupă de *Fenomenologia Naturii la Goethe.* D-sa şi-a ales această teză complexă, pentru a evidenţia geniul înaltului poet german, pentru a-i analiza concepţia lui faţă de Natură. Dar, trecând aprecierile prea lungi, ne mărginim să redăm aceste cuvinte ale lui Goethe: „Darul suprem pe care îl putem primi dela Dumnezeu şi dela natură, este viaţa, mişarea rotatorie a monadei în jurul ei, care nu cunoaşte repaus; instinctul de a îngriji şi a-şi conserva viaţa este inăscut în fiecare specificul său ne rămâne totuşi, nouă şi altora, un secret". Fondul cel mai intim al omului, nu este deci gândirea, ci viaţa, mişcarea, activitatea neobosită şi fără repaos. Iar „a doua favoare a fiinţelor superioare este trăirea interioară, percepţiunea, intervenţia monadei vii în lumea exterioară care o înconjoară şi prin care ea se vede însăşi ca fără limită în interior (în adâncul nostru) şi limitată în exterior".

Colaborează: B. Bespaloff, R. Ruyer, J. Nogué, E. Duprat, F. Guillaume, etc.

Revue des Deux Mondes

(Février, 1935)

Din interesantele *pagini Algeriene* scrise de Emile Henriot reţinem observaţia că acest popor african trăeşte în aceleaşi condiţii de viaţă ca şi în vechime. Sunt date care interesează mai ales pentru o istorie a popoarelor africane, care, cine ştie când va apare. Civilizaţia nu are şanse să câştige teren, căci nu e preţuită de băştinaşi. Spiritul lor o refuză. D. Henriot spune că, anume „Câtorva familii arabe le-au fost dăruit un sat de stil european. Când, şase luni mai târziu, s'a examinat pe loc victoria confortului şi a civilizaţiei, în cameră au fost găsiţi caii şi măgarii, iar oamenii clae peste grămadă în bucătărie sau în pimniţă, din care ei făcuseră odaia comună, în care dormeau, gospodăreau şi mâncau. In definitiv, pentru ca să schimbi cu forţa maniile seculare ale rasei?" se întreabă d. Henriot. E adevărat; pe această cale nu credem ca civilizaţia noastră să pătrundă în continentul negru, adică în massa poporului african. Ar fi mult mai nimerit să se aleagă calea sufletului, dar dela sufletul nostru până la al lor e o distanţă prea mare, aşa de mare „încât ochii noştri, chiar când se 'ntâlnesc, nu pot să se 'nţeleagă, nu-şi pot ghici ascunsa lor enigmă", spune un poet negru.

SYR.

Cronica literară

M. Sorbul, Mângâierile Panterei; Ioachim Botez, Insemnările unui Belfer

Cunosc opera teatrală a d-lui Sorbul, începând cu *Eroii noştri,* piesă de tinereţe semnată M. Smolsky. In toate am remarcat elementul tare, fulgerător, simbolizat de pildă într'o împuşcătură finală, şi foarte adesea tendinţa de a înfăţişa problema sufletească într'un mod schematic, ideologic. Aceste note le regăsesc şi în acest roman, adaptat genului şi pe deasupra atmosfera de mare gală. Subiectul e acesta. Căsătorită cu un bărbat bătrân, prinţesa Xenia provoacă prin infidelitate omorîrea soţului de către amantul ei, pe care la rându-i îl împuşcă. Rudele o scapă de răspunderi ca s'o şantajeze apoi în privinţa banilor. Un servitor rustic, care-i cunoaşte taina, o adoră ancilar, în felul lacheului din *Domnişoara Iulia* de Strindberg. Un pictor soseşte dela Paris, se face repede cunoscut, Xenia îl remarcă, dar gelozia servitorului dă naştere unei scene în urma căreia cad amândoi eroii, femeia şi sluga. Iată dar o dramă tare, bogată în emoţii, care nu va lăsa nesimţitor pe cititor. La acest interes dinamic se mai adaugă pentru oamenii mai în vârstă descrierea Capitalei de dinainte de războii, cu Terasa şi tramvaiul cu cai, cu boema şi Salonul său artistic. Intr'un erou secundar Pitarcă, recunoaştem cu uşurinţă pe Dragoslav.

„De statură mai mult mică, cu un umăr parcă mai jos, tipul are cap rotund, iar părul galben şi lung, îi cade pe-o sprinceană tăindu-i în câteva locuri fruntea lată, despărţită şi aşa în două şi la mijloc cu o vână caracteristică... Faţa o are bătrînicioasă, sbîrcită, cu câteva fire de mustăţi pe o gură cu dinţi rari sub un nas ascuţit ca un ardeiu roşu, foarte plastic zis pe moldoveneşte „chipăruş"... Ochii verzui cu o strălucire ciudată... In toată făptura aceasta de babă cu mustăţi, Vlad văzu adînci preocupări şi o umanitate ce numai figurile ţărăneşti o au".

Interiorul Xeniei dovedeşte la autor preocuparea de a realiza măcar în carte marele lux. Partea aceasta va plăcea cititorului de romane, cum va plăcea metoda voit învechită a romanului. Xenia are o baie care e „o minune a confortului şi a bunului gust", cu trepte, oglinzi cât peretele, în care se priveşte integral, are trăsură şi cupeu, cu vizitiu înjobenat şi înmănuşat, iar pictorul va fi desăvârşit la cel mai mare croitor în aşa fel încât va deveni „un bărbat nespus de frumos, o figură ovală de roman sau italian, cu o faţă de copil, marcată de nişte ochi negri, mari, obosiţi, hipnotici".

Asemenea cărţi vindecă de desamăgirile vieţii pe orice cititor şi sunt pentru omul matur ceeace sunt poveştile pentru copii: ficţiune odihnitoare. De aceia le recomandăm cititorului.

Dacă opera d-lui Joachim Botez, *Insemnările unui belfer,* ar fi trecut neobservată, aşa cum merită, rândurile de mai jos nu ar avea rost, cu atât mai mult cu cât întârzie recenzarea unor lucrări valoroase cum sunt de pildă recentele studii ale d-lui Tudor Vianu. Dar s'a întâmplat acest lucru curios că o carte aşa de nefericită ca aceasta nu numai a plăcut cutărui critic, dar au mers până acolo încît d. Botez a fost proclamat scriitor şi a fost pus alături cu Calistrat Hogaş. Asemenea aberaţiuni sunt fireşte primejdioase şi penibile pentru cine le făptueşte, încât din acest punct de vedere n'avem de ce să ne alarmăm. Dar nedreaptă este incapacitatea de pricepere a unei critici pentru însuşi autorul care se poate îmbolnăvi de suferinţa de a se crede genial, cu riscul de a se mira mai târziu de indiferenţa tuturor, cum se întâmplă, pentru celelalte scrieri ale sale, de se va mai încumeta să scrie. Dacă fapta d-lui Botez de a-şi publica lucrurile sale, este firească şi chiar lăudabilă în intenţiile ei etice, lipsa unui bun simţ critic este o dureroasă realitate a culturii noastre actuale, de înspăimântări subite şi absurde.

Există o metodă sigură, ori ce s'ar zice, de a controla obiectiv valoarea unei producţii, mai ales când e vorba de proză, şi aceasta constă în câteva probe eliminatorii asupra structurii operei. D. Botez se ocupă în această carte de câteva aspecte ale vieţii şcolare, de profesori, de manuale, de candidaţi la examene, de transferări, de detaşări, de noua lege a învăţământului, de o sumedenie însfârşit de chestiuni profesionale, şi în aşa chip în cât ideia şi atitudinea să iasă în evidenţă şi dacă se poate să aducă cu sine îndreptarea. Cartea d-lui Botez este aşadar o examinare a problemelor şcoalei noastre, dar într'un ton pamfletar. Chiar dacă autorul ar fi un geniu, dintr'o astfel de aşezare a intelectului nu poate ieşi o carte mare, putând totuş da prilej unui autor complex să-şi definească o latură a ideologiei lui. Nu se găseşte nimic uman în paginile acestei scrieri ci numai *profesional.* In chipul acesta comparaţia cu Hogaş e deadreptul nelalocul ei. Observaţii în medii profesionale au făcut mulţi: Courteline, La Fouchardiére, Bacalbaşa, Cazaban, dar în afară de cel dintâi, cu observaţie mult mai generală, niciunul n'a putut fi scriitor în adevăratul înţeles al cuvântului. Dar totuş cu talent se pot scrie opere valoroase de atitudine şi d. Arghezi, pornind dela observarea unui mediu, prin metoda abstracţiei, a făcut cărţi pamfletare cu adevărat mari. Dar aci, vasăzică, a trebuit să intervină opera de transfigurare a realităţii, de transportare a ei în ficţiune, adică arta. *Insemnările unui belfer* nu intră sub niciun cuvânt în această categorie înaltă, deoarece e alcătuită numai din judecăţi şi reacţiuni discursive faţă de fapte. Ele sunt culegeri de articole de gazetă stilate, şi singura cercetare literară la care ar fi îndreptăţite este căutarea nobleţei de gândire, a adâncimii ideologice şi însfârşit a mijloacelor verbale de a traduce fondul principial neliterar. Să analizăm la întâmplare un articol (şi toate sunt la fel) ca să dovedim cititorului temeinicia afirmaţiei de mai sus:

„In vreme ce se desfiinţează o sumă însemnată de şcoli de meserii, profesionale şi de menaj, legea nouă a învăţământului secundar vine cu o reformă mare şi, poate, izbăvitoare: introducerea muncii cu braţele în licee. Se vor înfiinţa pe lângă şcolile secundare ateliere şi se vor tocmi maiştri destoinici..." şi aşa mai departe cu astfel de informaţii. Apoi urmează „ironia" autorului: „La şcoala de menaj, unde fetele învaţă după carte cum trebue curăţită o sticlă de lampă sau un cartof, geamurile sclipesc ca diamantul de curăţenie... Dar toată şcoala asta cu zeci de profesoare şi sute de eleve n'are decât o singură cadă de bae într'o încăpere cât o cămară... nu odată ne sculam flămânzi... Iată şi isprava prietenului Ghiţă: un clondir împletit în fel de fel de colori. Şase ani, cât a stat acolo, a învăţat să îmbrace sticle etc." După zeflemea urmează morala articolului: „Iată de ce ne îndoim că atelierele liceelor, care vor costa milioane, vor da roadele dorite. Ne temem că maiştri, etc".

Admitem toate comentariile d-lui Botez, ne unim cu d-sa în convingerea sterilităţii învăţământului practic, dar întrebarea este: ce are de a face asta cu literatura? Toate articolele din volum, oricât de întemeiate ar fi, deşi nu prea sunt totdeauna, n'au niciun raport, prin structura lor, cu operele literare, chiar de felul acelora ideologice şi cărturăreşti. In toate se vorbeşte „de procentul negru al analfabetismului nostru", de „cheresteaua de convenţiuni didactice" de „otcârmuitorul şcolilor" şi alte de acestea.

Dar şi în acest gen gazetăresc e putinţă pentru talente, deşi comparaţia cu Hogaş devine atunci improprie. Specializându-se, d. Botez poate emula cu d. Pamfil Şeicaru, cu Daudet sau cu cine doreşte, în niciun caz cu pamfletari de felul d-lui Arghezi a căror invectivă nu e decât un lirism deghizat.

Să vedem spiritul d-lui Botez: „Mai boacănă a fost anul trecut! O fată, nu chiar de tot tinerică, purtând un guleraş alb... a scris următoarea disertaţie (urmează dizertaţia)... Lucra-

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ŞI POLEMICI

Prietenia amoroasă

Se pare că la Paris s'a deschis era marilor publicaţii epistolare, după corespondenţa lui Alfred de Vigny, *editată, comentată şi adnotată de Ferdinand Baldensperger.* Marcel Bouteron *publică pentru librăria Conrad* „Correspondance inédite d'Honoré de Balzac", *scoasă din archiva Lowerjoul.*

Această corespondenţă cuprinde nu numai scrisorile lui Balzac, dar şi răspunsurile destinatarelor. Ele alcătuesc un tot foarte plăcut de citit, depăşind ca interes „Les lettres à l'étrangère". *Marcel Bouteron a făcut volumul şi mai interesant dând în introducere şi în nenumăratele note în text şi apendice informaţii foarte preţioase pentru înţelegerea acestor scrisori şi a încercat să le lege între ele, încadrându-le într'un istoric luminos al episoadelor la care ele se referă.*

H. DE BALZAC

Zulma Carraud, născută Tourangin, s'a căsătorit la Issoudan cu căpitanul Carraud, fost politechnician. Ea era o prietenă intimă a surorii lui Balzac, ceiace a înlesnit o afecţiune prietenească între ei încă de pe când Balzac era foarte tânăr. Soţul Zulmei devenind comandantul şcolii dela Saint Cyr, Balzac mergând să-şi viziteze sora la Versailles, se ducea şi pe la Saint Cyr, unde era primit cu aceiaşi dragoste de ambii soţi. Acolo îşi deschidea el inima şi-şi destăinuia durerile, bucuriile, încurcăturile băneşti şi iubirile sale. Zulmei a dedicat el la „Maison Nucingen" *şi* „Scènes de la vie militaire".

Corespondenţa între Balzac şi Zulma Carraud a început după 1830, când soţii Carraud au trebuit să părăsească Saint Cyr, fiind exilaţi de Revoluţie la pulberăria din Angoulême şi apoi în castelul de la Frapesle.

Intre Balzac şi prietena sa, d-na Carraud s'a stabilit o încântătoare comunitate sufletească. Pentru Zulma nu exista decât geniul lui Balzac, fizicul nu intra în nici un fel de considerare, dar în schimb Balzac nu a întâlnit desigur niciodată în viaţa sa o grijă mai devotată, un spirit de sacrificiu mai desăvârşit. Sunt scrisori de o nobilă înălţare sufletească şi de sigur dintre cele mai frumoase ce s'au scris vreodată de o mână feminină.

Balzac aprecia profund această afecţiune care nu obosea niciodată în ajutorul sufletesc pe care i-l dăruia cu prisos, deşi adeseori o neglija. Ea are asupra lui o acţiune liniştitoare, nu arată niciun fel de gelozie şi nici un fel de scandalizare faţă de femeile ce se succed în viaţa lui Balzac.

Ea nu visează decât rolul de consolatoare şi de zână binevoitoare, de ideală prietenă şi radioasă Egerie. Ii doreşte fericirea şi îi descrie în termeni încântători femeia care ştie ea bine că i-ar trebui. Republicană prin origina şi gusturile sale, ea nu împărtăşeşte doctrinele prietenului său, îl combate, şi-l sfătuieşte să nu intre în luptele politice, ci să rămână numai în literatură. De altfel cu toată admiraţia exaltată pentru tot ce ese din pana marelui scriitor, îşi păstrează dreptul de a condamna ceiace e de condamnat în scrierile sale şi simţul critic pentru actele ca şi pentru literatura sa.

Corespondenţa dintre Balzac şi d-na Carraud este un răspuns limpede la disputa veche asupra chestiunii, dacă e sau nu posibilă o prietenie între un bărbat şi o femee.

Pesimismul lui Reinhardt

Vorbind despre teatrul contimporan, mai exact, despre criza cumplită pe care o traversează acesta, celebrul regisor Max Reinhardt se arată foarte pesimist. Se 'ndoieşte chiar dacă teatrul se va mai putea salva din sincopa prezentă. O criză inexorabilă îl înconjoară din toate părţile, înăbuşindu-l.

Criza economică îl îngrădeşte cu griji derizorii, reducându-l la simpla valoare a unei mărfi.

Criza socială îl izolează tot mai mult de interesul păturilor sociale largi.

Criza artistică îndepărtează de el geniul literar şi chiar geniul dramatic.

Insfârşit, criza generală contemporană îl învălue în atmosfera dizolvantă a epocii, îl minează interior ca un cancer.

Reinhardt se 'ntreabă dacă teatrul va reuşi până la urmă să învingă, să supravieţuiască acestei crize cumplite, care-l strânge din toate părţile cu o putere fără precedent.

Când vorbeşte de teatru, Reinhardt precizează că este vorba de teatrul liber, *singurul care este propriu zis teatru. Acesta are de suportat teribila criză deslănţuită.*

Teatrul liber *este, în sensul cel mai larg, înseamnă teatrul emancipat de orice fel de restricţiuni, numească-se ele respect de clasici, gusturi populare, tradiţii, exigenţe financiare, etc... Arta adevărată, preocuparea unică a teatrului n'are nimic a face cu toate acestea, pentrucă o piesă modernă poate fi foarte bine toldeodată clasică, în spiritul tradiţiei, gustată de masse şi rentabilă.*

MAX REINHARDT

Teatrul liber, *care este adevăratul teatru, nu este tot una cu cel subvenţionat. Scena subvenţionată, a cărei utilitate şi interes artistic Reinhardt nu le contestă, nu se resimte prea mult de atmosfera catastrofică. Repertoriul lor, regisura, viaţa materială, publicul le sunt asigurate, iar funcţia socială pe care o îndeplinesc este unanim recunoscută. Teatrele naţionale, arhive permanente ale artei dramatice, joacă în toate ţările rolul identic de conservatoare naţionale.*

Ferite de ravagiile crizei sunt şi teatrele de gen uşor: music-hall, opereta, comedia bulevardieră.

Dar nu din partea acestora se poate aştepta o reînoire a teatrului autentic.

Acesta nu poate trăi şi nu se poate desvolta decât printr'un teatru liber înfloritor. Criza acestuia duce la moartea teatrului pur şi simplu.

Consideraţiile acestea generale asupra crizei teatrului contemporan, Reinhardt crede că sunt ilustrate de fapte precise. In toate ţările europene teatrul lâncezeşte. Singura ţară ce pare a face excepţie este Rusia, despre care Reinhardt are informaţii promiţătoare, optimiste. Acolo se pare că populaţia întreagă ia parte la viaţa teatrată. Arta işi reia astfel funcţia sa veritabilă, socială şi populară. Nu mai este privilegiul unei elite, blazate, obosite, criticastre. Atmosfera de interes popular, este o condiţie de viaţă pentru un teatru veritabil, care nu poate trăi izolat. In Rusia, artiştii şi regisorii sunt la adăpost de orice griji, au liniştea necesară creaţiei.

Pentru ca teatrul european să reuşească, se simte nevoia unui climat asemănător, nu condiţiile pentru că regimul e altul, ci atmosfera *în care lucrează oamenii teatrului trebue să se schimbe. O ambianţă socială favorabilă, crede Reinhardt că este indispensabilă renaşterii teatrului.*

Max Liebermann

Pictorul Max Liebermann, fostul preşedinte al Academiei de Arte-Frumoase din Berlin, mort anul acesta, (8 Februarie) în al 88-lea an al existenţei sale, a fost singurul evreu de numele şi prestigiul căruia guvernul naţional-socialist nu s'a atins, contra căruia nu s'au luat măsuri vexatorii. Până şi atacurile din presă, de violenţa cărora n'a fost cruţat nimenea, îndreptate contra lui, au păstrat un ton moderat.

Până intr'atâta au impus meritele sale artistice, valoarea operei sale.

Max Liebermann ocupă o poziţie centrală în arta germană contimporană, şi chiar în arta europeană din jumătatea a doua a sec. XIX, şi începutul sec. XX.

Germanii au trebuit să recunoască vrând-nevrând că nimenea nu reprezenta mai bine decât acest pictor arta vie a Germaniei. Cu toate că multă vreme a fost preşedintele Academiei de Arte, totuşi creaţiunile sale n'au nimic din caracterul oficial şi academic, care diminuează valoarea artistică a operelor.

Care-a fost secretul originalităţii acestui mare pictor, dedicat exclusiv artei sale, până în zilele din urmă ale vieţii?

El spunea odată: „Pentru un artist principalul nu este să aibă talent la 25 de ani, ci să conserve ceva la 50 ani".

Şi fără îndoială, Max Liebermann a ilustrat în modul cel mai strălucit acest adevăr. El şi-a conservat vigoarea creatoare până la adânci bătrâneţe.

Ultimii ani petrecuţi în adâncă solitudine, consacraţi muncii sale picturale, în vila de la Wansee, au fost tot aşa de bogaţi şi productivi ca şi cei din tinereţe. Portretele sale ultime stau, ca valoare, cu mult deasupra tuturor celorlalte din jurul său.

El a ştiut chiar să redea portretului valoarea pe care acesta de mult o pierduse. Este unul dintre meritele nepieritoare ale lui Max Liebermann, care va rămâne portretistul cel mai ilustru al Germaniei ante — şi post belice.

O reclamă eficace

Presa spaniolă istoriseşte cum doi scriitori începători: Francisco Madrid şi Cipriano Rivas au determinat un „succes de librărie" pentru cartea prietinului lor mai talentat, Marcelino Domingo, care — de altfel — nu s'ar fi bucurat de atenţie publică. La colţurile străzilor principale, ei începeau o dispută care degenera în bătaie adevărală, pe tema:

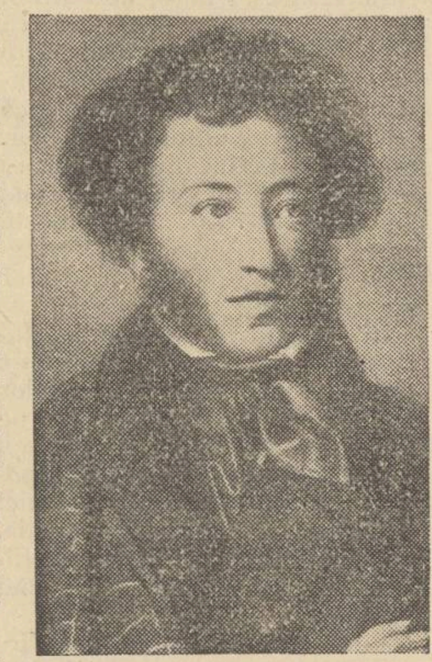
— Marcelino Domingo e un geniu!

— Marcelino Domingo e un prost!

Câteva zile au fost suficiente pentruca prima ediţie a cărţii lui Marcelino Domingo să fie epuizată.

Cum se pregăteşte un jubileu

La 10 Februarie 1937 se împlineşte o sută de ani dela moartea lui Puşchin; dar de pe acum s'au şi început pregătirile pentru acest jubileu. Institutul de literatură al Academiei din Moscova va lansa în 1935 două volume mari, în 1936 şi 1937 câte 4 volume, în total 4000 de pagini cuprinzând operele lui Puşchin şi comentarii. Editura de stat tipăreşte în fiecare an operele complecte ale lui Puşchin în 6 volume, necomentate. Uniunea presei sovietice pregăteşte pe Puşchin într'un singur volum de 1600 pagini. Mai apare „Enciclopedia Puşchiniană" în 3 volume mari, numai cu comentarii şi adnotaţiuni critice.

PUŞKIN

Lermontov în infern

In biserica satului Podmoclovo de lângă Moscova s'a găsit un mare tablou: „Judecata cea de pe urmă", pe care figurează, antrenaţi de diavoli spre infern, poetul Lermontov împreună cu balerina Smirnova. Cazul acesta se explică astfel: satul şi moşia Podmoclovo au aparţinut unui prinţ care fusese rival, nenorocos al lui Lermontov — respins de Smirnova.

Lacrimi...

Adesea s'a pus chestiunea care este partea reală de emoţie în jocul patetic al actriţelor. Plânge oare cu adevărat *artista interpretând rolurile sale ?*

Chestiunea nu se poate tranşa pentru toate actriţele în genere. Putem cita cazuri tipice. Astfel Réjane suspina cu adevărat şi lacrimile ei provocau un paroxism în public.

Marie Louise Piérat, interpreta subtilă a lui Paul Géraldi, moartă acum de curând, plângea sincer.

Gaby Morlay, interpreta lui Bernstein plânge tot atât de sincer, batista pe care o strânge între dinţi este udă de lacrimi reale.

Din potrivă d-na Second Weber, interpretând grozavele tragedii ale Atrizilor sau destinul Eumenidelor rămânea cu frumoşii săi ochi negri neînduraţi şi fără pic de lacrimi. Sarah Bernhardt putea zgudui sala, exprimând pateticul cel mai dureros cu vocea ei de aur, dar fără să verse o lacrimă.

Chestie de temperament la artiste ca şi la artişti. Astfel pe când Lucien Guitry îşi manifesta desperarea prin câteva gesturi rătăcite, în acelaş rol Francen plânge cu supine.

Nu totdeauna însă artistele şi artiştii care plâng sunt acele şi acei care au mai multă sensibilitate şi care impresionează mai mult pe scenă.

De pildă „divina" Bartel cu-re-şi stăpânea cu atâta măsură sensibilitatea pe scenă, artista care a încântat Parisul pe scenele atâtor teatre cu frumuseţa şi talentul său, este de o timiditate şi o emotivitate de necrezut în viaţa ei reală. Ea s'a retras de vreme din teatru, trăeşte foarte bine şi şi-a sărbătorit cei 80 de ani, acum de curând, într'un cerc foarte restrâns de prieteni, refuzând să primească ziarişti sau să comunice cuiva amintiri din cariera sa triumfală.

Cât despre cinema... soluţia e simplă: puţină glicerină şi lacrimile curg la poruncă.

Cum va fi primul guvern de lucrători?

William Moris şi-l închipuia ca un poet. Bellamy îl descria în proză literară, cartea scrisă în englezeşte a lui Mitschison, „The first Worker's Gouvernement" apărută de curând în ediţiile Golands, din Londra, îl reprezintă cu totul după alte metode.

Concepţia socialistă a evoluat mult după războiu şi prăbuşirea lumii s'a accentuat, de aceia descrierea din cartea lui Mitschison este mai puţin utopică şi mai pronunţată în trăsăturile ei decât ale şcolilor mai vechi. Originalitatea ei însă provine şi din faptul că autorul este un jurist. El priveşte revoluţia pacifică din punctul de vedere al unui parlamentar englez şi ne prezintă masa formidabilă a studiilor sale într'un rezumat precis al legislaţiilor, prin care, timp de cinci ani, schimbări formidabile au îndreptat Anglia pe calea unui evident socialism de stat. Nouile organe administrative descrise în amănunt, organizarea industriilor socializate, transformările ce s'au realizat şi se vor realiza în venituri prin impozite şi taxe de moştenire, şi cea mai concretă descriere a forţelor de poliţie internaţională, ne este redată cu detaliul unei fotografii, constituind o preţioasă documentare, în vremurile critice prin care trecem.

Nu se serveşte nicăeri de limbajul marxist, cu toate că este membru în „Socialist League" *şi nu este obsedat de nici una din temerile obişnuite ale tovarăşilor săi de idei. Nu numai că nu crede că marea finanţă va căuta să distrugă „Guvernul socialist" înainte de a se naşte, ci dimpotrivă ne arată că chiar azi Guvernatorul Băncii engleze cooperează cu alţi bancheri mari spre a linişti panica şi a susţine cu creditul lor nouile măsuri administrative.*

Mai puţină probabilitate au paginile relative la descrierea revoluţiei interne a partidului laburist. El crede că şi o dictatură tranzitorie ar fi bună pentru prima epocă de tranziţie când totul trebue făcut repede şi rezolvat fără ezitare.

Interesantă este prelucrarea programului Ligii socialiste, pe care o propune autorul pentru o rapidă socializare a industriilor importante şi a proprietăţii rurale, compensate cu o anuitate pe termen. Interesante sunt asemeni propunerile sale pentru a transforma profesiile libere în slujbe ale statului, precum şi la înglobare în planuri noi a problemelor de investiţie a capitalurilor străine. Este în primul loc, o carte plină de informaţii, care aruncă o lumină neaşteptată asupra evoluţiei actuale a Angliei.

Cărţi:

EMIL LUDWIG: *Convorbiri cu Masaryk. Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1935. Preţul 60 lei.*

EMIL PANAITESCU: *Momenti Della Civilta Romana Nella Mesia. Ed.: „Licinio Cappelli Editore" Bologna, 1935.*

EM. PANAITESCU: *Numărul Geţilor şi al Dacilor (comentar după Strabo). Edit.: „Cartea Românească" Bucureşti, 934.*

D. GUSTI: *Sociologia Militans. (Introducere în sociologia politică). Ed : „Institutului Social Român" Bucureşti, 1935. Preţul 300 lei.*

PETRE FLORESCU: *Imnuri pentru ţara din vis. Tip.: „Văcăreşti" Bucureşti, 1935. Preţul 30 lei.*

MIHAIL ŞERBAN: *Idolii de lut. Ed.: „Cartea Românească", Bucureşti. Preţul 75 lei.*

Reviste

Gândul Neamului: No. 1 (Martie).
Hasmonaea: No. 7 (Februarie).
Reporter: No. 60 (Martie).
Transnistria: No. 1—2 (Ian.-Feb.).
Libertatea: No. 5 (Martie).
Luceafărul: No. 3 (Martie).
Viaţa Basarabiei: No. 3 (Martie).
Fruncea: No. 10 (Martie).
Prahova: No. 8-9 (Martie).
Astralis: No. 3 (Martie).
Insemnări: No. 41 (Martie).

Ziare

Scânteia: No. 3 (Martie).

---

rea stă şi acum în arhiva şcoalei, iar fata într'o slujbă cu diplomă de bacalaureat... A trecut fiindcă... Gustave Lanson, marele cărturar dela Sorbona, se necăjea şi el greu de tot cu elevele franţuzoaice pe când era belfer... A trecut fiindcă tot timpul cât fata a dat examenele, un magistrat superior s'a ţinut scaiu de capul nostru şi nu ne slăbea.... A trecut fiindcă într'o ţară ca a noastră, cu o cultură feminină aşa de fragedă ,etc.... Şi fiindcă... oroare..." şi tot aşa mai departe, cu această tiradă, din care a trebuit să sărim multe, potrivită într'o cafenea sau la un colţ de stradă, dar care nu cuprinde nici umbră de atitudine înaltă a spiritului.

Intâlneşti calambururi de acestea, de prost gust, ca *Habet fata (domnişoara) sui libelli* sau gluma de triviu: „Intr'o noapte, am pornit în ceată numai de bărbaţi la *cofetăreasa* căreia îi schimbam în *u* vocala a doua, adică cea după *f*..." Ori caracterizări ieftine şi pornite ca de pildă: „Tovarăşa mea de dăscălie era tânără şi frumoasă. Dar afară de unele farafastâcuri învăţate la oglindă, nu avea niciun pic de nobleţă femeiască..." E cu atât mai dureros să descoperi la un scriitor lipsa de fericire în folosirea fineţelor limbii şi ale bunelor purtări intelectuale, cu cât d-sa citează o bună parte din aceste comentarii ca autentice, făcut în profesiunea sa, în clasă. Iată pe cel mai puţin penibil: Profesorul (adică d. Botez) povesteşte şcolarilor săi că nişte ţărani văzând la muzeu o statue goală s'au mirat, în vreme ce doamnele din sală, nu.

— De ce ţăranii se mirau, iar ceilalţi nu?... întreb eu.

— Fiindcă ţăranii nu mai văzuse aşa ceva.

— Cum nu mai văzuse? N'aveau şi ei ce-avea statuia?" Calitatea spiritului autorului se poate deduce şi din jargonul special pe care îl foloseşte spre a caracteriza faptele (belferie, bărbierie) şi care nu e condamnabil în vulgaritatea lui, întrucât s'ar scoate din el o icoană a unei anume societăţi, ci pentrucă nu e decât stilul oral al autorului, neajuns la prefacerea estetică, precum la d. Arghezi.

Sentimentalismele d-lui Botez sunt de o cruntă naivitate şi de philistinismul burghezilor care se cred boemi. Bunioară:

„In locul frunzelor veştede din erbarul scolasticei, de ce n'am pune în bucoavnele copilaşilor petale parfumate, fulgi mătăsoşi, pietricele pestriţe?..."

Sub dulcegăria aceasta se ascunde însă violenţă şi obstinaţie şi chiar laşitate a proastelor judecăţi critice. La o instituţie de detenţiune a stat închis — zice d-sa — „poate pe nedrept" (deci poate şi pe drept) un poet care n'ar fi citit nici pe Moréas, nici pe Verlaine, dacă nu i-i procura autorul. „A scris apoi o carte despre hoţi, o ficţiune de retorică searbădă în marginea realităţii atroce pe care, de-ar fi cunoscut-o Proust ori Dostoiewski..."

Nu vom osândi pagina pentru o opinie pe care n'o subscriem. Dar este evident că numai rândurile acestea, care fac aluzie la d. Arghezi, sunt un semn că d. Botez nu e scriitor. Pentrucă un scriitor poate să spună tare orice pofteşte, dar în sinea lui e cu neputinţă meşteşugar să nu simtă meşteşugul altuia şi să se aşeze din aşa de îngustul unghiu al adevărului.

Ceiace alcătueşte însă tăria d-lui Botez este citatul. Ca un înfricoşător erudit (şi asta a putut să sperie, se vede) d-sa citează de unde-i vine şi la tot locul, cu şi mai ales fără raport cu faptele. Aceste citate sunt de o imensă naivitate şi revelă în d. Botez un autodidact, speriat de cărţi, turburat de ele până la confuziunea dreptei percepări a lucrurilor. Erudiţia aceasta de banalităţi solemne, într'adevăr belferească, are tocmai efectul contrar celui ţintit: impresia de incultură. (v. la p. 208 „i-a vedeţi"). Pentru a demonstra vulgaritatea unei profesoare autorul citează pe Goethe, pe Maria Stuart, pe Gide, pe Contesa de Noailles şi pe Isus Sirah.

Articolul despre transferare se începe aşa: „Zenon, străvechiul filosof, arată foarte deslușit (adică Aristot spune în privinţa aceasta... frumoase lucruri) cum Achile cel iute de picior etc.." Fireşte, între Zenon şi transferare nu e niciun raport, dar cu atât mai mult d. Botez se simte îndeptăţit să mai citeze apoi pe Luther, Anton Pann, Nae Ţăranu, Leo Bachelin, Montaigne, Antim Ivireanul, Enăchiţă Văcărescu, D-na de Stael, Bălcescu, Rousseau, Şirato şi... Napoleon Bonaparte. Când însă d. Botez simte că erudiţia nu merge, atunci face imposibilul şi tot citează, bunăoară aşa; „Fireşte, poţi foarte bine să istoriseşti, cum mâncând un pateu cu carne ori cu brânză, ai găsit un gândac, fără ca pentru asta să citezi în greceşte din Platon care nu îngăduia pe plăcintari în republica sa ideală" (Deci: *Iam iam non faciam versus carissima mater*).

Există la italieni un profesor secundar, Panzini, care din pedanteria sa cărturărească a ştiut să scoată minunate comentarii ale vieţii, înrudit puţin cu Anatole France, dar mai bonom, mai pudic. *La lanterna di Diogene, Viaggio di un povero letterato* şi altele sunt împănate cu citate, dar cu simţ al oportunităţii şi cu o artă desăvârşită a paralelismului dintre carte şi viaţă. Dar citatele d-lui Botez sunt cu totul distractive. Fiindcă o colegă i-a spus: „ce mă iei în bălălău?" citează:

„Nu se înşela deci Gide când spunea în *Ecole des femmes* că femeile care nu-şi îngrijesc vorbirea, calcă una din cele mai sfinte îndatoriri. Dar cum să mai înţelegem scrisele Contesei de Noailles care zice că „l'ame féminine este comme leur regard tout cerné de largueur et de désir".

Va să zică e limpede că n'avem de aface cu citatul care exprimă o alăturare a naturii de carte, ci cu citatul autodidact cu scopul de a ului pe cititorul naiv. De pildă, când e vorba de o carte străină pe care o citim în traducere, noi folosim din decenţă limba română. Nu vom zice niciodată: Am citit *Göttliche Komödie* sau *Los hermanos Karamazov*, ci am citit *Divina Comedie, Fraţii Karamazov*. D. Botez însă citeşte *The Brothers Karamazov*, ca să se vadă cu ce carte e domnia-sa.

In concluziune *Insemnările unui belfer* nu numai că nu revelă un scriitor, dar este o carte abia publicabilă, asupra căreia nu s'ar cădea să facem decât observaţiuni în legătură cu părerile autorului. Insă rostul acestei cronici este altul.

G. CALINESCU

Citiţi toţi azi în

„LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

AMOR FULGERĂTOR

de EDGAR POË

Poë, maestrul groazei şi al fantasticului e în acest mic roman un tot atât de fantastic humoristic.

Lei 4, Romanul complect
La toţi chioşcarii şi librarii

Poşta redacţiei

BUCUREŞTI: *S. V.; Niso; M. L.; V. G.; A. P.; D. R.; C. Z. D.; C. F.; S. P.; R. I.; I. O. V.; F. Gh.; M. G.; C. Gh. F. O.; Mefisto.; M. M.; O. S.; P. M.*
TIMIŞOARA: *Ricuţa I.*
SIBIU: T. D.
CERNĂUŢI: *G. S.*
DEJ: *A. Z.*
PIATRA-NEAMŢ: *N. N.*
STROEŞTI: *N. I. Ş.*
BOTOŞANI: *Aumigsyn.*
IAŞI: *R. Z.; M. P.*
CRAIOVA: *O. T. Ş.*
FIERBINŢI: *E. M. M.*
T.-SEVERIN: *S. B.*
CLUJ: *Al. V.*
CAZIMLAR: *C. Gh.*
BÂRLAD: *N. P. B.*
TIGHINA: *C. Gh.*
BACĂU: *M. V.*
CONSTANŢA: *St. I.*
OLTENEŞTI: *M.*
IZVORAN: *C. S.*

Md.; M. C.; I. V.; S. C.; G. E.; I. C. S.; G. A.; Edi.; I. .; H. W.; Lygia S.; N. B. M.; C. G. A.; Deslegare cântecul omului etc.; Al. E.; Fl. M.; D. I. T.; A. R.; Ap. H.

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIV — SERIA II-A NR 747
DUMINICA 31 MARTIE 1935

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920
FONDAT IN 1893

5 LEI EXMPLARUL IN TARA
10 LEI EXEMPL IN STRAINATATE

Lumini şi Umbre

Final

Singură 's de vină
Că mi-e inima un ghem de umbră în lumină...
Cine 'mi poate spune
Unde-i gândul liniştit din vremuri bune?

Unde-i viaţa mea de pân'acum.
Cald să mi-o descânt,
S'o adun în pumni: un pic de scrum —
Şi s'o suflu 'n vânt?

Reminiscenţă

Mi-e sufletul străin, ca o vioară
In care suflă vântul a pustiu,
Dar care mai păstrează 'n glasu-i viu
Ceva din cântecul cântat întâia oară...

La primăvară...

Cu păsările toamnei de acum
Iţi pleacă sufletul nebun la drum.
Şi eu rămân, că mie nu mi-e frică
De vânt ursuz, de neguri şi de ploi, —
Rămân: când te-i întoarce înapoi
Să mă găseşti, cum îşi găseşte-o rândunică
In fiecare-April căsuţa mică
Subt streşină la noi...

Iluzii

Sus, stelele sclipesc în plină zi,
Ca pe icoanele cu sfinţi bătrâni,
Dar nu le pot vedea decât nebunii.

Ca să le vezi şi tu, ar trebui
Să te înalţi mai sus decât lăstunii, —
Ori să cobori în funduri de fântâni.

Toamnă

Trece vântul prin copacii goi
Şi asvârle cu castane 'n noi.

Dar în liniştea din urma lui
Nu-i răspunde glasul nimărui.

Doar o frunză-a mai foşnit, departe,
Ca o filă 'ntoarsă într'o carte, —

Carte 'n care Toamna a închis
Cel mai trist şi cel din urmă vis.

OTILIA CAZIMIR

Ionescu-Sin — Compoziţie

Istorisirea Starostelui Căliman

de Mihail Sadoveanu

(Fragmente dintr'un capitol al romanului istoric „Fraţii Jderi")

Miercuri la amiază, s'a văzut intrând în mănăstire, călare pe un harmasaraş pag, un fecioraş de boier. Abia îi înfiera musteaţa. Purta contăş de postav albastru de Flandra, ciubote de marochin roş şi jungher la cingătoare. Avea cuşma plecată pe-o sprânceană şi zâmbea primăverii. Venea dinspre Cetate.

S'a aflat că acel fecioraş ar fi mezinul lui Manole Păr-Negru dela Timiş. L-a trimis Comisul întru întâmpinarea domniei.

Deci Măria Sa vine negreşit.

Cine spunea că nu vine?

De altminteri, dac'ar fi să nu vie, n'ar bate clopotul într'una, de-ţi bubuie în ureche.

S'a aflat dela cuvioşii monahi că acel fecioraş are numele Ionuţ; dar e mai cunoscut după poreclă. Comisului celui bătrân, Manole Păr-Negru, îi zice lumea şi Jder. Deci băiatului îi spune Jder cel mititel. Muierile au băgat îndată de samă că-i stângaciu, şi au scos din asta semne şi vestiri pentru treburile lui de dragoste. Il arată şi chipul să fie un pui vrednic de părintele său, care l-a făcut aşa de târziu. L-a făcut nu se ştie când şi cum, nu în casa lui ci, după feleşagul cucului, în cuib străin. După ce s'a ridicat în vârsta asta, l-a adus între ceilalţi feciori ai lui legiuiţi. Jder bătrânul zice că-i un fin din Ţara de Jos, dar jupâneasa Ilisafta Jderoaia ştie adevărul şi zâmbeşte numai dintr'o latură a gurii. Altfel Jderul cel mititel, plăcând tuturora, îi place şi ei.

Jder cel mititel a venit la fratele lui mai mare cu numele Nicodim, monah în sfânta mănăstire Neamţu. Părintele Nicodim, băditşa lui, i-a dat mâna să i-o sărute, l-a îmbrăţişat cu dragoste ştiindu-l şi el cine este şi acuma ies amândoi la adunarea soborului mănăstirii.

Deci alaiul Măriei Sale nu va să întârzie prea mult.

In adunarea de lângă fântână, unde era norodul mai des, s'a ridicat cât era de nalt moş Nechifor Căliman, starostele vânătorilor de subt Cetate, şi a întrebat a lene dacă vrea să cunoască cineva, dintre toţi cei de faţă, pentru care pricină vine Măria Sa Ştefan Vodă la sfânta mănăstire Neamţu.

Oamenii s'au bulucit aşa de tare în jurul lui, încât abia îşi puteau trage sufletul. Nechifor Căliman starostele era cunoscut om al lui Vodă. Fusese cunoscut slujitor şi al răposatului Bogdan Vodă. Era un moşneag uscat şi dârz, cu mădularele răsucite din frânghii şi noduri. Avea semn domnesc la căciulă şi în mâna dreaptă toiag cu toporâşte. Când grăia, îşi cârnea oarecum nasul şi ochii într'o parte. Obrazu-i spânatic, păscut ca de gâşte, era încreţit şi boţit cruciş şi curmeziş. Avea ani peste şaptezeci, cu toate acestea părul îi era încă negru. Numai sprânceana stângă îi era cărunţită. Acolo avusese, într'o întâmplare veche, lovitură de fier.

— Dacă voiţi domniile voastre să cunoaşteţi de ce pofteşte Vodă la hramul sfintei mănăstiri Neamţu, atuncea întoarceţi urechile către mine şi ascultaţi ce vă spun eu, grăi moş Căliman. Ptiu, drace! Dacă nu doriţi să aflaţi, nu vă spun.

— Spune, cinstite staroste, îl îndemnară numaidecât gospodarii. Dacă nu spui, ni se bolnăvesc nevestele.

— Ei, atuncea să vă spun, oameni buni. Dar trebuie să încep mai dedeparte.

— Incepe dedeparte, cinstite staroste, numai nu ne lăsa în asemenea arşiţă şi neştiinţă.

— Atunci, lume dragă, ascultă. Se chiamă că Măria-Sa Ştefan-Vodă vine la această sfântă mănăstire Neamţu, în ziua hramului Inălţării, ca să găsească pe Nechifor Căliman. Ptiu, drace!

Gospodarii începură a râde gros. Femeile începură a râde subţire.

— Ptiu, drace, urmă starostele, cârnind spre stânga nasul şi uitându-se urât. Să ştiţi voi cu toţii că Măria-Sa mi-a poruncit soroc de judecată aici, ca să-mi scoată dreptăţile mele împotriva celor care m'au prigonit. Am mai avut şi alte înfăţişeri la scaunul Măriei-Sale, la Suceava. Iar acum Măria-Sa mi-a trimis poruncă să mă aflu aici, în ziua Inălţării. Se chiamă că noi doi, eu şi Măria-Sa, avem o prietenie veche, dela o nuntă care a fost acu şaisprezece ani într'un sat, Reuseni. Aţi auzit domniile voastre de acela sat?

— Am auzit.

— Ptiu, drace. Bine c'aţi auzit. Era atunci în Domnie Bogdan-Vodă şi l-a fost poftit pe Măria-Sa, la o nuntă, un boier al său cu numele Agapie Ciornohut. Acel Agapie Ciornohut îşi însura feciorul şi poftea să aibă nun pe Măria-Sa Bogdan-Vodă. Deci în câşlegile de toamnă, după culesul viilor, s'a dus la acea nuntă Măria-Sa. Iar eu, fiind tot staroste al Vânătorilor domneşti, am încărcat pe samarele cailor opt căprioare şi am pus păstrăv din Ozana în douăzeci şi şapte de hârzoburi şi am silit, cu doi oameni ai mei, s'ajung fără de nicio întârziere la locul poruncit. Când am trecut Siretul, m'am întâlnit cu oşteni străini şi m'am mirat. M'au întrebat unde mă duc; le-am spus numaidecât; mi-au luat vânatul şi peştele şi m'au pus la popreală. M'am supus ca cel mai umilit dintre oameni. Mă gândesc: după ce umblă aceşti oşteni leşi, cărora le place vânat domnesc? Se duc tot în drumul meu. Şi ce va fi cugetând aşa de mult şi dece va fi grăind aşa de încet cu alţii, acest cneaz suţbiratic, cu obraz de ceară şi bărbuţă rară? Am ştiut mai pe urmă că acela-i Petru-Aron-Vodă. Indată ce m'au lăsat singur şi m'au lepădat, dincolo de apa Siretului, într'un sat, cu străjer lângă mine, m'am întins la pământ ca să mor şi am cerut numaidecât popă, ca să-mi citească moliftele. Cum a păşit slujitorul într'o latură, ca să cheme pe popă, eu m'am desfăcut dela pământ şi m'am ridicat în sus; m'am suit pe calul străjerului şi m'am dus cu mare grabă unde era treaba mea. Am tăiat de-a dreptul prin pădure. Când am ajuns la un pisc, de unde se vede satul, am găsit coconi tineri, iar între acei coconi tineri am aflat râzând fără de grijă pe acest Ştefan-Vodă pe care-l aşteptăm acum, să-mi facă mie dreptăţile. Măria-Sa Ştefan nu cunoştea nimic; venea cu soţii săi la nuntă. I-am spus repede ce ştiam şi i-am poftit să se teamă şi să se grăbească. Măria-Sa nu s'a temut, dar de grăbit s'a grăbit. Ptiu, drace! Când ajungem către sat, dăm de slujitori ai Domniei fugăriţi de podgheaz. „L-au prins pe Măria-Sa Bogdan-Vodă, strigau. L-au supus în juvăţ şi l-au tăiat cu paloşul. Acuma caută şi pe Ştefan Vodă". Intr'adevăr s'auzea mare zvoană în sat, şi, prin întunecimea serii, veneau către noi călăreţi cu făchii. Văd pe coconul domnesc că-şi scutură de pe el dulama şi zvârlă în tină gugiumanul de sobol; apucă sabia şi-şi îndeamnă soţii. Ptiu, drace! Asta nu-i treabă bună, măria ta! Se chiamă că

Urmare în pag. II-a

Masca mizeriei
Teatrul de marionete Blattner

Marionete...

Marioneta, primul actor cunoscut în lume, a fost primul dănţuitor în jocul sacru. Alexandru Tausman, compozitor polonez, a adus din călătoria sa în extremul Orient marionete (Wayang, *umbre) din pergament, făurite de generaţiile succesive. Aceste marionete ca şi cele javaneze, îmbrăcate cu rochii aziatice fin colorate, ne transportă în misterioasele temple, cu credinţa arzătoare şi tragică.*

Marionetele chinejilor sunt acele umbre articulate, reprezintând scene umoristice, bufone dar în aceiaşi tradiţie.

In evul mediu marionetele reprezintă „les mystères et les Passions", *de unde le-au venit şi numele:* Marion, Marionette, *de la* Marie.

In secolul al XVII-lea, Polichinelle, cu toate personagiile din Comedia *italiană, au devenit actori importanţi pe scena marionetelor. Pe atunci Polichinelle era un actor complect, care dansa, cânta şi reprezinta comedia. Opera, însă, care se bucura de privilegii regale, a interzis cântecul plin de veselie al lui Polichinelle, înlocuindu-l prin refrenuri repetate în cor de public, aşa cum au fost luate în timpul nostru de amatorii* music-hallului.

Acum de curând, s'a deschis la Paris, în sălile Archivelor Naţionale ale Dansului *un muzeu al Dansului, întemeiat de Rolf de Maré,* care a introdus *în cetatea luminii şi baletele suedeze. In acest muzeu se găseşte o sală de lucru-bibliotecă, în care s'au adunat toate documentele internaţionale privitoare la dans. Acolo dănţuitorii, maeştrii de balet, decoratorii de teatru, muzicanţii şi amatorii pot să se documenteze şi să se inspire din India, Japonia, Africa sau Rusia. Un muzeu permanent expune gratuit toate creaţiile ce ies din colaborarea poeziei, muzicii, dansului şi decorului sub semnul artiştilor celor mai de seamă ai vremii Pirandello, Cocteau, Claudel, Borlin, Debussy, Darius Milhaud, Alexandre Hausman, Germaine Taillefère etc.*

Marionetele expuse aci sunt mai ales provenite din colecţiile profesionale din tată în fiu ale mânuitorilor de marionete. Astfel se poate vedea „Ispita sfântului Antoniu" *jucată de acum trei sute de ani". In afară de Polichinelle, este un alt personagiu foarte popular* Gringalet.

Acest personagiu a fost creiat însă mult mai târziu, ca un omagiu pentru un băeţel care s'a aruncat în Sena, în urma unei certe aspre a tatălui său. Mai târziu el deveni fiul drăcos şi năzdrăvan al lui Guignol. *Cine era Guignol? Se zice că un cismar beţiv, spectator obişnuit al teatrelor de marionete, Chignol sau Guignol, dădea replicele cele mai amuzante şi de multe ori destul de usturătoare pentru moravurile zilei. La moartea acestuia spectatorul a fost înlocuit printr'o păpuşă şi astfel Guignol deveni actorul cel mai de seamă al teatrului*

Urmare în pag. II-a

Din viaţă... şi din cărţi

Un „învins"

D. Victor Slăvescu, fostul ministru de Finanţe, s'a întors din străinătate. Şi-a luat locul în Cameră, într'o indiferenţă generală.

Privindu-l, solitar, — ne-am pus întrebarea: De ce acest om priceput, energic şi corect are această soartă? De ce a fost „debarcat"? De ce toţi se feresc de dânsul?

Ştim că vistiernicii nu-s oameni simpatici. Totdeauna a fost aşa, în ţările noastre. Cunoaştem un document din veacul XVII, când un boer — numit vistiernic — a început să se jăluiască:

— Ce are cu mine Domnul? Dece vrea să mă nenorocească? (Pe-atunci vistiernicii trebuiau să împlinească din banii lor ceiace nu ajungea la încasări).

Nu vrem să căutăm faptele care au determinat plecarea d-lui Victor Slăvescu dela Ministerul de Finanţe. Ştim însă atmosfera-i din juru-i, şi'n guvern — şi'n parlament.

La un moment s'a pus în faţa d-lui Slăvescu problema: sau cedează, sau pleacă. A plecat, — şi a plecat într'un timp, când oamenii politici (pentru un fotoliu ministerial) trădează convingeri, programe, partide, prietenii de-o viaţă întreagă...

Există o tradiţie fiscală: o parte din politicianii dela putere nu plătesc impozite. Câteodată şi cei din opoziţie. Sânt oraşe în care s'a stabilit un acord al partidelor — pentru neplata impozitelor.

D. Victor Slăvescu s'a ridicat împotriva acestui sistem. A dat ordin perceptorilor şi administratorilor financiari să execute feţele simandicoase. Atunci şefii de organizaţii au cerut înlocuirea sau pedepsirea funcţionarilor exigenţi.

La Ministerul de Finanţe — au venit, rând pe rând, felde-fel de „chestii" şi „afaceri".

Vistiernicul le refuza. Se cereau „concesii", „îngăduinţe"... — „Numai de data aceasta!" îl rugau fruntaşii politici.

Parlamentarii îi prezentau state de plată pentru trei diurne pe zi: una reglementară, alta în comisia Skoda, alta în comisia „cutare" sau „cutare"...

Misiuni peste misiuni... Ba şi o misiune militară la Tokio. Numai transportul costa 200.000 lei...

La fiecare cheltuială de prisos — o nouă opunere a vistiernicului.

Un deputat datora la fisc 400 mii lei. I s'a pus poprire pe diurnă. Un altul rămăsese dator cu 1.600.000 lei. Acest personagiu a pus revolverul în fruntea perceptorului venit la execuţie. Un profesor universitar, avocat cu clientelă şi el, refuză plata unui impozit de vrea şase sute de mii de lei.

Un şef de partid nu-şi plăteşte taxa succesorală. Un fruntaş politic din opoziţie obţine ridicarea sechestrului pus pe o cramă cu vase de vin — „pentru a scoate numai zece vase", cu scopul de a plăti impozitul. Dar el ridică toate vasele cu vin, fuge cu ele... rămânând ca fiscul să aştepte recolta viitoare.

Fiscul care strânge din ateliere calapoadele şi maşinile de cusut — nu poate încasa birul dela „măriri".

D. Victor Slăvescu s'a revoltat. A pus piciorul în prag. A bătut cu pumnul în masă.

In jurul lui însă s'a făcut gol. Numai ochi miraţi... Cine-i acela care îndrăzneşte a strica tradiţia?

Cel ce îşi aruncă ochii în urmă, asupra istoricului ţărilor româneşti, îşi dă seama de substratul de interes al tuturor treburilor publice.

In aceste condiţii, cine se răscoală împotriva obiceiului pământului — este dinainte sortit înfrângerii.

Dar astfel de „înfrângeri" sânt în fond victorii morale.

De-aceia am notat aici revolta strângătorului de parale. Căci el a văzut durerea de unde ies banii. Odios luând banii, — el n'a vrut să fie încă odată odios prin risipa lor.

Dar revoluţia a trecut. Fostul vistiernic a apărut la Cameră necunoscut şi izolat.

Sântem siguri că istoria va cita, ca un pendant al cazului dela 1600 şi ceva, întâmplarea vistiernicului — pus în 1934 la Ministerul de Finanţe pentru ispăşirea unui blestem.

M. SEVASTOS

Ciornohut l-a vândut pe Măria-Sa Bogdan-Vodă, celui cu bărbuţă şi cu obraz de ceară. Şi dacă l-au vândut pe Măria-Sa Bogdan-Vodă, te duci şi măriata la juvăţ şi la sabie. Aşa că mai bine s'apuc calul de frâu, să-l întorc după al meu în loc, să ne năpustim în pădure, să duc pe coconul stăpânului meu unde nu-i primejdie, aşteptând să se facă pe urmă voia lui Dumnezeu. Aşa fac, oameni buni, precum spun; şi acel cocon mărunt la stat şi zbate şi crâşcă; însă eu nu-l las; iar el mă păleşte cu straja sabiei în cap; eu închid ochii şi-l strâng mai tare lângă mine; el mă bate peste frunte şi la tâmpla stângă, de m'a sângerat şi mi-a rămas până acum acest semn care se vede în sprânceană; atuncea am văzut că ciolanul bătrân durează mai bine la suferinţă. Aşa că m'am dus cu Măria-Sa în pribegie şi nu m'am întors decât atunci când a venit ceasul şi Dumnezeu l-a adus în scaunul părintelui său. Atuncea m'am dus şi eu la locul meu şi m'am aşezat staroste. Am găsit feciorii în bună stare şi m'am bucurat; mi-am găsit nevasta mai grasă de cum o lăsasem şi m'am bucurat iarăşi; mi-am găsit ocina părintească luată de alţii şi m'am bucurat mai puţin; nevasta zice: asta-i voia lui Dumnezeu. In schimb, am găsit spor un prunc străin. Acesta-i tot dela Dumnezeu? întreb eu. Tot dela Dumnezeu, răspunde muerea. De-atuncea mă judec pentru ocină. Măria-sa Ştefan-Vodă mi-a pus sorocul cel din urmă astăzi. Ptiu, drace!

O nevastă dela Dăvideni, mai trupeşă şi cu gura mai îndrăzneaţă, puse fără întârziere o întrebare bătrânului Căliman.

— Mă rog dumitale, Staroste, milostiveşte-te de ne spune ce-ai făcut când ai aflat la casa dumnitale asemenea lipsă şi asemenea spor?

Nechifor Căliman cârni către ea nasul şi ochii şi o văzu împungând cu cotul în tovarăşul ei de alături.

— Femeie, grăi el închizând o pleoapă şi strângându-şi obrazul şi gura în aceiaşi parte; după cât te arată înfăţişarea, ţii rateş la un drum mare.

— Aşa este, se sumuţă nevasta.

— Şi omul cel de-alături e cumătrul dumnitale?

— Ihî.

— Iar soţul dumnitale a rămas să păzească rateşul?

— Adevărat este.

— Ptiu, drace! Am să-ţi răspund cu bună-voie la ce mă întrebi, numai nu înţeleg de ce se veselesc aşa aceşti cinstiţi gospodari şi aceste cinstite gospodine. Acuma dacă v'aţi liniştit, vă spun. Precum băgaţi de samă, a stat şi clopotul. Mult nu mai este şi are să se vestească sosirea Măriei-Sale; atuncea au să se ostenească toţi clopotarii la toate clopotele, şi aici, şi la sfântu Ion şi la Vovidenie, ca s'audă sfinţii din cerul dintâiu şi să deie veste mai sus! Iacă, se duce Măria-Sa Ştefan-Vodă la Neamţu, s'acolo întâiu şi întâiu are să tindă dreapta sa cu buzduganul pentru o pricină veche de paisprezece ani a lui Nechifor Căliman. Aşa că eu, oameni buni, când am văzut că ocina mea s'a înjumătăţit şi mai ales că via dela Băiceni mi-a luat-o Ciopei pârcalab, n'am mai stat mult la casa mea din Vânători. Ptiu, drace; n'am mai stat decât un an, am încălecat şi m'am întors la Măria-Sa la Suceava. Trecuse săptămâna luminată. M'am înfăţişat la Duminica Tomei. Cetate, cu oşteni pe zid. Nu intră cine pofteşte; la poartă nu-i vraişte ca înainte vreme. Imi pune straja suliţa în piept. Nu-i voie! Cum nu-i voie? eu sânt Nechifor Căliman, prietenul Măriei-Sale. Trage-te înapoi doi paşi, porunceşte straja, şi aşteaptă!

M'am întristat eu atuncea şi m'am gândit: Ptiu, drace! Şi prieteniile sânt schimbătoare, caşi domniile la Moldova. Avea dreptate înalt prea-sfinţitul Teoctist, când a eşit la Direptate să pomăzuiască pe Vodă-Ştefan. Ofta şi se tânguia că în ţara asta umblă Domniile cu anii şi chiar cu lunile. Şi deatâta ce unge Domni, unii după alţii, a făcut scurtă la mâna dreaptă. Iată, au uns şi pe feciorul lui Bogdan-Vodă de sfintele Paşti. Oare cui vine rândul la Crăciun?

Alei, săracă ţară! Dac'a umbla şi acest Ştefan-Vodă cu nunţile, au să-l prindă şi pe el. Insă eu îl ştiu înţelept şi cumpănit. Văd că şi-a pus strajă tare; nu nunteşte ci îşi tocmeşte oastea. Dar dacă, cumva, căta-va în coarne boierilor celor mari, cum au făcut toţi feciorii lui Alexandru-Vodă Bătrânul? In ţara asta a Moldovei poruncesc boierii cei mari şi Vodă-i trecător; de aceia ofta Preasfinţitul Teoctist.

Văd că sosesc boieri călări, cu slujitori. Straja apleacă suliţa. Incepe să fie rânduială, zic eu în sinea mea şi mă bucur. Atuncea tot am nădejde de dreptate.

Cum stăm, sună trâmbiţele. Boierii se dau în laturi. Măria-Sa iese călare cu oşteni după el. Ne închinăm cu toţii. Apoi eu mă pun în genunchi şi-mi plec fruntea.

Vodă s'a oprit. Ii aud glasul şi-mi tresare inima.

— Ridică ochii, staroste Căliman, îmi porunceşte Măria-Sa. Inţeleg că ai venit la mila Domnului tău pentru o durere pe care o ai. De astăzi înainte am

M. SADOVEANU

să-ţi dau semn, ca să ai intrare slobodă la Curtea Domniei mele. Vorbeşte.

— Luminate Doamne, grăiesc eu cu îndrăzneală, jalba mea poate va găsi cândva ascultare la sfatul domnesc, unde Vodă şi cu boierii săi pun ţara la cale. Dar eu mai întâiu şi mai întâiu am venit să mă jăluiesc unui prieten al meu mai tânăr decât mine.

— Pas în Cetate şi-l aşteaptă acolo! a poruncit Măria-Sa.

Am văzut în jurul lui Vodă panţiri cu coif şi cu platoşă. Când am intrat între ziduri, am cunoscut iarăşi oşteni buni, cu straşnică rânduială.

— Prietenul nostru se poartă bine, zic eu în sinea mea.

Vin aprozi şi mă poftesc într'o chilie.

— Avem poruncă dela Măria-Sa să te ospătăm, mă lămureşte unul din ei. Ai s'aştepţi dumneata aici, staroste Căliman, până la vremea amiezii, căci Măria-Sa are treabă în târg la Suceava cu neguţători Lioveni. Le face rânduiala vămilor. După ce isprăveşte cu neguţătorii lioveni, intra rar în cetate şi primeşte soli şi cărţi dela Varşava. Măria-Sa Vodă-Ştefan a poruncit boierilor leşi să-i sloboadă în mână pe Vodă Petru-Aron, ucigaşul părintelui Măriei-Sale.

— A poruncit Măria-Sa asta? mă mir eu.

— A poruncit Măria-Sa asta. Ptiu, drace! mă bucur eu în sinea mea. Prietenul nostru Ştefan-Vodă lucrează pentru hodina braţului Preasfinţitului Teoctist.

N'am aşteptat mai mult decât a hotărît Măria-Sa. La amiază au sunat iar trâmbiţele. Au scânteiat din coifuri şi platoşe panţirii. S'a făcut o tăcere, încât m'a cuprins o sfială. Au zuruit în gang numai pintenii Măriei-Sale. I-am auzit şi glasul: domniile voastre nu-l cunoaşteţi; îl auzisem mult în pribegie. Măria-Sa are glas blând. Dar vă sfătuiesc să nu vă încredeţi în acea blândeţe.

— Să-mi aduceţi pe starostele Nechifor Căliman, a poruncit Măria-Sa.

M'am înfăţişat. El s'a uitat lung la mine şi a zâmbit.

Eram singuri.

— Spune, unchiaşule, a poruncit Măria-Sa.

I-am spus. Măria-Sa a ascultat şi m'a bătut pe umăr.

— Staroste Căliman, a grăit Măria-Sa, te poftesc să-mi dai răgaz până ce voiu isprăvi războiul meu. După aceia, a veni la rând judecata pricinei tale.

Eu am tăcut, mirându-mă. In ţară-i pace; judecăţile pot începe.

— Războiul meu, staroste Căliman, a grăit iar Vodă, zâmbind către mine şi privindu-mă aprig, să ştii că îl am cu această ţară fără rânduială. In ţara asta a Moldovei, staroste Căliman, umblă neorânduielile ca vânturile. Am găsit în ţara asta, staroste Căliman, şi mulţi stăpâni. Nu trebue să fie decât unul. Aşa că eu bat războiu cu acei stăpâni care ţi-au răpit ocina ta. In ţara asta trebuie să fie rânduială în toate târgurile şi satele şi linişte pe toate căile neguţătorilor. Aşa că îngăduiemi să bat acest războiu, staroste Căliman.

— Ingădui, Măria-Ta.

— Mulţămesc, staroste Căliman. Iar până atunci, binevoieşte a primi o moară pe Pârâul Alb şi două pogoane folosinţă din via domnească dela Cotnari şi pământ cât îţi lipseşte din Braniştea domnească de pe Ozana.

După acest cuvânt, am aşteptat. M'am dus acasă ş'am stat. Iar Măria-Sa a bătut acel războiu. Atuncea a început să se judece şi pricina mea. A mai trecut o vreme şi a fost războiu la Hotin. După ce a luat Măria-Sa Cetatea Hotinului din mâna Leşilor, a mai fost o înfăţişare la Scaunul Sucevii. După aceia a fost războiu la Chilia. După ce a luat Măria-Sa Cetatea Chiliei, a fost alt soroc de judecată. A mai trecut vreme şi a bătut Măria-Sa războiu cu Craiul unguresc. După ce l-a detunat Măria-Sa, precum se ştie, pe Craiul unguresc, iarăşi a fost înfăţişare. Pe urmă s'a mai întâmplat şi repezuşul de anul trecut în Secuime, când a prins Măria-Sa pe Petru-Aron-Vodă şi l-a judecat după legea talionului pentru fapta de acum şaisprezece ani. Deci vine izbăvire şi pentru jalba mea; am să rămân pe dumnealui Ciopei Pârcălab. Are să se mai plece un nas din cele semeţe.

— Dar cu sporul cum rămâne, cinstite Staroste? întrebă neînduplecată crâşmăriţa, împungând iarăş cu cotul pe cumătrul ei.

— Ptiu, drace! Care spor, cumătră?

— Cu sporul carele ţi-a venit dela Dumnezeu. Ai găsit acasă un prunc într'adaos.

— Aşa este. Am găsit un prunc care nu era al meu. Pe domniile voastre, cei care zâmbiţi numai într'un dinte, tare vă rog să vă plecaţi la pomenirea răposatei mele soţii Varvara. Ţinând în braţe acel prunc şi făcându-mi-l dar, dumneaei mi-a spus aşa: Soţul meu, iată acest prunc de pripas, pe care mi l-a adus o cuvioasă monahie. „E un prunc din Ţara-de-Jos, tocmai dela apa Nistrului, a zis acea monarhie, şi sora mea mama lui, a murit de puţină vreme. Inainte de moarte mi-a spus cu cine a avut ea acel copil din flori. Când a fi copil mare şi s'a putea, a adaos ea, du-l părintelui său, ca să-l cunoască şi să-l iubească, după dragostea pe care a avut-o pentru maica lui". Când a venit vremea am făcut aşa. Am dat tatălui său pruncul. L-aţi văzut mai nainte îmbrăcat cu contăş albastru. Se ducea la soborul stăreţiei, cu fratele său părintele Nicodim.

Ptiu, drace!

MIHAIL SADOVEANU

Marionete...

Continuare din pag. I-a

de marionete. Sunt două feluri de marionete: acele cu sacul ce ascunde mâna manipulatorului şi se pun în mişcare de sub scenă, cu bagheta sau clavirul şi acele cu sfoara pe triunghiu, care se pun în mişcare de deasupra teatrului, pe o punte.

Printre marionetele cu sac trebuie să cităm în primul loc: „marele Guignol lionez", *creat de Mourguet, apoi* „adevăratul Guignolet" *al lui Gueutleur, la Champs Elysées. Aceste teatre, dimpreună cu acel al familiei de marionişti ambulanţi Pajot Walons, datează de peste o sută de ani.*

Dacă marionetele cu sac sunt mai populare, cele cu sfoară sunt mai artistice, îngăduind mai multă precizie şi o mare variaţie de mişcări. Teatrul „Cou-Cou", *fundat în 1932, de Claire Carnot, s'a specializat în reprezentarea animalelor şi mai ales a fabulelor lui La Fontaine, pe care le prezintă cu pricepere technică şi poezie.*

La teatrul Bobino, familia Pajot Walton prezintă în fiecare seară un număr, dintre care „L'homme au banjo", „le Pelican" *şi* „Rhumba" *sunt cele mai apreciate de public.*

Marionetele lui Blattner sunt cele mai perfecţionate, fiind o combinaţie de marionete în sac, cu bagheta şi cu sfoară. Dăm aci masca impresionantă cu pleoapele articulate, care reprezintă Mizeria *în forma ei cea mai halucinantă, cu o mimică tragică plină de o adâncă şi înfiorătoare groază.*

La noi, repet şi cu această ocazie, e păcat că nu s'a încurajat întreprinderea d-lui Nástase şi a Doamnei Ioana Basarab, care era plină de făgăduinţi pentru viitor.

Gazeta Medicală

O metodă senzaţională în vindecarea tifosului exantematic. Experienţele unui misionar din Peking. Proprietăţile tămăduitoare ale legumelor şi fructelor. Sfatul pentru îngrijirea frumuseţii de docent dr. A. Voina. Limita dintre normal şi anormal în viaţa sexuală de dr. S. Goligorschi. Despre mâncătorii de pământ de dr. Leon Rodescu. Amprentele digitale. Intoxicaţiile alimentare cu mezeluri şi carne. Uretra şi blenoragia. Ţările ploioase. Consultaţiuni medicale şi grafologice.

Citiţi toţi azi în

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

COMEDIA BURGHEZĂ

— FILM VORBIT —

de

IRÈNE NEMIROWSKY

Lei 4 Romanul complect
La toţi chioşcarii şi librarii

A apărut

Ochii Maicii Domnului

Roman
de
Tudor Arghezi

Ani de-arândul Tudor Arghezi a promis publicului său de admiratori un roman. Iată, romanul a apărut. Povestea halucinantă de dragoste care îi face conţinutul va captiva şi va înlănţui pe oricine îi va parcurge paginile.

Preţul Lei 70.—

Editura „ALCALAY"

Cronica Ştiinţifică

Vitaminele în conserve alimentare

Alimentele uscate, depozitate pentru conservare, îşi pierd într'o proporţie considerabilă vitamina A. (antirachitic).

Astfel, s'a stabilit că pulberile uscate vegetale pierd în curs de 9 până la 19 luni, 50% din această vitamină. Laptele conservat în praf uscat, pierde în 9 luni 60%, iar mălaiul în 6 luni, 30 — 50%.

Simţul mirosului la raţe

Abia de curând naturaliştii au descoperit, printr'o serie de experienţe, că simţul mirosului la anumite păsări, este extrem de desvoltat.

Aşa de exemplu, raţele pot simţi apropierea omului. numai graţie mirosului. Tot cu ajutorul acestui simţ, ele reuşesc să descopere hrana îngropată în pământ. Incercările făcute pentru a se stabili dacă şi găinile de casă se bucură de aceeaş facultate, n'au dat până acum nici un rezultat.

Cel mai bătrân ou

Expediţia ştiinţifică a Universităţii americane Harvard, de curând reîntoarsă în patrie, a făcut o interesantă descoperire cu prilejul săpăturilor în Texas. S'a găsit anume, în pământ, o coaje de ou, foarte bine conservată, care — după evaluările specialiştilor — are o vechime de vre-o... 225 de milioane de ani.

Acest ou este de două ori mai bătrân decât faimosul ou de dinosaur, descoperit pe vremuri în desertul Gobi.

Oul din Texas are o culoare ruginie şi-o lungime de vre-o 7 cm. El pare a fi unul dintre primele ouă care a fost depus pe pământul uscat, întrucât se presupune că amfibiile şi-ar fi depus la început toate ouăle în apă.

Coaja oului prezintă numai câteva uşoare spărturi în diferite puncte. Acest trofeu ştiinţific va fi supus unei minuţioase cercetări microscopice, pentru a se deduce eventual, din însuşirile lui. anumite informaţiuni preţioase asupra fenomenelor din epoca originii sale.

Respiraţie artificială prin legănare

E vorba de un nou procedeu terapeutic, pe care-l recomandă în anumite cazuri medicul englez, doctorul Eve. Pacientul e aşezat pe o pătură, sprijinită în mijloc pe o punte, pentru a-şi menţine echilibrul. Prin mişcări de legănare, greutatea intestinelor acţionează diafragma, provocând astfel o respiraţie artificială.

Procedeul, bine executat, este atât de eficace, încât reuşeşte să readucă la viaţă, prin respiraţie artificială, persoane socotite definitiv pierdute.

Intr'un caz extrem de grav de paralizie infantilă, metoda menţionată, aplicată timp de câteva zile, a isbutit să înlăture paralizia diafragmei.

Energia calorifică a soarelui

Bazat pe recentele sale calcule, savantul englez C. G. Habbot afirmă că energia calorifică, pe care globul nostru o primeşte anual, din radiaţiile solare, este echivalentă cu aceea produsă prin arderea a 200 de milioane de tone de cărbune antracit.

Totuşi, cea mai mare parte din această căldură e absorbită de atmosferă. De asemenea se pierde o parte din căldură prin alternanţa zilei cu noaptea.

Vernalizarea

E vorba de un procedeu denumit „vernalizare", procedeu preconizat de botanistul german N. von Gescher, în scopul de a prescurta durata normală de creştere a plantelor. Metoda constă în tratarea cu apă a seminţelor de cereale, la anumite temperaturi, şi uscarea lor ulterioară. Cartofii sunt întinşi pe o sârmă şi ţinuţi 20-30 zile în aer uscat, la lumină, la o temperatură de 20 de grade Celsius.

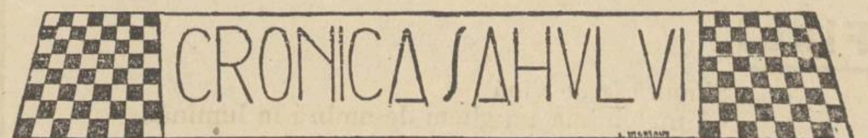
S'a reuşit pe această cale să se scurteze perioada de creştere a plantei într'o măsură atât de importantă încât ea ajunge să se dezvolte chiar şi într'o climă, în care altfel n'ar putea vieţui. Aşa de pildă, graţie acestui procedeu, s'a putut cultiva grâu pe terenurile mai înalte din munţi.

Efectele fiziologice ale curenţilor electrici

O serie de cercetări recente asupra efectelor fiziologice ale curenţilor electrici au condus la rezultate interesante.

S'a constatat astfel că la un curent alternativ de 220 de volţi (tensiune folosită adesea la reţele de iluminat) mai mult de jumătate din persoanele „electrocutate" resimt primul moment de spaimă, chiar de la o intensitate de 1/5000 amperi. Restul persoanelor nu puteau suporta un curent mai tare decât 1/1000 de amperi. S'a observat deasemenea că în general femeile sunt mai sensibile decât bărbaţii în această privinţă.

ING. I. S.

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

Şahul sovietic

Ca în nici-o ţară din lume, Rusia sovietică şi-a dat seama de rolul important ce-l are şahul în desvoltarea intelectuală a poporului. Deşi celelalte ţări europene dau atenţiune acestui joc nobil, totuşi mai mult ca ele în Rusia, şahul este sprijinit chiar de oficialităţi. Având cultul masselor, guvernul sovietic a căutat printr'o vie propagandă să infiltreze în toate straturile sociale şahul. Astfel în şcoli şi universităţi, există cercuri de şah şi cursuri predate în mod desvoltat de marii maeştri ruşi, se organizează concursuri şi campionate universitare şi şcolare, stimulând gestul studenţilor şi şcolarilor în acest domeniu.

In uzine şi fabrici şi în general în massele munctioare s'au format şcoli de şah, la cari sunt înscrişi sute de mii de oameni. După 8 ore de lucru, după 8 ore de odihnă, în cele 8 ore destinate culturii intră în mare parte şahul.

In toate satele ţăranii vin dela munca câmpului să se odihnească în faţa tablei de şah. Şi astfel nu pare anormal faptul că Rusia este prima ţară şahistă din lume. In loc de-a crea individualităţi de primul rang, lăsând populaţia în ignoranţa şahistă, ea are un nivel şahist ridicat, la care se ridică tot poporul rus.

Din toată massa şahistă se ridică princoncursuri, elemente superioare, maeştrii, cari reprezintă statul lor la concursurile internaţionale.

Dăm mai jos câteva rezultate din ultimele manifestaţii şahiste. Turneul campionat al Rusiei jucat în Decembrie 1934 a avut rezultatul: Loewenfisch şi Rabinovici *12*, Rjunin şi Bogatirciuk 11½, Alatorzev, Lisitzin, Ragosin şi Cehover *10½*, Belavenetz, Kan şi Makaganof *10*, Panow şi Veressow *9*, Masel *8*, Savitzki, Iljin-Genewski şi Rauser *7*, Dubinin şi Freiman *6½*

Acest clasament ne arată două lucruri. Intâi deosebirea mică de puncte dintre primii şi ultimii clasaţi, ceeace demonstrează egalitatea forţelor maeştrilor ruşi. Al doilea penetraţia tineretului în primele rânduri, dovedindu-se o mare forţă ascendentă în toate domeniile, deci şi în şah.

Rjumin are 19 ani, iar Bogatirciuk, Alatorzev şi Lisitzin nu trec de 25 de ani! Botwinik, cea mai puternică forţă şahistă, în vârsta de 24 ani, n'a jucat, fiind în străinătate, repurtând succese destul de mari la Hastings.

Capablanca şi Spielman au dat în ultimele luni două simultane cu rezultat foarte slab, ceeace arată forţa jucătorilor ruşi.

Cea mai mare manifestaţie de şah europeană din ultimii ani a fost recentul turneu internaţional dela Moscova, care după lupte aprige, a dat următorul rezultat: I-II Botwinik (Rusia) şi Flohr (Cehoslovacia) cu *13;* III. Dr. Elasker (Germania) cu 12½; IV. Capablanca (America) cu *12;* V. Spielman (Austria) cu *11;* Loewenfisch şi Kan (Rusia) cu *10½*; Lilienthal (Ungaria), Ragozin şi Romanovschi (Rusia) cu *10;* Alatorzev, Goglidze, Rabinovici şi Rjumin (Rusia) cu 9½; Lisitzin (Rusia), Stahberg (Suedia) şi Bogatirciuk (Rusia) cu *8;* Pirc (Iugoslavia) cu 7½; Cehower (Rusia) cu 5½; Vera Mencic (Anglia) cu 1½!

Sunt unele concluzii de tras. Intâi formidabila performanţă a lui Botwinik, clasat înaintea lui Lasker, Capablanca şi Spielman. Intr'o formă excepţională Botwinik seapropie cu paşi mari de campionatul mondial.

Pe Spielman l'a bătut în 11 mutări, un adevărat record. Maeştrii europei s'au clasat înaintea celorlalţi ruşi, arătând o clasă ridicată. Flohr şi Lasker n'au pierdut nici-o partidă. Capablanca a dezamăgit, pierzând titlul de „rivalul lui Alehin". Dintre ruşi s'au remarcat *Rjumin* (19 ani) o forţă colosală un talent deosebit şi o pătrundere în joc unică! Printre rezultatele obţinute apare ca excepţională victoria lui asupra lui Capablanca în 29 mutări. Este cea mai ruşinoasă înfrângere a campionului cuban şi cel mai strălucit succes al campionului rus.

După concurs, guvernul sovietic a decorat pe jucători, lăudând performanţele echipei ruse.

Prin prisma rândurilor noastre de mai sus, a a manifestaţiilor şahiste pomenite se remarcă deosebirea de mentalitate dintre orurile şahului rus şi cel românesc. Federaţia rusă a reuşit să acă din şahul lor cel mai puternic şah din lume. La noi F. R. S. neglijează popularizarea şahului, menţinându-se în ultimul timp la jocuri între maeştri. Trebue să se revie pe drumul drept. Deviza unică este: CULTUL MASSELOR.

Acţiunea noastră...

Cititorii noştri permanenţi şi-au dat seama de lupta pe care o ducem noi de un de zile, dela începerea disensiunilor, pentru formarea unei singure Federaţii Române de Şah.

Am reprodus întotdeauna părţi din corespondenţa vastă ce primim pentru încurajarea atitudinei noastre. Poşta, între altele, ne-a adus zilele trecute o scrisoare de la „un grup de şahişti din Iaşi", cari ne scriu:

....urmărim cu mult interes şi satisacţie acţiunea dvs. pentru unificarea federaţiilor. Situaţia la noi, — credem în toată ţara — este imposibilă. Şahul a decăzut complect, devenind un joc comercial, ca biliardul şi jocul de cărţi. Federaţiile nu ne mai transmit nimic decât ponegriri şi intrigi: „să nu jucaţi cu cutare, e un excroc, Y nu e în federaţia noastră, etc. etc.". Deaceea, încă odată vă rugăm să continuaţi cu aceiaş atitudine precisă şi curagiaosă de care aţi dat dovadă ş. ..."

Deasemeni d. Anatole F. Ianovcic, distins şahist din Soroca, care a dus o vie activitate pentru propagarea şahului românesc (fondator al Revistei Române de Şah, etc.) ne scrie între altele:

„...Citesc cu mare plăcere rubricile dvs. Sunt bucuros că urmăriţi scopul înalt al progresului şahului românesc şi admir obiectivitatea dvs. în calificarea acţiunilor Federaţiilor de la noi.

Este un lucru foarte important ca şahiştii din provincie să fie bine informaţi despre cele ce se petrec la centru (nu se petrece nimic şahist — *N. R. —)* şi să nu fie induşi în eroare de informaţiunile incorecte şi prea lăudăroase a unor publicaţii (atenţiune! d-lor Gruia şi Eduard — *N. R. —),* cari nu fac altceva decât să desguste pe oricine din adevăraţii iubitori ai şahului.

Sunt întotdeauna alături de dvs. şi sper că, prin acţiunea energică a massei şahiştilor dela noi, vom reuşi în acţiunea noastră de unificare a Federaţiilor pentru gloria şahului românesc!...."

Mulţumim pe această cale tuturor celor ce ne-au trimis astfel de încurajări ca cele de mai sus, şi în special d-lui Ianovcic pentru măgulitoarele aprecieri asupra noastră. Răspundem tuturor că noi nu mai ducem acţiunea pentru unificare — nu vă speriaţi! — din motivul că n'avem ce unifica. O unificare presupune existenţa activă a două părţi — în speţă cele două Federaţii. Dar ele nu există decât virtual. Deaceea acum avem un principiu superior de acţiune: unirea tuturor şahiştilor fărâmiţaţi în organizaţii destructive într'o singură, puternică şi activă Federaţie Română de Şah. Aceasta este lupta şi profesiunea noastră de credinţă!

Bibliografie

A apărut „Revista Română de Şah" din 15 Martie 1935, Anul X No. 3, de sub direcţia d-lui Mihail Sadoveanu. Acest interesant număr conţine un articol despre W. Pauly, dela moartea căruia se împlineşte un an, precum şi nouă probleme din cele mai celebre ale regretatului maestru. Max Euxe cu un articol despre „Caracteristica şi planul în partida practică", are 3 pagini de teorie foarte utilă pentru începători. „Revista Română de Şah" conţine 19 partide (!!) cu analize bogate de Tonea Popa, Traian Ichim, prof. dr. Z. Vecsey, S. Herland, A. Heer, dr. M. Euwe, dr. I. Balogh, A. Becker, R. Schaedler. O dare de seamă amănunţită asupra turneului din Moscova, patru finale de partidă şi cinci partide scurte încheie prima parte a revistei, 7 probleme directe, 9 probleme feerice, 4 studii şi soluţii formează partea problemistică extraordinar de vastă şi interesantă a Revistei Române de Şah. Un articol amplu al lui Anatole F. Ianovcic, distinsul problemist român, asupra problemei directe în două mutări, precum şi o variată cronică şahistă cu ştiri din ţară şi străinătate, complectează acest număr.

„Revista Română de Şah" pe zi ce trece, devine din ce în ce mai interesantă. Fără îndoială că acest număr este cel mai frumos număr din ultimii doi ani. Totuşi ni se pare faţă de criza materială în care ne sbatem — şi mai ales noi şahiştii — preţul foarte ridicat de 25 lei. Sperăm că în numărul viitor se va citi „preţul 10—15 lei"!

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

In slujba muncii intelectuale

Nimic mai nerațional ca invidia... In realitate și în fundul sufletului meu, sunt sigură că, chiar de aș avea puterea să o fac, nu mi-aș schimba locul cu acel al altei femei, fie ea cât de frumoasă, de bogată și de inteligentă, pentru toate milioanele din lume.

Aceasta pentru că fiecare e legat, prin deprindere, cu sine și se încrede în sine în chip neîndoielnic. Căci chiar dacă aș zice din buze că sunt femeia cea mai plină de lipsuri și mama cea mai nedestoinică, uitându-mă împrejur aș fi convinsă că nu sunt mai rea de cât marea majoritate a femeilor și, probabil, nici cea mai nefericită dintre ele.

Privind la femeile care strălucesc prin frumusețea lor sau sclipesc prin străfulgerarea bogatelor lor bijuterii și fastul luxului lor, nu le-am invidiat nici odată, bănuind că în fundul sufletului lor au necazuri mai mari de cât ale mele și suflet mai turbure ca al meu.

D-na dr. Rainer

Dar oricât de nelogică și absurdă ar fi invidia, mărturisesc că sunt unele femei pe care le invidiez... Acestea sunt femeile, care prin cultura armonică a calităților lor specifice de femei și naturi superioare, în acelaș timp, au atins punctul stabil al unui echilibru superior, într'un supra mediu construit de ele înseși, deasupra contingențelor vieții.

In mijlocul zgomotului asurzitor al claksoanelor, în zgomotul clopotelor și clopoțeilor tuturor paiațeriilor și a neîncetatei agitații în vid, în care ne simțim luați ca de un vârtej și rostogoliți până la aiureală, aceste femei trăesc o viață de liniște... Munca lor se săvârșește peste toate aceste deșărtăciuni, cu solemnitatea unui ritual, cu atenție calmă și intens încordată, cu o standardizare desăvârșită a tot ce se poate realiza automatic, spre a economisi și distribui, într'o ordine superioară, după stricte legi ale necesității, puterea de acțiune inteligentă, puterea de creațiune.

Intre toate aceste femei superioare, femei de știință și de muncă ordonată, acea pe care o invidiez mai mult, pentru că o admir mai mult, este doamna doctor *Marta Trancu-Rainer*. Căminul său este un templu închinat spiritualității. Dar, în care, pentru ca munca spirituală să se realizeze fără stinghereală, totul e orânduit într'un confort inteligent, potrivit ciclului neclintit al vârstelor vieții, după cerințele unor organisme sobre și cumpătate de oameni muncitori cu capul. Camera de consultații, în care oficiază doctorita și se devotează femeia tuturor suferințelor celorlalte femei, ca și biblioteca în legătură cu profesiunea și cu cercetările științifice, totul este standardizat, toate sunt instrumente desăvârșite în serviciul muncii spirituale. Munca sa se săvârșește în tăcere, departe de toate deșărtăciunile, plină de devotament, grea și covârșitoare pentru ușurarea suferinței și salvarea vieții celor mai umili ca și celor cu dare de mână. Dar minunea este că în acest cămin toate se fac la timpul și cu rostul lor, ca sub o baghetă magică. Abia ajunge ecoul acestei munci la noi, cei ce ne frământăm într'o deșartă agitație. Măcinăm vorbe goale și ne irosim în zadar, pe când asemenea femei în viața lor atât de plină, au un cămin ideal, îndeplinesc fapte eroice în profesiunea lor, găsesc vreme și putere să se bucure de manifestările unei culturi superioare și cheltuesc puteri neprețuite în cercetări științifice, care nu se pot dobândi decât cu o muncă titanică, în cercetări migăloase, cu experiențe și verificări nenumărate, neînchipuit de multe pentru cel ce nu a lucrat nici odată într'un laborator.

O plachetă frumos tipărită din *„Archives Roumaines de pathologie expérimentales et de Microbiologie"*, ne prezintă în extras o importantă descoperire biologică *complectând* constatarea epocală a lui Aschheim și Zondec, că rinichiul elimină *hormoni gonadrotopi nespecifici și hormoni luteinizanți*, când sunt produși cu *exces*.

Cercetările d-nei doctor Martha Trancu-Rainer au ca obiectiv numai acești hormoni.

Intrebuințând metodele celor doi autori despre care am pomenit, a ajuns a demonstra prezența hormonilor sexuali *nu numai în urina femeilor însărcinate, ci și în saliva lor.* Apoi s'a stabilit, prin diverse experiențe și verificări ale rezultatelor obținute, că urina și saliva unui indvid atins de gigantism bipofizar provoacă, în reacțiunile organelor sexuale ale animalelor de experiență, aceleași modificări, fără nici o diferență fonciară, ci numai cu oarecare diferențe de grad, de acele produse de urina și saliva femeilor gravide. Cercetări analoage în curs asupra influenței nanismului hypofizar, au dus la constatări foarte importante, dar care au încă nevoie de noi experimente spre a fi definitiv confirmate.

Pentru verificarea și stabilirea definitivă a constatărilor sale, d-na doctor Trancu-Rainer a obținut concursul medicilor și savanților care conduc institutele noastre de Fiziologie, de Anatomie și Embriologie, interesați cu toții asupra rezultatelor cercetărilor sale științifice. Aceste constatări deschid drumul la noi și importante constatări științifice. Ele au fost remarcate și relevate în presa științifică din străinătate și au prilejuit cordiale manifestări de prețuire savantei noastre doctorițe din partea notorietăților medicale din alte țări care o cunoșteau din activitatea sa anterioară.

Femeile de talent, artiste și literate, au prilejul de a veni în contact cu marele public în diferite ocaziuni. Ele devin astfel cunoscute și dovedesc prin exemplul lor, capacitatea reală a femeii pe aceste tărâmuri. Femeile de știință, prin însăși natura lucrului lor, rămân într'un domeniu închis marelui public. Astfel tocmai acelea care realizează uneori mai complect idealul de *personalitate deplin înfăptuită,* pentru care eu și altele ca mine, ne-am cheltuit energia în lupta pentru feminism, rămân departe de recunoștința pe care ar trebui să le-o păstrăm. Femei, ca d-na doctor Martha Trancu-Reiner, care au rămas *femei,* în concepția largă a cuvântului, punând în serviciul rolului lor în familie și cămin, calități și resurse dobândite printr'o cultură superioară, îndeplinind îndatoririle lor profesionale cu devotamentul duios al inimii de femei și cu știința solidă și reală a savantului serios, legând o largă și adevărată intelectualitate cu puterea unei munci organizate și cu darul feminin de a ști să facă față dificultăților din orice minut și orice împrejurare a vieții, sunt o adevărată „ilustrare" a credinței noastre în capacitatea femeii și valoarea aportului său în progresul și înflorirea omenirii viitoare.

ISABELA SADOVEANU

Mac Constantinescu — Compoziție

PLASTICA

D-nul Mac Constantinescu, *a cărui expoziție se află deschisă în saloanele Mozart, nu e numai un artist deosebit înzestrat, dar și un artist de continuă muncă.*

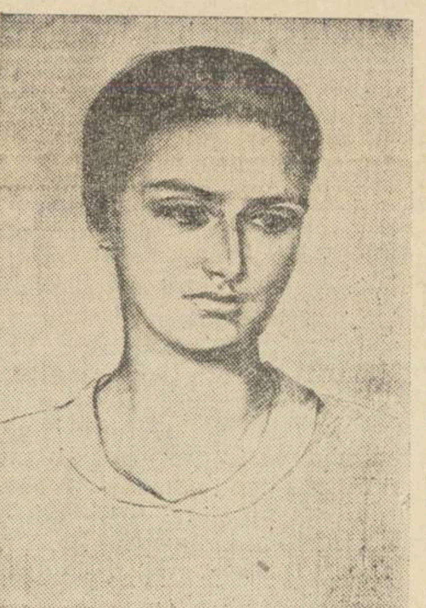
Dacă tabloul este în mare parte operă de perseverare, de fiecare zi, — după unii talentul este numai muncă. D-nul Mac Constantinescu poate fi sigur de toate izbânzile artei, pentrucă munca d-sale e completată de contribuția inteligenței și a simțului autocritic.

Oriunde-i întâlnim numele, artistul acesta ne-a obișnuit cu realizări interesante, cuprinzând emoții de calitate și viziuni subtile.

Fie că face coperta unei cărți, fie că prezintă sintetic obiectul unui afiș, fie că ilustrează cu infinită grație decorativă versuri sau proză, fie că bate arama, încrustează lemnul, cizelează piatra ori modelează lutul, opera d-lui Mac Constantinescu e totdeauna originală, străbătută de gânduri înalte, de adevărate transfigurări de vis.

In orice domeniu al activității sale, artistul știe să delimiteze o creație adevărată, acel inedit fără de care nu se poate valorifica o străduință artistică.

In momentul de față, d. Mac Constantinescu expune la Salonul Oficial, la Tinerimea Artistică, are deschisă expoziția personală dela Mozart, a ilustrat ultimul volum al Divinei Comedii, apărut zilele acestea în traducerea d-lui Alexandru Marcu și, în sfârșit, lucrează la o marcă a țării de dimensiuni pentru pavilionul românesc al Expoziției Internaționale din Bruxelles.

Lilly Verea — Portret

Mac Constantinescu — Desen

E o activitate impresionantă și în acelaș timp merituoasă, deoarece toate aceste înfăptuiri sunt de perfectă egalitate, niciuna dintre condițiunile viabilității artistice nefiind nicăeri neglijată.

Trecând acum la analiza operei, la caracterul ei, vom recunoaște în d-nul Moc Constantinescu un sculptor al liniei, dar nu al unei linii reci, de ritm geometric ca în sculptura Egiptenilor, ci al unei linii curbe, de rotunjimi și moliciuni cu origina în arta meșterilor bizantini.

Nu este o linie de calcul artistic, de abstracție matematică, ci o linie care se desfășoară după indicațiile realității, evoluând spre înălțimi.

D-l Mac Constantinescu își caută inspirațiile de preferință în mitologie, în antichitate, în religie, în fantastic, — isvoare care convin exprimării d-sale plastice.

Ultimele preocupări ale sculptorului sunt sintetizate în transpunerile iconografice. Arama bătută dă viață personajelor de basm cu gesturi heraldice, simbolurilor care cuprind idealurile omenești de totdeauna.

E un procedeu personal de prelucrare a tehnicei bizantine, care se încadrează foarte firesc în tradiția noastră artistică.

Astăzi, când toate privirile sunt îndreptate spre Apusul tuturor cutezanțelor, e o faptă de curaj folosirea surselor de inspirație din tainicele zăcăminte ale Orientului.

Astăzi, când Marinetti și toată școala lui — atât de amuzantă în unele privinți — ajung la aero-pictură, adică la exprimarea în culori a sensațiilor încercate în timpul sborului, — a înfățișa ca d. Mac Constantinescu „Fecioare cu colombe" și „Fecioare cu Iisuși", însemnează a fi un artist cu toate facultățile intacte, capabil să se adreseze oamenilor pe căile eterne ale sufletului.

Pereții sălii în care expune d. Mac Constantinescu sunt decorați de pictura și desenele d-rei Lilly Verea.

Avem dreptul să fim acum mai pretențioși cu tânăra artistă, ținând seama că începuturile i le-am subliniat cu deosebit optimism.

D-ra Verea se prezintă astăzi la ceiace s'ar putea numi un examen de capacitate. Fără niciun fel de indulgență, va trebui s'o promovăm. Dar nu înainte de a-i atrage atențiunea asupra unor scăderi pe care în viitor le va putea evita.

Ansamblul actual, excesiv de bogat, e complet lipsit de unitate. Lucrări neterminate stau alături de tablouri prea stăruitor rotunjite. Schițe de atelier, care nu au nici măcar scuza vibrației spontane, sunt față 'n față cu studii foarte izbutite de ritmică și de mișcare.

Lilly Verea — Portret

Pictura d-rei Verea are însă calități care nu pot fi trecute cu vederea. In câmpul său cromatic se deschid și se luminează priveliști, se definesc momente psihologice, se clarifică imagini de viață.

Desenele în genere, compozițiile figurale și cele de natură aduc de multe ori confirmarea posibilităților excepționale ale artistei.

Cu un efort de control și cu puțină bună voință de a merge mai departe, d-ra Lily Verea va ajunge curând la locul ce merită printre necontestați.

H. BLAZIAN

Epigrame

Judecătorului T. Măinescu, autorul unei epigrame... în 7 strofe, care arată o vădită necompatibilitate între „dame" și „epigrame".

Aflu că mata *pe dame*
Le tratezi cu epigrane,
Și de-aceea în amor,
Ai rămas judecător.

Necunoscutului pseudonim... Mircea Petala.

Pseudonime, pe mata,
Te rog semnează cum te chiamă.
Căci pentr'un.... Mircea Petala
Eu n'ași strica o epigramă.

Lui Volbură Poiană N., care cică ar fi salvat literatura... omorându-mă.

C'așa te-a zămislit natura:
Un asasin în versuri, știu!
Dar cum salvași literatura,
Când Volbură Poiana-i viu?

Anonimului M. M. care ia apărarea lui Volbură Poiană N. pe motiv că ar fi mișcat... în front.

Că versul fără duh e un afront,
Mă 'ncredințez din epigrama-ți ce nu pișcă.
Eu nu-l condamn că „a mișcat în front",
Ci fiindcă versurile lui... nu mișcă.

C. MANOLACHE

Remy de Gourmont

— Douăzeci de ani dela moartea lui —

Suntem înțeleși că încununarea glorioasă a unei vieți întregi o aduce actul morții. Prometeu sfâșiat pe piscul Kasbekului de pliscul vulturilor, Socrate care bea cucută, Savonarola ars pe rug și celelalte. Ne amintim chiar că sensibila Hedda Gabler cerea partenerului ei o moarte, dacă nu direct eroică, cel puțin estetică, și că aceiași Hedda și-a exprimat desgustul și disperarea că ratatul său amic și-a tras un glonte în pântece, moarte abjectă, vulgară, respingătoare.

Dar moartea obscură și mizeră nu poate fi totuși glorioasă? Eu unul cunosc unele morți mizere care sunt și acuzatoare: poeți care se sting în spitale sau în rigole. Atâtea morți obscure sunt pline de glorie, întrucât nu contrazic conduita unei vieți întregi.

Remy de Gourmont, deși și-a dat sufletul într'o Luni spre seară, acum douăzeci de ani, în spitalul Boucicaut din Paris, el era mort cu o zi mai înainte, la el acasă, între cărți.

A doua zi, un ziarist isteț și binevoitor scria în *Le Matin:* „les lettres françaises ont perdu un estimable écrivain et un homme de goût".

Acum douăzeci de ani — suntem în anul 1915 — nici nu s'ar fi putut spune mai mult despre un scriitor care nu muria pe front și care — auzi mata! — cu un sfert de veac mai înainte, adică în 1891, scrisese în *Mercure de France* un articol care n'a fost niciodată uitat și care se intitula: *Le joujou patriotisme.* In el, autorul petrecea pe seama patriotarzilor mincinoși, de paradă, interesați, și visa, ca altădată Heine, o sinceră amiciție între Teutoni și Gali.

Moartea obscură a lui de Gourmont n'a stricat totuși cu nimic vieții și operei sale. De mult, o paralizie facială care îl transfigurase, făcându-l aproape respingător, îl izolase într'o aspră singurătate și cruntă lipsă de tandreță. De mult, trăia între viață și moarte, agonizând trupește, dar într'o continuă febră creatoare.

Simpatia sau dragostea, de care încă mă simt capabil, nu au decât rare ocazii să se arate, și nici nu le mai caut. Mi s'a citit zilele trecute tragedia unui poet grec modern, clădită pe iubirile umbrei lui Achile. A iubit-o pe Polyxena, pe Medea, pe Elena; ele se simțeau pătrunzând întrînsul ca un vis, iar el simțea totdeodată grozăvia stării sale. La început, n'am înțeles ceiace aducea nou această leengdă posthomerică, dar într'o dimineață i-am simțit amărăciunea și frumusețea tristă. Această viață de umbră oamenii nu o trăesc după, ci înainte de moartea lor, în perioada crepusculară, când sînt suspendați între ființă și neant, *„Entre l'horreur de vivre et l'horreur de mourri* și când încearcă totuși, împinși de nu știu ce inutilă reviviscență, să pătrundă ca visuri în inimile care de mult nu-i mai visează. Poate că zeii, numai pentru aceștia au creat simpatia".

Acest pasaj din *Lettres à l'Amazone,* una din ultimele sale cărți, închide întrânsul toată drama și frumusețea vieții lui de Gourmont.

Inchinat lecturii — singura lui dragoste precisă și totală — acest senzual fin, groaznic în analizele sale, stăpânind o inteligență de amețitoare profunzime, a iubit culorile vii ale vieții, dragostea și tinerețea mai intens decât toți frivolii, care aparent sînt exuberanți consumatori de viață. Și a iubit toate acestea tocmai în „perioada crepusculară", cum o numește el însuși, atunci când totul fugea de el, din pricina aspectului său de faun hidos.

A, zilele, rarele zile, când de Gourmont cobora la cafeneaua de Flore, unde avea să-și întâlnească prietenii de artă! Iată duduia aceia plină de tinerețe, de zâmbet, de soare, duduia care a intrat acum învârtind *tourniquet-ul* cafenelei — cuce mină de desgust ocolește masa la care stă această progenitură a Satanei, ce desigur își ascunde coada și copitele de țap!

Numai lipsa de mângâiere și tandreță a făcut în chip firesc să se nască într'însul o violentă obsesie a dragostei și a simpatiei. In *Physique de l'amour, Lettres d'un Satyre, Lettres a Sixtine, Un coeur virginal* și mai ales în *Lettres à l'Amazone,* Remy de Gourmont ne apare aproape ca un obsedat sexual. Pentru el, până și „spiritele noastre au un sex".

Dacă ar fi să urmăm mai departe logica temperamentului omenesc, care în complexitatea și contradicțiile lui, cere imperios și înlocuește ideal tocmai ceiace îi lipsește și după care însetează, ar însemna să găsim la de Gourmont, lipsitul de iubire și tandreță, numai exprimarea dorinței de dragoste pură, ideală. Dar, deși de Gourmont a înțeles și simțit serafica dragoste a lui Dante pentru Beatrice *(v. Dante, Beatrice et la poésie amoureuse),* inteligența și luciditatea lui l-a mânat să „disocieze" — este un termen adesea uzitat de dânsul — sentimentul de voluptatea pură, așezând aceasta din urmă pe întâiul plan „Le plaisir des amours légères mène au bonheur de l'amour. Le dédain des plaisirs dessèche la série des sentiments. Peu d'êtres ont l'intuition du bonheur. Le plaisir est son école. Et quand on en resterait là, on n'aurait pas encore perdu sa vie". Și mai departe, două pagini despre superioritatea voluptății asupra „marilor pasiuni".

La prima vedere, ar părea curios cum acest om al cărții, acest solitar fără să vrea, dovedește în scrierile sale o inepuisabilă experiență de viață și mai ales o experiență amoroasă atât de subiectivă, adică atât de umană, încât își întinde antenele între fruntariile universalității. Adevărul e însă că experiența, chiar cea mai bogată și mai adâncă, se câștigă nu numai în „contactul direct cu viața", cum se spune. Reprezentările pornite dela intuiție — o intuiție specială, ce nu poate fi contrafăcută sau suplinită printr'un act de voință — au aceiași valoare cași contactul direct.

Acest bărbat refuzat a înțeles sensul iubirii, delaolaltă carnală și spirituală, mai adânc decât oricare Don Juan sau Brantôme, cuceritori de inimi feminine și perfect satisfăcuți trupește. Cred că nu există amant, plin de bucuria de a-și trăi dragostea sau decepționat de urmările legăturilor sentimentale, care să nu se regăsească întreg în paginile de iubire scrise de Remy de Gourmont.

Deși par judecăți abstracte, principiale, deși par generalități teoretice, dacă nu chiar arbitrare, gândirile lui de Gourmont conțin totuși seva vieții reale.

In anume pagini ale lui de Gourmont se desfășoară o poveste de iubire mai pură decât a lui Dante, mai aprigă decât a lui Des Grieux, mai frivolă decât a lui Casanova, mai cinică decât a lui Bandello, mai calmă și mai reținută decât a lui Solness. Se desfășoară însăși Iubirea întoarsă în sine însăși.

In ciuda frământărilor și nemulțumirilor sale, îl socotesc pe de Gourmont ca pe cel mai fericit amant: niciodată sentimentul desfășurat în libertate nu i-a umbrit și încălcat inteligența, judecata, voința. A respins totdeauna complicațiile care strică farmecul vieții, complicațiile legate de marile și infamele pasiuni. Ceiace totuși nu înseamnă că a fost lipsit de pasiune. In marile pasiuni amoroase respiră atâta ură și ele se isprăvesc înnecate în atâta dispreț, încât nu e de mirare că de Gourmont prefera „atașamentul profund care se cunoaște și se judecă". Toate decepțiile, sâcâelile, nemulțumirile, împotrivirile, lacrimele își dau întâlnire numai între doi parteneri „nebuni unul după celălalt", încât plăcerea pe care o mai poate conține asemenea pasiune devine minimă, insuficientă, lipsită de tentație. Ase-

Urmare în pag. IV-a

menea pasiune risipeşte tinereţea şi gustul de viaţă.

„Nu putem suporta nici o stare definitivă — zice el — chiar şi pe aceia care realizează plenitudinea dorinţelor noastre. Vorbesc pentru aceia cari au o viaţă proprie, ale căror activităţi se prelungesc în toate direcţiile deodată şi cari nu se dăruesc niciodată într'atâta încât să nu-şi rezerve o parte din ei înşişi pentru bucuria lor egoistă". Şi: „Trebue să fii egoist şi să fii mândru de asta!"

Dar şi mai elocvent este acest fragment dintr'o scrisoare către Rachilde: „Rachilde, de complicaţiile dragostei, în cinste printre doamnele literate, am cea mai mare oroare. Prefer, aş prefera voluptatea pură, căci dragostea trebue despuiată de violenţa ei grosieră".

Am instat prea mult asupra paginilor în care de Gourmont desbate febril problemele iubirii? Nu cred. Insăşi opera lui insistă. Intre Sixtina şi Amazoana — Sixtina care a fost d-na Berthe de Courrières şi Amazoana care a fost miss Clifford Barney — Remy de Gourmont a rămas un obsedat de problemele dragostei.

Din câte s'au scris în legătură cu cele două femei, se vede bine că de Gourmont n'a fost complet lipsit de experienţă, în sensul contactului direct cu viaţa. Sixtina, care a murit după el, reprezenta desigur, în conştiinţa lui, legătura inextricabilă pentru toată viaţa cu o femee iubită altădată. Este femeia fidelă, gata de jertfe, atentă, dar burgheză şi deloc amantă. Cu desăvârşire lipsită de înţelegere, puţin sâcâitoare şi *à la longue* jenantă prin însăşi prezenţa ei, cu toată afecţiunea şi asistenţa pe care le dovedia. In privinţa Sixtinei, adică a d-nei de Courrières, există câteva rînduri pregnante de aceiaşi Rachilde: „Era mândră, casantă, fantezistă şi groaznic de burgheză. Remy de Gourmont a fost foarte îndurător cu ea că n'a ucis-o".

Amazoana? Desigur că în viaţa lui de Gourmont, Amazoana, adică miss Clifford Barney a însemnat ceiace a fost Hilda Wangel pentru Solness: apariţie primăvăratecă, rechemare la viaţă, reviviscenţă.

„Eşti pentru mine — scrie el — un dar căzut din cer în acel moment al vieţii mele când eram mai deprimat, când nu mai ţineam la nimic„ când nu mai nădăjduiam nimic".

Citând aceste rânduri, un biograf gourmontian, d. Legrand-Chabrier, face o reflecţie cu care nu sînt de acord. Zice d-sa: „Magnific omagiu, fireşte, dar de-un egoism suveran şi poate mai rău, dacă ne gândim la credincioasa Sixtina încă în viaţă" Nu sînt de acord cu această consolare postumă pe care d. Legrand-Chabrier o acordă d-nei de Courrières, deoarece ştiu că unele legi ale sentimentului omenesc — drepte sau nedrepte — trec imperiale, nepăsătoare, crude peste anumite dureri laşe. De aceste legi, omul însuşi nu e responsabil. Ceiace se întâmplă când se întâmplă, este fără învoirea lui.

Durerea d-nei de Courrières? Dar crede d. Legrand-Chabrier că însuşi Remy nu este stăpânit de frământări, chiar dacă n'ar fi decât conştiinţa că pricinueşte o profundă durere unei femei iubite altădată, încă plină de virtuţi şi calităţi? Dar constatarea că e posibilă o nouă ataşare, în dauna iubirii vechi şi stinse, nu conţine un regret vag şi o durere?

Insuşi d. Legrand-Chabrier ştie ceva în privinţa aceasta, căci mai departe scrie: „Dar are el (Remy), cu dreptul lui divin de creator literar, să se ocupe de vechea legătură domolită, când simte o nouă tinereţe a senzaţiilor şi sentimentelor care se mişcă brusc într'însul asemenea unor adevărate triumfuri spirituale?" Eu voi răspunde că n'are să se ocupe de acea veche legătură, dar nu numai în virtutea „dreptului divin de creator literar", cum romantic şi patetic se exprimă d. Chabrier, ci din pricina subjugătoarelor slăbiciuni omeneşti, cari sunt mai tari decât noi.

Mă mai întreb odată dacă n'am insistat cu exagerare asupra amorurilor şi problemelor de dragoste pe care şi le-a pus Remy de Gourmont. De data asta, răspund afirmativ. Căci Remy de Gourmont n'a fost numai un *raisonneur* asupra dragostei. Autor al unei vaste opere literare, el este deopotrivă poet, romancier, esseist, filolog şi mai ales critic. Plin de originalitate delaolaltă în stil şi în gândire, viguros şi profund Remy de Gourmont s'a cheltuit în câteva mii de pagini, fiecare cu farmecul, tentaţia şi valoarea ei.

Epoca simbolismului francez nu va putea fi niciodată studiată fără ajutorul cărţilor lui. O serie de figuri şi probleme ale literaturii franceze şi ale literaturii în genere vor fi mai lesne lămurite, dacă se va face apel la ale sale numeroase *Promenaque, Les livres des masques, Esthélique de la Langue fran aise. La Culture des idées, Le problème du style*, etc.

Soarta istorică a operei lui Remy de Gourmont este a tutulor operelor dinainte de război. Generaţiile tinere s'au desprins de ele, abia le ştiu din auzite, în orice caz sunt despărţite de aceste opere prin lipsa de continuitate pe care tăişul războiului a stabilit-o între două epoci imediate.

Dar ca orice operă mare, adică vie, opera lui Remy de Gourmont va să renască deîndată ce toate febrilităţile economice se vor risipi. Trebue să vină o epocă în care tineretul să prindă interes pentru marile opere ale trecutului.

După o moarte obscură în timpul măcelului mondial, Remy de Gourmont va renaşte glorios, câştigând simpatia umană, în înţelesul pe care l-a dat el însuşi acestui cuvânt.

LASCAR SEBASTIAN

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

Naufragiaţii dragostei

A apărut ediţia II-a din „Naufragiaţii dragostei" studiu psicho-sexual de dr. H Martin, o lucrare care deşi ştiinţifică, tratează în mod literar nevrozele amorului. Autorul înfăţişează cititorilor o sumedenie de îndrumări, pentru cunoaşterea problemelor sexuale în lumina ştiinţei actuale şi a observaţiunilor personale. In capitolele Higiena morală sexuală, Educaţie, Reformă, autorul preconizează cele mai bune mijloace pentru realizarea sănătăţii şi fericirii înainte şi după căsătorie.

Logica

Mai bine-i dai, ori cât ar vrea,
Lui *Dragomir*, pe-o trufanda;
Decât să dai, bolnav şi trist,
Din munca ta la farmacist.

Jaurmet

Ministerul de Instrucţie Francez, recomandă printr'o adresă specială tuturor şcoalelor din Franţa ca lectură instructivă specială pentru elevi şi tineret „Les aventures magnifiques de Bill Gazon", intrucât întrunesc în acelaş timp imaginaţia fecundă îmbinată cu realitatea.

Se ştie că această extraordinară capodoperă a literaturii universale, a apărut şi în traducere românească sub titlul „Fantasticele aventuri de călătorii ale lui Bill Gazon". Este vorba de un tânăr îndrăzneţ, care a parcurs întreaga lume: Rusia, Japonia, China, India, Argentina, etc. Primejdii nenumărate i se ivesc în cale, şi cu un curaj rar le înfruntă...

Este o literatură captivantă şi instructivă în acelaş timp.

Un volum de 40 pagini cu coperta ilustrată în culori şi numeroase desene şi fotografii, 3 lei.

— Dragul meu, ce înseamnă cuvântul „nouveauté"?
— Hm... Vândut!

GIACOMO LEOPARDI

Dialog

între Modă şi Moarte

Moda. Doamnă Moarte, Doamnă Moarte.

Moartea. Aşteaptă să-ţi vie ceasul, că viu eu fără să mă chemi.

Moda. Doamnă Moarte.

Moartea. Du-te dracului. Am să viu eu când n'ai să vrei tu.

Moda. Ca şi când n'aş fi nemuritoare!

Moartea. Nemuritoare?

„S'a dus de mult al miilea veleat" decând s'a isprăvit cu muritorii.

Moda. Şi Doamna e petrarchistă, de par'că ar fi un poet din veacul al şaisprezecelea sau al nouăsprezecelea? [1]

Moartea. Mi's dragi versurile lui Petrarca, fiindcă e vorba acolo şi de triumful [2] meu şi fiindcă sunt pomenită aproape la tot pasul.

Moda. Nu zău, măcar de dragul celor şapte păcate capitale [3], opreşte-te cât de cât şi uită-te la mine.

Moartea. Mă uit.

Moda. Nu mă cunoşti?

Moartea. Ar trebui să ştii că nu văd bine şi că nu pot purta ochelari fiindcă Englejii nu-mi fac nici o pereche pe măsură şi apoi şi de mi-ar face ei, n'aş avea de ce să-i agăţ.

Moda. Sunt Moda, sora ta.

Moartea. Sora mea?

Moda. Da: nu-ţi aduci aminte că amândouă suntem fiicele Pieirii?

Moartea. Ce să-mi aduc aminte, când eu sunt duşmană de moarte cu amintirea?

Moda. Dar eu mi-aduc bine aminte, şi ştiu că şi una şi alta ne trudim deopotrivă să tot desfacem şi să schimbăm lucrurile de pe lumea asta, cu toate că tu mergi spre ţelul acesta pe un drum iar eu pe altul.

Moartea. Dacă nu stai cumva la sfat cu tine însăţi, sau cu vreo fiinţă din gâtlejul tău, vorbeşte ceva mai tare şi rosteşte răspicat cuvintele; că dacă ai să-mi tot bolboroseşti printre dinţi cu glăsciorul acela străveziu, n'am să te 'nţeleg nici mâne, fiindcă află, dacă n'ai ştiut, că la mine auzul se poate lua de mână cu văzul.

Moda. Cu toate că aşa ceva e împotriva datinilor şi cu toate că în Franţa nu e obiceiul să vorbeşti ca să fii auzit, totuşi, de vreme ce suntem surori şi între noi mai poate merge şi fără forme, am să vorbesc precum vrei tu. Spuneam prin urmare că firea şi deprinderea noastră a amândorora e să înnoim într'una lumea; dar tu dela început te-ai repezit la fiinţe şi la sânge; eu mă mulţumesc cel mult cu bărbi, cu păr, cu haine, cu clădiri şi cu lucruri de soiul ăsta. Nu e mai puţin adevărat că am făcut şi eu şi mai fac încă unele isprăvi ce se iau la întrecere cu ale tale, de pildă când sfredelesc fie buze, fie urechi, fie nasuri, şi le sfâşiu cu bazaconiile pe care le spânzur de găuri; când prăjesc pielea oamenilor cu poze de foc pe care îi silesc să şi le întipărească de dragul frumuseţii; ...când statornicesc obiceiul ca toată lumea să poarte capul cutărei persoane, cum am făcut în America şi Asia; când schingiuesc oamenii cu tocuri înalte; când le opresc răsuflarea şi-i fac să le sară ochii din cap de strânsoarea corsetelor; şi încă o mie şi una de alte comedii de felul ăsta. De alfel, în general, eu învăţ şi silesc pe toţi oamenii de treabă să rabde zilnic sute de osteneli şi necazuri, adeseori chiar de dureri şi chinuri, ba mai fac pe câte unul să şi moară vitejeşte de dragul meu. Nu-ţi mai spun de durerile de cap, de guturaiurile, de toate soiurile de răceli, de căldurile zilnice, sau care ţin câte trei-patru zile, pe care oamenii le capătă ca să-mi fie pe plac, primind să tremure de frig şi să se înăbuşe de căldură după gustul meu, să se acopere pe spate cu lână şi pe piept cu mătase şi să facă orice pe voia mea, chiar când e spre răul lor.

Moartea. Intr'un cuvânt, te cred că-mi eşti soră, ba dacă vrei, sunt mai sigură de asta decât de moarte, fără să mai fie nevoie să mi te juri. Dar ştii că stând pe loc, mie îmi vine rău; aşa că, dacă-ţi dă mâna să sbori alături de mine, ai grijă să nu crăpi, fiindcă eu cam ştiu să fug, iar în sbor ai să-mi spui de-ale tale; dacă nu, având în vedere rudenia noastră, îţi făgăduesc să-ţi las, după moarte, toată averea mea şi acum rămâi sănătoasă.

Moda. Dacă ar fi să ne luăm la întrecere, nu ştiu zău care din două ar birui, fiindcă dacă tu fugi, eu alerg mai mult decât în galop; şi dacă ţie îţi vine rău stând pe loc, eu una mă sfârşesc. Aşa că hai s'o luăm la goană şi gonind, o să vorbim precum ai spus, de-ale noastre.

Moartea. Să fie într'un ceas bun. Prin urmare, de vreme ce te-ai născut din trupul mamei mele, s'ar cădea să-mi dai o mână de ajutor, într'un fel, la îndeletnicirile mele.

Moda. Doar asta am şi făcut până acum, mai mult decât îţi închipui. Intâi şi 'ntâi, eu care desfiinţez sau întorc pe dos într'una toate datinile din lume, n'am îngăduit să se părăsească nicicând şi nicăeri obiceiul de-a muri şi de asta vezi că dăinueşte pretutindeni, dela începutul lumii şi până azi.

Moartea. Mare grozăvie, ce-i drept, să nu faci ceiace nu poţi!

Moda. Cum nu pot? Asta dovedeşte că tu nu cunoşti puterea Modei.

Moartea. Bine-bine: o să vorbim de asta la timp, când o veni moda să nu mai moară lumea. Dar tocmai în privinţa aceasta aş vrea să mă ajuţi, ca soră ce-mi eşti, să izbutesc contrariul ceva mai uşor şi mai repede decât până acum.

Moda. Ţi-am şi povestit unele dintre isprăvile mele ce-ţi sunt de cel mai mare folos. Dar asta-i bătae de joc pe lângă ce-ţi voi spune acum... Acolo, unde pe vremuri, era obiceiul să fii urâtă şi blestemată, azi, mulţumită mie, lucrurile s'au întors în aşa fel, încât orice om deştept te preţueşte şi te laudă, înălţându-te deasupra vieţii şi atât te-a îndrăgit, încât mereu te chiamă şi-şi îndreaptă ochii spre tine ca spre cea mai mare nădejde a sa. Insfârşit, tot văzând că mulţi se lăudaseră că vor să ajungă nemuritori adică să nu mai moară deabinelea, fiindcă o bună parte din fiinţa lor nu ţi-ar mai fi căzut în mâni, ea, deşi ştiam prea bine că toate astea sunt mofturi şi că dacă aceştia ori alţii trăiau în amintirea oamenilor, trăiau ca să zicem aşa, în glumă şi nu se bucurau de faima lor după cum nu suferiau de umezeala din mormânt; oricum, înţelegând că povestea asta cu nemuritorii îţi cam strică, fiindcă are aerul că-ţi ştirbeşte din cinste şi renume, am desfiinţat obiceiul acesta de-a căuta nemurirea şi de-a o dărui cui s'ar întâmpla s'o merite. Aşa că, în clipa de faţă, dacă odată moare cineva, fii sigură că nu mai rămâne din el nici o fărâmă care n'a murit de tot şi că e nevoit să se ducă la repezeală şi în întregime sub pământ, ca un peştişor înghiţit dintr'o îmbucătură, cu cap cu oase cu tot. Faptele acestea, nici puţine nici neînsemnate, le-am tot făcut eu până acum de dragul tău, din dorinţa de-a face să crească stăpânirea ta pe pământ, ceiace s'a şi întâmplat. Şi pentru ţinta aceasta sunt gata să mă străduesc zilnic într'atâta şi mai mult chiar; cu care gând am şi pornit în căutarea ta; şi mi se pare nimerit ca de acum înainte să nu ne mai deslipim una de alta, deoarece, fiind mereu în tovărăşie, putem să ne sfătuim împreună după împrejurări şi să luăm mai bune hotărâri decât altminteri; putem să le şi aducem mai bine la îndeplinire.

Moartea. Drept grăeşti şi aşa voesc să facem.

(Din „Operette morali")

Din italieneşte de

NELA DUMITRESCU

1 Aluzie la moda de a imita pe poetul *Francesco Petrarca* 1304 — 1370), puternică mai ales în sec. XVI şi XIX, deci şi printre contemporanii lui *Leopardi* (1798—1837).

2 „*Triumfurile*" (în număr de zece, între care şi al *Morţii*), e titlul unei opere poetice a lui Petrarca.

3 Trufia, invidia, mânia, lenea, sgârcenia, lăcomia şi înfrânarea.

Au apărut

Două cărţi de mare succes

Sâmbătă 30 Martie orele 5-8 vor semna autografic d-ni

TUDOR ARGHEZI şi N. D. COCEA

Deasemeni vor semna autografe tiner i scriitori cari au apărut recent în literatura noastră:

Anişoara Odeanu	Bonciu H.	Muşatescu Tudor
Erastia Peretz	Botez Ioachim	Oprescu Horia
Henriette I. Stahl	Dumitraşcu R.	Petraşincu Dan
Sidonia Drăguşan	Holban Anton	Şerban Mihail
Acsinteanu G.	Massoff Ioan	Stan C. T.

EDITURA „ALCALAY"

Cum se scrie o istorie contimporană

Un scriitor englez, a scos, probabil cu prilejul sărbătoririi celor 25 de ani ai Regelui George al V-lea, o istorie a domniei sale. La noi o astfel de Istorie ar fi fost îngenunchiată sau intereselor suveranului sau nevoilor noastre de apologie, fără nici o preocupare de respectul strict al adevărului.

D. C. Sommervell, care a scris „*The Reign, of King George the Fifth*", pentru a-şi salva scrupulele de conştiinţă şi a scrie adevărul atât pe cât se poate într'o asemenea operă, s'a refugiat în ironie. Ironia însă este o adevărată cursă pentru scriitorul care nu ar avea bunăvoinţă şi discreţie.

Sommervell ştie să o mânuiască fără a risca să cadă în lipsă de respect şi dă o carte pe cât de instructivă pe atât de plăcută la citit şi interesantă.

Despre război are multe de scris, însă:

„Neliniştea mocnită, aşteptarea noutăţilor, care când soseau nu mai erau noutăţi, mă face să nu prea pot spune multe despre participarea regelui, şi despre războiu în genere.

Voi plăti deci, asupra acestei teme tributul tăcerii".

Aceasta însă nu înseamnează că regalitatea a fost scutită de suferinţele războiului. Greşala de calcul cu Dardanelele, panica în faţa tankurilor, au fost adevăratele tragedii... Autorul acestor pagini de istorie contemporană recunoaşte că Austria şi Germania au fost autorii războiului, căci „oricât s'ar fi trudit politica celorlalte puteri, nici una nu ar fi putut schimba mersul evenimentelor în spre războiu sau în spre pace ca acea a Germaniei şi a Austriei în conlucrare".

Apoi despre Lloyd George spune: „Voinţa lui Dumnezeu este esenţială în izbânda faptelor omeneşti şi iniţiativa lui Lloyd George a avut, asupra spiritelor demoralizate, înrâurirea unei bune smunciturі de hăţ asupra unui atelaj obosit.

In ceiace priveşte războiul, însă, ironia sa este reţinută şi nu-şi dă liber frâu decât după ce acesta a trecut. Democraţia, zice el, a scos din mlaştini pe membrii parlamentului dintre cei mai bogaţi, dar şi cei mai nepricepuţi şi mai puţin arătoşi oameni din Camera Comunelor dela Waterloo şi până azi. Presa este plină de denunţurile opiniei publice asupra risipei banului public şi lipsa oricărei economii în parte. „Am fost cu toţii învăluiţi într'un fel de ceaţă sentimentală, urmează autorul, din care încă nu ne-am desmeticit". De sigur, spune el, nu mai era nici o vedere personală a miniştrilor în ceiace priveşte Irlanda, căci orice lovitură de puşcă era plătită cu 60 sau 100 lire din fondul *Sinn-Fein*-ului, mereu alimentat de America.

Dacă era greu de cunoscut adevărata opinie publică mai înainte, observă Sommervell, cu atât este mai greu azi, când numărul votanţilor a crescut enorm prin darea votului femeilor şi care provoacă curente foarte schimbătoare după emoţia împrejurărilor şi fac opinia publică mai schimbătoare decât oricând. Despre naţionalism, crede el, a ajuns într'un punct în care este o adevărată sinucidere naţională.

In multe din aprecierile sale personale acest istoric este pătrunzător. Amestecul de onestitate şi cutezanţă este caracterul pe care el îl atribue multora dintre conducătorii generaţiei de după războiu.

Despre rege, al cărui nume e legat de era aceasta, vorbeşte în cuvinte foarte măsurate şi pline de demnitate:

„A fi recunoscut de toţi că, timp de 25 de ani, în cele bune ca şi în cele rele ale soartei, a rămas reprezentantul cel mai credincios al unei mari naţiuni, este o rară victorie a caracterului personal". *A păstrat încrederea acordată de poporul său* şi aceasta este dovada esenţială a perfecţiunii sale omeneşti.

Paul Valery despre viata şi impresiile sale literare

„Mediteranianul" venise în oraşul său natal atras de dorul căminului şi de marea care i-a inspirat primele versuri.

Intr'o după amiază, poetul povesti într'un cerc literar amintiri şi impresii din viaţa sa literară. Am avut fericirea să asist la această confesiune a marelui Valéry şi după cât îmi va ajuta memoria să voiu reda amănuntele:

Valéry vorbeşte despre Sete unde s'a născut şi unde şi-a petrecut prima copilărie. „M'am născut în locul pe care l-aş fi ales să mă nasc; la marginea mării, cu visurile şi infinitul evocat".

Valéry urmărea din zori corăbiile mici ce plecau din port şi dorul lui de a pleca cu marinarii bătrâni care povesteau istorii minunate îl făcu să se viseze marinar.

Tânărul V. n'avea darul scrisului, citea din când în când, era un elev mediocru.

După ce termină liceul la Montpellier capătă gustul picturii, se întoarce la Sete, unde, la malul mării, pictează peisagii. Intorcându-se acasă, el acoperea tabloul cu o pagină de ziar şi într'o bună zi, tot peisajul se lipi de foaia de jurnal, spre marea disperare a pictorului diletant.

Poetul îşi dă bacalaureatul cu toate prezicerile rele ale profesorilor, care îl socot ratat.

Se înscrie la facultatea de drept, contra voinţei sale şi profită de timpul liber ca să citească, mai ales pe Huysmans.

Işi face serviciul militar, e un soldat foarte prost, pe care plutonierul nu-l menajează de altfel.

Intr'o călătorie de concediu face cunoştinţă cu Pierre Louis, autorul „Afroditei"; acesta îl sfătuieşte să scrie. Intre cei doi tineri se leagă o prietenie durabilă. Tot din îndemnul lui Louis, Valéry publică primul său poem „Narcis" care obţine un mare succes; dar poetul nu e dispus să facă literatură.

Pleacă în Anglia unde face studii de Economie Politică, fără să reuşească de altfel.

Valéry se întoarce la Paris, unde rămâne 25 de ani fără să scrie, citind enorm de mult şi făcând ceeace el numeşte „autoculture poetique".

Intr'o zi, la grădina Luxemburg, văzu un grup de oameni adunaţi în jurul unui om beat, care dormea: Era Verlaine, pe care n'a îndrăznit să-l abordeze. Face cunoştinţă cu marele filozof-matematician Henri Poincaré şi cu Leconte de Lisle care-l îndeamnă să publice un mănunchiu de poezii „La Jeune Paruqe", cea mai obscură poemă franceză. Poetul mai scrie „Cimitirul de marinari", pe urmă „Charmes" şi numai după opt ani de viaţă literară este ales la „Academia Franceză", unde se împrieteneşte cu mareşalul Petain şi cu Louis, Barthou care-i dărueşte o scrisoare-autograf de Descartes.

Invitat de Barthou, cu câteva zile înainte de tragicul său sfârşit, Valéry îl întrebă amănunte asupra situaţiei generale; el răspunse: „Văd roşu...."

— In străinătate?, întrebă Valéry.

— Nu, în stradă... răspunse Barthou; şi după o săptămână avu loc tragedia din Marsilia.

In ultimul timp, Valéry scrie reflexiunile celor douăzeci şi cinci ani de meditaţie, „Propos sur la poésie" şi însfârşit esseuri filosofice „Regards sur le monde actuel".

Spre bătrâneţe, Paul Valéry revine în oraşul său natal, să revadă marea, care „a intrat în substanţa spiritului său cu o imagine ce o regăseşte în opera sa, ca o emanaţie sfântă, ca o emisiune permanentă şi magică".

LEW CORMAN

INTOARCERI

Pe fereastra deschisă pătrundea în birou, odată cu azurul însorit al după-amiezii, răsuflet subţire şi umed de primăvară.

Vichi Mălurescu scria rânduri de dragoste — lin, cu gânduri sglobii peste care flutura un zâmbet: zâmbetul Paulei. Va fi în curând „soţul" acestei fete vioaie, drăguţe şi bogate — iată ce îl făcea şi pe el să zâmbească. Şi totuşi începuse să-i placă Paula — pe care o cunoscuse deabia de o lună într'o familie unde maestrul Titu Roşianu îl dusese cu tâlc şi cam cu deasila. In loc să găsească o provincială grăsuţă şi inocentă, întâlnise o domnişoară mlădioasă, care vorbea muzical franţuzeşte, privea senin în ochi şi poseda un discret simţ al nuanţelor. Logodna lor avea să fie peste o lună.

— Tu eşti viitor avocat de talent, ea bogată şi nostimă. Tat'său e şi bine înfipt în politică. E un contract avantajos pentru ambele părţi, remarcase maestrului Roşianu, pe care Mălurescu îl aprecia pentru competenţa lui juridică şi îl iubea pentru firea sa pozitivă şi deschisă.

Termină scrisoarea şi ieşi în oraş. Trebuia să meargă la Roşianu, cu care avea de lucru. Seara luă masa cu câţiva din prieteni şi, pe la unsprezece, merse — mai mult târât de ceilalţi — la „Moulin bleu".

Intors de câteva luni din străinătate unde îşi făcuse doctoratul, Vichi Mălurescu avea un manifest dispreţ pentru acest gen de localuri bucureştene. Intra deci pentru întâia oară la „Moulin" Găsiră cu greutate o lojă în mijlocul unei lumi învălmăşite şi elegante, care bea, vorbea şi dansa. Femei cu torsuri decoltate, femei în matase, femei cu ochi sticloşi şi guri perlate de zâmbete furişe ori de râs lasciv. Bărbaţii aveau privirea în neguri, ori la pândă, şi braţe care se arcuiau în gesturi de contopire sau rapt pe talii elastice. Un tango lent, în acorduri toride, legăna perechile care şerpuiau multiplicate în oglinzi lungi, care se deschideau la egale distanţe în tapetul bleu-marin al sălii inundate de două lustre maure.

In grupul lui Mălurescu şampania şi gluma îşi uneau sclipirile. Un căpitan şi două doamne măriră cercul prietenesc al lui Vichi. Una din ele — soţia ofiţerului — avea o frumuseţe creolă, concentrată, cu priviri lungi şi tăceri inteligente. Cealaltă, o rubedenie aproximativă şi divorţată a căpitanului, era un drac libertin şi blond, care fuma enorm şi râdea băeţeşte de cupletele shoking.

Vichi Mălurescu se amuza fără să poată fi expansiv, cum ar fi voit.

— Domnul e din provincie? îl iscodise cu puţină ironie doamna micuţă şi blondă.

— Nu, coniţă, sunt amorezat numai — ceeace dealtfel e cam tot una ca aspect, glumi Mălurescu.

Se stinseră lustrele, rămânând aprinse numai lămpile minuscule cu lumina viorie, tapisată, de lângă oglinzi. O exibiţie de *girls* goale, cu trei paftale de paete drept singure podoabe ale trupului, magnetizau toate globurile privirilor. Intr'o lojă din faţa lui, Vichi Mălurescu văzu apărând o femee înaltă şi fină însoţită de doi bărbaţi. De unde o cunoştea? O privi insistent. In străfulgerarea unui val de lumină revărsat pe o uşă care se deschise o clipă, o recunoscu: era Nela Savu-Ronea, pe care o cunoştea din copilărie. Era într'o toaletă închisă, simplă şi de preţ. Ea era: profilul delicat cu nasul drept ca de statuă greacă, ochi mari cu tăetură prelungă şi cu privire de o puritate pe care el i-o ştia de când se cunoscuseră, părul revărsat pe spate în bucle castanii şi grele, fruntea înaltă şi lină care spiritualiza ovalul feţei, erau fără îndoială ale ei. A ei era gura cu buze pline de copil, gura pe care, într'o îndrăzneală neaşteptată, Vichi i-o sărutase de mult şi o dorise după aceea în atâtea nopţi adolescente.

I se păru un moment că o ochii ei i-au văzut şi l-au recunoscut. Dar ea îşi lunecă privirea în altă parte, apoi pe scenă.

Se aprinseră luminile mari. Unul din cei doi bărbaţi care însoţea pe Nela, era încă tânăr, uscăţiv cu un exterior stilat — nu lipsea monoclul — şi un profil accentuat şi flegmatic. Celalt era un domn bătrâior cu o chelie distinsă, cu mâni nobile şi inelate, care vorbea atent şi zâmbitor cu Nela şi dădea instrucţii chelnerului. In cursul conversaţiei lor, Nela se uită de câteva ori la Vichi Mălurescu. Acesta se înfioră, inert. Apoi, reculegându-se, se înclină. Ea îi răspunse, luminată brusc de zâmbetul ei copilăresc şi şiret, după care redeveni serioasă.

Zâmbetul acela luci fulgurant în amintirea lui Vichi. Il recunoscu, ivit de departe, de demult... Era în clasa doua de liceu, la Piteşti. Familia lui se afla în vizită la mama Nelei. El se juca cu ea (Nela era mai mică decât el cu un an), în camera ei unde se prelingea prin uşa deschisă spre antreu lumină din salon. Intr'un colţ al camerei, între sobă şi pat, el o cuprinse în braţe şi o sărută. Ea se smuci de lângă el: „Ia vezi, să nu vie cineva", îi spusese. Se întoarseră apoi din nou acolo şi el o sărută încă odată apoi iar, de nenumărate ori. Incet o împinse spre pat. „Ce vrei", îl întrebase ea, aşezându-se pe marginea patului. Cu mâni lacome, el încercă să-i ridice rochia, zâmbise şiret ca acum „Ce faci, Vichi? Vai, ce neruşinat", îi spusese. Apoi se lăsase cercetată. Peste puţin, sgomotul unei uşi o făcu să sară din pat. Se smuci şi el, zăpăcit, şi amândoi trecuseră în camera de alături, apoi în salon. La scurt timp după aceia, familia Nelei se mutase la Bucureşti. Cu ani mai târziu, Vichi se gândise la această întâmplare, o reconstituise şi o prelungise de sute de ori în închipuire. Dece n'a fost mai îndrăzneţ atunci? se întrebase de atâtea ori, înciudat, desnădăjduit.

... Au trecut ani de atunci. Când era student în anul al doilea, Vichi o întâlnise odată pe sălile universităţii. Se opriseră să-şi vorbească. Era studentă la litere, scria la o revistă mici bucăţi cu impresii sugerate de cărţi străine, o tenta un voiaj în orient. O rigiditate de intelectual serios îl făcuse să fie ceremonios şi rece cu ea. O pierduse apoi din vedere şi nici n'o mai întâlnise multă vreme după aceea. Ii citise însă câteva articole: erau impresii subtile, uneori cinice, stilizate personal şi capricios. Primăvara, într'o excursie la Snagov, se aflau amândoi într'un grup numeros de studenţi şi studente. Seara, când se pregăteau toţi de plecare, Vichi şi Nela se depărtară întâmplător de ceilalţi. La un colţ de alee, el îi trecu mâna pe după mijloc, îşi lipi trupul de al ei şi, fără să-i spună ceva, o sărută muşcându-i de mai multe ori gura. Trupul ei era încordat, şoldul mlădios şi pulpele tari. Din urmă, se apropiau alţii. Acasă la Bucureşti, Vichi regretă puţin că nu-i ceruse o întâlnire. Peste câteva zile, începuseră examenele. Studentul ambiţios care vroia să cucerească bile albe cu elogii, uitase fiorii de pe aleea primăvăratică, luminată de o lună înjumătăţită.

In anul următor, aflase din întâmplare dela o colegă a ei, că Nela Savu-Ronea plecase din ţară în Tunis cu un fost ofiţer de o moralitate interlopă. „O aventurireră care vrea să ajungă prinţesă, dar care va sfârşi în lupanar sau în puşcărie. Cred că face spionaj", remarcase prietena Nelei. De atunci Mălurescu uitase pe Nela...

Jazzul începu un fox-trot cristalin cu lunecări iuţi de patimă. Nela tăcea părând că nu participă la ce i se vorbea. Uneori îşi întorsese privirea spre Vichi, uitându-se la el, serioasă. Umbra genelor lungi şi negre învăluia parcă în gânduri ochii ei albaştri. Stătea cu bărbia rezimată în mâni. Domnul bătrân o invită la dans. Când o văzu dansând, Vichi fu străbătut de vraja corpului ei svelt şi de virtuozitatea dansului ei şerpuit. O surprinse odată zâmbindu-i ca atunci, demult.

Se hotărî să-i vorbească, orice ar fi. Nu putea să lase momentul să-i scape. Altfel o va pierde din nou cine ştie pentru câtă vreme. Se sfârşi dansul. Vichi se sculă şi se apropie de ea. Nu fu surprinsă. Parcă-l aştepta.

— N'o să mă cerţi, dacă am venit să...

— Te-aşi fi certat dacă n'ai fi venit să-mi dai bună seara. Eşti drăguţ că nu ţi-ai uitat colega. Dragă Georges, îţi prezint pe un prieten din copilărie şi coleg de universitate, Vichi Mălurescu, avocat în Bucureşti, dacă nu mă'nşel...

Fu prezentat şi domnului tânăr şi grav, cu monoclu, şi fu invitat să stea la masa lor. Bătrânul avea un nume exotic: Spolinski sau cam aşa ceva. Tânărul se numea simplu: Ionescu. Mai târziu se întregi cu „Max".

După o conversaţie anodină, în cursul căreia Vichi află că Nela se întorsese decurând dela Paris, începu un tango. Vichi invită la dans pe Nela. Max Ionescu îl privise critic şi distant.

— Dece aşa repede? îi şopti ea, după ce începură să danseze.

— Obligaţii... ori gelozie?

— A nu. Dar nu-i nimic.

Nela plutea. Vichi o avea toată în braţe şi, totuşi, uneori o simţea alunecându-i.

— Nela, vrea să te văd... mâne, undeva.

— Dece numaidecât mâne?

— Aşa. Te rog, mâne, neapărat...

Ea tăcu o clipă, apoi îi murmură:

— Unde?

El îi spuse adresa.

— Aşteaptă-mă la cinci. Acum să pleci.

După dans Vichi se retrase şi, peste puţin, plecă dela „Moulin Bleu".

■

In garsoniera lui Vichi Mălurescu, două trupuri s'au găsit, s'au încleştat în plăceri care crispează şi s'au contopit în aceeaşi oboseală care alină. Dar sufletele se căutau înfrigurate.

Nela stătea culcată pe o parte, cu capul sprijinit în cot, şi fuma. Pe jumătate goală, avea o nuditate statuară, deşi lascivă. Gura Nelei şoptea printre sărutări:

— Tu eşti poşilicul mic de altădată care-mi ridicai rochiţa? Spune, tu eşti? Tu eşti studentul ăla îngâmfat şi supraterestru?

— Ascultă, Nela, dece ai plecat în străinătate? Călătorie în Tunis, în Spania... Ce rost a avut? Şi de ce vrei să pleci iar?

Ea râse uşor, uitându-se în scrumiera unde îşi stingea ţigara.

— Gusturi de aventurieră cam deboşată, nu-i aşa?... Prin urmare, când tu erai la Paris, eram şi eu şi nu ne-am întâlnit... Mai bine.

Cuvintele ei îl dureau prin accentul parcă voit vulgar şi deşănţat.

La plecare, Vichi o întrebă, neliniştit:

— Când ne mai vedem?

— Vrei să ne mai întâlnim? Eu cred că nu mai trebue.

Braţele ei îl ţineau pe după gât.

— E inutil, Vichi. Uitarea sau o amintire care mai târziu poate nu va fi urâtă, e mai bună decât decepţia.

— Te vreau, Nela... Vreau să ne mai întâlnim. Nu pot să nu te mai văd.

Ea îşi lipi buzele de gura lui şi-i supse lung răsuflarea.

— Spune-mi când, Nela?

Dupe ce se gândi puţin, ea îi răspunse privindu-l în piept.

— Bine. Peste trei zile la mine acasă, seara după opt.

Vichi aflase prea puţin din viaţa ei. Se ferise s'o întrebe despre cei doi bărbaţi care o însoţiseră la „Moulin bleu" şi ea ocolise vădit orice confidenţe.

■

Intr'un mic apartament mobilat elegant şi sobru, Nela îl aştepta în seara hotărâtă. Pe divanul-studio drapat pentru circumstanţă într'o rufărie de pat în mătase şi dantele, Vichi lunecă pe povârnişuri care-l înspăimântau. Ar fi vrut să închidă ochii, dar ochii îi rămâneau căscaţi.

...Nela plecase acum patru ani într'o călătorie de agrement în Italia şi Franţa, apoi în Tunis, însoţită de Max Ionescu, fost căpitan, posesorul unei averi însemnate pe care o realizase din speculaţii de bursă. Mai târziu, ruinat, amantul încercase câteva întreprinderi comerciale care nu-i reuşiseră. Ea fusese nevoită să facă teatru într'o trupă franceză de music-hall. După ce-i murise mama, se hotărîse cu toată opunerea lui, să se întoarcă în ţară — lucru pe care l-a făcut acum câteva luni. Mica avere pe care o moştenise, fusese lichidată şi cheltuită de amant în încercări disperate de a se reface băneşte. Acum era decavată, cum se exprimase ea. Spolinski era un polonez, prieten al familiei ei. Fiind proprietarul unei mari fabrici de ţesătorie, ar putea să-l ajute pe Max. Din confesiunea ei, se putea conchide că în străinătate, ş, poate, şi decând se întorsese în ţară, resursele ei de traiu aveau unele origini inavuabile.

M. D. IOANID

Notase în treacăt că la Paris cunoscuse pe un doctor bogat, cu care era cât pe ce să se mărite...

Vichi o privea, uluit. Ea îi vorbise aproape deschis despre toate tarele vieţii ei. Două lacrimi care îi isvorîseră din ochii care încercau să râdă, fuseseră ascunse într'o îmbrăţişare şi supte de buzele lui.

La rându-i, Vichi îi vorbise de cariera lui care începea sub bune auspicii şi de averea lui care îi rămăsese dela părinţi, nu prea mare, dar suficientă ca să nu-l îngrijoreze ziua de mâne.

In timpul unei tăceri care căzuse grea între ei, el îşi culcă fruntea pe şoldul Nelei. Ea îi mângâie mult părul şi obrazul.

— Nu vrei să te culci? Vino lângă mine.

— Nu, lasă-mă. Mi-e bine aşa.

După un timp de amorţire a minţii, el se culcă alături de Nela.

— Mi-eşti dragă, Nela.

Tăcură amândoi.

— Vrei să faci un sacrificiu pentru mine? o întrebă el, înnăbuşit.

Ea tăcu. Apoi răspunse c'un gest negativ din cap.

— Ştii ce vreau să-ţi cer?

— Da.

— Vreau să rupi cu viaţa ta de până aci. Tu vrei? O viaţă nouă... Nu sunt stupid şi nu te condamn.

— Tu eşti prostuţ şi dulce. Ce vrei tu nu se mai poate. Ar fi o nebunie.

— Ba da, Nela, se poate.

■

Vichi Mălurescu muncea cu spor şi era fericit.

După ce rupsese proectul de căsătorie cu Paula, plecase cu Nela în Italia. Stătuseră acolo trei luni, apoi se întoarseră în ţară, şi se instalaseră într'un apartament mobilat simplu pe gustul lor. Tot ce însemna vestigii ale trecutului, ea însăşi, fără nicio sugestie din partea lui, le înlăturase din viaţa lor.

— De ce nu vrei să ne luăm mai curând, Nela? E în interesul nostru, al amândorora, să avem o situaţie clară. Nu facem nicio concesie prejudecăţilor. Inima mea mi-o cere.

— Mai târziu, dulce. Să mai treacă timpul. Să mă cunoşti aşa cum sunt, bine.

Aceste rezistenţe blajine, dar în fond tenace, îi făceau să aibe unele îndoeli dureroase, iscate uneori din neştiute goluri de suflet. Dar neliniştile lui alternau repede cu euforii de voluptate şi de încredere oarbă în dragostea lor. Nela se îmbrăca din ce în ce mai modest, ca să nu-i împovăreze cheltuielile, cărora el se străduia să le ţină piept, sbătându-se în alergături şi în ceasuri de muncă până noaptea târziu.

Dar într'o zi, o întâmplare îi vesti prăbuşirea. Pe când se afla într'un tramvai, zări pe Nela pe bulevardul Brătianu, în mulţime, singură. Un gând de foc îi punctă mintea. Pe această stradă era locuinţa lui Max Ionescu. Nu se poate să-l înşele, totuşi. Va fi avut nevoe să iasă în oraş. O va întreba.

Când o întrebă pe ton indiferent, ce a făcut în după amiaza aceea, ea, senină, i-a răspuns că a cetit tot timpul de când a plecat el. Prăpastia i se deschidea în faţă, ameninţându-l.

— Azi nu mă iubeşti, Vichi.

— Ba da, mult, dar sunt preocupat de o chestiune plictisitoare pe care trebue să o studiez astă seară. Apoi trecu în birou.

Peste câteva zile, într'un moment de intimitate învăluitoare, o înştiinţase că-i aflase minciuna. Dar Nela, râzând, îi spusese că i-a ascuns adevărul ca să nu-i trezească vreo bănuială. Eşise în oraş ca să vândă o pereche de cercei care-i mai rămăseseră din bijuteriile ei de altădată. Ii vânduse unui negustor oarecum clandestin de pietre preţioase, cu 12 mii de lei. Banii îi avea ascunşi. O parte din ei i-a şi arătat lui Vichi, spunându-i că avea să-i facă o surpriză cumpărându-i ceva. Peste câteva zile o bibliotecă de care el avea nevoe, îi fusese instalată în birou. Norul greu trecuse repede. Azurul primăverii limpede şi fără margini, pătrunsese în inima lui Vichi. Insistenţele lui cu privire la căsătorie o înduplecaseră. Urmau să se căsătorească în curând.

Intr'o zi cu lumină de mătase şi cu adieri jucăuşe, Vichi văzu pe Nela urcând scara poştei. Vru s'o ajungă şi s'o însoţească. Se opri însă câtva timp, apoi intră şi el la poştă. Nela se întorcea dela căsuţele poştale. Trecu pe lângă el fără să-l vadă. El o opri. Spaima ei se concentră în ochi, dar numaidecât se mască sub zâmbet.

— A, Vichi, tocmai vream să viu la tribunal la tine. Am venit să văd pe o prietenă.

Vorbele erau fără rost, dar bine articulate.

— Arată-mi şi mie scrisoarea, îi ceru el. Privirea lui era pironită în ochii ei şi o ardea.

— Ce-i, ce te uiţi aşa la mine? Care scrisoare?

— Scrisoarea pe care ai ridicat-o acum. Haide, dă-mi-o.

Ea îl privi, îngrozită. Apoi râse nervos:

— Vrei să ţi-o dau?

Deschise poşeta. El o luă şi scoase din ea o scrisoare închisă. O citi.

„Nelo dragă, mâine joi, după amiază, caută să ne vedem neapărat. Vreau să-ţi vorbesc într'o chestiune importantă care te interesează. Dacă nu se poate, scrie-mi fixând o altă zi. Cât despre căsătoria ta, o găsesc o absurditate. Nimeni nu te cunoaşte ca mine. Nu te îneca. Max".

Câteva vorbe scurte ale lui Vichi fură pumnale pentru inima ei. „Am vrut să te scot din mlaştină. S'a sfârşit nerozia mea. Pentru totdeauna". Se despărţi repede de ea ca să-şi poată curma repede chinul.

Când s'a întors acasă, frânt de durere, a găsit pe birou câteva rânduri:

„Adio, Vichi. Nu mă mai căuta. E zadarnic. Să ştii că nu te-am înşelat niciodată. Plec din Bucureşti. Mă întorc de unde am plecat. Dacă nu se întâmpla aşa, poate ar fi fost mai rău pentru noi amândoi".

A fost revoltat şi scârbit de această nouă mistificare. Au venit apoi îndoielile. A căutat, febril, luni de zile pe femeia care îi intrase în sânge. Nicio urmă.

Viaţa lui Vichi Mălurescu se năruia cu încetul, dar fără oprire. Pierdu energia de a munci şi de a învinge. Intr'un moment de nervozitate rupsese raporturile cu avocatul Roşeanu. O procedare veroasă într'un proces îi atrăsese mari încurcături, din care cu greu scăpase de urmărire penală. Intr'un cerc de jucători de cărţi, se deprinse să prizeze eroină, fără contenenţa relativă a celorlalţi. Un post într'un contencios îl încurajă pentru câtva timp. Dar salariul îi era insuficient pentru felul lui de trai.

Trecuseră doi ani. Intr'un joc de câteva nopţi la cazinoul dela Eforie, pierduse o sumă importantă pe care o ridicase în nădejdea halucinată a unui câştig imens care îl aştepta ca pe Julien, eroul din romanul lui Estaunié, „Le Ferment", pe care îl citise de curând. Rămăsese doar cu câteva sute de lei. Un gând pe care i se părea că de mult îl purtase ascuns undeva în fiinţa lui îl cuprinse acum ca un braţ care îl târa. Să meargă să se arunce în mare.

Plecând dela ruletă, năuc, cu urechile vâjâindu-i, zări într'un grup pe Nela. O privi lung, cu inima fulgerată, fără să poată gândi ceva. Lângă ea era Spolinski. In clipa următoare acesta se duse la ruletă. Nela se apropie de Vichi.

— De când eşti aici, Nela?

— La cazino, de vreun ceas. Ştiu că eşti de trei zile aici.

Se uită la ea, stupid, fără să găsească ce i-ar mai putea spune, dar fără să se poată mişca din loc.

— Ai pierdut?

— Da.

— Mult?

— Destul.

Tăcu din nou. Apoi vru să plece. Ea îi luă mâna.

— Haidem pe terasă, sau afară. Ori nu vrei să mai stăm de vorbă?

O dorinţă începu să-i încolţească, undeva, pierdută în întunecimile fiinţei lui.

— Eu? Eu, da. Mă temeam că tu...

Aerul de afară era rece şi-i mângâia fruntea fierbinte şi îndurerată. Nela era lângă el, bună ca o mamă şi ca o iubită. O regăsise, era a lui.

— Vino la mine, Nela. Am nevoe de tine, de dragostea noastră.

— Astăseară nu se poate. Ne vedem mâne seară.

A doua zi se simţi mai limpezit. Aştepta pe Nela, ca demult, acum patru ani. Visul începea să urzească. Ce va fi cu mine? se gândea.

Seara, Nela veni. Dragostea ei mângâia o desnădejde şi încălzea un fior de ghiaţă care începea să cutreere din nou făptura săcătuită.

— Cum ai petrecut, Nela, cei patru ani de când nu ne-am mai văzut?

— De ce să ne mai chinuim inutil, Vichi? Am fost de două ori în străinătate. Apoi am locuit câtăva vreme la Cernăuţi. Lucruri fără importanţă, dragul meu.

Intrebând-o de trădarea ei de acum patru ani, află că acela care îi scrisese, era fostul ei prieten, căruia îi dăduse să-i vândă câteva bijuterii şi un mantou de astrahan, pe care le ascunsese lui Vichi. Vroia să le vândă în vederea căsătoriei.

— Dece nu mi-ai spus atunci, dece ai tăcut?

— Orice aşi fi spus, era zadarnic. Nu m'ai fi crezut. M'ai fi bănuit totdeauna că te mint. Pe urmă, lucrurile aveau o anumită provenienţă. Tu o ştiai. Iţi aminteşti că biblioteca pe care ţi-am făcut-o cadou nu te-a încântat, nu ţi-a plăcut, fiindcă era plătită cu banii mei. Căsătoria noastră ar fi fost iad. Am făcut o prostie amândoi şi pe urmă întâmplarea ne-a servit s'o reparăm. Asta e tot.

— Dar tu ştii că viaţa mea se năruе fără tine?

— Vorbeşti prostii, Vichi. Eşti puţin desaxat, fiindcă ai pierdut la joc. Iţi voi da eu cu împrumut câteva mii de lei — chiar o sumă mai mare. Te anunţ însă că dacă o vei refuza, însemnează că mă jigneşti adânc şi atunci nu ne vom mai vedea niciodată.

A doua zi când începea să se lumineze, Nela se sculă să se îmbrace. Trebuia să fie acasă de vreme. El avea să sosească dela Constanţa.

— Şi eu când te mai văd? o întrebă el, fixând-o aspru.

— Nu se va putea multă vreme, câteva luni. Poimâine plecăm la Cernăuţi. El vrea să vândă fabrica. Poate pe iarnă, la Bucureşti, să ne putem vedea iar.

— Nu se poate, Nela. Tu trebue să rămâi cu mine. Tu ştii că am început să iau stupefiante? Fără tine mă pierd.

— Dragul meu, e o nebunie ce spui tu. Tu nu-ţi dai seama. Viaţa noastră în comun e imposibilă. Gândeşte-te că...

N'o mai auzea. Il sfredelea gândul că trebue să cadă adânc, tot mai adânc, fără sbatere, fără întoarcere. La fund unde e bine, unde nu se mai simte, unde se doarme.

Când Nela, despărţindu-se de el, îi oferi zece mii de lei ca împrumut — cum zicea — prin ochii lui trecu o bucurie de rai, îmbrăţişarea femeii îi se părea lungă şi străină.

Zile de căutări furişe în tovărăşia unui prieten de club prin cartierul vechi al Constanţei, câteva întâlniri cu un marinar grec, care îl scruta şi-l minţea, apoi la capătul ostenelilor şi al pândei, câteva cutioare învăluite şi ferite ca nişte comori: comorile visului uşure şi alb ca aripi de înger.

■

Nela îşi amânase plecarea la Cernăuţi. Gândul ei era numai el, ce au fost el şi ea, ce va fi el. Intr'o după amiază, se duse să-l vadă. Nu-l mai întâlnise nicăieri. Plecase?

La vila unde sună i se spuse că d-l Mălurescu n'a mai eşit de două zile de acasă. Odată, când feciorul intrigat bătuse mult la uşe, i se răspunsese dinăuntru, să plece, fără nicio altă lămurire. Va fi bolnav, a pierdut iar, se îngrijora inima Nelei.

Bătu la uşe. Incă şi încă. Inăuntru era linişte. O ameţeală i se răspândise în tot trupul, îi aburi ochii. Cât va fi stat aşa? auzi pe fecior, alături: „să forţăm uşa, coniţă".

Inăuntru un miros stătut şi greu, lucruri răvăşite, şi, trântit în genunchi, cu un cap nebun căzut pe o parte între braţele în unghi, proptite de colţul unei dormeze, un om galben răsufla greu, şuerător, prin gura băloasă.

După spaima de a nu-l mai putea trezi, după alinări care se revărsau din inima ei, Nela începu să se recunoască. Se iscase de undeva o pornire care crescuse, se luminase de gând şi acum o cuprindea toată. O altă viaţă şi pentru ea, dar şi pentru el.

■

Intr'un compartiment gol al trenului de Bucureşti, Vichi şi Nela stăteau la fereastră, privind Bărăganul, luna care alerga cu trenul şi cu vântul şi fiecare ochii şi gura celuilalt.

— Dac'ai şti de când te caut, Nela!

— Dar tu ştii acum cât îmi eşti de drag?

M. D. IOANID

* Din volumul de nuvele „Desmeticire" care va apărea peste câteva zile.

A apărut

Irene trebue să iubească

de ALBERTO INSUA

Romanul scriitorului spaniol prezintă conflictul de conştiinţă a unei femei frumoase care e silită să-şi înşele soţul deoarece acesta a dezertat dela datoriile conjugale. Subtilă, intelectuală, soţia înţelege criza de castitate a soţului şi continuă să-l iubească.

Lei 50

Editura „ALCALAY"

Napoleon I către Maria-Luiza

Napoleon urmăreşte cu gândul călătoria de întoarcere a împărătesei. In ziua de 6 Iulie. Maria Luiza s'a despărţit de tatăl ei la Egra. La 7 Iulie era în Würtzburg, unde unchiul ei, marele duce Ferdinand, îi oferă, odată cu plăcerea plimbărilor câmpeneşti, şi audiţia concertelor în care îşi arată tot talentul său de cântăreţ. De aci, ea pleacă la Maienţa, unde răne conform dorinţei lui Napoleon, o singură zi, ca să primească la 14 Iulie pe şambelanul ei în castelul contelui de Pange.

E tristă: „Să-mi ajute Dumnezeu să-l revăd curând pe împărat, — îi scrie tatălui ei; — despărţirea aceasta mă face să sufăr îngrozitor".

Şi seria neîntreruptă de scrisori, din care din nefericire nu păstrăm decât datele, revelate prin misivele împăratului, — sunt mărturia sincerităţii acestei iubiri: 6, 8 şi 10 Iulie din Würtzburg, 12 şi 15 din Maienţa, 18 din Chalôns, 19 din Compiègne, 19, 20, 22, 23, 24 şi 28 din Saint-Cloud şi din Paris.

La 15 August, de ziua împăratului, ea va trebui să-l înlocuiască la recepţiile oficiale ale autorităţilor şi ambasadorilor, aşa cum precizează scrisoarea trimisă dela mânăstirea din Glubokoje, unde împăratul se dusese să asiste la slujba religioasă.

Dragă prietenă,

Locuiesc într'o mânăstire de carmeliţi, într'un ţinut foarte frumos.

Cu sănătatea o duc bine. Sunt, precum vezi, cu 60 de leghe mai departe decât tine de Vilna. Sper că ai ajuns la Saint-Cloud. Sărută de 2 ori pentru mine pe fiul tău, care se spune că e fermecător.

Transmite mulţumirile mele doamnei de Montesquiou pentru grija ce-ţi poartă. Cred că ai luat-o cu tine la Saint-Cloud ca să-ţi fie mai aproape. Socotesc că ar fi bine să te duci la Paris de ziua mea şi să iei parte în locul meu la concertul public. Poţi deasemeni primi autorităţile şi pe ambasadori; poţi da o serbare la Curte şi un mare spectacol.

Adio mio dolce amore. *Ingrijeşte-ţi sănătatea. Viziteaz-o pe regina Spaniei la fiecare 3 zile, atâta vreme cât mai e bolnavă. Transmite-i salutări din partea mea şi mângâie-i fetiţa.*

NAP.

Glubokos, în 18, la ora 13 după amiază.

Copyright by Biblioteca Naţională din Paris, *pentru Franţa. Pentru toate celelalte ţări, prin* United Feature Syndicate. *Reproducerile integrale sau parţiale — interzise. Toate drepturile rezervate.*

„Doamna de Montesquiou", devenind „guvernanta Moştenitorilor Franţei" (la plural deşi n'a fost decât unul), a jurat „supunere Constituţiei şi credinţă împăratului". „Făgăduesc, a spus ea, să servesc cu devotament şi asiduitate şi în toate atribuţiile pe care Majestatea Sa mi le-a conferit, pe copiii pe cari Majestatea Sa mi-i va da în grijă".

Contesa de Montesquiou, născută Le Tellier de Louvi, este o dreptcredincioasă, un caracter hotărît: „Doamnă, vă încredinţez destinele Franţei. Faceţi din fiul meu un bun Francez şi un bun creştin". Şi deoarece câţiva dintre curteni surâd, — el a adăugat: „Sunt două noţiuni care nu se pot despărţi".

In timpul absenţei părinţilor, ea le ţinu locul pe lângă Regele Romei. Şi Maria Luiza regăsi în fiul său un copil încântător, un „drăcuşor adorabil", despre care va fi vorba, de-aci înainte în toate scrisorile împăratului.

„Scrie-mi cum te-a impresionat, dacă a început să vorbească şi să umble".

Bună şi scumpă prietenă,

Ţi-am scris eri. N'am primit nici o veste dela tine. Sunt sănătos. Cred că ai ajuns la Saint-Cloud. Locuesc într'o mânăstire de carmeliţi. Astăzi fiind Duminecă mă duc la slujbă.

NAP.

Glubokos, 19 Iulie, la prânz.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 8 Iulie, din care aflu că trebue să fii astăzi în 19, la Saint-Cloud. Sărută pentru mine de 2 ori pe micul rege. Scrie-mi ce impresie ţi-a făcut, dacă a început să vorbească şi să umble, şi însfârşit dacă eşti mulţumită de progresele pe care le face.

Cu sănătatea o duc bine. N'am nimic de dorit în această provinţă. Mă simt mai bine chiar decât la Paris. Treburile îmi merg bine. Nu-mi lipseşte decât buna mea Luiza, dar sunt fericit ştiind-o lângă fiul meu.

Parizienii trebuie să se fi bucurat mult când te-au văzut.

Adio, dragă prietenă. Transmite salutări doamnelor de onoare şi marei ducese.

Te iubesc mereu.

Al tău

NAP.

Glubocos, în 19, la ora 4 d. a.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 10 dela Wursburg. Ai avut dreptate să te bucuri de revederea micului rege. La ora asta trebuie să-mi fi scris cum l-ai găsit şi ce impresie ţi-a făcut. Eu sunt perfect sănătos. Treburile îmi merg bine. Te rog să transmiţi salutările mele marelui duce, când îi vei scrie; — deasemeni şi tatălui tău. Sper că ai fost mulţumită de felul cum te-au primit Parisul şi Franţa, şi că te simţi bine acolo.

Adio, mio bene. *Sunt cu tot gândul al tău.*

Voi da ordin să ţi se caute cartea pe care ai cerut-o şi ţi-o voi trimite.

NAP.

Glubokos, 21 Iulie.

Marele duce de Würtzburg, unchiul Mariei Luiza, este exducele de Toscana, Ferdinand. Transportat, prin bagheta magică imperială, dela Florenţa la Salzburg, apoi la Würtzburg, în 1809, trebuia să se suie pe tronul Austriei. Prieten cu Napoleon, încă din vremea când acesta nu era decât generalul Bonaparte, prinţul vagabond râvnea acuma la Polonia în schimbul marelui ducat pe care-l pierduse.

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 12 Iulie, în care-mi spui că ai avut puţină febră. Nu te menajezi de ajuns. Iţi mulţumesc pentru veştile bune pe care mi le dai despre micul rege. Mi se spune că e voinic şi foarte mâncăcios. La ora asta cred că l'ai sărutat, ceeace trebue să-ţi fi făcut mare plăcere. Sărută-l şi pentru mine.

Adio, dulcea mea prietenă. Iubeşte-mă mereu.

Cu tot gândul la tine. Al tău

NAP.

Glubokos, 22 Iulie.

Da.. Maria-Luiza are febră, în timpul nopţii, la fiecare trei zile. Cauza? Neliniştea, lipsa lui Napoleon.

„Fii cuminte şi fără griji — şi te vom vindeca", — spun medicii.

„Inaintăm mereu". Impăratul nu spune însă nimic despre lupta dela Ostrowno, unde Murat, Eugen de Beauharnais şi mulţi alţii s'au purtat ca nişte eroi. Citiţi al zecelea buletin al Marei Armate:

„Duşmanul a adus pe câmpul de luptă cincisprezece mii de cavalerişti şi şaizeci de mii de infanterişti.. Impăratul se afla pe o colină, în apropierea celor două sute de voltijori care, singuri pe câmpul de luptă, atacaseră aripa dreaptă a cavaleriei inamice. Impresionat de ţinuta lor admirabilă, trimise să i se spună din ce corp de armată făceau parte. Au răspuns: „Din-tr'al nouălea; şi trei sferturi suntem din Paris!"

— Toţi merită Crucea!, — zise Impăratul.

In seara de 27 Iulie, Napoleon îşi instala tabăra în faţa oraşului Witebsk, unde îşi va face intrarea a doua zi:

Kamen, 24 Iulie
la amiază

Nu vreau să treacă două zile fără să-ţi scriu, dragă prietenă.

Plouă fără încetare, e cald şi înaintăm mereu.

De ieri n'am mai primit nici o ştafetă. Am mers prea mult. Astăseară am trecut în revizie trupele.

Cred că te afli la Paris şi că eşti sănătoasă. Sărută-mi băiatul.

Adio, mio bene.

Al tău

NAP.

Dragă prietenă,

Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Te iubesc; o ştii. Sunt fericit că te afli lângă fiul tău. Am trecut Dwina. Inaintez spre Vitepak, unul dintre cele mai mari oraşe din regiune. Recolta e superbă şi de cea mai bună calitate.

Cu tot gândul la tine

NAP.

Bechenkoviski, în 25, la ora 2 după amiază.

Draga mea,

Am primit scrisoarea cu data de 15, din Maienţa. Aflu cu plăcere că eşti în Franţa. Aştept amănunte despre micul rege. Trebuie să-l fi găsit băiat mare. Mi se spune că înfulecă cât patru şi că e foarte lacom.

Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Adio, dragă prietenă.

Al tău

NAP.

Bechenchovitzi (Beschenkowitschi), 26 Iulie.

Vitebak, în 26 la ora 2
după amiază

Iţi scriu câteva rânduri ca să nu fii îngrijorată. Treburile îmi merg bine. Sunt sănătos. E foarte cald. Te iubesc. Sărută-mi băiatul.

Adio, dragă prietenă.

NAP.

Din Witebsk vor porni numeroase scrisori, deoarece împăratul va rămânea acolo câteva zile. Nemaiavând speranţă să-l biruiască pe Barclay singur, şi-a instalat cantonamentele pe Dwina, cu armata întărită de corpurile de trupă ale lui Davout, Poniatowsky şi ale Westfalienilor pe care regele Jérôme le-a părăsit din strategie.

Napoleon dă ordin să se facă lucrări pentru apărarea oraşului, construeşte forturi ca şi cum armata ar urma să-şi petreacă aici iarna, — apoi devine din nou nerăbdător şi, cu toate obiecţiunile ridicate de Duroc, Caulaincourt şi Narbonne, ordonă înaintarea.

Dintre cele paisprezece scrisori trimise, din Witebsk, Mariei-Luiza, una singură lasă să se întrevadă planul împăratului: „Suntem numai la o sută de leghe de Moscova":

Dragă prietenă,

Ultima scrisoare pe care am primit-o dela tine e de la castelul din Compiègne.

Trebue să fi sosit de vreme la Saint-Cloud şi trebue să-ţi fi făcut mare plăcere când ţi-ai văzut băiatul ieşindu-ţi în întâmpinare.

Sărută-l pentru mine.

Vremea e foarte călduroasă. Eu sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Ştii cât de mult te iubesc. Scrie-mi din Paris tot ce ştii şi ce auzi.

Adio, dragă prietenă. Cu sănătate, al tău

NAP.

Viteps (k), 30 Iulie.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din Chalons cu data de 18 Iulie, ora 4 dimineaţa. Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă. Ai sosit în sfârşit la Saint-Cloud. Micul rege trebue să fi început să te cunoască. Iţi va ţine tovărăşie. Ingrijeşte-ţi sănătatea şi fii veselă. Treburile îmi merg bine, dar căldura e de nesuferit. Eri au fost 26 de grade.

Adio, dragă prietenă. Cu tot gândul la tine.

NAP.

Vitepsk, 21 August.

Buna mea prietenă,

Am primit scrisoarea ta din ziua de 19. Se pare că micul rege nu s'a simţit tocmai bine. Ii sunt recunoscător că l-a chemat pe tăticul lui în ajutor.

Ai făcut bine păstrându-i în serviciu pe şambelanii şi pe călăreţii de care ai nevoe.

Aici e o căldură înăbuşitoare: 27 de grade. Ca în Sudul Franţei. Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine. Te iubesc şi sper să primesc mâne veşti şi amănunte despre sănătatea copilului.

NAP.

Vitepsk, 2 August.

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 20 Iulie. Pajul pe care mi l-ai trimis nu va sosi decât peste 8 zile, aşa încât sunt supărat că voi avea atât de târziu veşti amănunţite despre micul rege.

Doamna de Montesquiou pretinde că băiatul te-a recunoscut. Mi se pare cam exagerat.

Adio, dragă prietenă. Te iubesc.

NAP.

2 August.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 22 Iulie. Am dat ordin să ţi se dea, ca şi până acuma, pentru caseta ta particulară 20.000 pe lună, până la înapoerea mea.

Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă. Pe-aici e o căldură înăbuşitoare. Sunt sănătos. Treburile îmi merg bine.

Adio, dragă prietenă. Cu tot gândul la tine. Al tău

NAP.

Vitepsk, 5 August.

Buna şi scumpa mea Luiza,

Am primit scrisoarea ta din 23 Iulie, în care îmi dai veşti bune despre micul rege. Aflu cu plăcere că eşti sănătoasă.

Aici e o căldură mai mare de cât la Viena. Mă moleşeşte.

Treburile îmi merg bine. Sunt perfect sănătos. Ţi-am făgăduit nişte pene frumoase de ziua ta, pentru care te felicit.

Cu bine, draga mea.

Al tău

NAP.

6 August 1812.

Dragă prietenă,

Am primit scrisoarea ta din 24 în care-mi scrii cum îi merge micului rege.

Căldura e mai mare aici decât la Paris. Ne sufocăm. Treburile îmi merg bine. Cu sănătatea o duc admirabil. Suntem numai la 100 de leghe de Moscova. Ai încredere în dragostea mea sinceră.

NAP.

Vitepsk, 7 August.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta cu data de 25 Iulie. Aflu cu plăcere că la Paris căldura nu e atât de insuportabilă ca aici. Trebue să te bucuri mult dacă micul rege a început să vorbească şi să înţeleagă. Mi se spune că e un drăcuşor adorabil, lacom şi gălăgios.

Eu sunt sănătos. Recolta deaici trebue să fie gata; dar culesul nu va începe decât peste 8 sau 10 zile.

Ingrijeşte-ţi sănătatea. Ştiu că ai obiceiul să-ţi utilizezi bine vremea. E un lucru foarte preţios şi esenţial. E una din calităţile tale alese.

Adio, mio ben. *Al tău*

NAP.

Vitepsk, 8 August.

Draga mea,

A sosit Centurion, primul meu paj; mi-a adus scrisoarea ta şi veşti care-mi fac mare plăcere.

Scrisoarea pe care ai trimis-o Papei e bună, dar trebuia să închei cu cuvintele: „Prea scumpa Voastră fiică", — aşa cere eticheta. I-am trimis vorbă lui Méneval să-ţi trimită un model. Spune-i Doamnei Beauvau că iau parte la suferinţa ei.

Poţi primi vizite în lipsa mea, dar ai grije să nu primeşti decât persoane care merită. Trimite-mi întâi lista femeilor franceze; cât despre cele străine, le poţi primi dacă se conformează protocolului. Nu-mi mai aduc aminte despre cadoul de 120.000 de livre de care mă întrebi. Dacă e vorba de darul făcut familiei tale, cred că am dat de mult dispoziţii. Nu ştiu nici ce e cu dantelele de Olanda; totuşi trimit odată cu aceasta ordinele necesare ca să aranjezi totul. Mă bizui pe tine. Adio, draga mea. Sărută-l pe micul rege şi nu te îndoi de credinciosul tău.

NAP.

Vitebak, 9 August.

Draga mea,

O poţi primi pe mama principesei de Neufchâtel; invit-o la masă şi fii foarte amabilă cu dânsa. E o femee cumsecade sora regelui Bavariei şi a principesei de Saxa.

Cu sănătatea o duc bine. Plouă mereu. Treburile îmi merg bine. Te rog să te îngrijeşti. Sărută-l pe micul rege pentru mine. La înapoerea mea are să ştie să şi vorbească.

Adio, draga mea. Al tău

NAP.

Vitebsk, 10 August.

Draga mea,

Am primit scrisoarea ta din 28 Iulie. Aflu că e tot aşa de cald şi la Paris. Aerul dela Saint-Cloud îţi face bine şi-i prieşte şi micului rege. Sărută-l din parte-mi.

Plimbă-te şi caută să fii mulţumită. Sunt sănătos. Treburile îmi merg destul de bine.

Te sărută, al tău

NAP.

Witebsk, 11 August.

Trad. de H. BLAZIAN

(URMEAZĂ)

Maria-Luiza

Napoleon

Lumea şi Capitala

O profetă a păcii...

Abel Hermant, autorul memoriilor, atât de vii şi de pline de interes, ale vieţii sale, printre figurile cele mai interesante ale secolului al XIX-lea a scris o carte în care dă viaţă unei figuri ciudate de femee, străbuna Societăţii Naţiunilor şi profetă a păcii: Baroneasa de Krudner.

Scriitoare, Egerie a ţarului Alexandru I, pasionată, îndrăgostită, ea este din acele femei în care dragostea şi ambiţia se amestecă una cu alta, servindu-se reciproc.

De obiceiu istoria şi literatura au neglijat personalitatea acestei femei, taxând-o de ipocrită şi intrigantă. Abel Hermant dovedeşte că ea este una din acele firi tumultoase care, începând cu dragostea în tinereţe, continuând cu senzualitatea în slujba politicii şi a intrigii de parvenire la maturitate, sfârşesc cu mistica religioasă ca o mângâere sufletească şi în acelaş timp ca mijloc de înălţare în ochii lor proprii şi mai ales ai altora.

Sinceritatea, zice Abel Hermant, este un lucru complicat şi de-o delicată psihologie. Bine înţeles trebue să se conteze cu orgoliul imens al acestei germane-balte şi cu cabotinismul extraordinar pe care-l pune în slujba acestui orgoliu.

La Paris încearcă să se apropie de Napoleon, dar apucă cea mai greşită cale. Ii prezintă romanul său *„Valérie"* în scrisori, prin mijlocirea bibliotecarului Consiliului de stat.

„După *Delphine, Valérie!*... exclamă marele Impărat. Acelaş pathos, aceeaşi vorbărie" — „Sfătuiţi pe acea nebună baroneasă de Krudner să-şi scrie de acum laudele de sine în ruseşte sau în nemţeşte, ca să ne eliberăm odată de literatura aceasta nesuferită".

Răspunsul a fost făcut cunoscut baronesei, care nu-i va ierta această butadă, căci va aţâţa toată vremea pe „Ingerul Alb" să distrugă „Ingerul Negru", acel ce încarna Revoluţia şi nu apreciase romanul ei „Valérie"!...

Deci după ce se produsese în saloanele internaţionale cu „dansul şalului" cât fusese tânără şi seducătoare, după ce încercase, apoi să întunece gloria D-nei de Récamier şi să atragă atenţia lui Chateaubriand, neizbutind şi jignită de Napoleon, se întoarse spre Ţarul Alexandru I.

Sub influenţa Fraţilor Moravi şi a doctrinelor lui Swendenborg, ea devenise iluminată şi plină de admiraţie de sine, ca aleasă a Providenţei pentru misiunea păcii pe pământ, îşi caută cu îndemânare drumul spre culmi, printre cei mari ai lumii.

Mânată de dorinţa conversiunii, dar şi de ambiţiile sale nemăsurate, ea se introduce pe lângă Regina Hortensia şi Ştefania de Beauharnais. Apoi întovărăşită de un pastor elveţian cutreeră lumea, din oraş în oraş, pentru propagandă. In aceste peregrinări întâlneşte pe *D-ra Sturdza*, damă de onoare lângă împărăteasa Rusiei.

Se împrieteneşte şi începe o corespondenţă activă cu ea, în care îi comunică credinţa că numai Impăratul Rusiei ar putea fi mântuitorul lumii şi aducătorul păcii în Europa. Impăratul a văzut una din aceste scrisori şi imaginaţia sa s'a înflăcărat. *El* şi-a găsit *misiunea*, zice Abel Hermant şi *ea* şi-a găsit *„eroul"*.

Intre aceste două personagii erau oarecare asemănări sufleteşti. Ţarul se convertise de curând la credinţa în „Casa Domnului". Insă această credinţă şi zelul pentru ea erau adesea întunecate de păcatele, în care Ţarul tuturor Rusiilor se lăsa să cadă, atât pentru plăcerea de a păcătui, cât şi pentru aceea de a se pocăi. Elev al elveţianului volterian Fréderic Cézar de la Harpe, Alexandru I se întoarse dela „Fiinţa Supremă" la Dumnezeu, sub influenţa profetesei. Intâlnirea s'a făcut la Heilburn, în Bavaria şi a durat trei ore. Ţarul şi-a ascultat imputarea păcatelor sale într'o expunere fără cruţare, dar pe un ton de înălţare. „Ascultaţi glasul unei femei, care a fost şi ea o mare păcătoasă, dar şi-a găsit izbăvirea la picioarele Crucii lui Hristos".

Vorbele ei găsesc răsunet în acest suflet tulbure. Auzind de Waterloo, Ţarul cade în genunchi zicând: „Mântuitorul este cu mine! Cât sunt de fericit! Sunt un păcătos, dar El se slujeşte de mine, spre a aduce pacea printre popoare!"

Atunci intră în scenă d-na de Krudner, care se instalează, sub formă de Providenţă realizatoare, în Faubourg St. Honoré, convocând adeseaori „Tout Paris", adică lumea cea mai nobilă la catehizare. Aceasta se petrece în 1815, Iulie. „D-na de Krudner devenise *serafin*, zice cu maliţiozitate Chateaubriand, şi caută să se înconjoare de îngeri". El însă nu se simţea îndeajuns de înger spre a intra în această adunare de „vrăji

Portretul baronesei Krudner de Angelica Kauffmann

cereşti. In zadar mă sileam să mă rog, urmează el. Nu găseam nimic de spus lui Dumnezeu şi Diavolul mă îndemna să râd!"

Ceiace este important, e că din convorbirile între patru ochi ale Ţarului cu Egeria sa, a eşit *„Convenţiunea Sfintei Alianţe"*. Inainte de a o da publicităţii. Ţarul trecu într'o grandioasă revistă armata rusă. La aceasta el asistă în Champagne, *plaine des Vertus*, cu Egeria, pastorul elveţian, fiica şi ginerele său. După serviciul divin, defilară hoardele sale pe jumătate sălbatece, cărora Providenţa, după părerea d-nei de Krudner, le încredinţase misiunea de a aduce pacea între neamuri!"...

„Aceasta a fost ziua cea mai frumoasă din viaţa nea" scrie Ţarul Alexandru I, şi nu o voi uita niciodată", Dar se întoarse în Rusia şi uită în curând, nu numai acea zi, dar şi pe aceia, care, zice el, i-a *dictat*, nu *numai i-a inspirat, Convenţiunea Sfintei Alianţe*...

In curând, aceia care voia să preschimbe Europa într'un raiu pământesc, nu mai găsi adăpost în nici o ţară. Se reîntoarse în Livonia, patria sa, apoi înflăcărându-se pentru libertatea Greciei, veni la Petersburg, încercând încă odată a pune stăpânire pe sufletul Impăratului şi a-l convinge că „misiunea sa" era de data aceasta, a elibera Grecia. Impăratul, generos cum era din fire, ar fi consimţit, dar sfetnicii săi îl convinseră că aceasta ar însemna să calce poruncile înseşi ale Sfintei Alianţe. Aceasta nu zice, oare, că poporul nu trebue să nu cârtească împotriva stăpânitorului său, care în această ocazie, era pentru Greci, Sultanul Turcilor. De atunci Ţarul nu a mai revăzut-o, căci el i-a scris o scrisoare afectuoasă dar severă, prin care-i cerea să stea liniştită şi să nu-i mai critice ocârmuirea. Ea se supuse retrăgându-se în Crimeea, unde se stinse în ziua de Crăciun, „în sentimentele cele mai edificatoare de devoţiune şi resemnare".

Nu putem pune altă încheere, cărţii, mai atrăgătoare decât un roman, în care Abel Hermant evocă această complicată figură feminină, decât cuvintele lui *Pascal*, autorul Discursului asupra dragostei: „Cât de fericită este o viaţă, care, începând cu dragostea, se sfârşeşte cu ambiţia".

Cronica feminină

Femei şi cadru

Ţin să previn dela început, că unele recomandaţii de ale mele vor părea şi au părut superflue, pentru o femee care să spunem „s'a născut" cu bunul simţ ce o călăuzeşte spre realizarea unei ţinute decente, la orice ceas din zi şi noapte şi în orice ocazie. Dar eu, am făcut poate o greşală (poate nu) de a avea totdeauna în vedere massa femeilor care nu numai pe mine mă exasperează prin totalul dispreţ pe care îl aruncă, nu modei propriu zis, ci însăşi ideii de decenţă a ţinutei. Mai ales, din această clasă de femei, aş fi fost fericită să convertesc pe una singură măcar, celorlalte nu le-am cerut decât o eventuală aprobare.

Când s'a petrecut aşa numita polemică dintre doamna Doina Bucur şi mine, pe o chestie pe jumătate „shoking" — aceea a chiloţilor lungi sau scurţi, ştiam foarte bine ceeace o doamnă mi-a replicat în chip de observaţie. „Dar, dudue, acum nu se mai poartă chiloţi !". Da, nu se mai poartă chiloţi nici lungi nici scurţi. decât în foarte rare ocazii, aşa de ex. de desuptul costumului de sky, iar atunci, se pot purta chiar chiloţii un pic mai lungi, dar dintr'un tricot fin, care mulează perfect. Prea graţioşi, n'aş putea spune că sunt, dar... se poartă. Ştiţi de ce, în restul ocaziilor, s'au suprimat ? Din cauza ceinturilor, care variază din zi în zi mai mult. Dela corsetul cu balene al mamelor (sau bunicilor) noastre am ajuns la ceintura-chilot ţesută din cele mai fine fire, până şi din dantelă. Şi atunci, a fost normal ca clasicii chiloţi să devină inutili, cu atât mai mult cu cât rochiile deveneau din zi în zi mai strimte şi orice cută sub ele lua proporţii dezastruoase. Dar, doamna care mi-a făcut observaţia a uitat un lucru: că o asemenea, hai să-i zicem „bijuterie" a dessous-ului feminin, e enorm de scumpă şi deci foarte problematic accesibilă marelui public. Cu atât mai mult cu cât un vestmânt aplicat atât de direct pe corp, trebue, fatal, schimbat cât mai

des. Ca simplă informaţie, ţin să vă anunţ că am asistat zilele trecute la cumpărarea unei centuri destul de simple, a cărei singură calitate era faptul că n'avea nici o nadă. Preţul: 2.200 lei. E cam greu, deci, când n'ai un buget prea larg să-ţi îngădui luxul de a avea câteva exemplare în genul acesta.

In treacăt, remarc, din vasta corespondenţă pe care am primit-o, că din toate articolele mele, cel de mai sus s'a bucurat de cea mai mare trecere. Fiecare a ţinut să-şi spună părerea, transformând astfel o chestiune pe care pretind că am tratat-o destul de decent, într'una senzaţională şi picantă.

Dece ?

Tot pentru marele public, din care reţin o dudue pe care am văzut-o eri, scundă ,grasă, oxigenată prost şi cu un tailleur negru împodobit strigător, cu herminette albe (nu pare urît, dar era groaznic !!... felul în care era dispusă hermina, croiala, zulufii aceea prost oxigenaţi !) voiu da câteva foarte elementare şi banale indicaţii, referitoare la diversele înfăţişări ale exteriorului unei femei mondene.

Dudue dragă, sub nici un pretext chiar dacă semeni cu Greta Garbo, chiar dacă eşti oxigenată cu platinul cel mai pur, nu purta rochie de crépe-satin pe stradă. Evită şi culorile prea vii — lasă-le pe planul al doilea, pune-le în cel mai rău caz în garnitură. Nu spuneam să eviţi culorile pastel. Sunt dulci, primăvăratece şi dacă vei şti să nu-ţi înzorzonezi prea mult rochia, o să câştigi şi d-ta ceva din aceste două atribute ale lor.

Dimineaţa, vei purta cât mai mult rochiţe simple. Rochia demodată sau uzată de după masă, nu va putea să devină rochie de dimineaţă, decât rareori, supusă unei transformări integrale, şi nici atunci când ţesătura e prea pretenţioasă. Sunt foarte distinse tailleur-urile clasice, dintr'o bună ştofă englezească (trebue să fie foarte bună !) şi făcute la croitor vor fi uneori mai bine executate, pentru că e specialitatea lor, iar croitoresele obişnuite nu se vor prea pricepe la umeri. Poartă cu ele chemisette sobre, o eşarfă în culori asortate — o pălărioră mică şi fără prea multe funde şi pene. Desigur o vulpe frumoasă te va complecta minunat, dar dacă nu e prea frumoasă — mai bine renunţă. Va face tot impresia pietrelor false şi decorurilor de carton de pe scenă. Pantoful trotteur e recomandabil, dar se admite şi un pantof negru, decoltat, bine tăiat şi foarte simplu. Cât mai puţine culori în acest ansamblu — dacă vrei să-şi ajungă ţinta. E apoi seria tailleur-urilor fantezie, pelerinuţelor... trois-quarts-urilor. Se poartă tot felul de jacheţele, până în talie, până la şolduri, mai lungi... ajustate, largi, etc. In general, o cât mai mare sobrietate în rochia de stradă, cât mai puţine funde, cât mai puţini nasturi fără rost, etc.

Pentru după masă, rochia de stradă va diferi extrem de puţin sau aproape de loc, de cea de dimineaţă. O, da, pentru o femee cu maşină, lucrurile se vor schimba. Dar pentru cele 99 de femei fără maşină, rochia de după masă, pentru stradă, cafenele, etc., va fi tot simplă, (asta nu înseamnează că celelalte îşi vor lua rochii de lamé şi lungi până în pământ). Simplă, dudue, chiar la ora 8 când eşi pe calea Victoriei să te plimbi, nu-ţi pune tot felul de zgarde ca să fii frapantă. Calea Victoriei nu-i cabaret, noi am vrut s'o transformăm în aşa ceva. O femee care „se simte", nu va accepta atât de inconştient să formeze un număr. Dealtfel, nu ţi s'a părut curios că dintre toate femeile înzorzonate tot câte o cucoană înaltă, suplă, cu mers elastic şi cu privirea sigură, îmbrăcată în cea mai neutră culoare posibilă — şi care trece numai odată, aşa din întâmplare, e aceea care atrage priviri de admiraţie tăcută şi desigur cea mai dorită. Nici unul dintre caraghioşii care îşi exprimă admiraţie zgomotos în faţa nenumăraţilor d-tale cârlionţi, nu-i vor respecta mai mult decât părul fin ondulat, mai mult aşezat cu mâna, (dar câtă artă sub acest gest) al femeii care a trecut.

Pentru vizită, există o nenumărată gamă de rochii minuţios studiate, din ştofe rare, şi tot cele simple vor avea mai mult succes. Trois-quarte-uri din aceiaşi materie sau mai groase căptuşite, când merge, cu materia rochiei, elegante manteaux-uri de după masă, iată ce le va complecta. Toci cu violette toci cu flori mici, puse numai cât le stă bine pe un ochi, sau pălăriuţele care descoperă fruntea, a căror modă a revenit.

Inainte de a vorbi de rochiile localurilor obişnuite, îmi aduc aminte de un lucru prea puţin interesant. Totuşi îl relatez. Acum câtiva ani, pe când se înfiinţase „Lido", am asistat la intrarea unei dudui în rochie de bal, cu pantofi argintaţi. Imi aduc aminte şi acum rochia era bleu. Unii au zâmbit, alţii au privit-o admirativ. (Era o blondă — natural, pentru că în vremea aceea Bucureştii nu suferise încă invazia femeilor oxigenate. Şi era drăguţă la chip).

Azi, dacă ar mai intra cineva în felul acesta la Lido, ar fi privită compătimitor. Nu vă vorbesc aici de localurile unde ţinuta de seară e oarecum necesară, dar de localurile obişnuite. Nimic nu e mai dezonorant pentru noi, decât arborarea rochiei de bal într'un restaurant sau într'un local în care se danează. D-na Fulmen a scris într'un supliment la „Realitatea Ilustrată", despre tendinţa de a lansa tailleur-ul de seară. E un articol pe care ar fi trebuit să-l citească toate femeile care ies la 8 pe calea Victoriei cu ex-rochia de bal. Nu există nimic mai civilizat, mai flatant pentru o ţară, decât intelectuala simplă, sigură de ea, mult cântata „femee-modernă" într'un tailleur de mătase închisă, cu o bluză frumoasă dintr'o ţesătură rezervată rochiihlor de seară — simplă şi asta, cu mânecă şi puţin răscroită la gât. Păcat, foarte păcat, că moda asta — mai ales la noi — nu va prinde...

Ce-aş putea să vă mai spun? Am văzut fotografiate într'o revistă, câteva manechine purtând nişte graţioase cămăşi de noapte (mai mult rochii de bal). Pe jos covoare. Largi perdele brodate. Sofale de mătasă. Candelabre. Acesta era cadrul acelor cămăşi de noapte.

Doamnă, nu uita să faci totdeauna „una" cu cadrul. Şi, obişnueşte-te cu gândul că sunt rochii pe care, totdeauna de acum înainte, va trebui să te mulţumeşti să le admiri numai în jurnalele de modă, fără să ţi le poţi face, atâta vreme cât n'ai câteva sute de mii venit lunar şi câteva premii I dela concursurile de eleganţă automobilistică.

A. O.

Al treilea răspuns

D-nei Vera Pan

„Cu toată sinceritatea primului moment al impresiei produse" de rândurile Dv., mă văd obligată să răspund din nou. (Biata Anişoara Odeanu nici n'o să mai încapă de noi la Cronica Feminină!...)

Imi cereţi să fiu sinceră şi cinstită faţă cu mine însumi. Dar n'am fost nici odată altfel, Doamnă (sau domnişoară!), ceea ce mi-a atras de altfel multe neplăceri. (Cred că şi Dv. sînteţi convinsă că adevărul „gol, goluţ" supără!)

Mă întrebaţi, scumpă Doamnă, ce am făcut pentru copilaşul zdrenţăros din faţa vitrinei cu jucării. (Vă las Dv. plăcerea de a scri nuvela de Crăciun, atrăgându-vă atenţia că sfârşitul trebue schimbat, deoare ce povestea nu se poate termina astfel:... „şi atunci, doamna cea bogată, luă copilaşul zdrenţăros de mână şi-i cumpără"... etc, etc)...

Răspund sincer la întrebare: *nimic*. (Ba nici cei 5 lei nu i-am avut la mine, ca să-i dau!). Şi iată, scumpă doamnă, pentru ce mi s'a strâns inima şi am ajuns acasă plângând : findcă nu toate poveştile de Crăciun sînt cu zâne care fac minuni. Şi minunile din zilele noastre nu le poţi face decât cu bani! Şi n'am putut face nimic pentru copilul acela străin, findcă nici copiilor mei nu le-am cumpărat *nimic*. (Ei sînt înţelegători şi, ca să mă mângâe, mi-au făcut *ei* mie pom de Crăciun, cu mici surprize lucrate de ei!...)

Răspunsul e destul de simplu. Şi tot atât de sincer.

Mă bănuiţi că am fost apoi pe stradă filozofând la nedreptăţile sociale... şi apoi în atmosfera caldă de acasă... am uitat şi, bând o cafeluţă, m'am apucat de... literatură. Desigur n'aveaţi de unde şti ce s'a petrecut în sufletul meu.

Ce simplu ar fi fost, dacă eram bogată! Incărcam copilul de daruri şi îmi uşuram sufletul. Atunci nici n'aşi fi încercat acea „strângere de inimă", desigur. Sau, poate, bine învelită în blană, treceam cu maşina şi nici nu auzeam copilaşul!... Din toate punctele de vedere ar fi fost mai simplu şi n'aveai D-ta prilejul să mă dojeneşti.

(Văd că metoda lui Cehov n'a dat roade!) Realitatea e totdeauna mai crudă.

Dacă am ajutat alţi copii şi oameni sărmani cu hrană, îmbrăcăminte sau medicamente, am căutat să urmez vorbele Bibliei, nu numai fiindcă nu mi-a plăcut să mă laud — ci mai mult pentru a nu umili pe cel ce primeşte...

Războiul a răsturnat multe situaţii şi valori. Viaţa a devenit aspră chiar pentru cei care aveau un drept la blândeţile ei...

Imprejurările ne-au îngenunchiat, ne-au îmbătrânit, ne-au umilit poate... Nu ne-au putut ucide însă sufletul. E tot ce ne-a mai rămas nouă, intelectualilor săraci, singurul nostru lux. O floare, un cer înstelat, un cântec de privighetoare, o lacrimă... ce aproape urcă de Dumnezeire!... Şi atunci uiţi de sărăcia materială, suferind totuşi că nu poţi ţese strae călduroase din gândurile tale... Şi mai ales suferi că nu poţi împărţi „celor care n'au ochi de văzut", fâşii de cer — şi celor ce n'au urechi de auzit" frânturi de cântec, rupte din sufletul tău...

Şi poate de aceea durerile altora le-am trăit intens, fără să încerc acel simţimânt de mulţumire că nu sînt eu în cauză, despre care-mi vorbeşti D-ta. Nici n'am bănuit că poţi „suferi" şi astfel. Astfel de sentimente rafinate nu sînt desigur la îndemâna oricui...

Iată, scumpă Doamnă, că v'am răspuns sincer şi cinstit, ca şi când aşi stat de vorbă cu mine însămi.

Imi cer ertare, dacă nu v'am fost pe plac, fiindcă nu sînt nici atât de „ideală", nici atât de „ireproşabilă", cum m'aţi imaginat Dv. în amurgul acela...

Dar ce vreţi, viaţa e făcută numai din dezamăgiri.

22 Martie 1935

DOINA BUCUR

Benzol din gaz de iluminat

Cărbunele „activ", invenţiune absolut recentă e produs din celule vegetale. Tratând materiile, ce conţin cărbune, cu anumite săruri şi gaze şi aducându-le la o temperatură ridicată, reuşim să extragem această materie. O materie, cu atât mai preţioasă, cu cât ea ne permite graţie unei curioase proprietăţi ce o caracterizează — să producem benzol din simplu gaz de iluminat. Gazul de iluminat e introdus întru'un aparat unde străbat două conducte pline de cărbune „activ". Incetul cu încetul, acesta absoarbe benzolul ce se găseşte în gaze. „Debenzolajul" se realizează prin injectarea vaporilor, care ajută la degajarea benzolului din cărbune.

Procedeul descris are marele avantaj de a permite întrebuinţarea aceluiaş cărbune „activ" de un număr infinit de ori, fără ca facultăţile lui de absorbţie să fie micşorate.

Dimineaţa şi seara

spălaţi-vă dinţii şi gura cu pasta KALODONT, pasta de dinţi spumoasă! Numai prin abundenţa spumei sale KALODONT îndepărtează din gură bacteriile şi orice urmă de mâncare, permanenta primejdie a danturei!

Intrebuinţaţi deci regulat KALODONT dimineaţa şi seara!

Cinematograful

Desenuri animate

Altă serie de desenuri animate Walth Disney. E foarte simplu: ori de câte ori un desen animat e de Fleischer (autorul lui Betty Boop) sau de Walth Disney (autorul lui Mikey Mouse şi al Silly-Symphonies-ilor) avem spectacole fermecătoare, unde tot, ideea generală, personagiile, povestea şi fiecare amănunt — totul e perfect şi original. Şi vice-versa: dacă desenul animat nu-i de unul din cei doi autori amintiţi, avem de a face cu o pură şi simplă infamie; cuvântul nu-i prea tare: anosteală, imitaţie, trucuri deja văzute, exploatate acum fără măsură, şi, în genere, totul lucrat grosolan şi fără haz. Am aşteptat ani de zile până să pot formula judecata de mai sus. Mi-am zis că poate generalizez cam mult. Acum cred a putea spune că nu m'am înşelat. In arta desenului animat, atât în negru cât şi în culori, nu există decât Disney şi Fleischer. (United Artists şi Paramount) Niciodată nu mi s'a întâmplat să văd ceva nesărat, iscălit de vreunul din aceşti autori; niciodată n'am putut măcar surâde la vre-unul din desenele animate ale altora de cât cei doi autori sus-citaţi.

Disney, de curând, i-a inventat lui Mikey Mouse un tovarăş nou: este Ducky — răţoiul. Hazul particular al lui Ducky este că-i tocmai total lipsit de ori ce haz. Ducky e disgraţios, obraznic, egoist, vorbă-lungă şi, mai ales, cumplit de anost. Plictiseşte umanitatea de îndată ce intervine. Ingenioasă idee a avut Disney dând viaţă acestui nou erou căruia îi prezicem o viaţă lungă şi un viitor strălucit.

Simfoniile colorate din ultima serie sunt tot atât de bogate în amănunte nostime cât şi cele anterioare. Astfel ni s'a servit un nou Moş-Crăciun, continuat de acolo unde fusese lăsat el în povestea anterioară. Vi-l amintiţi desigur, pierzându-se în preajma lunii, el şi cu săniuţa lui trasă de douăzeci şi patru de reni. Acum Moş-Crăciun a intrat într'o casă. Işi descarcă parţial sacul şi organizează un pom sistematic. Montarea se face sub direcţia lui şi cu execuţia păpuşilor însele. Moş-Crăciun este „supervizorul", regisează de departe, iar păpuşelele fac tot soiul de tayloristice lucrări în vederea instalării Tannenbaum-ului. Reamintesc toate acestea pentru a vă face să înţelegeţi o idee fermecătoare, pe care a avut-o Disney, şi pe care am să o semnalez.

Casa e plină de copii. Copiii dorm, dar ciorapii şi ghetele, puse la sobă, veghează. La un moment dat, copiii se trezesc, şi pornesc spre odaia cu pomul. Moş-Crăciun prinde de veste că tinerii beneficiari ai cadourilor sosesc. Atunci face semn domnilor şi doamnelor jucării să-şi reia locurile, să întrerupă orice activitate pe cont propriu şi să recadă în starea de supuşenie absolută care convine unei păpuşi onorabile. Căci — uitasem să vă spun —: după terminarea trebii, după ce pomul fusese montat, jucăriile de ambe sexe se puseseră pe petrecere; societatea lor oferea spectacolul unui „chef", unde fiecare făcea, după pofta inimii, fiecare altceva, dar altceva în legătura cu ce fac ceilalţi. Jucăriile noastre erau tocmai ocupate să-şi facă de cap în acest foarte vesel şi special fel când domnii copii erau gata-gata să intre în odaie. Noroc că Moş-Crăciun află la vreme de asta şi repune ordine în micul său popor. Păpuşile dau buzna în cutiile respective şi trag capacul ca o plapumă; soldaţii de plumb se reintroduc sub şiretul de gumilastic depe cartonul aferent; toţi recad în letargie, în hipnoza de jucărie al cărei suflet trebue să se identifice cu acel al copilului proprietar. Adio libertate, adio personalitate; de acum înainte slujbă şi numai slujbă. Cine a crezut vreodată că jucăria nu cunoaşte şi ea o „dura lex" exact ca şi noi — acela s'a înşelat. Şi Walth Disney ne-a readus-o aminte, în cel mai fermecător fel

Ceea ce-i mai cu seamă seducător în toate aceste desenuri animate este semnificaţia lor umană. Personagiile ca şi poveştile au valoare psihologică mai profundă decât s'ar crede. Domnişoara Betty Boop a lui Fleischer, purceluşii sau epuraşii lui Disney, cu toată forma lor caricaturală, sunt palpitanţi de realism şi faptele lor sunt simbolic valabile pentru tot genul uman.

In ultima serie a lui Disney ni se arată o foarte induioşătoare poveste a unui şoricel adânc epatat de exibiţiile aviatice ale păsărilor. Imprejurările vor ca el să facă un important serviciu unei zâne, care drept răsplată îl autorizează să poarte aripi. Şoricelul nostru zboară; dar familia nu-l mai recunoaşte; ş'apoi şoarec cu aripi — asta imediat face liliac. Liliacii din pădure îi declară cu cinism că deacuma, vrând-nevrând, vor fi fraţi. Şoricelul nostru, desperat de această mezalianţă pe viaţă, plânge amarnic. Zâna îl aude şi-i acordă marea favoare de a redeveni cum era. Şi eroul îşi reintegrează, cu nespusă satisfacţie, vechea şi adevărata lui personalitate. Este o poveste pe care fiecare om a trăit-o, pe cont propriu, măcar odată în viaţa lui.

Walth Disney este un mare artist. Se pare că englezii au fost atât de entuziasmaţi de revelaţia acestei enorme originalităţi, încât a fost cu putinţă, la Londra, următoarea întâmplare. Se reprezenta, într'un cinematograf, o silly-symphonie a lui Disney, o bucată care n'a venit niciodată la Bucureşti, şi care nici nu va veni vreodată (veţi vedea îndată de ce) Această bucată a fost fluerată frenetic. Iar a doua zi gazetele au înjurat copios pe autor. Argumentarea era aceasta: „Walth Disney este un mare, mare artist; poate da lucruri geniale; de aceea publicul nu poate permite sus-zisului domn Disney să comită lucruri mediocre; nu are voie să facă lucru prost; când cineva dispune de resursele lui Disney este obligat să fie sau perfect sau deloc".

Şi — judecând după opera ulterioară — se pare că Disney s'a ţinut cu sfinţenie de programul trasat pentru el de opinia publică londoneză.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

„Simfonia a noua" de Beethoven şi „Mattäus-Passion" de J.-S. Bach la Ateneu

Audiţia anuală a „Simfoniei a noua" de Beethoven e un fapt ce nu poate decât să bucure pe orice iubitor de muzică. Nu i se poate face, credem, d-lui George Georgescu *o imputare din încercarea de-a îndătina la noi această periodică execuţie — ci tocmai dimpotrivă. Nici nu ne închipuim că tocmai pentru pregătirea acestei execuţii s'au lăsat la o parte proecte de interesante prime-audiţii. Ar fi de ştiut în primul rând dacă aceste proecte au existat, măcar în intenţia conducătorilor „Filarmonicei".*

Neîndoios în orice caz este faptul că atâtea şi atâtea numere lipsite de interes sau deosebită valoare ar putea face loc pe programele simfonicelor noastre, mult-aşteptatelor prime sau rare-audiţii — dar nu tocmai „Simfonia a noua". Pentrucă nu ni se pare, repetăm, deloc exagerată o anuală execuţie, în Bucureşti, a neîntrecutei, chiar în opera „prea-fericitului Ludwig", cum îl numeşte Caragiale pe Beethoven, simfonii cu coruri. Este o problemă cu totul deosebită interpretarea acestei capod'opere, care ar putea câştiga mai ales în precizie, nu numai în însufleţire, cum s'a întâmplat anul acesta. Am admirat în schimb şi de această dată frumoasa calitate şi pregătire a corului „Carmen" de sub conducerea prof. Ion Chirescu *— şi, cu oarecari rezerve, ne-am împăcat mai bine ca deobiceiu cu soliştii, din al căror quartet s'a deprins glasul cam prea mecanic, dar de o plăcută siguranţă şi exactitate al d-nei* Margareta Metaxa.

Cu prilejul aceluiaş simfonie, am ascultat o vioaie execuţie a uverturii la „Nunta lui Figaro" şi un frumos concert pentru vioară şi orchestră, în Re major, *de* Mozart. *Solistul, d-nul* Sandu Albu, *pe care nu l-am auzit în concert personal, ne-a plăcut mai mult cu prilejul producţiilor sale la postul de Radio-Bucureşti, de rândul acesta părând dintru început stânjenit de emoţie sau de unele dificultăţi tehnice ale partiturii.*

Cei două sute cincizeci de ani dela naşterea lui Johann-Sebastian Bach, *au fost sărbătoriţi la noi într'un chip strălucit, mulţumită iniţiativelor particulare. Concertul pianistei* Aurelia Cionca-Pipoş *şi mai ales execuţia oratoriului* „Patimile Domnului după Evanghelia lui Matei", („Mattäus- Pasion") *de către „Asociaţia muzicală română", ne-au adus pe lângă bucuria atât de rar prilejuită de a asculta armoniile cereşti ale nemuritorului organist din Lipsca, şi mulţumirea de-a vedea că se aduce şi la noi modesta dar cuvenita parte la prinosul general de slăvire a lui* Johann-Sebastian Bach.

D. Victor Bickerich, *sub a cărui conducere măreaţă capod'operă s'a mai executat acum câţi-va ani la Braşov, a fost iniţiatorul şi însufleţitorul acestei sărbătoriri. Colaboratorii merituoşi, ce trebue neapărat menţionaţi, fiindu-i din Braşov: d-na* Fabricius *şi d-nii* Alfred Witting, Alferd Schmidt *şi* I. Stadelmann, *iar din Bucureşti: d-na* Rosl Baumann-Rădulescu *şi d-nii* Al. Theodorescu, V. Jianu, Zelinsik, Cocea *şi* N. Rădulescu, *precum şi deosebit de disciplinatul* Cor al Bisericii Negre *din Braşov, corul de copii al Şcolii Evanghelice din Bucureşti şi o parte din orchestra Filarmonicei. S'a distins calitatea deosebită a glasului d-nei* Rădulescu *şi al d-lor* Witting *şi* Alexandrescu, *acesta din urmă impresionând plăcut şi printr'o dicţiune germană limpede şi corectă.*

In totul o realizare care face cinste organizatorilor şi executanţilor şi care, ţinând seama şi de călduroasa primire a publicului, ar merita să fie repetată.

E. N.

A apărut

NEA NAE

N. D. COCEA

Lectorul va rămâne uluit de brutalitatea şi sagacitatea condeiului lui Cocea în zugrăvirea lui Nea Nae. Nici o mirare, tipul oferă din plin să te exercite asupra lui şfichiul biciului şi al satirei.

Preţul Lei 70.—

Editura „ALCALAY"

Cronica ideilor

Ion Petrovici: Figuri şi concepţii filosofice contimporane

Lectura unei cărţi de d. Ion Petrovici este întotdeauna prilej de desfătare intelectuală.

Cred că această nepreţuită calitate de a nu plictisi, de a fi profund antrenată şi seducătoare a prozei sale filosofice provine şi din arta scrisului, pe care d. Petrovici o posedă în măsura marilor maeştri şi cizelatori ai stilului din veacul clasicismului. Studiile filosofice ale autorului „Teoriei Noţiunilor" au ceva din frumuseţea cristalului, frumuseţe înviorată de o dialectică subtilă, şi de o participaţie personală care dă o deosebită căldură şi culoare scrisului său.

De altfel problema „scrisului frumos", a elaborării artistice nu este tocmai aşa de puţin însemnată atît de secundară pentru filisofie, cum se crede uneori. Fireşte, vorbesc de filosofia veritabilă, nu de psihotehnică ori alte discipline periferice care au invadat câmpul speculaţiei pure, ca bălăriile o grădină curată. Din clipa în care s'a dovedit că şi gândul poate fi încorporat în forme frumoase, că ideile pot fi prezentate artistic; ba chiar că ele sunt mai vii, mai actuale, mai pline de veracitate când sunt prinse în expresii adecutate, elaborate cu măestrie, — a scrie bine este o obligaţie pentru orice minte gânditoare. O cugetare exprimată plat, fără fineţe şi originalitate de expresie, ai impresia că este un obiect sacru intrat în mâni barbare şi pângărit. Afară de aceasta, mai este oare admisibil şi permis a scrie prost şi urât după ce-a existat un Platon, un Hume, un Schopenhauer, un James sau Bergson? Oare opera lui Platon nu şi-ar pierde jumătate din valoare, vraja gândului său nu s'ar evapora dacă n'ar evolua în mediul acela de perfecţiune formală care purifică şi spiritualizează? Nu dovedeşte oare acest cugetător, prin opera sa, că adevărul şi frumosul sunt consubstanţiale, că sunt aspecte inseparabile ale existenţei? Nu, categoric, a scrie urât în filozofie după ce-a trăit un Platon, nu se poate tolera.

Fără îndoială că nu se reduce totul la strălucirea formală, cu deosebire în filosofie.

Da, o frumuseţe lipsită de substanţa gândului viu, o perfecţiune formală goală de frământarea spiritului, este tot aşa de lamentabilă ca o idee, o viziune lipsită de transfigurarea expresiei.

Bănuesc însă că însuşirea de a elabora frumos o ai în acelaş mod în care ai calitatea de a gândi pătrunzător şi eficace.

La d. Ion Petrovici, scrisul artistic, ondularea armonioasă a frazei parcă vine dela sine, ca lumina şi căldura împrăştiate de flacără. Izvorăşte din interior ca frumuseţea din ansamblul operei de artă. Insă, aceasta nu presupune oare existenţa unei viziuni armonioase, a unei atitudini filozofice omogene, cuprinzătoare, a unei înţelegeri teoretice care birue contradicţiile şi asonanţele?

La d. Ion Petrovici, năzuinţa către echilibru şi înţelegerea plenitudinară a existenţei se observă în fiecare fragment. Este caracteristic că deşi d-sa a meditat şi scris pe planuri variate, s'a risipit în direcţii numeroase, totuşi opera sa întreagă are unitate de concepţie şi o viziune de ansamblu a problemelor care dovedeşte o atitudine bine întemeiată.

Studiile şi eşecurile d-sale, care totdeauna spun ceva pentrucă sunt vii, apar ca tulpinele izolate ale unei plante cu rădăcina ascunsă în pământ şi care din distanţă în distanţă răzbeşte solul la suprafaţă; tuturor apariţiilor acestora individuale, ce par fără legătură, le găseşti o rădăcină comună de unde îşi trag seva. Tot aşa, la baza studiilor aparent izolate ale d-lui Petrovici sesizezi concepţia unitară, firul care le uneşte, întregul de unde cresc. Faptul dovedeşte că d-sa este dintre puţinii care au asimilat adevărurile filosofiei, neoprindu-se la simplă exegeză şi erudiţie profesorală.

D. Ion Petrovici este pătruns de convingerea neclintită a valorii şi rosturilor teoretice centrale ale filosofiei în ansamblul culturii. Ireductibilitatea filosofiei, necesitatea ei absolută pentru spiritul nostru, chiar şi după desăvârşirea autonomiei ştiinţelor, care vor, alături de religie, să răpească acesteia orice domeniu — ştiinţa rezervându-şi domeniul relativului şi religia absolutul — a găsit în d. Petrovici un apărător tenace.

In volumaşul „Figuri şi concepţii filosofice contemporane" editat de „Biblioteca pentru toţi", a desprins din galeria filosofilor secolului trecut patru figuri de gânditori pe care îi uneşte o trăsătură mult iubită de d. Petrovici: .... au crezut în drepturile filozofiei şi'n misiunea ei eternă — aceasta la un moment când dictatura spiritului pozitivist, făcea din speculaţiile filosofice o ocupaţie perimată, lipsită de obiect valabil şi neavând măcar coloritul viu al întruchipărilor religioase, aşa anteziste cum par dânsele, din punctul de vedere al metodei ştiinţifice". Wundt, Fouillée, Lachelier şi Bergson, fără a nega rezultatele apreciabile ale ştiinţelor pozitive „voesc să dovedească totuşi că filosofiei i-au rămas încă posibilităţi de desvoltare proprie, şi-o menire pe care nu poate să i-o răpească nimeni". Rezistând atacurilor spiritului ştiinţifist al veacului trecut şi fără a nega respectul pentru ştiinţă toţi aceştia se străduesc „să dovedească şi teoretic şi practic, autonomia cercetărilor filozofice, rolul lor veşnic, valoarea lor efectivă.

Figurile proeminente ale filosifiei contimporane sunt prinse în contur pregnant şi concis de condeiul virtuosului prozator pe care-l cunoşteam din elegante eseuri şi substanţiale studii filosofice anterioare. Lectura lor te introduce într'un superb parc luxuriant al spiritului. Dintre profesorii noştrii, incontestabil că d. Ion Petrovici, este cel mai mult un cugetător autentic, alături de d. C. R. Motru. Prin d-sa speculaţia filosofică propriu zisă, trăeşte momente victorioase într'un climat spiritual otrăvit de filozofia laboratorului, de psihotehnicianism psihologism şi sociologism.

N. TATU

Trilussa

Trilussa este un mare poet şi satiric al Italiei contemporane. Azi în vârstă de 62 de ani, el a publicat primul său volum de versuri în 1887 (La stelle di Roma). De atunci au urmat aproape douăzeci de volume; iar după războiu şi-a grupat operele într'o ediţie definitivă tipărită de Mondatori în nouă volume mari ilustrate, în afară de ediţiile de mare lux pentru bibliofili.

Trilussa scrie în dialectul roman care prezintă oarecare greutate la citire pentru cititorul străin, cunoscător al dialectului oficial (toscan). Astfel se explică faptul că la noi unde avem destui cititori de literatură italiană în original, Trilussa este cu totul necunoscut. In Italia însă el este un scriitor gustat de marele public care îi cunoaşte şi-i admiră de mult fabulele. Acolo Trilussa este socotit pe aceeaşi linie cu Esop şi La Fontaine, iar o producţie literară a lui Trilussa este numită indiferent de nuanţă: *„favola"*.

O întâmplare în legătură cu un banal incident electoral dă mai bine ca orice, măsura popularităţii lui Trilussa. La un moment dat în Italia antebelică se făceau alegeri. Social-democraţii pentru a ridiculiza alianţa liberalilor cu clericalii, afişară pe zidurile Romei o fabulă a lui Trilussa, publicată cu mulţi înainte: „Cioara liberă" şi care se potrivea perfect situaţiei. A doua zi cei atacaţi afişară alături tot o poezie veche a lui Trilussa: „Tovarăşii despărţiţi" şi care de astă dată ridiculiza pe primii. Care scriitor a mai avut această oonoare?

Dar faima lui n'a rămas închisă între graniţele Patriei. Chiar lipsită de savoarea limbii italiene, morala şi satira lui ingenioasă a obţinut succese în bune traduceri germane, spaniole, portugheze, etc.

Cele câteva fabule ale lui Trilussa apărute în numerele anterioare ale „Adevărului Literar" sunt primele traduceri în româneşte din acest mare scriitor şi fac parte dintr'un volum de traduceri ce va apărea în curând.

M. V.

TRILUSSA

Solidaritatea pisicii

Pisica şi cu câinele s'au înţeles
Să fie solidari
In contra animalelor mai mari
Şi-a oamenilor mai ales...
— Ţii legământul — Ţin! — Atuncea jură!
Şi iac-aşa de mare bucurie
Se duse câinele 'n bucătărie
Şi reveni c'un porumbiel în gură.
— Să-mi dai bucata ce mi-se cuvine!
(A zis pisica), barem jumătate!
Altfel înseamnă că-ţi baţi joc de mine...
Ce-ar mai fi aia solidaritate?...
— E drept! răspunse câinele de treabă
Şi pasărea o împărţi în grabă.

Dar bucătarul care observase
Isprava lui hoţească, îndârjit,
Il înşfăcă pe câine şi îi trase
O ciomăgeală de-l lăsă lungit,
In vreme ce pisica zise
Din podul unde nimerise:
— Deşi sfârşitul a ieşit cam trist,
Tot solidară sunt, dar nu insist!

Trad. de MIHNEA VANTU

Cronica sportivă

Invitaţi formal şi insistent de primăvară, am fost la Şosea.

Spectatorii, numeroşi de astădată, erau instalaţi în tribuna de beton, începută dar neisprăvită, mâncată de timp şi care amintea astfel ruinele unui străvechi amfiteatru. In arenă Tenis-Clubul şi Viforul-Dacia îşi încercau puterile.

Trebue spus că dela începutul jocului, vifor a fost, dar în ciuda aparenţelor, a bătut mai tot timpul dinspre Tenis Club către Dacia. Cu toate că până la urmă nu s'au înregistrat stricăciuni, căci matchul s'a terminat cu 0-0, victoria, morală cel puţin, aparţine verzilor. Chiar dela început Crissoveloni, impetuos şi deslănţuit în trombă, marchează o încercare; arbitrul de tuşă însă gândeşte altfel şi adaugă în chipul acesta stimulentul nedreptăţii. Nu mult după aceasta Tanoviceanu în şarjă este placat la un metru de buturi; se ridică totuşi şi marchează. Arbitrarul însă intervine din nou şi punctul nu este acordat.

Inaintaşii, din care Mateescu, Cristoveanu şi Bârsan au fost cei mai vrednici, luptă din răsputeri, cu un avânt care merită să fie răsplătit; dar Dacia rezistă dârz şi până la urmă nu poate obţine nimic.

Pe terenul de alături Sportul Studenţesc şi P. T. T. luptă cu egală vehemenţă. Şarjele triofertarilor se succed de-oparte şi de alta, dar fără eficacitate; până în ultimele 20 minute de joc, eforturile rămân sterile. E timpul ca suflul să decidă şi Sportul Studenţesc dovedeşte că-l are mai bun decât al P. T. T.-iştilor, căci reuşeşte să marcheze după trei şarje foarte spectaculoase la care au contribuit atât înaintaşii cât şi treisferturile.

Ca peste tot, „celui ce are i se va da, şi celui ce n'are i se va lua"; Sportul Studenţesc are suflu. Nici o mirare deci că universitarii mai reuşesc o încercare, Tarabega, fecit; şi puţin după aceia, încă una. Rezultatul luptei era acum decis şi tot ce se mai putea salva, era onoarea. Pentru dânsa a muncit P. T. T. cu satisfacţia de a o fi scăpat dela [illegible] în ultimul minut al jocului, stabilind rezultatul final de 11-3.

Pierdută însă şi neaflată a fost pentru Arsenal care a cedat stadiului Român cu 25-0. Cifrele vorbesc şi povestesc singure istoria acestui match fără istoric.

Albiţi de praful rural al terenurilor de joc, privitorii osteniţi s'au integrat apoi în mulţimea leneşă a Şoselii, unde praful urban şi saturat de eşapamentul automobilelor, aducea la cunoştinţa publicului că e primăvară şi Duminică.

GRIMAN

Reviste românești

Gând Românesc

(Nr. 1 1935)

Revista se deschide cu un frumos studiu al d-lui M. Vulcănescu despre *Ion Creangă văzut de generația actuală.*

Observația d-lui Vulcănescu ni se pare justă. De câtva timp edițiile operei și mai ales studiile asupra vieții și operei lui Creangă s'au înmulțit. Lucrarea faimoasă a d-lui Jean Boutière, apoi studiile d-lui I. Țimiraș și al d-lui L. Predescu precum și studiile pe care le-am întâlnit în revistele italiene (Nuova Antologia) ne îndreptățesc încrederea că acest scriitor se bucură de o strălucire azi, pe care, fără îndoială, mulți dintre noi n'au bănuit-o.

„Creangă a reprezentat, împreună cu Eminescu, ramura junimistă care a depășit Junimismul, în sensul lui de orizont strâmt de cenaclu", spune d-nul Vulcănescu. — Aleșii, totdeauna, nu suportă chingile! Spiritul lor se cere liber, fiindcă creația omului de geniu nu se îngrădește și nici nu poate fi încercuită. — Și apoi trebue să recunoaștem că: „ dintre toți junimiștii, Creangă și cu Eminescu sunt cei mai actuali. Mai actuali chiar de cât Caragiale. Și actualitatea lor vine din faptul că, în procesul de chemare la viață culturală a masselor românești, ei sunt cele mai bune îndreptare. Creangă mai ales e viu, ca pildă de românism și omenie, etc.

Din studiul d-lui Traian Herseni *„Integrare în istorie"* reținem aceste subtile considerații: „Istoria deși ne cuprinde, este întotdeauna o realitate mai presus de noi. Integrarea noastră în ea poate porni dela considerații diferite, dar odată integrarea săvârșită, trebue să-i acceptăm ritmul ei în viață, în care prezentul nu-i decât o legătură dintre trecut și viitor, dar un moment de o importanță fără seamăn, fiind singurul în care noi putem însemna ceva și prin care putem rămâne în istorie".

Colaborează: Eugeniu Sperantia, Victor Papilian, cu un fragment de roman, O. F. Popa, iar poezia este reprezentată prin: Radu Gyr, George Dumitrescu, Ion Buzdugan. Cronici bogate.

Revista de Filosofie

(Vol. XIX, Nr. 4)

Acest volum periodic, în care se cuprind problemele cele mai diverse ale gândirii actuale, face cinste directorului său d. prof. C. Rădulescu-Motru.

Ocupându-se de *„începuturile iraționalismului modern"*, d. Tudor Vianu face o interesantă analiză a acestei probleme, adăugând în concluzie, că: „Iraționalismul nu poate fi un regim spiritual permanenet. Printr'o deprindere esențială a spiritului nostru, ajungem la un moment dat să reintegrăm rațiunea chiar în domeniile care până la un timp ni se par a-i fi interzise. Mai ales ființele orientate către cunoștință, trebue în cele din urmă să recunoască rațiunii drepturile ei imprescriptibile. Căci un iraționalism desvoltat cu ultimă consecvență sfârșește în *trăire,* nu în *cunoștință.* Numai trăirea se poate îndestula în sentimentul confuz al realităților, în timp ce cunoștința dorește până la urmă să le stăpânească cu claritate și distincție".

D. Seinoske Yuassa scrie despre *Filosofia în Japonia de azi:* D-sa are grija să ne arate că „Filosofia tradițională a Japoniei este o disciplină morală, un drum spre înțelepciune: ea pune practica deasupra teoriei, concretul deasupra abstracției". Insăși această delimitare ne arată deosebirea fundamentală dintre concepția filozofică europeană și aceia a Japoniei. Și pentru lămurirea noastră d. Yuassa adaogă următoarele: „Orientată rațional, filozofia europeană nu are răbdarea de a ceti figura prin mijlocirea măștii, ea rupe dela început masca spre a ajunge direct la figură. Filozofia Japoneză, dimpotrivă, păstrează masca în întregime, încearcă numai cu inimă să pătrundă dincolo de ea.— Lumea aceasta a filozofiei japoneze tradiționale, având la bază intuiția inimei, trebue împăcată cu filozofia Europei, întemeiată pe rațiune. Găsirea unei căi care să lege lumea inimii cu lumea observației reci și a rațiunii, mi se pare sarcina care așteaptă să fie îndeplinită de filozofii tineri ai Japoniei".

Colaborează: Adgar Papu, Eugeniu Sperantia, Al. M. Solomon, etc.

Lumea Turistică

(An. II, Nr. 7)

Este una dintre cele mai bune publicații de literatură turistică. Articole variate, bogate, în informații. D. C. Baltazar scrie despre „Marea în literatura românească"; d. g-ral dr. Vicol despre „Mica Antantă Turistică", etc.

Desprindem aceste câteva note din articolul d-lui Al. Bădăuță despre *Țara fără drumuri de fier* (Albania), din care se vede că un articol despre turism mai poate cuprinde și altceva decât banala prezentare a peisagiului: „Independentă numai din 1913, Albania exista în schimb, ca o viguroasă realitate etnică și istorică, de foarte multă vreme: țârm de care s'au spart, rând pe rând, nenumărate valuri de invazie și ocupații, ea și-a realizat primul mare moment de epopee, sub Voevodul Scanderbeg. Simbolic, mormântul lui domină țara, depe unul dintre cei mai înalți munți ai ei, iar din 1847, anul morții acestui uriaș erou, locuitorii ținuturilor muntoase, ca un semn etern de doliu, au îmbrăcat peste tradiționalele vesminte naționale albe, o lungă manta de lână neagră: detaliu impresionant, viu și astăzi care pune în lumină înălțimea și decizia sufletească a acestui popor".

Clișee de artă întovărășesc restul materialului, scris de: Anton Holban, C. Stelian, Al. Bădăuță, pr. C. Mătasă, E. Marghita, etc.

AL. CAR.

Jurnal literar

23 Februarie. Confruntări. **Reținut în casă, primesc vizite, printre care și a lui E. I. pentru a cărui inteligență agitată și dureroasă ca un nerv desvelit, am o deosebită și tristă afecțiune. Intâlnirile cu el îmi dau în afara interesului lor intrinsec și senzația unei minunate sănătăți, și forță, pe care singur fiind mi le rod cu acizii îndoelii adeseori, dar care renasc formidabile în fața unor asemenea demonstrații de nesiguranță, inchietudine și panică în fața vieții. Admit ca dubiul să încețoșeze pe alocuri perspectivele și viziunile, dar totuși îmi vine greu să constat că sunt încă oameni pentru care nimic nu s'a descoperit, nici un punct din civilizație nu constitue un bun câștigat sau vreo dată fermă. Atât de mare este legea înlănțuirii credintelor în viață, și a echilibrului dintre elementele conștiinții. De pildă l-am auzit pe E. spunându-mi:**

— Ce lămuriri îți oferă în plus compartimentul social al vieții, ce formulă magică ascunde, odată ce văd că toate străduințele în căutarea luminii ți le-ai concentrat în el? Ce te îndeamnă să crezi că de rezolvarea lui depinde cea generală?

Incerc cu toată căldura să-i arăt că nu e vorba de nici un Damasc, ci de cimentarea unei simple și necesare constatări: anume că elementul principal al vieții îl constitue omul, mai precis oamenii, că din mișcarea lui, — voluntară sau involuntară, — în decursul veacurilor s'a realizat și tot ceeace trăim acum. Fără nici o preconcepție, ceeace trebue așadar să facem este să ne îndreptăm spre om. Căci marea victorie a umanității va consista în această luare de conștiință a propriei sale puteri. Omenirea conștientă, ce trâmbiță în istorie. Eu în aceasta văd marea fuziune dintre evoluția culturală a umanității, care ne oferă acum suficiente pârghii și mânere pentru a începe să ne conducem singuri, și cea economică, ineluctabilă, care vădit ne obligă să ne organizăm, să ne reducem acțiunile la sfera, strâmtă la prima vedere, dintre oameni și să ne convingem odată pentru totdeauna că nu suntem decât oameni și că nu există decât oameni. Și mi se pare atât de evident încât mă opresc. Dar E. nu este de loc atins. Imperturbabil, îmi dovedește că suntem determinați, (în viziunea lui ar corespunde mai bine: condamnați). dinainte. De cine? De petele soarelui. Este știut, îmi spune el și nemaităgăduit că petele solare influentează acțiunile umane, și că, de pildă, anumite perturbațiuni de acolo provoacă necesarmente și aproape științific, dacă se poate spune, răsboiul între oameni. In ce măsură ne mai putem orienta? Unde mai este forța omenirii?

— Și apoi cum nu văd că sunt determinat cu anticipație, când tot cu anticipație sunt determinat să mor?

De aici drumurile noastre se despart total. El, atras de strălucirea acestei idei-instinct, pe care o descopere la începutul și sfârșitul oricărui gând al său, rămâne de acum înainte surd la orice chemare. Tinerii asemănători cu E., — și sunt legiune în această frântură de vreme, una din cele mai hamletice ale istoriei, — au excepționala calitate de a nu fi fost alterați nici un moment de cele pe care le-au trăit. Sunt virgini de orice altă problemă decât cea a primelor gânduri. Nimic n'a venit să li se adauge, să-i distreze dela această concentrată anxietate. In definitiv, orice om se naște cu o problemă proprie, și se poate chiar afirma că există o singură problemă comună, dar pusă individual. La fel se mai poate spune că elementele aceleiași probleme se regăsesc și mai târziu, în toate fazele vieții, dar pusă pe alți termeni, cu o altă exemplificare. A rămâne la exact aceiași problemă, enunțată exact la fel, toată viața, îmi pare un semn de debilitate intelectuală, și, în acelaș timp, indiciul că acel om nu trăește. Și nu trăește, gândindu-se cum va muri, pentru a ne conforma textului filosofului lor favorit, care spunea suggestiv: „viața nu este decât o lungă agonie". Dar cred că nici măcar de aceasta nu-și dau seama, și că în statica lor tragică, poate au nădejdea că au imobilizat și timpul odată cu înțepenirea gândului. Mult mai periculoși acum câțiva ani, în momentul de față cei care au mai rămas, tragici prin structură și prin definiție, mai capătă și un nou apanaj, tragi-comic acesta și, într'o măsură, induioșător. Este grozava lor demodare și parcă cuprinși de moartea în care trăesc, accelerata lor descompunere. Din Hamlet, iată-i transformați în Ofelii care cu o demență blândă și perseverentă vin să ofere rosmarinul, vecinicul lor rosmarin, unei omeniri grăbită și preocupată.

Cu B. M., venit imediat după aceea, climatul convorbirii ia imediat tonul fugos și furios care este stilul generației acesteia. Adeseori mi s'a întâmplat să fiu atacat de tinerii aceștia, prietenește, în respectul meu pentru carte, chiar pentru cărțile pe ale căror principii militează. Ar trebui controlat în ce măsură astăzi în aceste cercuri se crede în doctrină, și în ce măsură în acțiune. Este o parte întreagă din opera lui Marx care astăzi este totalmente neglijată, și chiar evitată. Este documentarea sa științifică. Evident, știința a înaintat mult în vremurile acestea, dar aceasta ar fi foarte ușor remediabil, dacă vreun tânăr savant ar purcede la o reactualizare, ceeace chiar se face în Rusia. Viziunea justă, științific justă a lui Marx, nu trebue preschimbată într'o profeție cu adepți. Nu trebue, pentru nimic în lume să se neglijeze caracterul primordial al marxismului: de cultură nouă, mai mult succesoare decât rivală a celei vechi. Trebue să ne reamintim că întreaga operă a lui Marx este o imensă petiție de ereditate prin care socialismul își afirmă drepturile pe toate cărările vieții, și în orice domeniu al ei. Pentru aceasta spun tot mereu că marxismul nu e o doctrină, ci o mentalitate, o cultură, — o perspectivă în cadrul căreia trebue să intre orice dată nouă a culturii umane. Dacă vreo nouă descoperire nu-și găsește locul în marxism, nu ea este o „invenție burgheză", ci, cu tot regretul, înseamnă că acesta dă semne de scleroză. El sau mânuitorii lui. Lărgirea, întinderea marxismului, într'un cuvânt, ridicarea sa dela rangul de sistem sau doctrină, la acel de cultură sau mentalitate generală, iată sarcina la care tinerii intelectuali trebue să fie neobosiți. Pe frontul social fiecare la arma sa.

27 Februarie. Sainte-Unefois. **Intâmplător, foarte întâmplător, îmi cade în mână romanul-basm al domnișoarei Vilmorin. Ar fi să mă tăgăduesc afirmând că niciodată n'am fost sedus de fragmente, ale acestei cărți care, ca toate cele asemănătoare, pare a fi compusă din fragmente arbitrar reunite. Nu știu chiar dacă nu aceasta este cauza principală a neplăcerii generale pe care o am când cetesc cărți de genul acesteia: impresiunea de a mă găsi în fața unei scene literare ocazionale, în care numere se succed și virtuozități se întrec. Gide spunea odată despre Barrès că adeseori lasă impresia că, în pustietatea monotoniei, autorul își suflecă mânecile și se pregătește pentru aria cea mare: le grand morceau, șlefuit, prelucrat, asudat. Romanele de brumă lirică au avantajul de a putea fi alcătuite numai din bucăți de-acestea ocazionale, pretextate de fantezia supremă a autorului sau a personagiilor. Evident, este explicabil. Permanenta tensiune de înalt curent liric nu este recomandabilă oricui, și geniul pasionat al lui Alain-Fournier, dela care se reclamă toți, sau neastâmpărata fantezie a lui Giraudoux, nu sunt accesibile atât de ușor. Fiecare pauză, însă sau întrerupere în acest delir liric este susceptibilă de a provoca răcirea cetitorului, și evadarea lui dintr'un domeniu a cărui singură forță este atmosfera și imperiul său.**

Apoi, m'am obișnuit a vedea aceste cărți ca îndeobște scrise de bolnavi. Și nu cred că în această prejudecată să fie prea mult arbitrar. Pentrucă în adevăr, dacă s'ar face o statistică, s'ar vedea, cred, că marea majoritate a romanelor de genul acesta sunt elaborate de bolnavi, din categoria acelor bolnavi condamnați la imobilitate, la inactivitate și, fără să fiu brutal, la poezia silnică. Este și starea care îmi pare cea mai indicată pentru visările al căror farmec suprem este de a lărgi datele realității până la limite nesfârșite, și de a provoca visătorului sau chiar acelui căruia i se povestește visul, senzația unică a eliberării și a evadării dintre contingențe. Dar mai vârtos socotesc că trebue să fii într'adevăr bolnav în sănătatea ta sau a corpului social din care faci parte, pentru a căuta să părăsești o miraculoasă realitate, ca o carte de probleme, pentru o visare sternă, delicată din timiditate și estetizantă din subterfugiu.

KYO.

Reviste streine

L'Europe Centrale

(16 Mars 1935)

Redactorul revistei scrie despre evenimentele din Grecia, arătându-și speranța că „în curând toată Europa orientală va fi acoperită de o rețea de convențiuni de garanție împotriva aventurilor și aventurierilor".

D. Felix Stössinger are un articol despre *„Adevărul uman în opera cehă"*. D-sa își arată convingerea că gloria operei cehe strălucește în lumea întreagă. Afirmația este oricum, temerară.

D-sa notează just unele afirmațiunii: „In cea mai mare parte a timpului, opera este un gen artistic care are ceva îndepărtat și ceva himeric, iar acest element este cu atât mai pronunțat cu cât publicul vine cu mai puțină încredere să-l asculte". Și d-nul Stössinger continuă: „Pentru cehi eroul care cântă pe scenă nu este culmea artificiului, ci dimpotrivă idealul care a devenit carne și voce: viața creaturilor operei trebue să se exprime în mod natural prin cântec asemeni aceleia a îngerilor, Caracterul ceh este în fond calm, dar de un calm înfrigurat de armonia interioară. Prea timid pentru a se exprima prin cuvinte, el nu poate elibera secretul sensibilității sale decât cântând. Muzica a fost totdeauna pentru poporul ceh un regat de libertate spirituală, și de asemeni de libertate politică. După cum revoluția franceză nu a putut fi posibilă fără de mișcarea de liberare internă pe care au tradus-o Molière și Diderot și din care Voltaire și Rousseau au făcut o revendicare socială, tot așa expresia umanității prin muzică a fost pentru cehi o emancipare interioară, necesară pentru ca națiunea, condusă de către șefii ei spirituali, să aibă forța de a rupe lanțurile sale exterioare".

Dar, în această privință, după umila noastră părere, calitatea sufletului este una și aceiaș pretutindeni, deși sensibilitatea, cu toate reflexele ei, diferă dela om la om. Cultura muzicală, da, poate diferi de la popor la popor. Insă, că influența propriu zisă a muzicii ar da evoluții și revoluții atât de puternice, ne îndoim. Ar fi prea frumos; și nivelul spiritual al omenirii ar trebui să fie cu adevărat ideal!

Revue Bleue

(16 Mars, 1935)

In timpul din urmă Erasm a fost punctul de atracție al multor intelectuali. In „Revue des Beaux Arts" de asemeni studii și portete diferite (acele celebre portrete ale lui Erasm, de Holbein) au ocupat coloane întregi.

In numărul acesta al revistei găsim un articol despre *Erasm și Misiunea sa,* datorit lui Stefan Zweig.

Acest mare iluminat, Erasm, trăia într'o lume spirituală, ale cărei înălțimi, contimporanii nu le bănuiau, Și cum el reunea toate formele conștiinței, poezie, filologie, teologie și pedagogie, el credea în posibilitatea unei uniuni universale chiar între lucrurile care nouă ne par că sunt de neîmpăcat.

St. Zweig, clar-văzătorul, ne spune anume că: „A acorda în mod armonios contrastele spiritului uman, aceasta a constituit misiunea și sensul vieții lui Erasm. El poseda, pentru a întrebuința o expresie a lui Goethe, care îi semăna în deopotriva sa aversiune a extremelor, „o natură comunicativă"... Să grupeze intelectualii, pe ființele cu sentimente înalte din toate țările, de toate rasele și din toate clasele, a fost scopul grandios al vieții sale; aducând un stil nou limbii latine (medievale), acestei limbi superioare, ridicând-o la demnitatea de limbă de apropiere universală, el dădea pentru un timp oarecare popoarelor Europei acest fapt de neuitat — o formă comună de gândire și de expresie.

Un astfel de om lipsește Europei actuale. Mai bine zis lumii noastre. Cine ni l'ar putea da? Unde este puterea iubirii și a inteligenții, care să nască acest erou intelectual?

In acelaș număr al revistei găsim nuvela „Trecutul unei corăbii", datorită lui Sir Hugh Clifford. Colaborează: Jean Plattard, H. Truchy, Dumont-Wilden, Gaston Rageot, Claude Avelin, etc.

SYR.

Cronica literară

Tudor Vianu: Idealul clasic al omului

D. Tudor Vianu are de câtăva vreme o activitate harnică și statornică, îmbrățișând deopotrivă preocupări de specialitate, idei generale și opinii critice aplicate. După un volum de texte traduse, alcătuind o *Istorie a Esteticei dela Kant până azi,* operă înalt didactică, a cărei introducere, însoțită de o bună bibliografie, cuprinde și un istoric al ideilor estetice române, urmează un prim volum de *Estetică* personală, operă de informație magistrală și de gândire, care însă nu s'a bucurat până acum de atențiunea ce i se cuvenea. Lucrul este în parte explicabil. N'avem o critică de specialitate și oricât ne-am strădui să aducem discuția unei atari cărți în acest loc (ceeace vom face într'un număr viitor) ne dăm foarte bine seama că problemele acestea trebuesc desbătute într'un cerc mai restrâns, obicinuit cu astfel de studii. Deocamdată ne vom opri la culegerea de articole intitulată *Idealul clasic al omului,* ca fiind mai potrivită pentru a da o idee despre personalitatea ideologică a d-lui Tudor Vianu și ca una ce poate fi citită cu ușurință și cu profit de către orice persoană cultivată.

Am înaintea mea primele numere din *Sburătorul* de acum 16 ani, în care d. Vianu a debutat pentru cei care nu-l știau din publicații mai puțin răspândite printre care *Literatorul* lui Macedonski din timpul Ocupațiunii. Lucru cu desăvârșire interesant. Ideologul nostru a rămas în structura lui neschimbat. Din primul articol se arăta minunat de „carte" și se plângea de lipsa ei, din cauza împrejurărilor de atunci.

Asta nu-l împiedica să fie foarte informat și să citeze curând două opere ale sociologului Van Gennep. Cita pe atât de puțin cunoscutul la noi pe atunci Charles Maurras și citea sârguitor *Mercure de France,* ceeace făceau desigur mulți, dar cu o gravitate de a se informa ce-i este proprie. Toate articolele, și cele mai mărunte, arată lecturi asidui, mai cu seamă ideologice, dar care dacă nu te supără deloc ca o paradă de erudiție, atât de necesare par, dovedesc la autor o stimă religioasă pentru opinia altora și temerea ca nu cumva să afirme vreo idee neinformat, sau de prisos, după ce o emisese altul. Intr'un articol despre un volum al d-lui I. Pillat adăoga în notă, la o observație inteligentă: „Mă întâlnesc în această privință cu d. Horia Furtună care face observațiunea analoagă în ziarul *„Viitorul"*. Procedeul este foarte academic, dar nu obligatoriu acolo unde nu e vorba de inedite. Ideea, luată izolat, este lucrul cel mai banal și mai obștesc și nimeni nu se poate încărătnici de a susține că a stabilit un raport pentru întâia oară. Fără a fi de părerea unora că e de ajuns să exprimi mai cu stil o idee spre a ți-o însuși, credem că originalitatea de gândire și deci dreptul de proprietate pornește dela complexul unei atitudini întregi. Dacă prin urmare, în marginile competenței adevărate, introducem un sistem de gândire în totalitate nou sau în tot cazul cu nouă vitalitate, e oarecum demoralizant și inutil să împingem probitatea până acolo încât să verificăm autenticitatea ideilor izolate. Căci de voi spune numai atât: pământul se învârtește împrejurul soarelui, atunci sunt sigur că cineva a spus aceasta și înainte de Copernic. In disciplinele ideologice, ideia e indiferentă, demonstrațiunea este totul, căci ea este gândirea propriu zisă. Altfel dictonul popular: *Azi ești, mâine nu ești,* răpește originalitatea filosofiei devenirii și Schopenhauer are de luptat cu zicătoarea: *Peștele cel mare înghite pe cel mic.* Stima d-lui Vianu pentru contribuția altuia s'a relevat încă deatunci într'un foarte frumos articol prin care renunța de a mai supune criticei opera unor autori, deoarece socotea că munca însăși își ajungea sie-și. Și de pe atunci punea rostul existenței „în perpetuarea neconstrânsă a naturii" fiecăruia.

Astăzi d. Vianu, cu desăvârșirile pe care i le-a adus vârsta, e acelaș. Cititor neasemuit, d-sa este de o erudiție liniștită și firească. Puțini sunt la noi aceia care să aibă alături de o documentare fundamentală de specialitate, atâtea cunoștințe generale și atât de bine armonizate între ele, atât de utile spiritului, încât totul să nu degenereze în adunătură. In vremurile acestea de lecturi disparate și fără sistemă, cărțile d-lui Vianu odihnesc spiritele, redau încrederea în intelectul uman și în pagina tipărită. Ele sunt o demonstrație de disciplină intelectuală înaltă, cum dela Maiorescu prea puțin s'a mai văzut. Respectul pentru opinia altuia a sporit în proporție cu ridicarea nivelului de informație, dar dacă obiceiul de a referi la tot pasul părerile asemănătoare ale altora pricinuește satisfacții erudite, am putea îndrăzni să afirmăm că uneori ele împiedică libera desfășurare a propriului unghiu de vedere. Pagina d-lui Vianu cade adeseori într'un exces de obiectivitate, într'o abdicare aproape totală sub punctele citate. Metoda este de altfel profund occidentală, franțuzească în deosebi, și nu înlătură originalitatea, deoarece autorul are grijă să așeze faptele în așa fel, încât concluziunea să fie o formulă proprie. Dar ea e primejdioasă pentru cine nu înfățișează o atitudine în fond violent singulară, prin care toate citatele să fie depersonalizate.

Idealul clasic al omului pe care îl îmbrățișează d. Vianu e un individualism sociabil, prin care individul își păstrează libertatea de realizare, fără a pierde sentimentul participării sale la grup. Cu alte cuvinte dacă citim printre rânduri, d-lui Vianu îi repugnă orice manifestațiune mistică, întrucât aceasta înseamnă de obiceiu tirania instinctelor societății asupra libertății de gândire individuale. D-sa face însă din egoismul acesta intelectual o poziție etică a spiritului, deoarece recunoaște că gânditorul nu are vreo rațiune pentru activitatea sa în afară de folosul grupului uman din care face parte și care la rându-i i-a pus la îndemână elemente de gândire. Dar aceasta este în fond umanitarismul, adică religia rece a drepturilor omului la existență, pe deasupra tiraniei sociale. Nu știu dacă momentul desvoltării unor atari concepțiuni era nimerit și dacă rezerva față de nobilele producțiuni ale d-lui Vianu nu vine și din această ciocnire de atitudini. Generația de azi este profund anti-individualistă și anti-liberală. Ea are revendicări pentru grup, nație sau asociație profesională, cere intelectualului supunerea la aspirațiunile totului, iar cărțile senine, desprinse de lume, i se par egoiste, lipsite de problemă. Azi tânărul nu-și mai pune întrebarea asupra destinului omului ca Faust, ci asupra direcției omenirii sociale în genere. D. Vianu și-a dat bine seamă de acest lucru când a bănuit că paginile sale vor fi socotite drept considerații inactuale. Cu atât mai nobilă este așadar direcțiunea gândirii sale cu cât se desparte mai mult de drumul mare al mentalității contemporane. Cele câteva figuri de intelectuali pe care le-a întrunit autorul în paginile acestei cărți (Goethe, Ibsen, Nietzsche, Valéry, V. Pârvan, Benedetto Croce) ilustrează mai mult sau mai puțin concepția clasică a vieții, adică a libertății de a se dezinteresa de direcția spirituală a grupului, în interesul lui. Goethe devine conciliatorul heraclitismului cu eleatismul, a supunerii la rotația Cosmului cu ordinea spiritului liber. Foarte frumos ideal, numai mă'ntreb dacă integralismul lui Goethe nu e tocmai o abdicare totală în fața aspirațiunilor epocei și dacă ceva mai târziu individualismul acesta umanitarist n'ar fi părut deplasat. Deși construit cu onestitate din elemente vulgarizate, biografia spirituală a lui Nietzsche se remarcă prin aceia că se scindează nietzscheanismul agresiv al imperialismului german de cel pur intelectual, autentic, al gânditoru-

Urmare în pag. X-a

INSEMNĂRI ȘI POLEMICI

Pictorul Panaiteanu Bardasare

La Iași, în bătrâna urbe de cultură, unde a învățat și a trăit, s'a stins la adânci bătrânețe pictorul Emanuel Panaiteanu-Bardasare. Un artist cinstit și înzestrat. Un meșter deschizător de drum, necunoscut cetățeanului veacului nostru, care abia-și recunoaște contemporanii.

Moartea lui Bardasare a stârnit totuș emoții, a provocat cercetări, a adus aminte oamenilor artei de o existență modestă, dar precumpănitoare altă dată, de o existență căreia istoria plasticei noastre va trebui să-i consacre cândva un capitol.

Născut în târgul Burdujenilor la 1850, Emanuel Panaiteanu-Bardasare, ajutat de unchiul său Gheorghe Panaiteanu — el însuș pictor și litograf iscusit, — deprinde cu multă îndemânare taina formelor și a culorilor.

La vârsta de 12 ani el expune primele lucrări împreună cu colegii dela școala de pictură de curând înființată. E remarcat și încurajat.

Expoziția din 1866 e deosebit apreciată de Domnitorul Carol, care-i acordă o bursă pentru străinătate. Lucrează la Berlin, apoi la Muenchen și în Italia.

Intors în țară, el se consacră carierei didactice, dar continuă să picteze și să însuflețească mișcarea artistică moldoveană. încă timidă și neorientată. Intemeiază societăți de artă, organizează demonstrații plastice colective și luptă pentru închegarea solidarității profesionale.

Trecerea lui Bardasare pe la catedra de pictură, activitatea lui fructuoasă la direcția Școalei de Belle Arte și a Pinacotecei din Iași au însemnat etape de sănătoasă înviorare și de permanentă emulație, pe care urmașii săi la conducere — Gheorghe Popovici, Ștefan Dimitrescu și astăzi N. N. Tonitza — le-au evocat totdeauna cu evlavie.

Bardasare a lăsat o pictură cuminte, atentă la amănuntul expresiv, o pictură fără prea mari elanuri, dar și fără prăbușiri. Era în tonul cumpătat al vremii: un cizelator aplicat, cu rezonanțe din pământul țării, cu interpretări de frumoasă ținută.

Artistul era preocupat deopotrivă de fizionomia umană și de pitorescul naturii. Le-a realizat plastic în evocări de personalități istorice și în priveliști de sinceră vibrație lăuntrică.

Compozițiile lui Bardasare nu evitau nici armoniile complexe ale mișcărilor de grup. Intre acestea, sunt vrednice de amintit „Sâmbăta Moșilor" și „Intoarcerea dela secerat".

Știa să alăture cu dibăcie culorile și să dea rotunjime formelor.

Stăruința academică nu izbutea niciodată să domine contribuția artistică.

Lucrările risipite în colecții și muzee, precum și cele aflătoare în Pinacoteca din Iași, dovedesc cu prisosință voința de artă a meșterului.

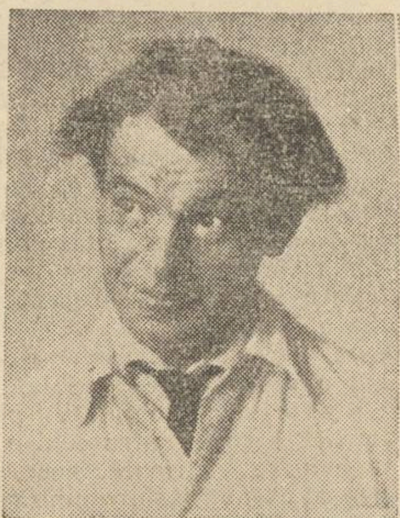
Astăzi, când țărâna se închide peste mâna care-a ținut paleta lui Panaiteanu-Bardasare, se cuvine să-l pomenim pe om, însemnându-l pentru totdeauna în minte pe artist. — H. Bl.

Alexandru Moissi

Moartea actorului Moissi la Viena, aduce doliul în toate centrele teatrale din lume, pe unde geniul marelui artist a trecut.

Viena, Berlinul, Roma, Parisul, New-Yorkul și Moscova își aduc aminte în momentul morții de emoțiile pe care le-au încercat la jocul marelui fermecător. Și Bucureștii, unde Moissi a recutat admiratori entuziaști, au steagul artelor cernit.

Moissi a jucat în nemțește, în franțuzește și în englezește, cu

ALEXANDRU MOISSI

o facilitate egală, învățarea limbilor streine făcând parte din meșteșugul și vocația de întrupare a unui personaj dramatic.

La Paris, în seara apariției pe scenă, aplaudat furtunos de parizienii uimiți, Moissi a debutat ca un mare actor francez.

De naționalitate albaneză, și cu reminiscențe italienești în sângele lui, Moissi s'a născut la Triest, portul italian care până la războì aparținuse Austro-Ungariei. Il revendică și Viena și Roma. I s'a acordat naturalizarea italiană, dar artistul continuat să trăiască la Viena, unde și-a cules primii lauri și unde și-a primit pe mormânt și pe cei din urmă. Facilitățile lui de adaptare și marele lui temperament sunt astfel explicate prin originile lui sudice și orientale, nervoase și vivace.

Ceiace făcuse celebritatea lui Novelli a fost numai una din resursele lui Moissi: mobilitatea figurii, care putea să parcurgă sutele de nuanțe ale unui sentiment într'o singură secundă, adaptând profund și sclipitor plastica feței la treptele desfășurării interioare, ale unui gând sau ale unei simțiri.

Este ceiace se numește în limbaj teatral mimică și mască. Intr'un rol jucat o seară, masca lui Moissi trecea dela o extremă la alta cu o iuțeală instantanee, mimica lui realizând numeroase personagii într'un singur personagiu, tumultuos și infinit.

Această facultate excepțională, nu impresiona numai publicul, dar consterna înainte de toate pe actori și pe partenerii lui de scenă, prin neașteptatele și fulgerătoarele ei variații.

Identificat totalmente cu rolul pe care-l juca, Moissi îl trăia cu viață adevărată, așa încât în fiecare seară el dădea câte un alt exemplar, câte un nou exemplar, sincer și tot atât de viu, al rolului pe care îl mai jucase de un număr de ori.

O casă istorică

D. Flandin a ales, pentru instalarea prezidenției consiliului, hotelul Matignon, din rue de Varenne 57, o casă istorică. Ea a fost clădită în 1721 de Jean Coustonne, *architectul Regelui pentru mareșalul* Montmorency. *In curând însă mareșalul își cedă locuința lui Jacques de Martignon, a cărui familie o stăpânește aproape o jumătate de*

D-nul și D-na Pierre Flandin, în pragul hotelului Matignon

secol. După ce a trecut prin mai multe mâni, ajunge în stăpânirea lui Talleyrand. Aparține apoi pe rând, când D-nei Adelaïda, sora lui Philippe d'Orleans, când generalului Cavaignac, după revoluția din 1848. In 1852, se instalează în ea Baroche, ministrul „loviturii de stat".

In 1879, devine proprietatea ducelui de Galiera, a cărui viață a fost un roman plin de minunății. Acest duce era un bancher italian care se îmbogățise. Partea romantică însă nu e aceasta. Galliera se însoară cu o austriacă, Maria Brignone Sola. Ei au un singur fiu, care devenind moștenitor prin moartea părinților săi, refuză titlurile nobiliare ale tatălui său și se face pe rând cetățean elvețian, belgian, sârb, austriac.

In 1902, își închiriază frumoasa locuință ambasadorului ungur și el se mută într'un pavilion al portarului și, deși milionar, dă lecții la liceul Rollin și începe o colecție de timbre care s'a vândut după moartea sa, la sala Drouot, pentru cinci milioane franci. Iși lasă apoi averea după moarte ordinului Copucinilor din Viena, care o refuză. Hotelul pus sub sechestru în timpul războiului rămâne Franței.

Ducesa de Galiera lăsase la moartea sa, în 1888, Franței, muzeul Galliera, spitalul de la Clamart și mai multe orfelinate și adăposturi.

Altă amintire istorică este recepția dată de Contele de Paris în hotelul din Rue de Varenne, cu prilejul căsătoriei fiicei sale Marie Amélie *cu* Infantul Don Carlos, *regele de mai târziu al Portugaliei, care a murit asasinat.*

Această recepție se pare că a fost atât de somptuoasă și de loyalistă, în cât parlamentul s'a emoționat. Sub inspirația lui Freycinet s'a votat expulzarea Contelui de Paris care nu a mai fost reprimit.

Iată amintirile impresionante care se leagă de splendida actuală reședință a consiliului de miniștri francez și care o dinioară se mai numea și „la jolie Folie".

Cronica mizantropului

Furt

Cel mai absurd și mai inutil furt mi se pare cel literar, și pentru aceea că e mai de vreme sau mai târziu descoperit și fiindcă esența creației fiind sentimentul puterii personale, plagiatul e o mințire de sine. Cu toate acestea furtul literar se practică des și uneori cu o astfel de naivitate încât se vede limpede că intenția „autorului" a fost de a mistifica pe cineva.

Intr'o scrisoare către Cornelia Emilian, Henrieta Eminovici, sora lui Eminescu, comite aceste versuri:

O puternică plecare ce nu rabdă 'mpotrivire
Mă 'ndeamnă să-ți scriu astăzi acea tânără simți[re]
Ce numai în singurătate își are locașul său
Dar ceresc trimis în lume din sânul lui D-zeu.
Fie ca aceste scrisori ce curând vor fi uitate
Să-ți aducă alinare unor zile întristate
Și resfirând pe-a lor cale niște nemernice flori
Să-ți împrăștie necazul ș'al supărărilor nori.

Dacă ar fi numai atât încă n'ar fi nimic. Dar Henrieta face fel de fel de schime modeste, că poate versurile ei or fi greșite în ortografie, rimă. Se scuză în cele din urmă că n'a învățat decât abecedarul. Insă versurile de mai sus nu sunt de loc ale ei, ci sunt furate, cu mici schimbări de ocazie din Melancolie *a lui C. Negruzzi, pe care iat-o în versurile de început:*

O puternică plecare ce nu rabdă 'mpotrivire
Mă îndeamnă să cânt astăzi acea tânără simțire
Ce'n singurătate numai își are locașul său,
Dar ceresc trimis în lume din sânul lui Dumneze[u]
Fie ca aceste versuri ce curând vor fi uitate
Să aducă alinare vr'unor inimi întristate,
Și resfirând pe-a lor cale niște nemernice flori
Să le 'mprăștie necazul ș'ai supărărilor nori.

In Doruri și Amoruri *de Depărățeanu se află o* Romance muy dolorosa *care se vede, nu-i vorbă că e inspirată din spaniolește, dar e dată ca originală:*

Prin cetatea din Grenada
Morul rege se primbla
De la poarta de Elvira,
La cea de Vivarambla.
Ay de mi Alhama.

Cântecul e însă o traducere pas cu pas a unei compuneri spaniole din Historia de las guerras civiles *p. 465, după care o traduce Herder, la care am descoperit-o:*

Durch die Stadt Granada ziehet
Traurig hin der Mohren König,
Dorther von Elvira's Pforte,
Bis zum Thor der Vivarambla,
„Weh un mein Aljama!"

Prin urmare furturile se descoperă.

ARISTARC

Opereta reînvie

Reprezentațiile teatrale de azi, fără pitoresc, fără variații în decor, fără peripeții, nu pot ține scena multă vreme, pentru că numai când sunt geniale, ceia ce e foarte rar, atrag spectatori.

Succesul revistelor nu se explică decât tocmai pentru că răspund acestei nevoi de fast, decor și lux ce lipsește teatrului modern.

La Paris s'a înțeles, că e momentul să se dea teatrului strălucirea și fantezia, divertismentul cerut de public, reînviindu-se operata, care a avut un atât de nebun succes odinioară. Patru scene, consacrate până acum comediei și dramei, oferă spectacole muzicale în prezent: „Le Châtelet", „La Porte St. Martin", „Marigny" și „Les Nouveautés". Inseși concertele Pasdeloup, la Opera Comique, au consacrat ședințe întregi muzicii din repertoriul operetei franceze.

Două operete reprezintând una farsa sentimentală „La Créole" de Offenbach, pe scena teatrului Marigny, și alta parodia excentrică, „Le Petit Faust" de Hervé, pe scena teatrului Porte St. Martin, și-au împărțit succesul strălucit și durabil al operetelor din alte vremuri.

Ceia ce e mai ciudat, e că „la Créole" care datează din 1875, nu a avut la Bouffes, nici pe jumătate sucesul de care se bucură acum. Creola era jucată de Ana Judic, *care se fardase în creolă și purta un costum desenat de Grévin. Nici costumul, nici fardul, care a fost găsit prea violent, nu au plăcut publicului. Deși interpretarea a fost excelentă, gustul epocii era împotriva pieselor exotice. Nu reușise nici „Carmen", la aceiași epocă.*

Succesul de azi se datorează pe deoparte faptului că exotismul și mai ales exotismul din țările calde este la modă, apoi gustului pentru muzica ușoară, veselă spirituală, plină de o dragoste glumeață și însuflețită a lui Offenbach, nu s'a perimat. Ea poate sta alături cu gustul pentru Jazz. Apoi rolul Creolei e jucat de Josefine Baker, *dănțuitoare fără pereche, cântăreață de o grație unică și o spontaneitate plină de originalitate și, în sfârșit, adevărată artistă exotică.*

Odinioară s'a zis de „Créole că e „du Jules Verne au théâtre" și aceasta i-a adus căderea. Azi se va zice că „c'est du Paul Morand", ceiace nu i-ar strica de loc, dinpotrivă. Mai ales conține în ea ceva din lumina nepieritoare a comicului duios și hazliu din comedia italiană, prins și redat de Offenbach în muzica sa, acel „ceva" care a făcut din el zeul operetei și care-i garantează succesul în orice epocă de cultură.

Upton Sinclair și Sinclair Levvis

Un autor englez Dr. Temple, *care este și archiepiscop de York, într'un studiu al său*

UPTON SINCLAIR

„Dumnezeu, natura și omul", *o serie de lecții ținute la universitatea din Glascow. atribuie lui Upton Sinclair romanul* „Martin Arrowsmith", *care în realitate este scris de* Sinclair Lewis. *Dar ceia ce e și mai grav, aceiași confuzie o face și Bertrand Russel, în cartea sa* „Freedom and organisation", *(1814-1914).*

Este totuși de mirare că s'a putut face o ast-fel de confuzie între acești doi scriitori și încă de către cine!...

Dr. Temple *este un filosof, un teolog și o înaltă față bisericească.*

Bertrand Russel, *un gânditor și un matematician, considerat printre cei mai competinți, dacă nu în Europa cel puțin în Anglia, care, se știe, nu dă acest titlu ușor.*

Ce încredere mai poți avea în concluziile scoase dintr'o experiență în care observația are ast-fel de lacune?

A nu scrie în genere un nume propriu corect se ia drept o ofensă personală, sau cel puțin o lipsă de atenție jignitoare. Ortografia numelui propriu este doar semnul distinctiv al individului, expresia părții celei mai interesante a ființei sale. Fiecare om are un nume al său propriu cum are un fel de a se comporta, de a fi, de a pronunța al său propriu. Prin aceasta el este o ființă unică, ce nu se poate repeta.

Intr'un prieten, pe care nu l-am văzut multă vreme, recunoaștem ticurile, o apucătură a sa particulară mai înainte de orice altă caracteristică. Englezul mai mult decât oricare alt om ține cu exagerare să fie el însuși, iar nu un exemplar al unui tip de oameni. Chiar în timpul războiului ținea mortiș să se deosibească prin ceva în masa de uniforme kaki și să varieze în mici detalii în care să se simtă el însuși, să nu fie confundat cu toți ceilalți Tommy.

Se poate ușor închipui ce mirare și indignare a stârnit în presa engleză confuzia făcută între doi fini și renumiți autori ai lumii ca Upton Sinclair și Sinclair Lewis, de către doi filosofi atât de renumiți ca d. Temple și mai ales Bertand Russel.

Frații Jderi

D. Mihail Sadoveanu a isprăvit un nou roman istoric, intitulat „Frații Jderi".

Romanul care va apărea în curând, redă o serie de întâmplări aventuroase din epoca lui Ștefan cel Mare.

In acest număr, publicăm un minunat fragment din romanul „Frații Jderi".

Varia

"Ochiul electric" contra răpirii copiilor

Intrebuințările celulei fotoelectrice — denumită popular „ochiul electric" sunt multiple și diverse. In fiecare zi, un inventator ingenios îi găsește câte-o folosință nouă și neașteptată. Iată o ultimă aplicație a „ochiului electric", imaginată de technicienii americani. Se știe că răpirea copiilor a devenit în statele Unite, o adevărată obicinuință.

Opera gangsterilor răpitori e ușurată mai ales prin faptul că părinții americani obicinuesc să-și lase copilașii în grădinile lor particulare, în scopul de a-i face să beneficieze cât mai multă vreme de aer curat. Rămași ceasuri întregi fără nici o supraveghere, copiii devin astfel o pradă ușoară pentru gangsteri.

Iată însă că grație unui nou dispozitiv, părinții își vor putea lăsa copiii să doarmă la aer liber, fără a se teme de vizita indezirabililor răpitori. Intr'adevăr, imediat ce un străin se apropie de căruciorul copilului, o celulă fotoelectrică adaptată la acest cărucior reacționează în așa fel, încât un dispozitiv corespunzător declanșează o sonerie stridentă de alarmă.

Trifoiul ca profet al vremii

Nu numai scaietele, care își închide frunzele atunci când aerul se umezește, ci și trifoiul, poate sluji până la un punct ca profet al vremii.

Intr'adevăr, cu vreo cinci, șase ore înainte ca să înceapă o ploaie, frunzele lui se apropie și se strâng împreună, chiar și în cazul când în atmosefră mai stăpânesc încă razele soarelui.

In realitate însă toate aceste plante vestitoare ale vremii, nu pot fi considerate ca indicatori metereologici desăvârșiți, întrucât ele nu desvăluie decât umiditatea existentă în aer.

---

lui, în care d. Vianu vede în mare măsură filozofia de tip clasic, a gândirii libere ca clește al vieții. In Benedetto Croce d. Vianu glorifică aceeaș temperare a necesităților spiritului cu țelul etic. Filosof ca individ și istoric ca cetățean, Croce realizează echilibrul clasic, la care italienii de azi nu prea par să țină atât de mult, întrucât lipsa de participare a filosofului la sentimentele lor li se pare o dezertare. Este prilejul de a observa un fapt caracteristic: când este vorba de atitudini, societatea iartă totdeauna rebeliunea, niciodată indiferentismul. De bună seamă că în idealul clasic al d-lui Vianu acest indiferentism este subînțeles ca în afară de condițiile libertății. Cel mai interesant studiu este acela asupra lui Vasile Pârvan, deoarece pentru întâia dată gândirea acestuia e cercetată serios și de un om competent. Observarea asupra incoherenței frazelor lui Pârvan și a improprietății expresiilor, vine să întărească încredințarea pe care o avem că ilustrul archeolog nu era un obicinuit al textelor filozofice și nici măcar un îndemânatec al abstracțiunii. Exista la el o puternică frământare pasională și un bun simț din care a putut să iasă atât sens cât să dea impresiunea unei gândiri organizate. Filozofia lui Pârvan este formularea pretențioasă a propriului său temperament: aristocratism academic, cu distingerea între chemați și oameni de sută, și camaraderia științifică ieșită din conștiința că fără colaborare nu se poate lucra. In acest sens, d. Vianu, slujindu-se numai de analiza textelor a definit cu pătrundere temperamentul, hai să zicem filosofia lui Pârvan: „Aderând la un individualism spiritualist, dar în acelaș timp lăsându-se cucerit de ideea datoriei față de semeni, această parte a filosofiei lui Pârvan este în adevăr socială, fără să fie socializantă, ea își propune idealul acțiunii în societate și prin societate, dar numai cu scopul de a-l elibera pe individ și de a-l îndruma către menirea sa spirituală".

Pozițiunea d-lui Vianu este așadar bine definită prin conturarea acestor personalități. Intrucât ne privește, noi avem alte concepțiuni, dar găsim greșită metoda de a opune neapărat operelor ideologice o altă atitudine. Valoarea literară a ideii stă în faptul de a fi capabilă de propagație platonică și într'adevăr, citind pe d. Vianu, mă simt cucerit pe durata lecturii cu atâta intensitate, încât dacă mai în urmă mă eliberez de sub seducția domniei sale, nu pot să nu recunosc că mă aflu în fața unui gânditor profund și a unui scriitor înlănțuitor, nu prin culoare, ci prin clătinarea înceată, grea, a frazei austere.

G. CALINESCU

CHELNERUL: — Ce-a comandat domnul?
COLONELUL PENSIONAR: — Un regiment de cavalerie!

VOCEA MAȘINISTULUI: — St! Nu-mi mai rămâne zăpadă pentru orfeline....

GHICITORUL: — Ai să mă faci fericit, Irena?
— Dumneata ar trebui să știi mai bine decât mine...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.